

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
2007 – 2013**

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Τίτλος Προγράμματος	5
2. Κράτος Μέλος και διοικητική περιφέρεια	5
3. Ανάλυση της κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών, η επιλεγείσα στρατηγική για αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και αντιμετώπιση των αδυναμιών και η εκ των προτέρων αξιολόγηση	5
3.1. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών	5
3.1.1 Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση στις αγροτικές περιοχές	6
3.1.2 Απόδοση του γεωργικού και του δασικού τομέα της βιομηχανίας τροφίμων	8
3.1.3 Περιβάλλον και Διαχείριση της γης	12
3.1.4 Αγροτική οικονομία και ποιότητα ζωής	17
3.1.5 Ομάδες Τοπικής Δράσης – Leader	18
3.1.6 Σύναψη Προβλημάτων/Αδυναμιών και Πλεονεκτήματα/Δυνατών σημείων	18
3.2 Γενική Στρατηγική για αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και αντιμετώπιση των αδυναμιών	19
3.3 Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση – Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων	21
3.4 Επίδραση από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο και άλλες πληροφορίες	21
4 Αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης και αναμενόμενες επιπτώσεις σύμφωνα με την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση	24
4.1 Αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης	24
4.2 Αναμενόμενες επιπτώσεις σύμφωνα με την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση σε σχέση με τις προτεραιότητες που επιλέγηκαν	24
5 Πληροφορίες για τους άξονες και τα προτεινόμενα μέτρα για κάθε άξονα και η περιγραφή τους	25
5.1 Γενικές απαιτήσεις	25
5.2 Ανειλημμένες υποχρεώσεις Προγραμματικής Περιόδου 2004 – 2006	25
6 Χρηματοδοτικοί πίνακες Προγραμματικού Εγγράφου 2007 – 2013	28
6.1 Ετήσια Συνεισφορά από Ε.Γ.Τ.Α.Α.	28
6.2 Χρηματοδοτικός Πίνακας κατά Άξονα (για την επταετία)	28
7 Ενδεικτική Κατανομή κατά μέτρο	29
8 Συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση	30
9 Κρατικές ενισχύσεις	31
10 Πληροφόρηση σχετικά με τη συμπληρωματικότητα με τα μέτρα που χρηματοδοτούνται από άλλα εργαλεία της ΚΑΠ, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας.	31
10.1 Συμπληρωματικότητα με τον 1 ^ο πυλώνα της Κ.Α.Π.	32
10.2 Συμπληρωματικότητα σε σχέση με άλλα συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα	34
11 Καθορισμός αρμοδίων σωμάτων	37
12 Περιγραφή του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης και προβλεπόμενη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης	40
12.1 Περιγραφή του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης	40
12.2 Προβλεπόμενη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης	41
13 Δημοσιότητα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013	42
13.1 Ενέργειες για ενημέρωση των πιθανών δικαιούχων, των επαγγελματικών οργανώσεων, των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων, των οργανισμών που συμμετέχουν στην προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, για τις δυνατότητες που προσφέρονται καθώς και τους κανόνες για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα.	42
13.2 και 13.3 Προβλεπόμενες Ενέργειες για ενημέρωση των δικαιούχων για την Κοινοτική συμβολή καθώς και για ενημέρωση του ευρύτερου κοινού για το ρόλο που διαδραματίζει η	43

Κοινότητα στα Προγράμματα και τα αποτελέσματα τους.	
14 Προσδιορισμός των εταίρων και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης	44
14.1 Προσδιορισμός των εταίρων	44
14.2 Τα αποτελέσματα	45
15 Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διακρίσεις	46
16 Δράσεις Τεχνικής Βοήθειας	47
16.1 Τεχνική Βοήθεια	47
16.2 Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο	47
17 Έλεγχοι – μειώσεις και αποκλεισμοί	49
Μέτρα Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας	56
Μέτρο 1.1: «Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης»	57
Μέτρο 1.2: «Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών»	61
Μέτρο 1.3: «Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών»	65
Μέτρο 1.4: «Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές»	69
Μέτρο 1.5: «Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων»	74
Καθεστώς 1.5.1: «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις»	76
Καθεστώς 1.5.2: «Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις»	86
Μέτρο 1.6: «Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων»	93
Μέτρο 1.7: «Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη»	101
Μέτρο 1.8: «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων»	105
Καθεστώς 1.8.1: «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων»	107
Καθεστώς 1.8.2: «Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων»	111
Μέτρο 1.9: «Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/ Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών»	114
Μέτρο 1.10: «Ειδικές Ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε.Ε. (ανενεργό)	118
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου	125
Μέτρο 2.1: «Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές	126
Μέτρο 2.2: «Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών στις περιοχές Φύση 2000»	130
Μέτρο 2.3: «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις»	133
Καθεστώς 2.3.1: «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια»	135
Καθεστώς 2.3.2: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες»	140
Καθεστώς 2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή»	144
Καθεστώς 2.3.4: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες»	148
Καθεστώς 2.3.5: «Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων»	151
A. Διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση	151
B. Διάσωση παραδοσιακών ποικιλιών της αμπέλου που κινδυνεύουν από εξαφάνιση	155
Καθεστώς 2.3.6: «Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές»	158
Καθεστώς 2.3.7: «Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων»	162
Καθεστώς 2.3.8: «Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της	167

	άγριας πανίδας»	
	Μέτρο 2.4: «Δασώσεις»	170
	Καθεστώς 2.4.1: «Δάσωση γεωργικής γης»	171
	Καθεστώς 2.4.2: «Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων»	178
	Καθεστώς 2.4.3: «Δάσωση μη γεωργικής γης»	184
	Μέτρο 2.5: «Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών»	191
	Μέτρο 2.6: «Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών»	196
	Καθεστώς 2.6.1: «Μη παραγωγικές επενδύσεις»	197
	Καθεστώς 2.6.2: «Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις»	202
	Καθεστώς 2.6.3: «Ενισχύσεις Natura 2000»	207
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: Ποιότητα της ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	212
	Μέτρο 3.1: «Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων και προώθηση πολιτιστικής κληρονομιάς»	213
	Μέτρο 3.2: «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου»	219
	Μέτρο 3.3: «Απόκτηση δεξιοτήτων, εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης»	225
	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: LEADER	228
	Μέτρο 4.1: «Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης»	229
	Καθεστώς 4.1.1: «Εφαρμογή στρατηγικών ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας»	233
	Καθεστώς 4.1.2: «Εφαρμογή στρατηγικών ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου»	236
	Καθεστώς 4.1.3: «Εφαρμογή στρατηγικών ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας»	239
	Μέτρο 4.2: «Διατοπική και διακρατική συνεργασία»	242
	Μέτρο 4.3: «Λειτουργικά έξοδα, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή»	245
	ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ:	247
	Μέτρο 5.1: «Τεχνική υποστήριξη»	248
	Παράρτημα Ι «Στατιστικά στοιχεία»	
	Παράρτημα ΙΙ «Εκ των προτέρων αξιολόγηση»	
	Παράρτημα ΙΙΙ «Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων»	
	Παράρτημα ΙV «Υπολογισμοί Ύψους Ενίσχυσης για αγροπεριβαλλοντικά μέτρα»	
	Παράρτημα V «Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες»	
	Παράρτημα VI «Εφαρμοστικές λεπτομέρειες Δασικών Μέτρων»	
	Παράρτημα VII «Έντυπα Κοινοποιήσεων για Κρατικές Ενισχύσεις»	
	Παράρτημα VIII «Πίνακας Συμπληρωματικότητας»	
	Παράρτημα ΙX «Σχεδιάγραμμα καθορισμού αρμοδιοτήτων»	
	Παράρτημα X «Μειονεκτικές Περιοχές»	

1. Τίτλος Προγράμματος

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013

2. Κράτος Μέλος και διοικητική περιφέρεια – Περιοχές Εφαρμογής

2.1. Το Πρόγραμμα καλύπτει όλη την Επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος

2.2. Όλες οι περιοχές του Προγράμματος κατατάσσονται ως περιοχές εκτός στόχου σύγκλισης

3. Ανάλυση της κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών, η επιλεγείσα στρατηγική για αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και αντιμετώπιση των αδυναμιών αντιμετώπιση τους και η εκ των προτέρων αξιολόγηση

3.1. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών

Εισαγωγή

Η Κυπριακή οικονομία και ειδικότερα η αγροτική οικονομία βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Δύο χρόνια μετά την ένταξη, η οικονομία προσαρμόζεται ακόμη στο νέο κανονιστικό πλαίσιο ενώ λειτουργεί σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς. Η συνεχής φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και η επέκταση των συμφωνιών της Ε.Ε. στα πλαίσια της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας εντείνουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται τα κυπριακά γεωργικά προϊόντα από ομοειδή προϊόντα τόσο από χώρες της ΕΕ όσο και από τρίτες χώρες.

Μια γενική εικόνα για το σύνολο της Κυπριακής οικονομίας δίνεται από τον δείκτη του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σύμφωνα με τον οποίο η Κύπρος κατατάσσεται στη 14^η θέση μεταξύ των 25 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τους δείκτες που σχετίζονται με την απασχόληση και την ανεργία φαίνεται ότι το πρόβλημα αυτό δεν είναι τόσο έντονο στην Κυπριακή οικονομία όσο στα περισσότερα από τα άλλα κράτη μέλη. Το ποσοστό συμμετοχής της Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) του τομέα των υπηρεσιών στο σύνολο της οικονομίας κατατάσσει την Κύπρο σε μία από τις πρώτες θέσεις στην ΕΕ των 25.

Η συνεισφορά του γεωργικού και δασικού τομέα και της βιομηχανίας τροφίμων στο σύνολο της Κυπριακής οικονομίας είναι αρκετά σημαντική αντιπροσωπεύοντας το 6,7% του ΑΕΠ, το 10,3% του εργατικού δυναμικού και το 37% των εξαγωγών.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι ο τομέας στο σύνολο του έχει ένα σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει στην ανάπτυξη και την απασχόληση και άρα και στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Στον πιο κάτω Πίνακα φαίνεται αναλυτικά η συνεισφορά των επιμέρους τομέων.

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Εργαζόμενοι				
Τομέας	Γεωργικός (πλην του δασικού) (2003)	Δασικός (2003)	Βιομηχανία Τροφίμων (2003)	Σύνολο οικονομίας
ΑΠΑ (€)	210.707.000	1.367.000	244.117.647	6.814.800.000
% ΑΕΠ	3,1	0,02	3,6	
Εργαζόμενοι	22.200	430	12.500	340.100
% σύνολο της οικονομίας	6,5	0,13	3,7	
Πηγή: Στατιστική υπηρεσία				

3.1.1. Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση στις αγροτικές περιοχές

Ο ορισμός του OECD, σύμφωνα με τον οποίο αγροτικές περιοχές θεωρούνται οι κοινότητες με πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 150 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, δεν είναι εύκολα εφαρμόσιμος στην περίπτωση της Κύπρου γι αυτό και ως αγροτικές χαρακτηρίζονται οι περιοχές που δεν ορίζονται ως αστικές από τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια. Συνεχίζουμε να χρησιμοποιούμε τον ορισμό αυτό για σκοπούς συνέχειας και δυνατότητας σύγκρισης, αλλά και γιατί η Κύπρος είναι μια μικρή χώρα με μικρό γεωργικό κλήρο και μικρά αστικά κέντρα. Παρά το ότι δεν υπάρχουν στοιχεία για καθορισμό των αγροτικών περιοχών με βάση τον ορισμό του OECD εντούτοις υπολογίζεται ότι μεγάλο μέρος των περιοχών που σήμερα χαρακτηρίζονται ως αγροτικές δεν θα θεωρούνται ως τέτοιες, εάν εχρησιμοποιείτο ο ορισμός του OECD. Επιπρόσθετα εάν εχρησιμοποιείτο ο ορισμός του OECD, καθαρά αγροτικές περιοχές με σχετικά μεγάλο πληθυσμό και μικρή έκταση δεν θα κατατάσσονταν ως αγροτικές ενώ άλλες με μεγάλο πληθυσμό αλλά και μεγάλες εκτάσεις θα κατατάσσονταν. Επίσης θα υπήρχαν διαφορές μεταξύ γειτονικών κοινοτήτων με αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων.

Γεωργός θεωρείται ο κάτοχος ή διαχειριστής γεωργικής έκτασης και ο οποίος ασκεί γεωργική / κτηνοτροφική δραστηριότητα (φυσικό ή νομικό πρόσωπο). Οι επιμέρους διατάξεις του κανονιστικού πλαισίου θα τηρηθούν κατά περίπτωση.

Κατά την περίοδο 1992 - 2004 παρουσιάζεται μια σχετική σταθεροποίηση του αγροτικού πληθυσμού μετά την μαζική έξοδο του από την ύπαιθρο προς τις πόλεις που άρχισε τη δεκαετία του 60 και επιταχύνθηκε δραματικά μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Τα αίτια της σταθεροποίησης αυτής σχετίζονται με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου και την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών στην ύπαιθρο, σε συνάρτηση με την αύξηση του κόστους και τη μείωση της ποιότητας της ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα και τη μεταστροφή των αντιλήψεων προς μια πιο ανθρωποκεντρική και ποιοτική διάσταση της σύγχρονης ζωής. Το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού είναι αρκετά χαμηλότερο του αστικού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2004 ο αγροτικός πληθυσμός ανερχόταν στις 229.200 (30,6% του συνολικού). Κάποια συγκριτικά στοιχεία για τον Αγροτικό και Αστικό πληθυσμό παρουσιάζονται στον Πίνακα 14 του Παραρτήματος Ι.

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανέρχεται στις 45.199 (στοιχεία της Απογραφής του 2003), το 99% των οποίων είναι ατομικές. Κατά μέσο όρο έχουμε 5 τεμάχια και 35 δεκάρια ανά εκμετάλλευση, ενώ η μέση έκταση ανά τεμάχιο είναι 7 δεκάρια. Από τη συνολική έκταση του νησιού (925.100 εκτάρια) περίπου 589.880 εκτάρια ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και από αυτά η γεωργική γη αποτελεί το 26%, τα δάση το 24%, οι άλλες δασοκαλυμμένες εκτάσεις το 30%, η άγρονη και ακαλλιέργγητη γη το 7% και η οικιστική γη το υπόλοιπο 13%. Η συνολική έκταση της γεωργικής γης ήταν 153.300 εκτάρια το 2003 (Πίνακας 1 – Παράρτημα Ι). Οι ετήσιες καλλιέργειες αντιπροσωπεύουν το 69,8%, οι μόνιμες το 26,4%, οι βοσκότοποι το 0,3% και η αγρανάπαυση το 3,5% της γεωργικής γης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερα προϊόντα καλύπτουν το 80,3% της γεωργικής γης, πιο συγκεκριμένα τα σιτηρά με 47,4%, τα κτηνοτροφικά φυτά 15,5%, τα αμπέλια 8,2% και οι ελιές & χαρουπιές 9,2%. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν επιπλέον και 40.800 εκτάρια ακαλλιέργγητης και άγρονης γης (εγκαταλελειμμένη γεωργική γη) που αποτελούν το 7% της συνολικής έκτασης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Απογραφής Γεωργίας του 2003 η συντριπτική πλειοψηφία (το 76,1%) των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι πάνω από 45 ετών με το 48,5% να είναι πάνω από 55 ετών. Το πρόβλημα της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού της Κύπρου φαίνεται και από τον δείκτη της ηλικιακής δομής των απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα ο οποίος είναι χαμηλότερος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός του αγροτικού κλήρου δυσχεραίνουν την ορθή και αποδοτική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Αυτό δεν αποτελεί τόσο μεγάλο πρόβλημα για τα πιο ανταγωνιστικά προϊόντα της Κύπρου όπως τα εσπεριδοειδή, τις πατάτες και τα λαχανικά. Για τα μικρότερης οικονομικής σημασίας προϊόντα όμως (όπως τα φυλλοβόλα, αμπέλια, ελιές κ.α.) που κυρίως βρίσκονται στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές αυτό αποτελεί ένα αρκετά σημαντικό πρόβλημα που προστίθεται στα υπόλοιπα που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί αυτών των περιοχών. Οι καλλιέργειες στις περιοχές αυτές πρέπει να

διατηρηθούν εξαιτίας της σημαντικής συμβολής τους στη διατήρηση του περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου. Όσον αφορά τη χωροταξική διάταξη των βασικότερων καλλιεργειών τα εσπεριδοειδή είναι συγκεντρωμένα κυρίως δυτικά της Λεμεσού, δυτικά της Λευκωσίας και στην Επαρχία Πάφου, οι πατάτες στις ανατολικές παραλιακές περιοχές και τα σιτηρά κυρίως στις πεδινές περιοχές. Τα αμπέλια όμως καθώς και τα φυλλοβόλα παρουσιάζονται διάσπαρτα στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Από τα στοιχεία για το επίπεδο γεωργικής εκπαίδευσης των κατόχων/ διαχειριστών γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Πίνακας 13 – Παράρτημα Ι) και το δείκτη της δια βίου εκπαίδευσης φαίνεται ότι ένα ακόμα σοβαρό πρόβλημα/ αδυναμία του γεωργικού μας τομέα είναι και το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και εκπαίδευσης των απασχολούμενων σε αυτόν. Αυτός ο παράγοντας σε συνδυασμό με τη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, τον μικρό αριθμό ερευνητικών κέντρων, τη μη ύπαρξη, προς το παρόν, εθνικού Πανεπιστημίου που να καλύπτει επαρκώς τον τομέα της γεωργίας και άρα την περιορισμένη επιστημονική έρευνα σε εθνικό επίπεδο αποτελούν τροχοπέδη για καινοτόμες δράσεις με άμεση αρνητική επίδραση και στην ανταγωνιστικότητα του τομέα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη λήψης μέτρων για βελτίωση της ηλικιακής δομής των απασχολούμενων στον ευρύτερο γεωργικό τομέα καθώς και προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης στον αγροτικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα υπάρχει ανάγκη για εκπαίδευση μεταξύ άλλων και σε θέματα επιχειρηματικότητας, οικονομικής διαχείρισης, διαχείρισης του νερού, καινοτόμων πρακτικών, νέα πρότυπα και υποχρεώσεις (πολλαπλή συμμόρφωση για παράδειγμα), ποιότητα και υγιεινή των τροφίμων και ευημερία των ζώων.

Ο δείκτης της παραγωγικότητας της εργασίας στον αγροτικό τομέα φαίνεται ότι κατατάσσει την Κύπρο στην 16^η θέση σε σχέση με τα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε., γεγονός που δείχνει τα σημαντικά περιθώρια βελτίωσης που υπάρχουν. Ο δείκτης αυτός είναι ενδεικτικός της ανταγωνιστικότητας, της ανάγκης για εκσυγχρονισμό, αναδιάρθρωση και στήριξη καινοτόμων δράσεων καθώς και της ανάγκης για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Τόσο η καινοτομία και η Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών βρίσκονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα εκτός από ορισμένες οργανωμένες μονάδες κτηνοτροφίας και σύγχρονες βιομηχανίες τροφίμων, κυρίως σε επίπεδο εταιρειών. Οι ατομικές εκμεταλλεύσεις υστερούν σημαντικά. Κατά συνέπεια υπάρχει δυνατότητα για αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας στους τομείς γεωργίας και βιομηχανίας τροφίμων μέσω της εισαγωγής καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού και συστημάτων λογισμικής υποστήριξης της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας.

Ο πληθυσμός των αγροτικών περιοχών αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, είναι σχετικά απομονωμένος (κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές), υστερεί σε επίπεδο εκπαίδευσης, ηλικιακής σύνθεσης και εισοδημάτων εξαιτίας κυρίως των περιορισμένων ευκαιριών απασχόλησης. Ως εκ τούτου η πλειοψηφία απασχολείται στον πρωτογενή τομέα. Παρά ταύτα είναι ένας τομέας στον οποίο παρατηρείται πτωτική τάση. Η πτωτική τάση του αριθμού των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αποδίδεται κυρίως στη μειωμένη ελκυστικότητα του γεωργικού επαγγέλματος κάτι που αποτελεί χαρακτηριστικό όλων των σύγχρονων οικονομιών. Το γεωργικό επάγγελμα δεν είναι ελκυστικό εξαιτίας των χαμηλών εισοδημάτων που αποφέρει σε συνδυασμό με το μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας και εξάρτησης από αστάθμητους παράγοντες (π.χ. καιρικές συνθήκες) που το χαρακτηρίζουν. Επιπρόσθετα έχει καθιερωθεί στην κοινή αντίληψη ως υποδεέστερο και χαμηλής κοινωνικής αποδοχής. Τα προβλήματα αυτά προστίθενται στα υπόλοιπα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών αφού η πλειοψηφία τους, λόγω περιορισμένων εναλλακτικών ευκαιριών, ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και εναλλακτικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές όπως για παράδειγμα η δημιουργία μικρών αγροβιοτεχνιών και χειροτεχνικών δραστηριοτήτων και παραγωγή προϊόντων προστιθέμενης αξίας (οργανικές καλλιέργειες, προϊόντα ονομασίας προέλευσης κτλ) καθώς επίσης και η κατασκευή/ μετατροπή παραδοσιακών καφενείων, εστιατορίων κτλ. Μεταξύ των άλλων κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των μειονεκτικών περιοχών είναι και ο μικρός

και συρρικνούμενος πληθυσμός που εξαρτάται πρωταρχικά από τη γεωργική δραστηριότητα καθώς και η σημασία της γεωργικής δραστηριότητας για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, του φυσικού χώρου και του τουριστικού δυναμικού της περιοχής. Οι παράγοντες αυτοί ισχύουν σε μεγάλο βαθμό και για τις μειονεκτικές περιοχές της Κύπρου γι αυτό και επιβάλλεται η ανάγκη για επιπλέον στήριξη τους.

Οι επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές περιλαμβάνουν 313 κοινότητες στις οποίες υπάρχουν περίπου 16.650 γεωργικές εκμεταλλεύσεις με επιλέξιμη έκταση 82.800 εκτάρια γεωργικής γης που αποτελεί το 59% του συνόλου της γεωργικής γης που ελέγχεται από τη Κυπριακή Δημοκρατία. Η εισαγωγή καθεστώτος ενίσχυσης των μειονεκτικών περιοχών βασίζεται στην ανάγκη αντιστάθμισης μέρους της απώλειας εισοδήματος που οφείλεται σε εδαφοκλιματικά μειονεκτήματα προκειμένου να διασφαλίζεται η συνέχιση της χρήσης της γεωργικής γης. Οι ορεινές κοινότητες των επιλέξιμων μειονεκτικών περιοχών όπου βρίσκεται το 13% της γεωργικής γης χαρακτηρίζονται από οξύτερα προβλήματα εδαφοκλιματικών συνθηκών και διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κατά συνέπεια από αυξημένο κόστος αξιοποίησης της γης. Η ενίσχυση στις επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές διαφοροποιείται ως προς το ύψος της αποζημίωσης για την γεωργική γη των ορεινών περιοχών από τις ημιορεινές/ πεδινές περιοχές για να αντιμετωπίζεται ανάλογα η οικονομική επίπτωση από τα εδαφοκλιματικά πλεονεκτήματα και την υφιστάμενη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με σκοπό την διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας.

3.1.2. Απόδοση του γεωργικού και του δασικού τομέα και του τομέα της βιομηχανίας τροφίμων

Γεωργικός Τομέας

Ο γεωργικός τομέας συνεισφέρει κατά 3,1% στο ΑΕΠ, 6,7% στην απασχόληση και 21,2% στις εξαγωγές. Τα σημαντικότερα Κυπριακά γεωργικά προϊόντα είναι τα τυπικά Μεσογειακά όπως πατάτες (πρώιμες κυρίως), λαχανικά, εσπεριδοειδή, ελιές, αμπελοοινικά προϊόντα. Τα σημαντικότερα προϊόντα ζωικής παραγωγής είναι το κρέας (βοδινό, χοιρινό, πουλερικών και αιγοπρόβειο) και το γάλα (αγελαδινό, αιγινό και πρόβειο). Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας την αξία παραγωγής φαίνεται ότι τα πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι το κριθάρι, οι πατάτες, τα σταφύλια, τα εσπεριδοειδή, τα λαχανικά και οι ελιές και από τα κτηνοτροφικά το γάλα, το χοιρινό κρέας και το κρέας πουλερικών, με το αιγοπρόβειο κρέας να ακολουθεί (Πίνακας 3 – Παράρτημα Ι). Λαμβάνοντας υπόψη τη συμμετοχή τους στις εξαγωγές τα σημαντικότερα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα είναι τα εσπεριδοειδή, οι πατάτες και τα λαχανικά που αποτελούν το 18,7% του συνόλου των εξαγωγών (Πίνακας 4 – Παράρτημα Ι).

Σιτηρά

Ο τομέας των σιτηρών που αντιπροσωπεύει το 47,4% της γεωργικής γης αντιμετωπίζει σοβαρότερο πρόβλημα λόγω του πολυτεμαχισμού και του μικρού κλήρου. Ταυτόχρονα η προγραμματισμένη μείωση των επιδοτήσεων αναμένεται να μειώσει τον αριθμό των γεωργών που ασχολούνται με τις καλλιέργειες αυτές και πιο συγκεκριμένα αναμένεται να ελευθερωθούν γύρω στα 10.000 εκτάρια. Κατά συνέπεια διαφαίνεται η ανάγκη παρεμβάσεων προς δύο κατευθύνσεις, την αναδιάρθρωση προς μεγαλύτερα τεμάχια και την εξεύρεση εναλλακτικών χρήσεων της γης που θα ελευθερωθεί.

Εσπεριδοειδή

Ο τομέας των εσπεριδοειδών πέραν των γενικών προβλημάτων αντιμετωπίζει και το πρόβλημα της υδαρούς κηλίδωσης στις κλεμεντίνες και τα μανταρίνια του Αρακαπά. Εντοπίζονται επίσης προβλήματα εμπορίας στα λευκόσαρκα γκρέιπφρουτ και στις μαντόρες λόγω μειωμένης ζήτησης στις αγορές της Ε.Ε. και στις τρίτες χώρες. Η παραγωγή εσπεριδοειδών σήμερα έχει την ανάγκη να προσαρμοστεί στο ανταγωνιστικό περιβάλλον έτσι ώστε να αμβλυθεί το πρόβλημα της διάθεσης και εμπορίας τους. Διέξοδο στην αγορά των εσπεριδοειδών αποτελεί η παραγωγή προϊόντων ποιότητας και η αναδιάρθρωση της καλλιέργειας για παραγωγή προϊόντων με προστιθέμενη αξία.

Ελαιοκομικός τομέας

Ο ελαιοκομικός τομέας συνεισφέρει τόσο στη στήριξη του γεωργικού εισοδήματος, όσο και στη διατήρηση και αναβάθμιση του αγροτικού τοπίου. Η ελαιοκομία στη χώρα χαρακτηρίζεται από έντονο οικογενειακό χαρακτήρα και μικρό μέγεθος κλήρου, καθιστώντας τις εμπορικές συναλλαγές μικρότερης σημασίας. Μεγάλο μέρος της διακίνησης των ελαιοκομικών προϊόντων γίνεται έξω από τα επίσημα κανάλια εμπορίας. Τα προβλήματα και οι αδυναμίες του κλάδου αυτού πέρα από αυτά που αναφέρθηκαν ήδη και αφορούν το σύνολο του γεωργικού τομέα είναι και η εν γένει έντονη παρενιαυτοφορία, που επιτείνεται από αντίξοες εδαφοκλιματικές συνθήκες και το έντονο πρόβλημα της διαχείρισης των λυμάτων των ελαιοτριβείων. Συγκεκριμένες ανάγκες του κλάδου αποτελούν ο εκσυγχρονισμός και η εφαρμογή νέων βελτιωμένων τεχνικών καλλιέργειας, η βελτίωση των συνθηκών συγκομιδής, μετασυλλεκτικής μεταχείρισης και αποθήκευσης ελαιοκάρπου, ο εκσυγχρονισμός των ελαιοτριβείων με σκοπό την παραγωγή υψηλής ποιότητας προϊόντος από τη μία, αλλά και της μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την άλλη, η καλύτερη οργάνωση της εμπορίας με έμφαση στη διαφοροποίηση του προϊόντος (Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης, Προϊόντα Βιολογικής Γεωργίας, ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου, τυποποίηση και συσκευασία) και η ενδυνάμωση του ρόλου των Οργανώσεων Παραγωγών στον τομέα. Νέες ευκαιρίες εμπορίας έχουν παρουσιαστεί κατά τα τελευταία έτη, λόγω της παγκόσμιας αύξησης της κατανάλωσης του ελαιολάδου και της επιτραπέζιας ελιάς, που οφείλεται τόσο στην εισαγωγή του προϊόντος σε νέες αγορές, όσο και στην ανάδειξη της σημασίας που αυτά έχουν για μια ισορροπημένη διατροφή και για την πρόληψη σοβαρών χρόνιων ασθενειών. Αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν π.χ. με την προβολή της ανώτερης ποιότητας των ελαιοκομικών προϊόντων, ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου και προώθηση προϊόντων ονομασίας προέλευσης και βιολογικής παραγωγής.

Αμπελοοινικός τομέας

Από τα σημαντικότερα προβλήματα του αμπελοοινικού τομέα είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα που προκύπτει από τον πολύ- και μικρό-τεμαχισμό (δυσχέρεια στην εκμηχάνιση), τον γηρασμένο πληθυσμό των αμπελουργικών κοινοτήτων, τη μη προσφορά ικανοποιητικών καλλιεργητικών φροντίδων και τις μη ικανοποιητικές επενδύσεις στα αμπέλια εξαιτίας κυρίως της μη εξασφάλισης αμειπτικών τιμών. Σημαντικό πρόβλημα εμπορίας αποτελούν και οι δυσκολίες διάθεσης της παραγωγής στις οινοβιομηχανίες σε ικανοποιητικές τιμές εξαιτίας και των προβλημάτων ποιότητας. Στην εξομάλυνση των προβλημάτων εμπορίας του τομέα μπορεί να συντελέσει και η στροφή προς εμφιαλωμένους οίνους ποιότητας και ιδιαίτερα προς οίνους ονομασίας προέλευσης οι οποίοι θα παράγονται με βάση τις ντόπιες παραδοσιακές ποικιλίες. Σημαντική συμβολή μπορεί επίσης να έχουν και τυχόν επενδύσεις στον αγροτουρισμό σε συνδυασμό με τα περιφερειακά οινοποιεία. Κατά συνέπεια ο τομέας χρειάζεται αναδιάρθρωση (εκριζώσεις, αλλαγή ποικιλιών μέσω προγραμμάτων που εφαρμόζει το Συμβούλιο Αμπελουργικών Προϊόντων) αλλά και στήριξης για βελτίωση τόσο των καλλιεργητικών φροντίδων όσο και των συνθηκών οινοποίησης. Η συνεισφορά του τομέα κρίνεται ως πολύ σημαντική κυρίως για περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς λόγους.

Κτηνοτροφία

Οι τομείς της χοιροτροφίας, αγελαδοτροφίας και πτηνοτροφίας παρά το γεγονός ότι είναι ήδη αρκετά ανταγωνιστικοί, αντιμετωπίζουν κάποια εξειδικευμένα προβλήματα. Ένα από αυτά είναι η μη επάρκεια σε εγχώρια παραγωγή ζωοτροφών και κατά συνέπεια η μεγάλη εξάρτηση από τις αγορές του εξωτερικού. Σε αυτό προστίθεται και το προαναφερθέν πρόβλημα των σιτηρών, η σημαντικότερη χρήση των οποίων είναι η παραγωγή ζωοτροφών. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη ενίσχυσης του τομέα παραγωγής ζωοτροφών για να αυξηθεί κατ' επέκταση η ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής κτηνοτροφίας. Ένα άλλο πρόβλημα που συνδέεται έμμεσα με την ανταγωνιστικότητα είναι αυτό της διαχείρισης των αποβλήτων. Το πρόβλημα είναι πιο έντονο στις μεγάλες μονάδες, κυρίως χοιροστάσια και βουστάσια, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές διαχείρισης αποβλήτων κάτι που απαιτεί εξειδικευμένες επενδύσεις άρα επιπλέον κόστος που κατά συνέπεια επηρεάζει και την ανταγωνιστικότητα.

Πτηνοτροφία

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τη πτηνοτροφία το θέμα της απόστασης από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές αγορές εκτός από τα γνωστά προβλήματα που δημιουργεί μπορεί να θεωρηθεί και ως προστατευτικό της ντόπιας παραγωγής εξαιτίας και της έντονης προτίμησης των Κυπρίων καταναλωτών προς φρέσκα πτηνοτροφικά προϊόντα. Σημαντικά προβλήματα στον Κυπριακό πτηνοτροφικό τομέα προκαλεί και η Ευρωμεσογειακή συνεργασία αφού κάποιες γειτονικές χώρες όπως το Ισραήλ έχουν πολύ ανεπτυγμένες, μεγάλες και εκσυγχρονισμένες μονάδες πτηνοτροφίας με υψηλή παραγωγικότητα οπότε με τις διάφορες εμπορικές διευκολύνσεις που τους παρέχει η Ε.Ε. και εξαιτίας της γεωγραφικής μας εγγύτητας αναμένεται εύκολη πρόσβαση μεγάλων ποσοτήτων πτηνοτροφικών προϊόντων στην Κυπριακή αγορά.

Χοιροτροφία

Στον τομέα της χοιροτροφίας η γεωγραφική θέση της Κύπρου προσφέρει σχετική προστασία στην ντόπια παραγωγή αφού οι γειτονικές χώρες δεν παράγουν σημαντικές ποσότητες χοιρινού, δυσχεραίνονται όμως ταυτόχρονα και περιορίζονται οι προοπτικές εξαγωγής παρά την πολύ καλή ποιότητα του Κυπριακού χοιρινού κρέατος.

Αγελαδοτροφία

Το σημαντικότερο πρόβλημα του τομέα της αγελαδοτροφίας είναι το υψηλό κόστος ζωοτροφών (χόρτου) εξαιτίας του ξηροθερμικού κλίματος και του υψηλού κόστους του νερού.

Βιολογικά προϊόντα

Όσον αφορά την καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων οι σχετικές εκτάσεις ανέρχονται σε 1684,3 εκτάρια αποτελώντας περίπου το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Οι πιο σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), οι αροτραίες καλλιέργειες –σιτηρά, ψυχανθή- (34%) και τα αμπέλια (7%). Άλλες βιολογικές καλλιέργειες είναι οι χαρουπιές (3%), φυλλοβόλα (2,5%), αρωματικά (2%), λαχανικά (1%) κα. Τα βιολογικά προϊόντα είναι ανταγωνιστικά και έχουν προοπτικές. Είναι λοιπόν επιθυμητή η στροφή προς αυτήν την κατεύθυνση και η επέκταση της καλλιέργειας τους. Για να επιτευχθεί όμως αυτό υπάρχει ανάγκη για κατάλληλες επενδύσεις τόσο στο στάδιο της παραγωγής όσο και στο στάδιο της μεταποίησης και προώθησης τους.

Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών

Αναφορικά με τις Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών είναι αδιαμφισβήτητος ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν στην ενδυνάμωση και αναδόμηση του πρωτογενούς τομέα. Μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων των παραγωγών στις απαιτήσεις της αγοράς, στην διευκόλυνση της διάθεσης των προϊόντων στην αγορά, στην εφαρμογή κοινών κανόνων παραγωγής, ιδίως σε θέματα ποιότητας των προϊόντων, προστασίας του περιβάλλοντος, χρησιμοποίησης συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής και βιολογικής παραγωγής καθώς και στη θέσπιση κοινών κανόνων για τις πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή, με ιδιαίτερη έμφαση στη συγκομιδή και τη διάθεσή της. Σήμερα στην Κύπρο υπάρχουν 24 αναγνωρισμένες Ομάδες/ Οργανώσεις Παραγωγών σε διάφορες κατηγορίες προϊόντων όπως εσπεριδοειδή, φρούτα και λαχανικά, μπανάνες, ακατέργαστος καπνός, ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές, βιολογικό ελαιόλαδο και επιτραπέζια ελιά, πατάτες, αγελαδινό γάλα και βόειο κρέας, χοίρειο κρέας (Πίνακας 8 – Παράρτημα Ι). Σημειώνεται ότι για σημαντικούς τομείς της Κυπριακής Γεωργίας, όπως είναι τα οινοποιήσιμα σταφύλια, τα σιτηρά, τα πουλερικά και τα αιγοπρόβατα δεν υπάρχουν ακόμα Ομάδες Παραγωγών.

Δασικός τομέας

Η συνεισφορά του δασικού τομέα στο ΑΕΠ παρουσιάζει πτωτική τάση, το 2003 ήταν 0,02% έναντι 0,044% που ήταν το 1997. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συμβολή του δασικού τομέα στην Κυπριακή Οικονομία επικεντρώνεται κυρίως στον κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρόλο των δασών αφού ο οικονομικός τους ρόλος λόγω των κλιματοεδαφικών συνθηκών είναι περιορισμένος. Παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη προστασία των εδαφών από τη διάβρωση.

Στους Πίνακες 2α και 2β του Παραρτήματος Ι δίνονται πληροφορίες για τις δασικές εκτάσεις. Είναι ενδιαφέρον να τονισθεί ότι ενώ το ολικό ποσοστό των δασών και των άλλων δασοκαλυμμένων εκτάσεων (54% στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία) είναι ψηλότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ποσοστό των δασών (23,7%) είναι πολύ χαμηλότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (35%).

Παρά το μικρό ποσοστό συμμετοχής του δασικού τομέα στο ΑΕΠ εντούτοις η συνεισφορά του είναι σημαντική όχι μόνο όσον αφορά το περιβάλλον αλλά και γιατί δίνει δυνατότητες εναλλακτικής απασχόλησης και ψυχαγωγίας στους κατοίκους των αγροτικών περιοχών.

Ο ρόλος των δασών στην αγροτική ανάπτυξη είναι πολύ σημαντικός. Εκτός της στήριξης που παρέχουν στη λειτουργία των πολύ μικρών επιχειρήσεων με την παραγόμενη ξυλεία, προσφέρουν κι' ένα ευρύ φάσμα από άλλες κοινωνικές και περιβαλλοντικές υπηρεσίες εκ των οποίων είναι αξιοσημείωτες: η προσφορά εργασίας στους κατοίκους των παραδασόβιων χωριών, παρέχουν ευκαιρίες αναψυχής στους κατοίκους των πόλεων, προσελκύουν τουρίστες από το εξωτερικό βοηθώντας έτσι τον τουρισμό πάνω στον οποίο στηρίζεται η εθνική οικονομία, συνεισφέρουν στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς, στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας καθώς και στην προστασία του νερού και του εδάφους από τη διάβρωση.

Τομέας βιομηχανίας τροφίμων

Ο τομέας της βιομηχανίας τροφίμων συνεισφέρει κατά 3,6% στο ΑΕΠ, 3,7% στην απασχόληση και 15,9% στις εξαγωγές. Λαμβάνοντας υπόψη την ακαθάριστη αξία παραγωγής και τη συμβολή τους στις εξαγωγές (Παράρτημα Ι, Πίνακες 3 και 4), τα σημαντικότερα προϊόντα της Κυπριακής βιομηχανίας τροφίμων είναι το κρέας, τα τυριά/ χαλούμι, το κρασί και οι χυμοί. Από τα προϊόντα της βιομηχανίας τροφίμων το χαλούμι, το κρασί και οι χυμοί φρούτων και λαχανικών αποτελούν το 10,2% του συνόλου των εξαγωγών.

Μεταξύ των γεωργικών μεταποιημένων προϊόντων της Κύπρου περιλαμβάνονται ορισμένα βασικά προϊόντα που χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακά και συγκεντρώνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία ενισχύουν τις δυνατότητες αυξημένης παραγωγής και διάθεσης τόσο στην ντόπια αγορά όσο και στο εξωτερικό. Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά αφορούν κυρίως την ποιότητα της πρώτης ύλης από την οποία κατασκευάζονται, την γεωγραφική περιοχή όπου παράγεται η πρώτη ύλη ή το μεταποιημένο προϊόν, τον τρόπο και τη διαδικασία παραγωγής των συγκεκριμένων προϊόντων και άλλα στοιχεία που έχουν σχέση με την παράδοση και ιστορία του τόπου μας. Ως τέτοια προϊόντα μπορούν να χαρακτηριστούν το χαλούμι, τα λουκάνικα και ο παστοურμάς, η ποσσυρτή, η λούντζα, το χοιρομέρι, η ζιβανία και η κουμανταρία, τοπικά κρασιά γεωγραφικής προέλευσης και ένδειξης, ο τραχανάς και άλλα.

Με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. οι μεταποιητικές μονάδες που ασχολούνται με την επεξεργασία και διάθεση γεωργικών προϊόντων επιβάλλεται να εναρμονιστούν με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, να αναβαθμιστούν και να εκσυγχρονιστούν ούτως ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον οξύτατο ανταγωνισμό αλλά και τις προκλήσεις από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και ιδιαίτερα τις ευκαιρίες που διανοίγονται στη μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά. Παρά το γεγονός ότι οι μονάδες αυτές έχουν κάνει κάποια βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, εντούτοις η προσπάθεια για περαιτέρω εκσυγχρονισμό και τεχνολογική αναβάθμιση επιβάλλεται να συνεχιστεί με έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας των κυπριακών προϊόντων, στην παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και στην εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που συγκεντρώνουν τα παραδοσιακά και άλλα γεωργικά προϊόντα της Κύπρου. Το κύριο και βασικό πρόβλημα της βιομηχανίας τροφίμων είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα που οφείλεται κυρίως στη χαμηλή παραγωγικότητα, στο συγκριτικά υψηλό κόστος παραγωγής (υψηλές τιμές πρώτων υλών, εργατικών, ηλεκτρισμού κ.α.), στην έλλειψη εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού, σε χρόνια προβλήματα οργάνωσης, διοίκησης και εμπορίας των προϊόντων μας τα οποία σχετίζονται με το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων μας και τον οικογενειακό τους χαρακτήρα. Τα προβλήματα αυτά, δεν επιτρέπουν στις βιομηχανίες προϊόντων γεωργικής προέλευσης να

παράξουν προϊόντα βελτιωμένης ποιότητας ή και νέα προϊόντα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για έρευνα και ανάπτυξη, για συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα, για τεχνολογική συνεργασία καθώς και για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων παραγωγής ή και δημιουργία νέων μονάδων για την επεξεργασία και μεταποίηση νέων γεωργικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που να είναι σε θέση να αντέχουν στον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Η απόσταση της Κύπρου από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες (αγορές) συνεπάγεται σημαντικό κόστος μεταφοράς περιορίζοντας τις τυχόν θετικές επιπτώσεις της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς ενώ οι ανταγωνιστικές πιέσεις είναι έντονες. Επιπρόσθετα λοιπόν οι Κύπριοι γεωργοί και επιχειρηματίες επιβάλλεται να βελτιώσουν τις συνθήκες και μεθόδους τυποποίησης, αποθήκευσης, συσκευασίας και διάθεσης των προϊόντων τους

Υπάρχει επίσης ανάγκη για την κατάρτιση και επιμόρφωση του απαραίτητου προσωπικού που θα στελεχώσει τις επιχειρήσεις, στον τομέα της παραγωγής, της διοίκησης και της εμπορίας. Οι σύγχρονες μέθοδοι στην παραγωγή ιδιαίτερα προϊόντων γεωργικής προέλευσης, απαιτούν πλήρως καταρτισμένο προσωπικό με τις νέες μεθόδους και αντιλήψεις που περιλαμβάνουν την προστασία του καταναλωτή αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο τουρισμός, αποτελεί ένα δυνατό σημείο και προοπτική και για τα μεταποιημένα προϊόντα γεωργικής προέλευσης, αφού οι 2,4 εκατομμύρια τουρίστες συμβάλουν στην κατανάλωση μεγάλου μέρους της εγχώριας παραγωγής προϊόντων όπως το κρασί, τα τυριά (με το χαλούμι να πρωταγωνιστεί), τα αλλαντικά (λουκάνικα, παστουρμάς) κ.α. Οι τουρίστες έρχονται σε επαφή με τα Κυπριακά προϊόντα (παραδοσιακά και μη) οπότε αν αυτό αξιοποιηθεί σωστά μπορεί να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω προώθηση τους στις αγορές του εξωτερικού γι αυτό και υπάρχει ανάγκη για εκσυγχρονισμό των μεθόδων προβολής και εμπορίας χρησιμοποιώντας σύγχρονες μεθόδους τεχνολογίας.

3.1.3. Περιβάλλον και Διαχείριση της γης

Παρά τη μερική επιδείνωση της η ποιότητα του περιβάλλοντος της Κύπρου παραμένει σχετικά ψηλή. Οι πιέσεις όμως από την ταχύρυθμη ανάπτυξη οδήγησαν σε καταπόνηση του σε μερικές περιοχές. Η τουριστική ανάπτυξη επικεντρώθηκε κυρίως στις παράκτιες περιοχές ασκώντας έντονες πιέσεις και οδηγώντας σε εκτενή αστικοποίηση τους. Παράλληλα, η μείωση του πληθυσμού και η υποτονικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων στις ορεινές περιοχές, οδήγησαν σε υποβάθμιση πολύτιμων στοιχείων του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.

Η επίδραση της γεωργίας στο περιβάλλον είναι πολύ σημαντική αφού η εγκατάλειψη της γης και η εντατικοποίηση της παραγωγής είναι από τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα της υπαίθρου. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και τη σχετικά μεγάλη έκταση που καταλαμβάνει η ακαλλιέργητη και άγονη γη (εγκαταλελειμμένη γεωργική γη) η ανάγκη για περιορισμό της επέκτασης της είναι μεγάλη.

Ο προστατευτικός ρόλος που μπορεί να έχει η γεωργία αντικατοπτρίζεται με τη συμβολή της στη διατήρηση του αγροτικού παραδοσιακού τοπίου και τη συγκράτηση του πληθυσμού σε περιοχές με περιορισμένες προοπτικές οικονομικής δραστηριότητας. Κάποιες καλλιέργειες όπως τα φυλλοβόλα και τα αμπέλια πέρα από την καθαρά οικονομική συνεισφορά τους είναι πιο σημαντικά για τη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου στις ορεινές κυρίως περιοχές με θετικές επιπτώσεις τόσο από περιβαλλοντικής όσο και τουριστικής άποψης.

Βιοποικιλότητα

Ο πλούτος αναφορικά με την βιοποικιλότητα φαίνεται και από τον αριθμό διαφορετικών ειδών και ενδημικών ειδών φυτών, ζώων κτλ που μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί στην Κύπρο (Παράρτημα Ι, Πίνακες 9α και 9β).

Ο ρόλος των δασών στο δίκτυο «Φύση 2000» και γενικότερα στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας είναι πολύ σημαντικός καθώς 19 περιοχές του δικτύου που καλύπτουν περίπου το 97% των χερσαίων οικοσυστημάτων χαρακτηρίζονται ως δασικές. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ο ρόλος των κρατικών δασικών περιοχών είναι ακόμη πιο σημαντικός αφού καλύπτουν περίπου το 85% των χερσαίων οικοσυστημάτων.

Η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές αποτελεί τον πιο σημαντικό από τους στρατηγικούς στόχους του δασικού τομέα αφού ολόκληρη η Κύπρος έχει καταταχθεί ως περιοχή υψηλού κινδύνου. Έχει εκπονηθεί Σχέδιο Προστασίας στο οποίο μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται: η κατασκευή και βελτίωση αντιπυρικών λωρίδων και δρόμων, η λειτουργία πυροφυλακίων για σκοπούς ανίχνευσης, η πραγματοποίηση περιπολιών για σκοπούς ανίχνευσης και άμεσης καταστολής, η διατήρηση συστήματος τηλεπικοινωνιών, κτλ. Παρά τη λήψη αυτών των μέτρων κάθε χρόνο υπάρχουν 275 πυρκαγιές (μέσος όρος τελευταίων 5 χρόνων) οι οποίες καίουν μια έκταση 2486 εκταρίων/ έτος.

Υπάρχουν στην Κύπρο κάποιες παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιών όπως είναι το Μαραθεύτικο (ή Βαμβακάδα), η Λευκάδα, η Προμάρα, το Σπούρτικο, η Μοροκανέλλα, το Γιαννούδι, το Φλούρικο η Κανέλλα και το Όμοιο καθώς και κάποιες παραδοσιακές φυλές ζώων χαμηλής παραγωγικότητας που απειλούνται με εξαφάνιση, η προστασία και διατήρηση των οποίων θεωρείται σημαντική επειδή μεταξύ άλλων εμφανίζουν σήμερα και πολύ αναβαθμισμένο οινολογικό ενδιαφέρον. Οι ποικιλίες αυτές υπάρχουν σήμερα σε πολύ μικρές εκτάσεις. Όσον αφορά τις λευκές ποικιλίες (Προμάρα, Κανέλλα, Μοροκανέλλα και Σπούρτικο) έχουν απομείνει μόνο 7 δεκάρια και κάποια διάσπαρτα. Ως προς τις ερυθρές ποικιλίες (Μαραθεύτικο, Λευκάδα, Γιαννούδι Φλούρικο και Όμοιο) έχουν απομείνει περίπου 2.200 δεκάρια, τα 1200 εκ των οποίων καλύπτονται από Μαραθεύτικο.

Όσον αφορά τις παραδοσιακές φυλές ζώων σημαντική είναι η φυλή των ντόπιων αγελάδων και τα κυπριακά παχύουρα πρόβατα. Υπολογίζεται ότι στην Κύπρο εκτρέφονται 200 αγελάδες και 30 ταύροι της ντόπιας φυλής καθώς και περίπου 550 ντόπια παχύουρα πρόβατα.

«ΦΥΣΗ 2000»

Όσον αφορά την προστασία της φύσης άρχισε, από το 1999, η διαδικασία επιλογής και καθορισμού των περιοχών προστασίας του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Μέχρι τώρα έχουν επιλεγεί 37 περιοχές που καλύπτουν το 14% (82.583 εκτάρια) της συνολικής έκτασης του εδάφους που ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία. Τα 2015 εκτάρια είναι ιδιωτική γεωργική γη και τα 10.419 είναι ιδιωτικές εκτάσεις με φυσική βλάστηση (δέντρα, θάμνοι, δάση) (Πίνακας 10 – Παράρτημα Ι). Η ιδιωτική γεωργική γη είναι αμελητέα και η διαχείριση της δεν δημιουργεί πρόβλημα στην επίτευξη των στόχων του «ΦΥΣΗ 2000». Στην παρούσα φάση, οι προσπάθειες επικεντρώνονται στην σύνταξη των διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές που προτείνονται στο Δίκτυο.

Υπάρχει επίσης Δίκτυο Προστατευόμενων Δασικών Περιοχών (περιοχές προστασίας της φύσης και εθνικά δασικά πάρκα) το οποίο καλύπτει έκταση 23.079 εκταρίων που ανέρχεται στο 6% της έκτασης των δασικών περιοχών ολόκληρου του νησιού.

Περιοχές Απείρου Φυσικού Κάλλους High Nature Value farmland areas

Σύμφωνα με τον δείκτη High Nature Value farmland areas οι περιοχές στις οποίες η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα αποτελούν περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου (110.000 από τα 925.100 εκτάρια, Πηγή: Corin Landcover Database). Σε αυτές περιλαμβάνονται γεωργικές εκτάσεις της περιοχής της Κάτω Πάφου, της παραλιακής πεδινής και λοφώδους περιοχής της Πάφου, των Κρασοχωριών, της κοιλάδας Χρυσοχούς, των ποτάμιων και παραποτάμιων περιοχών καθώς και εκτάσεις που βρίσκονται σε περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 και είναι σημαντικές για κάποια είδη χλωρίδας και πανίδας. Συγκεκριμένα στοιχεία για τις περιοχές αυτές δεν υπάρχουν και συνεπώς δεν μπορεί να περιγραφεί η υφιστάμενη κατάσταση και να καθοριστούν στόχοι. Ως εκ τούτου κρίνεται σκόπιμο όπως κατά την έναρξη υλοποίησης του Προγράμματος να μην συμπεριληφθούν οποιεσδήποτε συγκεκριμένες δράσεις στις περιοχές αυτές. Χωρίς την ύπαρξη όλων των απαραίτητων

στοιχείων, με τρόπο ώστε να δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας βάσης δεδομένων και κατά συνέπεια ελέγχου των γεωργικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με υψηλή βιοποικιλότητα, η ένταξη ενός μέτρου ειδικά για τις περιοχές αυτές ελλοχεύει μεγάλους κινδύνους με μεγαλύτερο την μη αποτελεσματική αξιοποίηση των κοινοτικών και εθνικών πόρων. Η Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ προτίθεται να προχωρήσει στην τροποποίηση του Προγράμματος με την προσθήκη ενός ειδικού μέτρου μόλις ολοκληρωθούν όλες οι απαραίτητες διεργασίες που να επιτρέπουν την ομαλή και αποτελεσματική υλοποίηση του.

Διαχείριση του νερού

Ως αποτέλεσμα του κλίματος στην Ανατολική Μεσόγειο, με τα μακρά ζεστά καλοκαίρια και τη χαμηλή ετήσια βροχόπτωση, η έλλειψη νερού αποτελεί για την Κύπρο μια πραγματικότητα που επιδεινώνεται συνεχώς. Παρόλο που τα τελευταία 40 χρόνια προτεραιότητα του κράτους ήταν η ανάπτυξη των υδάτινων πόρων (ειδικότερα η δημιουργία ταμιευτήρων νερού για τη συλλογή της χειμερινής ροής προς χρήση κατά τη θερινή περίοδο) και η προώθηση μέτρων για εξοικονόμηση νερού, η περιορισμένη διαθεσιμότητα νερού παραμένει γεγονός. Τα αυξημένα φαινόμενα σοβαρής ανομβρίας - αποτέλεσμα των κλιματολογικών αλλαγών - καθώς και η μεγάλη αύξηση των υδατικών αναγκών επιδεινώνουν την κατάσταση, ενώ, η συνεχής έλλειψη πόρων από τα επιφανειακά ύδατα έχει οδηγήσει στην υπεράντληση των υδροφορέων, με αποτέλεσμα τα περισσότερα συστήματα υπόγειων υδάτων να χαρακτηρίζονται σήμερα ότι βρίσκονται «σε κίνδυνο». Μεταξύ των υπόγειων υδροφορέων της ελεύθερης Κύπρου, το μεγαλύτερο πρόβλημα υπεράντλησης παρατηρείται στους υδροφορείς Κοκκινοχωριών, Γερμασόγειας και Πέγειας με αποτέλεσμα τη διεύδυση του θαλάσσιου νερού στους υδροφορείς και τον επηρεασμό της ποιότητας του. Στις περιοχές αυτές εφαρμόζεται ειδική νομοθεσία που μεταξύ άλλων προνοεί την παροχή άδειας για άντληση του υπόγειου νερού και κατά συνέπεια ελέγχεται η υπόγεια στάθμη του.

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την, επί σειρά ετών, ανομβρία οι αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους έχουν στραφεί προς νέους υδάτινους πόρους, προσθέτοντας στο ισοζύγιο μεγάλες ποσότητες από την αφαλάτωση θαλάσσιου νερού και την επαναχρησιμοποίηση εξαγνισμένων λυμάτων. Ταυτόχρονα η χρήση Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης χρησιμοποιείται κατά 95% στις αρδευόμενες καλλιέργειες με αποτέλεσμα την τεράστια εξοικονόμηση νερού που υπολογίζεται σε 55 εκ. κυβικά μέτρα νερού ετησίως.

Οι μέσες συνολικές ετήσιες ανάγκες σε νερό για όλη την ελεύθερη Κύπρο ανέρχονται σε 267 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερό, από τα οποία, 30% αφορούν τις ανάγκες για ύδρευση (για νοικοκυριά και τουριστικούς σκοπούς), 63% αφορούν τις ανάγκες για αρδευτικούς σκοπούς (για γεωργική παραγωγή και κτηνοτροφία), 2% για χώρους πρασίνου, 2% για βιομηχανικούς σκοπούς και 3% για σκοπούς τεχνητού εμπλουτισμού των υπόγειων υδροφορέων. Κύριες πηγές νερού είναι τα επιφανειακά ύδατα, τα υπόγεια ύδατα, το αφαλατωμένο νερό και τα επεξεργασμένα λύματα (Πίνακας 11 – Παράρτημα Ι).

Τα τελευταία χρόνια μειώθηκε σημαντικά η έκταση των αρδευόμενων μόνιμων καλλιεργειών και αυξήθηκε των ετήσιων με αποτέλεσμα τη καλύτερη διαχείριση και την ευελιξία χρήσης των υδατικών πόρων με τελικό στόχο την αειφορία. Ο παράγοντας νερό λήφθηκε σοβαρά υπόψη κατά την ετοιμασία των προγραμμάτων προώθησης των αρδευόμενων καλλιεργειών.

Όμως, λόγω της εξάρτησης των υδατινών πόρων του τόπου από τη βροχόπτωση και του προβλήματος συχνής έλλειψης νερού που προκαλείται από την ανομβρία, η ετήσια ποσότητα κατανάλωσης νερού δεν είναι σταθερή αλλά κυμαίνεται από έτος σε έτος, ανάλογα με τη διαθέσιμη ποσότητα. Οι μεγαλύτερες διακυμάνσεις/ περιορισμοί αφορούν το νερό για γεωργικές δραστηριότητες (άρδευση).

Ως δείκτης για την αξιολόγηση της ποιότητας του νερού χρησιμοποιείται το πλεόνασμα αζώτου υπολογιζόμενο σε κιλά ανά εκτάριο. Για την Κύπρο, με έτος υπολογισμού το 2000, ο δείκτης αυτός ήταν 44 κιλά ανά εκτάριο, χαμηλότερος δηλαδή από το μέσο όρο της ΕΕ των 15 (55 κιλά ανά

εκτάριο). Στην Κύπρο έχουν καθοριστεί έξι ευαίσθητες ζώνες στην νιτρορύπανση και το μεγαλύτερο πρόβλημα παρατηρείται στις ανατολικές περιοχές όπου καλλιεργούνται κυρίως πατάτες. Η τοποθέτηση κοπριάς στις 6 ζώνες είναι ελεγχόμενη και δεν αναμένονται οποιαδήποτε προβλήματα. Η Κύπρος με Υπουργικό Διάταγμα καθόρισε το Σχέδιο Δράσης για τη νιτρορύπανση το οποίο άρχισε να εφαρμόζει στις έξι ευαίσθητες ζώνες. Η αύξηση όμως των εντατικών καλλιεργειών με την εκτεταμένη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων κτλ είναι ένας καθοριστικός αρνητικός παράγοντας για την ποιότητα του νερού. Συγκεκριμένα το πρόβλημα εντοπίζεται σε καλλιέργειες όπως οι πατάτες και τα λαχανικά και σε μικρότερο βαθμό στα εσπεριδοειδή. Επίσης η χρήση της κοπριάς και της λάσπης πρέπει να γίνεται με ελεγχόμενο τρόπο έτσι ώστε να αποφεύγονται προβλήματα χειροτέρευσης της ποιότητας των νερών.

Όσον αφορά τα θέματα συγκέντρωσης φωσφόρου και φυτοφαρμάκων αυτά βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα και δεν αναμένονται να δημιουργηθούν οποιαδήποτε προβλήματα. Οι βασικές ζώνες που αντιμετωπίζουν αγροπεριβαλλοντικά προβλήματα είναι οι ορεινές – ημιορεινές όπου καλλιεργούνται τα οινοποιήσιμα αμπέλια και οι παραθαλάσσιες όπου καλλιεργούνται τα εσπεριδοειδή και οι πατάτες. Η εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών προγραμμάτων στη τρέχουσα προγραμματική περίοδο αλλά και η συνέχιση τους στη νέα αναμένεται να μειώσει τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών.

Σύμφωνα με τη μελέτη που απαιτείται από το άρθρο 5 της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/EK για τα Νερά (η οποία έχει ήδη ολοκληρωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία) σημαντικός αριθμός υδατικών συστημάτων έχει χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται σε κίνδυνο μη επίτευξης των στόχων της Οδηγίας. Ένας από τους λόγους είναι οι πιέσεις από αγροτικές δραστηριότητες. Μέσα στα πλαίσια αυτά, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί όσον αφορά το θέμα της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά στις έξι ευαίσθητες ζώνες για τη νιτρορύπανση.

Η Οδηγία Αρ. 96/61/ΕΕ, σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης, γνωστή ως Οδηγία IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control) αποτελεί ένα από τα κυριότερα νομοθετήματα στον τομέα του περιβάλλοντος και έχει τεθεί σε ισχύ από τον Οκτώβριο του 1999, με τη δέσμευση να εφαρμοσθεί σε όλες τις υφιστάμενες και επηρεαζόμενες μονάδες μέχρι τον Οκτώβριο του 2007.

Η Κυπριακή νομοθεσία εναρμονίσθηκε με την Οδηγία, μέσω του Νόμου Αρ. 56(Ι)/2003. Προβλέπεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα χορήγησης αδειών (Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων, Άδεια Εκπομπής Αέριων Αποβλήτων, Άδεια Διαχείρισης Αποβλήτων), βασισμένο στην εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών οι οποίες συνιστούν το πλέον εξελιγμένο και αποτελεσματικό στάδιο των διεργασιών και μεθόδων παραγωγής για την προστασία του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με το Νόμο αυτό, οι εγκαταστάσεις, εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από 40.000 θέσεις για πουλερικά και οι χοιροτροφικές μονάδες με δυναμικότητα θέσεων πάνω από 2.000 χοίρους παραγωγής άνω των 30 κιλών ή 750 για χοιρομητέρες (αμιγή χοιροστάσια), θεωρούνται ως ιδιαίτερα ρυπογόνες και χρειάζεται να εφαρμόσουν τις διατάξεις του ολοκληρωμένου ελέγχου και πρόληψης της ρύπανσης.

Στην Κύπρο, το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω του μεγάλου αριθμού κτηνοτροφικών μονάδων εντατικής εκτροφής, πτηνοτροφικών αλλά και χοιροστασιών και της συγκέντρωσής τους σε ορισμένες περιοχές. Στην Κύπρο σήμερα λειτουργούν 40 πτηνοτροφικές και 41 χοιροτροφικές μονάδες που εμπίπτουν στις ειδικές διατάξεις του Νόμου για τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο και Πρόληψη της Ρύπανσης.

Περισσότερα για την υφιστάμενη κατάσταση και την υδατική πολιτική του κράτους περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 6.4 του Παραρτήματος ΙΙΙ «Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Αέρας και Κλιματικές αλλαγές

Σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές, έχει εκπονηθεί Στρατηγικό Σχέδιο για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, λαμβάνοντας υπόψη τεχνικά αλλά και οικονομικά κριτήρια. Το Σχέδιο υπολόγισε τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, εκτίμησε την εξέλιξη των εκπομπών για τη χρονική περίοδο έως το 2020, αξιολόγησε τις προοπτικές περιορισμού των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και εξέτασε το κόστος και το όφελος από την εφαρμογή διαφόρων μέτρων.

Η υλοποίηση του Σχεδίου, συνεπάγεται τη συστηματική εφαρμογή πληθώρας μέτρων και πολιτικών, που θα επιφέρουν σημαντικές αλλαγές. Αν και αρκετά μέτρα εμφανίζουν οικονομικά οφέλη, εντούτοις η υλοποίηση του όλου Σχεδίου θα απαιτήσει τη δέσμευση σημαντικών κεφαλαίων.

Ο τομέας της παραγωγής και χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να αποτελέσει τη βάση επίτευξης των στόχων του Σχεδίου, με προγράμματα και μέτρα που αποτελούν, ήδη, μέρος της ενεργειακής πολιτικής, όπως:

α) Την κατασκευή νέων συμβατικών μονάδων που θα εγκατασταθούν στο σύστημα με καύσιμο το φυσικό αέριο.

β) Την απόσυρση παλαιών μονάδων ατμοστροβίλων του σταθμού Μονής.

γ) Την εγκατάσταση αιολικών πάρκων.

δ) Την υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων στον οικιακό – τριτογενή τομέα που θα στοχεύουν στη διείσδυση αποδοτικότερων ηλεκτρικών συσκευών καθώς και τη βελτίωση της ενεργειακής συμπεριφοράς των κτιρίων. Σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει και ο τομέας των μεταφορών, κυρίως μέσω της ενθάρρυνσης της χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς, της προώθησης της χρήσης μικρού κυβισμού οχημάτων, της συστηματικής συντήρησης των οχημάτων, κλπ. Οι κυριότερες μειώσεις εκπομπών στο βιομηχανικό τομέα, θα προέλθουν από τη διείσδυση του φυσικού αερίου σε επιλεγμένες βιομηχανικές μονάδες καθώς, επίσης και την καύση απορριμμάτων στη βιομηχανία τσιμέντου. Η αποτελεσματική εφαρμογή του Στρατηγικού Σχεδίου προϋποθέτει και δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των διαφόρων ομάδων – αποδεκτών, καθώς και του ευρύτερου κοινού. Η επιτυχής υλοποίηση του προγράμματος μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου προϋποθέτει το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και τη συστηματική παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής του. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εξεταστούν τρόποι ώστε να διασφαλιστεί η μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου σε όλα τα μέτρα του σχεδίου ανάπτυξης, όπως έχει προβλεφθεί στον αρχικό σχεδιασμό, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδομένα. Με βάση τα πιο πάνω, το Υπουργικό Συμβούλιο, μετά από Πρόταση που υποβλήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ενέκρινε, στις γενικές του αρχές, το Στρατηγικό Σχέδιο και εξουσιοδότησε τον Υπουργό Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος να συντονίσει τη σταδιακή υλοποίησή του, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αφού αυτό διαφοροποιηθεί λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις απόψεις των διαφόρων φορέων.

Η Κύπρος δεν είχε συμπεριληφθεί στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης για τις Κλιματικές Αλλαγές, δεν είχε ενταχθεί στο Παράρτημα Β του Πρωτοκόλλου του Κιότο και δεν ήταν μέλος της ΕΕ όταν συμφωνήθηκαν οι επιμέρους δεσμεύσεις των Κρατών-Μελών της για την πρώτη περίοδο δεσμεύσεων (2008 – 2012). Έτσι, στα πλαίσια της από κοινού επίτευξης του στόχου του 8% για την ΕΕ, η Κύπρος δεν έχει οποιοσδήποτε ποσοτικοποιημένες δεσμεύσεις σχετικά με τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Στον Πίνακα 12 του Παραρτήματος Ι φαίνονται οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Κύπρο για την περίοδο 1990 – 2003 όπου παρατηρείται αύξηση κατά 52,1%.

Για τις ποσότητες αμμωνίας που παράγονται από τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και τα απόβλητα τους και για το υποξείδιο του αζώτου που παράγεται από τη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων στη γεωργία και από την καύση αγροτικών υπολειμμάτων, δεν υπάρχουν δεδομένα όσον αφορά τις συνολικές ποσότητες που παράγονται. Ο υπολογισμός τους από θεωρητικά διεθνή δεδομένα μπορεί να καταλήξει σε λανθασμένο αποτέλεσμα.

Η θετική συνεισφορά των Κυπριακών δασών στην απάμβλυνση των κλιματικών αλλαγών μέσω της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα φαίνεται από την συνολική ποσότητα άνθρακα που περιέχεται

στην Ετήσια Προσαύξηση των δασικών δέντρων και η οποία ανέρχεται περίπου στους 0,037 εκατομμύρια μετρικούς τόνους. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι υποβοηθητική η στήριξη των δασώσεων που παρέχεται τόσο από το υφιστάμενο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης όπου δασώθηκαν περίπου 250 ha όσο και από Εθνικούς Πόρους όπου δασώνονται περίπου 200 ha/έτος.

Όσον αφορά τους δείκτες που σχετίζονται με την αλλαγή του κλίματος, στο δασικό τομέα είχαμε το 2004 παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας ύψους 1,04 ktce. Στην Κύπρο η ανανεώσιμη ενέργεια από το δασικό τομέα προέρχεται μόνο από καυσόξυλα (προερχόμενα από κρατικά και ιδιωτικά δάση) καθώς επίσης και άλλα υπολείμματα ξύλου από τις μεταποιητικές βιομηχανίες. Επίσης, παρά το ότι η συνεισφορά της γεωργίας στην παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας προς το παρών δεν κρίνεται σημαντική εντούτοις υπάρχουν άλλα προγράμματα για παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Ένας από τους κύριους στόχους της εθνικής ενεργειακής πολιτικής είναι και η όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο Σχέδιο Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο περιλαμβάνονται στόχοι όπως ο διπλασιασμός της συνεισφοράς των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου από 4,5% που ήταν το 1995 σε 9% μέχρι το 2010, η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρισμού από μηδενική σε 6% μέχρι το 2010, η εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και η ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).

Εγκατάλειψη γης και διάβρωση εδαφών

Ακριβή στοιχεία για τη διάβρωση των εδαφών δεν υπάρχουν, το πρόβλημα όμως υφίσταται κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Οι κύριοι παράγοντες που εντείνουν το πρόβλημα αυτό είναι η σύσταση του εδάφους, οι έντονες εκτός εποχής βροχοπτώσεις, οι μεγάλες κλίσεις, οι πυρκαγιές, η εγκατάλειψη της καλλιεργήσιμης γης και σε μικρότερο βαθμό η υπερβόσκηση ή και το είδος των φυτών που καλλιεργούνται.

Γενικά αναφορικά με το περιβάλλον υπάρχει ανάγκη για προστασία του λόγω δύο σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει όπως είναι η εγκατάλειψη της γης και η εντατικοποίηση της παραγωγής. Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές υπάρχει μεγάλο πρόβλημα λόγω εγκατάλειψης, που σε συνδυασμό με τις έντονες βροχοπτώσεις, τις μεγάλες κλίσεις του εδάφους, το περιορισμένο βάθος, το μικρό ποσοστό της οργανικής ουσίας, την περιορισμένη βλάστηση και τις πυρκαγιές, οδηγεί στη διάβρωση των εδαφών. Παρά τις προαναφερθείσες αιτίες διάβρωσης των εδαφών κατά τις τελευταίες δεκαετίες δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα και ζημιές. Αναμένεται ότι με τα διάφορα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (κατασκευή αναβαθμιδών, χρήση Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης, καλλιέργεια έναντι ζιζανιοκτονίας, κατασκευή και συντήρηση αναβαθμιδών και ξηρολιθιών, αναδάσωση γεωργικής και μη γεωργικής γης, κλπ) θα αμβλυωθεί περαιτέρω το πρόβλημα της διάβρωσης των εδαφών. Η υποχρεωτική εφαρμογή των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Πρακτικών που προϋποθέτει ενέργειες που προστατεύουν από την διάβρωση σε σειρά αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Άξονα 2 που καλύπτουν τις βασικότερες καλλιέργειες αναμένεται να συμβάλει στην βέλτιστη αντιμετώπιση του φαινομένου της διάβρωσης. Η εντατικοποίηση της παραγωγής από την άλλη, οδηγεί σε περαιτέρω υποβάθμιση της ποιότητας, των ήδη φτωχών σε οργανική ουσία, εδαφών.

3.1.4. Αγροτική οικονομία και ποιότητα ζωής

Εξαιτίας των περιορισμένων εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης η οικονομική δραστηριότητα της πλειοψηφίας των κατοίκων των αγροτικών περιοχών σχετίζεται άμεσα με τον πρωτογενή τομέα, με όλα τα προβλήματα που αυτό συνεπάγεται λόγω του μεγάλου βαθμού αβεβαιότητας και εξάρτησης από αστάθμητους παράγοντες.

Όσον αφορά τη ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές παρά το ότι υπάρχει πρόσβαση σε βασικές υποδομές/ υπηρεσίες, εντούτοις χρειάζεται βελτίωση σε σύγκριση με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και υποδομές των αστικών κέντρων.

Προβλήματα παρατηρούνται σε κάποιες από τις βασικές υποδομές των αγροτικών περιοχών με σημαντικότερο αυτό της έλλειψης ικανοποιητικού οδικού δικτύου και άμεσης και λειτουργικής σύνδεσης (μέσα μαζικής μεταφοράς) μεταξύ των αστικών κέντρων και των αγροτικών περιοχών αλλά και των αγροτικών περιοχών μεταξύ τους. Σε γενικές γραμμές δεν εντοπίζονται σοβαρές ελλείψεις αναφορικά με την γενική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και παιδεία υπάρχουν όμως περιθώρια βελτίωσης κυρίως προς την κατεύθυνση τη εξειδίκευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

3.1.5. Ομάδες Τοπικής Δράσης – Leader

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο έγινε προσπάθεια αναγνώρισης τοπικών πυρήνων που θα μπορούσαν να αναλάβουν την υλοποίηση διαφόρων τοπικών δράσεων. Οι εγκεκριμένες μέχρι και το 2005 Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) κάλυπταν συνολικά 84 κοινότητες, 25% περίπου των εδαφών που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και ένα ποσοστό της τάξεως του 10% του συνολικού πληθυσμού της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος (31% του αγροτικού πληθυσμού). Η φιλοσοφία του LEADER είναι κάτι σχετικά καινούριο για την Κυπριακή πραγματικότητα και δεν υπάρχει ικανοποιητική εμπειρία. Βρισκόμαστε ακόμα στα πρώτα στάδια λειτουργίας των ΟΤΔ και οι περισσότερες φαίνεται ότι δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ρόλου που καλούνται να αναλάβουν αφού αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα (διοικητικά, οικονομικά, έλλειψη προσοντούχου και ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού).

3.1.6 Σύνοψη Προβλημάτων/ Αδυναμιών και Πλεονεκτημάτων/ Δυνατών σημείων

Συνοψίζοντας ως αδύνατα σημεία της κυπριακής γεωργίας μπορούν να θεωρηθούν το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός του αγροτικού κλήρου, η γήρανση και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του αγροτικού πληθυσμού που σε συνδυασμό με μερικούς ακόμα παράγοντες όπως το ξηροθερμικό κλίμα, το έντονο ανάγλυφο, τη χαμηλή γονιμότητα των εδαφών και την έλλειψη νερού ενισχύουν το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει. Αδυναμίες εντοπίζονται και στην περιορισμένη επιστημονική έρευνα αναφορικά με τον τομέα της γεωργίας. Μια επιπλέον αδυναμία είναι και η γεωγραφική θέση της Κύπρου. Από τη μία είναι η πιο κοντινή από τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. σε χώρες που εμπλέκονται στην Ευρωμεσογειακή συνεργασία, με αποτέλεσμα να δέχεται ουσιαστικά το μεγαλύτερο μέρος των επιπτώσεων από τα προϊόντα που εισάγονται από αυτές, τα οποία είναι αντίστοιχα με τα Κυπριακά. Από την άλλη ενώ η Κυπριακή αγροτική οικονομία δέχεται τις ανταγωνιστικές πιέσεις από τις συνθήκες που δημιουργεί η ενιαία αγορά, οι θετικές επιπτώσεις δεν είναι τόσο ορατές αφού, αφενός μεν λόγω των ειδικών συνθηκών που επικρατούν στην Κυπριακή γεωργία και αφετέρου λόγω της απόστασης από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, με συνέπεια το ψηλό κόστος μεταφοράς, μειώνονται οι δυνατότητες που προσφέρει ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Εντοπίζονται επίσης ανάγκες για αναδιάρθρωση του τομέα των σιτηρών, ενδυνάμωση του τομέα ζωοτροφών και περαιτέρω προώθηση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων. Επίσης κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση των επενδύσεων σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε όλους τους τομείς της γεωργικής παραγωγής.

Κάποια από τα προβλήματα και αδυναμίες της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κύπρου είναι το ψηλό κόστος ευκαιρίας, η προϊούσα εγκατάλειψη της υπαίθρου, η γήρανση και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού καθώς και η περιορισμένη κάλυψη και δραστηριοποίηση των Ομάδων Τοπικής Δράσης. Τα παραπάνω επηρεάζουν δυσμενώς τόσο την ανταγωνιστικότητα του τομέα (με αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις) όσο και την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο. Διαφαίνεται λοιπόν η ανάγκη για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως των νέων στην ύπαιθρο. Σημαντική είναι επίσης και η ανάγκη αύξησης της γεωγραφικής κάλυψης των Ομάδων Τοπικής Δράσης αλλά και βελτίωσης τους ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν σωστά και αποτελεσματικά.

Ως δυνατά σημεία θεωρούνται η ύπαρξη επιχειρηματικού τύπου μονάδων ικανοποιητικού μεγέθους σε κάποιους τομείς (π.χ. χοιροτροφία, αγελαδοτροφία) καθώς και οι κλιματολογικές συνθήκες που ευνοούν την παραγωγή πρώιμων μεσογειακών προϊόντων. Στις θετικές προοπτικές του γεωργικού τομέα πρέπει να περιληφθεί και η επίδραση του τουρισμού. Ενώ ο πληθυσμός της Κύπρου κυμαίνεται γύρω στα 0,8 εκατομμύρια, στην εξέταση των προοπτικών κατανάλωσης των αγροτικών προϊόντων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι κατά μέσο όρο 2,4 εκατομμύρια τουρίστες που επισκέπτονται την Κύπρο ετησίως. Η τουριστική βιομηχανία συντελεί σημαντικά στην κατανάλωση μεγάλου μέρους της παραγωγής των φρέσκων κυρίως φρούτων και λαχανικών.

Πλεονέκτημα επίσης αποτελεί η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και παραδόσεις που μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (αγροτουρισμός). Ένας ακόμα παράγοντας που μπορεί να συμβάλει στην επαναδραστηριοποίηση και ανανέωση των αγροτικών περιοχών είναι και οι στενοί δεσμοί και η διατήρηση της ιδιοκτησίας των κατοίκων των πόλεων στον τόπο καταγωγής τους στην ύπαιθρο. Ως δυνατά σημεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης το ευνοϊκό κλίμα, η βιοποικιλότητα, η ομορφιά του τοπίου, η γραφικότητα κτλ των αγροτικών περιοχών που ευνοούν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο τις οποίες είναι επιθυμητό να στηρίξουμε και μέσα από το νέο Προγραμματικό Έγγραφο για την Αγροτική Ανάπτυξη.

3.2 Γενική Στρατηγική για αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και αντιμετώπιση των αδυναμιών.

Η Κυπριακή Δημοκρατία εφαρμόζει ένα μόνο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης το οποίο βασίζεται εξ' ολοκλήρου στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης. Η Γενική Στρατηγική του Προγράμματος είναι πλήρως ταυτισμένη με την γενική στρατηγική του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου αφού δεν υπάρχουν περιφερειακές διαφοροποιήσεις.

Διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στα προϊόντα που η Κύπρος έχει συγκριτικό πλεονέκτημα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την κυπριακή γεωργία. Οι ενισχύσεις στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κυρίως του γεωργικού τομέα με ιδιαίτερη εστίαση σε τομείς και προϊόντα στα οποία υπάρχει ή μπορεί δυνητικά να υπάρξει συγκριτικό πλεονέκτημα όπως για παράδειγμα τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης, τα βιολογικά προϊόντα, τα αρωματικά φυτά, τα πρώιμα και τα φυλλώδη λαχανικά. Με τις πιστώσεις του άξονα θα επιδιωχθεί η στήριξη των κυπριακών γεωργικών προϊόντων έτσι ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών (εσπεριδοειδή, πατάτες, λαχανικά κλπ). Τα κυπριακά προϊόντα ήδη αποτελούν την πρώτη επιλογή των Κυπρίων καταναλωτών, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται σαφής προώθησή τους στην εσωτερική αγορά καθώς και ο εξαγωγικός προσανατολισμός τους σε τρίτες χώρες. Αυτό θα γίνει με την προώθηση ποιοτικών προϊόντων αλλά και προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία. Η προσπάθεια θα επικεντρωθεί στην βελτίωση των μεθόδων τυποποίησης, αποθήκευσης, συσκευασίας και διάθεσης των προϊόντων. Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αλλά και στο φυσικό κεφάλαιο αποτελούν άμεσες προτεραιότητες της νέας προγραμματικής περιόδου. Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν θα προωθούν την επιχειρηματικότητα, την μεταφορά της γνώσης, την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων καθώς και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού και τη προώθηση της καινοτομίας. Κατά τον σχεδιασμό των μέτρων που στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη για αειφορική γεωργία με ιδιαίτερη έμφαση στην αειφορική διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Βελτίωση του περιβάλλοντος και ενίσχυση της βιοποικιλότητας

Εξίσου σημαντική προτεραιότητα για την Κύπρο αποτελεί η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου. Η διατήρηση της γεωργικής γης και η του παραδοσιακού τοπίου, κυρίως στις ορεινές / ημιορεινές περιοχές του νησιού αποτελούν μείζονες στρατηγικές προτεραιότητες.

Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην αντιμετώπιση του φαινομένου της εντατικοποίησης της φυτικής και ζωικής παραγωγής που παρατηρείται σε κάποιους παραγωγικούς τομείς τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο. Η διατήρηση, κυρίως, αλλά και η περαιτέρω ενίσχυση της βιοποικιλότητας μέσω στοχευμένων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων (όπως η βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων, η διατήρηση των παραδοσιακών αμπελιών και των γηγενών φυλών αγελάδων και προβάτων, η αμειψισπορά, η ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής και η καλλιέργεια έναντι ζιζανιοκτονίας), η ποιοτική αναβάθμιση των εδαφών, η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υδατικών πόρων και συστημάτων, καθώς και η μείωση των επιπτώσεων από την αλλαγή του κλίματος αποτελούν θέματα ύψιστης προτεραιότητας. Η στήριξη των περιοχών Φύση 2000 (περιλαμβανομένων των δασικών περιοχών), η παροχή εξισωτικής αποζημίωσης καθώς και μια σειρά αγροπεριβαλλοντικών μέτρων θα βοηθήσουν σημαντικά στην επίτευξη των ευρύτερων ευρωπαϊκών στόχων του Γκέτεμποργκ. Επιπλέον, η εθνική στρατηγική στοχεύει στην αειφορική διαχείριση και την ενίσχυση του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και περιλαμβάνει κατά σειρά προτεραιότητας την προστασία των δημόσιων και ιδιωτικών δασών από τις πυρκαγιές, την ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου των δασών καθώς και τη δάσωση για περιβαλλοντικούς σκοπούς.

Ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές

Μείζονα στρατηγική προτεραιότητα για την επόμενη προγραμματική περίοδο αποτελεί επίσης η ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές. Η αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές μέσω υλοποίησης έργων υποδομής και της στήριξης του επιχειρηματικού κλίματος και της επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους αποτελούν επιμέρους στρατηγικές επιλογές. Η στήριξη συμπληρωματικών τουριστικών δραστηριοτήτων από κοινού με τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τον τουρισμό της υπαίθρου που θα καλυφτούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία δημιουργεί τα θεμέλια για περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη. Απώτερος στόχος είναι η ανατροπή της ηλικιακής κλίμακας και η κοινωνικό-οικονομική αναζωογόνηση της Κυπριακής υπαίθρου προστατεύοντας ταυτόχρονα το οικιστικό και φυσικό περιβάλλον. Η εστίαση κατά προτεραιότητα στις ορεινές περιοχές είναι δεδομένη αφού εκεί παρουσιάζονται τα κυριότερα προβλήματα. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση των διοικητικών μηχανισμών και στην προώθηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών μέσω της συνεργασίας και εφαρμόζοντας την προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω. Η ενίσχυση των ικανοτήτων/ δυνατοτήτων των Ομάδων Τοπικής Δράσης αποτελεί βασική προτεραιότητα του κράτους.

Leader

Ο Άξονας Προτεραιότητας 4 συνδυάζει τις κύριες προτεραιότητες, Ανταγωνιστικότητα – Περιβάλλον – Οικονομία – Διαφοροποίηση - Ποιότητα ζωής λαμβάνοντας υπόψη το τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα, τις τοπικές ανάγκες και τις αναπτυξιακές προοπτικές που προσφέρονται από την εσωτερική αγορά με μία από κάτω προς τα άνω προσέγγιση. Στο πλαίσιο του άξονα προωθούνται δύο βασικές ενότητες η βελτίωση της διακυβέρνησης και η κινητοποίηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών, ενότητες οι οποίες αναπτύσσονται παράλληλα και ανάλογα μέσα από τον καθορισμό των ανάλογων ποσοστών στους υπόλοιπους τρεις άξονες λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα.

Άξονες Προτεραιότητας

Η προαναφερθείσα γενική περιγραφή της εθνικής στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη 2007-2013 θα υλοποιηθεί κυρίως μέσα από τρεις βασικούς άξονες προτεραιότητας στους οποίους κατανέμεται το ποσοστό πιστώσεων (εξαιρουμένης της τεχνικής βοήθειας) ως ακολούθως:

1 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας	2 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας	3 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας
44,99%	44,41%	10,60%

Ο 4^{ος} οριζόντιος Άξονας λαμβάνει συνολικό ποσοστό 2,70% το οποίο αντλείται κυρίως μέσα από τους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2 και 3. Το ποσοστό αυτό έχει ενσωματωθεί στον πιο πάνω πίνακα. Επιπλέον, για Τεχνική Υποστήριξη κατανέμεται ποσοστό 1,79% του συνολικού ποσού.

3.3. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση – Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Όπως προβλέπεται από το άρθρο 85 του Κανονισμού 1698/ 2005 έχει εκπονηθεί Εκ των Προτέρων (Ex Ante) Αξιολόγηση η οποία επισυνάπτεται ως Παράρτημα ΙΙ στο τέλος του Προγράμματος. Η Αξιολόγηση αποσκοπεί στη βελτιστοποίηση της κατανομής των πόρων του προϋπολογισμού και στη βελτίωση της ποιότητας του προγραμματισμού. Προσδιορίζει και εκτιμά τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες, τους προς επίτευξη στόχους, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, τους ποσοτικούς στόχους, ιδίως όσον αφορά την επίπτωση σε σχέση με την κατάσταση εκκίνησης, την κοινοτική προστιθέμενη αξία, την έκταση στην οποία έχουν ληφθεί υπόψη οι κοινοτικές προτεραιότητες, τα διδάγματα που αντλούνται από τον προηγούμενο προγραμματισμό και την ποιότητα των διαδικασιών εφαρμογής, παρακολούθησης, αξιολόγησης και δημοσιονομικής διαχείρισης. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση έχει διενεργηθεί από την Εταιρεία «KPMG» σε συνεργασία με την «ΒΑΚΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε. Σύμβουλοι Αγροτικής Ανάπτυξης» μετά από προκήρυξη σχετικού διαγωνισμού.

Έχει επίσης διενεργηθεί Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων όπως προβλέπεται από την οδηγία 2001/42/ΕΚ και τη σχετική κυπριακή νομοθεσία (Νόμος 102 (Ι)/2005). Η Μελέτη αυτή έχει τύχει ευρείας διαβούλευσης με το κοινό. Σημειώνεται ότι, όπως προβλέπεται από τον πιο πάνω Νόμο, δημοσιεύτηκε σχετική γνωστοποίηση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και σε δύο ευρείας κυκλοφορίας ημερήσιες εφημερίδες. Την Μελέτη έχει ετοιμάσει η εταιρεία IACO Ltd μετά από προκήρυξη σχετικού διαγωνισμού. Η μελέτη επισυνάπτεται ως Παράρτημα ΙΙΙ στο τέλος του Προγράμματος. Σημειώνεται πληροφοριακά ότι στις 5 Σεπτεμβρίου 2007 η Μελέτη παρουσιάστηκε εγκρίθηκε από την Επιτροπή Αξιολόγησης που προβλέπεται από τον πιο πάνω Νόμο (θετική γνωμάτευση).

3.4 Επίδραση από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο και άλλες πληροφορίες

Νοούμενου ότι το Προγραμματικό Έγγραφο 2004 – 2006 τέθηκε σε εφαρμογή το Μάιο του 2004 δεν έχει διεξαχθεί ενδιάμεση αξιολόγηση (mid-term evaluation) των αποτελεσμάτων εφαρμογής του. Η επίδραση από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο θα ποσοτικοποιηθεί με την εκ των υστέρων αξιολόγηση (ex-post evaluation) του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 η οποία θα οριστικοποιηθεί το 2008. Στο παρόν στάδιο γίνεται μία αναφορά στην υλοποίηση του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004–2006 μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2006.

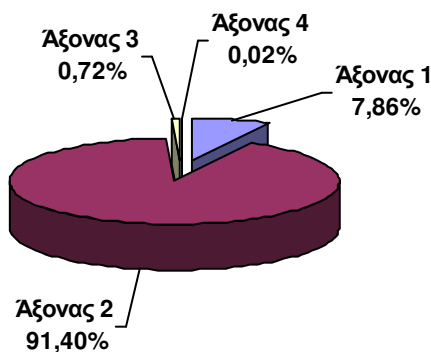
ΑΙΤΗΣΕΙΣ

Το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 προκηρύχθηκε από τη Διαχειριστική Αρχή δύο φορές, μία κατά τη διάρκεια του 2004 και μία κατά τη διάρκεια του 2005. Συνολικά παραλήφθηκαν 67.161 αιτήσεις εκ των οποίων οι 5.439 αφορούσαν τον Άξονα 1, οι 61.070 τον Άξονα 2, οι 637 τον Άξονα 3 και οι 15 τον Άξονα 4.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ 1 ^{ΗΣ} και 2 ^{ΗΣ} ΠΡΟΚΗΡΥΞΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ							
ΑΞΟΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004 - 2006	2004-2006, μέχρι 31.12.2006				ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ
		ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ					
	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ('000 €)	ΠΑΡΑΛΗΦΘΗΚΑΝ (αριθμός)	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ (αριθμός)	ΥΠΟ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ (αριθμός)	ΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ (αριθμός)	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ('000 €)	
Άξονας Προτεραιότητας 1	37.378	5.439	590	3.861	988	16.499	44%
Άξονας Προτεραιότητας 2	51.191	61.070	5.718	20.554	34.798	21.430	42%
Άξονας Προτεραιότητας 3	3.753	637	207	305	125	661	18%
Άξονας Προτεραιότητας 4	442	15	0	12	3	19	4%
ΣΥΝΟΛΟ	92.764	67.161	6.515	24.732	35.914	38.609	42%

Από τις 67.161 παραληφθείσες αιτήσεις οι 6.515 έχουν απορριφθεί, οι 35.914 έχουν εξεταστεί, εγκριθεί και πληρωθεί ενώ 24.732 βρίσκονται υπό διεκπεραίωση. Συνολικά έχουν καταβληθεί σε δικαιούχους €38.609.000 (στοιχεία μέχρι 31.12.2006)

Διάγραμμα 3.1: Η κατανομή των αιτήσεων της 1^{ης} και 2^{ης} Προκήρυξης Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 - 2006

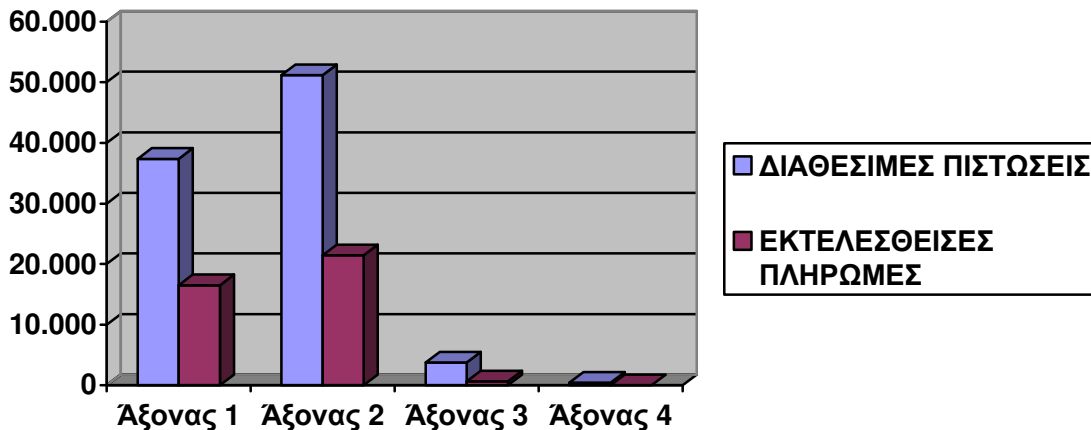

ΠΛΗΡΩΜΕΣ

Οι συνολικές πληρωμές ανέρχονται σε ποσό 42% των συνολικών διαθέσιμων πιστώσεων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό πληρωμών σε σύγκριση με τις διαθέσιμες πιστώσεις ανά Άξονα ανέρχεται σε 44% και αφορά τον Άξονα 1, κυρίως λόγω του υψηλού βαθμού υλοποίησης των επενδύσεων από τους αιτητές κατά τη διάρκεια του 2006. Για τον Άξονα 2 οι πληρωμές βρίσκονται στο 42% σε σύγκριση με τις διαθέσιμες πιστώσεις, ενώ για τον Άξονα 3 το ποσοστό αυτό κυμαίνεται στο 18% περίπου.

Διάγραμμα 3.2: Η εξέλιξη των πληρωμών της 1^{ης} και 2^{ης} Προκήρυξης Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 (μέχρι 31.12.2006)

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΠΡΩΝ

Παρόλο ότι το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 εφαρμόζεται μόλις τα τελευταία 3 χρόνια στη συνέχεια γίνεται μία πρώτη παρουσίαση των φυσικών δεικτών που προκύπτουν από την υλοποίηση του Σχεδίου.

Όσον αφορά το επενδυτικό Καθεστώς 1.1.1 από το σύνολο των 650 αιτήσεων που εγκρίθηκαν μέχρι και την 31 Δεκεμβρίου 2006 οι 400 αιτήσεις αφορούσαν επενδύσεις (με την μέθοδο της επικρατούσας (dominant) επένδυσης) στην κατηγορία 7 «Κινητός και σταθερός εξοπλισμός». Ο αριθμός αυτός υποδεικνύει σαφέστατα την τάση που επικρατεί για περαιτέρω εκμηχάνιση της κυπριακής γεωργίας σε μία προσπάθεια βελτίωσης της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η συμμετοχή των κυπρίων παραγωγών στα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα του Σχεδίου όπου:

- από τα 48.625 δεκάρια εσπεριδοειδών που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας τα 47.660 δεκάρια μετέχουν στο σχετικό αγροπεριβαλλοντικό μέτρο, ποσοστό 98%
- από τα 114.217 δεκάρια οινοποιήσιμων αμπελιών τα 80.000 δεκάρια μετέχουν σε αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, ποσοστό 70%
- από τα 72.249 δεκάρια σκληρού, ημίσκληρου και μαλακού σίτου τα 25.296 δεκάρια μετέχουν σε αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, ποσοστό 35%

Όσον αφορά τη συμμετοχή στις δράσεις του Σχεδίου που προετοιμάζουν τους γεωργούς για την επίτευξη των ευρωπαϊκών προτύπων:

- από το σύνολο των 48.000 χοιρομητέρων και οι 48.000 ενισχύονται από τη Δράση 2.1.β.1, ποσοστό 100%
- από το σύνολο των 25.913 αγελάδων οι 15.104 αγελάδες ενισχύονται υπό τη Δράση 2.1γ, ποσοστό 58%

Περισσότερα στοιχεία που αφορούν τις επιπτώσεις και τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006 θα είναι διαθέσιμα μετά και την ex – post αξιολόγηση του Σχεδίου το 2009.

4. Αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης και αναμενόμενες επιπτώσεις σύμφωνα με την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση.

4.1 Αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση αποτυπώνοντας τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία του τόπου τα οποία αφορούν την χαμηλή παραγωγικότητα των εκμεταλλεύσεων, το υψηλό κόστος παραγωγής, το μικρό μέγεθος του αγροτικού κλήρου, τον υψηλό μέσο όρο ηλικίας των γεωργών και την χαμηλή ικανότητα διαχείρισης, την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, το χαμηλό ποσοστό δεντροφύτευσης και την έλλειψη νερού καθώς επίσης την υποαπασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και την έλλειψη εναλλακτικών μορφών απασχόλησης πέραν της γεωργίας. Τα δέκα μέτρα του Άξονα 1 με ποσοστό συμμετοχής 44,99% στο Προγραμματικό Έγγραφο έχουν ως βασικό στόχο την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών προϊόντων του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και σε τρίτες χώρες και την περαιτέρω ενίσχυση των τομέων που πλεονεκτούν συγκριτικά με τους υπόλοιπους τομείς παραγωγής καθώς επίσης και την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της γεωργίας του τόπου. Έξι συνολικά μέτρα στον Άξονα 2 με ποσοστό 44,41% ενισχύουν την αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και δημιουργούν κίνητρα για ενδυνάμωση και αξιοποίηση των δασικών πόρων ενώ τρία μέτρα στον Άξονα 3 με ποσοστό συμμετοχής 10,60% στο Προγραμματικό Έγγραφο ενισχύουν την οικονομική διαφοροποίηση και βελτιώνουν τις υποδομές διαβίωσης στις περιοχές εφαρμογής του Προγράμματος. Επιπλέον 3 μέτρα στον Άξονα 4 με ποσοστό συμμετοχής 2,7% (το ποσοστό αυτό έχει συμπεριληφθεί στα προαναφερόμενα ποσοστά) δημιουργούν μία οριζόντια γέφυρα μεταξύ των μέτρων των άλλων αξόνων με σκοπό τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων.

4.2 Αναμενόμενες επιπτώσεις σύμφωνα με την Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση σε σχέση με τις προτεραιότητες που επιλέγηκαν

Η Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση εκπονείται παράλληλα και ταυτόχρονα με την ετοιμασία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης δημιουργώντας μια αμφίδρομη σχέση. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης προσαρμόζεται λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια και τις εισηγήσεις των Αξιολογητών και η εκπόνηση της Αξιολόγησης λαμβάνει ως εισροή την πρόοδο που επιτελείται στην εκπόνηση και οριστικοποίηση του Προγράμματος.

Οι εισηγήσεις και παρατηρήσεις των Αξιολογητών έχουν ληφθεί υπόψη και έχουν επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό το περιεχόμενο του Προγράμματος. Οι παρεμβάσεις των Αξιολογητών αφορούν εισηγήσεις σχετικά με την κατανομή του συνολικού ποσού στα μέτρα, παρατηρήσεις τεχνικού χαρακτήρα καθώς και διαπιστώσεις στρατηγικού χαρακτήρα.

Οι Αξιολογητές διαπιστώνουν ότι εξασφαλίζεται η απαιτούμενη εσωτερική και εξωτερική συνέπεια η οποία και οδηγεί σε θετικές εξωτερικότητες. Η αξιολόγηση των αναμενόμενων επιπτώσεων του Προγράμματος δεν έχει ολοκληρωθεί στο παρόν στάδιο.

5. Πληροφορίες για τους άξονες και τα προτεινόμενα μέτρα για κάθε άξονα και η περιγραφή τους

5.1 Γενικές απαιτήσεις

Τα Μέτρα Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, παρουσιάζονται αναλυτικά μετά το τέλος του κεφαλαίου 17.

5.2 Ανειλημμένες υποχρεώσεις Προγραμματικής Περιόδου 2004 – 2006

- Στον Πίνακα ο οποίος ακολουθεί παρουσιάζονται ανά μέτρο οι ανειλημμένες υποχρεώσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2004 – 2006 οι οποίες μεταφέρονται στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2007 – 2013.

	ΕΤΗ					ΣΥΝΟΛΟ Β (€)	ΜΕΤΡΑ ΚΑΝ. 1698/2005
	2007	2008	ΣΥΝΟΛΟ Α (€)	2009	2010-2013		
ΜΕΤΡΑ ΚΑΝ. 1257/1999							
1.1 Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις Γ.Ε. (άρ. 4, 5, 6, 7) ΚΩΔ.: 111	8.553.085	34.212.343	42.765.428				1.5 Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (αρ. 20 (b) (i), 26) ΚΩΔ.: 121
1.3 Ομάδες Παραγωγών (αρ. 33δ) ΚΩΔ.: (αβ)	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.			150.000	0	150.000	1.9 Ομάδες Παραγωγών (αρ. 20 δ ii, 35) ΚΩΔ.: 142
1.6 Πρόωρη Συνταξιοδότηση (αρ. 10, 11, 12) ΚΩΔ.: (δ)	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.			1.300.000	4.200.000	5.500.000	1.3 Πρόωρη Συνταξιοδότηση (αρ. 20 α iii, 23) ΚΩΔ.: 113
2.1 Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε.Ε. (αρ.21α-γ (ΕΚ) 1783/2003)	0	3.967.200	3.967.200				1.10 Τήρηση προτύπων (αρ. 20 γ, 31) ΚΩΔ.: 131
2.2 Υιοθέτηση γεωργικών μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον (αρ. 22, 23, 24) ΚΩΔ.: (στ)	10.140.300	10.140.300	20.280.600	3.107.070	0	3.107.070	2.3 Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις (αρ. 36 α iv, 39) ΚΩΔ.: 214
2.3 Αγροπεριβαλλοντικές δράσεις για τη διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος (αρ. 22) ΚΩΔ.: (στ)	4.428.900	4.428.900	8.857.800	3.004.812	0	3.004.812	
2.4 Δάσωση γεωργικής γης (αρ. 31) ΚΩΔ.: (η)	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.			120.000	384.000	504.000	2.4.1 Πρώτη δάσωση γεωργικής γης (36 β i, 43) ΚΩΔ.: 221

	ΕΤΗ					ΣΥΝΟΛΟ Β (€)	ΜΕΤΡΑ ΚΑΝ. 1698/2005
	2007	2008	ΣΥΝΟΛΟ Α (€)	2009	2010-2013		
ΜΕΤΡΑ ΚΑΝ. 1257/1999							
2.7 Ενθάρρυνση συμμετοχής των αγροτών σε κοινοτικά ή εθνικά προγράμματα βελτίωσης της ποιότητας (Καν. 1783/03, αρ. 24α, β, γ, δ και Καν. 1257/99 αρ. 33) ΚΩΔ. 1304	709.650	709.650	1.419.300	709.650	0	709.650	1.8 Συμμετοχή των γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης (αρ. 32 και 33) ΚΩΔ. 133
3.2 Δάσωση μη γεωργικής γης (αρ. 126) ΚΩΔ.: (θ)	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.			110.000	230.000	340.000	2.4.3 Πρώτη δάσωση μη γεωργικής γης (αρ. 36 β iii, 45) ΚΩΔ.: 223
	ΣΥΝΟΛΟ Α (€)		77.290.328	ΣΥΝΟΛΟ Β (€)		13.315.532	

- Τα Μέτρα τα συμμορφούμενα προς τα άρθρα 25 (Σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης, γεωργών αντικατάστασης και παροχής συμβουλών) και 52 (Μέτρα σχετικά με την ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας) και οι δράσεις υπό τα μέτρα τα συμμορφούμενα προς τα άρθρα 28 (Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα) και 29 (Συνεργασία για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων και στον δασοκομικό τομέα) του Κανονισμού 1698/2005 σέβονται τις διαδικασίες, τις πρόνοιες και τα κριτήρια των Κρατικών Ενισχύσεων και κυρίως τα ανώτατα όρια συμπεριλαμβανομένου και του κανόνα για τις ενισχύσεις «ήσσονος σημασίας».
- Τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 είναι συμβατά με τις απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης όπως προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1782/2003 όπου αυτές εφαρμόζονται.

Πιο συγκεκριμένα:

- Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες για γεωργούς καλύπτουν τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως προβλέπονται στα άρθρα 4 και 5 και στα παραρτήματα III και IV του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003.
- Οι ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων καλύπτουν μόνο δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τόσο τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα, τα οποία θεσπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 4 και το παράρτημα III του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, όσο και άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία και προσδιορίζονται στο πρόγραμμα.
- Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις καλύπτουν μόνο τις δεσμεύσεις εκείνες που υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα, τα οποία θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 και τα παραρτήματα III και IV του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003, καθώς και τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων και τις άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις, που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία. Σημειώνεται ότι σχετικά με τα υποχρεωτικά πρότυπα λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 51 (3) του Κανονισμού 1698/2005.
- Θα δημιουργηθεί ένα σύστημα κυρώσεων για τις περιπτώσεις στις οποίες δικαιούχοι που λαμβάνουν ενισχύσεις στο πλαίσιο ορισμένων μέτρων διαχείρισης της γης, δεν εκπληρώνουν, στο σύνολο της εκμετάλλευσής τους τις δεσμευτικές

απαιτήσεις που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) 1782/2003, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα, την ένταση, τον διαρκή χαρακτήρα και την επανάληψη της μη συμμόρφωσης

Σημειώνεται ότι η πλήρης εφαρμογή της Πολλαπλής Συμμόρφωσης θα ισχύει από 1/1/09 όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό 2012/2006.

- Τα επενδυτικά μέτρα στοχεύουν σε ξεκάθαρους στόχους που αντανakλούν στις διαρθρωτικές αδυναμίες του κάθε τομέα. Λόγω της περιορισμένης έκτασης του νησιού και της ενότητας του χώρου δεν υπάρχουν περιφερειακές διαφοροποιήσεις σε ότι αφορά τις ανάγκες. Ωστόσο διαφαίνεται ότι οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές (μειονεκτικές περιοχές) αντιμετωπίζουν πιο έντονα προβλήματα από άλλες περιοχές και ως εκ τούτου λαμβάνουν σε αρκετές περιπτώσεις είτε αυξημένη στήριξη είτε προτεραιότητα σε σχέση με άλλες περιοχές. Οι επιλέξιμες επενδύσεις είτε βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των μονάδων που ενισχύονται και κατ' επέκταση του τομέα, είτε βελτιώνουν τη συνολική επίδοση της μονάδας. Η βελτίωση της συνολικής επίδοσης επηρεάζεται από στοιχεία όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια των εργαζομένων, η προστασία των υδάτινων πόρων και η τεχνολογική αναβάθμιση. Είναι, λοιπόν, ξεκάθαρο ότι η κοινοτική και εθνική χρηματοδότηση στοχεύει στην επίλυση συγκεκριμένων διαρθρωτικών αδυναμιών με στόχο την συνολική βελτίωση των τομέων στους οποίους παρεμβαίνει. Σημειώνεται ότι ένα από τα σοβαρότερα διαρθρωτικά προβλήματα της κυπριακής γεωργίας είναι η γήρανση του γεωργικού πληθυσμού. Αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα αυτό, το επενδυτικό μέτρο για εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων παρέχει επιπρόσθετο κίνητρο για τους γεωργούς με ηλικία κάτω των 40 ετών (10% επιπλέον στήριξη πάνω στη συνολική επιλέξιμη δαπάνη).
- Κριτήρια και διοικητικοί κανόνες σε σχέση με άλλα καθεστώτα ενίσχυσης
ΚΟΑ Οπωροκηπευτικών: Η Κύπρος όπως και τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη βρίσκονται αυτή τη στιγμή στο στάδιο της ετοιμασίας της Εθνικής Στρατηγικής για την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανώσεων Παραγωγών. Ο εφαρμοστικός Κανονισμός της Ε. Επιτροπής βρίσκεται ακόμη υπό συζήτηση. Σαν αποτέλεσμα, στο στάδιο αυτό δεν μπορεί να γίνει λεπτομερής αναφορά στις επιλεξιμότητες της Εθνικής Στρατηγικής. Επισημαίνεται ότι η Εθνική Στρατηγική δεν θα περιλαμβάνει επιλεξιμότητες που καλύπτονται από το καθεστώς 1.5.1. Θα καλύπτει μόνο δαπάνες που δεν είναι επιλέξιμες από το καθεστώς 1.5.1. Οπότε δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος επικάλυψης ή διπλής χρηματοδότησης μεταξύ των δύο αυτών προγραμμάτων.

Η σχέση μεταξύ του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και των ενισχύσεων στα Επιχειρησιακά Προγράμματα ρυθμίζεται από το άρθρο 56 του Προσχεδίου του Κανονισμού της Επιτροπής που καθορίζει τους κανόνες εφαρμογής της ΚΟΑ οπωροκηπευτικών με βάση τους Κανονισμούς 2200/96, 2201/96 και 1182/07 και το οποίο λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατά τον καταρτισμό της Εθνικής Στρατηγικής. Ως εκ τούτου δεν θα υπάρξει κίνδυνος διπλής χρηματοδότησης αφού οι επιλεξιμότητες για τα προϊόντα που καθορίζονται στο Κανονισμό στο Παράρτημα του Κανονισμού 1182/07 (συμπεριλαμβανομένων των φρέσκων αρωματικών φυτών) θα είναι εντελώς διακριτές.

Οίνος: Στο μέτρο 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις» δεν θα καλύπτεται η εγκατάσταση νέας φυτείας στην περίπτωση οινοποιήσιμων αμπελώνων.

Μελισσοκομικό Πρόγραμμα με βάση τον Κανονισμό 797/2004: Οι επενδύσεις στην μελισσοκομία που καλύπτονται με το Καθεστώς 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 είναι διαφοροποιημένες και εντελώς διακριτές από τις επιλέξιμες δράσεις του Μελισσοκομικού Προγράμματος ως εκ τούτου δεν υπάρχει οποιοδήποτε πρόβλημα επικάλυψης. Είναι λοιπόν διασφαλισμένη η μη στήριξη κάποιων δράσεων από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και ταυτόχρονα από άλλα σχετικά όργανα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Σχετικός πίνακας παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 10.

Σημειώνεται ότι δεν υλοποιούνται στο παρόν στάδιο Επιχειρησιακά Προγράμματα μέσα στα πλαίσια της ΚΟΑ Ελαιολάδου. Η Κύπρος ενημέρωσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν θα εφαρμόσει τα μέτρα που προβλέπονται από το κανονιστικό πλαίσιο ελαιολάδου και επιτραπέζιας ελιάς του πρώτου πυλώνα και ως εκ τούτου δεν έγινε και η σχετική κοινοποίηση της σχετικής εθνικής εφαρμοστικής νομοθεσίας

Τα υπόλοιπα καθεστώτα στήριξης που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού 1974/2006 δεν εφαρμόζονται στην Κύπρο.

- Το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών (ΙΓΕ) έχει αναλάβει την ευθύνη της εξέτασης των υπολογισμών για καθορισμό του Ύψους Ενίσχυσης για τα μέτρα των άρθρων 38, 39, 40, 43-47 του Κανονισμού 1698/2005 ως το πλέον αρμόδιο σώμα αφού κατέχει την απαραίτητη εμπειρογνωμοσύνη και ταυτόχρονα δεν έχει οποιοδήποτε ιεραρχικό δεσμό με τις υπηρεσίες που αρχικά διενήργησαν τους υπολογισμούς. Σημειώνεται ότι οι υπολογισμοί έχουν ετοιμαστεί από τις αρμόδιες για κάθε μέτρο τεχνικές υπηρεσίες (Τμήμα Γεωργίας, Τμήμα Δασών) και έχουν αποσταλεί στην Αρχή Προγραμματισμού. Η Αρχή Προγραμματισμού απέστειλε τους υπολογισμούς στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, το οποίο αφού τους εξέτασε, επιβεβαίωσε την ορθότητα τους. Οι υπολογισμοί για τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης για τα μέτρα των άρθρων 38, 39, 40, 43-47 του Κανονισμού 1698/2005 παρουσιάζονται στα Παραρτήματα IV (Μέθοδος Υπολογισμού Ύψους Ενίσχυσης) και VI (Εφαρμοστικές λεπτομέρειες δασικών μέτρων).

6 Χρηματοδοτικοί πίνακες Προγραμματικού Εγγράφου 2007 - 2013

6.1 Ετήσια Συνεισφορά από Ε.Γ.Τ.Α.Α. (σε ΕΥΡΩ)

Έτος	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Συνολική συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ	26.704.860	24.772.842	22.749.762	23.071.507	22.402.714	21.783.947	21.037.942	162.523.574

6.2 Χρηματοδοτικός Πίνακας κατά Άξονα (σε ΕΥΡΩ για την επταετία)

Άξονας	Δημόσια Συνεισφορά		
	Συνολική δημόσια συνεισφορά	Ποσοστό της συνεισφοράς ΕΓΤΑΑ (%)	Ποσό της συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ
Άξονας 1	140.521.676	50	70.260.838
Άξονας 2	141.143.400	50	70.571.700
Άξονας 3	28.929.714	50	14.464.857
Άξονας 4	8.626.180	50	4.313.090
Τεχνική Βοήθεια	5.826.178	50	2.913.089
Σύνολο	325.047.148	50	162.523.574

Άξονες	Δημόσια Δαπάνη (€)	Κατανομή
Άξονας Προτεραιότητας 1	143 618 252,1	44,99%
Άξονας Προτεραιότητας 2	141 775 354,5	44,41%
Άξονας Προτεραιότητας 3	33 827 362,4	10,60%
Σύνολο (χωρίς Τεχνική Βοήθεια)	319 220 969	

Το Leader λαμβάνει 2,70% του πιο πάνω ποσού

7. Ενδεικτική Κατανομή κατά μέτρο

Μέτρο/ Άξονας	Δημόσια δαπάνη	Ιδιωτική δαπάνη	Συνολικό κόστος
Άξονας 1			
Μέτρο 111 Δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών, για τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας	3.500.000	0	3.500.000
Μέτρο 112 Εγκατάσταση νέων γεωργών	10.000.000	0	10.000.000
Μέτρο 113 Πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών και γεωργικών εργατών	15.000.000	0	15.000.000
Μέτρο 114 Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές	2.000.000	500.000	2.500.000
Μέτρο 115 Σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων, γεωργών αντικατάστασης και υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών στην εκμετάλλευση, καθώς και υπηρεσιών παροχής δασοκομικών συμβουλών	0	0	0
Μέτρο 121 Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	65.971.676	68.371.674	134.343.350
Μέτρο 122 Βελτίωση της οικονομικής αξίας των δασών	0	0	0
Μέτρο 123 Αύξηση της αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	24.000.000	36.000.000	60.000.000
Μέτρο 124 Συνεργασία για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων	0	0	0
Μέτρο 125 Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας	1.050.000	116.667	1.166.667
Μέτρο 126 Αποκατάσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και εισαγωγή των κατάλληλων δράσεων πρόληψης	0	0	0
Μέτρο 131 Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία	4.000.000	0	4.000.000
Μέτρο 132 Στήριξη γεωργών που συμμετέχουν σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων	4.000.000	0	4.000.000
Μέτρο 133 Στήριξη ομάδων παραγωγών για δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων	3.000.000	1.285.714	4.285.714
Μέτρο 141 Στήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης που βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης	0	0	0
Μέτρο 142 Δημιουργία ομάδων παραγωγών	8.000.000	0	8.000.000
Σύνολο άξονα 1	140.521.676	106.274.055	246.795.731
Άξονας 2			
Μέτρο 211 Ενισχύσεις στους γεωργούς ορεινών περιοχών για φυσικά μειονεκτήματα	8.362.410	0	8.362.410
Μέτρο 212 Ενισχύσεις στους γεωργούς περιοχών με μειονεκτήματα, εκτός των ορεινών περιοχών	40.680.990	0	40.680.990
Μέτρο 213 Ενισχύσεις Natura 2000 και Ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/EK	0	0	0
Μέτρο 214 Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	79.000.000	0	79.000.000
Μέτρο 215 Ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων	0	0	0
Μέτρο 216 Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις	0	0	0
Μέτρο 221 Πρώτη δάσωση γεωργικών γαιών	1.198.000	399.333	1.597.333
Μέτρο 222 Πρώτη εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων σε γεωργική γη	217.000	72.333	289.333
Μέτρο 223 Πρώτη δάσωση μη γεωργικών γαιών	1.185.000	395.000	1.580.000
Μέτρο 224 Ενισχύσεις Natura 2000	0	0	0
Μέτρο 225 Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	1.000.000	0	1.000.000
Μέτρο 226 Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και εισαγωγή δράσεων πρόληψης	4.500.000	0	4.500.000

Μέτρο/ Άξονας		Δημόσια δαπάνη	Ιδιωτική δαπάνη	Συνολικό κόστος
Μέτρο 227	Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις	5.000.000	0	5.000.000
Σύνολο άξονα 2		141.143.400	866.666	142.010.066
Άξονας 3				
Μέτρο 311	Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	0	0	0
Μέτρο 312	Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων	0	0	0
Μέτρο 313	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	2.334.107	259.345	2.593.452
Μέτρο 321	Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	6.988.682	776.520	7.765.202
Μέτρο 322	Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών	13.977.728	1.553.080	15.530.808
Μέτρο 323	Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς	5.329.196	592.133	5.921.329
Μέτρο 331	Κατάρτιση και ενημέρωση οικονομικών φορέων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στους τομείς που καλύπτονται από τον άξονα 3	0	0	0
Μέτρο 341	Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	300.000	0	300.000
Σύνολο άξονα 3		28.929.714	3.181.078	31.810.791
Άξονας 4				
Μέτρο 410	Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης			
Μέτρο 411	Ανταγωνιστικότητα	2.450.000	2.450.000	4.900.000
Μέτρο 412	Περιβάλλον/ διαχείριση της γης	500.000	0	500.000
Μέτρο 413	Ποιότητα ζωής/ διαφοροποίηση	3.875.000	1.291.667	5.166.667
Μέτρο 421	Διατοπική και διεθνική συνεργασία	326.180	0	326.180
Μέτρο 431	Λειτουργία της ομάδας τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση	1.475.000	0	1.475.000
Σύνολο άξονα 4		8.626.180	3.741.667	12.367.847
Σύνολο αξόνων 1, 2, 3 και 4		319.220.970	114.063.466	432.984.435
511 Τεχνική βοήθεια		5.826.178	0	5.826.178
Γενικό σύνολο		325.047.148	114.063.466	438.810.613

Τα ποσά έχουν υπολογιστεί κατά προσέγγιση μονάδας. Τυχόν διαφορές οφείλονται στις στρογγυλοποιήσεις των δεκαδικών ψηφίων.

8. Συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση (άρθρο 16 στοιχείο (στ) Κανονισμού 1698/05)

Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση	
Άξονας Προτεραιότητας 1: - Καθεστώς 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (121)	€ 26.290.328
Άξονας Προτεραιότητας 2: Μέτρο 2.3 Αγροπεριβαλλοντικές Υποχρεώσεις (214) - 2.3.1 Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια € 14.500.000 - 2.3.3 Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή. € 14.500.000	€ 29.000.000
Άξονας Προτεραιότητας 3	0
Άξονας Προτεραιότητας 4	0
Σύνολο	€ 55.290.328

Τα έντυπα κοινοποιήσεων για τις πιο πάνω Συμπληρωματικές Εθνικές Χρηματοδοτήσεις φαίνονται στο Παράρτημα VII.

9. Μέτρα Κρατικών Ενισχύσεων που εμπίπτουν εκτός του Άρθρου 36 τη Συνθήκης (άρθρο 16 στοιχείο (ζ) Κανονισμού 1698/2005)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	ΕΝΔΕΙΞΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ
123	1.6 Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων (Δικαιούχοι Γ)	Κάθε ενίσχυση που χορηγείται στους Δικαιούχους Γ του παρόντος Μέτρου συνάδει με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1998/2006 για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας	2007 – 2013

Στις περιπτώσεις όπου η εφαρμογή των σχεδίων που περιγράφονται πιο πάνω για τα οποία σύμφωνα με τους κανόνες των κρατικών ενισχύσεων ή σύμφωνα με τους όρους και τις δεσμεύσεις στην αντίστοιχη απόφαση έγκρισης κρατικών ενισχύσεων, χρειάζονται ξεχωριστές κοινοποιήσεις, αυτές θα κοινοποιηθούν με βάση το άρθρο 88 (3) της Συνθήκης.

10. Πληροφόρηση σχετικά με τη συμπληρωματικότητα με τα μέτρα που χρηματοδοτούνται από άλλα εργαλεία της ΚΑΠ, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας.

Σε ότι αφορά την συμπληρωματικότητα με τα άλλα Ταμεία, το Τμήμα Γεωργίας βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τις υπόλοιπες κρατικές υπηρεσίες που εμπλέκονται στον προγραμματισμό και την εφαρμογή των διαρθρωτικών πολιτικών. Το Γραφείο Προγραμματισμού έχει τη γενική ευθύνη για το συντονισμό και την ετοιμασία της ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής του κράτους. Σε αυτό το πλαίσιο συντονίζει την ετοιμασία των Προγραμματικών Εγγράφων που θα υποβληθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για καλύτερο συντονισμό, έχουν συσταθεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (5/9/05) α) Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης και β) Συμβουλευτική Επιτροπή. Η Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης της οποίας προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού, έχει σαν μέλη τους Γενικούς Διευθυντές των Υπουργείων Οικονομικών, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Παιδείας και Πολιτισμού, Συγκοινωνιών και Έργων και Υγείας.

Στην Συμβουλευτική Επιτροπή συμμετέχουν όλοι οι σχετικοί με το θέμα φορείς, περιλαμβανομένων και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων, καθώς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Σημειώνεται ότι μέσα στα πλαίσια της Επιτροπής Σχεδίου Ανάπτυξης έχει συσταθεί Ειδική Υποεπιτροπή Αγροτικής Ανάπτυξης η οποία έχει ως αποκλειστικό στόχο την διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων που απευθύνονται στις περιοχές της υπαίθρου. Η Υποεπιτροπή αυτή η οποία έχει στρατηγικό χαρακτήρα θα συνεχίσει να συνέρχεται σε ετήσια τουλάχιστον βάση καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

Παράλληλα, το Τμήμα Γεωργίας έχει δημιουργήσει μια αντίστοιχη συμβουλευτική επιτροπή που ασχολείται ειδικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης στην οποία και προεδρεύει. Στην Συμβουλευτική αυτή Επιτροπή συμμετέχουν εκτός από το Τμήμα Γεωργίας όλες οι κρατικές υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα (Τμήμα Δασών, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Υπουργείο Εσωτερικών, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Γραφείο Προγραμματισμού) καθώς επίσης κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αγροτικές, συνδικαλιστικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις.

Ως ένα πρόσθετο μέτρο συνεργασίας συμφωνήθηκε όπως η Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων (Γραφείο Προγραμματισμού) συμμετέχει ως μέλος στην Επιτροπή Παρακολούθησης του

Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 όπως επίσης και η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (Τμήμα Γεωργίας) συμμετέχει ως μέλος στην αντίστοιχη Επιτροπή Παρακολούθησης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

10.1. Συμπληρωματικότητα με τον 1^ο Πυλώνα της ΚΑΠ

Η συμπληρωματικότητα με τα μέτρα του Πρώτου Πυλώνα της ΚΑΠ έχει επιτευχθεί. Σημειώνεται ότι η Κύπρος εφαρμόζει το απλοποιημένο σύστημα καταβολής των άμεσων ενισχύσεων (Single area Payment Scheme – SAPS) και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει τα μέτρα του πρώτου πυλώνα (Κοινές Οργανώσεις Αγοράς) στην μορφή που εφαρμόζονται στα περισσότερα κράτη μέλη. Έχουν ληφθεί πρόνοιες έτσι ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος μια δράση να χρηματοδοτείται από δύο διαφορετικά μέτρα.

Λόγω του ότι η Κύπρος είναι νέο Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου οι Ομάδες Παραγωγών βρίσκονται στο ξεκίνημα τους, λόγω λοιπόν πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων της κυπριακής κοινωνίας (βλέπε μεμονωμένοι επιχειρηματίες και όχι οργανωμένα σύνολα) αλλά και λόγω ανάγκης απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών και συρρίκνωσης του φόρτου εργασίας τόσο για την δημόσια διοίκηση όσο και για τους μεμονωμένους παραγωγούς καθώς και μείωσης του διοικητικού κόστους για τους δυνητικούς επενδυτές, κρίνεται ενδεδειγμένο ορισμένες από τις δράσεις του πρώτου πυλώνα να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος. Κατά συνέπεια οι δικαιούχοι θα μπορούν να υποβάλουν ένα επενδυτικό σχέδιο διευρυσμένων επιλεξιμοτήτων σε αυτή τη χρονική περίοδο.

Συναρτήσει της μελλοντικής συμμετοχής των γεωργών στις Ομάδες Παραγωγών ή και σε άλλα επαγγελματικά ή διεπαγγελματικά σχήματα και εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση αυτό μπορεί να επανεξεταστεί στο πλαίσιο αναθεώρησης του Προγράμματος.

Επί του παρόντος, καθ'όσο διάστημα οι εξαιρέσεις αυτές θα υλοποιούνται από το παρών Πρόγραμμα θα αποκλείεται η συγχρηματοδότηση από τα προγράμματα και δράσεις του πρώτου πυλώνα. Περαιτέρω και κατά περίπτωση θα γίνονται διοικητικοί έλεγχοι και διασταυρώσεις στοιχείων όσο και επιτόπιοι έλεγχοι από το Τμήμα Γεωργίας ή από τον ΚΟΑΠ.

Ειδικότερα τα κριτήρια και οι διοικητικοί κανόνες σε σχέση με άλλα καθεστώτα ενίσχυσης φαίνονται πιο κάτω:

ΚΟΑ Οπωροκηπευτικών: Ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στην αποφυγή του κινδύνου διπλής χρηματοδότησης στα μέτρα 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις», 2.3.3 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα Εσπεριδοειδή» και 2.3.7 «Βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων». Για αποφυγή της διπλής χρηματοδότησης λαμβάνονται όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα όπως η υποβολή από τους εκπροσώπους των Οργανώσεων Παραγωγών υπεύθυνης δήλωσης ότι οι Οργανώσεις Παραγωγών και τα μέλη τους δεν θα λαμβάνουν απευθείας ή έμμεσα, διπλή χρηματοδοτική ενίσχυση από την Κοινότητα ή το Κράτος για τις ίδιες επιλέξιμες δράσεις. Επιπρόσθετα οι ελεγκτές της μονάδας εφαρμογής των αντίστοιχων Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 θα προβαίνουν σε όλους τους απαραίτητους διασταυρούμενους ελέγχους.

Οίνος: Στο μέτρο 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις» δεν θα καλύπτεται η εγκατάσταση νέας φυτείας στην περίπτωση οινοποιήσιμων αμπελώνων.

Μελισσοκομικό Πρόγραμμα με βάση τον Κανονισμό 797/2004: Οι επενδύσεις στην μελισσοκομία που καλύπτονται με το Καθεστώς 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 είναι διαφοροποιημένες και εντελώς διακριτές από τις επιλέξιμες δράσεις του Μελισσοκομικού Προγράμματος ως εκ τούτου δεν υπάρχει οποιοδήποτε πρόβλημα επικάλυψης. Είναι λοιπόν διασφαλισμένη η μη στήριξη κάποιων δράσεων από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και ταυτόχρονα από άλλα σχετικά όργανα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (μέτρο 1.5.1) Κατάλογος μελισσοκομικού εξοπλισμού	Μελισσοκομικό Πρόγραμμα 2008-2010 Δράσεις Προγράμματος
1.Νέες (επιπρόσθετες από τις υφιστάμενες) Κυψέλες πλήρεις (μέχρι 200 κυψέλες) με σκοπό την αύξηση του μεγέθους της μονάδας ώστε να γίνει η μονάδα οικονομικά βιώσιμη	Δράση Α: Εκπαίδευση-Πληροφόρηση
2.Ηλεκτρικούς μελιτοεξαγωγείς.	Δράση Β: Καταπολέμηση Βαρράς
3.Αυτόματες μηχανές απολεπισμού κηρήθρων.	Δράση Γ: Μέτρα στήριξης για εργαστηριακές αναλύσεις των φυσικοχημικών χαρακτηριστικών του μελιού.
4.Κηροτήκτες(Ηλιακούς και Ηλεκτρικούς).	Δράση Δ: Μέτρα στήριξης για την ανασύσταση του κοινοτικού μελισσοκομικού κεφαλαίου (αντικατάσταση παλαιών φθαρμένων και με δυσκολίες στην λειτουργία κυψελών).
5.Θερμαινόμενα δοχεία μελιού (κατασκευασμένα από ανοξείδωτο χάλυβα).	Δράση Ε: Συνεργασία με ειδικευμένους οργανισμούς στην υλοποίηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της μελισσοκομίας και των προϊόντων που προέρχονται από τη μελισσοκομία.
6.Λέβητες επεξεργασίας μελιού (κατασκευασμένους από ανοξείδωτο χάλυβα).	
7.Ηλεκτρονική Ζυγαριά	
8.Ντεπόζιτο τροφοδοσίας με σύστημα διανομής.	
9.Αντλία μεταφοράς μελιού.	
10.Υδραυλικό σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών.	
11.Αυτοκίνητο με προσαρμοσμένο σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών (καλύπτεται μόνο από το 1.5.1)	
12.Κτίριο (εμφιαλωτήριο, εργαστήριο , αποθήκη, υπόστεγο, κλπ) μέχρι 100 τετρ. μέτρα.	
13.Εμφιαλωτική μηχανή(ειδική για το μέλι).	
14.Περονοφόρο όχημα (Φόρκλιφ)(για μονάδες πάνω από 400 κυψέλες).	
15.Μηχανή που παράγει πιεσμένο αέρα(για τρυγητό).	
16.Ψυκτικά μηχανήματα (Για διατήρηση των κηρηθρών στην αποθήκη).	
17.Πλυντήριο (ειδικό για πλύσιμο και απολύμανση γυάλινων δοχείων μελιού).	

Σημειώνεται ότι δεν υλοποιούνται στο παρόν στάδιο Επιχειρησιακά Προγράμματα μέσα στα πλαίσια της ΚΟΑ Ελαιολάδου. Η Κύπρος ενημέρωσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν θα εφαρμόσει τα μέτρα που προβλέπονται από το κανονιστικό πλαίσιο ελαιολάδου και επιτραπέζιας ελιάς του πρώτου πυλώνα και ως εκ τούτου δεν έγινε και η σχετική κοινοποίηση της σχετικής εθνικής εφαρμοστικής νομοθεσίας

Τα υπόλοιπα καθεστώτα στήριξης που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού 1974/2006 δεν εφαρμόζονται στην Κύπρο.

Περισσότερες λεπτομέρειες δίνονται εντός της περιγραφής του κάθε μέτρου όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο.

10.2 Συμπληρωματικότητα με Άλλα Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 με τα ακόλουθα Προγραμματικά Έγγραφα:

- Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013»

Η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης με τα πιο πάνω Προγράμματα παρουσιάζονται αναλυτικά στο Παράρτημα VIII.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ , 2007-2013

Σε ότι αφορά τη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών μέσω του ΕΤΠΑ παρέχονται κίνητρα προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου ενώ θα χρηματοδοτηθούν και παρεμβάσεις που αφορούν την υλοποίηση έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές. Παράλληλα, μέσω του Μέτρου 3.1 «Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης χρηματοδοτούνται δημόσιες υποστηρικτικές υποδομές για την ενθάρρυνση του τουρισμού στην ύπαιθρο όπως οι «θεματικές διαδρομές» (σήμανση μονοπατιών για πεζοπορία, διαδρομές ορεινής ποδηλασίας), θεματικά μουσεία και η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης περιηγητών.

Επειδή η προγραμματική περίοδο 2004-2006 ήταν μικρής χρονικής διάρκειας με περιορισμένους πόρους, η προσπάθεια που αναλήφθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 δεν έχει συμπληρωθεί σε σχέση με τις ανάγκες που υπάρχουν, ειδικά στις ορεινές περιοχές. Ως εκ τούτου στα πλαίσια του Προγράμματος Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα, με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών θα υλοποιηθούν έργα αναβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, πολιτιστικά κέντρα) στις περιοχές, με υψόμετρο μεγαλύτερο από 500μ, και παράλληλα θα ενισχύεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη της υπαίθρου μέσα από την ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων.

Συμπληρωματικά, στις πεδινές περιοχές, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων, οι αντίστοιχες παρεμβάσεις για αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Περαιτέρω, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και ειδικότερα του μέτρου Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου» θα χρηματοδοτηθούν οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων :

- Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών παροχών που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση/ τοπιοτέχνηση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα και πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί).
- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς: υλοποίηση έργων που αφορούν την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα.

Στα πλαίσια προώθησης της προσβασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου στα πλαίσια του Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» θα προωθηθεί η επέκταση/βελτίωση των κυρίων επαρχιακών δρόμων (υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων) ενώ στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις στους δευτερεύοντες επαρχιακούς δρόμους (αρμοδιότητα των Επαρχιακών Διοικήσεων).

Συμπληρωματικότητα μεταξύ των δύο Προγραμμάτων υπάρχει και στον τομέα της Προστασίας του Περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα ο Άξονας Προτεραιότητας 2 «Βελτίωση του Περιβάλλοντος και την Υπαίθρου» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης περιλαμβάνει μια σειρά παρεμβάσεων που αφορούν την προστασία του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών (Μέτρο 2.3) που θα προέλθει από την μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (Μέτρο 2.2), την συμβολή στο περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της αύξησης της δασοκάλυψης που θα προέλθει από την πρόληψη πυρκαγιών (Μέτρο 2.5) και το μέτρο της δάσωσης γεωργικών και μη γεωργικών γαιών (Μέτρο 2.4)

Οι παρεμβάσεις αυτές του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης λειτουργούν συμπληρωματικά με τις δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στο Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» του Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» που αφορούν την διαχείριση των στερών απορριμμάτων, την προώθηση της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Τέλος συμπληρωματικότερα παρουσιάζεται και μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας 1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας» με τον Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Η ενίσχυση των μεταποιητικών επιχειρήσεων για παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας αλλά και η παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις στοχευμένων πληθυσμιακών ομάδων (γυναίκες και νέοι) δεν καλύπτουν τον πρωτογενή τομέα και την πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασικών προϊόντων. Η διάσταση αυτή καλύπτεται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω του Άξονα Προτεραιότητας και συγκεκριμένα των ακόλουθων μέτρων

- Μέτρο 1.6 «Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων». Μέσω του οποίου παρέχονται ενισχύσεις για ίδρυση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων του παραρτήματος 1 της Συνθήκης
- Μέτρο 1.5 «Εκσυγχρονισμός γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» το οποίο στοχεύει μεταξύ άλλων στον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και τη μείωση του κόστους παραγωγής,
- Μέτρο 1.2 «Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών» το οποίο μεταξύ άλλων αποσκοπεί στη δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς

Σε επίπεδο στοχοθέτησης υπάρχει πλήρης σύγκλιση. Όσον αφορά το επίπεδο είδους κατηγοριών παρεμβάσεων υπάρχει θεματική διαφοροποίηση στο μεγαλύτερο μέρος των παρεμβάσεων, εκτός από ένα μικρό αριθμό παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» ως συνέχεια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, για τις οποίες έχει καθοριστεί σαφής διαχωριστική γραμμή, με βάση το χωρικό κριτήριο του υψομέτρου.

Πέραν της προσπάθειας για αποφυγή των επικαλύψεων που έγινε στο προγραμματικό στάδιο αποφασίστηκε επιπλέον όπως καθιερωθεί το σύστημα της αμφίδρομης εκ των προτέρων γνωμοδότησης μεταξύ των Διαχειριστικών Αρχών στα μέτρα που σχετίζονται με παρεμβάσεις στην ύπαιθρο. Σε αυτό το πλαίσιο, η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-

2013 θα αποστέλλει τα προτεινόμενα για χρηματοδότηση έργα που εμπίπτουν στον Άξονα Προτεραιότητας 3 στη Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων. Από την άλλη, η Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων θα αποστέλλει στη Διαχειριστική Αρχή Π.Α.Α. τα προτεινόμενα έργα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της υπαίθρου. Τα έργα θα εξετάζονται και εφόσον διασφαλιστεί η αποφυγή επικάλυψης και η ύπαρξη συνέργειας/ συμπληρωματικότητας θα αποστέλλεται θετική εισήγηση για προώθηση του έργου.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ»

Ο Στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η «πλήρης και ποιοτική απασχόληση, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών».

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι

- Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα
- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης

Οι γενικοί αυτοί στόχοι αντιστοιχίζονται σε ισάριθμους άξονες προτεραιότητας ως εξής:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: «Διεύρυνση της αγοράς εργασίας και κοινωνική συνοχή»
- Άξονας Προτεραιότητας 2: «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προσαρμοστικότητα »

Υπάρχουν ξεκάθαρες διαχωριστικές γραμμές με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αφού μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης η εκπαίδευση των γεωργών / δασοκαλλιεργητών αφορά την επαγγελματική τους ενασχόληση ενώ η όποια εκπαίδευση λάβουν μέσω του ΕΚΤ θα αφορά άλλους τομείς όπως η απόκτηση ικανοτήτων σε κάποια άλλη επαγγελματική κατεύθυνση ή σε κάποια άλλη δεξιότητα.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ, 2007-2013

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013 συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας και διαρθρώνεται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

Άξονας Προτεραιότητας 1: Μέτρα για την προσαρμογή του Κοινοτικού Αλιευτικού Στόλου,.

Άξονας Προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, Αλιεία Εσωτερικών Υδάτων, Μεταποίηση και Εμπορία Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας

Άξονας Προτεραιότητας 3: Μέτρα Κοινού Ενδιαφέροντος

Άξονας Προτεραιότητας 4: Βιώσιμη Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών

Σε ότι αφορά τον κίνδυνο επικάλυψης με το Πρόγραμμα της Αλιείας έχουν ληφθεί οι απαραίτητες ενέργειες έτσι ώστε κατά την εφαρμογή του Άξονα Leader να γίνονται από τα αρχικά στάδια διασταυρούμενοι έλεγχοι κυρίως σε ότι αφορά τις προτεινόμενες δράσεις. Η ύπαρξη και λειτουργία σε μια συγκεκριμένη περιοχή τόσο ΟΤΔ όσο και «Ομάδας» δεν απαγορεύεται. Η μη ύπαρξη γεωγραφικού διαχωρισμού έχει ως αποτέλεσμα την εστίαση των ενεργειών συντονισμού στις προτεινόμενες δράσεις. Μέσα από την συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών στο στάδιο της επιλογής των ΟΤΔ και των «Ομάδων» θα εξασφαλίζεται ότι υπάρχουν οι απαιτούμενοι διαχωρισμοί ενώ ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στην εξασφάλιση συμπληρωματικότητας των δράσεων. Στην Επιτροπή Αξιολόγησης των Ομάδων Τοπικής Δράσης και των Επιχειρησιακών τους Προγραμμάτων θα συμμετέχει εκπρόσωπος του Τμήματος Αλιείας έτσι ώστε να γίνεται εκ των προτέρων έλεγχος των προτεινόμενων δράσεων και να λαμβάνονται οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες σε

περίπτωση που χρειαστεί. Ωστόσο, οι περιπτώσεις που θα χρήσουν παρέμβασης αναμένεται να είναι εξαιρετικά περιορισμένες.

11. Καθορισμός αρμοδίων σωμάτων

Διαχειριστική Αρχή

Ως Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 ορίζεται το Τμήμα Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η Διαχειριστική Αρχή είναι υπεύθυνη για την διαχείριση και την εφαρμογή του προγράμματος με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο. Τα καθήκοντα της καθορίζονται με σαφήνεια στο άρθρο 75 του Κανονισμού 1698/ 2005.

Η Διαχειριστική Αρχή είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματικότητα και κανονικότητα της διαχείρισης και εφαρμογής όλων των μέτρων του Π.Α.Α. και την εφαρμογή των πιο κάτω:

- Διασφάλιση ότι οι ενέργειες που επιλέγονται για χρηματοδότηση είναι σύμφωνες με τα κριτήρια που καθορίζονται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Δημιουργία μηχανισμού συλλογής αξιόπιστων οικονομικών και στατιστικών δεδομένων σχετικά με την εφαρμογή και τους δείκτες του Κοινού Πλαισίου Παρακολούθησης και Αξιολόγησης.
- Παρακολούθηση της εφαρμογής των διαφόρων μέτρων που θα αναληφθούν από τις αρμόδιες αρχές εφαρμογής των μέτρων.
- Αποστολή στην Επιτροπή όλων των τυποποιημένων αρχείων που απαιτούνται.
- Υποβολή των προβλεπόμενων από τους Κανονισμούς Εκθέσεων Αξιολόγησης.
- Σύνταξη και υποβολή προς την Επιτροπή των ετήσιων εκθέσεων προόδου και της τελικής έκθεσης μετά από την έγκριση της από την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΑΑ.
- Θέσπιση μέτρων εσωτερικών ελέγχων για την ορθή χρηματοδοτική διαχείριση και υιοθέτηση μέτρων για προσαρμογές που απαιτούνται ή ενδεχόμενες διορθώσεις.
- Διασφάλιση της κανονικότητας και της συμβατότητας προς τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές των πράξεων που χρηματοδοτούνται από το ΠΑΑ.
- Τήρηση των υποχρεώσεων σχετικά με την πληροφόρηση και τη δημοσιότητα.
- Ηγείται της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και παρέχει τη γραμματειακή υποστήριξη των συνεδριάσεών της.
- Υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγήσεων για χρηματοοικονομική ή άλλη τροποποίηση του Προγραμματικού Εγγράφου.

Ορισμένες από τις αρμοδιότητες της διαχειριστικής αρχής μπορούν να εκχωρηθούν με γραπτή συμφωνία σε άλλες διοικητικές υπηρεσίες. Σε κάθε περίπτωση η ευθύνη έναντι της Επιτροπής παραμένει στη Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Διαπιστευμένος Οργανισμός Πληρωμών

Ως Οργανισμός Πληρωμών του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 ορίζεται ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών. Τα καθήκοντα του και οι αρμοδιότητες του καθορίζονται στο άρθρο 6 του Κανονισμού 1290/2005.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών παρέχει επαρκή εγγύα ότι α) η επιλεξιμότητα των αιτήσεων και η διαδικασία χορήγησης των ενισχύσεων καθώς και η συμφωνία τους προς τους κοινοτικούς κανόνες πριν από την εντολή πληρωμής ελέγχονται.

β) οι εκτελούμενες πληρωμές καταχωρίζονται επακριβώς και πλήρως στα λογιστικά βιβλία.

γ) διενεργούνται οι έλεγχοι που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία.

δ) τα απαιτούμενα έγγραφα υποβάλλονται εντός των προθεσμιών και στη μορφή που προβλέπεται από τους κοινοτικούς κανόνες.

ε) τα έγγραφα είναι προσπελάσιμα και διατηρούνται με τρόπο που διασφαλίζει την πληρότητα, την εγκυρότητα και την αναγνωσιμότητα τους διαχρονικά, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών εγγράφων υπό την έννοια των κοινοτικών κανόνων.

Με εξαίρεση την καταβολή των κοινοτικών ενισχύσεων, η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών μπορεί να γίνει κατ' εξουσιοδότηση.

Μονάδες Εφαρμογής

Μέρος των αρμοδιοτήτων της Διαχειριστικής Αρχής και του Οργανισμού Πληρωμών ανατίθενται σε ειδικές μονάδες που κρίνονται κατάλληλες για την εφαρμογή των μέτρων. Με την ανάθεση των σχετικών καθηκόντων οι Μονάδες Εφαρμογής συλλέγουν τις αιτήσεις που υποβάλλονται, αξιολογούν τις αιτήσεις, διενεργούν τους απαιτούμενους ελέγχους και υποβάλλουν στον Οργανισμό Πληρωμών αιτήματα πληρωμής των δικαιούχων. Παράλληλα συμβάλουν στη διαμόρφωση αποφάσεων που αφορούν τη διαχείριση των μέτρων (αριθμός προκηρύξεων, συλλογή δεδομένων παρακολούθησης και αξιολόγησης κτλ.) Σε κάθε περίπτωση η ευθύνη έναντι της Επιτροπής με βάση τα άρθρα 75 του Κανονισμού 1698/2005 και 6 του Κανονισμού 1290/2005 παραμένει στη Διαχειριστική Αρχή και στον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών αντίστοιχα.

Έχουν οριστεί οι πιο κάτω 5 Μονάδες Εφαρμογής:

- Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών Τμήματος Γεωργίας (14 μέτρα)
  - Μέτρο 1.1 «Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης»
  - Μέτρο 1.2 «Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών»
  - Μέτρο 1.3 «Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών»
  - Μέτρο 1.4 «Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές»
  - Μέτρο 1.5 «Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων»
  - Μέτρο 1.7 «Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη»
  - Μέτρο 1.8 «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων»
  - Μέτρο 1.9 «Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών»
  - Μέτρο 1.10 «Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε.Ε (ανενεργό)»
  - Μέτρο 3.3 «Απόκτηση δεξιοτήτων, εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης»
  - Μέτρο 4.1 «Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης»
  - Μέτρο 4.2 «Διατοπική και διακρατική συνεργασία»
  - Μέτρο 4.3 «Λειτουργικά έξοδα, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή»
  - Μέτρο 5.1 «Τεχνική υποστήριξη»
- Τμήμα Δασών (3 μέτρα)
  - Μέτρο 2.4 «Δασώσεις»
  - Μέτρο 2.5 «Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών»
  - Μέτρο 2.6 «Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών»
- Υπουργείο Εσωτερικών (2 μέτρα)
  - Μέτρο 3.1 «Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων»
  - Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου»

- Κ.Ο.Α.Π. (3 μέτρα)
  - Μέτρο 2.1 «Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές
  - Μέτρο 2.2. «Ενίσχυση Βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών στις περιοχές ΦΥΣΗ 2000»
  - Μέτρο 2.3 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις»
- Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (1 μέτρο)
  - Μέτρο 1.6 «Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων»

Διαχωρισμός Αρμοδιοτήτων

Για την διασφάλιση του σαφή διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο κυρίαρχων αρχών διευκρινίζονται επιπλέον τα παρακάτω:

- Ο Προϋπολογισμός και η διαχείριση των πιστώσεων (μεταφορές, ανακατανομές κονδυλίων) του Προγράμματος είναι ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής.
- Οι αποφάσεις για τις προκηρύξεις των διαφόρων μέτρων λαμβάνονται από τη Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία με τον Οργανισμό Πληρωμών. Η Δημοσίευση της προκήρυξης αποτελεί αρμοδιότητα της Διαχειριστικής Αρχής όπως επίσης και η ευρύτερη δημοσιότητα του Προγράμματος.
- Η έκδοση των Ενημερωτικών Εντύπων γίνεται από τη Διαχειριστική Αρχή.
- Η ετοιμασία των Εγχειριδίων Εφαρμογής γίνεται από τον Οργανισμό Πληρωμών σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή. Τα σημεία που αναφέρονται σε διαδικασίες ελέγχων, πληρωμών κτλ είναι πρωταρχική ευθύνη του Οργανισμού Πληρωμών.
- Η ετοιμασία των Εντύπων Αιτήσεων γίνεται από τον Οργανισμό Πληρωμών σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή.
- Οι έλεγχοι είναι πρωταρχική ευθύνη του ΚΟΑΠ που ετοιμάζει και τους Καταλόγους Ελέγχων.
- Διευκρινήσεις που αφορούν τα κριτήρια διαφόρων μέτρων είναι ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής.
- Η υποβολή προτάσεων στην Επιτροπή για τροποποίηση του Προγράμματος είναι αρμοδιότητα της Διαχειριστικής Αρχής.
- Η παρακολούθηση και αξιολόγηση του Προγράμματος είναι ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής. Οι μονάδες εφαρμογής και ο Οργανισμός Πληρωμών θα παρέχουν όλα τα απαραίτητα δεδομένα.

Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται είτε απευθείας είτε μέσω των Μονάδων Εφαρμογής των μέτρων εφόσον εμπίπτει μέσα στα πλαίσια της σχετικής συμφωνίας. Νοείται ότι κατά την άσκηση των πιο πάνω αρμοδιοτήτων επιδιώκεται η μέγιστη δυνατή συνεργασία τόσο μεταξύ της Διαχειριστικής Αρχής και του Οργανισμού Πληρωμών όσο και μεταξύ των δύο αυτών Οργάνων και των Μονάδων Εφαρμογής.

Οργανισμός Πιστοποίησης

Το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, σαν Αρμόδια Αρχή Διαπίστευσης του ΚΟΑΠ και σύμφωνα με τον Κανονισμό 1290/05 άρθρο 7 και τον κανονισμό 885/06 άρθρο 5(1), προχώρησε σε προσφορές για την ανάθεση της εργασίας του Οργανισμού Πιστοποίησης του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών. Μετά την αξιολόγηση των προσφορών το έργο κατακυρώθηκε στον Ελεγκτικό Οίκο KPMG και υπογράφηκε η σχετική συμφωνία στις αρχές Οκτωβρίου 2007. Η διάρκεια της συμφωνίας είναι για περίοδο πέντε ετών. Το Όργανο πιστοποίησης έχει ήδη αρχίσει την εργασία του.

Το πιο πάνω σύστημα παρουσιάζεται διαγραμματικά στο Παράρτημα ΙΧ.

Καταπολέμηση της απάτης

Ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών προς πλήρη εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο (άρθρο 11 του Κανονισμού 4045/89/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 περί των ελέγχων, εκ μέρους των κρατών μελών, των πράξεων που αποτελούν μέρος του συστήματος χρηματοδοτήσεως από το ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Εγγυήσεων) έχει δημιουργήσει, βάσει του άρθρου 14(2) του Περί της Ίδρυσης και Λειτουργίας του Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών Νόμου του 2003, Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης. Συγκεκριμένα η Υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση και το συντονισμό της εφαρμογής του Κανονισμού 4045/89 και του Κανονισμού 1848/2006.

Η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης είναι υπεύθυνη για τη συλλογή των παρατυπιών που έχουν διαπιστωθεί από όλα τα αρμόδια Τμήματα του ΚΟΑΠ και των Μονάδων Εφαρμογής, καθώς και οποιωνδήποτε εξελίξεων τυχόν προκύπτουν σε κατοπινό στάδιο σε σχέση με τις παρατυπίες αυτές. Προς το σκοπό αυτό έχουν καταρτιστεί γραπτές διαδικασίες οι οποίες προβλέπουν για τον τρόπο και τη μορφή της κοινοποίησης των παρατυπιών προς την Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης από τα εμπλεκόμενα Τμήματα. Σχετική πρόβλεψη έχει συμπεριληφθεί και στις συμφωνίες που έχουν συναφθεί με όλες τις Μονάδες Εφαρμογής. Οι συμφωνίες προβλέπουν επίσης ότι η Μονάδα Εφαρμογής λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και την εφαρμογή των σχετικών Κανονισμών της Ε.Ε.

Η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης είναι επίσης υπεύθυνη για την κοινοποίηση των παρατυπιών προς την OLAF, όπου οι παρατυπίες αυτές ξεπερνούν το ποσό των 10. 000 Ευρώ.

Επίσης, στην Υπηρεσία έχει ανατεθεί και ο χειρισμός όλων των υποθέσεων που άπτονται θεμάτων παρατυπιών και πράξεων που εμπεριέχουν τα στοιχεία του δόλου και/ ή άλλων ποινικών αδικημάτων.

12. Περιγραφή του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης και προβλεπόμενη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης

12.1 Περιγραφή του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης

Οι δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013 διέπονται από το Κοινό Πλαίσιο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της Ε. Επιτροπής.

Το σύστημα καταγραφής των στοιχείων που απαιτούνται για τον υπολογισμό των δεικτών έχει ως αφητηρία τα έντυπα των αιτήσεων τα οποία θα ετοιμαστούν έτσι ώστε να περιέχουν όλα τα απαραίτητα πεδία για την καταγραφή των εν λόγω στοιχείων. Σκοπός της Διαχειριστικής Αρχής είναι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος μέσω του οποίου μετά και την μηχανογράφηση των εντύπων των αιτήσεων θα παρέχεται η δυνατότητα εξαγωγής (export) των δεδομένων που απαιτούνται για την ποσοτικοποίηση των δεικτών. Τα δεδομένα των εντύπων των αιτήσεων θα μηχανογραφούνται και ακολούθως, με τη βοήθεια ενός λογισμικού συστήματος, θα γίνεται επεξεργασία των δεδομένων και θα υπολογίζονται οι σχετικοί δείκτες. Για τον σκοπό αυτό θα οριστεί υπεύθυνο άτομο, σύμφωνα και με τα όσα προβλέπονται στο Κοινό Πλαίσιο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης, το οποίο θα φέρει την ευθύνη για τη συγκέντρωση των δεδομένων από τα έντυπα των αιτήσεων μέσω του συστήματος, την ποσοτικοποίηση του δείκτη και την καταγραφή των τιμών του σε ειδική βάση δεδομένων, η οποία θα είναι διαθέσιμη στη Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος.

Μέχρι όμως και την ολοκλήρωση του συστήματος για την κάλυψη των άμεσων αναγκών σε αναφορές παρακολούθησης η Διαχειριστική Αρχή θα προχωρήσει σε μερική τροποποίηση του υφιστάμενου λογισμικού συστήματος Παρακολούθησης και Αξιολόγησης το οποίο χρησιμοποιείται για το Προγραμματικό Έγγραφο 2004 – 2006.

Πέραν των όσων αναφέρονται πιο πάνω κρίνεται απαραίτητη και η συνεργασία με ομάδα εμπειρογνομόνων η οποία θα έχει το ρόλο του on-going αξιολογητή και θα παρέχει στην Διαχειριστική Αρχή την υποστήριξη που απαιτείται για τη συγκέντρωση των στοιχείων για την ποσοτικοποίηση των δεικτών της ενδιάμεσης και της τελικής αξιολόγησης του Προγράμματος.

12.2 Προβλεπόμενη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης

Για την παρακολούθηση του επιχειρησιακού προγράμματος συστήνεται Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Σύνθεση

Η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης προεδρεύεται από τον εκάστοτε Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας.

Ως μέλη στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης συμμετέχουν:

- Ο Προϊστάμενος της Γραμματείας της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης
- Εκπρόσωπος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
- Εκπρόσωπος του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών
- Εκπρόσωπος του Γραφείου Προγραμματισμού
- Εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών
- Εκπρόσωπος του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών
- Εκπρόσωποι Αρμόδιων Υπουργείων, όπως του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Εθνικός Μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας) κτλ.
- Εκπρόσωποι κρατικών αρχών για οριζόντια θέματα (απασχόληση, περιβάλλον, ισότητα)
- Εκπρόσωποι των Οικονομικών και Κοινωνικών Εταιρών
- Εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων

Στις συνεδριάσεις θα προσκαλούνται με το καθεστώς του παρατηρητή και εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επίσης κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης είναι δυνατό να προσκαλούνται, κατά περίπτωση, εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων, άλλων ενδιαφερόμενων φορέων καθώς και εμπειρογνώμονες σε οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, επιστημονικά και σχετικά θέματα.

Στη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης διασφαλίζεται, κατά το δυνατό, η ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών.

Πιο αναλυτικά στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν οι ακόλουθοι.

1. Διευθυντής Τμήματος Γεωργίας
2. Προϊστάμενος Γραμματείας Διαχειριστικής Αρχής ΠΑΑ
3. Εκπρόσωπος Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
4. Εκπρόσωπος Γραφείου Προγραμματισμού
5. Εκπρόσωπος Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού
6. Εκπρόσωπος Υπουργείου Εσωτερικών
7. Εκπρόσωπος Υπουργείου Δικαιοσύνης – Εθνικός Μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας
8. Εκπρόσωπος Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών
9. Εκπρόσωπος Τμήματος Δασών
10. Εκπρόσωπος Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού
11. Εκπρόσωπος Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών
12. Εκπρόσωπος Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου

13. Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων
14. Εκπρόσωπος Ένωσης Δήμων Κύπρου
15. Εκπρόσωπος Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου
16. Εκπρόσωπος Π.Ο.Α « ΑΓΡΟΤΙΚΗ»
17. Εκπρόσωπος Ένωσης Κυπρίων Αγροτών
18. Εκπρόσωπος Παναγροτικού Συνδέσμου Κύπρου
19. Εκπρόσωπος ΠΕΚ (Παναγροτική Ένωση Κύπρου)
20. Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου
21. Εκπρόσωπος Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου
22. Εκπρόσωπος της Ένωσης Γεωπόνων Κύπρου

13. Δημοσιότητα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

13.1 Ενέργειες για ενημέρωση των πιθανών δικαιούχων, των επαγγελματικών οργανώσεων, των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων, των οργανισμών που συμμετέχουν στην προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, για τις δυνατότητες που προσφέρονται καθώς και τους κανόνες για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα.

Για την προβολή και δημοσιοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 έχει ετοιμαστεί ειδικό επικοινωνιακό σχέδιο που στοχεύει:

- Στην ενημέρωση του αγροτικού κόσμου
- Στην ενημέρωση των ενδιαφερόμενων φορέων
- Στην ενημέρωση του ευρύτερου κοινού

Ενημέρωση του αγροτικού κόσμου

Ο αγροτικός κόσμος ως ο αποδέκτης και δικαιούχος των Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα ενημερωθεί λεπτομερώς, αξιοποιώντας για το σκοπό αυτό διάφορες μεθόδους και διαθέσιμα μέσα.

Το επικοινωνιακό σχέδιο για την ενημέρωση του αγροτικού κόσμου περιλαμβάνει:

- Δημοσιογραφική διάσκεψη του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος όταν εγκριθεί το ΠΑΑ 2007-2013
- Έκδοση έντυπου υλικού. Θα εκδοθεί ένα γενικό φυλλάδιο για το πρόγραμμα καθώς και ειδικά φυλλάδια για κάθε Μέτρο ξεχωριστά.
- Θα καταρτιστεί πρόγραμμα περιφερειακών συγκεντρώσεων για ενημέρωση των γεωργών στους τόπους που βρίσκονται οι μονάδες τους ή / και η κατοικία τους. Το πρόγραμμα θα καλύψει όλες σχεδόν τις κοινότητες της Κύπρου, που είναι υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Θα πραγματοποιηθούν, επίσης, εξειδικευμένες ενημερώσεις για μεγάλους κλάδους παραγωγής όπως την αγελαδοτροφία, αμπελουργία, κλπ.
- Στα ετήσια προγράμματα Γεωργικών Εφαρμογών (τόσο των Περιφερειακών Γεωργικών Λειτουργιών, όσο και των Λειτουργιών Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας) θα συμπεριληφθεί και η ενημέρωση για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης θα δημοσιοποιηθεί στην ιστοσελίδα του Τμήματος Γεωργίας και θα παρέχεται, από αυτήν, η δυνατότητα ενημέρωσης και επίλυσης αποριών.
- Θα δημιουργηθεί Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο μέσω του οποίου θα γίνεται ενημέρωση και θα δίνονται πληροφορίες για το ΠΑΑ 2007-2013.
- Θα καταρτισθεί πρόγραμμα παρουσίασης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 από τα Ραδιοφωνικά και Τηλεοπτικά προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.
- Θα δημοσιευτούν σχετικά άρθρα σε τεύχη του περιοδικού «Αγρότης» που εκδίδεται από το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.
- Θα δημοσιευθούν άρθρα στις εφημερίδες.

Ενημέρωση Ενδιαφερόμενων Φορέων

Θα οργανωθούν ημερίδες στις οποίες θα προσκληθούν οι κοινωνικοί εταίροι, π.χ. Αγροτικές Οργανώσεις, Μη κυβερνητικές / επαγγελματικές οργανώσεις, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό επιμελητήριο (ΚΕΒΕ), η ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων(ΟΕΒ), οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ, στους οποίους θα παρουσιαστεί το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Ενημέρωση του ευρύτερου κοινού

Για το ευρύτερο κοινό προγραμματίζεται μια γενικότερη ενημέρωση για τους στόχους και τις επιδιώξεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Η ενημέρωση αυτή θα επιτευχθεί υλοποιώντας τα ακόλουθα μέτρα:

- Δημοσιογραφική διάσκεψη για την έναρξη του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013
- Ημερίδα με ομάδα δημοσιογράφων που ασχολούνται με τα αγροτικά θέματα.
- Διαφημίσεις στις εφημερίδες
- Τηλεοπτική Διαφήμιση (μικρό φιλμ)
- Τηλεοπτικό spot
- Έκδοση Αφίσας και διανομή της σε όλες τις κοινότητες της Κύπρου
- Αναγραφή στους λογαριασμούς της ΑΗΚ σχετικής διαφήμισης.

13.2 και 13.3 Προβλεπόμενες Ενέργειες για ενημέρωση των δικαιούχων για την Κοινοτική συμβολή καθώς και για ενημέρωση του ευρύτερου κοινού για το ρόλο που διαδραματίζει η Κοινότητα στα Προγράμματα και τα αποτελέσματά τους.

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κατά τη δημοσιοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, θα ληφθούν μέτρα ώστε, σε όλα τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για τη δημοσιοποίηση του ΠΑΑ, να προβάλλεται ο ρόλος της Ε.Ε και η συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ, σύμφωνα με τα καθορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά. Θα προβάλλονται επίσης και πιο εκτενείς πληροφορίες για τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος από την Κοινότητα και τα Κράτη Μέλη. Θα παρέχονται στους πιθανούς δικαιούχους σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες μεταξύ άλλων και για τα εξής: (α) τις διοικητικές διαδικασίες που ακολουθούνται προκειμένου να εγκριθεί κάποιος αιτητής για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (β) περιγραφή των διαδικασιών για το πώς εφαρμόζεται η χρηματοδότηση, γ) λεπτομέρειες για τους ελέγχους και τις κυρώσεις, δ) τους όρους ή/και τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την επιλογή των Μέτρων και την αξιολόγηση του Προγράμματος (ε) τα ονόματα των αρμόδιων Λειτουργιών σε Εθνικό και τοπικό επίπεδο που μπορούν να επεξηγήσουν το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης καθώς και τα κριτήρια για την επιλογή και την αξιολόγηση των διαδικασιών.

Τέλος θα παρέχονται πληροφορίες στους πιθανούς δικαιούχους για τυχόν κέντρα πληροφόρησης στην Ευρώπη όπου θα μπορούν να αποταθούν για περαιτέρω ενημέρωση.

Προϋπολογισμός

Η δαπάνη για την υλοποίηση του επικοινωνιακού σχεδίου για το ΠΑΑ 2007-2013 μαζί με το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο ξεπερνά τις 250.000 Ευρώ και θα καλυφθεί από το Μέτρο της Τεχνικής Υποστήριξης.

Φορέας υλοποίησης

Την ευθύνη για την υλοποίηση του επικοινωνιακού σχεδίου θα έχει ο Κλάδος Γεωργικών Εφαρμογών και Δημοσιότητας του Τμήματος Γεωργίας σε συνεργασία με τον Τομέα Δημοσιότητας

του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, στην αρχή, και μετέπειτα θα εμπλακεί και το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο, που τελικά θα αναλάβει εξ ολοκλήρου τη διαφώτιση.

Κριτήρια Αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του επικοινωνιακού σχεδίου θα γίνει με διάφορους τρόπους όπως:

- Αριθμός αιτήσεων συμμετοχής στα Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013 και ποσοστό απορρόφησης των κονδυλίων του προγράμματος.
- Αριθμός επισκέψεων στην ιστοσελίδα
- Τα ενημερωτικά υλικά που εκδόθηκαν (εκδόσεις και αριθμός κατά έκδοση)
- Αριθμός Άρθρων σε Εφημερίδες και Περιοδικά
- Αριθμός ενημερωτικών συγκεντρώσεων σε αγροτικές κοινότητες
- Αριθμός ενημερωτικών συγκεντρώσεων με ενδιαφερόμενους φορείς
- Αριθμός τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων
- Αριθμός Διαφημίσεων
- Αριθμός Δημοσιογραφικών Διασκέψεων.

14. Προσδιορισμός των εταίρων και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης

14.1 Προσδιορισμός των εταίρων

14.1 Βάση των άρθρων 6 και 16(ι) δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην ενεργό συμμετοχή των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων στον προγραμματισμό της Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και ειδικά οι Αγροτικές Οργανώσεις είχαν κληθεί εκ των προτέρων (από Σεπτέμβριο 2005) να υποβάλουν τις προτάσεις τους τόσο για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο όσο και για το Πρόγραμμα 2007-2013.

Το Τμήμα Γεωργίας άρχισε την ετοιμασία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης τον Φεβρουάριο του 2006 λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων οι οποίες είναι πολύ καλά γνωστές στις κυβερνητικές υπηρεσίες λόγω της συνεχούς στενής συνεργασίας μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Στις 15 Μαΐου 2006, ήταν έτοιμες οι προτάσεις για τα μέτρα που θα περιλαμβάνονταν στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Το πρώτο προσχέδιο παρουσιάστηκε στις Αγροτικές Οργανώσεις και σε άλλες μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΚΕΒΕ, ΟΕΒ, κλπ) και στους διάφορους παραγωγικούς τομείς στις 29 Σεπτεμβρίου και 6 Οκτωβρίου 2006.

Οι εταίροι που υποδείχθηκαν λαμβάνοντας μεταξύ άλλων υπόψη και την ανάγκη προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της αειφόρου ανάπτυξης μέσω της ενσωμάτωσης των απαιτήσεων για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος είναι οι ακόλουθοι:

Τμήμα Γεωργίας

Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος

Γραφείο Προγραμματισμού

Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού

Υπουργείο Εσωτερικών

Υπουργείο Δικαιοσύνης – Εθνικός Μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας

Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών

Τμήμα Δασών

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού

Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο

Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων

Ένωση Δήμων Κύπρου

Ένωση Κοινοτήτων Κύπρου
 Π.Ο.Α « ΑΓΡΟΤΙΚΗ»
 Ένωση Κυπρίων Αγροτών
 Παναγροτικός Σύνδεσμος Κύπρου
 ΠΕΚ (Παναγροτική Ένωση Κύπρου)
 Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου
 Οργανισμός Νεολαίας
 Υπηρεσία Περιβάλλοντος
 Τμήμα Κτηνιατρικών Υπηρεσιών
 Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων
 Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης
 Μετεωρολογική Υπηρεσία
 Τμήμα Αναδασμού
 Οργανισμός Γεωργικής Ασφάλισης
 Υπηρεσία Θήρας
 Οργανισμός Κυπριακής Γαλακτοκομικής Βιομηχανίας
 Επιτροπή Σιτηρών Κύπρου
 Συμβούλιο Αμπελοοινικών Προϊόντων
 Ένωση Γεωπόνων Κύπρου
 Παγκύπριος Οργανισμός Αγελαδοτρόφων
 Παγκύπρια Οργάνωση Ποιμνιοτρόφων
 Παγκύπριος Σύνδεσμος Εσπεριδοκαλλιεργητών
 Παγκύπριος Σύνδεσμος Πτηνοτρόφων
 Παγκύπριος Σύνδεσμος Χοιροτρόφων
 Παγκύπρια Επιτροπή Σιτηροκαλλιεργητών
 Σύνδεσμος Καλλιεργητών και Ανθέων
 Οργάνωση Παραγωγών ΣΕΔΙΓΕΠ Πιτσιλιάς Λτδ
 Σ.Ε.Κ.Ε.Π
 Σύνδεσμος Βιοκαλλιεργητών
 Σύνδεσμος Ελαιοκαλλιεργητών Fasouri Producers Group Lion Heart Ltd
 Εταιρεία Εσπεριδοκαλλιεργητών Περσεφόνη ΛΤΔ
 Ίδρυμα Λαόνα
 Αναπτυξιακή Εταιρία Λάρνακας
 Κούρρης Αναπτυξιακή
 Επιτροπή Παραποτάμιων Κοινοτήτων – Έζουσας, Ξερού, Διαρίζου
 Αναπτυξιακή Εταιρεία Μαραθάσας
 και πολλές άλλες Ομάδες Παραγωγών

14.2 Τα αποτελέσματα

Το Σεπτέμβριο και Οκτώβριο 2006 παρουσιάστηκε στους εταίρους προσχέδιο των μέτρων του Νέου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013. Μετά από διάφορες ερωτήσεις και απαντήσεις, δόθηκε στους εταίρους χρονικό διάστημα 10 ημερών να αποστείλουν τυχόν σχόλια πράγμα που έγινε και αυτά λήφθηκαν υπόψη για την ετοιμασία του τελικού κειμένου του πρώτου προσχεδίου.

Ειδική διαβούλευση με το κοινό έχει γίνει σχετικά με την Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (SEA) για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Σημειώνεται ότι η Μελέτη εισάχθηκε στην Ιστοσελίδα του Τμήματος Γεωργίας ενώ με ανακοινώσεις στον ημερήσιο τύπο και στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας το κοινό κλήθηκε να υποβάλει τυχόν απόψεις.

15. Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και έλλειψη διακρίσεων

15.1 Ισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών

Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών αποτελεί βασικό στόχο της Κυπριακής Κυβέρνησης, ο οποίος από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 άρχισε να ενσωματώνεται στη γενικότερη κοινωνικοοικονομική πολιτική του κράτους και να προωθείται με συγκεκριμένα μέτρα στα πλαίσια των Στρατηγικών Σχεδίων Ανάπτυξης.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων συνεχίσθηκε και εντατικοποιήθηκε η προσπάθεια για τη βελτίωση της θέσης και του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνικοοικονομική ζωή του τόπου, μεταξύ άλλων εκσυγχρονίζοντας τη νομοθεσία και κατοχυρώνοντας τα δικαιώματα της γυναίκας. Οι προσπάθειες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση, τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών εξέλιξης, αμοιβών και επαγγελματικής προόδου με αποτέλεσμα την ενίσχυση και βελτίωση του ρόλου και της θέσης της γυναίκας στην κοινωνικοοικονομική ζωή του τόπου.

Γενικά το ποσοστό απασχόλησης στην Κύπρο είναι ψηλό (68,5%) με ικανοποιητική συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση (58,4% το 2005). Συγκεκριμένα το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παρέμεινε το 2005 χαμηλότερο του αντίστοιχου ανδρικού, η διαφορά όμως έχει περιοριστεί σε σχέση με το 1992 και η διαφορά στο επίπεδο αμοιβών μεταξύ αντρών και γυναικών μειώθηκε επίσης.

Στα πλαίσια νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν γίνει, αξίζει να αναφερθεί ότι καταργήθηκαν οι διακρίσεις λόγω φύλου στη νομοθεσία κοινωνικών ασφαλίσεων, διασφαλίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και επαγγελματική εκπαίδευση, διασφαλίζεται η ισότητα αμοιβής για ίση ή παρόμοια εργασία και για εργασία ίσης αξίας.

Ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, ο οποίος συμμετέχει ενεργά τόσο στον Προγραμματισμό όσο και στην Εφαρμογή, την Παρακολούθηση και την Αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης αποτελεί το βασικό όργανο για τη διαμόρφωση, συντονισμό και προώθηση της πολιτικής ισότητας στην Κύπρο.

Μέσω του Προγραμματικού Εγγράφου της Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 προωθούνται οι άξονες προτεραιότητας βάση του πλαισίου για την Ισότητα των Φύλων 2006-2010 της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα: η ισότητα στην οικονομική ανεξαρτησία, η ισότητα στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή, η ίση συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και η ισότητα ως πολίτες και η εξάλειψη των στερεοτύπων.

Όσο αφορά τον προγραμματισμό και την παρακολούθηση του Προγράμματος, οι δείκτες που θα περιληφθούν αφορούν μεταξύ άλλων και τη συμμετοχή των γυναικών σε Μέτρα όπως είναι η εγκατάσταση νέων γεωργών, η εκπαίδευση, η πληροφόρηση, η διάδοση της γνώσης, και οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Τέλος στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα γίνει προσπάθεια για συμμετοχή ίσου αριθμού γυναικών και ανδρών.

15.2 Αποφυγή κάθε διάκρισης

Στις αιτήσεις για ένταξη στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης δεν συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε πληροφορία που να διαφοροποιεί τους αιτητές, οπότε αποφεύγεται οποιαδήποτε διάκριση. Επίσης όσων αιτητών οι αιτήσεις για συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα απορριφθούν, θα έχουν δικαίωμα να υποβάλουν ένσταση η οποία θα μελετηθεί από την αρμόδια επιτροπή ενστάσεων.

16. Δράσεις Τεχνικής Βοήθειας

16.1 Τεχνική Βοήθεια

Μέσα από την «τεχνική υποστήριξη» καλύπτεται η ετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση, δημοσιότητα, έλεγχος και η αξιολόγηση των μέτρων και γενικά του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και ορισμένες αναγκαίες δαπάνες της Αρχής Διαχείρισης του Σχεδίου που στοχεύουν στη διασφάλιση της αποδοτικής διαχείρισης του.

Στο Μέτρο περιλαμβάνονται, ειδικότερα, δράσεις που αφορούν:

- Γενικά στη «δημοσιότητα – πληροφόρηση» του Προγράμματος. Σημειώνεται ότι κάποιες δράσεις δημοσιότητας θα μπορούν να γίνονται και μέσα στα πλαίσια της λειτουργίας του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου.
- Ειδικότερα στη μέγιστη δυνατή «ενημέρωση» των δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος και του κοινού γενικότερα
- Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- Βελτιώσεις στις απαιτούμενες εργασίες για την αξιολόγηση (δημιουργία base line, ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειριών).
- Στην υποβοήθηση εφαρμογής μέτρων και δράσεων του Προγράμματος και της αγροτικής ανάπτυξης γενικότερα με εμπειρογνώμονες, μελέτες κτλ.
- Συμμετοχή λειτουργιών που εμπλέκονται στην εφαρμογή και διαχείριση του Προγράμματος σε συνέδρια και εκπαιδεύσεις τα οποία βοηθούν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- Ανταλλαγή επισκέψεων και συνεργασία με τις αντίστοιχες υπηρεσίες διαχείρισης και πληρωμών άλλων κρατών μελών.
- Διοργάνωση συνεδρίων με θέμα την Αγροτική Ανάπτυξη.
- Τη σύσταση και λειτουργία του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου όπως περιγράφεται στο κεφάλαιο 16.2.

Οποιοσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν σαν στόχο την ορθολογικότερη, αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή του Προγράμματος άλλα και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης

16.2 Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο

Νομική Βάση – Κανονισμός Ε.Ε. Αρ. 1698/2005 Άρθρα 66 και 68

Το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (Ε.Α.Δ.) – National Rural Network θα συσταθεί, θα λειτουργήσει και θα χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια του Προγράμματος της Τεχνικής Βοήθειας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (Π.Α.Α. 2007-2013).

Στο Ε.Α.Δ. θα συμμετέχουν πάνω σε ισότιμη βάση, όλοι οι οργανισμοί, υπηρεσίες και οργανώσεις καθώς και άλλα κοινωνικά σύνολα που εμπλέκονται στην αγροτική ανάπτυξη ή αντιπροσωπεύουν τους άμεσα δικαιούχους των Μέτρων του Π.Α.Α. 2007-2013.

Τέτοιοι οργανισμοί είναι το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Δασών, ο Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών, το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (Εθνικός μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας), ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (Αγροτουρισμός), οι αγροτικές οργανώσεις, το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, το ΚΕΒΕ, ο Οργανισμός Νεολαίας, η Ένωση Κοινοτήτων, οι ομάδες τοπικής δράσης, Σύνδεσμοι Ευημερίας των ζώων, Οργανισμοί Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κ.ά.

Με τη δημιουργία του δικτύου θα διευκολυνθούν τα μέλη για ανταλλαγή εμπειριών και υποστήριξη στην εφαρμογή και αξιολόγηση της Πολιτικής της Αγροτικής Ανάπτυξης και διασφάλιση και συντονισμό της ροής των πληροφοριών μεταξύ Τοπικού, Κεντρικού και ακόμη Ευρωπαϊκού επιπέδου.

Το Ε.Α.Δ. θα συσταθεί και λειτουργήσει μέσα στα πρώτα δύο έτη από την έγκριση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013. Για τον σκοπό αυτό θα συσταθεί ειδική Εθνική Επιτροπή η οποία θα έχει την ευθύνη για θέματα πολιτικής.

Το Ε.Α.Δ. θα αποτελείται από μια κεντρική υπηρεσία στα Κεντρικά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας, θα εργοδοτεί το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό (με έμφαση στους τομείς της επικοινωνίας, της πληροφορικής και της αγροτικής ανάπτυξης) και θα έχει τη δική του ιστοσελίδα από την οποία θα παίρνουν πληροφορίες όλοι οι ενδιαφερόμενοι . Το επιστημονικό προσωπικό θα παρέχει σε όλους τους ενδιαφερόμενους μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) πληροφόρηση για θέματα Αγροτικής Ανάπτυξης και θα απαντά σε ερωτήσεις και απορίες.

Θα χρηματοδοτούνται οι δαπάνες για τις υποδομές που χρειάζονται για την εγκαθίδρυση και λειτουργία του δικτύου μέσω ενός σχεδίου δράσης το οποίο εξαρχής θα προβλέπει:

- (α) Την ανάλυση των ορθών μεταβιβάσιμων πρακτικών όπως:
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δημιουργία θέσεων εργασίας σε αγροτικές περιοχές, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, οι νέοι γεωργοί κ.ά. καθώς και θέματα υλοποίησης μέτρων/σχεδίων όπως είναι τα κριτήρια επιλογής/αξιολόγησης έργων, αξιολόγησης των τοπικών στρατηγικών κ.ά.
- (β) Την οργάνωση ανταλλαγών εμπειρίας και τεχνογνωσίας συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών θεμάτων και διαδικασιών.
- (γ) Την ετοιμασία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ομάδες τοπικής δράσης που βρίσκονται στο στάδιο δημιουργίας τους.
- (δ) Τεχνική υποστήριξη για την περιφερειακή και διακρατική συνεργασία όπως είναι οι διευθύνσεις στο διαδίκτυο (ιστοσελίδες), βοήθεια στην εξεύρεση δυνητικών συνεταιίρων, εκπαίδευση και απευθείας συμβουλευτικές υπηρεσίες στις Ομάδες Τοπικής Δράσης κ.ά.
- (ε) Ετοιμασία ενημερωτικού υλικού και έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Ενέργειες:

Νοέμβριος 2007
<ul style="list-style-type: none"> • Ενέργειες για έγκριση ενοικίασης και εξεύρεσης κτιρίου για ενοικίαση • Ετοιμασία για προκήρυξη προσφορών για αγορά Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, του κατάλληλου λογισμικού και Router • Ετοιμασία και προκήρυξη προσφορών για αγορά άλλου εξοπλισμού, γραφείων κ.ά. • Ετοιμασία για προκήρυξη για αγορά συστήματος και συσκευών τηλεφωνικής σύνδεσης
Δεκέμβριος 2007
<ul style="list-style-type: none"> • Προκήρυξη προσφορών για αγορά Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, του κατάλληλου λογισμικού και Router • Προκήρυξη προσφορών για αγορά άλλου εξοπλισμού, γραφείων κ.ά. • Προκήρυξη για αγορά συστήματος και συσκευών τηλεφωνικής σύνδεσης • Ετοιμασία για εξαγγελία προσφοράς για δημιουργία ιστοσελίδας
Δεκέμβριος 2007
<ul style="list-style-type: none"> • Ετοιμασία Σχεδίων Υπηρεσίας για το απαιτούμενο προσωπικό
Ιανουάριος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Δημοσίευση κενών θέσεων (εξεύρεση απαιτούμενου προσωπικού)
Φεβρουάριος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιολόγηση αιτήσεων για πρόσληψη προσωπικού
Μάρτιος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Γραπτές ή και προφορικές συνεντεύξεις για πρόσληψη προσωπικού
Ιούνιος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Λειτουργία Ε.Α.Δ. (Ν.Ρ.Ν.)

Για τη δημιουργία και λειτουργία του Ε.Α.Δ. προβλέπεται ότι θα απαιτηθεί ένα ποσό της τάξης των 2. 400. 000 Ευρώ για την επταετία 2007-2013.

Από το ποσό αυτό τα 200.000 Ευρώ περίπου θα διατεθούν για τη δημιουργία του Ε.Α.Δ. (αγορά εξοπλισμού, λογισμικού κ.ά.) ενώ το υπόλοιπο ποσό 2. 200. 000 Ευρώ περίπου θα διατεθεί για την υλοποίηση του προγράμματος.

17. Έλεγχοι – μειώσεις και αποκλεισμοί

ΕΛΕΓΧΟΙ

1. Διοικητικοί και Επιτόπιοι Έλεγχοι

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κανονισμού 1290/2005 οι Οργανισμοί Πληρωμών είναι Υπηρεσίες ή Οργανισμοί των Κρατών Μελών που παρέχουν για τις πληρωμές στις οποίες προβαίνουν καθώς και για τη γνωστοποίηση και διατήρηση των στοιχείων επαρκή εχέγγυα ότι: α) η επιλεξιμότητα των αιτήσεων και στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης, η διαδικασία χορήγησης των ενισχύσεων καθώς και η συμφωνία τους προς τους κοινοτικούς κανόνες πριν από την εντολή πληρωμής ελέγχονται, β) οι εκτελούμενες πληρωμές καταχωρούνται επακριβώς και πλήρως στα λογιστικά βιβλία, γ) διενεργούνται οι έλεγχοι που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία, δ) τα απαιτούμενα έγγραφα υποβάλλονται εντός των προθεσμιών και με τη μορφή που προβλέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες, ε) τα έγγραφα είναι προσπελάσιμα και διατηρούνται με τρόπο που διασφαλίζει την πληρότητα, την εγκυρότητα και την αναγνωσιμότητά τους διαχρονικά, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών εγγράφων.

Τα Κράτη Μέλη ενεργούν σε στενή συνεργασία με την Επιτροπή της Ε.Ε. κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι οι κοινοτικοί πόροι χρησιμοποιούνται σωστά και αποτελεσματικά βάσει των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Σαν αποτέλεσμα αυτού πριν από οποιαδήποτε πληρωμή πρέπει να γίνονται οι απαραίτητοι διοικητικοί και επιτόπιοι έλεγχοι που προνοούνται από την Κοινοτική Νομοθεσία και αναφέρονται στην συνέχεια.

1.1 Διοικητικοί Έλεγχοι σε επίπεδο παραλαβής και αποδοχής των αιτήσεων

Ο έλεγχος κατά την παραλαβή και αποδοχή διενεργείται από ένα υπάλληλο ο οποίος συμπληρώνει και υπογράφει τον ανάλογο Κατάλογο Ελέγχου. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει:

- έλεγχο της πληρότητας της αίτησης και
- έλεγχο ότι έχουν επισυναφθεί όλα τα απαιτούμενα παραστατικά σε πρωτότυπα ή πιστοποιημένα αντίγραφα.

Μετά την ολοκλήρωση των πιο πάνω ελέγχων ετοιμάζεται κατάλογος των αιτήσεων με ελλείψεις πληροφορίες καθώς και επιστολή προς τους αιτητές, για προσκόμιση των πληροφοριών που ελλείπουν, θέτοντας ανάλογη προθεσμία και ζητώντας τους να υποβάλουν γραπτώς τα ελλείποντα στοιχεία. Στην περίπτωση γραπτής απάντησης του αιτητή γίνονται, με βάση αυτή, οι διορθώσεις / συμπληρώσεις όπως αναφέρονται στην επιστολή του και όλες καταχωρούνται στον φάκελο της αίτησης. Η διαδικασία προσκόμισης των πληροφοριών ακολουθεί την ίδια διαδικασία υποβολής της αίτησης. Σε περίπτωση που ελλείπουν αναγκαία δικαιολογητικά ή άλλα προβλεπόμενα αποδεικτικά στοιχεία είναι δυνατό, εφόσον δεν διαπιστώνεται οποιαδήποτε πρόθεση ηθελημένης καθυστέρησης ή ηθελημένου λάθους, να παρέχεται πρόσθετος λογικός χρόνος για υποβολή των στοιχείων ή ακόμη και να αναβάλλεται η εξέταση της αίτησης μέχρις ότου συμπληρωθούν όλα τα αναγκαία δικαιολογητικά.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ) δύναται να αναθέσει την έγκριση πληρωμών ή / και τεχνικών ελέγχων σε αναδόχους με γραπτή συμφωνία που συνομολογείται με τη σύμφωνη γνώμη των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας.

1.2 Διοικητικοί Έλεγχοι

Με την παραλαβή των αιτήσεων από την Εξουσιοδοτημένη Μονάδα γίνεται καταχώρηση των στοιχείων και μηχανογράφηση των αιτήσεων / έλεγχος της ορθότητας των καταχωρήσεων. Ακολουθώς διενεργούνται οι πιο κάτω έλεγχοι:

- **Διοικητικός οπτικός έλεγχος που στοχεύει στο να εξακριβώσει εάν η αίτηση είναι πλήρης, εμπρόθεσμη και ότι επισυνάπτονται τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγγραφα που καθορίζονται στις αιτήσεις και τους Καταλόγους Ελέγχων.**

Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι έλεγχοι που γίνονται κατά τη διαδικασία παραλαβής, αποδοχής, μηχανογράφησης και γενικά σε οποιονδήποτε στάδιο της διαδικασίας εφαρμογής του Μέτρου και αποσκοπούν στο να εντοπίσουν οποιανδήποτε ανωμαλία σε σχέση με την αίτηση του ίδιου ή άλλου αιτητή.

Αποτελέσματα ή ευρήματα από τους οπτικούς διοικητικούς ελέγχους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διορθώσεις, εάν αυτά δικαιολογούνται ως προφανή λάθη ή για την επιβολή κυρώσεων που προνοούνται στα Εγχειρίδια Εφαρμογής των διαφόρων Μέτρων.

- Διοικητικός διασταυρούμενος μηχανογραφικός έλεγχος που γίνεται ηλεκτρονικά για να διαπιστωθεί η εγκυρότητα των στοιχείων που παρουσιάζει ο αιτητής συγκρίνοντας τα με άλλα στοιχεία στην ίδια βάση δεδομένων ή σε άλλες βάσεις δεδομένων (π.χ. βάση δεδομένων ΟΣΔΕ όπως αυτή αναφέρεται στο Κεφάλαιο 4 Τίτλος II του Κανονισμού 1782/2003, Αρχείο Πληθυσμού, Μητρώο ΦΠΑ κτλ.).
- Έλεγχος κατά πόσο ο αιτητής έχει υποβάλει ξανά αίτηση για το ίδιο Μέτρο / Καθεστώς.

Οι πιο πάνω έλεγχοι θα γίνονται με βάση τους Καταλόγους Ελέγχων και τα Εγχειρίδια Εφαρμογής των Μέτρων που ετοιμάζονται από τον ΚΟΑΠ και θα διενεργούνται από δύο υπαλλήλους. Ο ένας θα ελέγχει και ο δεύτερος θα επαληθεύει τον έλεγχο. Οι έλεγχοι αυτοί πρέπει να γίνονται στο 100% των αιτήσεων που υποβλήθηκαν για επιδότηση. Σε περίπτωση που ο αιτητής κριθεί μη δικαιούχος ενημερώνεται γραπτώς.

Οποιοσδήποτε παρατυπίες διαπιστωθούν κατά την διάρκεια των ελέγχων πρέπει να κοινοποιούνται στην Μονάδα Καταπολέμησης της Απάτης του ΚΟΑΠ με βάση την διαδικασία κοινοποίησης παρατυπιών που ακολουθείται.

1.2.1 Επιπλέον διοικητικοί έλεγχοι για ορισμένα Μέτρα του Άξονα 2 και Άξονα 4

Για τα μέτρα τα οποία συνεπάγονται πολυετείς δεσμεύσεις εκ μέρους των αιτητών πρέπει να γίνεται έλεγχος ότι υπάρχει συμμόρφωση των αιτητών προς αυτές τις μακροχρόνιες τους δεσμεύσεις. Σε περιπτώσεις που διαπιστωθούν ανωμαλίες σαν αποτέλεσμα των διασταυρούμενων διοικητικών ελέγχων που έγιναν, τότε όπου είναι αναγκαίο μπορούν να γίνουν και επιτόπιοι για εξακρίβωση των στοιχείων. Επίσης κατά την διάρκεια των ελέγχων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και αποτελέσματα ελέγχων και από άλλες υπηρεσίες που είναι αναμειγμένες σε ελέγχους που αφορούν γεωργικές επιδοτήσεις. Οι έλεγχοι πρέπει να γίνονται με βάση το Άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1975/2006 για τη θέσπιση λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης.

Ο παρόν τίτλος εφαρμόζεται για τα μέτρα των οποίων η στήριξη χορηγείται σύμφωνα με το Άρθρο 36 του Κανονισμού 1698/2005 και το Άρθρο 63 στοιχείο α) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις πράξεις που αντιστοιχούν στα μέτρα που ορίζονται στο πλαίσιο του Άξονα 2. Ωστόσο, η παρούσα παράγραφος δεν εφαρμόζεται για τα μέτρα που αναφέρονται στα Άρθρα 36 στοιχείο α) σημείο (vi) και στοιχείο β) σημεία (vi) και (vii), καθώς και στο Άρθρο 39 παράγραφος 5 του Κανονισμού 1698/2005, ούτε στα μέτρα βάσει του Άρθρου 36 στοιχείο β) σημεία (i) και (iii) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις δαπάνες εγκατάστασης.

1.2.2 Επιπλέον διοικητικοί έλεγχοι για τα Μέτρα του Άξονα 1 και Άξονα 3 και για ορισμένα Μέτρα των Άξόνων 2 και 4

Ο παρόν τίτλος εφαρμόζεται:

Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 20 και 52 του Κανονισμού 1698/2005,
Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 36 στοιχείο α) σημείο (vi), στοιχείο β) σημείο (vii), και 39 παράγραφος 5 του εν λόγω Κανονισμού, καθώς και στο Άρθρο 36 στοιχείο β) σημεία (i) και (iii) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις δαπάνες εγκατάστασης,
Στις ενισχύσεις που χορηγούνται σύμφωνα με το Άρθρο 63 στοιχεία α) και β) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά ενέργειες που αντιστοιχούν σε μέτρα τα οποία προβλέπονται στα στοιχεία α) και β) του Κανονισμού Ελέγχων.

Για τα συγκεκριμένα Μέτρα πρέπει να γίνονται πρόσθετοι διοικητικοί έλεγχοι με βάση το Άρθρο 26 του Κανονισμού (ΕΚ) 1975/2006 και να περιλαμβάνουν π.χ. τα εξής:

Τον έλεγχο της επιλεξιμότητας της ενέργειας για την οποία ζητείται ενίσχυση.
Τήρηση των κριτηρίων επιλογής που καθορίζονται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.
Αξιολόγηση του προτεινόμενου κόστους των επενδύσεων με βάση πίνακα ενδεικτικών τιμών, σύγκριση μεταξύ προσφορών κτλ.
Αξιολόγηση της αξιοπιστίας του αιτητή με βάση προηγούμενες επενδύσεις που έκανε και έλαβε χορηγίας κτλ. και οι οποίες συγχρηματοδοτήθηκαν από το έτος 2000 και μετά.
Έλεγχο της αληθούς πραγματοποίησης των δαπανών για τις οποίες υποβάλλεται η αίτηση.

Οι διοικητικοί έλεγχοι για επενδυτικές ενέργειες περιλαμβάνουν τουλάχιστον μια επίσκεψη στον χώρο της επιδοτούμενης ενέργειας ή τον τόπο της επένδυσης για να επαληθευτεί η υλοποίηση της επένδυσης.

Όλες οι πληρωμές των αιτητών πρέπει να υποστηρίζονται από τιμολόγια ή / και αποδείξεις πληρωμής και άλλα έντυπα με τα οποία αποδεικνύεται η πληρωμή. Επίσης πρέπει να γίνεται έλεγχος με άλλες Υπηρεσίες για αποφυγή διπλής παράτυπης χρηματοδότησης κάποιας επένδυσης και από άλλα Κοινοτικά ή Εθνικά Μέτρα και από άλλες περιόδους προγραμματισμού, που εφαρμόζουν διάφορες άλλες Υπηρεσίες. Στις περιπτώσεις χρηματοδότησης και από άλλες πηγές, οι εν λόγω έλεγχοι εξασφαλίζουν ότι το συνολικό ποσό της ληφθείσας ενίσχυσης δεν υπερβαίνει το μέγιστο ανώτατο επιτρεπτό όριο ενίσχυσης.

Για τις αιτήσεις ενίσχυσης βάσει των Άρθρων 23 και 34 του Κανονισμού 1698/2005, οι διοικητικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν επιπλέον και τους αναφερόμενους στο Άρθρο 11 παράγραφος 2 του Κανονισμού (ΕΚ) 1975/2006.

1.3 Επιτόπιοι Έλεγχοι (on the spot checks)

1.3.1 Επιτόπιοι Έλεγχοι (on the spot checks) για ορισμένα Μέτρα του Άξονα 2 και Άξονα 4

Ο παρόν τίτλος εφαρμόζεται για τα μέτρα των οποίων η στήριξη χορηγείται σύμφωνα με το Άρθρο 36 του Κανονισμού 1698/2005 και το Άρθρο 63 στοιχείο α) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις

πράξεις που αντιστοιχούν στα μέτρα που ορίζονται στο πλαίσιο του Άξονα 2. Ωστόσο, η παρούσα παράγραφος δεν εφαρμόζεται για τα μέτρα που αναφέρονται στα Άρθρα 36 στοιχείο α) σημείο (vi) και στοιχείο β) σημεία (vi) και (vii), καθώς και στο Άρθρο 39 παράγραφος 5 του Κανονισμού 1698/2005, ούτε στα μέτρα βάσει του Άρθρου 36 στοιχείο β) σημεία (i) και (iii) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις δαπάνες εγκατάστασης.

Οι επιτόπιοι έλεγχοι πρέπει να γίνονται κάθε χρόνο σε ποσοστό τουλάχιστον 5% όλων των δικαιούχων. Αιτητές που μετά από τους διοικητικούς ελέγχους δεν κρίνονται δικαιούχοι πρέπει να αποκλείονται από τον πληθυσμό από τον οποίο θα εξαχθεί το δείγμα των επιτόπιων ελέγχων. Οι εκμεταλλεύσεις / αιτητές που θα υποβάλλονται σε επιτόπιους ελέγχους θα επιλέγονται από τον ΚΟΑΠ / Αναδόχους με βάση τα κριτήρια που αναφέρονται στο Άρθρο 27 του Κανονισμού 796/2004. Όπου είναι δυνατό όλες οι αναλήψεις υποχρεώσεων και δεσμεύσεις κάθε δικαιούχου πρέπει να ελέγχονται σε μια επίσκεψη στην εκμετάλλευση και τούτο πρέπει να γίνεται με σκοπό την αποφυγή πολλαπλών επισκέψεων στις εκμεταλλεύσεις που περιλαμβάνονται στο δείγμα.

Οι έλεγχοι που θα διεξάγονται θα καταγράφονται σε κατάλογο ελέγχου (checklist). Για κάθε επιτόπιο έλεγχο θα συντάσσεται έκθεση με βάση το Άρθρο 28 του Κανονισμού 796/2004, η οποία θα καθιστά δυνατή την επισκόπηση των λεπτομερειών των ελέγχων που διενεργούνται. Όλες οι παρατηρήσεις και μετρήσεις καταγράφονται στα ειδικά έντυπα (Κατάλογοι Ελέγχου) το οποίο υπογράφουν τόσο ο αρμόδιος Λειτουργός όσο και ο αιτητής ή ο εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος του. Τυχόν ενστάσεις στα ευρήματα ή στις μετρήσεις υποβάλλονται από τον αιτητή επί του εντύπου του ελέγχου για τα περαιτέρω. Η παρουσία του αιτητή ή αντιπροσώπου του είναι αναγκαία αφού θα πρέπει να προσυπογράψει το σχετικό έντυπο του ελέγχου. Οι επιτόπιοι έλεγχοι και οι διοικητικοί έλεγχοι θα διενεργούνται από διαφορετικά όργανα / άτομα. Οι επιτόπιοι έλεγχοι αποσκοπούν στη διερεύνηση ή / και επαλήθευση των πληροφοριών που έχουν δηλωθεί σχετικά με τις δράσεις που αναλαμβάνονται από τον αιτητή.

Οι επιτόπιοι έλεγχοι που αφορούν Εκταρικά Μέτρα Αγροτικής Ανάπτυξης (Area – related measures) πρέπει να γίνονται με βάση το Άρθρο 12 του Κανονισμού 1975/2006 και τα Άρθρα 29, 30 και 32 του Κανονισμού 796/2004. Πρόσθετα οι έλεγχοι για τα Μέτρα Αγροτικής Ανάπτυξης τα οποία αφορούν ζώα και η χορηγία είναι κεφαλική (Animal – related measures) πρέπει να γίνονται με βάση το Άρθρο 35 του Κανονισμού 796/2004. Κατά τον επιτόπιο έλεγχο πρέπει επίσης να ελέγχονται και τα σημεία που αφορούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες όπως αναφέρονται στο Παράρτημα V

Οι αιτητές ενημερώνονται για τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου το μέγιστο 48 ώρες πριν την διενέργεια του ελέγχου. Κατά τον έλεγχο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν αεροφωτογραφίες, δορυφορικές εικόνες και αποτελέσματα τηλεπισκόπησης για υποβοήθηση των ελέγχων. Αν ο αιτητής αρνηθεί ή παρεμποδίσει τη διενέργεια ελέγχου από τον ελεγκτή, τότε η αίτηση του απορρίπτεται. Με την υποβολή της αίτησης ο αιτητής δηλώνει και προσυπογράφει την υποχρέωση του για αποδοχή οποιουδήποτε ελέγχου (επιτόπιου ή μη) ήθελε η Αρμόδια Αρχή να διενεργήσει για επαλήθευση των δηλωθεισών πληροφοριών.

Γίνεται ο κατάλληλος συντονισμός έτσι ώστε οι έλεγχοι να διεξάγονται οικονομικά και αποτελεσματικά σε επιλεγμένη γεωγραφικά περιοχή σε κάθε επαρχία.

Όσον αφορά τους επιτόπιους ελέγχους για την πολλαπλή συμμόρφωση τούτοι θα γίνονται σε ποσό τουλάχιστον του 1% του συνόλου των δικαιούχων αιτητών σε μέτρα του Άρθρου 36 (a)(i) μέχρι (v) και (b)(i), (iv) και (v) του Κανονισμού 1698 / 2005 και πρέπει να εφαρμόζεται από το Κράτος Μέλος το Άρθρο 44 (1) και (2) του Κανονισμού 796 / 2004. Η επιλογή του δείγματος πρέπει να γίνεται με βάση το Άρθρο 45 (1) του ίδιου Κανονισμού. Οι δικαιούχοι που θα ελεγχθούν μπορούν να εξαχθούν και από το δείγμα που αναφέρεται στο Άρθρο 12 του Κανονισμού 1975/2006. Η επιλογή του δείγματος θα γίνεται από τον ΚΟΑΠ. Όσον αφορά τους ελέγχους τήρησης της πολλαπλής συμμόρφωσης εφαρμόζονται τα Άρθρα 3 παράγραφος 2 και 25 του Κανονισμού 1782/2003 και το

Άρθρο 2 παράγραφοι 2, 2α και 31 ως 36 καθώς και τα Άρθρα 9, 41, 42, 43, 46, 47 και 48 του Κανονισμού 796/2004.

1.3.2 Επιτόπιοι Έλεγχοι (on the spot checks) για τα Μέτρα του Άξονα 1 και Άξονα 3 και για ορισμένα Μέτρα των Άξόνων 2 και 4

Ο παρόν τίτλος εφαρμόζεται:

Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 20 και 52 του Κανονισμού 1698/2005,
 Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 36 στοιχείο α) σημείο (vi), στοιχείο β) σημείο (vii), και 39 παράγραφος 5 του εν λόγω Κανονισμού, καθώς και στο Άρθρο 36 στοιχείο β) σημεία (i) και (iii) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις δαπάνες εγκατάστασης,
 Στις ενισχύσεις που χορηγούνται σύμφωνα με το Άρθρο 63 στοιχεία α) και β) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά ενέργειες που αντιστοιχούν σε μέτρα τα οποία προβλέπονται στα στοιχεία α) και β) του Κανονισμού Ελέγχων.

Οι επιτόπιοι έλεγχοι πραγματοποιούνται, στο μέτρο του δυνατού, πριν την πραγματοποίηση της τελικής πληρωμής για κάποια ενέργεια. Οι επιτόπιοι έλεγχοι πρέπει να γίνονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4% της δημόσιας δαπάνης η οποία δηλώθηκε στην Επιτροπή ανά έτος και σε ποσοστό τουλάχιστον 5% της δημόσιας δαπάνης που δηλώθηκε για ολόκληρη την προγραμματική περίοδο. Οι έλεγχοι αυτοί γίνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 27 - 29 του Κανονισμού 1975/2006. Αιτητές που μετά από τους διοικητικούς ελέγχους δεν κρίνονται δικαιούχοι πρέπει να αποκλείονται από τον πληθυσμό από τον οποίο θα εξαχθεί το δείγμα των επιτόπιων ελέγχων.

Οι εκμεταλλεύσεις / αιτητές που θα υποβάλλονται σε επιτόπιους ελέγχους θα επιλέγονται από τον ΚΟΑΠ / Μονάδες Εφαρμογής κυρίως με βάση τα εξής κριτήρια:

η ανάγκη να ελεγχθεί κατάλληλος συνδυασμός ειδών και μεγεθών των ενεργειών
 τυχόν παράγοντες κινδύνου που έχουν εντοπισθεί μετά από εθνικούς ή κοινοτικούς ελέγχους
 η ανάγκη διατήρησης ισορροπίας ανάμεσα στους άξονες και τα μέτρα.

Όπου είναι δυνατό όλες οι αναλήψεις υποχρεώσεων και δεσμεύσεις κάθε δικαιούχου πρέπει να ελέγχονται σε μια επίσκεψη στην εκμετάλλευση και τούτο πρέπει να γίνεται με σκοπό την αποφυγή πολλαπλών επισκέψεων στις εκμεταλλεύσεις που περιλαμβάνονται στο δείγμα.

Οι έλεγχοι που θα διεξάγονται θα καταγράφονται σε κατάλογο ελέγχου (checklist). Όλες οι παρατηρήσεις και μετρήσεις καταγράφονται στα ειδικά έντυπα (Κατάλογοι Ελέγχου) το οποίο υπογράφουν τόσο ο αρμόδιος Λειτουργός όσο και ο αιτητής ή ο εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος του. Η παρουσία του αιτητή ή αντιπροσώπου του είναι αναγκαία αφού θα πρέπει να προσυπογράψει το σχετικό έντυπο του ελέγχου. Οι επιτόπιοι έλεγχοι και οι διοικητικοί έλεγχοι θα διενεργούνται από διαφορετικά όργανα / άτομα. Οι επιτόπιοι έλεγχοι αποσκοπούν στη διερεύνηση ή / και επαλήθευση των πληροφοριών που έχουν δηλωθεί σχετικά με τις δράσεις που αναλαμβάνονται από τον αιτητή.

Κατά τον επιτόπιο έλεγχο πρέπει επίσης να ελέγχονται και τα σημεία που αφορούν τον Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής όπως αυτός αναφέρεται στο Παράρτημα V καθώς και των ελαχίστων προτύπων που τίθενται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι αιτητές ενημερώνονται για τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου το μέγιστο 48 ώρες πριν την διενέργεια του ελέγχου. Αν ο αιτητής αρνηθεί ή παρεμποδίσει τη διενέργεια ελέγχου από τον ελεγκτή, τότε η αίτηση του απορρίπτεται. Με την υποβολή της αίτησης ο αιτητής δηλώνει και προσυπογράφει την υποχρέωση του για αποδοχή οποιουδήποτε ελέγχου (επιτόπιου ή μη) ήθελε η Αρμόδια Αρχή να διενεργήσει για επαλήθευση των δηλωθεισών πληροφοριών.

Γίνεται ο κατάλληλος συντονισμός έτσι ώστε οι έλεγχοι να διεξάγονται οικονομικά και αποτελεσματικά σε επιλεγμένη γεωγραφικά περιοχή σε κάθε επαρχία.

1.4 Έλεγχοι εκ των υστέρων για τα Μέτρα του Άξονα 1 και Άξονα 3 και για ορισμένα Μέτρα των Άξόνων 2 και 4

Ο παρόν τίτλος εφαρμόζεται:

Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 20 και 52 του Κανονισμού 1698/2005,

Στα Μέτρα Στήριξης που αναφέρονται στα Άρθρα 36 στοιχείο α) σημείο (vi), στοιχείο β) σημείο (vii), και 39 παράγραφος 5 του εν λόγω Κανονισμού, καθώς και στο Άρθρο 36 στοιχείο β) σημεία (i) και (iii) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά τις δαπάνες εγκατάστασης,

Στις ενισχύσεις που χορηγούνται σύμφωνα με το Άρθρο 63 στοιχεία α) και β) του εν λόγω Κανονισμού όσον αφορά ενέργειες που αντιστοιχούν σε μέτρα τα οποία προβλέπονται στα στοιχεία α) και β) του Κανονισμού Ελέγχων.

Στόχος των εκ των υστέρων ελέγχων είναι :

να επαληθευτεί η τήρηση του Άρθρου 72 παράγραφος 1 του Κανονισμού 1698/2005

να επαληθευτεί η ύπαρξη και η ακρίβεια των πληρωμών που έκανε ο δικαιούχος, εκτός της περίπτωσης εισφοράς σε είδος ή πάγιων δαπανών

να εξασφαλιστεί ότι δεν έχει παρατύπως χρηματοδοτηθεί η ίδια επένδυση από δύο διαφορετικές εθνικές ή κοινοτικές πηγές.

Οι έλεγχοι εκ των υστέρων πρέπει να γίνονται σε επενδύσεις που υπόκεινται σε δεσμεύσεις που προνοούνται από το Άρθρο 72(1) του Κανονισμού 1698 / 2005 ή σε άλλες που πιθανόν να καθορίζονται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Τα μέτρα στο πλαίσιο των οποίων οι όροι χορήγησης των ενισχύσεων εκτείνονται πέραν της ημερομηνίας τελικής πληρωμής πρέπει να ελέγχονται και μετά την τελική πληρωμή, τουλάχιστον για μια πενταετία από τη λήψη της απόφασης σχετικά με την συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ. Ο έλεγχος της τήρησης των μακροχρόνιων συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους των αιτητών είναι βασικό συστατικό των ελέγχων που πρέπει να γίνονται.

Οι εκ των υστέρων έλεγχοι καλύπτουν τουλάχιστον το 1% της επιλέξιμης δαπάνης για κάθε έτος για το οποίο πραγματοποιείται τελική πληρωμή. Πραγματοποιούνται εντός 12μήνου από τη λήξη του σχετικού οικονομικού έτους του ΕΓΤΑΑ κατά το οποίο έγιναν οι πληρωμές για τις αντίστοιχες δαπάνες. Οι εκ των υστέρων έλεγχοι στηρίζονται σε ανάλυση των κινδύνων και των οικονομικών επιπτώσεων των διαφόρων πράξεων, ομάδων πράξεων ή μέτρων. Η εξαγωγή του δείγματος θα γίνεται από τον ΚΟΑΠ / Αναδόχους.

Οι ελεγκτές που πραγματοποιούν τους εκ των υστέρων ελέγχους δεν πρέπει να έχουν εμπλακεί σε ελέγχους πριν από τις πληρωμές για την ίδια επενδυτική πράξη.

1.5 Έλεγχοι για τον Άξονα 4 (LEADER)

Σε περίπτωση δαπανών που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει του Άρθρου 63 στοιχείο γ) του Κανονισμού 1698/2005, το κράτος μέλος οργανώνει ελέγχους σύμφωνα με τον Τίτλο II του Κανονισμού 1975/2006. Οι έλεγχοι αυτοί διεξάγονται από άτομα ανεξάρτητα από την οικεία ομάδα τοπικής δράσης.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΙ

Η εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης προνοεί την επιβολή κυρώσεων για περιπτώσεις που αφορούν διαφορές στην αιτούμενη και μετρούμενη από την Αρμόδια Αρχή έκταση του επιλέξιμου τεμαχίου, την μη εκτέλεση υποχρεώσεων από τον αιτητή που απορρέουν από τη συμμετοχή του στο Μέτρο και στις περιπτώσεις δόλου εκ μέρους του αιτητή. Οι κυρώσεις μπορεί να

είναι καθαρά οικονομικές και να αφορούν μείωση ή μηδενισμό της επιδότησης που δικαιούται ο αιτητής. Σε σοβαρότερες κατηγορίες όπως π.χ. δόλος, η Αρμόδια Αρχή μπορεί να προχωρήσει και στην ποινική δίωξη των αιτητών.

Οι μειώσεις / αποκλεισμοί εφαρμόζονται με βάση τα Άρθρα 16 – 18, 22 – 24 και 31 του Κανονισμού 1975/2006 για τη θέσπιση λεπτομερών διατάξεων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης.

Ο έλεγχος της τήρησης της καλής γεωργικής πρακτικής θα αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό μέρος των επιτόπιων ελέγχων που θα διεξάγονται για τα διάφορα μέτρα του Προγράμματος με βάση ανάλυση κινδύνου. Επιπλέον θα αξιοποιούνται τα στοιχεία που συλλέγονται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Τμήματος Γεωργίας που διεξάγουν προληπτικό δειγματοληπτικό έλεγχο των υπολειμμάτων γεωργικών φαρμάκων καθώς και στοιχεία που συλλέγονται από Επιθεωρητές του Τμήματος Γεωργίας και άλλων Υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται για σκοπούς εφαρμογής συναφών νομοθεσιών (έλεγχος υπολειμμάτων, τήρηση του χρόνου ασφαλείας, πριν τη συγκομιδή κλπ) για τον εντοπισμό ατόμων που αποδεδειγμένα δεν έχουν τηρήσει τους κανόνες της καλής γεωργικής πρακτικής και θα επιβάλλονται σ' αυτούς οι νενομισμένες κυρώσεις.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

**Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας**

ΜΕΤΡΟ 1.1

«**Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης**»

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 20(α) (I) και 21 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, Κανονισμός (Ε.Ε.) 1974/ 2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

111

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η ανάπτυξη και η εξειδίκευση του γεωργικού και δασικού τομέα απαιτούν ένα κατάλληλο επίπεδο τεχνικής και οικονομικής εκπαίδευσης, που να συμπεριλαμβάνει νέες τεχνολογίες πληροφόρησης, κατάλληλη γνώση στους τομείς των προϊόντων ποιότητας, αποτελέσματα έρευνας και ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανόμενων των αναγκών της πολλαπλής συμμόρφωσης και την εφαρμογή πρακτικών παραγωγής που είναι συμβατές με τη διατήρηση και αναβάθμιση του τοπίου, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία του καταναλωτή.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Το μέτρο στοχεύει στη διεύρυνση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, πληροφόρησης και διάχυσης της γνώσης σε όλους τους ενήλικες συμπεριλαμβανομένων των νέων γεωργών και των επωφελούμενων της ετοιμασίας των σχεδίων βελτίωσης που ασχολούνται σε τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και των δασών.

Η εξέλιξη και εξειδίκευση της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της δασοκαλλιέργειας απαιτούν ένα υψηλό επίπεδο τεχνικής και οικονομικής εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της εμπειρίας σε νέες τεχνολογίες πληροφόρησης, όπως επίσης την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων που να συμπεριλαμβάνει τις απαιτήσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης και τη σωστή εφαρμογή των αγροπεριβαλλοντικών, το ΦΥΣΗ 2000 και τα δασικά αγροπεριβαλλοντικά Μέτρα.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η εφαρμογή του προτεινόμενου μέτρου στα πλαίσια της δια βίου εκπαίδευσης των αγροτών θα συμβάλει στην ανάδειξη των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου, στην εξασφάλιση της παραγωγικής απασχόλησης του και στη διασφάλιση της συμμετοχής του σε άλλα μέτρα Αγροτικής Ανάπτυξης, για τα οποία η αποδεδειγμένη επαρκής επαγγελματική κατάρτιση του αποτελεί προϋπόθεση συμμετοχής.

Το Μέτρο θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες επιλέξιμες δράσεις:

- (α) Παροχή επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων που ασχολούνται σε τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και των δασών. Προτεραιότητα θα δοθεί σε αγρότες που συμμετέχουν σε

- διάφορα Μέτρα του Π.Α.Α. 2007-2013 και στα οποία η επαρκής επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί προϋπόθεση συμμετοχής.
- (β) Ενημέρωση/ εκπαίδευση ατόμων που μετέχουν σε διάφορα Μέτρα του Π.Α.Α. 2007-2013 σε θέματα όπως είναι: τα αγρο-δασο-περιβαλλοντικά, η Φύση 2000, τα δασο-αγρο-περιβαλλοντικά, τα τρόφιμα, η πολλαπλή συμμόρφωση, η ευημερία των ζώων, οι καινοτόμες πρακτικές κ.ά. Επίσης, στο πλαίσιο της δράσης αυτής, το Τμήμα Γεωργίας, ως αρμόδιος Φορέας Επαγγελματικής Κατάρτισης, θα μπορεί να προσφέρει σειρές μαθημάτων σε Ομάδες Παραγωγών ή άλλων οργανωμένων συνόλων που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη, πάνω στα θέματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, όταν αυτοί το αιτηθούν ή όταν το Τμήμα Γεωργίας το κρίνει αναγκαίο.

Η στήριξη της επαγγελματικής κατάρτισης δεν καλύπτει τα μαθήματα ή τις περιόδους άσκησης στο πλαίσιο κανονικών προγραμμάτων ή συστημάτων δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας γεωργικής ή δασικής εκπαίδευσης.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχος του Μέτρου είναι το Τμήμα Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, υπό την έννοια ότι θα διαχειρίζεται το μέτρο και θα υποβάλλει την αίτηση και τα αναγκαία δικαιολογητικά για είσπραξη των επιλέξιμων δαπανών από τον Κ.Ο.Α.Π. Στην συνέχεια το Τμήμα Γεωργίας θα διανέμει τα κονδύλια στους τελικούς δικαιούχους (εκπαιδευτές, αγρότες, δασοκαλλιεργητές) χωρίς καμιά παρακράτηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Για την Δράση α) πιο πάνω, θα δίνεται προτεραιότητα για απόκτηση της επαγγελματικής κατάρτισης σε δικαιούχους Μέτρων του Π.Α.Α. 2007-2013 που δεν κατέχουν βεβαίωση επαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης, εντός 3 ετών, από την ημερομηνία έγκρισής τους. Η επαγγελματική κατάρτιση θα είναι διάρκειας 100 ωρών. Στην περίπτωση των Νέων Γεωργών πρώτης εγκατάστασης θα παρέχεται εντός 3 ετών από την ημερομηνία έγκρισής τους, στο Μέτρο της πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών, επαγγελματική κατάρτιση 250 ωρών.

Η επαρκής επαγγελματική κατάρτιση αποδεικνύεται εφόσον ισχύει μια από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Άσκηση παρεμφερούς γεωργικής δραστηριότητας για διάστημα μεγαλύτερο από 4 έτη με βεβαίωση που θα παραχωρείται από τον Επαρχιακό Γεωργικό Λειτουργό (εκτός του Μέτρου της Ενίσχυσης Πρώτης Εγκατάστασης των Νέων Γεωργών).
- Βεβαίωση παρακολούθησης άμεσα σχετικών μαθημάτων από Φορέα Επαγγελματικής Κατάρτισης ελάχιστης διάρκειας 100 ωρών (εκτός του Μέτρου της Ενίσχυσης Πρώτης Εγκατάστασης των Νέων Γεωργών).
- Βεβαίωση παρακολούθησης άμεσα σχετικών μαθημάτων από Φορέα Επαγγελματικής Κατάρτισης ελάχιστης διάρκειας 250 ωρών στην περίπτωση του Μέτρου της Ενίσχυσης της πρώτης εγκατάστασης Νέων Γεωργών.
- Απολυτήριο ή Πτυχίο (κατά περίπτωση) Πανεπιστημίου, Ανωτέρας ή Τεχνικής/ Επαγγελματικής Σχολής άμεσα σχετικής κατεύθυνσης.

Τα προγράμματα κατάρτισης πρέπει να ανταποκρίνονται σε ένα σύνολο κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένης μιας ελάχιστης διάρκειας εκπαίδευσης 20 ωρών ανά ενότητα, και θα καταβάλλεται προσπάθεια όπως σε κάθε πρόγραμμα συμμετέχουν τουλάχιστον 5 άτομα. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης θα περιλαμβάνει παρουσιάσεις από επιστημονικό προσωπικό και θα λαμβάνεται πρόνοια για διασφάλιση της αναγκαίας έμφασης σε αγροπεριβαλλοντικά θέματα.

Για τη Δράση β) πιο πάνω, θα παρέχεται ενημέρωση/ κατάρτιση της οποίας η διάρκεια θα είναι ανάλογη με το θέμα και θα κυμαίνεται μεταξύ των 5 και 20 διδακτικών ωρών ανά θέμα.

Όσον αφορά τις εκπαιδεύσεις/ ενημερώσεις (Δράση β) για επιμέρους θέματα θα γίνονται περιφερειακές και άλλες τοπικές διαλέξεις από προσοντούχο επιστημονικό προσωπικό. Για διευκόλυνση των εκπαιδευομένων θα καταβάλλεται προσπάθεια όπως οι εκπαιδεύσεις γίνονται κατά προτίμηση τα απογεύματα.

Στο τέλος κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος θα παραχωρείται στους συμμετέχοντες πιστοποιητικό παρακολούθησης.

Όλα τα θέματα εκπαίδευσης, το πρόγραμμα διδασκαλίας και ο κατάλογος των ατόμων που θα συμμετέχουν θα ετοιμάζονται ή θα τυγχάνουν εκ των προτέρων έγκρισης από το Τμήμα Γεωργίας.

Οι εκπαιδευτές μπορεί να προέρχονται από τον ευρύτερο Κυβερνητικό ή Ιδιωτικό τομέα. Σε περίπτωση αγοράς υπηρεσιών από Δημόσιους ή Ιδιωτικούς Φορείς θα προκηρύσσεται διαγωνισμός και η επιλογή θα γίνεται με διαφανείς διαδικασίες με λεπτομερή κριτήρια, που θα καθοριστούν αργότερα.

Στην Κύπρο την στιγμή αυτή δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα εκπαίδευσης στον ιδιωτικό τομέα. Το Τμήμα Γεωργίας σαν φορέας επαγγελματικής κατάρτισης των αγροτών με τεχνογνωσία και πείρα δεκαετιών προσφέρει δωρεάν επαγγελματική κατάρτιση στους αγρότες. Επιπλέον λόγω της μη αμοιβής των εκπαιδευτών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος εξοικονομούνται πόροι προς άλλες δράσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Παράλληλα λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας, για πολύ εξειδικευμένα θέματα οι ειδικοί εκπαιδευτές εργάζονται αποκλειστικά σε υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας και Περιβάλλοντος και δεν είναι διαθέσιμοι στον ιδιωτικό τομέα.

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κυπριακή δημόσια υπηρεσία οι δημόσιοι λειτουργοί δεν δικαιούνται οποιαδήποτε επιπρόσθετη αμοιβή κατά τις εργάσιμες ώρες αλλά μόνο σε μη εργάσιμες ώρες. Κατά συνέπεια μόνο όσοι δημόσιοι λειτουργοί εργάζονται σε μη εργάσιμες ώρες θα δικαιούνται αμοιβής. Καλύπτονται επίσης τα έξοδα μετακίνησης και άλλα συναφή έξοδα.

Στην περίπτωση αγοράς υπηρεσιών από μεμονωμένους ιδιώτες εκπαιδευτές, θα δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο και στην ιστοσελίδα του Τμήματος Γεωργίας, σχετική ανακοίνωση όπου θα ζητείται εκδήλωση ενδιαφέροντος για επιλογή των κατάλληλων εκπαιδευτών στη βάση λεπτομερών κριτηρίων που θα καθοριστούν αργότερα. Σε περίπτωση αγοράς υπηρεσιών από Δημόσιους ή Ιδιωτικούς Φορείς θα τηρείται η ίδια διαδικασία και από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης.

Νοείται ότι θα τηρούνται πάντοτε οι κανόνες του ανταγωνισμού και των δημοσίων συμβάσεων.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα καλύπτει τις δαπάνες για τα ακόλουθα:

- α) Την αμοιβή των εκπαιδευτών (σύμφωνα με τους Κανονισμούς που ισχύουν στο Δημόσιο Τομέα)
- β) Την αποζημίωση για τα οδοιπορικά/ διανυκτέρευση των εκπαιδευτών, τη χρήση αιθουσών διδασκαλίας ή άλλων αναγκαίων χώρων, του αναγκαίου εξοπλισμού και την ετοιμασία διδακτικών και εποπτικών μέσων διδασκαλίας.
- γ) Για αγρότες ή δασοκαλλιεργητές τα έξοδα διακίνησης, διαμονής, σίτισης και διανυκτέρευσης όπου απαιτείται και σταθερό ημερήσιο επίδομα για κάλυψη του κόστους απώλειας εισοδήματος και τυχόν αναπλήρωσής τους στην εργασία τους.

Το Τμήμα Γεωργίας, ως ο αρμόδιος Φορέας, υπεύθυνος για την εφαρμογή του Μέτρου, στο τέλος κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος ή κάθε σειράς διαλέξεων, θα αιτείται την πληρωμή όλων των δαπανών/εξόδων από τον Κ.Ο.Α.Π. Για το σκοπό αυτό, θα γίνεται σχετική αίτηση προς τον Τομέα

Εξουσιοδότησης Πληρωμών. Στην συνέχεια το Τμήμα Γεωργίας θα διανέμει τα κονδύλια στους τελικούς δικαιούχους (εκπαιδευτές, αγρότες, δασοκαλλιεργητές) χωρίς καμιά παρακράτηση.

ΚΡΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Δεν υπάρχουν τέτοια σχέδια.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δράσεων.

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΡΟΛΩΝ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Υπάρχουν ξεκάθαρες διαχωριστικές γραμμές με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αφού μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης η εκπαίδευση των γεωργών / δασοκαλλιεργητών αφορά την επαγγελματική τους ενασχόληση ενώ η όποια εκπαίδευση λάβουν μέσω του ΕΚΤ θα αφορά άλλους τομείς όπως η απόκτηση ικανοτήτων σε κάποια άλλη επαγγελματική κατεύθυνση ή σε κάποια άλλη δεξιότητα.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το Μέτρο θα συγχρηματοδοτείται από Εθνικούς και Κοινοτικούς πόρους σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα:

Μέτρο 1.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.750.000	1.750.000	3.500.000		3.500.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν ανειλημμένες υποχρεώσεις για το Μέτρο αυτό από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός συμμετεχόντων στις εκπαιδεύσεις	400-600 για τη Δράση α και 5000-7000 για τη Δράση β
	Αριθμός ημερών εκπαίδευσης	Συνολικά ο αριθμός υπολογίζεται στις 350-400 ημέρες εκπαίδευσης ανά έτος.
Αποτελέσματα	Αριθμός γεωργών ή δασοκαλλιεργητών που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	800-900 άτομα
Επίδραση	(3).Παραγωγικότητα εργασίας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση

METPO 1.2**«Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005,
 Άρθρο 13 και 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.1.2 .

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

112

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού και η απροθυμία νέων ανθρώπων να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο και να εργαστούν στον τομέα της Γεωργίας είναι ένα από τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο γεωργικός τομέας. Το μέτρο της εγκατάστασης νέων γεωργών αποτελεί κίνητρο για την παραμονή νέων ανθρώπων στην ύπαιθρο και την ηλικιακή ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η εφαρμογή του Μέτρου της Πρώτης Εγκατάστασης Νέων Γεωργών προωθεί την επίτευξη των πιο κάτω στόχων:

- Σε συνδυασμό με το Μέτρο της Πρόωρης Συνταξιοδότησης, Αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους.
- Δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους ανθρώπους, περισσότερο επιδεκτικούς στη χρήση της νέας τεχνολογίας
- Πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με την παροχή κινήτρων σε νέους να παραμείνουν και να εργαστούν στην ύπαιθρο.
- Περιορισμός της αστυφιλίας και τη συμβολή στη διατήρηση και οικονομική ανάπτυξη της υπαίθρου.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Μέτρο της πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών, καθιερώνει οικονομική ενίσχυση για την προσέλκυση και τη μόνιμη εγκατάσταση νέων γεωργών στην ύπαιθρο. Δίνει την ευκαιρία και στηρίζει νέους που επιθυμούν να εργαστούν στο γεωργικό τομέα. Οι νέοι γεωργοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση της υλοποίησης συγκεκριμένου επιχειρησιακού σχεδίου για τη δημιουργία βιώσιμης γεωργικής εκμετάλλευσης.

Επιλέξιμη δράση είναι η πρώτη εγκατάσταση νέων γεωργών.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του μέτρου είναι φυσικά πρόσωπα που πληρούν τα πιο κάτω κριτήρια:

- Είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης.

- Υποβάλλουν επιχειρησιακό σχέδιο, κατά την υποβολή της αίτησης τους, για την ανάπτυξη των γεωργικών τους δραστηριοτήτων
- Να διαθέτουν ή αποκτήσουν επαρκή επαγγελματική κατάρτιση η οποία αποδεικνύεται με την προσκόμιση:
  - α) Βεβαίωσης παρακολούθησης μαθημάτων από Φορέα Επαγγελματικής Κατάρτισης ελάχιστης διάρκειας 250 ωρών ή
  - β) Πτυχίου ή απολυτηρίου (κατά περίπτωση) Πανεπιστημίου, Ανωτέρας ή Τεχνικής/ Επαγγελματικής Σχολής ανάλογης κατεύθυνσης.
 Η απόκτηση της επαρκούς επαγγελματικής πείρας, για όσους δεν την κατέχουν, πρέπει να ολοκληρωθεί το αργότερο σε περίοδο 3 ετών, από την ημερομηνία έγκρισης της αίτησης τους. Η ανάγκη για απόκτηση Επαγγελματικής Κατάρτισης πρέπει να αναφέρεται στο Επιχειρησιακό Σχέδιο.
- Έχουν ολοκληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή έχουν νόμιμα απαλλαγεί από αυτές.
- Να αναλάβουν την υποχρέωση να συμμετέχουν στο Μέτρο τουλάχιστο για δέκα χρόνια
- Να μην έχουν μόνιμη εξωγεωργική απασχόληση. Πρέπει να αφιερώνουν τουλάχιστο το 80% του εργασιμου χρόνου τους (Μ.Α.Ε.), στις εργασίες της γεωργικής εκμετάλλευσης.
- Οι εκτάσεις θα πρέπει να είναι ιδιόκτητες ή ενοικιασμένες με 10ετή τουλάχιστο μίσθωση, ενώ το ζωικό κεφάλαιο ιδιόκτητο με αποδεικτικά στοιχεία. Σε περίπτωση κρατικής, χαλίτικης, δασικής ή Τουρκοκυπριακής γης γίνονται δεκτές και ετήσιες μισθώσεις δεδομένου ότι η εκδίδουσα αρχή διαβεβαιώνει για ανανέωση των μισθώσεων τους από χρόνο σε χρόνο. Σε περίπτωση που η αρμόδια αρχή διακόψει τη σύμβαση μίσθωσης, τότε ο δικαιούχος για να μπορεί να συμμετέχει στο Μέτρο, πρέπει να εξασφαλίσει άλλη γη, ίδιας έκτασης και ίδιας χρήσης.
 Η ιδιοκτησία στα πλαίσια της οικογένειας, ανεξάρτητα αν είναι εγγεγραμμένη μόνο στον ένα σύζυγο, για σκοπούς εφαρμογής του Μέτρου θεωρείται ότι ανήκει και στους δύο συζύγους.
- Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι μόνιμος κάτοικος αγροτικής περιοχής που ευρίσκεται στα όρια της ευρύτερης περιοχής της εκμετάλλευσης.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Για να θεωρηθεί νέος αγρότης ο δικαιούχος πρέπει να έχει αποκτήσει ή να ενοικιάζει για πρώτη φορά γεωργική εκμετάλλευση ή να αποκτήσει ιδιόκτητο ζωικό κεφάλαιο και να αφιερώνει τουλάχιστον 80% του εργασιμου χρόνου στις εργασίες της γεωργικής εκμετάλλευσης. Η πρώτη εγκατάσταση αποδεικνύεται με την προσκόμιση σχετικής βεβαίωσης από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Ο όρος «Πρώτη Εγκατάσταση» αναφέρεται σε νέους γεωργούς που έχουν εγκατασταθεί το περισσότερο ένα χρόνο πριν, από την υποβολή της αίτησης τους, σαν αρχηγοί σε δική τους γεωργική εκμετάλλευση. Η ατομική απόφαση χορήγησης στήριξης λαμβάνεται από την διοίκηση το αργότερο εντός 18 μηνών μετά την εγκατάσταση.

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Στο επιχειρησιακό σχέδιο πρέπει τουλάχιστο να αναφέρεται η αρχική κατάσταση της γεωργικής εκμετάλλευσης και συγκεκριμένα στάδια και στόχοι για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της νέας εκμετάλλευσης. Να αναφέρονται επίσης αναλυτικά στοιχεία για τις επενδύσεις, την επαγγελματική εκπαίδευση, τη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών και οποιωνδήποτε μέτρων χρειάζονται για την ανάπτυξη των αναγκαίων δραστηριοτήτων της γεωργικής τους εκμετάλλευσης. Πρέπει να περιλαμβάνει επίσης σχέδιο βελτίωσης με το οποίο να επιδεικνύεται η βιωσιμότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης. Το επιχειρησιακό σχέδιο πρέπει να υλοποιηθεί, το αργότερο, εντός τριών χρόνων από την ημερομηνία έγκρισης της αίτησης. Το επιχειρησιακό σχέδιο μπορεί να τροποποιηθεί μόνο μια φορά.

Η συμμόρφωση με το επιχειρησιακό σχέδιο θα αξιολογηθεί όχι αργότερα από πέντε χρόνια από την έγκριση της αίτησης, με κατάλληλο σύστημα ελέγχου. Εάν κατά το χρόνο του ελέγχου, ο δικαιούχος νέος γεωργός, δεν έχει εφαρμόσει τις πρόνοιες του επιχειρησιακού σχεδίου θα απαιτηθεί η επιστροφή των χρημάτων που του έχουν ήδη καταβληθεί, μαζί με τους νόμιμους τόκους.

Για την υλοποίηση του σχεδίου τους μπορούν να συμμετέχουν στο Μέτρο των επενδύσεων στις Γεωργικές και Κτηνοτροφικές Εκμεταλλεύσεις.

Κατά την εξέταση του Επιχειρησιακού Σχεδίου, θα λαμβάνονται υπόψη οι περιορισμοί (στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν) με βάση τις εθνικές και ατομικές ποσοστώσεις που έχουν παραχωρηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και θα λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα ώστε η παρέμβαση να μην οδηγεί στην αύξηση της παραγωγής πέραν των καθορισθέντων ορίων.

Όσον αφορά την ύπαρξη διεξόδων διάθεσης των προϊόντων στην αγορά, τούτο θα εξετάζεται επί τη βάση γενικής εκτίμησης που θα γίνεται από το Τμήμα Γεωργίας λαμβανομένης επιπρόσθετα υπόψη της ανάγκης για εξασφάλιση της απρόσκοπτης προμήθειας της αγοράς με φθαρτά και προϊόντα που δύσκολα μπορούν να μεταφερθούν από το εξωτερικό.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΚΑΘΕΣΤΩΣ 1.5.1 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ

Το Μέτρο της Πρώτης Εγκατάστασης των νέων γεωργών δεν συνδέεται άμεσα με το Καθεστώς 1.5.1. Οι συμμετέχοντες στο μέτρο 1.2 μπορούν να υποβάλουν αίτηση στο επενδυτικό μέτρο ωστόσο αυτό δεν αποτελεί υποχρέωση του νέου γεωργού. Δεν υπάρχει δηλαδή αυτόματη συμμετοχή στο μέτρο αυτό. Το επιχειρησιακό σχέδιο που θα υποβάλουν μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς την συμμετοχή στο καθεστώς 1.5.1.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος της ενίσχυσης πρώτης εγκατάστασης κλιμακώνεται ως εξής λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των επιλέξιμων δαπανών όπως αυτές προβλέπονται από το Επιχειρησιακό Σχέδιο:

Επιλέξιμο Προβλεπόμενο κόστος από το Επιχειρηματικό Σχέδιο	0 - £58.000 (0 - 100.000Ευρώ)	£58.001- £104.400 (100.001 Ευρώ- 180.000 Ευρώ)	£104.401- £174.000 (180.001Ευρώ- 300.000Ευρώ)	£174.001 και άνω (300.001Ευρώ και άνω)
Μειονεκτικές περιοχές	£14.500 (25.000Ευρώ)	£17.400 (30.000Ευρώ)	£20.300 (35.000Ευρώ)	£23.200 (40.000Ευρώ)
Υπόλοιπες περιοχές	£ 11.600 (20.000Ευρώ)	£14.500 (25.000Ευρώ)	£ 17.400 (30.000Ευρώ)	£ 20.300 (35.000Ευρώ)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση χορηγείται με τη μορφή της άμεσης πριμοδότησης. Η καταβολή της πριμοδότησης θα γίνεται σε δύο δόσεις. Το 50% του συνολικού ποσού θα καταβάλλεται όταν εγκριθεί η αίτηση του δικαιούχου και το υπόλοιπο 50% της πριμοδότησης θα καταβάλλεται όταν υλοποιηθεί ολόκληρο το επιχειρησιακό σχέδιο.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 1.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	5.000.000	5.000.000	10.000.000		10.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν ανειλημμένες υποχρεώσεις για το Μέτρο αυτό από το ΣΑΑ 2004-2006

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Είδη Δεικτών	Δείκτες	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός νέων γεωργών που λαμβάνουν ενίσχυση	500
	Ύψος επενδύσεων που υλοποιούνται από νέους γεωργούς	104.000.000 €
Αποτελέσματα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	2.000.000 €
Επίδραση	1. Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	3. Παραγωγικότητα εργασίας	

ΜΕΤΡΟ 1.3**«Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 23 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/ 2005,
 Άρθρο 14 Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.1.3

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

113

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Τα σοβαρά προβλήματα, της γήρανσης του γεωργικού πληθυσμού και του έντονου πολυτεμαχισμού της γεωργικής γης, επιδιώκει να αντιμετωπίσει το Μέτρο της «Πρόωρης συνταξιοδότησης των γεωργών». Σε συνδυασμό με το Μέτρο της «Πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών» επιδιώκει να επιφέρει αλλαγές στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αυξάνοντας το μέγεθος τους και ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά τους.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η εφαρμογή του Μέτρου της Πρόωρης συνταξιοδότησης αναμένεται να επιτύχει τους ακόλουθους στόχους :

- Τη μεταβίβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε νεότερους γεωργούς, την αύξηση του μεγέθους, την τεχνολογική τους αναβάθμιση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους.
- Την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση της ποιότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων.
- Την ηλικιακή ανανέωση των ανθρώπων που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα.
- Τη διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος σε αποχωρούντες από το γεωργικό επάγγελμα και την παραμονή τους στις αγροτικές περιοχές.
- Τη μείωση της αστυφιλίας και την αποτροπή της απερήμωσης των αγροτικών περιοχών

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η εφαρμογή του Μέτρου στοχεύει στην ηλικιακή ανανέωση των ατόμων που ασχολούνται στον τομέα της γεωργίας, προωθεί την εθελοντική αποχώρηση των μεγαλύτερων σε ηλικία γεωργών και την αντικατάστασή τους από νεότερους με την ταυτόχρονη ανασυγκρότηση των γεωργικών τους εκμεταλλεύσεων.

Επιλέξιμη δράση είναι η πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

- Δικαιούχοι αιτητές είναι αγρότες ηλικίας 55 μέχρι 65 ετών που δεν έχουν συνταξιοδοτηθεί από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (σύνταξη στα 63, σύνταξη ανικανότητας) και που θα παραχωρήσουν την εκμετάλλευσή τους σε νεότερο γεωργό ηλικίας 20 μέχρι 49 ετών ή

Οργανισμό ιδιωτικού δικαίου. Προτεραιότητα θα δίνεται στους μεγαλύτερους σε ηλικία γεωργούς.

- Να είναι αρχηγοί ή κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων (φυσικά ή νομικά πρόσωπα). Τα νομικά πρόσωπα πρέπει να είναι μικρού μεγέθους οικογενειακές εταιρίες που ασκούν γεωργική δραστηριότητα.
- Το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στις επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές να είναι τουλάχιστον 30 δεκ. ξηρικής ή 10 δεκ. αρδευόμενης έκτασης ή ανάλογο συνδυασμό και στις υπόλοιπες περιοχές να είναι τουλάχιστον 50 δεκάρια ξηρικής ή 15 δεκάρια αρδευόμενης γης ή ανάλογος συνδυασμός.
- Να έχουν ασκήσει τη γεωργική τους δραστηριότητα σαν κύρια απασχόληση τα τελευταία δέκα χρόνια πριν την ένταξη τους στο πρόγραμμα, με εξαίρεση τις περιπτώσεις ανωτέρας βίας.
- Να είναι μόνιμοι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής στην οποία υπάγεται η γεωργική τους εκμετάλλευση.
- Να αναλάβουν την υποχρέωση να μεταβιβάσουν ή παραχωρήσουν είτε με πώληση είτε με ενοικίαση, για το διάστημα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, τη γεωργική τους εκμετάλλευση σε «διάδοχο» νεότερο αγρότη ηλικίας 20 έως και 49 ετών ή σε Οργανισμό ιδιωτικού δικαίου ο οποίος (Οργανισμός) αναλαμβάνει την υποχρέωση να τη μεταβιβάσει αργότερα σε δικαιούχους διαδόχους, οι οποίοι να αναλάβουν «προκαθορισμένες υποχρεώσεις». Προτεραιότητα θα δίνεται στους πιο νέους «διάδοχους» ιδιαίτερα σε δικαιούχους πρώτης εγκατάστασης, μέχρι 40 ετών, με την προϋπόθεση ότι πληρούν τα υπόλοιπα κριτήρια.
- Να διακόψουν οριστικά κάθε άσκηση γεωργικής δραστηριότητας, καθώς και κάθε άλλη επαγγελματική δραστηριότητα. Κατ' εξαίρεση οι πρόωρα συνταξιοδοτούμενοι μπορούν να συνεχίσουν να καλλιεργούν μικρό τμήμα της εκμετάλλευσής τους, όχι μεγαλύτερο από 5 δεκ. ξηρικής ή 1.5 δεκ. αρδευόμενης έκτασης, αποκλειστικά για αυτοκατανάλωση. Αυτή η γεωργική δραστηριότητα δεν είναι επιλέξιμη για οποιαδήποτε στήριξη στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Οι «διάδοχοι» των αποχωρούντων γεωργών πρέπει να πληρούν τις εξής προϋποθέσεις, οι οποίες θα επιβεβαιώνονται με κατάλληλο σύστημα ελέγχου:

- Να έχουν ηλικία 20 έως και 49 ετών και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή να έχουν νόμιμα απαλλαγεί από αυτές.
- Να ασκήσουν τη γεωργία για κύρια απασχόληση. Το 80% του εργάσιμου χρόνου τους (Μ.Α.Ε.) πρέπει να το αφιερώνουν στις εργασίες της γεωργικής τους εκμετάλλευσής.
- Σε περίπτωση όπου ο δικαιούχος συμπληρώνει το 70 έτος της ηλικίας του πριν την πάροδο 10 χρόνων από την ένταξη του στο μέτρο, ο διάδοχος γεωργός θα πρέπει να συνεχίσει τις δραστηριότητες του για τουλάχιστον 10 χρόνια.
- Όταν ο διάδοχος είναι γεωργός ηλικίας 20 έως 49 ετών, χωρίς να είναι πρώτης εγκατάστασης γεωργός, πρέπει να υποβάλει σχέδιο βελτίωσης, το οποίο πρέπει να δείχνει ότι η παραλαβή της γεωργικής εκμετάλλευσής που ελευθερώνεται από τον αποχωρούντα γεωργό, μαζί με τη δική του γεωργική εκμετάλλευση, θα δημιουργήσουν μια μεγαλύτερη, βιώσιμη γεωργική εκμετάλλευση. Για την υλοποίηση του σχεδίου του μπορεί να συμμετέχει στο Μέτρο των επενδύσεων στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Ο διάδοχος γεωργός πρέπει να διαχειρίζεται τη γεωργική εκμετάλλευση του αποχωρούντα γεωργού καθ' όλο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο αποχωρών γεωργός συμμετέχει στο Μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης. Το χρονικό διάστημα από την έγκριση της αίτησης του αποχωρούντα γεωργού μέχρι την πλήρη αξιοποίηση της γεωργικής του εκμετάλλευσής από το διάδοχο γεωργό δεν πρέπει να ξεπερνά τα τρία χρόνια.
- Όταν ο διάδοχος είναι πρώτης εγκατάστασης γεωργός είναι δικαιούχος και από το Μέτρο της Πρώτης Εγκατάστασης νέων γεωργών εφ' όσον πληρεί τα κριτήρια του.
- Ένας διάδοχος μπορεί να παραλαμβάνει και να διαχειρίζεται γεωργικές εκμεταλλεύσεις, από περισσότερους του ενός αποχωρούντων γεωργών.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ ΠΡΩΩΡΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΩΝ

Το Τμήμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι ο υπεύθυνος φορέας για την εφαρμογή της νομοθεσίας για το Εθνικό Ασφαλιστικό Σύστημα, με βάση το οποίο παρέχεται ισόβια σύνταξη γήρατος σε όσους συμπληρώσουν το 65^ο έτος της ηλικίας τους.

Ταυτόχρονα παρέχει το δικαίωμα σε όσους συμπληρώσουν το 63^ο έτος της ηλικίας τους να συνταξιοδοτηθούν αν πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει η νομοθεσία Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Δικαιούνται σύνταξη στα 63 όσοι έχουν συμπληρώσει περίοδο ασφάλισης ίση τουλάχιστο με 70% της πλήρους περιόδου ασφάλισης και ικανοποιούν τις προϋποθέσεις εισφοράς για πληρωμή σύνταξης γήρατος.

Η χορήγηση της αποζημίωσης στους δικαιούχους αγρότες στα πλαίσια του Μέτρου της Πρόωρης Συνταξιοδότησης των γεωργών σε καμιά περίπτωση δεν λογίζεται συνταξιοδοτική παροχή και δεν αποτελεί λόγο στέρξης του δικαιώματος συνταξιοδότησης τους από το Εθνικό Ασφαλιστικό Σύστημα.

Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του Μέτρου της Πρόωρης Συνταξιοδότησης, οι εντασσόμενοι σε αυτό αγρότες, μέχρι το 65^ο έτος της ηλικίας τους λογίζονται σαν ενεργοί αγρότες και διατηρούν πλήρως τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που πηγάζουν από τη Νομοθεσία Κοινωνικής Ασφάλισης. Οι συμμετέχοντες πρέπει μέχρι τα 65 τους χρόνια να πληρώνουν κοινωνικές ασφαλίσεις, εκτός και αν έχουν νόμιμα συνταξιοδοτηθεί πιο γρήγορα από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΩΡΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

Το Μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης συνδέεται άμεσα με το Μέτρο της Πρώτης Εγκατάστασης νέων γεωργών. Αποτελεί προτεραιότητα του Μέτρου ο «διάδοχος» γεωργός να είναι νέος, πρώτης εγκατάστασης γεωργός.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η διάρκεια παραμονής των δικαιούχων στο Μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης αγροτών καθορίζεται μέχρι 15 χρόνια (με πρόνοια ανανέωσης του συμβολαίου κάθε πέντε χρόνια), η οποία σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 70^ο έτος της ηλικίας του δικαιούχου.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ο Οργανισμός αναλαμβάνει τη γεωργική εκμετάλλευση που απελευθερώνεται από τον αποχωρούντα γεωργό και αναλαμβάνει την υποχρέωση να τη μεταβιβάσει αργότερα σε δικαιούχο διάδοχο. Προτεραιότητα θα δίνεται σε δικαιούχους διάδοχους, πρώτης εγκατάστασης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η καταβολή της ετήσιας αποζημίωσης στους δικαιούχους του Μέτρου γίνεται σε δώδεκα ισόποσες μηνιαίες δόσεις. Ως ημερομηνία έναρξης καταβολής της αποζημίωσης λογίζεται η ημερομηνία έγκρισης της αίτησης. Σε περίπτωση μη τήρησης των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει ο δικαιούχος διακόπτεται η καταβολή της αποζημίωσης και απαιτείται η επιστροφή των ήδη καταβληθέντων ποσών, μαζί με το νόμιμο τόκο.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος της αποζημίωσης ορίζεται στα 850 Ευρώ το μήνα. Η ενίσχυση κατά συνταξιοδοτηθέντα γεωργό δεν θα υπερβαίνει τις 10.200 Ευρώ το χρόνο. Η συνολική ενίσχυση κατά συνταξιοδοτηθέντα γεωργό δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 153.000 Ευρώ.

Με την έναρξη καταβολής σύνταξης γήρατος από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων γίνεται συμψηφισμός σύνταξης γήρατος και πρόωρης σύνταξης στο ύψος της πρόωρης σύνταξης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 1.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	7.500.000	7.500.000	15.000.000		15.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Υπάρχουν δεσμεύσεις οι οποίες παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 5.500.000 σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 1.6 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Είδη Δεικτών	Δείκτες	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών που συνταξιοδοτούνται πρόωρα	200
	Αριθμός εκταρίων που απελευθερώνονται	800 ha
Αποτέλεσμα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	Δεν εφαρμόζεται
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Δείκτες	
Ηλικία	Ποσοστό νέων γεωργών πρώτης εγκατάστασης που αναλαμβάνουν τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των αποχωρούντων γεωργών σε σχέση με το συνολικό αριθμό των αποχωρούντων γεωργών

METPO 1.4**«Χρήση συμβουλευτικών Υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 20(α) (iii) και 24 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, σημείο III
 Άρθρο 17 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.4

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

114

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Το Μέτρο αποσκοπεί στην ενημέρωση και τεχνική υποστήριξη των κατόχων γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων με σκοπό να προσαρμόσουν και βελτιώσουν τη συνολική απόδοση της εκμετάλλευσής τους.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Το Μέτρο αποσκοπεί στην παραχώρηση οικονομικής ενίσχυσης σε κατόχους γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων για να καλύψουν το κόστος από τη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών με σκοπό τη συνολική βελτίωση της απόδοσης των εκμεταλλεύσεων τους.

Τουλάχιστον η χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών όπως προνοείται από τον Καν. Ε.Ε. 1782/ 2003 πρέπει να βοηθήσει τους γεωργούς να αποτιμήσουν την απόδοση των εκμεταλλεύσεων τους και να προβούν σε βελτιώσεις σχετικές με:

- α) τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις καλές γεωργικές και περιβαλλοντικές προϋποθέσεις όπως προνοούνται από τα Άρθρα 4 και 5 του Καν. Ε.Ε. 1782/ 2003.
- β) τα Κοινοτικά πρότυπα επαγγελματικής ασφάλειας.

Ο γενικότερος σκοπός του Μέτρου είναι να υποβοηθήσει στην καταγραφή των αποθεμάτων και στη λογιστική των ροών των υλικών και διαδικασιών παραγωγής σε επίπεδο εκμετάλλευσης σύμφωνα με τα πρότυπα όπως καθορίζονται στα παραρτήματα III και IV του Καν. Ε.Ε. 1782/ 2003. Αυτό δεν είναι ένα εργαλείο ελέγχου αλλά στοχεύει στο να αυξήσει την ενημέρωση των γεωργών ώστε να βελτιώσουν την απόδοση των εκμεταλλεύσεων τους σύμφωνα με τα πιο προαναφερθέντα πρότυπα.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες μπορούν να αφορούν για παράδειγμα σπόρους, λιπάσεις, συγκομιδή, αποθήκευση και μετασυλλεκτική διαχείριση των προϊόντων, εμπορευόμενο προϊόν, αμειψισπορά, προϊόντα φυτοπροστασίας, σανοποίηση, κτηνιατρική περίθαλψη, ενσταυλισμό και ευημερία των ζώων, αποθήκευση της κοπριάς κ.ά.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμες δράσεις/ δαπάνες του Μέτρου είναι:

Η χρήση τεχνικής υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στη διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων θα καλύπτει θέματα όπως πολλαπλή συμμόρφωση, θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, αμειψισπορά, γεωργοκτηνοτροφικές και δασικές τεχνικές, φυτοϋγεία, προστασία του περιβάλλοντος, ασφάλεια και υγιεινή τροφίμων, ευημερία των ζώων, διαχείριση εδάφους, αποθήκευση και μετασυλλεκτική διαχείριση, κτηνιατρική περίθαλψη και εξοπλισμός υποστατικών, , θέματα παραγωγικής διαδικασίας (farm management) και εξειδικευμένη θεματολογία/ ενημέρωση που θα ζητείται από τον αιτητή. Για την επίτευξη της δράσης αυτής θα πραγματοποιούνται επισκέψεις στις εκμεταλλεύσεις, καθώς και άλλη ενημέρωση/ πληροφόρηση από προσοντούχο προσωπικό του Φορέα.

Η δράση αυτή καλύπτει και την τήρηση βιβλίων γεωργικής λογιστικής, που πρέπει να περιλαμβάνουν την ετήσια απογραφή, τη συστηματική και τακτική κίνηση της εκμετάλλευσης (σε χρήμα και είδος), την καταχώρηση της απασχόλησης των εργαζομένων στην εκμετάλλευση, ετήσιο ισολογισμό καθώς και λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης (έξοδα και έσοδα) κ.α. Στην τήρηση των λογιστικών βιβλίων θα πρέπει να καταγράφονται όλες οι ροές όπως ενέργεια, φυτοϋγειονομικά προϊόντα, παραγωγή, εμπορεύσιμο προϊόν, λιπάσματα, σπόροι, ζωοτροφές, κτηνιατρική περίθαλψη, απώλειες, αγορές, πωλήσεις κλπ. Η τήρηση των βιβλίων θα συνεχιστεί για όσα χρόνια ο δικαιούχος συμμετέχει στο Μέτρο.

Ο δικαιούχος είναι υποχρεωμένος να διαθέτει τα βιβλία λογαριασμών του στην αρμόδια αρχή με την προϋπόθεση της τήρησης της ανωνυμίας του και εφόσον η εκμετάλλευση του επιλεγεί για σκοπούς πληροφόρησης και για επιστημονικές μελέτες. Τα βιβλία αυτά δεν αποτελούν στοιχεία για τον προσδιορισμό του Φόρου Εισοδήματος. Όλοι οι εμπλεκόμενοι Φορείς, θα πρέπει να τηρούν το Νόμο 138 (I) του 2001 «περί Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Προστασία του Ατόμου)».

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Κάτοχοι γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων. Προτεραιότητα θα δοθεί σε αιτητές που είναι επαγγελματίες γεωργοκτηνοτρόφοι ή δασοκαλλιεργητές βάση κριτηρίων που θα καθοριστούν αργότερα ή είναι δικαιούχοι άλλου Μέτρου όπου η χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα επιτυχίας στο Μέτρο αυτό π.χ. Εγκατάσταση Νέων Γεωργών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΣΥΣΤΑΘΟΥΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΤΟΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ

Το Τμήμα Γεωργίας, ως το καθ' ύλην αρμόδιο Τμήμα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες θα προβεί άμεσα μετά την έγκριση του Προγράμματος σε εξαγγελία για εκδήλωση ενδιαφέροντος για διαπίστευση των Φορέων παροχής γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες. Όλες οι αιτήσεις θα τύχουν αξιολόγησης από αρμόδια επιτροπή που θα συσταθεί για το σκοπό αυτό και τα ονόματα των Φορέων θα ανακοινωθούν στον ημερήσιο τύπο, στην ιστοσελίδα του Τμήματος Γεωργίας και αλλού, για ενημέρωση του κοινού.

Για να είναι επιλέξιμοι οι δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς για διαπίστευση θα πρέπει να πληρούν τα ακόλουθα υποχρεωτικά κριτήρια:

α) Να έχουν κατάλληλη νομική υπόσταση, να τηρούν λογιστικά βιβλία και να τηρούν τους όρους διαχείρισης που καθορίζονται στο καταστατικό τους και τον εσωτερικό τους κανονισμό.

β) Να απασχολούν το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό (ένας τουλάχιστο γεωπόνος, αγρο-οικονομολόγο, δασολόγο και κτηνίατρο) το οποίο:

να έχει ικανοποιητική κατάρτιση

να είναι εγγραμμένο στο οικείο επαγγελματικό επιμελητήριο

να μπορεί να καλύψει θέματα γεωργίας/ κτηνοτροφίας, προστασίας του περιβάλλοντος, ευημερίας των ζώων, ασφάλειας και υγιεινής των τροφίμων, ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους εργασίας, πολλαπλής συμμόρφωσης κ.ά.

γ) Να έχουν κατάλληλη τεχνικοοικονομική υποδομή (κατάλληλους χώρους εργασίας και εξοπλισμό π.χ. επαγγελματικά αυτοκίνητα κ.ά. και πρόσβαση σε εργαστήριο για αναλύσεις π.χ. εδάφους κ.ά.).

δ) Να είναι σε θέση να παρέχουν βασική τουλάχιστο πληροφόρηση/ εκπαίδευση στους αγρότες σε όλα τα θέματα που αναφέρθηκαν στη συνοπτική περιγραφή του μέτρου, αλλά και σε άλλα θέματα που υπάρχουν ανάγκες και θα καθοριστούν αργότερα, καθώς και σε θέματα ανάλυσης των αποτελεσμάτων της γεωργικής λογιστικής.

ε) Να μεριμνούν για την εφαρμογή της Νομοθεσίας που διέπει την ευημερία των ζώων, την προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων, την ασφάλεια στους χώρους εργασίας, τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες κ.ά. στις γεωργικές και δασικές εκμεταλλεύσεις.

στ) Να δέχονται ελέγχους και να ακολουθούν τις υποδείξεις των αρμόδιων υπηρεσιών.

η) Οι διαπιστευμένοι Φορείς, που θα διαπιστευτούν για το σκοπό αυτό, θα μπορούν να παρέχουν και άλλες τεχνικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τους γεωργούς και δασοκαλλιεργητές, σύμφωνα πάντα και με τις πρόνοιες των άλλων Μέτρων του Π.Α.Α. 2007-2013 π.χ. Σχέδια Βελτίωσης στο Μέτρο «εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις κ.ά. Τα σχέδια βελτίωσης θα μπορούν να ετοιμάζονται και από Γεωπόνους, Λογιστές και Φορείς που θα διαπιστευτούν ειδικά για το σκοπό αυτό.

Οι υποψήφιοι Φορείς δεν θα διαπιστεύονται από την αρμόδια επιτροπή όταν:

- Έχουν κηρύξει πτώχευση ή έχουν τις εργασίες τους κάτω από τη διαχείριση δικαστηρίων ή έχουν σταματήσει τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες ή βρίσκονται υπό εκδίκαση ζητήματα που αφορούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες.
- Έχουν καταδικαστεί για κακή επαγγελματική συμπεριφορά ή παραβίαση κανόνων δεοντολογίας ή για πράξεις σχετικές με απάτη, διαφθορά, συμμετοχή σε παράνομες οργανώσεις ή σε άλλες παράνομες δραστηριότητες.
- Έχουν εμπορικά συμφέροντα με εταιρίες πωλήσεων υλικών, μηχανημάτων κ.ά. που χρησιμοποιούνται στη γεωργία.

Νοείται ότι στη σύμβαση διαπίστευσης θα καθορίζεται και η διάρκειά της. Οι Φορείς που θα διαπιστευτούν θα τύχουν σχετικής ενημέρωσης/ εκπαίδευσης από τους Αρμόδιους Λειτουργούς του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Οι ενδιαφερόμενοι αγρότες θα μπορούν να υποβάλουν αίτηση προς την Μονάδα Εφαρμογής για έγκριση της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών από σχετικό φορέα. Ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών αφού αξιολογήσει τις αιτήσεις και τις εγκρίνει στη βάση κριτηρίων που θα καθοριστούν αργότερα, θα ανακοινώσει στους δικαιούχους τα ονόματα των Διαπιστευμένων Φορέων για να επιλέξουν το Φορέα που θα τους παρέχει τις σχετικές υπηρεσίες. Ανεξαρτήτως των ελέγχων που θα γίνονται από τον Τομέα Εξουσιοδότησης Πληρωμών, ο Κλάδος Γεωργικών Εφαρμογών

υποβοηθούμενος από τα Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας και όπου χρειάζεται και από άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες π.χ. Κτηνιατρικές Υπηρεσίες, Τμήμα Δασών, Υπηρεσία Περιβάλλοντος κ.λ.π. θα διεξάγει επιτόπιους ελέγχους τόσο στις εγκαταστάσεις των Φορέων όσο και στις εκμεταλλεύσεις στις οποίες θα δίνονται συμβουλευτικές υπηρεσίες για την τήρηση όλων των προαναφερθέντων κριτηρίων. Σε περίπτωση μη τήρησης όλων των προαναφερθέντων Κανονισμών και κριτηρίων το Τμήμα Γεωργίας θα προχωρεί στην άρση της διαπίστευσης του φορέα.

Το Τμήμα Γεωργίας όπως προνοείται και από τους σχετικούς Κανονισμούς διατηρεί το δικαίωμα για σύσταση δημόσιου φορέα παροχής γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, σε συνεργασία πάντα με άλλα Τμήματα και Υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (Τμήμα Δασών, Κτηνιατρικές Υπηρεσίες, υπηρεσία περιβάλλοντος κ.ά.) ώστε να καλύπτει όλο το φάσμα θεμάτων στα οποία θα παρέχονται συμβουλευτικές υπηρεσίες όπως το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία κ.ά. Ο φορέας αυτός θα παρέχει υπηρεσίες σε αιτητές του μέτρου που θα εγκριθούν στη βάση των κριτηρίων που θα καθοριστούν αργότερα και θα λαμβάνει αποζημίωση μόνο για το επιπλέον κόστος όπως διαμονή και μεταφορικά αφού ο φορέας αυτός δεν θα είναι κερδοσκοπικός οργανισμός. Αυτό θα συμβαίνει μόνο εκεί όπου υπάρχει έλλειψη ειδικοτήτων από τον ιδιωτικό τομέα και εκεί όπου λόγω της μικρής κλίμακας και του μικρού οικονομικού μεγέθους της δράσης δεν εκδηλώνεται ενδιαφέρον από την εσωτερική αγορά. Σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κυπριακή δημόσια υπηρεσία οι δημόσιοι λειτουργοί δεν δικαιούνται οποιαδήποτε αμοιβή κατά τις εργάσιμες ώρες αλλά μόνο σε μη εργάσιμες ώρες. Καλύπτονται επίσης τα έξοδα μετακίνησης και άλλα συναφή έξοδα.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα καλύπτει μέχρι 80% του κόστους ανά συμβουλευτική υπηρεσία και θα μπορεί να φτάσει τα 1.500 Ευρώ ανά εκμετάλλευση (ανώτατο όριο). Η ενίσχυση προς τους δικαιούχους θα παρέχεται μετά από την παρουσίαση σχετικών τιμολογίων και βεβαιώσεων για τις υπηρεσίες που έχουν παρασχεθεί. Στις βεβαιώσεις πρέπει να φαίνεται ότι η συμβουλές που έχουν παρασχεθεί καλύπτουν όλα τα κανονιστικά πρότυπα (περιβαλλοντικά πρότυπα, δημόσια υγεία, υγεία των ζώων και των φυτών και ευημερία των ζώων και άλλα). Μπορεί να γίνει χρήση εκ νέου συμβουλευτικών υπηρεσιών όταν υπάρξει νέα δραστηριότητα στην εκμετάλλευση ή όταν παρουσιαστεί μια νέα ανάγκη.

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΡΟΛΩΝ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Όλες οι δράσεις του μέτρου θα χρηματοδοτούνται μόνο από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το Μέτρο θα συγχρηματοδοτείται από Εθνικούς και Κοινοτικούς πόρους σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα:

Μέτρο 1.4					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.000.000	1.000.000	2.000.000	500.000	2.500.000
%	40	40	80	20	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν ανειλημμένες υποχρεώσεις για το Μέτρο αυτό από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών που κάνουν χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	200 γεωργοί και δασοκαλλιεργητές/ έτος
	Αριθμός δασοκαλλιεργητών που κάνουν χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών	
Αποτέλεσμα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	500.000 €
Επίδραση	(3).Παραγωγικότητα εργασίας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Αριθμός Νέων αγροτών και δασοκαλλιεργητών που κάνουν χρήση τεχνικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Αριθμός Γυναικών που κάνουν χρήση τεχνικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

METPO 1.5.**« Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (b) (i) και 26 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005,
 Άρθρο 17 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ

121

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

Το μέτρο 1.5 «Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» υποδιαιρείται σε δύο καθεστώτα τα οποία στοχεύουν στην επίλυση των διαρθρωτικών αδυναμιών του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα είτε αυτές οι αδυναμίες σχετίζονται με την ανάγκη για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είτε με την ανάγκη για βελτίωση της συνολικής επίδοσης των εκμεταλλεύσεων και ειδικότερα την περιβαλλοντική αναβάθμισή τους.

Μέτρο 1.5					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	32.985.838	32.985.838	65.971.675	68.371.675	134.343.350
%					100

Κωδικός Καθεστώτος	Τίτλος Καθεστώτος	Δημόσια Δαπάνη (σε ευρώ)
121	1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις»	54.971.675
121	1.5.2 «Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	11.000.000

Στο καθεστώς 1.5.1 υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση ύψους € 26.290.328. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει καμία παρέκκλιση από τις προϋποθέσεις που ορίζονται για τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις.

Η Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) αφορά δεσμεύσεις που θα γίνουν τα έτη (κατ' εκτίμηση)
 2008 € 8.000.000
 2010 € 18.290.328

Σημειώνεται ότι η Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση καλύπτει όλες τις επιλέξιμες δαπάνες και όλους τους τύπους επενδύσεων του καθεστώτος 1.5.1. Η επιπρόσθετη εθνική συγχρηματοδότηση αφορά δικαιούχους που λαμβάνουν συγχρηματοδότηση αλλά και νέους αιτητές που θα χρηματοδοτηθούν εξ' ολοκλήρου από την συμπληρωματική εθνική χρηματοδότηση.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 42.765.428 σύμφωνα με το άρθρο 8 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Καθεστώς 1.1.1 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Νοείται ότι για την καταβολή των ανειλημμένων υποχρεώσεων θα τηρούνται οι νέοι όροι και επιλεξιμότητες καθώς και τα ποσοστά ενίσχυσης που προβλέπονται στον Κανονισμό 1698/2005. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Κύπρος έχει ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004. Στο διάστημα πριν από την ένταξη οι γεωργοί είχαν παγώσει τις επενδύσεις τους αναμένοντας την ένταξη και την εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων μέτρων των Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης. Σαν αποτέλεσμα, τον ενδιαφέρον και η συμμετοχή στην 1^η προκήρυξη του μέτρου 1.1.1 (717 αιτήσεις) ήταν τεράστια σε σχέση με τις διαθέσιμες πιστώσεις. Τονίζεται ότι η ανάγκη για εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ήταν ιδιαίτερα μεγάλη αφού η ένταξη εξάλειψε τον προστατευτισμό στην κυπριακή γεωργία με αποτέλεσμα οι κύπριοι παραγωγοί να εκτεθούν για πρώτη φορά στον πλήρη ανταγωνισμό. Οι προσδοκίες δηλαδή των γεωργών από το μέτρο των «Επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις» ήταν ιδιαίτερα μεγάλες. Το τεράστιο ενδιαφέρον συνεχίστηκε και κατά την 2^η προκήρυξη του μέτρου 1.1.1 (1899 αιτήσεις).

Με την μεταφορά ανειλημμένων υποχρεώσεων της 2^{ης} προκήρυξης του μέτρου 1.1.1 στο νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 διευκολύνεται η απρόσκοπτη συνέχιση της προσπάθειας για εκσυγχρονισμό της κυπριακής γεωργίας. Από την στιγμή που οι στόχοι των δύο μέτρων είναι ταυτόσημοι και οι επιλέξιμες επενδύσεις συμβατές με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, η μεταφορά των ανειλημμένων υποχρεώσεων θα έχει ως αποτέλεσμα την επίσπευση της προσπάθειας αυτής, την μείωση της ταλαιπωρίας των αιτητών και φυσικά τη μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών επαναξιολόγησης των αιτήσεων. Για τους πιο πάνω λόγους, η απόρριψη των αιτήσεων που πληρούν τα κριτήρια λόγω της εξάντλησης των πιστώσεων θα έχει μόνο αρνητικές συνέπειες για την κυπριακή γεωργία.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 1.5.1**«Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (b) (i) και 26 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/ 2006,
 Άρθρο 17 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

121

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Το καθεστώς έχει ως βασικό σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα και των συνολικών επιδόσεων των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μέσω της βελτίωσης του φυσικού δυναμικού. Επιδιώκεται μέσω της ενθάρρυνσης των επενδύσεων η έμμεση ή άμεση αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής προς τομείς και προϊόντα στα οποία υπάρχει ή μπορεί δυνητικά να υπάρξει συγκριτικό πλεονέκτημα. Απώτερο σκοπό του μέτρου αποτελεί ο εκσυγχρονισμός και η αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων για τη στήριξη της παραγωγής των γεωργικών / κτηνοτροφικών προϊόντων έτσι ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών. Οι επενδύσεις θα τηρούν τα κοινοτικά πρότυπα που εφαρμόζονται στη συγκεκριμένη επένδυση.

Η στήριξη στοχεύει σε σαφώς καθορισμένους στόχους οι οποίοι αντικατοπτρίζουν τις διαρθρωτικές και κατά περιοχή ανάγκες καθώς και τα διαρθρωτικά μειονεκτήματα που έχουν προσδιοριστεί.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι κυριότεροι επιμέρους στόχοι του μέτρου είναι:

- Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- Βελτίωση και αναδιάρθρωση της παραγωγής,
- Προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας,
- Εισαγωγή νέας τεχνολογίας,
- Μείωση του κόστους παραγωγής,
- Προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές,
- Βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων,
- Βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος,
- Προστασία και ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων
- Βελτίωση της ευημερίας των ζώων,
- Ασφάλεια των εργαζομένων,

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) εφόσον:

- Είναι οι αρχηγοί/ κάτοχοι διαχειριστές των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Διαθέτουν επαρκή επαγγελματική ικανότητα. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του κριτηρίου αυτού καθορίζονται στο μέτρο «επαγγελματική κατάρτιση και ενημέρωση» (μόνο για τη δεύτερη κατηγορία όπως αναφέρεται πιο κάτω).
- Για επενδύσεις που εμπίπτουν στην πρώτη κατηγορία (όπως φαίνεται πιο κάτω), υποβάλλουν Απλοποιημένο Σχέδιο Βελτίωσης (χωρίς να απαιτείται η ανάλυση κόστους- οφέλους) στο οποίο να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις βελτιώνουν τη συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης και εξυπηρετούνται οι στόχοι του μέτρου.

- Για επενδύσεις που εμπίπτουν στην δεύτερη κατηγορία, υποβάλουν Μελέτη Οικονομικής Βιωσιμότητας η οποία θα εγκριθεί από τη Μονάδα Εξουσιοδότησης Πληρωμών του μέτρου. Ο ορισμός της οικονομικής βιωσιμότητας και ο καθορισμός της διαδικασίας ετοιμασίας της μελέτης θα γνωστοποιείται μαζί με κάθε προκήρυξη.
- Τηρούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V).
- Απαραίτητη είναι η προσκόμηση πολεοδομικής άδειας και άδειας οικοδομής πριν την προκαταρκτική έγκριση.
- Οι νέες κτηνοτροφικές μονάδες πρέπει να πληρούν τα ελάχιστα κριτήρια σε ό,τι αφορά το περιβάλλον και τις συνθήκες υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων με βάση την κοινοτική νομοθεσία. Στις υφιστάμενες μονάδες, πρέπει να εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις ότι μετά την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης επένδυσης θα πληρούν τα ελάχιστα κριτήρια σε ό,τι αφορά το περιβάλλον και τις συνθήκες υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων.
- Οι δικαιούχοι θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι μόνιμες κατασκευές θα αξιοποιηθούν για δέκα τουλάχιστον χρόνια και τα μηχανήματα για πέντε χρόνια από την πραγματοποίηση της επένδυσης.

Το Καθεστώς 1.5.1 εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης, για συγκεκριμένους επιλέξιμους κλάδους που θα καθορίζονται με σαφήνεια στην προσεχή προκήρυξη του Leader.

Σημειώνεται ότι οι Οργανώσεις Παραγωγών δεν είναι δικαιούχοι για συμμετοχή στις πρόνοιες του Καθεστώτος 1.5.1 (αντίστοιχες δράσεις για τις Οργανώσεις Παραγωγών μπορούν να υλοποιούνται μόνο μέσω των Επιχειρησιακών τους Προγραμμάτων).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Το μέτρο των επενδύσεων στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις χωρίζεται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το ύψος της ενίσχυσης. Σε κάθε κατηγορία οι απαιτήσεις και οι στόχοι σχετικά με τη βελτίωση της συνολικής επίδοσης των εκμεταλλεύσεων διαφέρουν όπως περιγράφεται πιο κάτω:

- Η πρώτη κατηγορία έχει ως ελάχιστο ύψος ενίσχυσης τα €3.000 και μέγιστο τα €9.000. Οι αιτητές στην κατηγορία αυτή δεν έχουν ως υποχρέωση την υποβολή Ολοκληρωμένης Μελέτης Οικονομικής Βιωσιμότητας αλλά την υποβολή Απλοποιημένου Σχεδίου Βελτίωσης (χωρίς να απαιτείται η ανάλυση κόστους - οφέλους) στο οποίο να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις βελτιώνουν τη συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης και εξυπηρετούνται οι στόχοι του μέτρου. Για την πρώτη αυτή κατηγορία η βελτίωση της συνολικής επίδοσης της εκμετάλλευσης εξασφαλίζεται με τη διενέργεια συγκεκριμένων επενδύσεων εφόσον αυτές κριθούν κατάλληλες για την υπό αναφορά εκμετάλλευση. Η βελτίωση της συνολικής επίδοσης για την κατηγορία αυτή επιτυγχάνεται όταν η επένδυση οδηγεί στην επίτευξη στόχων όπως η βελτίωση της παραγωγικότητας, η μείωση του κόστους παραγωγής, η αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων, η περιβαλλοντική αναβάθμιση, η ασφάλεια των εργαζομένων, η προστασία των υδάτινων πόρων, η τεχνολογική αναβάθμιση και η προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές. Εφόσον ο αιτητής κρίνει σκόπιμο μπορεί ως απόδειξη της βελτίωσης της οικονομικής βιωσιμότητας να υποβάλει Μελέτη Οικονομικής Βιωσιμότητας ωστόσο τα έξοδα της μελέτης δεν επιδοτούνται.
- Η δεύτερη κατηγορία καλύπτει τις αιτήσεις με ύψος ενίσχυσης από €9.001 μέχρι €400.000 (€600.000 για νέους γεωργούς) και απαιτείται η υποβολή Ολοκληρωμένης Μελέτης Οικονομικής Βιωσιμότητας. Η μορφή και οι απαιτήσεις του Σχεδίου Βελτίωσης θα καθοριστούν σε κατοπινό στάδιο. Κατά συνέπεια στη δεύτερη κατηγορία πέραν της απόδειξης της συνολικής επίδοσης της εκμετάλλευσης όπως περιγράφεται για την πρώτη κατηγορία θα πρέπει επιπλέον να αποδεικνύεται και η Οικονομική Βιωσιμότητα της επένδυσης μέσα από ανάλυση κόστους – οφέλους.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμοι Κλάδοι

Εσπεριδοειδή, φυλλοβόλα οπωροφόρα δένδρα, μεσπιλιές, μπανάνες, αβοκάτο, Λαχανοκομία / πατατοκαλλιέργεια, μανιταροκαλλιέργεια, ανθοκομία, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, σύγχρονες φυτωριακές μονάδες, αροτραίες καλλιέργειες, παραδοσιακά δέντρα και θάμνοι για διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος, μελισσοκομία, ελαιοκομία, αμπελουργία-οινολογία (περιλαμβανομένων και επιτραπέζιων σταφυλιών), αγελαδοτροφία, βοοειδή για πάχυνση, αιγοπροβατοτροφία, χοιροτροφία, πτηνοτροφία, κονικλοτροφία ή συνδυασμός των πιο πάνω.

Επιλέξιμες Δαπάνες

Οι επενδύσεις που μπορούν να περιληφθούν αφορούν βελτιώσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ενδεικτικά εμπίπτουν στις πιο κάτω κατηγορίες:

- γεωργικά κτίσματα όπως υποστατικά, θερμοκήπια, αποθηκευτικοί χώροι, ψυκτικοί θάλαμοι, κλπ με βάση τεχνικούς όρους που καθορίζονται από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες
- συστήματα υδροπονίας/αεροπονίας σε θερμοκήπια
- έγγειες βελτιώσεις
- δεξαμενές συλλογής όμβριων υδάτων από θερμοκήπια
- γεωργικά μηχανήματα και εξοπλισμός
- έξοδα εγκατάστασης νέων μόνιμων φυτειών για την αναδιάρθρωση καλλιεργειών συμπεριλαμβανομένων και παραδοσιακών δέντρων και θάμνων.
- βελτιωμένα συστήματα άρδευσης συμπεριλαμβανομένης και της κεφαλής των συστημάτων και του αυτοματισμού
- αγορά/εγκατάσταση εξοπλισμού σύγχρονης τεχνολογίας
- έργα παροχής νερού, ρεύματος, δρόμου προσπέλασης, κλπ. για τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων κτηνοτροφικών μονάδων και την εγκατάσταση σύγχρονου εξοπλισμού
- γενικά έξοδα, όπως τις αμοιβές αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συμβούλων.
- αγορά γης για τους νέους γεωργούς σε ποσοστό μέχρι 10% της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης
- λοιπές γεωργικές και κτηνοτροφικές επενδύσεις

Λόγω της ανάγκης για εστίαση σε βασικές ανάγκες και επίλυση συγκεκριμένων διαρθρωτικών προβλημάτων της κυπριακής γεωργίας στις προκηρύξεις του καθεστώτος θα δοθεί προτεραιότητα σε συγκεκριμένους τομείς και δράσεις. Πιο κάτω παρουσιάζεται το γενικό περίγραμμα των επιλέξιμων δαπανών / δράσεων ανά τομέα καλλιέργειας όπου θα δοθεί προτεραιότητα. Γενικά οι επιλέξιμες δαπάνες καλύπτουν εγγειοβελτιωτικές παρεμβάσεις, την κατασκευή, απόκτηση ή βελτίωση της ακίνητης περιουσίας, την αγορά νέων μηχανημάτων και εξαρτημάτων καθώς και τα έξοδα μελετών. Ειδικά για νέους γεωργούς, στις επιλέξιμες δαπάνες περιλαμβάνεται και η αγορά γης, σε ποσοστό μέχρι 10% της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης. Ειδικότερα ο κατάλογος στον οποίο θα καταγράφονται αναλυτικά και εξαντλητικά οι επιλέξιμες δαπάνες μαζί με τις ενδεικτικές τιμές θα γνωστοποιείται στο κοινό από την Διαχειριστική Αρχή πριν από την κάθε προκήρυξη. Ο κατάλογος θα ακολουθεί τις γενικές κατευθύνσεις που παρουσιάζονται πιο κάτω:

Δενδρώδεις Καλλιέργειες

Στην ελαιοκαλλιέργεια, τα εσπεριδοειδή, τα φυλλοβόλα συμπεριλαμβανομένων των ακρόδρουων, στην αμπελουργία, τις μπανάνες και τις μεσπιλιές καλύπτεται η εγκατάσταση βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης καθώς και εξοπλισμός για εξειδικευμένα γεωργικά μηχανήματα που θα καθοριστούν και αφορούν τις καλλιεργητικές φροντίδες, μειώνουν το κόστος παραγωγής και βελτιώνουν την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Για τις μεσπιλιές και άλλα είδη δέντρων καλύπτονται και τα δικτυοκήπια για προστασία από τις νυκτερίδες. Επιπρόσθετα καλύπτονται η κατασκευή αποθηκευτικών χώρων, περιφράξεων, ψυγείων, υποσύλωση επιτραπέζιων και οινοποιήσιμων αμπελώνων, η εγκατάσταση νέας φυτείας (εξαιρουμένων των οινοποιήσιμων αμπελώνων) με ότι αυτό συνεπάγεται (αναβαθμίσεις, ισοπεδώσεις κτλ) και η εκπόνηση μελετών.

Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Λαχανικά/ Πατατοκαλλιέργεια/ Ανθοκομία/ Αρωματικά φυτά

Στα λαχανικά, ανθοκομία και αρωματικά φυτά καλύπτονται επενδύσεις που αφορούν εξοπλισμό και κατασκευή θερμοκηπίων και δικτυοκηπίων, αγορά και εγκατάσταση συστήματος υδροπονίας και βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, κατασκευή αποθηκευτικών χώρων, έξοδα εκπόνησης μελετών, αγορά μηχανημάτων και εξοπλισμού που αφορά μετασυλλεκτικούς χειρισμούς στο χωράφι, καθώς επίσης και συγκεκριμένος εξοπλισμός που θα καθοριστεί αργότερα και με τον οποίο μειώνεται το κόστος παραγωγής και βελτιώνεται η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Για τις πατάτες καλύπτονται επενδύσεις που αφορούν την αγορά και εγκατάσταση βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, παγετοπροστασία, κατασκευή αποθηκών, έξοδα εκπόνησης μελετών καθώς και εξειδικευμένα μηχανήματα και εξοπλισμό που θα καθοριστούν αργότερα και που θα συμβάλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής και τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Αροτραίες καλλιέργειες

Στον τομέα των σιτηρών είναι επιλέξιμες οι επενδύσεις που αφορούν μηχανήματα σανοποίησης, πολυκαλλιεργητές, κυλίνδρους, αποθήκες, χορτοκοπτικές για παρασκευή ενσιρώματος και μηχανικούς ζιζανιοκαταστροφείς. Καλύπτονται επίσης έξοδα εκπόνησης μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Μανιταροκαλλιέργεια

Στον τομέα της παραγωγής μανιταριών καλύπτονται επενδύσεις που αφορούν την κατασκευή και τον εξοπλισμό των εγκαταστάσεων παραγωγής συμπεριλαμβανομένων και των αποθηκευτικών χώρων, ως επίσης και των ψυκτικών θαλάμων πρόψυξης και διατήρησης των μανιταριών. Στον εξοπλισμό περιλαμβάνονται και εξειδικευμένα μηχανήματα και ηλεκτρονικά συστήματα, απαραίτητα για τη ρύθμιση και τον έλεγχο των συνθηκών παραγωγής των μανιταριών, καθώς και για την παρασκευή, μεταφορά και εναπόθεση της κομπόστας στους χώρους παραγωγής των μανιταριών. Επιπρόσθετα καλύπτονται και τα έξοδα εκπόνησης των σχετικών μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Αγελαδοτροφία

Σε ότι αφορά την αγελαδοτροφία οι επιλέξιμες κατασκευές αφορούν μόνο τα καινούργια υποστατικά. Κατ' εξαίρεση σε υφιστάμενα υποστατικά θα καλύπτεται η κατασκευή ατομικών θέσεων ανάπαυσης των αγελάδων σε συνδυασμό ή όχι με μηχανικό εξοπλισμό (μηχανικό φτυάρι) για καθαρισμό των διαδρόμων του υπόστεγου. Η στήριξη για τις κατασκευές καλύπτει κυρίως υπόστεγα αγελάδων ή/και μοσχίδων, αρμεκτήριο και βοηθητικούς χώρους, υπόστεγα σανών, ατομικά κλουβιά εκτροφής μοσχαριών, αποθήκες, υπόστεγα μηχανημάτων και τάφρους ενσίρωσης. Η στήριξη για μηχανολογικό/ ηλεκτρονικό εξοπλισμό καλύπτει κυρίως αρμεκτικό συγκρότημα (συμπεριλαμβανομένου του ρομπότ), εξοπλισμό καταμέτρησης ή/ και δειγματοληψίας της γαλακτοπαραγωγής των αγελάδων, θυρίδες διαχωρισμού των ζώων κατά την έξοδο από το αρμεκτήριο, ζυγαριές ζώων τοποθετημένες στην έξοδο του αρμεκτηρίου, ψυγείο γάλακτος, σιλό, συγκρότημα μύλου, γεωργικό ελκυστήρα, σανοποιητικό συγκρότημα, βαγόني ανάμειξης και διανομής ζωοτροφών, χορτοκοπτική μηχανή για παρασκευή ενσιρώματος, ηλεκτρονικό σύστημα διανομής της συμπυκνωμένης τροφής και ηλεκτρονικό σύστημα διακρίβωσης του οίστρου των αγελάδων. Καλύπτονται επίσης έξοδα εκπόνησης μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Αιγοπροβατοτροφία

Στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας καλύπτονται επενδύσεις που αφορούν κατασκευές (νέα αλλά και υφιστάμενα υποστατικά) αλλά και εξοπλισμό (μηχανολογικό και ηλεκτρονικό). Σε ότι αφορά τις κατασκευές καλύπτονται για παράδειγμα τα υπόστεγα στέγασης των ζώων, τα αρμεκτήρια, οι

αποθήκες, δωμάτιο κτηνοτρόφου (με αποχωρητήρια, κουζίνα κ.τ.λ.) μέχρι 30 τ.μ., δωμάτιο ψυγείου γάλακτος και ο κοπρόλακκος. Σε ότι αφορά τα μηχανήματα καλύπτονται, μεταξύ άλλων, σιλό, αρμεκτικό συγκρότημα, βαγόνι ανάμιξης και διανομής ζωοτροφών, αυτόματη συσκευή θηλασμού, αρμεκτικές μηχανές, εξοπλισμός της αρμεκτικής μηχανής για μεταφορά του γάλακτος κατευθείαν στο ψυγείο, ψυγεία φύλαξης γάλακτος ανοικτού και κλειστού τύπου, διαχωριστικά κιγκλιδώματα, μηχανή κουρέματος προβάτων, διαξονικοί ελκυστήρες, συγκροτήματα παραγωγής συμπυκνωμένων μιγμάτων (αναμικτήρας, κοχλίες, ζυγαριά), συστήματα υδροδότησης, ηλεκτρογεννήτρια, εξοπλισμός θέρμανσης νερού, ηλεκτρική περίφραξη, τσιβέρα, αυτόματο σύστημα διατροφής με ιμάντα και αυτόματη παγίδευση (με ή χωρίς αβάκη) και ταΐστρες. Καλύπτονται επίσης έξοδα εκπόνησης μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Χοιροτροφία

Στον τομέα της χοιροτροφίας καλύπτονται οι βασικές κτιριακές εγκαταστάσεις καθώς και ο απαραίτητος εξοπλισμός, όπως μύλοι ζωοτροφών, ολοκληρωμένα συστήματα αυτόματης διατροφής, συστήματα κλιματισμού και συστήματα ανίχνευσης οίστρου. Καλύπτονται επίσης έξοδα εκπόνησης μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Πτηνοτροφία/ Κονικλοτροφία

Στον τομέα της πτηνοτροφίας καλύπτονται υποστατικά στέγασης, συστήματα κλιματισμού και αυτόματου ταΐσματος, σύγχρονες κλωβοστοιχίες, συσκευαστήρια αυγών, ψυγεία και δωμάτια ψύξης. Όσον αφορά τον τομέα της κονικλοτροφίας καλύπτονται κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμός (κλουβιά). Καλύπτονται επίσης έξοδα εκπόνησης μελετών. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού χαρακτήρα θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Μελισσοκομία

Στον τομέα της μελισσοκομίας καλύπτονται πλήρεις, ηλεκτρονικοί μελιτοεξαγωγείς, αυτόματες μηχανές απολεπισμού κηρήθρων, κηροτήρες, θερμαινόμενα δοχεία μελιού, λέβητες επεξεργασίας μελιού, ηλεκτρονική ζυγαριά, ντεπόζιτο τροφοδοσίας με σύστημα διανομής, αντλία μεταφοράς μελιού, υδραυλικό σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών, αυτοκίνητο με προσαρμοσμένο σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών, κτίριο μέχρι 100 τ.μ., εμφιαλωτική μηχανή, περονοφόρο όχημα, μηχανή που παράγει πιεσμένο αέρα, ψυκτικά μηχανήματα, πλυντήριο. Λεπτομέρειες εφαρμοστικού περιεχομένου θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Όσον αφορά την ύπαρξη διεξόδων διάθεσης των προϊόντων στην αγορά, τούτο θα εξετάζεται επί τη βάση γενικής εκτίμησης που θα γίνεται από το Τμήμα Γεωργίας λαμβανομένης επιπρόσθετα υπόψη της ανάγκης για εξασφάλιση της απρόσκοπτης προμήθειας της αγοράς με φθαρτά και προϊόντα που δύσκολα μπορούν να μεταφερθούν από το εξωτερικό.

Σημειώνεται ότι τα εργατικά της εκμετάλλευσης καθώς και η οικογενειακή εργασία (εκτός σε ειδικές περιπτώσεις που θα καθορίζονται με κάθε προκήρυξη) δεν θεωρούνται επιλέξιμες δράσεις και ως εκ τούτου δεν επιδοτούνται. Η αξιοποίηση των εργατικών της εκμετάλλευσης και της οικογενειακής εργασίας ωφελεί την εκμετάλλευση αφού οδηγεί στον περιορισμό των συνολικών δαπανών της. Η αγορά ακινήτων (για τους νέους γεωργούς ισχύουν τα όσα αναφέρονται πιο πάνω), ζώων, ετήσιων φυτών και η φύτευση τους δεν είναι επιλέξιμη δαπάνη για επενδυτική στήριξη.

Περίφραξη φυτειών για προστασία από τα αγρινά

Διευκρινίζεται ότι στις επιλέξιμες δράσεις περιλαμβάνεται και η περίφραξη φυτειών για προστασία από τα αγρινά με εγκατάσταση εγκεκριμένου τύπου περίφραξης σε αγροτεμάχια στις περιοχές που επηρεάζονται από τα αγρινά. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπονται οι ζημιές στη φυτική παραγωγή και το φυτικό κεφάλαιο και κατ' επέκταση βελτιώνεται η συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης.

Οι επενδύσεις με σκοπό την απλή αντικατάσταση δεν είναι επιλέξιμες για επενδυτική στήριξη. Επενδύσεις σε πιο προηγμένη τεχνολογία είναι επιλέξιμες αφού δεν θεωρούνται ως επενδύσεις με σκοπό την απλή αντικατάσταση.

Σημειώνεται ότι η επέκταση των αρδευτικών δικτύων σε ξηρικές εκτάσεις δεν είναι επιλέξιμη.

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) δεν επιδοτείται.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ποσοστό της ενίσχυσης θα καλύπτει το 40% του ποσού της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης στις μη μειονεκτικές περιοχές και το 50% στις μειονεκτικές περιοχές. Για τους νέους γεωργούς δίνεται επιπρόσθετη στήριξη 10%.

Δικαιούχος	Περιοχή επένδυσης και μόνιμης κατοικίας	
	Μειονεκτικές Περιοχές	Λοιπές περιοχές
Νέος γεωργός	60%	50%
Λοιποί δικαιούχοι	50%	40%

Το μέτρο χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- Στην πρώτη κατηγορία η οποία έχει ως ελάχιστο ύψος ενίσχυσης τα €3.000 και μέγιστο τα €9.000 θα μπορούν να συμμετέχουν όλες οι εκμεταλλεύσεις ανεξαρτήτως περιοχής. Η κατηγορία αυτή θα χωρίζεται σε δύο τομείς: α) γεωργία που θα καταλαμβάνει το 60% των πιστώσεων της κατηγορίας και β) κτηνοτροφία που θα καταλαμβάνει το 40% των πιστώσεων της κατηγορίας. Σε περίπτωση που το ενδιαφέρον για ένα τομέα (γεωργία ή κτηνοτροφία) είναι μικρότερο από το μέγιστο διαθέσιμο ποσό τότε το αντίστοιχο υπόλοιπο ποσό μπορεί, αν χρειάζεται, να μεταφέρεται στον άλλο τομέα. Εφόσον υπάρξει μεγαλύτερη ζήτηση από τις διαθέσιμες πιστώσεις θα εφαρμόζεται το σύστημα της μοριοδότησης με κριτήρια που θα καθοριστούν. Η πρώτη κατηγορία θα καταλάβει το 20% των πιστώσεων του μέτρου.
- Στην δεύτερη κατηγορία η οποία καλύπτει τις αιτήσεις με ύψος ενίσχυσης από €9.001 μέχρι €400.000 θα μπορούν όπως και στην πρώτη κατηγορία να συμμετέχουν όλες οι εκμεταλλεύσεις ανεξαρτήτως περιοχής. Για νέους γεωργούς, το μέγιστο ύψος ενίσχυσης φτάνει τα € 600.000. Η κατηγορία αυτή θα χωρίζεται σε δύο τομείς: α) γεωργία που θα καταλαμβάνει το 60% των πιστώσεων της κατηγορίας και β) κτηνοτροφία που θα καταλαμβάνει το 40% των πιστώσεων της κατηγορίας. Σε περίπτωση που το ενδιαφέρον για ένα τομέα (γεωργία ή κτηνοτροφία) είναι μικρότερο από το μέγιστο διαθέσιμο ποσό τότε το αντίστοιχο ποσό μπορεί να μεταφέρεται στον άλλο τομέα. Εφόσον υπάρξει μεγαλύτερη ζήτηση από τις διαθέσιμες πιστώσεις θα εφαρμόζεται το σύστημα της μοριοδότησης με κριτήρια που θα καθοριστούν. Η δεύτερη κατηγορία θα καταλάβει το 80% των πιστώσεων του μέτρου. Τα ποσοστά που αναφέρονται δεν είναι δεσμευτικά. Η Διαχειριστική Αρχή μπορεί να τα τροποποιήσει εφόσον κάτι τέτοιο εξυπηρετεί τους στόχους του μέτρου.

Το ανώτατο όριο ενίσχυσης κατά εκμετάλλευση για τη διάρκεια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 ορίζεται στα €400.000 (για νέους γεωργούς €600.000) και το κατώτατο στα €3.000. Το κατώτατο όριο ενίσχυσης κατά αίτηση ορίζεται στις €3.000. Οι νέοι γεωργοί θα πρέπει να είναι κάτω των 40 ετών κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης.

Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις όπου ο αιτητής έχει λάβει στήριξη από το «Σχέδιο για την κατεδάφιση με σκοπό τη μετεγκατάσταση οχληρών κτηνοτροφικών υποστατικών» το οποίο χρηματοδοτείται από κρατικούς πόρους θα γίνεται πρόνοια ώστε η συνολική ενίσχυση που θα λάβει (στήριξη από το Σχέδιο και ενίσχυση από το μέτρο 1.5.1) να μην ξεπερνά το ύψος της συνολικής επένδυσης.

Η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς και θεωρηθεί ότι υπάρχει ανάγκη για άσκηση του δικαιώματος αυτού. Η ενέργεια αυτή μπορεί να συνδυαστεί και με τη μέθοδο της αξιολόγησης και μοριοδότησης όπως περιγράφεται πιο κάτω.

Αξιολόγηση – Μοριοδότηση αιτήσεων

Στις περιπτώσεις όπου οι αιτήσεις που πληρούν τα κριτήρια απαιτούν πιστώσεις που ξεπερνούν τους διαθέσιμους πόρους της εκάστοτε προκήρυξης θα εφαρμόζεται σύστημα μοριοδότησης με βάση κριτήρια που θα καθοριστούν και που θα λαμβάνουν υπόψη κυρίως τα ακόλουθα:

- Διέξοδοι στην Αγορά
- Συμβολή στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων
- Συμβολή στο περιβάλλον
- Αντιμετώπιση της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού
- Στήριξη μειονεκτικών περιοχών
- Συμμετοχή σε προηγούμενες προκηρύξεις του μέτρου τόσο στα πλαίσια του Σ.Α.Α. 2004 – 2006 όσο και στα πλαίσια του Π.Α.Α. 2007 – 2013
- Συμβολή στην επίτευξη της στρατηγικής των Ομάδων Τοπικής Δράσης

Τα κριτήρια μοριοδότησης θα καθορίζονται από την αρμόδια αρχή πριν από κάθε προκήρυξη.

Διαδικασία Χορήγησης

Η καταβολή της ενίσχυσης στους δικαιούχους θα γίνεται ανάλογα με την πρόοδο της πραγματοποίησης της επένδυσης με την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων (τιμολογίων, αποδείξεων) για το μέρος της επένδυσης που πραγματοποιήθηκε σε δύο δόσεις.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 1.5.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	27.485.838	27.485.838	54.971.675	54.971.675	109.943.350
%	25	25	50	50	100

Στο Καθεστώς υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) ύψους € 26.290.328

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Λόγω του ότι η Κύπρος είναι νέο Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου οι Ομάδες Παραγωγών βρίσκονται στο ξεκίνημα τους, λόγω λοιπόν πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων της κυπριακής κοινωνίας (βλέπε μεμονωμένοι επιχειρηματίες και όχι οργανωμένα σύνολα) αλλά και λόγω ανάγκης απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών και συρρίκνωσης του φόρτου εργασίας τόσο για την δημόσια διοίκηση όσο και για τους μεμονωμένους παραγωγούς καθώς και μείωσης του διοικητικού κόστους για τους δυνητικούς επενδυτές, κρίνεται ενδεδειγμένο ορισμένες από τις δράσεις του πρώτου πυλώνα να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος. Κατά συνέπεια οι δικαιούχοι θα μπορούν να υποβάλουν ένα επενδυτικό σχέδιο διευρυσμένων επιλεξιμοτήτων σε αυτή τη χρονική περίοδο.

Συναρτήσει της μελλοντικής συμμετοχής των γεωργών στις Ομάδες Παραγωγών ή και σε άλλα επαγγελματικά ή διεπαγγελματικά σχήματα και εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση αυτό μπορεί να επανεξεταστεί στο πλαίσιο αναθεώρησης του Προγράμματος.

Επί του παρόντος, καθ'όσο διάστημα οι εξαιρέσεις αυτές θα υλοποιούνται από το παρών Πρόγραμμα θα αποκλείεται η συγχρηματοδότηση από τα προγράμματα και δράσεις του πρώτου πυλώνα. Περαιτέρω και κατά περίπτωση θα γίνονται διοικητικοί έλεγχοι και διασταυρώσεις στοιχείων όσο και επιτόπιοι έλεγχοι από το Τμήμα Γεωργίας ή από τον ΚΟΑΠ.

Η Κύπρος εφαρμόζει το απλοποιημένο σύστημα καταβολής των άμεσων ενισχύσεων (Single Area Payment Scheme – SAPS) και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει τα μέτρα του πρώτου πυλώνα (Κοινές Οργανώσεις Αγοράς) στην μορφή που εφαρμόζονται στα περισσότερα κράτη μέλη.

Από τα μέτρα που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του Εφαρμοστικού Κανονισμού η Κύπρος εφαρμόζει:

ΚΟΑ Οπωροκηπευτικών: Η Κύπρος όπως και τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη βρίσκονται αυτή τη στιγμή στο στάδιο της ετοιμασίας της Εθνικής Στρατηγικής για την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανώσεων Παραγωγών. Επιπρόσθετα ο εφαρμοστικός Κανονισμός της Ε. Επιτροπής βρίσκεται ακόμη υπό συζήτηση. Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικότερες παρατηρήσεις για τη συνέπεια με τον πρώτο πυλώνα της ΚΑΠ και τις επιμέρους που ισχύουν για την ΚΟΑ Οπωροκηπευτικών στο στάδιο αυτό δεν μπορεί να γίνει λεπτομερής αναφορά στις επιλεξιμότητες της Εθνικής Στρατηγικής. Επισημαίνεται ότι η Εθνική Στρατηγική δεν θα περιλαμβάνει επιλεξιμότητες που καλύπτονται από το καθεστώς 1.5.1. Θα καλύπτει μόνο δαπάνες που δεν είναι επιλέξιμες από το καθεστώς 1.5.1. Οπότε δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος επικάλυψης ή διπλής χρηματοδότησης μεταξύ των δύο αυτών προγραμμάτων.

Η σχέση μεταξύ του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και των ενισχύσεων στα Επιχειρησιακά Προγράμματα ρυθμίζεται από το άρθρο 56 του Προσχεδίου του Κανονισμού της Επιτροπής που καθορίζει τους κανόνες εφαρμογής της ΚΟΑ οπωροκηπευτικών με βάση του Κανονισμούς 2200/96, 2201/96 και 1182/07 και το οποίο λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατά τον καταρτισμό της Εθνικής Στρατηγικής. Ως εκ τούτου δεν θα υπάρξει κίνδυνος διπλής χρηματοδότησης αφού οι επιλεξιμότητες για τα προϊόντα που καθορίζονται στο Κανονισμό στο Παράρτημα του Κανονισμού 1182/07 (συμπεριλαμβανομένων των φρέσκων αρωματικών φυτών) θα είναι εντελώς διακριτές.

Οίνος: Δεν θα καλύπτεται η εγκατάσταση νέας φυτείας στην περίπτωση οινοποιήσιμων αμπελώνων. Επισημαίνεται η μεταρρύθμιση της ΚΟΑ Οίνου δεν έχει ακόμα περατωθεί.

Μελισσοκομικό Πρόγραμμα με βάση τον Κανονισμό 797/2004: Οι επενδύσεις στην μελισσοκομία που καλύπτονται με το Καθεστώς 1.5.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 είναι διαφοροποιημένες και εντελώς διακριτές από τις επιλέξιμες δράσεις του Μελισσοκομικού Προγράμματος ως εκ τούτου δεν υπάρχει οποιοδήποτε πρόβλημα επικάλυψης. Είναι λοιπόν διασφαλισμένη η μη στήριξη κάποιων δράσεων από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και ταυτόχρονα από άλλα σχετικά όργανα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (μέτρο 1.5.1) Κατάλογος μελισσοκομικού εξοπλισμού	Μελισσοκομικό Πρόγραμμα 2008-2010 Δράσεις Προγράμματος
1.Νέες (αγορά νέων επιπρόσθετων από τις υφιστάμενες) κυψέλες πλήρεις (μέχρι 200 κυψέλες) για βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας της μονάδας	Δράση Α: Εκπαίδευση-Πληροφόρηση
2.Ηλεκτρικούς μελιτοεξαγωγείς.	Δράση Β: Καταπολέμηση Βαρρόας
3.Αυτόματες μηχανές απολεπισμού κηρήθρων.	Δράση Γ: Μέτρα στήριξης για εργαστηριακές αναλύσεις των φυσικοχημικών χαρακτηριστικών του μελιού.
4.Κηροτήκτες (Ηλιακούς και Ηλεκτρικούς).	Δράση Δ: Μέτρα στήριξης για την ανασύσταση

	του κοινοτικού μελισσοκομικού κεφαλαίου (αντικατάσταση παλαιών φθαρμένων και με δυσκολίες στην λειτουργία κυψελών).
5.Θερμαινόμενα δοχεία μελιού (κατασκευασμένα από ανοξείδωτο χάλυβα).	Δράση Ε: Συνεργασία με ειδικευμένους οργανισμούς στην υλοποίηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της μελισσοκομίας και των προϊόντων που προέρχονται από τη μελισσοκομία.
6.Λέβητες επεξεργασίας μελιού(κατασκευασμένους από ανοξείδωτο χάλυβα).	
7.Ηλεκτρονική Ζυγαριά	
8.Ντεπόζιτο τροφοδοσίας με σύστημα διανομής.	
9.Αντλία μεταφοράς μελιού.	
10.Υδραυλικό σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών.	
11.Αυτοκίνητο με προσαρμοσμένο σύστημα φορτοεκφόρτωσης κυψελών.	
12.Κτίριο (εμφιαλωτήριο, εργαστήριο , αποθήκη, υπόστεγο, κλπ) μέχρι 100 τετρ. μέτρα.	
13.Εμφιαλωτική μηχανή(ειδική για το μέλι).	
14.Περονοφόρο όχημα (Φόρκλιφ)(για μονάδες πάνω από 400 κυψέλες).	
15.Μηχανή που παράγει πιεσμένο αέρα(για τρυγητό).	
16.Ψυκτικά μηχανήματα(Για διατήρηση των κηρηθρών στην αποθήκη).	
17.Πλυντήριο (ειδικό για πλύσιμο και απολύμανση γυάλινων δοχείων μελιού).	

Σημειώνεται ότι δεν υλοποιούνται στο παρόν στάδιο επιχειρησιακά προγράμματα μέσα στα πλαίσια της ΚΟΑ Ελαιολάδου. Η Κύπρος ενημέρωσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν θα εφαρμόσει τα μέτρα που προβλέπονται από το κανονιστικό πλαίσιο ελαιολάδου και επιτραπέζιας ελιάς του πρώτου πυλώνα και ως εκ τούτου δεν έγινε και η σχετική κοινοποίηση της σχετικής εθνικής εφαρμοστικής νομοθεσίας

Στις περιπτώσεις όπου σε κάποιους τομείς είτε του φυτικού είτε του ζωικού κεφαλαίου υπάρχουν περιορισμοί με βάση τις εθνικές και ατομικές ποσοστώσεις που έχουν παραχωρηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι συχρηματοδοτούμενες δράσεις δεν θα συμβάλουν στην αύξηση τόσο της παραγωγής όσο και των δυναμικοτήτων πέραν των καθορισθέντων ορίων.

Τα υπόλοιπα καθεστώτα στήριξης που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού 1974/2006 δεν εφαρμόζονται στην Κύπρο.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Είδος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που λαμβάνουν ενίσχυση	2.100
	Συνολικός όγκος επενδύσεων	104.000.000 €
Αποτέλεσμα	Αριθμός Εκμεταλλεύσεων που εισήγαγαν νέα προϊόντα ή νέες τεχνικές	200
	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	Βάση:16.498.217 € Στόχος:20.498.217 € Αύξηση: 4.000.000 €/ έτος
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙΑριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που ενισχύθηκαν ανά κατηγορία1^η Κατηγορία: 13002^η Κατηγορία: 800Όγκος επενδύσεων ανά κατηγορία1^η κατηγορία: 20%2^η κατηγορία: 80%Όγκος επενδύσεων σε γεωργία/ κτηνοτροφία ανά κατηγορία1^η κατηγορία: γεωργία: 60%

κτηνοτροφία: 40%

2^η κατηγορία: γεωργία: 60%

κτηνοτροφία: 40%

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 1.5.2**«Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (b) (i) και 26 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005,
Άρθρο 17 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

121

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Στην Κύπρο λειτουργούσαν το 2006 106 χοιροστάσια με συνολικό αριθμό 47.828 χοιρομητέρων και 451.176 χοίρων όλων των ηλικιών. Για κάθε χοιρομητέρα με τους χοίρους πάχυνσης που της αναλογούν, παράγονται 80 περίπου λίτρα χοιρολύματα ημερησίως, δηλ. συνολικά 1,400,000 κυβ. μέτρα λύματα περίπου ετησίως. Από αυτά αρκετή ποσότητα εξατμίζεται ενώ 10-12% αντιπροσωπεύει τα στερεά λύματα (κοπριά). Ο «παραδοσιακός» και ανεξέλεγκτος τρόπος συγκέντρωσης των ακατέργαστων λυμάτων «slurry» σε μεγάλες χωμάτινες δεξαμενές μπορεί ή/και είναι πολύ σοβαρή εστία ρύπανσης/υποβάθμισης του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα του υδροφορέα, αλλά και, συνεργώντας του ξηροθερμικού κλίματος αιτία πρόκλησης οχληρίας (μύγες, κακοσμίες) με αποτέλεσμα τα χοιροστάσια να είναι παντού ανεπιθύμητα και συχνά υπό διωγμό, ιδιαίτερα σε περιοχές με προοπτικές για άλλη μορφή ανάπτυξης (τουριστική, οικιστική).

Στην Κύπρο λειτουργούν περίπου 247 μονάδες αγελαδοτροφίας με 23.931 περίπου γαλακτοφόρες αγελάδες. Ανάλογο πρόβλημα διαχείρισης λυμάτων παρουσιάστηκε σαν αποτέλεσμα τεχνολογικής αναβάθμισης κατά τα τελευταία λίγα χρόνια και σε μερικές μεγάλες κυρίως, αγελαδοτροφικές μονάδες, όπου τα αδιαχώριστα λύματα από το πλύσιμο των εγκαταστάσεων αρμέγματος μαζί με τα παχύρρευστα λύματα από τα υποστατικά σταυλισμού των γαλακτοφόρων αγελάδων οδηγούνται σε μεγάλες, πρόχειρες και συχνά μη αδειούχες δεξαμενές, όπου παραμένουν για μήνες προς εξάτμιση μολύνοντας τα υπόγεια νερά και προκαλώντας σοβαρή οχληρία και κίνδυνο στην ευρύτερη περιοχή.

Εξάλλου σαν αποτέλεσμα της προσπάθειας για βελτίωση της παραγωγικότητας και της τάσης για οριζόντια και κάθετη οργάνωση των Πτηνοτροφείων καθώς και της εφαρμογής της εναρμονισμένης νομοθεσίας περί προτύπων παραγωγής/ εμπορίας κρέατος πουλερικών στα πλαίσια των προσπαθειών εναρμόνισης με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, πολλά μικρά πτηνοσφαγεία έχουν εγκαταλειφθεί ή προβλέπεται να εγκαταλειφθούν σύντομα δίνοντας τη θέση τους σε μικρό αριθμό σύγχρονων επαγγελματικών πτηνοσφαγείων. Ήδη λειτουργούν 21 τέτοια πτηνοσφαγεία μέτριου έως μεγάλου μεγέθους. Η διαχείριση των αποβλήτων αυτών των πτηνοσφαγείων είναι πρόβλημα που καλείται επίσης να επιλύσει το Καθεστώς αυτό.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Πριν τη χρήση των χοιρολυμάτων για σκοπούς λίπανσης-εναπόθεσης στους αγρούς πρέπει για διασφάλιση της αειφορίας της γης, να υποστούν επεξεργασία (κατ' ελάχιστο βαθμό στο επίπεδο Μηχανικού Διαχωρισμού στερεών/ υγρών) και ωρίμανση (σε στεγανοποιούμενες, χωμάτινες δεξαμενές) για 5-6 μήνες, μέχρι να «ελευθερωθούν» τα χωράφια που καλλιεργούνται με σιτηρά και έχουν δεσμευτεί για το σκοπό αυτό (μέσω της Άδειας Απόρριψης). Για χοιροστάσια τα οποία με βάση τη δυναμικότητα τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας IPPC (Οδηγία για Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης) Αρ. 96/61 επιβάλλεται η εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών (Best Available Techniques) διαχείρισης χοιρολυμάτων.

Η εφαρμογή του καθεστώτος πλαισιώνεται και από την πιο κάτω εναρμονισμένη Νομοθεσία:

- Νόμοι του 2002 μέχρι 2006 (Αρ. 106(I)/ 2002, Αρ. 160(I)/ 2005, Αρ. 76(I)/ 2006) «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» που καθιστούν υποχρεωτική την εξασφάλιση Άδειας Απόρριψης Αποβλήτων από όλα τα χοιροστάσια, βουστασία, πτηνοτροφεία ή πτηνοσφαγεία καθώς και εφαρμογή της Οδηγίας για τη νιτρορύπανση.
- Νόμος 140(I)/ 2005 «Ο περί Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμος» που προβλέπει ότι όλα τα νέα χοιροστάσια δυναμικότητας πέραν των 500 χοιρομητέρων ή/και 2500 χοίρων πάχυνσης βάρους πέραν των 30 κιλών, υποχρεούνται με την υποβολή αίτησης για εξασφάλιση Πολεοδομικής Άδειας να υποβάλουν και πλήρη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.
- Με βάση την Ευρωπαϊκή Οδηγία 96/61/EK και το Νόμο 56(I)/ 2003 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, όλες οι εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής χοίρων (αμιγή) και πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από:
  - 2.000 θέσεις για χοίρους παραγωγής άνω των 30 κιλών ή 750 θέσεις για χοιρομητέρες
  - 40.000 θέσεις για πουλερικά
 θα πρέπει να εφαρμόσουν τις «Βέλτιστες Διαθέσιμες Τεχνικές», στις οποίες περιλαμβάνεται και η εγκατάσταση συστημάτων βιολογικής επεξεργασίας χοιρολυμάτων ή και κοπριάς πουλερικών και ορθολογιστική χρήση τους με γνώμονα την αειφορία της γης.

Ο μηχανικός διαχωρισμός υγρών/στερεών στα λύματα αυτά σαν ελάχιστος βαθμός επεξεργασίας αναμένεται ότι θα βελτιώσει αισθητά την κατάσταση στις μονάδες που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα.

Επίσης το περιβαλλοντικό πρόβλημα που δημιουργείται από την ανεξέλεγκτη απόρριψη των υγρών αποβλήτων των πτηνοσφαγείων και των σφαγείων είναι πολύ σοβαρό λόγω βιολογικού φορτίου και των λιπαρών ουσιών που περιέχουν. Η ενδεδειγμένη βιολογική επεξεργασία τους είναι επιβεβλημένη για να μην προκληθεί ανεπανόρθωτη ζημιά στο περιβάλλον. Πέρα από την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση που προκαλείται από την γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα επιτυγχάνεται και ο στόχος της βελτίωσης της οικονομικής βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων με τη δυνατότητα που παρέχεται για πώληση της πλεονάζουσας ενέργειας μέσα στα καθορισμένα όρια που αναφέρονται πιο κάτω.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το μέτρο θα έχει εφαρμογή σε όλες τις περιοχές της Κύπρου όπου ασκείται Κρατικός έλεγχος. Με την εφαρμογή του καθεστώτος αυτού αναμένεται ο εκσυγχρονισμός, και η περιβαλλοντική αναβάθμιση των χοιροστασίων, βουστασίων, και των πτηνοσφαγείων μέσω της ενθάρρυνσης των επενδύσεων για κατασκευή έργων υποδομής και ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης. Επίσης η αποφυγή και σε πλείστες περιπτώσεις η ανακοπή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος (υπόγεια νερά-έδαφος) και η μείωση της σοβαρής οχληρίας προς όφελος των περιοίκων ή διερχομένων από τις περιοχές των χοιροστασίων ή/ και βουστασίων (πολλαπλή συμμόρφωση).

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαίωμα συμμετοχής στο Καθεστώς έχουν οι κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ιδιοκτήτες χοιροστασίων, βουστασίων και πτηνοσφαγείων (μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει παράλληλη μονάδα εκτροφής πουλερικών και η οποία θα αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος της μονάδας) για επεξεργασία των αποβλήτων και της κοπριάς των πιο πάνω κτηνοτροφικών μονάδων όπως είναι ο μηχανικός διαχωρισμός, η βιολογική επεξεργασία (αερόβια ή/

και αναερόβια) με παραγωγή βιοαερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, κομποστοποίηση ή και συγκομποστοποίηση (μόνο οι ιδιοκτήτες χοιροστασίων και βουστασίων) .

Στην περίπτωση όπου μία κτηνοτροφική εκμετάλλευση παράγει περισσότερη ενέργεια από την ενέργεια που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην μονάδα, κρίνεται σκόπιμο και ορθολογικό όπως η πλεονάζουσα ποσότητα πωλείται για σκοπούς εξοικονόμησης ενέργειας. Οι συμμετέχοντες στο καθεστώς έχουν δικαίωμα πώλησης της παραγόμενης ενέργειας και της κομπόστας νοούμενου ότι α) τα ακαθάριστα έσοδα που προκύπτουν από την πώληση της ενέργειας και της κομπόστας δεν θα ξεπερνούν το 5% της συνολικής ακαθάριστης προσόδου της εκμετάλλευσης και β) το σύνολο της ενέργειας και της κομπόστας το οποίο διατίθεται εκτός εκμετάλλευσης δεν υπερβαίνει το 45% της συνολικής παραγόμενης ενέργειας και κομπόστας. Με την τήρηση του πιο πάνω όρου θεωρείται ότι η δραστηριότητα αυτή επιδρά θετικά στη βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας της εκμετάλλευσης και ως εκ τούτου είναι αποδεκτή. Νοείται ότι η τιμή πώλησης της πλεονάζουσας ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι σύμφωνη με τις υποδείξεις του Υπουργείου Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Η πιο πάνω διευθέτηση (δικαίωμα πώλησης ενέργειας υπό περιορισμούς στα πλαίσια του μέτρου) κρίνεται ως η πιο κατάλληλη από πλευράς αποδοτικότητας και μειωμένου δημοσιονομικού κόστους εφαρμογής και ελέγχου του Προγράμματος. Όπως φαίνεται και από τα πιο πάνω λαμβάνονται υπόψη τα μεγέθη της εκμετάλλευσης και οι ανάγκες της από πλευράς κατανάλωσης σε ενέργεια και κομπόστα.

Ελάχιστα κριτήρια συμμετοχής για χοιροτρόφους/ αγελαδοτρόφους:

- . Να είναι ιδιοκτήτες/ διαχειριστές οργανωμένου χοιροστασίου/ βουστασίου.
- . Να έχουν ως κύρια απασχόληση τη χοιροτροφία/ αγελαδοτροφία (για το σκοπό αυτό θα ελέγχεται η συμμετοχή στις Κοινωνικές Ασφαλίσεις).
- . Οι υφιστάμενες μονάδες πρέπει να έχουν εξασφαλίσει για το προτεινόμενο Σύστημα Μηχανικού Διαχωρισμού και τις δεξαμενές ωρίμανσης/ εξάτμισης καθώς και για όλες τις εγκαταστάσεις βιολογικής επεξεργασίας ή και παραγωγής βιοαερίου την απαραίτητη Πολεοδομική Άδεια και Άδεια Οικοδομής πριν την προκαταρκτική έγκριση. Πριν την τελική πληρωμή και μετά το τέλος της επένδυσης θα πρέπει να εξασφαλισθεί η Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων ή Βεβαίωση της Αρμόδιας Αρχής σχετικά με την υποβολή αίτησης και τη δυνατότητα εξασφάλισης Άδειας Απόρριψης Λυμάτων.
- . Να τηρούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες και την εθνική νομοθεσία.
- . Να υποβάλουν πρόγραμμα διαχείρισης των αποβλήτων που να λαμβάνει υπόψη τη χρήση των αποβλήτων ειδικότερα στις «ευαίσθητες περιοχές» που καθορίστηκαν με βάση την Οδηγία της νιτρορύπανσης. Στις περιοχές αυτές καθορίζονται συγκεκριμένες ποσότητες αζωτούχων λιπασμάτων που θα εφαρμόζονται έτσι ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον.
- . Νέες μονάδες θα πρέπει επίσης να έχουν εξασφαλίσει όπως περιγράφεται πιο πάνω Πολεοδομική Άδεια/ Άδεια Οικοδομής καθώς και Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων (ή βεβαίωση της Αρμόδιας Αρχής σχετικά με την υποβολή αίτησης και τη δυνατότητα εξασφάλισης Άδειας Απόρριψης Λυμάτων) που θα περιλαμβάνουν και όλες τις πρόνοιες σχετικά με την ικανοποίηση των ελάχιστων κριτηρίων σε ότι αφορά το περιβάλλον την υγεία και ευημερία των ζώων (μέθοδο υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων) σύμφωνα με τη νομοθεσία. Για τα υφιστάμενα χοιροστάσια πρέπει να εξασφαλίζεται ότι με την αποπεράτωση/ ολοκλήρωση της συγκεκριμένης επένδυσης θα ικανοποιούνται τα ελάχιστα, με βάση τη σχετική νομοθεσία, κριτήρια σε ότι αφορά το περιβάλλον. Προκειμένου περί μονάδων επεξεργασίας λυμάτων που θα αποτελούν μέρος νέων χοιροστασίων/ βουστασίων θα λαμβάνεται υπόψη ότι δεν θα δημιουργήσουν πρόσθετη δυναμικότητα πέρα από τις ατομικές και εθνικές ποσοτώσεις και ότι υπάρχουν κανονικές διέξοδοι των προϊόντων στην αγορά όπως αυτό θα βεβαιώνεται από το Τμήμα Γεωργίας.

Το κάθε χοιροστάσιο ή βουστάσιο θεωρείται σαν μια μονάδα, ανεξάρτητα του αριθμού των ιδιοκτητών. Ειδικά στο Καθεστώς αυτό λόγω της μεγάλης σημασίας που αποδίδεται στην Περιβαλλοντική αναβάθμιση των χοιροστασίων/ βουστασίων, ένας χοιροτρόφος/ αγελαδοτρόφος ή μια εταιρεία μπορεί να συμμετάσχει στο Σχέδιο περισσότερες της μια φορές, αν πρόκειται για ιδιοκτησία εντελώς ξεχωριστού χοιροστασίου/ βουστασίου που βρίσκεται σε άλλη περιοχή (με διαφορετικό κτηνιατρικό κωδικό) και ως εκ της απόστασης δεν είναι εφικτή/ οικονομικά συμβουλευσίμη η μεταφορά και επεξεργασία των αδιαχώριστων λυμάτων σε κοινό τόπο επεξεργασίας τους.

Ελάχιστα κριτήρια συμμετοχής πτηνοτροφείων / πτηνοσφαγείων

Σαν ελάχιστα κριτήρια συμμετοχής στο Καθεστώς τα **πτηνοτροφεία** / πτηνοσφαγεία πρέπει να έχουν:

- . Πολεοδομική Άδεια και Άδεια Οικοδομής πριν την προκαταρκτική έγκριση. Μετά το τέλος της επένδυσης Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων ή Βεβαίωση της Αρμόδιας Αρχής σχετικά με την υποβολή αίτησης και τη δυνατότητα εξασφάλισης Άδειας Απόρριψης.
- . Ελάχιστη δυναμικότητα σφαγής 1.000 κοτόπουλων ημερησίως ή τουλάχιστο 3.000 κοτόπουλων εβδομαδιαία
- . Μηχανισμό ευθανασίας
- . Να παράγουν τουλάχιστο 10 κ.μ. υγρών αποβλήτων ημερησίως ή 30 κ.μ. εβδομαδιαία
- . Εξοπλισμό ταξινόμησης, συσκευασίας και ψύξης σφαγίων
- . Να υποβάλουν πρόγραμμα διαχείρισης των αποβλήτων που να λαμβάνουν υπόψη τη χρήση των αποβλήτων ειδικότερα στις «ευαίσθητες περιοχές» που θα καθοριστούν με βάση την οδηγία της νιτρορύπανσης. Στις περιοχές αυτές θα καθορίζονται συγκεκριμένες ποσότητες αζωτούχων λιπασμάτων που θα εφαρμόζονται έτσι ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον.

Μετά την αποπεράτωση του έργου και πριν την πληρωμή οποιασδήποτε ενίσχυσης ο ιδιοκτήτης θα πρέπει να εξασφαλίσει/ προσκομίσει Άδεια οικοδομής, Άδεια Απόρριψης καθώς και Άδεια Λειτουργίας Εγκατάστασης με βάση τη Νομοθεσία περί Εφαρμογής Προδιαγραφών για την Παραγωγή, Ταξινόμηση, Σήμανση και Εμπορία του Κρέατος Πουλερικών.

Νοείται ότι οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας των αποβλήτων των νέων **πτηνοτροφείων** / πτηνοσφαγείων θα καλύπτονται από το μέτρο αυτό και δεν θα δικαιούνται συμμετοχής στο Μέτρο 1.6 – Ενθάρρυνση της βελτίωσης και ανάπτυξης της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων.

Ελάχιστα κριτήρια συμμετοχής στο Σχέδιο για μονάδες κομποστοποίησης-συγκομποστοποίησης-παραγωγής βιοαερίου κτλ.

- . Εξασφάλιση των αναγκαίων Αδειών (Πολεοδομικής Άδειας και Άδειας Οικοδομής) πριν την προκαταρκτική έγκριση και μετά το τέλος της επένδυσης Άδεια Απόρριψης ή Βεβαίωση της Αρμόδιας Αρχής για τη δυνατότητα εξασφάλισης Άδειας Απόρριψης.
- . Τεχνοοικονομική Μελέτη
- . Λεπτομερή περιγραφή της διαδικασίας επεξεργασίας και χρήσης των αποβλήτων και της κοπριάς

Τοπικές Αρχές/Κρατικές Υπηρεσίες, Κτηνοτροφικοί Σύνδεσμοι και άλλοι οργανωμένοι φορείς θα μπορούν να πάρουν ενίσχυση για τις μονάδες αυτές από το καθεστώς αυτό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Με το Καθεστώς αυτό καθιερώνεται η ενίσχυση για την ενθάρρυνση των επενδύσεων για διαχείριση των αποβλήτων και περιβαλλοντική αναβάθμιση κτηνοτροφικών μονάδων/ εγκαταστάσεων. Το Καθεστώς δεν έχει παραγωγικό χαρακτήρα αυτό καθεαυτό αλλά αποσκοπεί στην τήρηση των απαιτήσεων πολλαπλής συμμόρφωσης και στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Ειδικότερα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση προβλημάτων σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση εντατικών κτηνοτροφικών μονάδων σε συνάρτηση με την οδηγία 91/ 676 για τα νιτρικά και άλλους κανόνες για διατήρηση του περιβάλλοντος.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- Χοιροστάσια
- Βουστάσια και εγκαταστάσεις αρμέγματος
- πτηνοτροφεία / πτηνοσφαγεία.

ΤΥΠΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι δράσεις που μπορούν να περιληφθούν στο Καθεστώς αφορούν επενδύσεις προς εξυπηρέτηση υφιστάμενων και νέων κτηνοτροφικών μονάδων και καλύπτουν ενδεικτικά (αλλά όχι καταληκτικά) τις πιο κάτω επιμέρους κατηγορίες:

- Κτιριακές εγκαταστάσεις, δεξαμενές και συναφή εξοπλισμό συγκέντρωσης ομογενοποίησης λυμάτων χοιροστασίων/ βουστασίων
- Δεξαμενές συγκέντρωσης/ ωρίμανσης διαχωρισμένων υγρών λυμάτων και εξοπλισμό προώθησης
- Εγκαταστάσεις/ Εξοπλισμός Μηχανικού διαχωρισμού υγρών/ στερεών λυμάτων.
- Δεξαμενές εξάτμισης βιολογικά επεξεργασμένων λυμάτων μόνον και εφ' όσον αυτές αποτελούν μέρος βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών
- Χώροι συγκέντρωσης/ ωρίμανσης στερεών λυμάτων
- Ηλεκτρολογικό/ μηχανολογικό εξοπλισμό
- Συστήματα άρδευσης/ μεταφοράς υγρών λυμάτων
- Μηχανήματα διασκορπισμού στα χωράφια στερεών/ υγρών λυμάτων
- Εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής βιολογικής επεξεργασίας λυμάτων (αερόβιας ή/ και αναερόβιας) με παραγωγή βιοαερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, κομποστοποίησης / συγκομποστοποίησης.
- Εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής τριτοβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικός πτηνοσφαγείων όπως δεξαμενή αερισμού, δεξαμενή χλωρίωσης κλπ.)
- Έξοδα εκπόνησης μελετών

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα μπορεί να χορηγείται στο δικαιούχο σταδιακά σε δύο δόσεις , κατά την κατασκευή του έργου, με την υποχρέωση ότι με τη λειτουργία της μονάδας θα πληρεί τις προϋποθέσεις για εξασφάλιση Άδειας Απόρριψης.

Το ποσοστό της ενίσχυσης θα καλύπτει το 40%-50% της επιλέξιμης δαπάνης, στις μη μειονεκτικές περιοχές και μειονεκτικές περιοχές αντίστοιχα.

Το ανώτατο/κατώτατο όριο κατά εκμετάλλευση ορίζεται ως εξής:

Χοιροστάσια/Βουστάσια

- Εγκατάσταση Ολοκληρωμένου Συστήματος Μηχανικού Διαχωρισμού στερεών/ υγρών χοιρολυμάτων για χοιροστάσια με λιγότερες από 400 χοιρομητέρες και βουστάσια που παράγουν μέχρι 30 κ.μ. λύματα ημερησίως ανώτατο ύψος ενίσχυσης μέχρι 90.000 Ευρώ.
- Εγκατάσταση συστήματος βιολογικής επεξεργασίας (αερόβιας ή / και αναερόβιας) με παραγωγή βιοαερίου ή/και ηλεκτρικής ενέργειας, κομποστοποίηση / συγκομποστοποίηση ανώτατο 400.000 και κατώτατο 40.000 Ευρώ. Νοείται ότι εάν μια μονάδα επεξεργασίας εξυπηρετεί περισσότερα από ένα χοιροστάσια/ βουστάσια το ανώτατο όριο θα καθορίζεται ανάλογα των διαθέσιμων πιστώσεων και του κόστους/ είδους της τεχνολογίας που ακολουθείται

Πτηνοτροφεία / Πτηνοσφαγεία

Εγκατάσταση μονάδας βιολογικής επεξεργασίας Λυμάτων πτηνοσφαγείων (αερόβια ή/ και αναερόβια) με παραγωγή βιοαερίου ή/και ηλεκτρικής ενέργειας και ανώτατο ύψος ενίσχυσης 400.000 Ευρώ και κατώτατο 40.000 Ευρώ.

Νοείται ότι η μέγιστη ενίσχυση που μπορεί να λάβει ο αιτητής που συμμετέχει και σε άλλα καθεστώτα του Μέτρου 1.5 δεν θα υπερβαίνει τα 400.000 Ευρώ με εξαίρεση την εγκατάσταση ομαδικών συστημάτων βιολογικής επεξεργασίας με παραγωγή βιοαερίου ή/και ηλεκτρικής ενέργειας τα οποία θα εξετάζονται ως ξεχωριστή περίπτωση.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 1.5.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	5.500.000	5.500.000	11.000.000	13.400.000	24.400.000
%	22,5	22,5	45	55	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν προβλέπεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προγραμματικής περιόδου 2004-2006 στην προγραμματική περίοδο 2007-2013. Αναμένεται δηλαδή όλες οι εγκριθείσες αιτήσεις της περιόδου 2004-2006 να καλυφτούν μέσα από τις πιστώσεις του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης και από Κρατικές Ενισχύσεις μέχρι και το τέλος του 2008 (κανόνας v+2)

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Η Κύπρος εφαρμόζει το απλοποιημένο σύστημα καταβολής των άμεσων ενισχύσεων (Single Area Payment Scheme – SAPS) και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει τα μέτρα του πρώτου πυλώνα (Κοινές Οργανώσεις Αγοράς) στην μορφή που εφαρμόζονται στα περισσότερα κράτη μέλη.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που λαμβάνουν ενίσχυση	30
	Συνολικός όγκος επενδύσεων	65.000.000 €
Αποτέλεσμα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	1.875.000 €
	Αριθμός μονάδων που εισάγουν νέα προϊόντα ή / και τεχνικές	15
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	

METPO 1.6

«Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων»

NOMIKH ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (b) (i) και 28 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005,
Άρθρο 19 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.3

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

123

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι η Μονάδα Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών και δασικών προϊόντων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την περαιτέρω προώθηση των γεωργικών και δασικών προϊόντων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Στόχοι του Μέτρου είναι:

- Ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία
- Ανάπτυξη νέων επεξεργασιών και τεχνολογιών που συνδέονται με τα προϊόντα αυτά και η προώθηση καινοτόμων επενδύσεων
- Αξιοποίηση πρώτων υλών γεωργικής και δασικής προέλευσης
- Βελτίωση του εισοδήματος του αγροτικού κόσμου
- Προσανατολισμός της παραγωγής σε συνάρτηση με τις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών ή η ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων διεξόδων για τα γεωργικά προϊόντα
- Βελτίωση ή ο εξορθολογισμός των διαύλων εμπορίας ή των διαδικασιών μεταποίησης
- Βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας, των υγειονομικών συνθηκών, και η τήρηση των αναγκαίων προτύπων
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Διατήρηση και προώθηση παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Μέτρο προβλέπει την παροχή χρηματοδοτικών ενισχύσεων σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που ασχολούνται ή θα ασχοληθούν με τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Συνθήκης εξαιρουμένων των αλιευτικών.

Το ύψος της δημόσιας ενίσχυσης θα υπολογίζεται πάνω στο κόστος των επιλέξιμων δαπανών οι οποίες είναι τα καινούργια μηχανήματα/ εξοπλισμός και η αγορά τεχνολογίας. Στην περίπτωση

των επιχειρήσεων των Δικαιούχων Β και Γ που αναφέρονται πιο κάτω ως επιλέξιμη δαπάνη θα είναι και οι επενδύσεις σε κτίρια και υποστατικά.

Οι επιλέξιμοι κλάδοι και δραστηριότητες που καλύπτονται από το Μέτρο είναι αυτοί που παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

A/A	Επιλέξιμος Κλάδος	Δραστηριότητα	
1.	ΓΑΛΑ (Αγελαδινό ή & Αιγοπρόβειο)	1.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων. Περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων παστερίωσης του γάλακτος.
		1.2	Δημιουργία κέντρων συγκέντρωσης και πρόψυξης γάλακτος
2.	ΜΕΛΙ	2.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων τυποποίησης – επεξεργασίας – μεταποίησης μελιού και λοιπών μελισσοκομικών προϊόντων.
3.	ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.1	Εκσυγχρονισμός ή / και συγχώνευση ελαιοτριβείων
		3.2	Ίδρυση ή εκσυγχρονισμός ελαιοτριβείων για παραγωγή ελαιολάδου βιολογικής παραγωγής
		3.3	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων τυποποιητηρίων συσκευαστηρίων ελαιολάδου
		3.4	Ίδρυση νέων, ή εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων ελαιοτριβείων
		3.5	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων αποπυρήνωσης, τυποποίησης και συσκευασίας νωπού ελαιοκάρπου (π.χ. παραγωγή παραγεμιστών ελιών).
4.	ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	4.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων τοπικών οινοποιείων Σημειώνεται ότι «τοπικό οινοποιείο» θεωρείται αυτό που είναι εγκατεστημένο κοντά σε περιοχή παραγωγής της πρώτης ύλης
		4.2	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης οινοποιήσιμων ποικιλιών σταφυλιών για την παραγωγή: Α) ξυδιού από οίνο Β) αποσταγμάτων από στέμφυλα Γ) οίνου από προϊόντα της βιολογικής αμπελοαγωγίας
		4.3	Παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων, όπως σουτζούκος κτλ.
5.	ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	5.1	<u>ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ</u> Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων συσκευασίας, τυποποίησης, διαλογής, συντήρησης, ψύξης, αποθήκευσης, μπανανών, οπωροκηπευτικών περιλαμβανομένης της πατάτας και προϊόντων βιολογικής παραγωγής

A/A	Επιλέξιμος Κλάδος	Δραστηριότητα	
		5.2	<u>ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ</u> Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων αποξήρανσης φρούτων (δαμάσκηνα, χρυσόμηλα, σύκα κλπ)
		5.3	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων μεταποίησης οπωροκηπευτικών και άλλων προϊόντων (όπως εσπεριδοειδή, χαρούπια, ελιές, τριαντάφυλλο, ανθόνερο, κτλ) περιλαμβανομένης και της πατάτας
6.	ΑΝΘΗ	6.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων εγκαταστάσεων εμπορίας ανθέων (ανθαγορές και κέντρα συσκευασίας και διανομής)
7.	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	7.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων τυποποίησης και επεξεργασίας αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και παραγωγής αιθέριων ελαίων και αποσταγμάτων
8.	ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	8.1	Εκσυγχρονισμός ή συγχώνευση υφιστάμενων μονάδων παραγωγής ζωοτροφών
9.	ΑΥΓΑ - ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	9.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων τυποποίησης, συσκευασίας και επεξεργασίας αυγών
	Πουλερικά	9.2	Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων σφαγείων εξαιρουμένων των επενδύσεων που αφορούν βιολογικούς σταθμούς.
		9.2.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων τεμαχισμού – τυποποίησης κρέατος πουλερικών και παραγωγής κρεατοπαρασκευασμάτων.
10.	ΚΡΕΑΣ	10.1	Ίδρυση νέων σφαγείων για βοοειδή ή/ και εκσυγχρονισμός/ επέκταση υφιστάμενων σύγχρονων περιφερειακών σφαγείων που πληρούν τις προδιαγραφές του Κοινοτικού Κεκτημένου, συμπεριλαμβανομένων και των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικών σταθμών).
		10.2	Ίδρυση ή εκσυγχρονισμός σφαγείων κουνελιών
		10.3	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων τεμαχισμού – τυποποίησης κρέατος και παραγωγής κρεατοπαρασκευασμάτων
11.	ΣΙΤΗΡΑ	11.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων αλευρόμυλων στις αγροτικές περιοχές
12.	ΦΙΣΤΙΚΙΑ ΚΑΙ ΑΜΥΓΔΑΛΑ	12.1	Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων μεταποίησης φιστικιών και αμυγδάλων
13.	ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	13.1	Επενδύσεις για τη βελτίωση της συγκομιδής και μεταποίησης του ξύλου πριν από τη βιομηχανική μεταποίηση του

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι των χρηματοδοτικών ενισχύσεων που θα παραχωρούνται μέσω του Μέτρου είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα – επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Δικαιούχοι Α: μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που ανήκουν στην κατηγορία των ΜΜΕ όπως αυτές ορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με ημερομηνία 06/05/2003 και αριθμό 2003/ 361/ Ε, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση επενδύσεων στους επιλέξιμους Κλάδους και Δραστηριότητες που καλύπτει το Μέτρο, εξαιρουμένων των δραστηριοτήτων της δασοκομίας και ευρίσκονται εγκατεστημένες ή θα εγκατασταθούν στις περιοχές που ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος και

Δικαιούχοι Β: πολύ μικρές επιχειρήσεις της κατηγορίας των ΜΜΕ όπως αυτές ορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με ημερομηνία 06/05/2003 και αριθμό 2003/ 361/ Ε, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση επενδύσεων στους επιλέξιμους Κλάδους και Δραστηριότητες που καλύπτει το Μέτρο, εξαιρουμένων των δραστηριοτήτων της δασοκομίας και ευρίσκονται εγκατεστημένες ή θα εγκατασταθούν στις περιοχές που ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

Σημειώνεται ότι προτεραιότητα θα έχουν επιχειρήσεις που ανήκουν ή θα δημιουργηθούν από μέλη αγροτικών οικογενειών.

Δικαιούχοι Γ: πολύ μικρές επιχειρήσεις της κατηγορίας των ΜΜΕ όπως αυτές ορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με ημερομηνία 06/05/2003 και αριθμό 2003/ 361/ Ε, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση επενδύσεων στα ελεύθερα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τα δασοκομικά προϊόντα.

Το μέτρο 1.6 εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης (για τις κατηγορίες Δικαιούχων Β, Γ), για συγκεκριμένους επιλέξιμους κλάδους που θα καθορίζονται με σαφήνεια στην προσεχή προκήρυξη του Leader.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

- Δικαίωμα συμμετοχής στο Πρόγραμμα έχουν αυτοί που ορίζονται ως Δικαιούχοι του παρόντος και προτίθενται να επενδύσουν σε καινούρια μηχανήματα/ εξοπλισμό, τεχνογνωσία και όπου αυτό εφαρμόζεται σε κτίρια και υποστατικά.
- Το ελάχιστο ύψος της προτεινόμενης επένδυσης (επιλέξιμες δαπάνες) ανά κύκλο εφαρμογής του Προγράμματος ορίζεται στις 20 000 Ευρώ για τους Δικαιούχους Α και στις 10 000 Ευρώ για τους Δικαιούχους Β και Γ.
- Για την λειτουργία τους στο συγκεκριμένο χώρο έχουν εξασφαλίσει ή δύνανται να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες άδειες (π.χ. άδεια λειτουργίας από Κτηνιατρείο, άδεια από το Τμήμα Επιθεωρήσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κτλ).
- Θα πρέπει να αποδεικνύεται η δυνατότητα κάλυψης της ίδιας συμμετοχής στη χρηματοδότηση της επένδυσης.
- Προτάσεις που θα υποβάλλονται από υφιστάμενες επιχειρήσεις των οποίων η επένδυση (επιλέξιμες δαπάνες) θα είναι υψηλότερη από 100.000 ευρώ και προτάσεις από νέες επιχειρήσεις με προτεινόμενη επένδυση υψηλότερη των 50.000 ευρώ θα πρέπει να συνοδεύονται με πλήρη τεchnοοικονομική μελέτη.
- Για τους Δικαιούχους Γ σημειώνεται ότι δεν θα επιτρέπεται η χορήγηση ενίσχυσης σε προβληματικές επιχειρήσεις.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ

Όλες οι αιτήσεις που θα υποβάλλονται στα πλαίσια του Μέτρου και πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής θα αξιολογούνται και βαθμολογούνται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που θα περιγράφονται αναλυτικά στον Οδηγό που θα ετοιμασθεί για ενημέρωση των ενδιαφερομένων.

Βασικό κριτήριο επιλογής των επενδυτικών έργων που θα ενταχθούν για χρηματοδότηση θα είναι η βιωσιμότητα τους και θα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι ανάγκες της αγοράς και η δυναμικότητα τους σε σχέση με την υφιστάμενη δυναμικότητα του υποτομέα στον οποίο προτίθενται να δραστηριοποιηθούν.

Η βελτίωση στη λειτουργία των επιχειρήσεων που θα υποβάλουν αίτηση εκτιμάται με διάφορους τρόπους (πχ αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση της ποιότητας, καλύτερη οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας και γενικά της επιχείρησης, μείωση κόστους παραγωγής, αύξηση πωλήσεων και κέρδους κ.α) .

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Η δημιουργία και ανάπτυξη σύγχρονων μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων αποτελεί τη βασική αναγκαιότητα για τη βελτίωση της παραγωγής και της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων. Το μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση και αύξηση της γεωργικής παραγωγής μέσω αυξημένης ζήτησης για την παραγωγή και εμπορία μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων. Πρόσθετα, το μέτρο θα συμβάλει στη βελτίωση της παραγωγικότητας/ απόδοσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργών.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το προτεινόμενο μέτρο καλύπτει τη μεταποίηση και εμπορία των βασικών γεωργικών προϊόντων που παράγονται στην Κύπρο και τα οποία συγκεντρώνουν ουσιαστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα για διάθεσή τους στην ντόπια αγορά αλλά και στο εξωτερικό. Η μεταποίηση και εμπορία των προϊόντων αυτών δημιουργούν προστιθέμενη αξία και αυξημένη ζήτηση και το μέτρο θα συμβάλει στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Η παραγωγή των βασικών γεωργικών προϊόντων της Κύπρου όπως είναι το γάλα, το ελαιόλαδο, το κρέας, τα αμπελοοινικά, τα σπυροκηπευτικά, τα αρωματικά φυτά κ.ά., μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. γίνεται πάνω σε μια πιο οργανωμένη βάση, ακολουθώντας τις ανάλογες προδιαγραφές για την υγιεινή παραγωγή τους και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι νέες σύγχρονοι μέθοδοι παραγωγής των γεωργικών προϊόντων συνέβαλαν στην αύξηση της παραγωγής για τη διάθεση της οποίας απαιτείται η δημιουργία σύγχρονων μονάδων μεταποίησης και ιδιαίτερα νέων μονάδων για την παραγωγή νέων προϊόντων.

ΤΥΠΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι επιλέξιμες επενδύσεις/ δαπάνες που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της δημόσιας ενίσχυσης είναι:

(α) Καινούργια μηχανήματα και εξοπλισμός

Για τους σκοπούς του Προγράμματος ο πιο πάνω ορισμός σημαίνει τα μηχανήματα και τον εξοπλισμό (περιλαμβανομένων εργαλείων, ηλεκτρονικών υπολογιστών και λογισμικού) που χρησιμοποιούνται στις δραστηριότητες μεταφοράς/ διανομής, αποθήκευσης πρώτων υλών και τελικών προϊόντων, στο σχεδιασμό, παραγωγή, συσκευασία και έλεγχο ποιότητας των προϊόντων ως επίσης και στο σύστημα διοίκησης, οργάνωσης και ελέγχου της επιχείρησης. Περιλαμβάνονται επίσης ψυγεία και ψυκτικοί θάλαμοι για την αποθήκευση πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων

τους. Στις περιπτώσεις ιδιοκατασκευών λαμβάνεται υπόψη για σκοπούς χορηγίας μόνο το πραγματικό κόστος των υλικών κατασκευής.

Ο ορισμός «καινούρια μηχανήματα και εξοπλισμός» δεν περιλαμβάνει:

- Μεταχειρισμένα ή επισκευασμένα μηχανήματα και εξοπλισμό ή/ και ανταλλακτικά για επιδιόρθωση υφιστάμενων μηχανημάτων.
- Έπιπλα και εξοπλισμό γραφείου εξαιρουμένων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Λογισμικού.
- Ψυγεία, βιτρίνες και άλλα που αφορούν τη λιανική πώληση.
- Αναλώσιμα εργαλεία και εξαρτήματα.
- Αυτοτελές μηχανήμα ή εργαλείο ή άλλο εξοπλισμό του οποίου η αξία είναι χαμηλότερη των 300 ευρώ.

(β) Μεταφορά Τεχνογνωσίας

Σημαίνει κάθε επένδυση για μεταφορά τεχνολογίας μέσω της απόκτησης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας, άδειας εκμετάλλευσης, τεχνογνωσίας ή τεχνικών γνώσεων που δεν είναι κατοχυρωμένες με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

(γ) Κτίρια και Υποστατικά

Η ανέγερση ή επέκταση κτιρίων και υποστατικών ή η αγορά τους από τρίτους με τους όρους που ισχύουν στην αγορά, οι μηχανολογικές εγκαταστάσεις, τα έργα διαμόρφωσης χώρων και οι ειδικές εγκαταστάσεις για προστασία του περιβάλλοντος. Πρόσθετες ερμηνείες και περιορισμοί για τις επιλέξιμες αυτές δαπάνες θα αναφέρονται στον Οδηγό του Προγράμματος.

Δεν περιλαμβάνονται στις επιλέξιμες δαπάνες:

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας σε οποιαδήποτε κατηγορία δαπανών. Επενδύσεις στο επίπεδο λιανικού εμπορίου.

Επενδύσεις που αφορούν την μεταποίηση και εμπορία προϊόντων απομίμησης (γενετικά τροποποιημένα ή μεταλλαγμένα) ή προϊόντων που προέρχονται από τρίτες χώρες.

Επενδύσεις για την αξιοποίηση/ επεξεργασία πρώτης ύλης που προέρχεται από τρίτες χώρες και το ποσοστό χρήσης της υπερβαίνει το 40% του συνόλου των χρησιμοποιούμενων πρώτων υλών. Σε περίπτωση που υπάρχει χρησιμοποίηση πρώτης ύλης που προέρχεται από τρίτες χώρες σε ποσοστό πέραν του 10% και μέχρι 40% θα γίνεται μείωση της ενίσχυσης, αναλογικά.

Δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν πριν από την ημερομηνία υποβολής της πρότασης (αίτησης).

Δεν περιλαμβάνονται επίσης διοικητικά, νομικά ή λογιστικά έξοδα συμπεριλαμβανομένης της δράσης της συγχώνευσης των ελαιοτριβείων ή λοιπών επιχειρήσεων.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΔΟΘΕΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

Επενδύσεις σε μηχανήματα/ εξοπλισμό ή / και αγορά τεχνογνωσίας που γίνονται από πολύ μικρές επιχειρήσεις με σκοπό την εναρμόνισή τους με νέα κοινοτικά πρότυπα, θα καλύπτονται για σκοπούς χορηγίας.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ανώτατο ύψος της χορηγίας ανέρχεται στο 40% (για όλες τις κατηγορίες δικαιούχων) πάνω στις επιλέξιμες δαπάνες της επένδυσης με ανώτατο ποσό χορηγίας τις 400.000 ευρώ για τις επιχειρήσεις που αναφέρονται ως «Δικαιούχοι Α» και τις 170.000 Ευρώ για τις «Δικαιούχες Β και Γ», καθ' όλη τη περίοδο εφαρμογής του Μέτρου (2007 – 2013). Σημειώνεται ότι για τους Δικαιούχους Γ η ενίσχυση θεωρείται ως ενίσχυση ήσσονος σημασίας (de minimis). Για τους νέους γεωργούς, κάτω των 40 ετών το ανώτατο ύψος χορηγίας ανέρχεται στις 250.000 Ευρώ. Αυτό ισχύει μόνο για τους «Δικαιούχους Β».

Η συνεισφορά των δικαιούχων του Μέτρου στο κόστος της επιλέξιμης επένδυσης θα πρέπει να ανέρχεται τουλάχιστο στο 25% και ως εκ τούτου η χορηγία που θα εξασφαλίσουν από το Μέτρο αυτό, περιλαμβανομένης και οποιασδήποτε άλλης κρατικής ενίσχυσης από οποιοδήποτε άλλο Μέτρο δεν πρέπει να ξεπερνά το 75% του κόστους της επιλέξιμης επένδυσης.

Στις περιπτώσεις ομίλων εταιρειών (επιχειρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύστασης της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με ημερομηνία 06/05/2003 και αριθμό 2003/ 361/ ΕΚ) η χορηγία θα συμψηφίζεται έτσι ώστε η χορηγία που θα δικαιούνται όλες οι εταιρείες του ομίλου να μην ξεπερνά τα πιο πάνω ανώτατα ποσά.

Η ενίσχυση θα χορηγείται στον αιτητή σε 1 - 2 δόσεις. Στη περίπτωση ενίσχυσης σε δύο δόσεις, η πρώτη δόση θα καλύπτει το 50% της χορηγίας όταν υλοποιηθεί τουλάχιστον το 50% της αξίας της επιλέξιμης επένδυσης. Η δεύτερη δόση θα χορηγείται όταν υλοποιηθεί το υπόλοιπο 50% της επένδυσης.

Όσον αφορά τους Δικαιούχους Γ σημειώνεται ότι πριν από τη χορήγηση της ενίσχυσης ήσσονος σημασίας η Αρμόδια Αρχή θα πρέπει να κοινοποιεί στον Έφορο Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων τα σχετικά στοιχεία του δικαιούχου και το ποσό της προτεινόμενης ενίσχυσης ώστε να γίνει ο κατάλληλος έλεγχος στο Κεντρικό Μητρώο Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το Μέτρο θα συγχρηματοδοτείται από Εθνικούς και Κοινοτικούς πόρους σύμφωνα με τον πιο κάτω πίνακα:

Μέτρο 1.6					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	12.000.000	12.000.000	24.000.000	36.000.000	60.000.000
%	20	20	40	60	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν προβλέπεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προγραμματικής περιόδου 2004 – 2006 στην προγραμματική περίοδο 2007 – 2013. Αναμένεται δηλαδή όλες οι εγκριθείσες αιτήσεις της περιόδου 2004 – 2006 να καλυφθούν μέσα από τις πιστώσεις του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης μέχρι και το τέλος του 2008 (κανόνας n+2).

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ

Θα λαμβάνονται πρόνοιες ώστε να εξασφαλίζεται η συμβατότητα με τον 1^ο πυλώνα της ΚΑΠ, η τήρηση των ποσοστώσεων και οι δυναμικότητες του κάθε τομέα τόσο του φυτικού όσο και του ζωικού κεφαλαίου. Σε ότι αφορά την δυναμικότητα της κάθε επιχείρησης αυτή λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση της αίτησης, ιδιαίτερα σε σχέση με την βιωσιμότητα των προτεινόμενων επενδύσεων και πάντα σε σχέση με την υφιστάμενη δυναμικότητα του τομέα, τη δυνατότητα για εξαγωγές, την παραγωγή νέων προϊόντων κ.α.

Για την ίδρυση νέων μονάδων θα λαμβάνονται υπόψη ο χωροταξικός σχεδιασμός, η μορφολογία του εδάφους και οι ανάγκες σε απομακρυσμένες περιοχές. Σημειώνεται ότι για εκ των προτέρων

διασφάλιση της τήρησης των πιο πάνω, στο μέτρο δεν καλύπτεται η ίδρυση νέων μονάδων για μια σειρά από επιλέξιμους κλάδους όπως ελαιοτριβεία, μονάδες ζωοτροφών, σφαγεία για πουλερικά, χοίρους και αμνοερίφια.

Λόγω του ότι η Κύπρος είναι νέο Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου οι Ομάδες Παραγωγών βρίσκονται στο ξεκίνημα τους, λόγω λοιπόν πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων της κυπριακής κοινωνίας (βλέπε μεμονωμένοι επιχειρηματίες και όχι οργανωμένα σύνολα) αλλά και λόγω ανάγκης απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών και συρρίκνωσης του φόρτου εργασίας τόσο για την δημόσια διοίκηση όσο και για τους μεμονωμένους παραγωγούς καθώς και μείωσης του διοικητικού κόστους για τους δυνητικούς επενδυτές, κρίνεται ενδεδειγμένο ορισμένες από τις δράσεις του πρώτου πυλώνα να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος. Κατά συνέπεια οι δικαιούχοι θα μπορούν να υποβάλουν ένα επενδυτικό σχέδιο διευρυμένων επιλεξιμοτήτων σε αυτή τη χρονική περίοδο.

Συναρτήσει της μελλοντικής συμμετοχής των γεωργών στις Ομάδες Παραγωγών ή και σε άλλα επαγγελματικά ή διεπαγγελματικά σχήματα και εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση αυτό μπορεί να επανεξεταστεί στο πλαίσιο αναθεώρησης του Προγράμματος.

Επί του παρόντος, καθ'όσο διάστημα οι εξαιρέσεις αυτές θα υλοποιούνται από το παρών Πρόγραμμα θα αποκλείεται η συγχρηματοδότηση από τα προγράμματα και δράσεις του πρώτου πυλώνα. Περαιτέρω και κατά περίπτωση θα γίνονται διοικητικοί έλεγχοι και διασταυρώσεις στοιχείων όσο και επιτόπιοι έλεγχοι από το Τμήμα Γεωργίας ή από τον ΚΟΑΠ.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός επιχειρήσεων λαμβάνουν ενίσχυση	350 - 400
	Συνολικός όγκος επενδύσεων	60.000.000 €
Αποτέλεσμα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	3.000.000 €
	Αριθμός επιχειρήσεων που θα εισαγάγουν νέα προϊόντα ή τεχνικές	40 - 50
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	

METPO 1.7**«Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20(b), (v) και 30του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, Κανονισμός 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.5

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

125

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Ως αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής μεγάλος αριθμός κτηνοτρόφων μετακινήθηκε και βρήκε προσωρινή εγκατάσταση στις ελεγχόμενες από το κράτος περιοχές κυρίως δίπλα από κοινότητες που γειτνιάζουν με τις μεγάλες πόλεις. Ως λύση ανάγκης για μονιμότερη επαγγελματική στέγαση αυτών των κτηνοτρόφων, κυρίως αιγοπροβατοτρόφων και αγελαδοτρόφων αλλά και μερικών άλλων των οποίων τα υποστατικά βρισκόνταν μέσα σε κατοικημένες περιοχές προκαλώντας οχληρία δημιουργήθηκαν συνολικά 60 κτηνοτροφικές περιοχές. Από αυτές 20 περιοχές δημιουργήθηκαν από την Υπηρεσία Διαχείρισης Τ/ Κ περιουσιών (κυρίως σε Τ/ Κ περιουσίες) για άμεση στέγαση προσφύγων κτηνοτρόφων ενώ άλλες 40 περιοχές κατασκευάστηκαν από το Τμήμα Γεωργίας για στέγαση άλλων κτηνοτρόφων που λόγω οχληρίας εκδιώκονταν από τις κοινότητες τους.

Η δημιουργία κτηνοτροφικών περιοχών ως λύση άμεσης ανάγκης δημιούργησε παράλληλα προβλήματα αφού με τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ζώων σε μια περιοχή, με την εν τω μεταξύ έντονη οικιστική ανάπτυξη, ανεπτύχθησαν σοβαρές δυσκολίες και προβλήματα όπως στενότητα χώρου βόσκησης, μετάδοσης ασθενειών, διαχείριση και καθαριότητα των κτηνοτροφικών οικοπέδων, εγκατάλειψη κλπ.

Με το μέτρο καθιερώνεται η παραχώρηση ενισχύσεων για κάλυψη δαπανών για τη δημιουργία έργων υποδομής που αποσκοπούν στη χωροταξική και περιβαλλοντική αναβάθμιση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και τη μείωση της οχληρίας που προκαλείται από τον ειδικό χαρακτήρα αυτών των δραστηριοτήτων. Επίσης, επιδοτούνται δραστηριότητες εξωραϊσμού του τοπίου στις κτηνοτροφικές περιοχές.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Στόχοι του μέτρου είναι η προώθηση της ορθολογικής χωροταξικής ανάπτυξης της κτηνοτροφίας και η προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές και οχληρές επιδράσεις των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων και η κατασκευή βασικών έργων υποδομής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στα πλαίσια των πιο πάνω στόχων.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Μοναδικός δικαιούχος του μέτρου αυτού είναι το Τμήμα Γεωργίας του ΥΓΦΠΠ υπό την έννοια ότι θα διαχειρίζεται το μέτρο και θα υποβάλλει τα αναγκαία δικαιολογητικά για κάλυψη όλων των επιλέξιμων δράσεων. Εν τούτοις προγραμματισμένα/ εγκριθέντα έργα υποδομής σε κτηνοτροφικές

περιοχές και ζώνες και έργα εξωραϊσμού θα μπορούσαν να εκτελούνται και από Τοπικές Αρχές, Συνδέσμους Λειτουργίας Κτηνοτροφικών Περιοχών ή άλλες οργανωμένες Ομάδες εκ μέρους και κατόπιν ανάθεσης του Τμήματος Γεωργίας και θα θεωρούνται ότι έχουν εκτελεστεί από το ίδιο το Τμήμα Γεωργίας το οποίο θα υπόκειται στο σχετικό έλεγχο.

Οργανωμένες μονάδες είναι ομάδες που έχουν συσταθεί με βάση τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας (δηλαδή έχουν όνομα, καταστατικό, διατηρούν οικονομικές καταστάσεις κλπ). Οι Συνδέσμοι Λειτουργίας Κτηνοτροφικών Περιοχών προνοούνται με βάση τον περί της Ίδρυσης Κτηνοτροφικών Συνδέσμων και Εγκατάστασης Κτηνοτροφικών Περιοχών Νόμο 57 (I) του 1994.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το μέτρο θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το κράτος και συγκεκριμένα τις κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες.

Οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν έργα και βελτιώσεις σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες που κατά κανόνα θα εξυπηρετούν/ αξιοποιούνται από τρεις ή περισσότερους χρήστες. Τα κτηνοτροφικά οικόπεδα που διαχωρίζονται σε κτηνοτροφικές περιοχές θα ενοικιάζονται μακροχρόνια σε ενδιαφερόμενους κτηνοτρόφους για ανέγερση σύγχρονων υποστατικών στέγασης των ζώων τους, έναντι ενοικίου που θα καθορίζεται με βάση τη σχετική Εθνική νομοθεσία που λαμβάνει υπ' όψη τις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Αρχές που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Οι βελτιώσεις που μπορεί να αναληφθούν αφορούν:

- α) έργα υποδομής για τη δημιουργία νέων κτηνοτροφικών περιοχών όπως:
  - μελέτες διαχωρισμού κτηνοτροφικών οικοπέδων
  - ετοιμασία περιβαλλοντικής μελέτης
  - κατασκευή δρόμων
  - μεταφορά ηλεκτρικού ρεύματος και νερού
  - κοινές αποχετεύσεις
  - δεξαμενές λουσίματος ζώων
  - κατασκευή αποστραγγιστικών και άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων
  - κατασκευή/ συντήρηση υδατοδεξαμενών
- β) έργα υποδομής στις κτηνοτροφικές ζώνες που αφορούν:
  - μεταφορά ρεύματος και νερού σε κεντρικό σημείο ή σημεία
  - κατασκευή δρόμων προσπέλασης σε κεντρικό σημείο ή σημεία κ.α.
- γ) έργα βελτίωσης της υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές
- δ) δαπάνες καθαρισμού, εξωραϊσμού, δεντροφύτευσης, προσαρμογής των κατασκευών γης που συνάδουν με το περιβάλλον, το τοπίο, τις υγιεινές συνθήκες και την ευημερία των ζώων.

Σημειώνεται ότι οι δαπάνες για τις μελέτες που αναφέρονται πιο πάνω δεν θα ξεπερνούν το 10% της δημόσιας δαπάνης του μέτρου. Νοείται ότι οι μελέτες αυτές θα πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις επιλέξιμες δράσεις και τα έργα.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Για τα έργα υποδομής σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες (συμπεριλαμβανομένων και των δρόμων πρόσβασης σ' αυτές καθώς και τις εγκαταστάσεις υδροδότησης και ηλεκτροδότησης τους) θα καθορίζεται η πραγματική δαπάνη που έχει πραγματοποιηθεί από την αρμόδια κυβερνητική

Υπηρεσία, Τοπική Αρχή κλπ μέσω εγκεκριμένης στον προϋπολογισμό πρόνοιας και θα διεκδικείται κατά 100% από το ΣΑΑ.

Για τις δράσεις εξωραϊσμού, περιβαλλοντικής αναβάθμισης του τοπίου θα παρέχεται από το ΣΑΑ ενίσχυση μέχρι 70% της δαπάνης. Νοείται ότι στις περιπτώσεις που οι δράσεις αυτές αναλαμβάνονται κατόπιν αιτήματος των τοπικών Αρχών ή οργανωμένων ομάδων και εγκρίνονται από το Τμήμα Γεωργίας με ανάθεση της εκτέλεσής τους στις Τοπικές Αρχές ή Οργανωμένες Ομάδες το 70% του κόστους κατασκευής θα καλύπτεται από κρατικά κονδύλια του Προϋπολογισμού του Τμήματος Γεωργίας (για να ανακτηθούν μετά από υποβολή σχετικής αίτησης από το ΣΑΑ) και το υπόλοιπο 30% καλύπτεται από τις ενδιαφερόμενες Τοπικές Αρχές/ Οργανωμένες Ομάδες και αποτελεί τη συνεισφορά των επηρεαζόμενων/ ευεργετούμενων από την ανάπτυξη.

Για την κατεδάφιση/ μετεγκατάσταση περιβαλλοντικά προβληματικών υποστατικών θα μπορεί να παρέχεται ανεξάρτητα από το παρόν μέτρο Κρατική Ενίσχυση μέσω άλλου Κρατικού Σχεδίου Ανάπτυξης που ήθελε εγκριθεί/ ισχύει εκάστοτε. Το ύψος της ενίσχυσης καθώς και οι διαδικασίες εφαρμογής θα είναι αυτές που θα προνοούνται στο υπό αναφορά κρατικό σχέδιο. Διευκρινίζεται ότι η κατεδάφιση δεν είναι επιλέξιμη ως μεμονωμένη δράση (χωρίς μετεγκατάσταση).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 1.7					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	525.000	525.000	1.050.000	116.667	1.166.667
%	45	45	90	10	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

Σύμφωνα με τις υπολογιζόμενες ανάγκες για κατασκευή, βελτίωση/ συντήρηση/ επιδιόρθωση έργων υποδομής στις διάφορες κτηνοτροφικές περιοχές/ ζώνες ως και για την εφαρμογή δράσεων για εξωραϊσμό του τοπίου στις περιοχές αυτές το κόστος για κάθε έτος ανέρχεται περίπου στις 150.000 Ευρώ. Για την περίοδο από το 2007 μέχρι το 2013 ο αναμενόμενος προϋπολογισμός θα είναι της τάξης των 1.050.000 Ευρώ.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν προβλέπεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προγραμματικής περιόδου 2004 – 2006 στην προγραμματική περίοδο 2007 – 2013. Αναμένεται δηλαδή όλες οι εγκριθείσες αιτήσεις της περιόδου 2004 – 2006 να καλυφθούν μέσα από τις πιστώσεις του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης μέχρι και το τέλος του 2008 (κανόνας n+2).

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Είδος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυόμενων έργων	30
	Συνολικός όγκος επενδύσεων	1.166.667 €
Αποτέλεσμα	Αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται	Δεν ενισχύονται μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις, αλλά κτηνοτροφικά πάρκα
	Αριθμός μονάδων που εισάγουν νέα προϊόντα ή/ και τεχνικές	
Επίδραση	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση

METPO 1.8

«Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων»

NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗΓια το Καθεστώς 1.8.1

Άρθρα 20 (γ) (ii) και 32 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/2005,
Άρθρο 22 και υποκεφάλαιο 5.3.1.3.2. Παράρτημα II του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2006

Για το Καθεστώς 1.8.2

Άρθρα 20 (γ) (iii) και 33 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/2005,
Άρθρο 22 και υποκεφάλαιο 5.3.1.3.3 Παράρτημα II του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2006

ΚΩΔΙΚΟΙ ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ

132 και 133

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Σκοπός του Μέτρου είναι η ενθάρρυνση της συμμετοχής των γεωργών σε κοινοτικά συστήματα ποιότητας τροφίμων, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση των καταναλωτών για την ποιότητα του προϊόντος ή την χρησιμοποιούμενη μέθοδο παραγωγής λόγω της συμμετοχής τους στα εν λόγω συστήματα ποιότητας, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας για τα πρωτογενή γεωργικά προϊόντα και τη διεύρυνση ευκαιριών για την εξεύρεση αγορών. Επειδή η συμμετοχή των γεωργών στα εν λόγω συστήματα μπορεί να επιφέρει επιπρόσθετες δαπάνες και υποχρεώσεις οι οποίες δεν ανταμείβονται πλήρως από την αγορά, αυτοί θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν στα συστήματα αυτά, καταβάλλοντάς τους μέρος των εξόδων για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα έτσι ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις πρόσθετες αυτές υποχρεώσεις.

Επίσης, υπάρχει ανάγκη να βελτιωθούν οι γνώσεις των καταναλωτών σχετικά με την ύπαρξη και τις προδιαγραφές των προϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο των προαναφερθέντων συστημάτων για την ποιότητα. Για το λόγο αυτό, παρέχεται στήριξη στις ομάδες παραγωγών για να ενημερώσουν τους καταναλωτές και να προωθούν τα προϊόντα που παράγονται στο πλαίσιο αυτών των συστημάτων ποιότητας.

Με βάση τα πιο πάνω, με το Μέτρο αυτό καθιερώνονται τα δύο ακόλουθα καθεστώτα ενίσχυσης:

1.8.1: Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων

1.8.2: Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η στήριξη καλύπτει προϊόντα τα οποία προορίζονται μόνο για ανθρώπινη κατανάλωση. Επίσης, προορίζεται για τα κοινοτικά συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων που έχουν καθοριστεί με βάση τους πιο κάτω Κανονισμούς:

A) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 510/ 2006 του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου 2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων

B) Κανονισμός (ΕΚ) 2092/ 1991 του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής

Γ) Τίτλος VI του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/ 1999 του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 1.8					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.500.000	3.500.000	7.000.000	1.285.714	8.285.714
%					100

Καθεστώς 1.8.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.000.000	2.000.000	4.000.000		4.000.000
%	50	50	100		100

Καθεστώς 1.8.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.500.000	1.500.000	3.000.000	1.285.714	4.285.714
%	35	35	70	30	100

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 709.650 σύμφωνα με το άρθρο 8 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 2.7 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 1.8.1

«**Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων**»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

132

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Στόχος του καθεστώτος είναι να παρακινήσει και να ενθαρρύνει τους γεωργούς να συμμετάσχουν σε κοινοτικά συστήματα ποιότητας με απώτερο στόχο τη διασφάλιση των καταναλωτών για την ποιότητα του προϊόντος ή την χρησιμοποιούμενη μέθοδο παραγωγής λόγω της συμμετοχής τους στα εν λόγω συστήματα ποιότητας, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας για τα πρωτογενή γεωργικά προϊόντα και τη διεύρυνση ευκαιριών για την εξεύρεση αγορών.

Η στήριξη θα δίνεται στους γεωργούς που συμμετέχουν στο σύστημα ποιότητας των τροφίμων μόνο στην περίπτωση που το γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο έχει αναγνωριστεί επίσημα με βάση τους προαναφερθέντες Κανονισμούς. Επισημαίνεται ότι η ενίσχυση κάτω από το Καθεστώς 1.8.1. δεν αφορά μεταποιητές αλλά μόνο γεωργούς.

Δεν είναι επιλέξιμα για στήριξη συστήματα ή επιμέρους δράσεις οι οποίες έχουν ως μοναδικό σκοπό να αυξήσουν το επίπεδο ελέγχου της τήρησης υποχρεωτικών προτύπων με βάση την κοινοτική ή εθνική νομοθεσία.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η στήριξη προορίζεται για γεωργούς που συμμετέχουν στα κοινοτικά συστήματα ποιότητας που αναφέρονται στο Πεδίο Εφαρμογής του Μέτρου.

Με το καθεστώς αυτό καλύπτονται πιο συγκεκριμένα οι ακόλουθες δράσεις:

- Κάλυψη των εξόδων ελέγχου / πιστοποίησης του γεωργού που υπόκειται από την Αρμόδια Αρχή ή από αναγνωρισμένο ιδιωτικό οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης για να επιβεβαιώνεται η συμμόρφωση με τις προδιαγραφές του προϊόντος ή/ και τη νομοθεσία που διέπει την παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι οι γεωργοί και πιο συγκεκριμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που συμμετέχουν στα προγράμματα ποιότητας τροφίμων που καθορίζονται στο Πεδίο Εφαρμογής του Μέτρου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΓΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗ

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 510/ 2006 του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου 2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων

Στο εν λόγω σύστημα μπορούν να ενταχθούν εκμεταλλεύσεις που συμμετέχουν στην παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ /ΠΓΕ τα οποία έχουν καταχωρηθεί στο “Κοινοτικό Μητρώο Προστατευόμενων Ονομασιών Προέλευσης και Προστατευόμενων Γεωγραφικών Ενδείξεων” με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006. Στο παρόν στάδιο δεν υπάρχουν ονομασίες προϊόντων που είναι καταχωρημένες στο εν λόγω Κοινοτικό Μητρώο.

Σημειώνεται ότι πριν δοθεί οποιαδήποτε ενίσχυση σε δικαιούχο για ένα συγκεκριμένο προϊόν, θα γίνεται τροποποίηση του Προγράμματος και / ή σχετική κοινοποίηση στην αρμόδια Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με την ένταξη του συγκεκριμένου προϊόντος στο παρόν Καθεστώς του Μέτρου.

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2092/ 1991 του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής

Στο εν λόγω σύστημα ποιότητας μπορούν να ενταχθούν εκμεταλλεύσεις οι οποίες πληρούν τις πρόνοιες που καθορίζονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 2092/1991 και στις οποίες παράγονται α) φυτικά προϊόντα που παράγονται από καλλιέργειες εσπεριδοειδών, φυλλοβόλα, ακρόδρυα, ελιές, χαρουπιές, φοινικιές, μπανάνες, αβοκάτο, μεσπιλιές, αμπέλια, λαχανικά, πατάτες, όσπρια και αράπικα φιστίκια, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, σιτηρά και άλλες ξηρικές καλλιέργειες, κτηνοτροφικά φυτά, τροπικά ή υποτροπικά φυτά (π.χ. μάγκο, παπάγια κ.α.) και, β) κτηνοτροφικά προϊόντα από αιγοπρόβατα, όρνιθες αυγοπαραγωγής και κρεατοπαραγωγής και βοοειδή.

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Τίτλο VI του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/ 1999 του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς

Στο εν λόγω σύστημα ποιότητας εντάσσονται η Κουμανδάρια, καθώς και τέσσερις Οίνοι Ελεγχόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΟΕΟΠ) οι οποίοι είναι: ΟΕΟΠ Ακάμα, ΟΕΟΠ Βουνί Παναγιάς – Αμπελίτης, ΟΕΟΠ Πιτσιλιάς και ΟΕΟΠ Κρασοχώρια Λεμεσού.

ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΤΗΣ ΣΩΣΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 510/ 2006 του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου 2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων

- Αρμόδια Αρχή για την εφαρμογή των προνοιών του Κανονισμού (ΕΚ) 510/2006 είναι ο Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.
- Αρμόδιος Φορέας Ελέγχου για την τήρηση των προδιαγραφών των προϊόντων ΠΟΠ/ ΠΓΕ είναι το Τμήμα Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2092/ 1991 του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής

Αρμόδια Αρχή για την εφαρμογή των προνοιών του Κανονισμού (ΕΚ) 2092/ 1992 είναι το Τμήμα Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος το οποίο έχει υπό την αρμοδιότητά του την αναγνώριση και τον έλεγχο της σωστής λειτουργίας ιδιωτικών οργανισμών που έχουν την ευθύνη για τον έλεγχο και την πιστοποίηση των βιοκαλλιεργητών.

Σύστημα ποιότητας που προνοείται στον Τίτλο VI του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/ 1999 του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς

Αρμόδια Αρχή για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/ 1999, καθώς και για τον έλεγχο των προδιαγραφών των προϊόντων που καλύπτονται από το συγκεκριμένο σύστημα ποιότητας, είναι το Συμβούλιο Αμπελοοινικών Προϊόντων.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η στήριξη λειτουργεί ως κίνητρο του οποίου το ύψος καθορίζεται ανάλογα με το ύψος του πάγιου κόστους ή/ και του σταθερού ετήσιου κόστους που απορρέει από τη συμμετοχή στα στηριζόμενα προγράμματα για μέγιστη διάρκεια πέντε ετών.

Η ενίσχυση που θα καταβάλλεται στους δικαιούχους είναι μέχρι τα 3.000 ευρώ ετήσια ανά εκμετάλλευση για περίοδο μέχρι 5 χρόνια.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΙΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

1. Όσον αφορά τα προϊόντα που καλύπτονται από το κοινοτικό σύστημα ποιότητας με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006, θα καλύπτονται τα έξοδα ελέγχου και πιστοποίησης όπως αυτά καθορίζονται στους σχετικούς εθνικούς Κανονισμούς μετά από προσκόμιση απόδειξης από το φορέα ελέγχου. Το ποσό θα προσδιορισθεί στο Πρόγραμμα με την ένταξη των προϊόντων στο καθεστώς.

2. Όσον αφορά τα προϊόντα που καλύπτονται από το κοινοτικό σύστημα ποιότητας με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2092/ 1991 (συμπεριλαμβανομένης και της βιολογικής μελισσοκομίας), θα καλύπτονται τα έξοδα ελέγχου και πιστοποίησης με 17 ευρώ/ δεκάριο ως μέγιστο ύψος και μετά από προσκόμιση απόδειξης από αναγνωρισμένο οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής παραγωγής. Για σκοπούς επιδότησης της δράσης για τον έλεγχο και πιστοποίηση (με εξαίρεση τη βιολογική μελισσοκομία), η επιλέξιμη έκταση (δεκάρια) η οποία θα επιδοτείται θα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την έκταση που θα επιδοτείται από το Καθεστώς 2.3.7 «Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων».

3. Όσον αφορά τα προϊόντα που καλύπτονται από το κοινοτικό σύστημα προστασίας με βάση τον Τίτλο VI του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/ 1999, θα καλύπτονται τα έξοδα ελέγχου και πιστοποίησης με μέγιστα ύψη ως ακολούθως: Έξοδα ελέγχου και πιστοποίησης 17 ευρώ/ δεκάριο ως μέγιστο και μετά από προσκόμιση απόδειξης από το φορέα ελέγχου.

Το πιο πάνω ποσό υπολογίστηκε λαμβάνοντας υπόψη την ισχύουσα τιμολόγηση των ετών 2004, 2005 και 2006.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 1.8.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.000.000	2.000.000	4.000.000		4.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ ΤΗΣ ΚΑΠ

Εκμεταλλεύσεις οι οποίες επιχορηγούνται από σχέδια ενίσχυσης που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού αρ. 1974/ 2006 δεν θα λαμβάνουν επιπλέον ενίσχυση όσον αφορά δράσεις που καλύπτονται από το καθεστώς αυτό.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που συμμετέχουν σε συστήματα ποιότητας	3470 *
Αποτέλεσμα	Αξία της γεωργικής παραγωγής κάτω από αναγνωρισμένα συστήματα ποιότητας	10.000.000 €
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Παραγωγικότητα εργασίας	

* Περιλαμβάνονται περίπου 1000 εκμεταλλεύσεις βιολογικής καλλιέργειας, 570 εκμεταλλεύσεις παραγωγής Κουμανδαρίας, περίπου 1600 εκμεταλλεύσεις ΟΕΟΠ και 300 άλλες εκμεταλλεύσεις.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 1.8.2

«Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

133

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Υπάρχει η ανάγκη βελτίωσης της ενημέρωσης του καταναλωτή όσον αφορά την ύπαρξη προϊόντων που παράγονται με βάση κοινοτικά συστήματα ποιότητας με συγκεκριμένες προδιαγραφές. Γι' αυτό το λόγο μπορεί να δοθεί στήριξη σε ομάδες παραγωγών με σκοπό να ενημερώσουν τους καταναλωτές και να προωθήσουν τα προϊόντα τους τα οποία καλύπτονται από αυτά τα συστήματα ποιότητας.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η στήριξη παρέχεται σε ομάδες παραγωγών παραγωγής προϊόντων ποιότητας κάτω από τα κοινοτικά συστήματα ποιότητας που αναφέρονται στο πεδίο εφαρμογής του Μέτρου. Είναι επιλέξιμες μόνο δράσεις ενημέρωσης, προώθησης και διαφήμισης.

Οι δράσεις ενημέρωσης και προώθησης που είναι επιλέξιμες για στήριξη είναι δράσεις που έχουν ως στόχο να επηρεάσουν τον καταναλωτή να αγοράσει γεωργικά προϊόντα ή τρόφιμα τα οποία καλύπτονται από τα συστήματα ποιότητας που αναφέρονται στο πεδίο εφαρμογής του Μέτρου. Τέτοιες δράσεις θα πρέπει να επικεντρώνονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή πλεονεκτήματα του συγκεκριμένου προϊόντος ποιότητας, όπως την ποιότητα, τον ειδικό τρόπο παραγωγής, τα ψηλά επίπεδα ευημερίας των ζώων και το σεβασμό προς το περιβάλλον. Επίσης, οι δράσεις μπορεί να περιλαμβάνουν τη διάδοση επιστημονικής και τεχνικής γνώσης για τα προϊόντα αυτά.

Οι δράσεις για να είναι επιλέξιμες πρέπει να τηρούν τα ακόλουθα:

- Μόνο δράσεις ενημέρωσης, προώθησης και διαφήμισης στην εσωτερική αγορά είναι δικαιούχες.
- Οι δράσεις δεν πρέπει να αφορούν εμπορικά σήματα.
- Οι δράσεις δεν πρέπει να προτρέπουν τους καταναλωτές στο να αγοράσουν ένα προϊόν με βάση τη συγκεκριμένη καταγωγή του, με εξαίρεση τα προϊόντα που καλύπτονται από το σύστημα για την ποιότητα το οποίο θεσπίστηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006 και τα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/1999.
- Η καταγωγή του προϊόντος μπορεί να αναφέρεται /χρησιμοποιείται, με την προϋπόθεση ότι αυτή είναι δευτερεύουσα ως προς το κύριο μήνυμα.

Δράσεις ενημέρωσης και προώθησης οι οποίες καλύπτονται από τον Κανονισμό (ΕΚ) 2826/ 2000 δεν θα δικαιούνται στήριξης.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι "ομάδες παραγωγών", όρος που σημαίνει ένα οργανισμό, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, ο οποίος ασχολείται με την παραγωγή, την προώθηση και την εμπορία προϊόντων τα οποία ανήκουν σε ένα από τα κοινοτικά συστήματα ποιότητας που καθορίζονται στο Πεδίο Εφαρμογής του Μέτρου.

Το Καθεστώς 1.8.2 εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

- Προϊόντα που έχουν εγγραφεί στο Κοινοτικό Μητρώο Προστατευόμενων Ονομασιών Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προστατευόμενων Γεωγραφικών Ενδείξεων (ΠΓΕ) με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου

Στο παρόν στάδιο δεν υπάρχουν ονομασίες προϊόντων καταχωρημένες στο Κοινοτικό Μητρώο ΠΟΠ /ΠΓΕ. Αίτηση για κατοχύρωση της ονομασίας “Λουκούμι Γεροσκήπου” ως ΠΓΕ βρίσκεται στην περίοδο ενστάσεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Υπάρχουν επίσης προϊόντα για τα οποία βρίσκεται αίτηση υπό εξέταση σε εθνικό επίπεδο (π.χ., Χαλλούμι, Λουκάνικο Πιτσιλιάς, Λούντζα Πιτσιλιάς, Χοιρομέρι Πιτσιλιάς, Ποσυρτή Πιτσιλιάς, Λουκάνικο Πάφου, Τραχανάς Κύπρου, Τυρί Πάφου, Φλαούνα Κύπρου, Κουφέτα Αμυγδάλου Γεροσκήπου).

Υπό το φως των πιο πάνω, σημειώνεται ότι πριν δοθεί οποιαδήποτε ενίσχυση σε δικαιούχο για ένα συγκεκριμένο προϊόν, θα γίνεται τροποποίηση του μέτρου και / ή σχετική κοινοποίηση στην αρμόδια Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με την ένταξη του συγκεκριμένου προϊόντος στο παρόν Καθεστώς του Μέτρου.

- Βιολογικά προϊόντα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2092/ 1991 του Συμβουλίου

- Προϊόντα που κατοχυρώθηκαν με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 1493/ 1999 (περιλαμβανομένης της Κουμανδαρίας και των τεσσάρων ΟΕΟΠ)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΕΧ-ΑΝΤΕ (ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ) ΕΛΕΓΧΟ ΓΙΑ ΤΟ ΥΛΙΚΟ, ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Όλοι οι δικαιούχοι θα πρέπει, πριν από την έναρξη οποιασδήποτε δραστηριότητας, να παραδίδουν όλο το προκαταρκτικό υλικό στην Αρμόδια Αρχή εφαρμογής του Μέτρου για έλεγχο. Η Αρμόδια Αρχή εφαρμογής θα επιβεβαιώνει ότι όλο το προκαταρκτικό υλικό, ενημέρωσης, προώθησης και διαφήμισης που αφορά τη στηριζόμενη δράση συμμορφώνεται με την Κοινοτική νομοθεσία.

Στην περίπτωση που μία δράση αφορά ένα προϊόν το οποίο καλύπτεται από τα συστήματα ποιότητας που προνοούνται από τους Κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 510/ 2006 και (ΕΚ) 2092/ 1991, τότε ο Κοινοτικός λογότυπος που υποδεικνύει κάθε σύστημα ποιότητας πρέπει να εμφανίζεται στο υλικό, ενημέρωσης, προώθησης ή/ και διαφήμισης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Με το καθεστώς αυτό καλύπτονται οι πιο κάτω συγκεκριμένες δαπάνες:

- Η κάλυψη των δαπανών όσον αφορά την ενημέρωση του καταναλωτή για την ύπαρξη αυτών των προϊόντων και των προδιαγραφών τους (π.χ., σχεδιασμό /εκτύπωση/ διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων / αφισών ανά προϊόν ή ομάδα προϊόντων)
- Η κάλυψη δαπανών που σχετίζονται με την οργάνωση και /ή τη συμμετοχή σε εκθέσεις, εμποροπανηγύρια (fairs) και άλλες εκδηλώσεις
- Η κάλυψη των δαπανών που σχετίζονται με εκστρατείες προώθησης των προϊόντων αυτών
- Η κάλυψη των δαπανών που σχετίζονται με την προβολή, δημοσιότητα και διαφήμιση των προϊόντων αυτών (π.χ., διαφημιστικές καταχωρήσεις στα ΜΜΕ, ετοιμασία ιστοσελίδων, ενημερωτικών ταινιών)

Ο κάθε δικαιούχος, μαζί με την αίτηση καταβολής της ενίσχυσης, θα πρέπει να υποβάλει στην Αρμόδια Αρχή εφαρμογής του Μέτρου συγκεκριμένο και ολοκληρωμένο σχέδιο το οποίο να περιλαμβάνει όλες τις δράσεις που σκοπεύει να υλοποιήσει για περίοδο 1-3 χρόνια.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η στήριξη περιορίζεται μέχρι το 70% του επιλέξιμου κόστους της δράσης με μέγιστο ύψος επιδότησης τα 100 000 ευρώ ανά δικαιούχο ανά τριετία.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 1.8.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.500.000	1.500.000	3.000.000	1.285.714	4.285.714
%	35	35	70	30	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δράσεων που ενισχύονται	10
Αποτέλεσμα	Αξία της γεωργικής παραγωγής κάτω από αναγνωρισμένα συστήματα ποιότητας	50.000.000 €
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Παραγωγικότητα εργασίας	

* Με βάση τα συστήματα ποιότητας, υπάρχουν 3 στηριζόμενες δράσεις: δράσεις για τα προϊόντα ΠΟΠ/ ΠΓΕ, δράσεις για τα βιολογικά προϊόντα και δράσεις για τους οίνους ονομασίας προέλευσης (psr: produced in a specified region).

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Αριθμός στηριζόμενων δράσεων ανά σύστημα ποιότητας

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ

Εκμεταλλεύσεις οι οποίες επιχορηγούνται από σχέδια ενίσχυσης που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού αρ. 1974 / 2006 δεν θα λαμβάνουν επιπλέον ενίσχυση όσον αφορά δράσεις που καλύπτονται από το καθεστώς αυτό.

METPO 1.9**«Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/ Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (d) (ii) και 35 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005,
 Άρθρο 25 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.4.2

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

142

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Σκοπός του μέτρου είναι η ενθάρρυνση σύστασης Ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.) και Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών (Ε.Ο.Π) μέσω της κατ' αποκοπή παροχής οικονομικών ενισχύσεων με βάση τον κύκλο εργασιών ή την αξία της παραγωγής που τίθεται σε εμπορία κάθε έτος. Στόχος των εν λόγω Ομάδων Παραγωγών θα πρέπει να είναι η προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων όσον αφορά τις απαιτήσεις της αγοράς, την από κοινού διάθεση των προϊόντων στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας προς πώληση, της κεντρικής οργάνωσης των πωλήσεων και της διάθεσης της παραγωγής στους διάφορους φορείς εμπορίας, και την θέσπιση κοινών κανόνων για τις πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή, με ιδιαίτερη έμφαση στη συγκομιδή και τη διάθεσή της.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η σύσταση και διοικητική λειτουργία αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών ή Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών και η κατ' αποκοπή παροχή οικονομικών ενισχύσεων για πέντε έτη σε αναγνωρισμένες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. με βάση την αξία της παραγωγής που τίθεται σε εμπορία κάθε έτος. Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση σύστασης και αναγνώρισης Ε.Ο.Π., δικαιούχος της οικονομικής ενίσχυσης είναι μόνο η Ε.Ο.Π. και όχι τα συστατικά μέλη της.

ΕΙΔΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Κατ' αποκοπή οικονομική ενίσχυση για περίοδο πέντε ετών σε αναγνωρισμένες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. με βάση την αξία της παραγωγής που τίθεται σε εμπορία κάθε έτος.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι αναγνωρισμένες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. για προϊόντα που διέπονται από ΚΟΑ, στις οποίες όμως δεν προβλέπεται παρόμοια στήριξη από την αντίστοιχη Κοινή Οργάνωση Αγοράς (ΚΟΑ) καθώς και για προϊόντα χωρίς ΚΟΑ, όπως καθορίζεται στη σχετική Κυπριακή και Κοινοτική νομοθεσία όπως παρουσιάζονται πιο κάτω:

- I. Βόειο κρέας, αγελαδινό γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα από αγελαδινό γάλα
- II. Αγελαδινό γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα από αγελαδινό γάλα
- III. Βόειο κρέας

- IV. Πρόβειο και αίγειο κρέας, πρόβειο και αίγειο γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα από πρόβειο και αίγειο γάλα
- V. Πρόβειο και αίγειο γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα από πρόβειο και αίγειο γάλα
- VI. Πρόβειο και αίγειο κρέας
- VII. Κρέας πουλερικών και αυγά
- VIII. Κρέας πουλερικών
- IX. Αυγά
- X. Χοιρινό κρέας
- XI. Σιτηρά και κτηνοτροφικά φυτά
- XII. Όσπρια ξερά, χωρίς λοβό και ξεφλουδισμένα ή σπασμένα (Κωδικός ΣΟ 0713), πρωτεϊνούχα φυτά τα οποία είναι τα κουκιά (Κωδικός ΣΟ0713 50 00) και τα αράπικα φιστίκια, όχι ψημένα έστω και χωρίς κέλυφος ή σπασμένα (Κωδικός ΣΟ1202)
- XIII. Φυτά ζωντανά και προϊόντα ανθοκομίας όπως: α) Βολβοί, κρόμμουα, κόνδυλοι κ.τ.λ. (ΣΟ 0601), β) Φυτά ζωντανά (Κωδικός ΣΟ 0602), γ) Νωπά άνθη και μπουμπούκια (Κωδικός ΣΟ 0603), δ) Φυλλώματα, φύλλα, κλαδιά και άλλα μέρη φυτών χωρίς άνθη (Κωδικός ΣΟ 0604)
- XIV. Φυτά, μέρη φυτών, σπόροι και καρποί των ειδών που χρησιμοποιούνται κυρίως στην αρωματοποιία, την ιατρική και για χρήσεις εντομοκτόνες, παρασιτοκτόνες ή παρόμοιες, νωπά ή ξερά, έστω και κομμένα, σπασμένα ή σε σκόνη (Κωδικός ΣΟ1211)
- XV. Συγκεκριμένα για τις πατάτες και ειδικότερα για: α) Πατάτες νωπές ή διατηρημένες σε ψύξη (Κωδικός ΣΟ 0701): α1) Πατάτες κατανάλωσης πρώιμες από 1^η Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου (Κωδικός ΣΟ 0701 90 50) α2) Άλλες (Κωδικός ΣΟ 07019090) α3) Πατάτες για σπορά (Κωδικός ΣΟ 0701 10 00) θα ισχύει η σχετική Κυπριακή νομοθεσία και η ίδρυση και αναγνώριση των Ο.Π. ή Ε.Ο.Π θα γίνεται με βάση τη σχετική Κυπριακή και Κοινοτική νομοθεσία.
- XVI. Μέλι και προϊόντα μελισσοκομίας (Κωδικός ΣΟ 0409 00 00)
- XVII. Ελιές και ελαιόλαδο
- XVIII. Καπνός
- XIX. Προϊόντα της αμπελοοινικής αγοράς (οινοποιήσιμα σταφύλια)
- XXI. Μπανάνες
- XX. Άλλα γεωργικά προϊόντα.

**ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ**

Η αναγνώριση των Ομάδων Παραγωγών ή Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών διενεργείται με βάση τη σχετική νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας περί Αναγνώρισεως των Οργανώσεων Παραγωγών Γεωργοκτηνοτροφικών Προϊόντων (Νόμος 164(I)/ 2002 και Νόμος 160(I)/ 2004) και την Κοινοτική Νομοθεσία.

Στην πιο πάνω νομοθεσία ορίζονται το θεσμικό όργανο που είναι αρμόδιο (Διευθυντής Τμήματος Γεωργίας) για την αναγνώριση των Ομάδων Παραγωγών, καθώς επίσης οι διοικητικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται και τα απαραίτητα έγγραφα και δικαιολογητικά που απαιτούνται. Στους εφαρμοστικούς Κανονισμούς (Κ.Δ.Π. 520/ 2004) που ισχύουν με βάση τη νομοθεσία αυτή, ορίζονται τα ελάχιστα κριτήρια αναγνώρισης (ελάχιστος αριθμός παραγωγών – μελών και ελάχιστος όγκος ή αξία παραγωγής) σε μια οικονομική περιφέρεια των Ομάδων Παραγωγών.

Το μέτρο δεν έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις Οργανώσεων ή Ομάδων Παραγωγών, όπου η κοινή εμπορία των προϊόντων γίνεται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2200/ 96 του Συμβουλίου.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Οι ενισχύσεις θα παρέχονται στις Ο.Π και Ε.Ο.Π. οι οποίες αναγνωρίζονται από την Αρμόδια Εθνική Αρχή έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013, σε ετήσιες δόσεις για τα πρώτα πέντε έτη από την ημερομηνία

κατά την οποία αναγνωρίσθηκε η ομάδα παραγωγών (περίοδος χάριτος μέχρι 2 έτη από την ημερομηνία αναγνώρισης).

Οι οικονομικές ενισχύσεις στις δικαιούχες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. θα παρέχονται από το επόμενο ή μεθεπόμενο έτος της αναγνώρισης των πιο πάνω Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. και εφόσον έχουν υποβληθεί οι εξελεγμένοι λογαριασμοί από εγκεκριμένους λογιστές ή Ελεγκτικές Υπηρεσίες (περιπτώσεις Συνεργατικών Εταιρειών), όλα τα απαιτούμενα στοιχεία για την εμπορία των προϊόντων τους κατά το προηγούμενο έτος (τιμολόγια, αποδείξεις είσπραξης κλπ) και μετά που θα συμπληρώνονται επιτυχώς οι έλεγχοι.

Η όλη πορεία κανονικής λειτουργίας των Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. πιστοποιείται από τριμερή Επιτροπή, που ορίζεται από το Διευθυντή Τμήματος Γεωργίας, και η οποία καταρτίζει σχετική έκθεση. Εφόσον προκύπτει αναγκαιότητα για ανάκληση της αναγνώρισης της Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. αυτή τίθεται υπόψη του Διευθυντή Τμήματος Γεωργίας που είναι η Αρμόδια Εθνική Αρχή με βάση τη σχετική νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η ενίσχυση υπολογίζεται με βάση την παραγωγή που διατίθεται ετησίως στην αγορά και δεν υπερβαίνει:

- A) το πρώτο έτος το 5% της αξίας της παραγωγής
το δεύτερο έτος το 5% της αξίας της παραγωγής
το τρίτο έτος το 4% της αξίας της παραγωγής
το τέταρτο έτος το 3% της αξίας της παραγωγής
το πέμπτο έτος το 2% της αξίας της παραγωγής
που έχει τεθεί σε εμπορία μέχρι το μέγιστο ποσό 1.000.000 Ευρώ της παραγωγής αυτής,
- B) για το πρώτο, δεύτερο, τρίτο, τέταρτο και πέμπτο έτος το 2,5%, 2,5%, 2,0%, 1,5% και 1,5% της αξίας της παραγωγής η οποία υπερβαίνει το 1.000.000 Ευρώ της παραγωγής που έχει τεθεί σε εμπορία και
- Γ) δεν δύναται να υπερβεί ένα ανώτατο όριο το οποίο για κάθε Ο.Π. ισούται με:
100.000 Ευρώ το πρώτο έτος
100.000 Ευρώ το δεύτερο έτος
80.000 Ευρώ το τρίτο έτος
60.000 Ευρώ το τέταρτο έτος
50.000 Ευρώ το πέμπτο έτος

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΥΛΩΝΑ

Δικαιούχοι για συμμετοχή στο Μέτρο είναι αναγνωρισμένες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. για προϊόντα όπου δεν προβλέπεται παρόμοια στήριξη από την αντίστοιχη Κοινή Οργάνωση Αγοράς (ΚΟΑ) καθώς και για προϊόντα χωρίς ΚΟΑ,

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 1.9					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	4.000.000	4.000.000	8.000.000		8.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Υπάρχουν δεσμεύσεις οι οποίες παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 150.000 σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 1.3 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δικαιούχων Ομάδων Παραγωγών.	40
	Αξία παραγωγής των δικαιούχων Ομάδων Παραγωγών.	80.000.000 €
Αποτέλεσμα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων που εισέρχονται στην αγορά	Δεν εφαρμόζεται
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(3). Παραγωγικότητα εργασίας	

ΜΕΤΡΟ 1.10 (ανενεργό)**«Ειδικές Ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»**

Σημειώνεται ότι το μέτρο αυτό δεν εφαρμόζεται στην νέα προγραμματική περίοδο. Το μέτρο συμπεριλαμβάνεται στο νέο Πρόγραμμα μόνο για κάλυψη των ανειλημμένων υποχρεώσεων όπως προβλέπεται από το άρθρο 9 του Κανονισμού 1320/2006. Πιο κάτω αναφέρονται οι συγκεκριμένες πρόνοιες του αντίστοιχου μέτρου (μέτρο 2.1 α,β,γ) το οποίο εφαρμόστηκε μέσα στα πλαίσια του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 20 (γ) (i) και 31 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005,
Άρθρο 21 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.3.1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

131

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Το μέτρο στοχεύει να βοηθήσει τις γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις να ικανοποιήσουν πλήρως τα διάφορα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς του περιβάλλοντος, της υγείας και υγιεινής των ζώων και των φυτών, της ευημερίας των ζώων και της επαγγελματικής ασφάλειας.

Επιλέξιμες Δραστηριότητες:

Επιλέξιμες δραστηριότητες είναι όλες εκείνες που στοχεύουν να ικανοποιήσουν τόσο τα «νέα πρότυπα» όσο και τα «υφιστάμενα πρότυπα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για τα πρότυπα τα οποία θα γίνουν υποχρεωτικά κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου πέντε ετών η Κύπρος έχει ζητήσει το δικαίωμα να ορίσει την περίοδο χάριτος που αναφέρεται στο άρθρο 5 του τροποποιημένου Κανονισμού μέχρι μέγιστο χρονικό διάστημα πέντε ετών.

Τα νέα πρότυπα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

νέα πρότυπα (υιοθέτηση σε Κοινοτικό επίπεδο μετά την ημερομηνία εφαρμογής της τροποποίησης του Κανονισμού 1257/99, δηλαδή μετά τις 29.9.2003).

πρότυπα σε διαδικασία εφαρμογής (υιοθετημένες Οδηγίες ή κανονισμοί σε Κοινοτικό επίπεδο για τις οποίες η τελευταία ημερομηνία εφαρμογής των μέτρων σε εθνικό επίπεδο είναι μετά την εφαρμογή της τροποποίησης του Κανονισμού 1257/99, δηλαδή μετά τις 29.9.2003).

πρότυπα υιοθετημένα σε Κοινοτικό επίπεδο και εφαρμοζόμενα σε εθνικό επίπεδο σε χρονική περίοδο μικρότερη των 5 ετών από την ημερομηνία της τροποποίησης του Κανονισμού 1257/99, δηλαδή μετά τις 29.9.2003.

Υφιστάμενα πρότυπα είναι εκείνα των ήδη υιοθετημένων Οδηγιών που θα έχουν εφαρμογή από την ημερομηνία που το Κοινοτικό δίκαιο ενσωματώθηκε στο Εθνικό δίκαιο.

Νοείται ότι θα υπάρχει συμμόρφωση με τις εθνικές και ατομικές ποσοστώσεις, όπου εφαρμόζονται, που έχουν παραχωρηθεί από την Ε.Ε. για τους πιο πάνω τομείς.

Τα πρότυπα πρέπει να βασίζονται σε κοινοτική νομοθεσία και να έχουν πρόσφατα εισαχθεί σε εθνική νομοθεσία.

Τα πρότυπα πρέπει να έχουν σημαντική βαρύτητα στα λειτουργικά έξοδα μιας τυπικής γεωργοκτηνοτροφικής επιχείρησης. Ο καθορισμός του όρου σημαντική βαρύτητα θα γίνει σε μελλοντικό στάδιο.

Τα πρότυπα πρέπει να αφορούν ένα σημαντικό αριθμό γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή που καλύπτει το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης.

α) Περιορισμός της νιτρορύπανσης, κατά προτεραιότητα, στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που περιλαμβάνονται στις ευαίσθητες περιοχές

Τα πρότυπα που αφορούν το μέτρο αυτό (και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις που θα αναλάβουν οι γεωργοί) περιέχονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 91/676 που καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές για ορισμό των ευαίσθητων περιοχών και το πλαίσιο για εφαρμογή του κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής και του Προγράμματος δράσης για μείωση της νιτρορύπανσης από γεωργικές δραστηριότητες. Οι βασικές πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Οδηγίας καλύπτονται από τον "Ο Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και του Εδάφους" Νόμο (Αρ. 106(Ι)/2002) και από σχετικούς Κανονισμούς που εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο. Οι Κανονισμοί που καθορίζουν τις ευαίσθητες περιοχές και το πρόγραμμα δράσης για περιορισμό της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης εγκρίθηκαν με την Κ.Δ.Π. 41/04 ημερ. 30.1.2004, αλλά λόγω συσσώρευσης πολλών νομοθεσιών που υιοθετούντο στα πλαίσια της εναρμόνισης, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν είχαν τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής της γι' αυτό ανακοινώθηκε στους γεωργούς και άρχισε να εφαρμόζεται από 1.5.2004. Οι ευαίσθητες περιοχές που αναμένεται να εγκριθούν φαίνονται στο χάρτη που επισυνάπτεται. Πρόκειται για έξι περιοχές όπου υπάρχουν οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα που τροφοδοτούνται κυρίως από Κυβερνητικά Υδατικά Έργα (κυρίως υδατοφράκτες αλλά και γεωτρήσεις) όπου υπάρχει γεωργική δραστηριότητα εντατικής μορφής (λαχανικά, πατάτες, άνθη και εσπεριδοειδή). Με βάση το πρόγραμμα δράσης οι γεωργοί πρέπει να εφαρμόζουν συγκεκριμένες οδηγίες όσον αφορά τις περιόδους κατά τις οποίες απαγορεύεται η διασπορά στο έδαφος ορισμένων τύπων λιπασμάτων, την αποθήκευση και διακίνηση των λιπασμάτων, τη χωρητικότητα των χώρων αποθήκευσης της κοπριάς ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο, τις ποσότητες των λιπασμάτων που επιτρέπεται να διασπείρονται στο έδαφος, την καταγραφή των διαφόρων καλλιεργητικών φροντίδων σε αρχείο κτλ.

Το μέτρο καλύπτει όλες τις εκμεταλλεύσεις φυτικής παραγωγής που βρίσκονται στην επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Προτεραιότητα θα δίδεται στις ευαίσθητες και αρδευόμενες περιοχές με έντονη γεωργική δραστηριότητα. Οι γεωργοί που αναγκαστικά θα εφαρμόζουν τα πρότυπα αυτά θα αναλαμβάνουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις όπως:

- εφαρμογή αζωτούχων λιπασμάτων, συμπεριλαμβανομένης της οργανικής κοπριάς μέχρι 170 κιλά αζώτου κατά εκτάριο
- αποφυγή εφαρμογής αζωτούχων λιπασμάτων κατά τη διάρκεια του χειμώνα
- αποφυγή εφαρμογής αζωτούχων λιπασμάτων όταν το έδαφος είναι σε κατάσταση υδατοκορεσμού και καλυμμένο με χιόνια
- απαγόρευση εφαρμογής υγρών αποβλήτων σε εδάφη με μεγάλη κλίση καθώς και η απορροή τους κατά τη διάρκεια εφαρμογής τους
- ακολουθούν τις οδηγίες που καθορίζονται από την Οδηγία πλαίσιο για τα νερά (60/2000).

β) Ικανοποίηση των προτύπων για την ευημερία των ζώων στους τομείς της χοιροτροφίας και της πτηνοτροφίας

Με το καθεστώς αυτό εισάγονται κίνητρα για την ικανοποίηση των προτύπων ευημερίας των χοίρων και των πουλερικών που καθορίζονται στις ακόλουθες Οδηγίες της Ε.Ε.:

- α) 630/91, 88/01 και 93/01 (Κ.Δ.Π. 749/2003) που αφορούν την ευημερία των χοίρων και ειδικότερα τη χρήση κλωβιών για τις χοιρομητέρες και την πύκνωση των χοίρων πάχυνσης
- β) 74/99 (Κ.Δ.Π. 761/2003) που αφορά στην τροποποίηση ή σταδιακή κατάργηση των κλωβοστοιχιών για τις όρνιθες αυγοπαραγωγής
- γ) 004/02 που αφορά την υποχρεωτική εγγραφή των μονάδων αυγοπαραγωγής για σκοπούς ιχνηλασιμότητας των βρώσιμων αυγών

Οι Οδηγίες αυτές έχουν μεταφερθεί στην κυπριακή νομοθεσία με τον Περί Ευημερίας των Ζώων Νόμο Αρ. 46(Ι) 94 μέχρι 02 και τους σχετικούς κανονισμούς (Κ.Δ.Π. 761/2003 ημερ. 3.10.2003), αλλά λόγω συσσώρευσης πολλών νομοθεσιών που υιοθετούντο στα πλαίσια της εναρμόνισης, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν είχαν τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής της, γι' αυτό ανακοινώθηκε στους γεωργούς και άρχισε να εφαρμόζεται από 1.5.2004. Οι υποχρεώσεις που θα κληθούν να αναλάβουν οι παραγωγοί για ικανοποίηση των προτύπων αυτών έχουν ως ακολούθως:

Χοιροτροφία:

- α) Κατάργηση του εγκλωβισμού των χοιρομητέρων, με εξαίρεση την περίοδο τοκετού/θηλασμού, όπως προνοείται στην Οδηγία 630/91.
- β) Αραίωση των χοίρων πάχυνσης για ικανοποίηση των συναφών προνοιών της Οδηγίας 630/91, πράγμα που συνεπάγεται τη μείωση του πληθυσμού κατά 20% τουλάχιστο.

Πτηνοτροφία:

- α) Ενδιάμεση τροποποίηση των κλωβοστοιχιών ορνίθων αυγοπαραγωγής για να καταστεί δυνατή η αραίωση των ορνίθων όπως προνοείται από το Άρθρο 5 της Οδηγίας 74/99.
- β) Αντικατάσταση υφιστάμενων κλωβοστοιχιών από κλωβοστοιχίες νέου τύπου (750 cm²/όρνιθα) ή και πλήρης κατάργηση τους (χρήση εναλλακτικών συστημάτων) όπως προνοείται στα Άρθρα 4 και 6 της Οδηγίας 74/99 για το 2012 και μετά.

Επισημαίνεται ότι η ικανοποίηση των πιο πάνω προτύπων συνεπάγεται ουσιαστικές πρόσθετες επενδυτικές δαπάνες, οι οποίες θα καλυφθούν μόνο από το Μέτρο 1.1 "Γεωργικές Επενδύσεις". Μέσω του παρόντος καθεστώτος θα καλυφθούν οι ακόλουθες πρόσθετες δαπάνες που αφορούν απώλεια εισοδήματος και πρόσθετο κόστος:

- Κατάργηση εγκλωβισμού χοιρομητέρων: Αύξηση κόστους εργατικών κατά 15% τουλάχιστο. Μείωση αριθμού ζώων ανά μονάδα στεγασμένης επιφάνειας κατά 20%, πράγμα που συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση του εισοδήματος.
- Αραίωση χοίρων πάχυνσης: Μείωση αριθμού ζώων ανά μονάδα στέγασης κατά 20%, πράγμα που συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση εισοδήματος.
- Ενδιάμεση τροποποίηση υφιστάμενων κλωβοστοιχιών (550 cm²/όρνιθα) ή/και πλήρης αντικατάσταση τους από νέου τύπου κλωβοστοιχίες (750 cm²/όρνιθα ή από εναλλακτικά συστήματα: Μείωση αριθμού ορνίθων κατά 50%, πράγμα που συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση του εισοδήματος. Πρόσθετη μείωση της παραγωγής αυγών κατά 3%.

γ) Ικανοποίηση των προτύπων υγιεινής στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος

Με το καθεστώς αυτό εισάγονται κίνητρα για ικανοποίηση των προτύπων που καθορίζονται στην Οδηγία 46/1992 και αφορούν για τα πρώτα δύο έτη το μικροβιακό φόρτο και για τα υπόλοιπα τρία έτη 3ο, 4ο, 5ο το μικροβιακό φόρτο και τα σωματικά κύτταρα του αγελαδινού γάλακτος. Η Ευρωπαϊκή Οδηγία έχει ενσωματωθεί στην κυπριακή νομοθεσία με την Κ.Δ.Π. 427/2002 ημερ. 20.7.2002, αλλά λόγω συσσώρευσης πολλών νομοθεσιών που υιοθετούντο στα πλαίσια της εναρμόνισης, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν είχαν τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής της, γι' αυτό ανακοινώθηκε στους γεωργούς και άρχισε να εφαρμόζεται από 1.5.2004.

Σημειώνεται ότι οι ξηροθερμικές κλιματολογικές συνθήκες της Κύπρου αλλά και η όλη κατασκευή, διάταξη και διαχείριση των μονάδων αγελαδοτροφίας καθιστούν πολύ δύσκολη τη συμμόρφωση των παραγωγών με τις κοινοτικές προδιαγραφές για την υγιεινή του γάλακτος. Πλείστα κτηνοτροφικά υποστατικά είχαν αρχικά δημιουργηθεί ως λύση ανάγκης (ως αποτέλεσμα της Τουρκικής εισβολής) κατά πρόχειρο τρόπο και με μεγάλη πύκνωση ζώων, πράγμα που δεν βοηθά στην παραγωγή γάλακτος που να ικανοποιεί το σχετικό Πρότυπο. Η βελτίωση των συνθηκών στέγασης θα επιδιωχθεί με συμμετοχή των παραγωγών στο Μέτρο 1.1 (γεωργικές επενδύσεις). Για ικανοποίηση των προτύπων αναμένεται όμως ότι οι παραγωγοί θα υποστούν πρόσθετα έξοδα λόγω αφιέρωσης περισσότερου χρόνου για έλεγχο/ορθή λειτουργία και απολύμανση του εξοπλισμού αρμέγματος, αυξημένη χρήση απολυμαντικών κλπ.

Η τήρηση των προτύπων από τους γεωργούς συνεπάγεται όλες τις πιο πάνω αλλαγές, όμως θα ελέγχεται μέσω του τελικού αποτελέσματος που είναι η παραγωγή γάλακτος που να ικανοποιεί τα σχετικά πρότυπα, όπως προβλέπεται στην Οδηγία 46/1992 (Κ.Δ.Π. 427/2002).

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι κυριότεροι στόχοι του μέτρου είναι:
 η γρήγορη εφαρμογή των προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
 η τήρηση αυτών των προτύπων από τους γεωργοκτηνοτρόφους
 η βελτίωση/αποφυγή υποβάθμισης του περιβάλλοντος
 η ευημερία των ζώων
 η υγιεινή του κοινού, των ζώων και των φυτών
 η επαγγελματική ασφάλεια

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Περιοχές εφαρμογής: Οι δράσεις θα καλύπτουν εκμεταλλεύσεις φυτικής και ζωικής παραγωγής σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να έχουν άδεια οικοδομής.

Περίοδος εφαρμογής: Το μέτρο καλύπτει την περίοδο 2004-2006

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι του μέτρου είναι κάτοχοι ή διαχειριστές γεωργικής εκμετάλλευσης.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ – ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΨΟΥΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα παραχωρείται για τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις που θα αναλαμβάνουν οι γεωργοκτηνοτρόφοι και που αναφέρονται με λεπτομέρεια πιο πάνω. Η ενίσχυση θα καλύπτει μέρος των επιπρόσθετων εξόδων και του διαφυγόντος εισοδήματος. Συγκεκριμένα για κάθε επιλέξιμη δράση ο υπολογισμός του ύψους ενίσχυσης έχει ως εξής:

α) Περιορισμός της νιτρορύπανσης

Στη δράση αυτή δεν υπάρχουν επιπρόσθετα έξοδα που προκύπτουν από την εφαρμογή της οδηγίας της νιτρορύπανσης. Υπάρχει όμως μείωση του εισοδήματος λόγω της εφαρμογής μικρότερων ποσοτήτων αζωτούχου λίπανσης από εκείνη που χρειάζονται οι φυτείες για μια ικανοποιητική παραγωγή. Οι ανάγκες σε άζωτο των εντατικών φυτειών που καλλιεργούνται κυρίως στις ευαίσθητες και αρδευόμενες περιοχές είναι μεγαλύτερες από τα 170 κιλά αζώτου το εκτάριο που θα εφαρμόζονται με βάση το σχετικό πρότυπο. Οι κυριότεροι λόγοι που δικαιολογούν εφαρμογή μεγαλύτερης ποσότητας από τα 170 κιλά το εκτάριο είναι το είδος των φυτειών, η πολύ χαμηλή περιεκτικότητα των εδαφών σε οργανική ουσία και το πολύμηνο ξηροθερμικό κλίμα.

Κατά συνέπεια αναμένεται μείωση της παραγωγής κατά 10% περίπου και σχετική υποβάθμιση της ποιότητας. Η μέση μείωση του εισοδήματος λαμβάνοντας υπόψη τις κυριότερες αρδευόμενες καλλιέργειες (εσπεριδοειδή, μπανάνες, πατάτες, λαχανικά) υπολογίζεται σε 350 Ευρώ το εκτάριο. Κατά συνέπεια προτείνεται παραχώρηση ενίσχυσης 300, 240, 180, 120 και 60 Ευρώ το εκτάριο το πρώτο έως το πέμπτο έτος.

Η ενίσχυση υπολογίζεται σε εκταρική βάση και τα ποσά βασίζονται στην έκταση της εκμετάλλευσης για την οποία εφαρμόζονται αγροπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις.

β) Ικανοποίηση των προτύπων ευημερίας των ζώων στους τομείς της χοιροτροφίας και πτηνοτροφίας

Η ικανοποίηση των προτύπων αυτών συνεπάγεται τις ακόλουθες πρόσθετες δαπάνες/απώλεια εισοδήματος:

i) Χοιροτροφία:

• Κατάρνηση εγκλωβισμού χοιρομητέρων:

- 15% πρόσθετα εργατικά που υπολογίζονται κατά προσέγγιση σε 2 Ευρώ/χοιρομητέρα
- 20% μείωση του εισοδήματος που υπολογίζεται κατά προσέγγιση σε 20 Ευρώ ανά χοιρομητέρα

Κατά συνέπεια προτείνεται η παραχώρηση ενίσχυσης 20, 16, 12, 8 και 4 Ευρώ ανά χοιρομητέρα τον 1ο έως 5ο χρόνο.

• Αραίωση χοίρων:

- 20% μείωση εισοδήματος που υπολογίζεται κατά προσέγγιση σε 3,5 Ευρώ ανά χοίρο ή 56 Ευρώ ανά χοιρομητέρα

Κατά συνέπεια προτείνεται η παραχώρηση ενίσχυσης κατά 56, 45, 34, 22 και 11 Ευρώ ανά χοιρομητέρα τον 1ο έως 5ο χρόνο.

ii) Τροποποίηση - Κατάρνηση κλωβοστοιχιών ορνίθων αυγοπαραγωγής:

• Τροποποίηση κλωβοστοιχιών ορνίθων αυγοπαραγωγής (με αραίωση ορνίθων) (550cm²/όρνιθα):

- 20% μείωση εισοδήματος που υπολογίζεται σε 2,2 Ευρώ ανά όρνιθα ή 2200 Ευρώ ανά 1000 όρνιθες αυγοπαραγωγής

Κατά συνέπεια προτείνεται η παραχώρηση ενίσχυσης 2200, 1768, 1320, 880 και 440 Ευρώ ανά 1000 όρνιθες αυγοπαραγωγής τον 1ο έως 5ο χρόνο (για λεπτομερείς υπολογισμούς βλ. Παράρτημα VI).

- Αντικατάσταση υφιστάμενων από κλωβοστοιχίες νέου τύπου (750 cm²/όρνιθα) ή και πλήρης κατάργησή τους (εναλλακτικά συστήματα στέγασης):
  - 50% μείωση εισοδήματος που υπολογίζεται 5,5 Ευρώ ανά όρνιθα ή 5500 Ευρώ ανά 1000 όρνιθες αυγοπαραγωγής
  - 3% μείωση αυγοπαραγωγής που υπολογίζεται σε απώλεια εισοδήματος κατά 0,36 Ευρώ ανά όρνιθα ή 360 Ευρώ ανά 1000 όρνιθες αυγοπαραγωγής

Κατά συνέπεια προτείνεται η παραχώρηση ενίσχυσης 5860, 4688, 3516, 2344 και 1172 Ευρώ ανά 1000 όρνιθες τον 1ο έως 5ο χρόνο.

Η κυπριακή κυβέρνηση δυνατό να αποφασίσει να προσφέρει πιο ψηλές ενισχύσεις στον τομέα αυτό μέσα στα πλαίσια των ορίων που καθορίζονται στη Συνθήκη Προσχώρησης για την παραχώρηση εθνικών συμπληρωματικών πληρωμών και κρατικών ενισχύσεων στους αντίστοιχους τομείς.

γ) Ικανοποίηση των προτύπων υγιεινής στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος

Στη δράση αυτή δημιουργούνται σημαντικά πρόσθετα έξοδα που αφορούν βασικά τα πιο κάτω:

- χρήση αυξημένων απορρυπαντικών/απολυμαντικών, αποσκληρυντικού υγρού και χλωρίου στο νερό
- λεπτομερής έλεγχος και ρύθμιση της αρμεχτικής μηχανής τουλάχιστο μια φορά το χρόνο
- επιπρόσθετα εργατικά για βελτίωση της καθαριότητας σε όλο το χώρο της εκμετάλλευσης και εφαρμογή άριστης υγιεινής στο χώρο και τις εγκαταστάσεις αρμέγματος και φύλαξης του γάλακτος.

Το συνολικό πρόσθετο κόστος υπολογίζεται κατά προσέγγιση ως ακολούθως:

- α) Πρόσθετα απολυμαντικά κλπ.: 2 Ευρώ/αγελάδα/χρόνο
- β) Έλεγχος μηχανής: 2 Ευρώ/αγελάδα/χρόνο
- γ) Εργατικά: Υπολογίζοντας ότι τα εργατικά για το άρμεγμα, καθαριότητα κλπ. της εκμετάλλευσης, αποτελούν συνήθως το 40% του συνόλου της εργασίας και ότι το κόστος αυτό θα αυξηθεί κατά 35% προκειμένου να ικανοποιηθεί το πρότυπο υπό τις συνθήκες της Κύπρου, υπολογίζεται πρόσθετο κόστος £20 ή 34 Ευρώ ανά αγελάδα το χρόνο.

Κατά συνέπεια προτείνεται συντηρητικά η παροχή ενίσχυσης ύψους 30, 24, 18, 12 και 6 Ευρώ κατά τον 1ο έως 5ο χρόνο σε όσους κτηνοτρόφους θα ικανοποιούν το κοινοτικό πρότυπο.

Μέτρο 1.10					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.000.000	2.000.000	4.000.000		4.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Όλο το πιο πάνω ποσό αφορά ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 2.1 (δ) του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η ετήσια ενίσχυση θα δίνεται μετά την πραγματοποίηση της δράσης και νοουμένου ότι ο γεωργοκτηνοτρόφος εφαρμόζει/συνεχίζει να εφαρμόζει τα πρότυπα σύμφωνα με τη νομοθεσία και αφού συμπληρωθούν επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι κατ' έτος.

ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Οι έλεγχοι και κυρώσεις που θα ισχύουν για το μέτρο αυτό θα είναι εκείνοι που αναφέρονται στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 στο σημείο 4.4. Επιπλέον και όπου χρειάζεται θα πραγματοποιούνται επιτόπιοι έλεγχοι, ενδεχομένως από τον αρμόδιο για την εφαρμογή της αντίστοιχης νομοθεσίας Τεχνικό Φορέα, για την πιστοποίηση εφαρμογής των προτύπων πριν δοθεί η ενίσχυση. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι καταβλήθηκε στον αιτητή επιδότηση που δεν εδικαιούτο, τότε ο αιτητής είναι υπόχρεος να επιστρέψει το σχετικό ποσό. Σε περίπτωση που το επιπρόσθετο ποσό που καταβλήθηκε οφείλεται σε λανθασμένες ή παραπλανητικές πληροφορίες που δόθηκαν λόγω σοβαρής αμέλειας από τον αιτητή, το επιπρόσθετο ποσό επιστρέφεται επιβαρυνόμενο με τόκο και ο αιτητής αποκλείεται από όλα τα άλλα Μέτρα του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης που υπάγονται στο ίδιο κεφάλαιο του Κανονισμού 1257/99.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2

Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου

ΜΕΤΡΟ 2.1**«Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (α) (i) (ii) και 37 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005
Κανονισμός (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα, σημεία 5.3.2.1.1, 5.3.2.1.2

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

211, 212

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Με το Μέτρο καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε μειονεκτικές περιοχές για αντιστάθμιση μέρους της απώλειας εισοδήματος που οφείλεται σε μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα ούτως ώστε να διασφαλίζεται η συνέχιση της χρήσης της γεωργικής γης μέσω της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι κυριότεροι στόχοι του Μέτρου είναι:

- Η διασφάλιση της συνεχούς αξιοποίησης της γεωργικής γης.
- Η διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας.
- Η διαφύλαξη του φυσικού χώρου.
- Η διαχείριση της γης με μεθόδους που συμβάλλουν στην αειφόρο γεωργική ανάπτυξη.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Μέτρο προορίζεται να εφαρμοστεί στις Επιλέξιμες Μειονεκτικές Περιοχές (313 κοινότητες Παράρτημα Χ, Πίνακας Ι) σε έκταση 81.373 ha γεωργικής γης.

Οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν στην αξιοποίηση της γεωργικής γης με μόνιμες, ημιμόνιμες ή εποχιακές καλλιέργειες που αποδίδουν ένα αποδεκτό επίπεδο παραγωγής καθώς και της γεωργικής γης υπό αγρανάπαυση.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι συμμετοχής στο Μέτρο είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που ασκούν γεωργική δραστηριότητα σε γεωργική γη που βρίσκεται εντός των ορίων των επιλέξιμες Μειονεκτικές Περιοχές.

Οι δικαιούχοι θα πρέπει να υποβάλουν κανονικά μία μόνο αίτηση παγκύπρια και να πληρούν τα πιο κάτω κριτήρια:

- 1) Καλλιεργούν το ελάχιστο τρία (3) δεκάρια γεωργικής γης είτε μεμονωμένα είτε ως μέλη γεωργικής οικογένειας. Το ελάχιστο αποδεκτό μέγεθος κάθε μεμονωμένου τεμαχίου ορίζεται

στο μισό (0,5) δεκάριο για τις μόνιμες και ημιμόνιμες καλλιέργειες και στο ένα (1) δεκάριο για τις εποχιακές καλλιέργειες.

- 2) Είναι μόνιμοι κάτοικοι (φυσικά πρόσωπα) ή έχουν την έδρα τους (νομικά πρόσωπα) στην κοινότητα όπου βρίσκεται η γεωργική/ κτηνοτροφική εκμετάλλευση ή σε άλλη κοινότητα που περιλαμβάνεται στον κατάλογο των Μειονεκτικών Γεωργικών Περιοχών (379 κοινότητες, Παράρτημα Χ, Πίνακας ΙΙ) ή διαμένουν σήμερα σε περιοχές άλλες από τις Μειονεκτικές Γεωργικές Περιοχές εφόσον πρόκειται για άτομα που έχουν εκτοπιστεί κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής του 1974 από τις ιδιόκτητες εκμεταλλεύσεις τους που βρίσκονται στο μέρος της Κύπρου που δεν ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία.
- 3) Αναλαμβάνουν τη δέσμευση να συνεχίσουν τη γεωργική δραστηριότητα τους εντός των Επιλέξιμων Μειονεκτικών Περιοχών για πέντε (5) τουλάχιστον έτη από την πρώτη καταβολή της εξισωτικής πληρωμής εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας.
- 4) Εφαρμόζουν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα ελέγχονται και για τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης καθώς και για τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- 5) Δέχονται ανεπιφύλακτα και διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν τα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος της ενίσχυσης διαφοροποιείται σε δύο περιφέρειες στις επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές με βάση:

- (α) Τη σοβαρότητα των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων που επηρεάζουν τη γεωργική δραστηριότητα.
- (β) Την υφιστάμενη κατάσταση και οικονομική διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- (γ) Το είδος της καλλιέργειας ώστε να αποφευχθεί η υπεραντιστάθμιση σε ορισμένες εκτατικές ξηρικές καλλιέργειες και να μην προηγηθούν στρεβλώσεις.

Στις δύο περιφέρειες καθορίζονται μονάδες εξισωτικής αποζημίωσης ως ακολούθως:

Πρώτη Περιφέρεια

(ορεινές: υψόμετρο ≥ 800 μέτρα και υψόμετρο $\geq 500 - \leq 800$ μέτρα + $\geq 15\%$ κλίση εδάφους)

<u>Αροτραίες καλλιέργειες</u>		<u>Λοιπές καλλιέργειες</u>	
Γεωργική γη	Εξισωτική αποζημίωση*	Γεωργική γη	Εξισωτική αποζημίωση**
1.381ha	150 Ευρώ/ha	8.229ha	120Ευρώ/ha

*150 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση μέχρι και τα 10 ha και 100 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση πάνω από τα 10 ha.

** 120 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση μέχρι και τα 10 ha και 85 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση πάνω από τα 10 ha.

Δεύτερη Περιφέρεια

(φυσικά - κοινωνικοοικονομικά μειονεκτήματα και ειδικά μειονεκτήματα)

Αροτραίες καλλιέργειες		Λοιπές καλλιέργειες	
Γεωργική γη	Εξισωτική αποζημίωση***	Γεωργική γη	Εξισωτική αποζημίωση****
45.200ha	100 Ευρώ/ha	18.451ha	70Ευρώ/ha

***100 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση μέχρι και τα 10 ha και 70 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση πάνω από τα 10 ha.

**** 70 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση μέχρι και τα 10 ha και 50 Ευρώ / εκτάριο για γεωργική γη / εκμετάλλευση πάνω από τα 10 ha.

Το συνολικό ύψος της εξισωτικής αποζημίωσης που μπορεί να χορηγηθεί ετήσια κατά περίπτωση δικαιούχου εξαρτάται άμεσα από την έκταση της καλλιεργούμενης γης και της αρόσιμης έκτασης που παραμένει υπό αγρανάπαυση κατά εκμετάλλευση. Νοείται ότι η αρόσιμη γη υπό αγρανάπαυση ακολουθείται από δύο χρόνια με σιτηρά ή κάθε είδους κτηνοτροφικά φυτά σε ένα σύστημα τριετούς αμειψισποράς. Για την αρόσιμη γη υπό αγρανάπαυση θα ισχύει ο όρος ότι γίνονται δύο καλλιέργειες μία στην αρχή και μία στο τέλος του χειμώνα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Οι ενισχύσεις καταβάλλονται στους δικαιούχους καλλιεργητές κάθε έτος νοουμένου ότι:

- οι ενδιαφερόμενοι καλλιεργητές υποβάλλουν κανονικά την αίτηση τους κατάλληλα συμπληρωμένη και στα χρονικά πλαίσια που ορίζονται από το Μέτρο,
- οι αιτήσεις περάσουν με επιτυχία όλους τους προβλεπόμενους ελέγχους για εξακρίβωση των στοιχείων που περιέχονται,
- ο αιτητής συνεργάζεται πλήρως με την Αρμόδια Αρχή κατά τη διενέργεια οποιουδήποτε ελέγχου (διοικητικός ή επιτόπιος) για επαλήθευση των δηλωθεισών πληροφοριών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 2.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	24.521.700	24.521.700	49.043.400		49.043.400
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυμένων εκμεταλλεύσεων στις ορεινές περιοχές	4.980
	Έκταση γης υπό ενίσχυση στις ορεινές περιοχές	9.610 ha
	Αριθμός ενισχυμένων εκμεταλλεύσεων στις μειονεκτικές περιοχές (εκτός ορεινών περιοχών)	11.590
	Έκταση γης υπό ενίσχυση στις μειονεκτικές περιοχές (εκτός των ορεινών περιοχών)	63.651 ha
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	18.120+36.531= 54.651
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	9.000
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	9.610
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

METPO 2.2**«Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές Φύση 2000»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

214

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η Κύπρος, παρά τη μικρή της έκταση, χαρακτηρίζεται από πολύ πλούσια βιοποικιλότητα κατέχοντας σημαντική πανευρωπαϊκή θέση, η οποία βρίσκεται σε αυξανόμενο κίνδυνο απειλής και υποβάθμισης και με αποτέλεσμα τον αυξανόμενο κίνδυνο απειλής της άγριας ζωής λόγω ανθρωπογενών κυρίως δραστηριοτήτων και παραγόντων.

Σύμφωνα με την οδηγία (92/43/ΕΟΚ), 37 περιοχές (18 γεωργικές) της Κύπρου έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Φύση 2000 (Natura 2000) για διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η επίτευξη των πιο πάνω στόχων, επιτυγχάνεται με την εκπόνηση Διαχειριστικών Σχεδίων, δεν είναι σε εφαρμογή για την ώρα, που θα περιλαμβάνουν δέσμη διαφόρων μέτρων, μεταξύ των οποίων και περιβαλλοντικά, των οποίων η εφαρμογή θα είναι υποχρεωτική.

Με το Μέτρο καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε πρώτο στάδιο για διατήρηση/ βελτίωση της βιοποικιλότητας στις περιοχές Φύση 2000 και σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν ολοκληρωθούν τα Διαχειριστικά Σχέδια για κάθε περιοχή, σε αντιστάθμιση μέρους της απώλειας εισοδήματος λόγω εφαρμογής των Σχεδίων, όπως απαιτείται και από την εφαρμογή των σχετικών οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ.

Μόλις ολοκληρωθούν τα Διαχειριστικά Σχέδια θα προωθηθούν οι ανάλογες τροποποιήσεις εντός του μέτρου. Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω το μέτρο 2.2. έχει έντονο μεταβατικό χαρακτήρα.

Χρονοδιάγραμμα οριστικοποίησης Διαχειριστικών Σχεδίων

Τα Διαχειριστικά Σχέδια 7 περιοχών αναμένεται να οριστικοποιηθούν μέσα στα πλαίσια του Transition Facility μέχρι το τέλος του 2007. Τα Διαχειριστικά Σχέδια άλλων 2 περιοχών που καλύπτονται από το πρόγραμμα Life-Nature θα είναι έτοιμα τον Απρίλιο 2008. Άλλα 9 Διαχειριστικά Σχέδια θα ετοιμαστούν μέσα στα πλαίσια του Transition Facility, ωστόσο οι διαδικασίες ανάθεσης των υπηρεσιών αυτών δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι κυριότεροι στόχοι του Μέτρου είναι:

- Η παροχή στήριξης για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας.
- Η διατήρηση της βιωσιμότητας της αγροτικής οικογένειας.
- Η διαφύλαξη του φυσικού χώρου και περιβάλλοντος.

- Η διατήρηση και προαγωγή αειφορικών γεωργικών συστημάτων.
- Η προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Μέχρι την έγκριση των Διαχειριστικών Σχεδίων για κάθε περιοχή, για να είναι δυνατή η επιδότηση μέσω του Μέτρου, θα πρέπει να εφαρμόζεται η εξής δράση:

- Διατήρηση λωρίδων φυσικής βλάστησης (συμπεριλαμβανομένων δένδρων και θάμνων) στα όρια των αγροτεμαχίων κατά την περίοδο Απριλίου - Μαΐου (περίοδος φωλεοποίησης πουλιών), πλάτους 2 μέτρα (πέραν του ορίου ανοχής) και ύψους 30 εκ. περίπου, όπου δεν θα εφαρμόζεται οποιαδήποτε χημική επέμβαση.

Με την έγκριση των σχετικών Διαχειριστικών Σχεδίων, για να είναι δυνατή η επιδότηση/στήριξη μέσω του Μέτρου, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι εξής δράσεις:

- Εφαρμογή των σχετικών Διαχειριστικών Σχεδίων της κάθε περιοχής με σκοπό την υιοθέτηση από τους γεωργούς μεθόδων για τη διατήρηση και προστασία των περιοχών αυτών όπως ορίζουν οι οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ.
- Η διασφάλιση της συνεχούς αξιοποίησης της γεωργικής γης με μόνιμες, ημιμόνιμες ή εποχιακές καλλιέργειες που αποδίδουν ένα αποδεκτό επίπεδο παραγωγής καθώς και της γεωργικής γης υπό αγρανάπαυση.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το Μέτρο προορίζεται να εφαρμοστεί στις κηρυγμένες περιοχές Φύση 2000 στις οποίες περιλαμβάνεται έκταση 2.015 εκτ. περίπου, γεωργικής γης. Σε περίπτωση τροποποίησης των περιοχών, θα γίνουν οι ανάλογες αλλαγές για συμπερίληψη τους στο Μέτρο.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι συμμετοχής στο Μέτρο είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που κατέχουν ή διαχειρίζονται γεωργική γη και υποβάλλουν κανονικά αίτηση.

Οι δικαιούχοι θα πρέπει να υποβάλουν μία μόνο αίτηση παγκύπρια και να πληρούν τα πιο κάτω κριτήρια:

- Καλλιεργούν το ελάχιστο τρία (3) δεκάρια γεωργικής γης είτε μεμονωμένα είτε ως μέλη γεωργικής οικογένειας. Το ελάχιστο αποδεκτό μέγεθος κάθε μεμονωμένου τεμαχίου ορίζεται στο μισό (0,5) δεκάριο για τις μόνιμες και ημιμόνιμες καλλιέργειες και στο ένα (1,0) δεκάριο για τις εποχιακές καλλιέργειες.
- Αναλαμβάνουν τη δέσμευση να συνεχίσουν τη γεωργική δραστηριότητα τους εντός των περιοχών Φύση 2000 για πέντε (5) τουλάχιστον έτη από την πρώτη καταβολή της εξισωτικής πληρωμής εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας.
- Εφαρμόζουν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα ελέγχονται και για τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης καθώς και για τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- Δέχονται ανεπιφύλακτα και διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν τα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις περιοχές Φύση 2000 ορίζεται αρχικά σε 35 Ευρώ για 220 μέτρα λωρίδας τα οποία αντιστοιχούν σε ένα δεκάριο σύμφωνα με το Παράρτημα του Καν(ΕΚ)1698/2005 και ακολούθως θα γίνεται επαναπροσδιορισμός στη βάση των Διαχειριστικών Σχεδίων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Οι ενισχύσεις καταβάλλονται στους δικαιούχους καλλιεργητές στο τέλος κάθε έτους νοουμένου ότι:

- οι ενδιαφερόμενοι καλλιεργητές υποβάλουν κανονικά την αίτηση τους κατάλληλα συμπληρωμένη και στα χρονικά πλαίσια που ορίζονται από το Μέτρο,
- οι αιτήσεις περάσουν με επιτυχία όλους τους προβλεπόμενους ελέγχους για εξακρίβωση των στοιχείων που περιέχονται,
- ο αιτητής συνεργάζεται πλήρως με την Αρμόδια Αρχή κατά τη διενέργεια οποιουδήποτε ελέγχου (διοικητικός ή επιτόπιος) για επαλήθευση των δηλωθεισών πληροφοριών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 2.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.400.000	1.400.000	2.800.000		2.800.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυμένων εκμεταλλεύσεων στις περιοχές Φύση 2000	NA
	Έκταση γης υπό ενίσχυση στις περιοχές Φύση 2000	2.015 ha
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	2.015 ha
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
Επίδραση	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών		

METPO 2.3**«Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 36 (α) (iv) και 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005
 Άρθρο 27 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2005, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.2.1.4

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

214

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών.

Το Μέτρο αυτό αποτελείται από 8 Καθεστώτα με βάση τα οποία οι γεωργοί αναλαμβάνουν συγκεκριμένες αγροπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα. Ειδικότερα για τα μέτρα στα οποία προβλέπεται μηχανική καλλιέργεια αντί ζιζανιοκτονίας εκμηδενίζονται οι εισροές φυτοφαρμάκων (ζιζανιοκτόνων). Για τα μέτρα τα οποία προβλέπουν εφαρμογή αμειψισποράς οι εισροές σε λιπάσματα μειώνονται σε 33% (τριετής κύκλος) έως και 50% (διετής κύκλος). Όσον αφορά την εφαρμογή Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής οι ποσότητες σε εισροές λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και νερού εφαρμόζονται με τρόπο τέτοιο ώστε να ικανοποιούν τις ελάχιστες δυνατές απαιτήσεις της εκάστοτε καλλιέργειας, ρυθμίζονται με βάση ευρωπαϊκά πρότυπα και η πιστοποίηση γίνεται από ανεξάρτητους οργανισμούς. Οι δεσμεύσεις αυτές αναλαμβάνονται κατά γενικό κανόνα για περίοδο πέντε ετών με εξαίρεση την εφαρμογή της τριετούς αμειψισποράς, δράση για την οποία τα συμβόλαια έχουν εξαετή διάρκεια.

Ο υπολογισμός του ύψους της ενίσχυσης υπολογίστηκε έχοντας υπόψη το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό (πρόσθετα εργατικά, πρόσθετη μηχανική εργασία κτλ) από την εφαρμογή του μέτρου αφαιρουμένων των δαπανών που δεν εφαρμόζονται (μη εφαρμογή ζιζανιοκτόνων κτλ). Κατά περίπτωση έχει ληφθεί υπόψη η απώλεια εισοδήματος του γεωργού και η μεταβολή στο καθαρό κέρδος που προκύπτει από την καλλιέργεια. Ειδικότερη αναφορά για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης γίνεται κατά περίπτωση εντός των καθεστώτων του μέτρου αυτού. Παραδείγματα που αφορούν την εφαρμογή της μεθοδολογίας για υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙV. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τους εν λόγω υπολογισμούς προέρχονται από Τμήμα Γεωργίας και αφορούν τα έτη 2004 έως 2006. Σημειώνεται ότι η όλη διαδικασία έχει ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών της Κύπρου.

Διευκρινίζεται ότι μέχρι και το τέλος του 2008 οι δικαιούχοι υποχρεούνται να εφαρμόζουν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες όπως προβλέπεται από το άρθρο 51 (3) του Κανονισμού 1698/2005 και το άρθρο 2 του Κανονισμού 2012/2006. Η πλήρης τήρηση της Πολλαπλής Συμμόρφωσης καθώς και η τήρηση των ελάχιστων απαιτήσεων όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες εφαρμόζονται από το 2009 και έπειτα. Νοείται ότι θα γίνουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις του Προγράμματος.

Οι ελάχιστες απαιτήσεις για τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες έχουν ετοιμαστεί στη βάση του άρθρου 5 και του Παραρτήματος ΙV του Κανονισμού 1782/2003 και έχουν κοινοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή όπως προβλέπεται από το άρθρο 146 του ίδιου Κανονισμού με επιστολή ημερομηνίας 12/07/07.

Σε περίπτωση τροποποίησης των υποχρεωτικών προτύπων ή απαιτήσεων που καθορίζονται από την κοινοτική ή εθνική νομοθεσία, οι δικαιούχοι θα πρέπει να προσαρμοστούν με βάση τα νέα

δεδομένα. Στην περίπτωση όπου ο δικαιούχος δεν αποδέχεται την προσαρμογή αυτή, η δέσμευση του δικαιούχου μπορεί να τερματιστεί χωρίς να υποχρεούται να επιστρέψει την στήριξη που δικαιούται για την περίοδο κατά την οποία η δέσμευση ήταν σε ισχύ.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 2.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	38.100.000	38.100.000	76.200.000		76.200.000
%	50	50	100		100

Στο Μέτρο υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) ύψους € 29.000.000 οι οποίες αφορούν δεσμεύσεις που θα γίνουν τα έτη
2009 € 10.775.000
2010 € 10.150.000
2011 € 8.075.000

Οι πιο πάνω κρατική ενίσχυση καλύπτει δικαιούχους είτε εξ'ολοκλήρου είτε μερικώς σε συνδυασμό με συγχρηματοδότηση.

Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει καμία παρέκκλιση από τις προϋπόθεσεις που ορίζονται για τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις. Το ύψος ενίσχυσης και τα κριτήρια είναι τα ίδια όπως περιγράφονται στα Καθεστώτα 2.3.1 και 2.3.3.

Κωδικός Καθεστώτος	Τίτλος Καθεστώτος	Ποσό σε ευρώ
214	2.3.1: «Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οينوποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια»	22.000.000
214	2.3.2: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες»	7.500.000
214	2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή»	15.000.000
214	2.3.4: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες»	7.000.000
214	2.3.5: «Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οينوποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων»	900.000
214	2.3.6: «Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές»	15.000.000
214	2.3.7: «Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων»	7.000.000
214	2.3.8: «Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας».	1.800.000

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους €35.250.282 σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 1320/05. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από τα Μέτρα 2.2 και 2.3 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.1

«Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα/ επιτραπέζια αμπέλια»

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η σημασία του τομέα, ο οποίος αξιοποιεί εδάφη επικλινή/ πετρώδη/ φτωχά είναι εξαιρετικά μεγάλη κυρίως από οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική άποψη. Υπάρχουν 14000 εκτάρια με οινοποιήσιμα και επιτραπέζια σταφύλια. Στις ορεινές περιοχές έκταση 13.000 εκταρίων καλύπτεται από οινοποιήσιμα αμπέλια. Στον τομέα απασχολούνται γύρω στα 15.000 άτομα τα οποία έχουν την αμπελουργία ως δεύτερη/ συμπληρωματική, κυρίως, εργασία. Η έλλειψη εργατικών χεριών, το ψηλό τους κόστος, ο επίπονος χαρακτήρας των καλλιεργητικών φροντίδων στα επικλινή εδάφη και η γενική τάση για εγκατάλειψη της υπαίθρου είχαν σαν αποτέλεσμα την επικράτηση της χρήσης ζιζανιοκτόνων για καταστροφή των αγριόχορτων. Η μηχανική καλλιέργεια έχει αντίθετα περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό και εφαρμόζεται σήμερα κυρίως σε αμπελώνες με ψηλή ανά εκτάριο απόδοση. Σαν αποτέλεσμα έχουν αυξηθεί οι κίνδυνοι τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το περιβάλλον με την υποβάθμιση της ποιότητας των υπόγειων και επιφανειακών νερών καθώς και των εδαφών. Εξάλλου, λόγω του ότι πολλοί αμπελώνες είναι επικλινείς, τα χημικά παρασκευάσματα που εφαρμόζονται στο έδαφος παρασύρονται από τα νερά της βροχής και μολύνουν άλλες πιο επίπεδες εκτάσεις καθώς και τις λεκάνες απορροής των μεγάλων υδατοφρακτών. Η καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των αγριόχορτων αντί χημικής ζιζανιοκτονίας θα βοηθήσει στην εξάλειψη των πιο πάνω κινδύνων.

Αναγκαιότητα αναστροφής της πρακτικής για χημική καταπολέμηση των ζιζανίων

Η χρήση της χημικής καταπολέμησης των ζιζανίων στα οινοποιήσιμα και επιτραπέζια αμπέλια είχε τα τελευταία χρόνια επικρατήσει να εφαρμόζεται καθολικά εις βάρος της μηχανικής κατεργασίας του εδάφους. Οι κυριότεροι λόγοι για την κατάσταση αυτή είναι οι ακόλουθοι :

1. Η έντονη έλλειψη εργατικών χεριών
2. Το υπερβολικά αυξημένο κόστος των εργατικών χεριών
3. Το επικλινές των εδαφών που καλλιεργούνται τα αμπέλια
4. Τα φτωχά και πετρώδη εδάφη στα οποία καλλιεργούνται τα αμπέλια
5. Η δυσκολία διακίνησης μηχανημάτων στις περιοχές των αμπελιών
6. Το μικρό και ακανόνιστο σχήμα των αμπελιών

Η χρήση της χημικής καταπολέμησης των ζιζανίων παρουσιάζει τα ακόλουθα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι της μηχανικής καλλιέργειας για καταπολέμηση των αγριόχορτων:

1. Σημαντικά χαμηλότερο κόστος εφαρμογής
2. Μειωμένη χρήση εργατικών χεριών
3. Ευκολία εφαρμογής σε επικλινή και πετρώδη εδάφη
4. Μεγαλύτερη χρονική διάρκεια καταπολέμησης των αγριόχορτων
5. Καταπολέμηση ανεπιθύμητης βλάστησης σε σημεία που δεν μπορούν να καλλιεργηθούν ή να καταπολεμηθούν με άλλους τρόπους.

Ως εκ των προαναφερομένων αιτιολογείται πλήρως η διαχρονική επικράτηση της καθολικής χρήσης της χημικής καταπολέμησης ζιζανίων στα επιτραπέζια και οινοποιήσιμα αμπέλια γεγονός που έχει δημιουργήσει με την πάροδο του χρόνου τα ακόλουθα περιβαλλοντικά και αγρονομικά προβλήματα:

1. Αύξηση των αγροπεριβαλλοντικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τη ρύπανση των επιφανειακών και των υπογείων υδροφόρων στρωμάτων η οποία παρατηρείται από τη συνεχή χρήση ζιζανιοκτόνων.
2. Μείωση της γονιμότητας των εδαφών λόγω της περιορισμένης μηχανικής κατεργασίας η οποία βοηθά στην οξυγόνωση του εδάφους και των ριζών.
3. Μείωση της δυνατότητας συγκράτησης υγρασίας από το έδαφος λόγω της συνεχούς συμπίεσης που υφίσταται από τη διέλευση μηχανημάτων και την έλλειψη κατεργασίας που βοηθά στη δημιουργία σωστής κατανομής των πόρων του εδάφους.
4. Υποβάθμιση της υφής και της ποιότητας των εδαφών λόγω μείωσης του πληθυσμού των μικροοργανισμών που διαβιούν σε αυτό.
5. Αύξηση των κινδύνων εξάπλωσης πυρκαγιών λόγω των υπολειμμάτων ξηρής βλάστησης που εναποτίθενται στο έδαφος με τη συνεχή χρήση των ζιζανιοκτόνων.

Όλα τα πιο πάνω αποτελούν τους ουσιαστικούς αγρονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνηγορούν στην αναγκαιότητα συνέχισης του καθεστώτος αυτού και στη προγραμματική περίοδο 2007-2013. Η συμπερίληψη του καθεστώτος αυτού αποσκοπεί στο να περιορίσει τις επιβλαβείς επιπτώσεις για το περιβάλλον και την ποιότητα των γεωργικών εδαφών και νερού με την παροχή οικονομικής ενίσχυσης που θα αντισταθμίσει το δυσβάστακτο οικονομικό κόστος το οποίο θα επιβαρυνθεί ο γεωργός με την αλλαγή της ακολουθούμενης πρακτικής που συνίσταται στην καταπολέμηση των ζιζανίων με χημικά μέσα με την πιο αποδεκτή περιβαλλοντικά μηχανική κατεργασία ή εκκοπή των αγριόχορτων.

Δεν θα πρέπει επίσης να αγνοηθεί ο σημαντικός κοινωνικοοικονομικός ρόλος του μέτρου το οποίο αποδεδειγμένα έχει συνεισφέρει στην βελτίωση της εικόνας της Κυπριακής υπαίθρου. Η εξελισσόμενη εφαρμογή του καθεστώτος αυτού στα πλαίσια του ΣΑΑ 2004-2006 έχει ήδη αρχίσει να αποφέρει καρπούς σε ορισμένες περιοχές με την επανεμφάνιση ειδών γηγενούς βλάστησης τα οποία έτειναν να εκλείψουν από τη συνεχή και έντονη χρήση ζιζανιοκτόνων. Κατά συνέπεια η εφαρμογή του μέτρου βοηθά στην αύξηση της βιοποικιλότητας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Το καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Προτεραιότητα δίνεται στις περιοχές παραγωγής οίνων ΟΕΟΠ (Πιτσιλιά, Κρασοχώρια Λεμεσού, Βουνί Παναγιάς – Αμπελίτης, Λαόνα Ακάμα και Κουμανδάρια) όπως καθορίζονται από το ΣΑΠ.

Οι κυριότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:

- Η επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων λόγω της μείωσης στη χρήση ζιζανιοκτόνων
- Μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια των αμπελιών.
- Αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων.
- Προστασία της δημόσιας υγείας
- Βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του
- Περιορισμός της έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών
- Συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ ΟΤΙ ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΙΔΙΕΣ ΜΕ ΑΥΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΟΠΩΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΚ) 1782/2003.

Επιβεβαιώνεται ότι θα ακολουθείται η Πολλαπλή Συμμόρφωση και ειδικότερα τα πιο κάτω:

- Ο περί «Βιολογικής Παραγωγής Νόμος 160/ (I)/ 2001» που είναι πλήρως εναρμονισμένος με την αντίστοιχη νομοθεσία της Ε.Ε. [Καν. (ΕΟΚ) 2092/ 91 και (ΕΚ) 1804/ 99 του Συμβουλίου].
- Η εφαρμογή της Οδηγίας για τη λάσπη των οικιακών λυμάτων (86/ 278/ ΕΟΚ).
- Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης άγριων πτηνών και Θηραμάτων Εφαρμοστικός Νόμος (152 (I)/ 2003) και η σχετική οδηγία του Συμβουλίου για τη Διατήρηση των Άγριων Πτηνών (79/ 409/ ΕΟΚ).
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμοι του 2002 μέχρι 2006 (Αρ. 106(I)/ 2002, Αρ. 160(I)/ 2006, 76(I)/ 2006) και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου περί Προστασίας των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (86/ 278 ΕΟΚ).
- Η εφαρμογή της Οδηγίας για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (91/ 676/ ΕΟΚ).
- Ο περί Προστασίας και διαχείρισης της φύσης της άγριας ζωής εναρμονιστικός νόμος (153(I)/ 2003) και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/ 43/ ΕΟΚ).
- Ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που καθορίζει τις γενικές αρχές για την ασφάλεια των τροφίμων (ΕΚ 178/ 2002).

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης. Οι δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

- η ελάχιστη επιλέξιμη έκταση είναι 0,1 εκτάριο
- συμπερίληψη στο μέτρο όλων των οινοποιήσιμων και επιτραπέζιων αμπελιών του αιτητή που αποτελούν μέρος της ίδιας συμπαγούς έκτασης
- τήρηση των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Συνθηκών (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- υπογράφουν σχετικό συμβόλαιο για πέντε έτη

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμη δράση είναι η μηχανική καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των αγριόχορτων. Η δράση αυτή θα γίνεται κατά τη διάρκεια του βλαστητικού κύκλου των αμπελιών.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Για την εφαρμογή μηχανικής καλλιέργειας ή άλλου μηχανικού τρόπου καταστροφής των αγριόχορτων αντί της ζιζανιοκτονίας στα οινοποιήσιμα και επιτραπέζια αμπέλια θα παρέχεται ετήσια ενίσχυση 600 Ευρώ/ εκτάριο για κάλυψη του πρόσθετου κόστους.

Για τους αμπελώνες που βρίσκονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με υψόμετρο άνω των 800 μέτρων ή με υψόμετρο άνω των 500 μέτρων και μέση κλίση εδάφους 15% και άνω θα παρέχονται ακόμη 200 Ευρώ ανά εκτάριο.

Η ψηλή κατ' έκταση επιδότηση αιτιολογείται από το γεγονός ότι οι αμπελουργικές περιοχές της Κύπρου είναι κατά βάση σε επικλινείς περιοχές οι οποίες δυσχεραίνουν τις καλλιεργητικές φροντίδες με αποτέλεσμα την αύξηση του εργατικού κόστους το οποίο έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια. Πρόσθετα η αλματώδης αύξηση του πετρελαίου έχει συμβάλει σημαντικά στην αύξηση του κόστους των καλλιεργητικών φροντίδων.

Επιπλέον το γεγονός ότι τα εδάφη στις περιοχές αυτές είναι αβαθή, φτωχά σε θρεπτικές ουσίες και με μεγάλες κλίσεις σε συνδυασμό με τη χαμηλή βροχόπτωση των τελευταίων χρόνων επηρεάζουν σημαντικά τον όγκο της παραγωγής με συνέπεια την δραματική μείωση του γεωργικού εισοδήματος.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων έναντι ζιζανιοκτονίας

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή της δράσης αλλά και οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός. Το κόστος περιλαμβάνει την αμοιβή της ανθρώπινης εργασίας η οποία προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης καθώς επίσης και το κόστος χρήσης των γεωργικών μηχανημάτων που απαιτούνται. Στις δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός υπολογίζεται η αξία του ζιζανιοκτόνου και το κόστος της μηχανικής και ανθρώπινης εργασίας για την εφαρμογή του. Ακολούθως από το κόστος που προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης αφαιρούνται οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί πλέον ο γεωργός και η διαφορά ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα δίδεται για πρώτη φορά ένα χρόνο μετά την υποβολή της αίτησης και νοουμένου ότι θα συμπληρωθούν επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι. Στη συνέχεια οι ενισχύσεις θα δίνονται κάθε ένα χρόνο νοουμένου ότι συμπληρώνονται επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	11.000.000	11.000.000	22.000.000		22.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

Στο Μέτρο υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) ύψους € 14.500.000. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει καμία παρέκκλιση από τις προϋποθέσεις που ορίζονται για τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις.

Αναμένεται κατ' εκτίμηση ότι οι δεσμεύσεις του ποσού της συμπληρωματικής εθνικής χρηματοδότησης θα κατανεμηθούν ως εξής

2009: €4.350.000

2010: €5.075.000

2011: €5.075.000

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	5.800
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	6.000 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	6.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	5.800
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	6.000 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.2**«Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/ 2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η πατατοκαλλιέργεια αποτελεί το κυριότερο εξαγωγικό γεωργικό προϊόν της Κύπρου. Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση ανέρχεται στα 5.000 εκτάρια. Λόγω της πολύχρονης εντατικής καλλιέργειας της πατάτας, συνήθως ως συνεχούς μονοκαλλιέργειας και μερικές φορές ως σύστημα διετούς αμειψισποράς, σε μια σχετικά μεγάλη συμπαγή έκταση στα Κοκκινόχωρια Επαρχίας Αμμοχώστου-Λάρνακας και σε μικρότερο βαθμό σε άλλες Επαρχίες, έχουν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα επιβάρυνσης του περιβάλλοντος, μείωσης της γονιμότητας του εδάφους και της ποιότητας του προϊόντος. Παρατηρήθηκε επίσης αύξηση εδαφικών παρασίτων. Κατά συνέπεια απαιτείται η εφαρμογή παραδοσιακού συστήματος τριετούς αμειψισποράς με υποχρεωτική εφαρμογή χλωρής λίπανσης και συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής (Ο.Δ.Π. – ICM) πατατών, για προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρο ανάπτυξη.

Με την εφαρμογή του μέτρου αναμένεται επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων λόγω της μείωσης στη χρήση αγροχημικών παρασκευασμάτων και ορθολογιστικής χρήσης του νερού. Παράλληλα αναμένεται η διευκόλυνση της εμπορίας πατατών στις υπεραγορές της Ευρώπης αφού θα παράγονται σύμφωνα με τις αρχές της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής.

Η συνέχιση της δράσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής κατά την επόμενη περίοδο θα εξεταστεί με βάση τις νέες απαιτήσεις, του νέου κανονιστικού πλαισίου, των τάσεων που θα επικρατούν στις αγορές και τυχόν προβλημάτων που θα διαπιστωθούν.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Ειδικότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:

- η μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια πατατών,
- η αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων,
- η μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων και η βελτίωση της ποιότητας και ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων,
- η προαγωγή της επαγγελματικής ασφάλειας και ευημερίας των παραγωγών και του εργατικού προσωπικού,
- η προστασία της δημόσιας υγείας,
- η προσαρμογή της παραγωγής των κυπριακών πατατών κατά τρόπο που να ικανοποιεί τις αυξημένες απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού καταναλωτικού κοινού,
- βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Στο Καθεστώς αυτό περιλαμβάνονται δυο επιλέξιμες δράσεις που σκοπό έχουν να προωθηθούν καλλιεργητικές μέθοδοι και τεχνικές παραγωγής και διαχείρισης που σέβονται το περιβάλλον, ιδίως

για να προστατευθεί η ποιότητα των υδάτων, του εδάφους και του τοπίου και να διατηρηθεί ή/ και να προαχθεί η βιοποικιλομορφία.

1.Τριετής Αμειψισπορά

Επιλέξιμη δράση είναι η εφαρμογή τριετούς συστήματος αμειψισποράς που περιλαμβάνει εναλλαγή με ένα χρόνο πατάτες, ένα χρόνο άλλη ετήσια καλλιέργεια εκτός των σολανωδών και ένα χρόνο υποχρεωτική αγρανάπαυση με τουλάχιστον δύο καλλιέργειες του εδάφους (φθινόπωρο - άνοιξη) και εφαρμογή χλωρής λίπανσης.

2.Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής

Η ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής περιλαμβάνει βασικά τη διαχείριση της λίπανσης ,την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία, την ορθή χρήση του νερού, και την πιστοποίηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής. Η διαχείριση της λίπανσης περιλαμβάνει βασικά αναλύσεις εδάφους και φύλλων και καθορισμό προγράμματος λίπανσης. Η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία περιλαμβάνει κυρίως προγράμματα φυτοπροστασίας που βασίζονται σε φερμώνες, παγίδες, ωφέλημα έντομα καθώς και ανάλυση των υπολειμμάτων. Η διαχείριση χρήσης του νερού περιλαμβάνει προγράμματα άρδευσης και ωράρια άρδευσης. Επίσης αναγκαία θεωρείται η τήρησης αρχείου καθώς και η πιστοποίηση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής.

Επιλέξιμη δράση είναι η ορθολογιστική χρήση του νερού και των λιπασμάτων καθώς και η συνδυασμένη χρήση φυσικών και χημικών μεθόδων φυτοπροστασίας με στόχο τη διατήρηση των διαφόρων εχθρών και ασθενειών των πατατών σε οικονομικά επίπεδα. Οι γεωργοί που θα συμμετέχουν οφείλουν:

- να ακολουθούν τις απαιτήσεις του προγράμματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής και να τηρούν σχετικά στοιχεία
- να διενεργούν αναλύσεις εδάφους ανά τριετία
- να τυγχάνουν πιστοποίησης από διαπιστευμένο ανεξάρτητο Οργανισμό Πιστοποίησης

Το Καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Προτεραιότητα δίνεται στις περιοχές Κοκκινοχωριών, δυτικής Λευκωσίας, πεδινής ανατολικής Πάφου, δυτικής Λάρνακας και δυτικής Λεμεσού.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης.

Οι δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

- η ελάχιστη επιλέξιμη έκταση είναι 0,5 εκτάρια,
- συμπερίληψη στο μέτρο όλων των πατατοφυτειών του αιτητή που αποτελούν μέρος της ίδιας συμπαγούς έκτασης,
- τήρηση των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Συνθηκών (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- υπογραφή συμβολαίου για ανάληψη των συγκεκριμένων αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων για τουλάχιστον πέντε χρόνια για τη δράση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής και έξι χρόνια για τη δράση της τριετούς αμειψισποράς.
- τήρηση των ελάχιστων απαιτήσεων όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες,
- υποχρεωτική τήρηση αρχείων για τις κυριότερες καλλιεργητικές φροντίδες.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ποσοστό της ενίσχυσης βασίζεται στο διαφυγόν εισόδημα και τις επιπρόσθετες δαπάνες που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος. Για τις δύο επιλέξιμες δράσεις που περιλαμβάνει η ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες οι αντίστοιχες ενισχύσεις είναι οι ακόλουθες:

1.Τριετής Αμειψισπορά

Για την εφαρμογή του συστήματος τριετούς αμειψισποράς και για ολόκληρη την έκταση με την οποία ο κάθε δικαιούχος θα συμμετέχει στο σύστημα αμειψισποράς, όπως περιγράφεται πιο πάνω, θα παρέχεται ενίσχυση ύψους μέχρι 525 Ευρώ/ εκτάριο κάθε χρόνο.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για την εφαρμογή του συστήματος τριετούς συστήματος αμειψισποράς

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του μερικού προϋπολογισμού με κριτήριο το καθαρό κέρδος. Γίνεται δηλαδή σύγκριση του καθαρού κέρδους που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή του διετούς συστήματος αμειψισποράς σε σύγκριση με το καθαρό κέρδος που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή τριετούς συστήματος αμειψισποράς. Η απώλεια του καθαρού κέρδους η οποία προκύπτει ανάγεται στο ένα έτος και ισούται με το ετήσιο ύψος ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

2.Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής

Για την εφαρμογή του συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής πατατών (π.χ. EUREPGAP, κ.ά.) θα παρέχεται ενίσχυση ύψους 375 Ευρώ/ εκτάριο το χρόνο. Η ενίσχυση θα παρέχεται για την κάλυψη μέρους των αυξημένων δαπανών που θα προκύπτουν από την χρησιμοποίηση παρασκευασμάτων που είναι φιλικά προς το περιβάλλον, σε αντικατάσταση των συμβατικών χημικών παρασκευασμάτων, για τη διενέργεια χημικών αναλύσεων εδάφους για ορθολογιστική θρέψη των φυτών και για κάλυψη του κόστους πιστοποίησης.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για εφαρμογή Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής (Ο. Δ. Π.)

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης αθροίζονται οι τρεις βασικοί παράγοντες που αποτελούν το κόστος εφαρμογής της Ο. Δ. Π.:

1. Διαχείριση λίπανσης η οποία περιλαμβάνει εργαστηριακές αναλύσεις εδάφους και νερού ανάλογα με το καλλιεργούμενο είδος και τη σύσταση του εδάφους καθώς επίσης και εργαστηριακές αναλύσεις φύλλων.
2. Ολοκληρωμένη φυτοπροστασία η οποία περιλαμβάνει προγράμματα φυτοπροστασίας που βασίζονται σε φερομόνες, παγίδες εντόμων, ωφέλιμα έντομα και εργαστηριακές αναλύσεις υπολειμμάτων.
3. Πιστοποίηση Ολοκληρωμένης Διαχείρισης παραγωγής η οποία περιλαμβάνει το κόστος πιστοποίησης από εγκεκριμένο πιστοποιούντα Οργανισμό.

Το άθροισμα των πιο πάνω ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

Οι πατατοκαλλιεργητές στη σχετική δήλωση τους θα δικαιούνται να επιλέξουν κατά πόσο επιθυμούν να συμμετάσχουν στη μία ή και στις δύο δράσεις του καθεστώτος αυτού.

Νοείται επίσης ότι η Κυπριακή Δημοκρατία επιφυλάσσει στον εαυτό της το δικαίωμα για μεταφορά πόρων του Π.Α.Α. από την μία δράση στην άλλη σε περίπτωση που οι παραγωγοί επιδείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για συμμετοχή σε μία από τις δύο δράσεις.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.750.000	3.750.000	7.500.000		7.500.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στο Καθεστώς 2.3.2., η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Υπάρχουν δεσμεύσεις οι οποίες παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	800
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	4.500 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	3.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	1.100
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	3.000 ha
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	-
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
Επίδραση	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών		

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.3**«Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση ανέρχεται στα 5500 εκτάρια. Η εντατική καλλιέργεια εσπεριδοειδών και η συνεχής χρήση χημικών λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών ουσιών για την καταπολέμηση των εχθρών και των ασθενειών και η χρήση ζιζανιοκτόνων προκαλούν επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Παράλληλα η έλλειψη νερού και οι περίοδοι ανομβρίας που παρατηρούνται στις Κυπριακές συνθήκες επιβάλλουν την ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων. Η μείωση της χρήσης εισροών έχει ως αποτέλεσμα την προστασία, τη διατήρηση, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων του οικοσυστήματος στις περιοχές καλλιέργειας εσπεριδοειδών. Το Καθεστώς παρέχει οικονομική ενίσχυση για την ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή ενώ, στοχεύει στη μείωση της χρήσης φυτοπροστατευτικών ουσιών, χημικών λιπασμάτων, την ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων, την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και τις ξενοβιοτικές ουσίες καθώς επίσης στη διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας. Με τον τρόπο αυτό θα βελτιωθεί και προστατευτεί το περιβάλλον..

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Ανάμεσα στους στόχους του Καθεστώτος για την παροχή ενισχύσεων για την ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή είναι:

- Η μείωση της χρήσης εντομοκτόνων, μυκητοκτόνων και χημικών λιπασμάτων.
- Η μείωση ή και αντικατάσταση της χρήσης ζιζανιοκτόνων,
- Η ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων,
- Η ασφάλεια των εργαζομένων,
- Η παραγωγή εσπεριδοειδών ποιότητας,
- Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων,
- Η προστασία της δημόσιας υγείας,
- Η βελτίωση και προαγωγή της βιοποικιλότητας.
- Η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Στο Καθεστώς αυτό περιλαμβάνονται δυο επιλέξιμες δράσεις που σκοπό έχουν τη προστασία, τη διατήρηση και τη βελτίωση του περιβάλλοντος σε περιοχές και εκμεταλλεύσεις εσπεριδοειδών.

1. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής Εσπεριδοειδών.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής περιλαμβάνει βασικά τη διαχείριση της λίπανσης, την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία, την ορθή χρήση του νερού, και την πιστοποίηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής. Η διαχείριση της λίπανσης περιλαμβάνει βασικά αναλύσεις εδάφους και φύλλων και καθορισμό προγράμματος λίπανσης. Η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία περιλαμβάνει κυρίως προγράμματα φυτοπροστασίας που βασίζονται σε φερμώνες, παγίδες, ωφέλημα έντομα καθώς και ανάλυση των υπολειμμάτων. Η διαχείριση χρήσης του νερού

περιλαμβάνει προγράμματα άρδευσης και ωράρια άρδευσης. Επίσης αναγκαία θεωρείται η τήρησης αρχείου καθώς και η πιστοποίηση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής.

Επιλέξιμη δράση είναι η ορθολογιστική χρήση του νερού και των λιπασμάτων καθώς και η συνδυασμένη χρήση φυσικών, βιολογικών, μηχανικών και χημικών μεθόδων φυτοπροστασίας με στόχο τη διατήρηση των διαφόρων εχθρών και ασθενειών των εσπεριδοειδών σε οικονομικά επίπεδα. Οι γεωργοί που θα συμμετέχουν οφείλουν:

- Να ακολουθούν τις απαιτήσεις του προγράμματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής και να τηρούν σχετικά στοιχεία.
- Να τυγχάνουν πιστοποίησης από ιδιωτικό, αναγνωρισμένο, ανεξάρτητο Οργανισμό Πιστοποίησης.

2. Μηχανική αντιμετώπιση ζιζανίων έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων.

Επιλέξιμη δράση είναι η μηχανική καταστροφή των ζιζανίων αντικαθιστώντας έτσι τις δύο εφαρμογές ζιζανιοκτόνων ανά περίοδο που αποτελούν την συνήθη πρακτική. Μια αντιμετώπιση θα γίνεται το φθινόπωρο για αντιμετώπιση των χειμερινών ζιζανίων και μια το καλοκαίρι για αντιμετώπιση των καλοκαιρινών ζιζανίων. Ο παραγωγός μπορεί να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε μέθοδο μηχανικής αντιμετώπισης (κατεργασία εδάφους, χορτοκοπτικά μηχανήματα κλπ) των ζιζανίων αρκεί η μέθοδος να εξασφαλίζει επαρκή καταπολέμηση των ζιζανίων στην εκμετάλλευση κατά τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου. Οι παραγωγοί θα εξακολουθούν να εφαρμόζουν μια καλλιέργεια του εδάφους κατά την περίοδο την άνοιξης όπως είναι η συνήθης καλλιεργητική πρακτική.

Το Καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος σε φυτείες εσπεριδοειδών που εφαρμόζουν τις πιο πάνω αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης. Οι δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τα πιο κάτω κριτήρια:

- Η ελάχιστη επιλέξιμη έκταση είναι 0,5 εκτάρια για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής και 0,3 εκτάρια για την μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων.
- Ανάλυση των συγκεκριμένων αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων για τουλάχιστον πέντε χρόνια.
- τήρηση των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Συνθηκών (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.

Οι δικαιούχοι που αιτούνται ενίσχυσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής Εσπεριδοειδών πρέπει να είναι κάτοχοι πιστοποιητικού Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής (π.χ. EUREPGAP, Nature choice, Agro κτλ) από ιδιωτικό αναγνωρισμένο ανεξάρτητο Οργανισμό Πιστοποίησης

Προτεραιότητα θα δοθεί στις παραλιακές περιοχές, στη δυτική Λευκωσία και την ημιορεινή Πιτσιλιά και στους νέους γεωργούς.

Η συνέχιση της δράσης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής κατά την επόμενη περίοδο θα εξεταστεί με βάση τις νέες απαιτήσεις, του νέου κανονιστικού πλαισίου, των τάσεων που θα επικρατούν στις αγορές και τυχόν προβλημάτων που θα διαπιστωθούν.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το Καθεστώς θα περιλαμβάνει τις αντίστοιχες ενισχύσεις ανά δράση ως ακολούθως:

1. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής Εσπεριδοειδών

Η ενίσχυση θα παρέχεται για την κάλυψη μέρους των αυξημένων δαπανών που θα προκύπτουν από την χρησιμοποίηση παρασκευασμάτων που είναι φιλικά προς το περιβάλλον, σε αντικατάσταση των συμβατικών χημικών παρασκευασμάτων, για τη διενέργεια χημικών αναλύσεων εδάφους για ορθολογιστική θρέψη των φυτών και για κάλυψη του κόστους πιστοποίησης. Το ύψος της ενίσχυσης θα ανέρχεται στα 550 Ευρώ ανά εκτάριο.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για εφαρμογή Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής (Ο. Δ. Π.)

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης αθροίζονται οι τρεις βασικοί παράγοντες που αποτελούν το κόστος εφαρμογής της Ο. Δ. Π.:

Διαχείριση λίπανσης η οποία περιλαμβάνει εργαστηριακές αναλύσεις εδάφους και νερού ανάλογα με το καλλιεργούμενο είδος και τη σύσταση του εδάφους καθώς επίσης και εργαστηριακές αναλύσεις φύλλων.

Ολοκληρωμένη φυτοπροστασία η οποία περιλαμβάνει προγράμματα φυτοπροστασίας που βασίζονται σε φερομόνες, παγίδες εντόμων, ωφέλιμα έντομα και εργαστηριακές αναλύσεις υπολειμμάτων.

Πιστοποίηση Ολοκληρωμένης Διαχείρισης παραγωγής η οποία περιλαμβάνει το κόστος πιστοποίησης από εγκεκριμένο πιστοποιούν Οργανισμό.

Το άθροισμα των πιο πάνω ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

2. Μηχανική αντιμετώπιση ζιζανίων έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων

Η ενίσχυση θα παρέχεται για την κάλυψη των αυξημένων δαπανών που προκύπτουν από την αντικατάσταση της εφαρμογής και χρήσης ζιζανιοκτόνων (2 φορές ανά καλλιεργητική περίοδο) με τη χρήση μηχανικών μέσων αντιμετώπισης τους.

Το ύψος της ενίσχυσης θα ανέρχεται στα 300 Ευρώ ανά εκτάριο.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων έναντι ζιζανιοκτονίας

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή της δράσης αλλά και οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός. Το κόστος περιλαμβάνει την αμοιβή της ανθρώπινης εργασίας η οποία προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης καθώς επίσης και το κόστος χρήσης των γεωργικών μηχανημάτων που απαιτούνται. Στις δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός υπολογίζεται η αξία του ζιζανιοκτόνου και το κόστος της μηχανικής και ανθρώπινης εργασίας για την εφαρμογή του. Ακολούθως από το κόστος που προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης αφαιρούνται οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί πλέον ο γεωργός και η διαφορά ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

Το σύνολο των δαπανών των επιλέξιμων δράσεων ανέρχεται στα 850 ευρώ το εκτάριο για όσους θα επιλέξουν να συμμετέχουν και στις δύο δράσεις.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Καθεστώς 2.3.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	7.500.000	7.500.000	15.000.000		15.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στο Καθεστώς 2.3.3., η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Στο Μέτρο υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) ύψους € 14.500.000. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει καμία παρέκκλιση από τις προϋπότητες που ορίζονται για τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις.

Στο Μέτρο υπάρχει Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατική Ενίσχυση) ύψους € 14.500.000. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει καμία παρέκκλιση από τις προϋπότητες που ορίζονται για τις συγχρηματοδοτούμενες δράσεις.

Αναμένεται κατ' εκτίμηση ότι οι δεσμεύσεις του ποσού της συμπληρωματικής εθνικής χρηματοδότησης θα κατανεμηθούν ως εξής

2009: €6.425.000

2010: €5.075.000

2011: €3.000.000

Υπάρχουν δεσμεύσεις οι οποίες παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	2.600
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	7.500 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	4.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	2.600
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	4.000 ha
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	-
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
Επίδραση	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών		

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.4**«Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες»**NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ:

Άρθρο 39 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/ 2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Με την καλλιέργεια των σιτηρών και άλλων αροτραίων καλλιεργειών αξιοποιούνται κυρίως ξηρικές εκτάσεις φτωχής έως μέτριας γονιμότητας στις οποίες καμιά άλλη καλλιέργεια δεν θα μπορούσε να αποδώσει οικονομικότερα. Στην Κύπρο τα τελευταία 30 χρόνια προτιμάται ως επί το πλείστον η μονοκαλλιέργεια σιτηρών (κριθάρι), με την εφαρμογή αγρανάπαισης μόνο όταν παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα με ζιζάνια. Επιπρόσθετα οι γεωργοί αποφεύγουν τη καλλιέργεια ψυχανθών διότι θεωρείται ασύμφορη κάτω από τις κυπριακές συνθήκες. Αυτή η γεωργική πρακτική οδήγησε σε αρνητικές συνέπειες όπως: τη δημιουργία σοβαρού προβλήματος δυσεξόντων ζιζανίων (βρόμος, αγριοβρώμη, μολόχα), τη μείωση της γονιμότητας του εδάφους, την αύξηση της χρήσης χημικών λιπασμάτων και τελικά υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων σιτηρών.

Η συνέχιση της παραδοσιακής καλλιέργειας των σιτηρών για την αξιοποίηση των ξηρικών εκτάσεων του νησιού στην οποία όμως θα εφαρμόζεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης, το οποίο θα περιλαμβάνει την υιοθέτηση ενός συστήματος αμειψισποράς, αναμένεται ότι μακροπρόθεσμα θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της χρήσης αγροχημικών παρασκευασμάτων, τον περιορισμό των δυσεξόντων ζιζανίων, τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, τη βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του εδάφους.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Με την εφαρμογή του καθεστώτος αναμένεται επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων λόγω της μείωσης της χρήσης αγροχημικών παρασκευασμάτων (γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων). Στόχοι του καθεστώτος είναι η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων (ικανοποίηση των σχετικών προτύπων), ο περιορισμός του πληθυσμού των δυσεξόντων ζιζανίων στα σιτηρά αλλά και η βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του εδάφους.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις των δικαιούχων πρέπει να βρίσκονται εκτός μειονεκτικών περιοχών και να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

Οι δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

- Η ελάχιστη επιλέξιμη έκταση θα είναι 1 εκτάριο.
- τήρηση των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Συνθηκών (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- Υποχρεωτική τήρηση αρχείων για τις κυριότερες καλλιεργητικές φροντίδες.

- Κατά την περίοδο της αγρανάπαυσης θα πρέπει να γίνουν τουλάχιστον δύο καλλιέργειες μία αργά το Φθινόπωρο ή νωρίς το Χειμώνα και μία νωρίς την Άνοιξη. Για πλήρη καταπολέμηση των ζιζανίων ίσως απαιτηθεί και τρίτη καλλιέργεια.
- Ανάληψη των συγκεκριμένων αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων για έξι χρόνια.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμη δράση είναι η εισαγωγή

α) διεισδυτικού συστήματος αμειψισποράς δηλαδή μια χρονιά σιτηρό και μια χρονιά αγρανάπαυση και

β) τριεισδυτικού συστήματος δηλαδή μια χρονιά αγρανάπαυση και στις δύο άλλες χρονιές σιτηρό ή ψυχανθές.

Σε περίπτωση επιλογής της καλλιέργειας με ψυχανθή επιλέξιμες καλλιέργειες θα είναι τα καρποδοτικά ψυχανθή (ρεβίθια, φακές, βίκος και ρόβι) και τα όσπρια πλην των κουκιών (ξηρά φασόλια, λουβιά, λουβάνα, μπιζέλια, εξαιρουμένων όσων συγκομίζονται πράσινα). Επίσης επιλέξιμος είναι ο συνδυασμός σιτηρών ψυχανθών για παραγωγή σανού.

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Τα συμβόλαια που θα υπογραφούν θα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης όπως καθορίζονται από τον κανονισμό 1782/2003. Οι απαιτήσεις που προκύπτουν από το μέτρο είναι επιπρόσθετες των υποχρεώσεων της πολλαπλής συμμόρφωσης.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ποσοστό της ενίσχυσης καλύπτει **μέρος** του διαφυγόντος εισοδήματος και των επιπρόσθετων δαπανών που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος.

Για την εφαρμογή του τριεισδυτικού συστήματος αμειψισποράς όπως περιγράφεται στις επιλέξιμες δράσεις πιο πάνω, θα παρέχεται ενίσχυση μέχρι 32 Ευρώ ανά εκτάριο το έτος ενώ για την εφαρμογή του διεισδυτικού συστήματος αμειψισποράς θα παρέχεται ενίσχυση μέχρι 48 Ευρώ ανά εκτάριο το έτος. Το ποσό αυτό θα αποτελεί ανώτατο όριο και εκπροσωπεί μέρος του διαφυγόντος εισοδήματος του παραγωγού και των επιπρόσθετων δαπανών που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για την εφαρμογή του συστήματος διεισδυτικού ή τριεισδυτικού συστήματος αμειψισποράς

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού με τη κριτήριο το Καθαρό Κέρδος. Γίνεται δηλαδή σύγκριση του Καθαρού Κέρδους που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή του παραδοσιακού συστήματος καλλιέργειας σε σύγκριση με το Καθαρό Κέρδος που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή διεισδυτικού ή τριεισδυτικού συστήματος αμειψισποράς. Η απώλεια του Καθαρού Κέρδους η οποία προκύπτει ανάγεται στο ένα έτος και ισούται με το ετήσιο ύψος ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

Σημειώνεται ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η ενίσχυση θα δίδεται για πρώτη φορά ένα χρόνο μετά την υποβολή της αίτησης και νοουμένου ότι θα συμπληρωθούν επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι. Στη συνέχεια οι ενισχύσεις θα δίνονται κάθε ένα χρόνο (για τις δράσεις που επιδοτούνται) νοουμένου ότι συμπληρώνονται επιτυχώς οι έλεγχοι.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.4					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.500.000	3.500.000	7.000.000		7.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	700
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	9.000 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	9.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	700
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	-
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	-
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	9.000 ha
(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-	
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.5

«Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων»

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.5					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	450.000	450.000	900.000		900.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους, που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους της ενίσχυσης, σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις είναι ανεπαρκείς.

A. ΔΙΑΣΩΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΖΩΩΝ ΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΜΕ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005,

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η ντόπια φυλή αγελάδων και η ντόπια φυλή παχύουρων προβάτων υπήρξαν για εκατοντάδες χρόνια οι κύριες φυλές μηρυκαστικών ζώων που εκτρέφονταν στην Κύπρο. Η μηχανοποίηση της γεωργίας κατέστησε ασύμφορη την εκτροφή της ντόπιας φυλής αγελάδων, αφού κύριος λόγος της εκτροφής ήταν η άρωση και οι μεταφορές. Η ντόπια φυλή των παχύουρων προβάτων αντιμετωπίζει επίσης πρόβλημα επιβίωσης λόγω χαμηλής παραγωγικότητας.

Είναι φανερό ότι οικονομικοί λόγοι δεν δικαιολογούν υπό τις παρούσες συνθήκες τη διατήρηση της ντόπιας φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής του κυπριακού παχύουρου προβάτου. Τόσο στις αγελάδες όσο και στα πρόβατα υπάρχουν βελτιωμένες φυλές στο τομέα της γαλακτοπαραγωγής και της κρεατοπαραγωγής που καθιστούν ασύμφορη τη διατήρηση αυτών των παραδοσιακών φυλών. Λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας των δύο προαναφερθεισών φυλών, η ζητούμενη στήριξη απαιτείται για κάλυψη μέρους του διαφυγόντος εισοδήματος καθώς και του επιπρόσθετου κόστους εκτροφής και αναπαραγωγής των ζώων πέραν των δαπανών για καλή γεωργική πρακτική με στόχο τον πολλαπλασιασμό και τη συντήρηση της φυλής, με ταυτόχρονη εφαρμογή ενδεδειγμένης διαχείρισης και καλής διαβίωσης αυτών των ζώων που διατρέχουν άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης.

Οι φυλές αυτές έχουν περιληφθεί στον κατάλογο της Οργάνωσης Τροφίμων και Γεωργίας σαν απειλούμενα με εξαφάνιση ζώα. Υπολογίζεται ότι στην Κύπρο εκτρέφονται 200 αγελάδες και 30 ταύροι ντόπιας φυλής καθώς και 550 ντόπια πρόβατα. Όσον αφορά την πιστοποίηση (certification), και οι δύο φυλές, δηλαδή η ντόπια φυλή αγελάδων και το ντόπιο παχύουρο πρόβατο έχουν μελετηθεί επισταμένα από το Τμήμα Γεωργίας και από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών της Κύπρου και τα μορφολογικά και άλλα χαρακτηριστικά τους έχουν κωδικοποιηθεί. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αναγνωρισμένοι Σύνδεσμοι Εκτροφέντων των δύο φυλών, τα χαρακτηριστικά τους είναι σαφώς γνωστά και περιγράφονται σε διάφορες δημοσιεύσεις διεθνών, επιστημονικών

περιοδικών όπως π.χ. το «Animal Genetic Resources Information», Volume 4, 1985, της FAO και, παλαιότερα, το «Cyprus Agricultural Journal», 1934 (pages 100-102). Λεπτομερής περιγραφή δίνεται επίσης από τον I.L. Mason, στο βιβλίο του «The sheep Breeds of the Mediterranean» 1967, Edinburgh, FAO 215p.p.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Στόχος του Καθεστώτος είναι η διάσωση, διατήρηση στο φυσικό τους περιβάλλον και η αύξηση του αριθμού των ζώων της αυτόχθονης (ντόπιας) φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτου (κυπριακού παχύουρου), προκειμένου να διατηρηθούν στο φυσικό τους περιβάλλον αλλά και να αυξηθεί η γενετική ποικιλομορφία με τις προστατευμένες αυτές φυλές οι οποίες αποτελούν ιστορικό/γενετικό κεφάλαιο στο περιβάλλον της Κύπρου

Η διατήρηση και αύξηση του αριθμού των ζώων στοχεύει:

- στην προστασία και την αποτελεσματική διαχείριση γενετικού υλικού που είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στις ειδικές συνθήκες του τοπικού περιβάλλοντος και που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παράδοσης και του πολιτιστικού τοπίου της κυπριακής υπαίθρου
- στην αξιοποίηση των επιθυμητών γενετικών ιδιοτήτων των προστατευομένων φυλών για παραγωγικούς σκοπούς
- στην ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης

Ειδικός στόχος είναι η ενίσχυση των κτηνοτρόφων που έχουν δεσμευτεί για την διατήρηση και εκτροφή της ντόπιας φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτων στο φυσικό τους περιβάλλον και η αύξηση του αριθμού των ζώων αυτών.

Για τη διατήρηση της ντόπιας φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτων σε ικανοποιητικό αριθμό είναι ανάγκη να εγκαθιδρυθεί καθεστώς παραχώρησης οικονομικής βοήθειας προς τους αγελαδοτρόφους και προβατοτρόφους ώστε να ενθαρρυνθούν να συμβάλουν στη διάσωση των υπό αναφορά φυλών. Το μέτρο θα καλύπτει όλες τις εκμεταλλεύσεις που εκτρέφουν αγελάδες της ντόπιας φυλής και κυπριακά παχύουρα πρόβατα.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι για συμμετοχή στη Δράση είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που κατέχουν/εκτρέφουν νόμιμα παραγωγικά ζώα της ντόπιας φυλής αγελάδων και της φυλής του κυπριακού παχύουρου προβάτου.

Οι κάτοχοι ντόπιων αγελάδων που επιθυμούν να συμμετάσχουν στη πιο πάνω δράση πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους και υποχρεώσεις:

- Να έχουν και διατηρούν καθαρόαιμα ζώα της ντόπιας φυλής.
- Να κατέχουν ζώα ηλικίας τουλάχιστο 12 μηνών κατά την καταβολή της ετήσιας επιδότησης.
- Οι αιτητές θα υπογράφουν συμβόλαια πενταετούς διάρκειας με τον Επίτροπο Αγροτικών Πληρωμών ότι δεσμεύονται να διατηρήσουν τα ζώα τους καθαρόαιμα και σε καλή παραγωγική κατάσταση και υπό συνθήκες ευημερίας.
- Να επιτρέπουν στο Τμήμα Κτηνιατρικών Υπηρεσιών τη χρήση ορμονών για το συγχρονισμό του οίστρου των αγελάδων.
- Να γονιμοποιούν τις αγελάδες με σπέρμα ντόπιων ταύρων με τη μέθοδο της τεχνητής σπερματέγχυσης ή με φυσική οχεία με τη χρήση καθαρόαιμων ντόπιων ταύρων.

- Να ακολουθούν τις οδηγίες του Τμήματος Γεωργίας σε ότι αφορά τη σωστή διατροφή, στέγαση, αναπαραγωγή και διαχείριση των ντόπιων αγελάδων και ταύρων και την τυχόν κράτηση στοιχείων.
- Να αποδέχονται οποιοσδήποτε επιθεωρήσεις από Λειτουργούς του Τμήματος Γεωργίας και των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών για διαπίστωση ότι τα ζώα βρίσκονται σε ζωή, διατηρούνται σύμφωνα με τον περί Ευημερίας των Ζώων Νόμο και εκτρέφονται και τυγχάνουν διαχείρισης στο φυσικό τους περιβάλλον ως οι οδηγίες του Τμήματος Γεωργίας.

Οι κάτοχοι κυπριακών παχύουρων προβάτων που θα συμμετάσχουν στη δράση πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους και προϋποθέσεις.

- Κατέχουν και διαχειρίζονται ζώα καθαρόαιμα της ντόπιας φυλής παχύουρου προβάτου σε εντελώς χωριστή μονάδα και υποστατικά από ζώα άλλων φυλών.
- Κατέχουν ζώα αναπαραγωγής ηλικίας τουλάχιστον 12 μηνών κατά την καταβολή της ετήσιας επιδότησης.
- Επιλέξιμα ζώα θα είναι αυτά που έχουν ηλικία άνω των 12 μηνών και θα βρίσκονται στο κοπάδι και θα καταμετρούνται κατά την ημέρα του ελέγχου.
- Οι προβατίνες γονιμοποιούνται κατά προτίμηση με φυσική οχεία, επιτρέπεται όμως και η εφαρμογή της μεθόδου της τεχνητής σπερματέγχυσης με σπέρμα ντόπιων κριών, εφόσον υπάρχει διαθέσιμο.
- Συνεργάζονται πλήρως με το Τμήμα Γεωργίας και εφαρμόζουν τις οδηγίες των λειτουργών του που αφορούν τη διατροφή, στέγαση, διαχείριση, αναπαραγωγή και κράτηση στοιχείων.
- Αποδέχονται οποιοσδήποτε επιθεωρήσεις από Λειτουργούς του Τμήματος Γεωργίας και του Τμήματος Κτηνιατρικών Υπηρεσιών για διαπίστωση ότι τα ζώα βρίσκονται σε ζωή, διατηρούνται με βάση τον περί Ευημερίας των Ζώων Νόμο και τυγχάνουν σωστής διατροφής, διαχείρισης και στέγασης στο φυσικό τους περιβάλλον.
- Οι αιτητές θα υπογράφουν συμβόλαια πενταετούς διάρκειας με τον Επίτροπο Αγροτικών Πληρωμών ότι δεσμεύονται να διατηρήσουν τα ζώα τους καθαρόαιμα και σε καλή παραγωγική κατάσταση και υπό συνθήκες ευημερίας.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμη δράση είναι η εκτροφή/ διατήρηση ζώων των ντόπιων φυλών προβάτων και αγελάδων για πέντε (5) ημερολογιακά έτη και η διαχείριση τους σύμφωνα με τον Περί Ευημερίας των Ζώων Νόμο και σχετικούς κοινοτικούς Κανονισμούς της.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η Δράση προνοεί την παραχώρηση επιδοτήσεων στους κτηνοτρόφους που διατηρούν ζώα:

- (α) της ντόπιας φυλής αγελάδων ως ακολούθως:
€300 /το χρόνο για κάθε Μονάδα Ζωικού Κεφαλαίου
Σημειώνεται ότι κάθε αγελάδα και κάθε ταύρος που χρησιμοποιείται για φυσική οχεία αντιστοιχεί με μια Μονάδα Ζωικού Κεφαλαίου
- (β) της ντόπιας φυλής προβάτων ως ακολούθως:
€ 375,5 / το χρόνο για κάθε Μονάδα Ζωικού Κεφαλαίου
Σημειώνεται ότι κάθε 6,5 προβατίνες ή κριοί αντιστοιχούν με μια Μονάδα Ζωικού Κεφαλαίου.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για τη διατήρηση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το διαφυγόν εισόδημα του γεωργού από την εφαρμογή της δράσης αλλά και το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή αυτής. Το διαφυγόν εισόδημα ισούται με τη διαφορά του εισοδήματος του παραγωγού που προκύπτει από ένα εμπορικό ζώο μείον το εισόδημα του παραγωγού που προκύπτει από ένα παραδοσιακό ζώο. Το επιπλέον κόστος ισούται με τη διαφορά του κόστους παραγωγής που προκύπτει από ένα παραδοσιακό ζώο μείον το κόστος παραγωγής που προκύπτει από ένα βελτιωμένο ζώο. Το άθροισμα του διαφυγόντος εισοδήματος και του επιπλέον κόστους ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

Το ύψος ενίσχυσης για διατήρηση των παραδοσιακών φυλών ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση υπερβαίνει για το παχύουρο πρόβατο κατά 175 ευρώ και για την αγελάδα ντόπιας φυλής κατά 100 ευρώ το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος ενίσχυσης με βάση τα όσα προβλέπονται στο Παράρτημα του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005. Η υπέρβαση αυτή είναι δυνατή με βάση τα όσα αναφέρονται στους 4 αστερίσκους του ίδιου Παραρτήματος. Η υπέρβαση των μεγίστων επιτρεπομένων ορίων ενίσχυσης οφείλεται στις πολύ μεγάλες απώλειες που προκύπτουν για τον γεωργό από τη διατήρηση των εν λόγω φυλών ζώων οι οποίες είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τα μέγιστα όρια που προβλέπει το Παράρτημα του Κανονισμού. Οι απώλειες είναι αποτέλεσμα της δραστηκής μείωσης της παραγωγής γάλακτος και κρέατος (σε σχέση με τις βελτιωμένες φυλές ζώων) και κατ' επέκταση μειώνεται και το εισόδημα του παραγωγού. Περισσότερες λεπτομέρειες που στοιχειωθετούν τα όσα αναφέρονται πιο πάνω παρατίθενται στο Παράρτημα IV του Προγράμματος.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα δίδεται το αργότερο ένα χρόνο μετά την υποβολή της αίτησης νοουμένου ότι θα συμπληρωθούν επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	35
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	Δεν εφαρμόζεται
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	Δεν εφαρμόζεται
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	35
Αποτέλεσμα	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	1
	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους (β) την ποιότητα νερού (γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών (δ) την ποιότητα εδάφους (ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	Δεν εφαρμόζεται
		Δεν εφαρμόζεται
		Δεν εφαρμόζεται
		Δεν εφαρμόζεται
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυση των κλιματολογικών αλλαγών	

B. ΔΙΑΣΩΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΟΥ ΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΑΠΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Υπάρχουν παραδοσιακές ποικιλίες χαμηλής παραγωγικότητας που απειλούνται με εξαφάνιση. Αυτές είναι το Μαραθεύτικο (ή Βαμβακάδα), η Λευκάδα, η Προμάρα, το Σπούρτικο, η Μοροκανέλλα, το Γιαννούδι, το Φλούρικο, η Κανέλλα και το Όμοιο. Οι ποικιλίες αυτές υπάρχουν σήμερα σε πολύ μικρές εκτάσεις ως εξής: Ως προς τις λευκές ποικιλίες, από την Προμάρα έχουν απομείνει μόνο 7 δεκάρια ενώ η Κανέλλα, Μοροκανέλλα και Σπούρτικο απαντώνται μόνο διάσπαρτα. Ως προς τις ερυθρές ποικιλίες, έχουν απομείνει μόνο 1200 δεκάρια Μαραθεύτικό, 1100 δεκάρια Λευκάδα και ίχνη μόνο από το Γιαννούδι, το Φλούρικο και το Όμοιο. Όλες οι προταθείσες ποικιλίες είναι ντόπιες και ως τέτοιες έχουν περιγραφεί από το διάσημο Γάλλο αμπελογράφο κ. Pierre Galet (Progres Agricole et Viticole, 1990, 107, Νο11).

Οι κάτοχοι αμπελιών από παραδοσιακές, υπό εξαφάνιση, ποικιλίες δεν έχουν οποιοδήποτε οικονομικό κίνητρο για να τις διατηρήσουν. Αντίθετα, με τη διατήρηση τους υφίστανται σοβαρή μείωση του εισοδήματος αφενός εξαιτίας της, κατά κανόνα, μειωμένης παραγωγικότητας των ποικιλιών αυτών και, αφετέρου, εξαιτίας της μειωμένης τιμής των σταφυλιών τους (έναντι ποικιλιών που θα μπορούσαν να φυτευτούν).

Η παρέμβαση αποσκοπεί στη διατήρηση των παραδοσιακών αυτών ποικιλιών αμπελώνων χαμηλής παραγωγικότητας και υψηλής ποιοτικής αξίας που απειλούνται με εξαφάνιση και οι οποίες εμφανίζουν σήμερα πολύ αναβαθμισμένο οινολογικό ενδιαφέρον. Επίσης αποσκοπείτε η διάσωση των παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών υπό εξαφάνιση προκειμένου να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και η γενετική ποικιλομορφία του φυτικού κεφαλαίου, και τέλος η διατήρηση σε καλή κατάσταση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Το καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Η Δράση θα καλύπτει όλες τις αμπελουργικές περιοχές.

Κύριοι στόχοι του μέτρου είναι η παροχή ειδικής ενίσχυσης προς τους καλλιεργητές τέτοιων ποικιλιών για την διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος, και της διάσωσης παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπελιών υπό εξαφάνιση. Επίσης η διάσωση των παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών υπό εξαφάνιση προκειμένου να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και η γενετική ποικιλομορφία του φυτικού κεφαλαίου, και τέλος η διατήρηση σε καλή κατάσταση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας.

ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 1782/2003

Επιβεβαιώνεται ότι θα ακολουθείται η Πολλαπλή Συμμόρφωση και ειδικότερα τα πιο κάτω:

Ο περί «Βιολογικής Παραγωγής Νόμος 160/ (Ι)/ 2001» που είναι πλήρως εναρμονισμένος με την αντίστοιχη νομοθεσία της Ε.Ε. (Καν. (ΕΟΚ) 2092/ 91 και (ΕΚ) 1804/ 99 του Συμβουλίου). Η εφαρμογή της Οδηγίας για τη λάσπη των οικιακών λυμάτων (86/ 278/ ΕΟΚ).

Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης άγριων πτηνών και Θηραμάτων Εφαρμοστικός Νόμος (152 (Ι)/ 2003 και η σχετική οδηγία του Συμβουλίου για τη Διατήρηση των Άγριων Πτηνών (79/ 409/ ΕΟΚ).

Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμοι του 2002 μέχρι 2006 (Αρ. 106(Ι)/ 2002, Αρ. 160(Ι)/ 2006, 76(Ι)/ 2006 και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου περί Προστασίας των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (86/ 278/ ΕΟΚ).

Η εφαρμογή της Οδηγίας για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (91/ 676/ ΕΟΚ).

Ο περί Προστασίας και διαχείρισης της φύσης της άγριας ζωής εναρμονιστικός νόμος (153(Ι)/ 2003) και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/ 43/ ΕΟΚ).

Ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που καθορίζει τις γενικές αρχές για την ασφάλεια των τροφίμων (ΕΚ 178/ 2002).

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι γεωργοί (φυσικά η νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές γης όπου καλλιεργούνται υπό εξαφάνιση παραδοσιακές ποικιλίες οινοποιήσιμων αμπελιών οι οποίοι:

- προβαίνουν σε όλες τις απαραίτητες καλλιεργητικές φροντίδες για την καλή κατάσταση των φυτειών, περιλαμβανόμενης της μηχανικής καλλιέργειας ή άλλου μηχανικού τρόπου καταστροφής των αγριόχορτων, αντί ζιζανιοκτονίας
- τήρηση των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Συνθηκών (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- υπογράφουν σχετικό συμβόλαιο για πέντε έτη

Νοείται ότι όσοι αιτητές συμμετέχουν στο Καθεστώς αυτό δεν δικαιούνται να υποβάλουν αίτηση στο Καθεστώς 2.3.1: «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα αμπέλια».

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμη δράση είναι η μηχανική καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των αγριόχορτων. Η δράση αυτή θα γίνεται κατά τη διάρκεια του βλαστητικού κύκλου των αμπελιών.

Η διατήρηση σε καλή κατάσταση των υπό εξαφάνιση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Για τη διατήρηση των παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών θα παρέχεται ενίσχυση 900 Ευρώ ανά εκτάριο.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για τη Διατήρηση Παραδοσιακών ποικιλιών αμπελιών

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το διαφυγόν εισόδημα του γεωργού από την εφαρμογή της δράσης αλλά και το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή αυτής. Το διαφυγόν εισόδημα ισούται με τη διαφορά του εισοδήματος του παραγωγού που προκύπτει από ένα εκτάριο καλλιεργούμενο με εμπορικές ποικιλίες αμπελιών μείον το εισόδημα του παραγωγού που προκύπτει από ένα εκτάριο καλλιεργούμενο με παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιών. Το επιπλέον κόστος ισούται με τη διαφορά του κόστους παραγωγής που προκύπτει από ένα εκτάριο καλλιεργούμενο με εμπορικές ποικιλίες αμπελιών μείον το εισόδημα του παραγωγού που προκύπτει από ένα εκτάριο καλλιεργούμενο με παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιών. Το άθροισμα του διαφυγόντος εισοδήματος και του επιπλέον κόστους ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση θα δίδεται για πρώτη φορά το αργότερο σε ένα χρόνο μετά την υποβολή της αίτησης και νοουμένου ότι θα συμπληρωθούν επιτυχώς οι αναγκαίοι έλεγχοι. Στη συνέχεια οι ενισχύσεις θα δίνονται κάθε ένα χρόνο νοουμένου ότι συμπληρώνονται επιτυχώς οι έλεγχοι.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	160
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	120 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	120 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	160
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	1
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	120 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.6

«Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις σε παραδοσιακές φυτείες δέντρων και θάμνων, με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές»

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού 1698/ 2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Στις ορεινές περιοχές, μεγάλη έκταση καλύπτεται από ξηρικές καλλιέργειες όπως οινοποιήσιμα αμπέλια, μεμονωμένα δέντρα ελιάς, αμυγδαλιάς και χαρουπιιάς, καθώς και θαμνώδη βλάστηση, φυτείες που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της φυτικής βιοποικιλότητας στην Κύπρο και σχετίζονται άρρηκτα με την παράδοση.

Η καλλιέργεια των παραδοσιακών αυτών φυτειών αφορά κατά κανόνα εδάφη επικλινή, αβαθή και πετρώδη στα οποία δύσκολα μπορούν να αποδώσουν άλλες καλλιέργειες και όπου δύσκολα μπορούν να διεκπεραιωθούν οι διάφορες καλλιεργητικές φροντίδες.

Συγκεκριμένα, το ιδιαίτερο τοπογραφικό ανάγλυφο, η δύσκολη προσπέλαση στα τεμάχια, ο μικροτεμαχισμός και η έντονη κλίση του εδάφους που κατά κανόνα χαρακτηρίζουν τις ορεινές περιοχές σε συνδυασμό με την αύξηση του κόστους του εργατικού δυναμικού και τη συνεχώς αυξανόμενη τάση εγκατάλειψης της υπαίθρου, είχε σαν αποτέλεσμα τη χρήση χημικών παρασκευασμάτων/ ζιζανιοκτόνων για την καταστροφή των ζιζανίων.

Το καθεστώς αυτό αποσκοπεί στον περιορισμό της ρύπανσης των νερών και του εδάφους από τη χρήση των χημικών παρασκευασμάτων και στην προστασία της βιοποικιλότητας και διατήρησης του παραδοσιακού τοπίου, συμβάλλοντας παράλληλα στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και στη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές.

Αναγκαιότητα αναστροφής της πρακτικής για χημική καταπολέμηση των ζιζανίων

Η χρήση της χημικής καταπολέμησης των ζιζανίων είχε τα τελευταία χρόνια επικρατήσει να εφαρμόζεται καθολικά εις βάρος της μηχανικής κατεργασίας του εδάφους. Οι κυριότεροι λόγοι για την κατάσταση αυτή είναι οι ακόλουθοι :

1. Η έντονη έλλειψη εργατικών χεριών
2. Το υπερβολικά αυξημένο κόστος των εργατικών χεριών
3. Το επικλινές των εδαφών που καλλιεργούνται
4. Τα φτωχά και πετρώδη εδάφη
5. Η δυσκολία διακίνησης μηχανημάτων στις περιοχές αυτές

Η χρήση της χημικής καταπολέμησης των ζιζανίων παρουσιάζει τα ακόλουθα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι της μηχανικής καλλιέργειας για καταπολέμηση των αγριόχορτων:

1. Σημαντικά χαμηλότερο κόστος εφαρμογής
2. Μειωμένη χρήση εργατικών χεριών
3. Ευκολία εφαρμογής σε επικλινή και πετρώδη εδάφη
4. Μεγαλύτερη χρονική διάρκεια καταπολέμησης των αγριόχορτων
5. Καταπολέμηση ανεπιθύμητης βλάστησης σε σημεία που δεν μπορούν να καλλιεργηθούν ή να καταπολεμηθούν με άλλους τρόπους.

Ως εκ των προαναφερομένων αιτιολογείται πλήρως η διαχρονική επικράτηση της καθολικής χρήσης της χημικής καταπολέμησης ζιζανίων γεγονός που έχει δημιουργήσει με την πάροδο του χρόνου τα ακόλουθα περιβαλλοντικά και αγρονομικά προβλήματα:

- Αύξηση των αγροπεριβαλλοντικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τη ρύπανση των επιφανειακών και των υπογείων υδροφόρων στρωμάτων η οποία παρατηρείται από τη συνεχή χρήση ζιζανιοκτόνων.
- Μείωση της γονιμότητας των εδαφών λόγω της περιορισμένης μηχανικής κατεργασίας η οποία βοηθά στην οξυγόνωση του εδάφους και των ριζών.
- Μείωση της δυνατότητας συγκράτησης υγρασίας από το έδαφος λόγω της συνεχούς συμπίεσης που υφίσταται από τη διέλευση μηχανημάτων και την έλλειψη κατεργασίας που βοηθά στη δημιουργία σωστής κατανομής των πόρων του εδάφους.
- Υποβάθμιση της υφής και της ποιότητας των εδαφών λόγω μείωσης του πληθυσμού των μικροοργανισμών που διαβιούν σε αυτό.
- Αύξηση των κινδύνων εξάπλωσης πυρκαγιών λόγω των υπολειμμάτων ξηρής βλάστησης που εναποτίθενται στο έδαφος με τη συνεχή χρήση των ζιζανιοκτόνων.

Η συμπερίληψη του καθεστώτος αυτού αποσκοπεί στο να περιορίσει τις επιβλαβείς επιπτώσεις για το περιβάλλον και την ποιότητα των γεωργικών εδαφών και νερού με την παροχή οικονομικής ενίσχυσης που θα αντισταθμίσει το δυσβάστακτο οικονομικό κόστος το οποίο θα επιβαρυνθεί ο γεωργός με την αλλαγή της ακολουθούμενης πρακτικής που συνίσταται στην καταπολέμηση των ζιζανίων με χημικά μέσα με την πιο αποδεκτή περιβαλλοντικά μηχανική κατεργασία ή εκκοπή των αγριόχορτων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κυριότεροι στόχοι του καθεστώτος είναι:

- ο περιορισμός της συνολικής περιβαλλοντικής ρύπανσης/ επιβάρυνσης από τη χρήση χημικών ζιζανιοκτόνων
- διατήρηση/ βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους
- η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου
- η διατήρηση του παραδοσιακού αγροτικού περιβάλλοντος και της υψηλής φυσικής αξίας του παραδοσιακού τοπίου
- η συγκράτηση του πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές
- η διατήρηση της φυσικής υποδομής ως προϋπόθεσης για ανάπτυξη πρόσθετων δραστηριοτήτων

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος. Προτεραιότητα θα δίνεται κυρίως στις μειονεκτικές περιοχές και στους νέους γεωργούς.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης. Οι Δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

- να είναι αρχηγοί/κάτοχοι/διαχειριστές γεωργικών εκμεταλλεύσεων έκτασης όχι μικρότερης του 1 δεκαρίου (για την περίπτωση των φουντουκιών ισχύει ως ελάχιστη έκταση το μισό δεκάριο).
- να υπογράψουν τουλάχιστον πενταετές συμβόλαιο για ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων και για τήρηση συγκεκριμένων αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων οι οποίες θα περιγραφούν με λεπτομέρεια στα εγχειρίδια εφαρμογής του μέτρου.

- να τηρούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- να διευκολύνουν και συνεργάζονται με τα ελεγκτικά όργανα.
- να τηρούν ημερολόγιο με τις κυριότερες καλλιεργητικές φροντίδες.

Οι επιλέξιμες δράσεις είναι οι εξής:

A. Σε ποικιλίες/είδη δένδρων που σχετίζονται με την παράδοση και είναι χαρακτηριστικά της φυσιогνωμίας του τοπίου όπως π.χ. αμυγδαλιές, χαρουπιές, φουντουκιές, πολεμιδιές κ.τ.λ..

- η εφαρμογή δύο μηχανικών καλλιεργειών το χρόνο έναντι χημικής καταπολέμησης, με σκοπό την καταστροφή των αγριόχορτων (φθινόπωρο και άνοιξη).
- σκάλισμα για καταστροφή αγριόχορτων (φθινόπωρο και άνοιξη) γύρω από τα δέντρα.

B. Σε ανθοφόρους και άλλους θάμνους καθώς και φαρμακευτικά/ αρωματικά φυτά που σχετίζονται με την παράδοση και είναι χαρακτηριστικά της φυσιогνωμίας του τοπίου όπως π.χ. Rosa damaskina, τρεμιθιά, σχοινιά, σπατασιά κλπ.

- μηχανική καταστροφή της ενδιάμεσης άγριας βλάστησης (φθινοπωρινής και ανοιξιάτικης), δύο φορές το χρόνο.

Λεπτομερής κατάλογος των δένδρων και θάμνων θα δημοσιευθεί με την προκήρυξη του μέτρου.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

- Για την εφαρμογή των επιλέξιμων δράσεων στις παραδοσιακές δενδρώδεις φυτείες, θα παρέχεται ετήσια ενίσχυση μέχρι 600 Ευρώ/εκτάριο υπό την αίρεση ότι ο αριθμός των δένδρων υπερβαίνει τα 100 ανά εκτάριο. Σε περίπτωση μικρότερου αριθμού δέντρων, θα γίνεται περικοπή κατ' αναλογία εκτός αν ο ενδιάμεσος χώρος καλύπτεται από άλλη επιλέξιμη βλάστηση, οπότε θα γίνεται και πάλι υπολογισμός κατ' αναλογία.
- Για την εφαρμογή των επιλέξιμων δράσεων σε θάμνους που σχετίζονται με την παράδοση, θα παρέχεται ετήσια ενίσχυση μέχρι 400 Ευρώ/εκτάριο.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων έναντι ζιζανιοκτονίας

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή της δράσης αλλά και οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός. Το κόστος περιλαμβάνει την αμοιβή της ανθρώπινης εργασίας η οποία προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης καθώς επίσης και το κόστος χρήσης των γεωργικών μηχανημάτων που απαιτούνται. Στις δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί ο γεωργός υπολογίζεται η αξία του ζιζανιοκτόνου και το κόστος της μηχανικής και ανθρώπινης εργασίας για την εφαρμογή του. Ακολουθώντας από το κόστος που προκύπτει από την εφαρμογή της δράσης αφαιρούνται οι δαπάνες τις οποίες δεν πραγματοποιεί πλέον ο γεωργός και η διαφορά ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.6					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	7.500.000	7.500.000	15.000.000		15.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέροντα στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	4.500
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	6.000 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	6.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	4.500
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	-
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	-
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	6.000 ha	
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.7**«Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 39 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/ 2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Με το Καθεστώς αυτό εγκαθιδρύεται πρόγραμμα ενισχύσεων για την ενθάρρυνση της βιολογικής παραγωγής φυτικών και ζωικών προϊόντων, με βασικό μέλημα τη στήριξη των βιολογικών εκμεταλλεύσεων ούτως ώστε να τεθούν υγιείς βάσεις, που θα συμβάλλουν στη δημιουργία οικονομικά βιώσιμων μονάδων. Οι σχετικές κατευθύνσεις, προδιαγραφές και επιτρεπόμενες πρακτικές οι οποίες είναι δεσμευτικές για όσους θα συμμετάσχουν στο καθεστώς, καθορίζονται λεπτομερώς στο Κανονισμό (ΕΟΚ) 2092/ 91 του Συμβουλίου καθώς και στην σχετική Κυπριακή Νομοθεσία (ο περί Βιολογικής Παραγωγής Νόμος 227(Ι)/ 2004), που ενέχει ρόλο εφαρμοστικής νομοθεσίας προς την αντίστοιχη Κοινοτική. Είναι αυτονόητο ότι σε όλες τις περιπτώσεις πρέπει να τηρείται η Πολλαπλή Συμμόρφωση (από το 2009) και οι Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες και ότι η εφαρμογή αυτών δεν αποτελεί συστατικό μέρος του προτεινόμενου Καθεστώτος, αλλά προϋπόθεση. Το μέτρο στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του οικοσυστήματος, την παραγωγή υγιεινών τροφών και τη δυνατότητα παραγωγής γεωργικών προϊόντων με μεθόδους διαφορετικές από εκείνες της συμβατικής γεωργίας και οι οποίες προσφέρουν προοπτικές αύξησης του εισοδήματος των γεωργών.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι σημαντικότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:

- η μείωση της ρύπανσης που προκαλεί η γεωργία
- η αειφορική διαχείριση των εδαφικών πόρων
- η προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας
- η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου
- η προστασία της δημόσιας υγείας

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Σκοπός του καθεστώτος είναι η εφαρμογή ενός σφαιρικού συστήματος γεωργικής παραγωγής κατά το οποίο χρησιμοποιούνται πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον (καλλιεργητικές, βιολογικές και μηχανικές) που στοχεύουν στην ανάπτυξη των οικοσυστημάτων, στην αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων, χωρίς τη χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών 2092/91 του Συμβουλίου. Επιπρόσθετα επιδιώκεται η ενθάρρυνση της εμπλοκής των κατοίκων της υπαίθρου σε μια διαδικασία παραγωγής, που ανάμεσα σε άλλα πλεονεκτήματα τους εξασφαλίζει την παραγωγή πιστοποιημένων/ ποιοτικών προϊόντων, με δυνατότητα διάθεσης τους σε αμειπτικές τιμές, ενισχύοντας έτσι την προσπάθεια παραμονής και δραστηριοποίησης τους στην ύπαιθρο.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης. Οι δικαιούχοι πρέπει να πληρούν τους πιο κάτω όρους:

- να τηρούν τις πρόνοιες του Καν (ΕΟΚ) 2092/ 91 και του Νόμου 227(Ι)/ 2004 της Κυπριακής Δημοκρατίας, συμπεριλαμβανομένης της συμπερίληψης τους στο Μητρώο Επιχειρηματιών που διατηρεί το Τμήμα Γεωργίας
- να υποβάλουν ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης της εκμετάλλευσής τους, που να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, μελέτη βιωσιμότητας, τις καλλιεργητικές φροντίδες και αποδεκτά κριτήρια βελτίωσης του περιβάλλοντος. Για τις ετήσιες καλλιέργειες θα πρέπει να προσκομίζεται κατάλληλο σχέδιο αμειψισποράς, τριετούς τουλάχιστον κύκλου, στο οποίο μπορεί να συμπεριλαμβάνεται και η χλωρή λίπανση και να επιδοτείται, όχι όμως και η αγρανάπαιση.
- οι καλλιέργειες ψυχανθών για χλωρή λίπανση λαμβάνουν ενίσχυση ίσου ύψους με την καλλιέργεια την οποία διαδέχονται.
- να αναλάβουν υποχρέωση εφαρμογής των προνοιών της νομοθεσίας για την βιολογική γεωργία για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών, με υπογραφή σχετικού συμβολαίου
- να τηρούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- να τηρούν στην εκμετάλλευση το φάκελο του αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος που να περιλαμβάνει ημερολόγιο εργασιών, αποδείξεις και τιμολόγια αγοράς επιτρεπόμενων εισροών, καθώς και πώλησης των παραγομένων προϊόντων και τήρησης λογιστικών βιβλίων
- να συνάψουν συμβόλαιο με ένα εγκεκριμένο από το Τμήμα Γεωργίας Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Παραγωγής
- η ελάχιστη επιλέξιμη έκταση είναι τα τρία δεκάρια
- να προσκομίζουν στις ελεγκτικές υπηρεσίες του Τμήματος Γεωργίας ετήσια και καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας βεβαίωση του Οργανισμού Ελέγχου και Πιστοποίησης ότι τήρησε τις διατάξεις του Κανονισμού 2092/ 91
- η καλλιέργεια των σιτηρών γενικά, αλλά και των ψυχανθών που προορίζονται για κτηνοτροφική παραγωγή να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την βιολογική κτηνοτροφία
- στις καλλιέργειες τους να εφαρμόζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες
- Η εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/ 91 του Συμβουλίου, καθώς και της νομοθεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (Νόμος 227(Ι) του 2004)
- Η υποβολή καλλιεργητικού/ αγροπεριβαλλοντικού σχεδίου
- Η τήρηση φακέλου αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος

Για την εφαρμογή των πιο πάνω δράσεων έχουν επιλεγεί συγκεκριμένοι κλάδοι τόσο της φυτικής όσο και της ζωϊκής παραγωγής:

(α) Φυτική Παραγωγή

- Εσπεριδοειδή
- Φυλλοβόλα
- Ακρόδρυα
- Ελιές
- Χαρουπιές
- Φοινικιές
- Μπανάνες
- Αβοκάτο
- Μεσπιλιές
- Αμπέλια
- Λαχανικά

- Πατάτες
- Όσπρια και αράπικα φιστίκια
- Αρωματικά και Φαρμακευτικά φυτά
- Σιτηρά και άλλες ξηρικές καλλιέργειες
- Κτηνοτροφικά φυτά
- Τροπικά ή υποτροπικά φυτά (π.χ. Μάγκο, Παπάγια κ.α.)

(β) Ζωική παραγωγή

- Αίγες
- Προβατίνες

Το καθεστώς θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος με προτεραιότητα τις μειονεκτικές περιοχές και στους νέους γεωργούς.

Οι αιτητές στο καθεστώς 2.3.7 δεν μπορούν ταυτόχρονα να συμμετάσχουν στα υπόλοιπα καθεστώτα του μέτρου με εξαίρεση το καθεστώς 2.3.8.

Το Καθεστώς αυτό εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης, για συγκεκριμένους επιλέξιμους κλάδους που θα καθορίζονται με σαφήνεια στην προσεχή προκήρυξη του Leader.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 39.4 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/ 2005 το ύψος της ενίσχυσης βασίζεται στο διαφυγόν εισόδημα λόγω μειωμένης παραγωγής και τις επιπρόσθετες δαπάνες (εκτός του κόστους πιστοποίησης το οποίο καλύπτεται από το Καθεστώς 1.8.1) που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που λαμβάνει ο δικαιούχος.

Το ύψος της ενίσχυσης για τη φυτική παραγωγή κατά ομαδοποιημένη κατηγορία έχει ως ακολούθως:

- (α) Αμπέλια (επιτραπέζια και οινοποιήσιμα), πολυετή αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά και αρδευόμενες δενδρώδεις καλλιέργειες (με εξαίρεση τις χαρουπιές και φοινικιές) 1000 Ευρώ το εκτάριο.
- (β) Ξηρικές δενδρώδεις καλλιέργειες, λαχανικά, πατάτες, αρδευόμενα όσπρια, αράπικα φιστίκια, μονοετή αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά 750 Ευρώ το εκτάριο.
- (γ) Ετήσιες ξηρικές καλλιέργειες (σιτηρά, κτηνοτροφικά φυτά, ψυχανθή για χλωρή λίπανση και άλλες ετήσιες ξηρικές καλλιέργειες) 380 Ευρώ το εκτάριο. Επιλέξιμες για επιδότηση είναι οι εκτάσεις τα προϊόντα των οποίων διατίθενται ως ζωοτροφές για την διατροφή βοοειδών και αιγοπροβάτων τα οποία εκτρέφονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού 2092/1991 και του περί Βιολογικής Παραγωγής Νόμου του 2004. Οι εκτάσεις αυτές μπορεί να ανήκουν είτε στον ίδιο το βιοκτηνοτρόφο είτε σε συμβεβλημένο με αυτό βιοκαλλιεργητή. Για κάθε ένα εκτάριο επιλέξιμης προς επιδότηση έκτασης θα πρέπει να αναλογούν 6,67 αιγοπρόβατα ή 1,0 βοοειδές άνω των δύο ετών ή 1,67 βοοειδή ηλικίας 6 μέχρι 24 μηνών.

Το ύψος της ενίσχυσης στη ζωική παραγωγή καθορίζεται στα 450 Ευρώ το εκτάριο βοσκότοπου τόσο για τις αίγες όσο και για τα πρόβατα. Σε περίπτωση που ο αριθμός των ζώων ανά εκτάριο είναι μικρότερος από 7,6 πρόβατα ή 7,0 αίγες τότε η επιδότηση θα υπολογίζεται αναλογικά με μέτρο τα 59,04 Ευρώ ανά πρόβατο και 64,28 Ευρώ ανά αίγα.

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για εφαρμογή Βιολογικής Παραγωγής Προϊόντων

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού. Υπολογίζεται δηλαδή το διαφυγόν εισόδημα του γεωργού από την εφαρμογή της δράσης αλλά και το επιπλέον κόστος που προκύπτει για τον γεωργό από την εφαρμογή αυτής. Το διαφυγόν εισόδημα ισούται με τη διαφορά του εισοδήματος του παραγωγού που προκύπτει από ένα εκτάριο συμβατικής καλλιέργειας προϊόντος μείον το εισόδημα του παραγωγού που προκύπτει από ένα εκτάριο βιολογικής καλλιέργειας προϊόντος. Το επιπλέον κόστος ισούται με τη διαφορά του κόστους παραγωγής σε ένα εκτάριο βιολογικής καλλιέργειας προϊόντος μείον το κόστος παραγωγής σε ένα εκτάριο συμβατικής καλλιέργειας προϊόντος. Το άθροισμα του διαφυγόντος εισοδήματος και του επιπλέον κόστους ισούται με το ύψος της ετήσιας ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

Το ύψος ενίσχυσης για εφαρμογή βιολογικής παραγωγής προϊόντων υπερβαίνει στις πολυετείς καλλιέργειες κατά 100 ευρώ και στις ετήσιες καλλιέργειες κατά 150 ευρώ το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος ενίσχυσης με βάση τα όσα προβλέπονται στο Παράρτημα του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005. Η υπέρβαση αυτή είναι δυνατή με βάση τα όσα αναφέρονται στους 4 αστερίσκους του ίδιου Παραρτήματος. Η υπέρβαση των μεγίστων επιτρεπομένων ορίων ενίσχυσης οφείλεται στις πολύ μεγάλες απώλειες που προκύπτουν για τον γεωργό από την εφαρμογή της βιολογικής παραγωγής προϊόντων οι οποίες είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τα μέγιστα όρια που προβλέπει το Παράρτημα του Κανονισμού. Οι απώλειες είναι αποτέλεσμα της παύσης της συμβατικής μεθόδου παραγωγής (μη χρήση χημικών λιπασμάτων και χημικών φυτοπροστατευτικών ουσιών) οι οποίες σε συνδιασμό με τις ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές συνθήκες της Κύπρου μειώνουν δραστικά την παραγόμενη ποσότητα προϊόντος και κατ' επέκταση το εισόδημα του παραγωγού. Περισσότερες λεπτομέρεις που στοιχειωθούν τα όσα αναφέρονται πιο πάνω παρατίθενται στο Παράρτημα IV του Προγράμματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.7					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.500.000	3.500.000	7.000.000		7.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Υπάρχουν δεσμεύσεις οι οποίες παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	600
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	4.000 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	4.000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	200
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	Δεν εφαρμόζεται
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	4.000 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.3.8**Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας.**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 36(α)(iv) και Άρθρο 39 του Κανονισμού 1698/2005

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

214

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι γεωργικές εκτάσεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των βιοτόπων της άγριας ζωής. Η εντατικοποίηση της γεωργικής γης και η αυξημένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων ή η χρήση δηλητηριωδών δολωμάτων καθώς και η εγκατάλειψη μη προσοδοφόρων αγροτικών γαιών αποβαίνουν σε βάρος της άγριας πανίδας. Η γεωργική δραστηριότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη διατήρηση της άγριας ζωής και με το συγκεκριμένο Μέτρο προτείνεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργών που αναλαμβάνουν πενταετούς διάρκειας δέσμευση για διατήρηση των βιοτόπων και την προστασία της άγριας ζωής μέσα στη γεωργική εκμετάλλευση.

Το καθεστώς αυτό αποσκοπεί στην χρησιμοποίηση της γεωργικής γης στις αγροτικές περιοχές με δράσεις που αποσκοπούν στη διατήρηση των ειδών άγριας πανίδας όπου περιλαμβάνονται είδη άγριας πτηνοπανίδας (ενδημικά, αποδημητικά και διαβατικά είδη) του Παραρτήματος I της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και πουλιά – δείκτες των αγροοικοσυστημάτων καθώς και θηλαστικά (αγρινό) του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που αφορά στην προστασία της άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

- 1) Η συστηματική ενσωμάτωση δράσεων μέσα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για διατήρηση των φυσικών οικοτόπων της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας και κατ' επέκταση για διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- 2) Η δημιουργία βοσκοτόπων διατροφής και αναπαραγωγής της άγριας πανίδας μέσα στους φυσικούς οικοτόπους.
- 3) Η ικανοποιητική παροχή βιομάζας για διατροφή των πτηνών ή των θηλαστικών της άγριας πανίδας και η αποφυγή του επηρεασμού των γεωργικών καλλιεργειών.
- 4) Η προστασία και η διαχείριση της άγριας πανίδας στους βιοτόπους της καλλιεργούμενης γης και η διατήρηση των διαδρόμων επικοινωνίας των πληθυσμών της άγριας πανίδας μέσω των βιοτόπων.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Μέτρο προορίζεται να εφαρμοστεί σε γεωργικές εκτάσεις των πεδινών, ημιορεινών και ορεινών περιοχών σε όλη την επικράτεια της Κύπρου υπό τον έλεγχο του Κράτους, που αποτελούν τους φυσικούς χώρους διατροφής της άγριας πανίδας από γεωργικά ενδιαιτήματα και παρέχουν τις κατάλληλες συνθήκες φωλεοποίησης και αναπαραγωγής.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του καθεστώτος είναι γεωργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) ή άλλοι διαχειριστές της γης γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργηθούν περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της εγκατάλειψης της γης.

Οι δικαιούχοι θα πρέπει να υποβάλουν μία μόνο αίτηση παγκύπρια και να πληρούν τα πιο κάτω κριτήρια:

- Καλλιεργούν το ελάχιστο τρία (3) δεκάρια γεωργικής γης είτε μεμονωμένα είτε ως μέλη γεωργικής οικογένειας.
- Το ελάχιστο αποδεκτό μέγεθος κάθε αγροτεμαχίου ορίζεται στο ένα (1) δεκάριο και το μέγιστο στα πέντε (5) δεκάρια.
- Η συνολική αιτούμενη έκταση κατά γεωργό να μην υπερβαίνει το 15% της έκτασης της εκμετάλλευσης. Η συγκομιδή και η εμπορία της σποράς αυτής δεν είναι επιτρεπτή εντός της έκτασης αυτής.
- Αναλαμβάνουν τη δέσμευση ένταξης στο Μέτρο για πέντε (5) τουλάχιστο έτη.
- Τηρούν τις Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (Παράρτημα V). Από το 2009 οι αιτητές θα πρέπει να τηρούν επίσης τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης και τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα λιπάσματα και τις φυτοπροστατευτικές ουσίες.
- Να δέχονται ανεπιφύλακτα και να διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν τα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα.

Επιλέξιμη δράση είναι η καθεχρονική σπορά αγροτεμαχίων με επιλέξιμα μίγματα σιτηρών – ψυχανθών συγκεκριμένων καλλιεργούμενων ή αυτοχθόνων ειδών που είναι κατάλληλα και προσαρμοσμένα στους φυσικούς οικοτόπους των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Κύπρου.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση ορίζεται στα 265 ευρώ ανά εκτάριο και καλύπτει το διαφυγόν εισόδημα και το πρόσθετο κόστος που απορρέει από την αναληφθείσα αγροπεριβαλλοντική δέσμευση .

Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης

Κατά τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης εφαρμόζεται η μέθοδος του Μερικού Προϋπολογισμού με τη κριτήριο το Καθαρό Κέρδος. Γίνεται δηλαδή σύγκριση του Καθαρού Κέρδους που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή της καλλιέργειας με κριθάρι σε σύγκριση με το Καθαρό Κέρδος που προκύπτει για το γεωργό με την εφαρμογή των προνοιών της δράσης. Η απώλεια του Καθαρού Κέρδους η οποία προκύπτει ισούται με το ετήσιο ύψος ενίσχυσης για την εφαρμογή της δράσης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση καταβάλλεται ετήσια νοουμένου ότι υποβάλλεται έγκυρη αίτηση και συμπληρώνονται με επιτυχία οι επιτόπιοι έλεγχοι.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.3.8					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	900.000	900.000	1.800.000		1.800.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται	300
	Ολική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	1000 ha
	Φυσική έκταση κάτω από αγροπεριβαλλοντική ενίσχυση	1000 ha
	Συνολικός αριθμός συμβολαίων	300
	Αριθμός δράσεων που συνδέονται με γενετικό υλικό	---
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	1000 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΜΕΤΡΟ 2.4**“Δασώσεις”**

Το Μέτρο περιλαμβάνει τρία επιμέρους Καθεστώτα ως ακολούθως:

- 1) Δάσωση Γεωργικής Γης,
- 2) Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων,
- 3) Δάσωση μη Γεωργικής Γης.

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι το Τμήμα Δασών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 2.4					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.300.000	1.300.000	2.600.000	866.667	3.466.667
%	37.5	37.5	75	25	100

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 844.000 σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από τα Μέτρα 2.4 και 3.2 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.4.1**“Δάσωση Γεωργικής Γης”**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (i) και 43 Παράγραφοι 1,2,3 & 4 του Κανονισμού 1698/2005.
Άρθρα 30 και 31 και σημείο 5.3.2.2.1 του Παραρτήματος II του Καν. 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

221

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Τα δάση συμβάλλουν στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ερημοποίησης, στην προστασία της βιοποικιλότητας, στη βελτίωση και προστασία των υδάτινων πόρων, στη βελτίωση του περιβάλλοντος, στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών, κ.λ.π.

Σε περιοχές έξω από τα κρατικά δάση, όπου η άσκηση της δασοπονίας είναι ανύπαρκτη, λόγω του χαμηλού παραγωγικού δυναμικού, παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως η διάβρωση, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, κ.λ.π. Τα προβλήματα αυτά μπορούν να αμβλυνθούν μέσα από τις δασώσεις.

Παράλληλα με τα πιο πάνω, τα τελευταία χρόνια ορισμένες από τις γεωργικές καλλιέργειες έχουν καταστεί οικονομικά ασύμφωρες με αποτέλεσμα οι αγρότες να βρίσκονται σε προβληματισμό και να αναζητούν εναλλακτικές χρήσεις της γης τους.

Η δάσωση γεωργικής γης θα συμβάλει θετικά στην άμβλυση των περιβαλλοντικών αυτών προβλημάτων και ταυτόχρονα θα προσφέρει ένα εναλλακτικό τρόπο χρήσης της γεωργικής γης.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κυριότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:

- συμβολή στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίμωση
- συμβολή στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας
- συμβολή στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων
- συμβολή στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου
- συμβολή στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της γεωργικής γης
- συμβολή στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών
- επίλυση διαρθρωτικών αδυναμιών γεωργικού τομέα

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του Καθεστώτος είναι η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου γενικότερα. Παράλληλα θα παρέχεται στους αγρότες η δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης της γεωργικής τους γης.

Οι επιλέξιμες δράσεις και έργα του Καθεστώτος παρουσιάζονται στο Παράρτημα VI (Πίνακας 1: Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα - Τυπική Δαπάνη) και διαχωρίζονται σε δύο ομάδες: **α) Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας** και **β) Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας**.

Οι δράσεις/ εργασίες που αφορούν την *Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας* παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, Μέρος Α. Ενδεικτικά, περιλαμβάνουν την προετοιμασία του εδάφους, την προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, την εγκατάσταση της φυτείας καθώς και τις εργασίες για προστασία από βιολογικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Επίσης περιλαμβάνουν και τις εργασίες για το λεκάνωμα, το πότισμα, τη συντήρηση του αρδευτικού συστήματος, την καταπολέμηση ζιζανίων στη βολοφυτεία/ σποροφυτεία καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών της βολοφυτείας ή σποροφυτείας για τα πρώτα δύο χρόνια μετά τη φύτευση ή σπορά. Αυτό γίνεται για να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης γιατί τόσο το πότισμα και η καταπολέμηση ζιζανίων, όσο και η αναπλήρωση των αποτυχιών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας εγκατάστασης δασικής φυτείας κάτω από τις ιδιαίτερα ξηρικές συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές εφαρμογής του Καθεστώτος.

Οι δράσεις/ εργασίες που αφορούν την *Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας* ξεκινούν στο τέλος του δευτέρου χρόνου μετά τη φύτευση/ σπορά, διαρκούν τρία χρόνια και αποσκοπούν στην εξασφάλιση της φυτείας από βιολογικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Οι εργασίες αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, Μέρος Β.

Τόσο σ' ότι αφορά την Εγκατάσταση και προστασία της φυτείας όσο και σ' ότι αφορά την Περιποίηση /Συντήρηση της φυτείας, σε κάθε περίπτωση δάσωσης δε θα είναι επιλέξιμες όλες οι εργασίες αλλά μόνο αυτές που είναι πλήρως δικαιολογημένες. Για παράδειγμα η περιγραφή της φυτείας είναι επιλέξιμη μόνο στην περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα βόσκησης.

Αναφορικά με τη στήριξη στα πλαίσια του Καθεστώτος αυτού ισχύουν τα ακόλουθα:

- α. Η οικονομική ενίσχυση περιλαμβάνει:
  - ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας,
  - ετήσια ενίσχυση ανά εκτάριο, για τα πρώτα τρία χρόνια μετά την εγκατάσταση της φυτείας, για τις δαπάνες περιποίησης/ συντήρησης της φυτείας για να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης,
  - ετήσια προμοδότηση ανά εκτάριο μέχρι 15 χρόνια, μετά τη φύτευση/ σπορά, ως αντιστάθμισμα της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος.
- β. Η στήριξη για τη δάσωση γεωργικών εκτάσεων η οποία αναλαμβάνεται από Δημόσιες Αρχές (Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ενώσεις τους, Οργανισμούς Δημοσίου Δικαίου και Κρατικές Αρχές) καλύπτει μόνο τις δαπάνες εγκατάστασης,
- γ. Στήριξη παρέχεται και στην περίπτωση μετατροπής αγροπεριβαλλοντικής δέσμευσης σε δέσμευση δάσωσης γεωργικής γης,
- δ. Στήριξη από το Καθεστώς δεν παρέχεται:
  - σε γεωργούς που λαμβάνουν στήριξη για πρόωρη συνταξιοδότηση,
  - για τη φύτευση χριστουγεννιάτικων δένδρων,
- ε. Σε περίπτωση φύτευσης ειδών ταχείας ανάπτυξης για βραχυπρόθεσμη εκμετάλλευση (περίτροπος χρόνος λιγότερο από 15 χρόνια), η στήριξη καλύπτει μόνο τις δαπάνες εγκατάστασης.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ

Το Καθεστώς «Δάσωση Γεωργικής Γης», εστιάζεται μόνο στις καλλιέργειες όπως καθορίζονται κατωτέρω οι οποίες αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα και όπου ασκείται τακτικά γεωργική δραστηριότητα:

- αροτραίες καλλιέργειες, κυρίως ψυχανθή (σε πεδινές περιοχές)

- μανταρινοειδή (περιοχή κυρίως Αρακαπά)
- αμπέλια (οινοποιήσιμα και επιτραπέζια) – (κυρίως Επαρχίες Λεμεσού και Πάφου)
- φυλλοβόλα οπωροφόρα δένδρα (ορεινές και ημιορεινές περιοχές)

Η προϋπόθεση να ασκείται τακτικά γεωργική δραστηριότητα στην περίπτωση των αροτραίων καλλιεργειών σημαίνει ότι η γη τα τελευταία τρία χρόνια έφερε αροτραίες καλλιέργειες τουλάχιστον 1 χρόνο. Στην περίπτωση των άλλων καλλιεργειών σημαίνει διατήρηση των καλλιεργειών σε καλή κατάσταση που πρακτικά σημαίνει:

- (α) μια καλλιέργεια το χρόνο ή απομάκρυνση της ανεπιθύμητης βλάστησης
- (β) διατήρηση των δέντρων ή του αμπελιού σε καλή κατάσταση

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥ

Εν προκειμένω, ως «γεωργός» ορίζεται το φυσικό πρόσωπο που είναι κάτοχος / διαχειριστής γεωργικής εκμετάλλευσης το οποίο αναλώνει το 25% των εργάσιμων ωρών εργασίας του στις εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται στις μειονεκτικές περιοχές και 50% του εργάσιμου χρόνου του στις υπόλοιπες περιοχές. Τα ανωτέρω αντιστοιχούν με την διατήρηση τουλάχιστον 6 δεκαρίων ξηρικής ή 2 δεκαρίων αρδευόμενης γης ή 1 δεκαρίου αρδευόμενης γης και 3 δεκαρίων ξηρικής γης για τις μειονεκτικές περιοχές και τη διατήρηση 12 δεκαρίων ξηρικής ή 4 δεκαρίων αρδευόμενης γης ή 2 δεκαρίων αρδευόμενης γης και 6 δεκαρίων ξηρικής γης.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΣΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ, ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΟΤΙ Η ΔΑΣΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

1. Προϋποθέσεις και Κριτήρια Επιλογής των Περιοχών

Περιβαλλοντικά προβλήματα όπως διάβρωση, ερημοποίηση, θέματα βιοποικιλότητας, προστασία των υδάτινων πόρων, κτλ παρουσιάζονται σ' όλες τις περιοχές της υπαίθρου εκτός των δασικών και ως εκ τούτου το Καθεστώς αυτό θα εφαρμοσθεί μόνο στα 4 είδη καλλιεργειών που αναφέρονται πιο πάνω. Αν οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχτούν ανεπαρκείς θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων με βάση κριτήρια τα οποία θα καθοριστούν στο εγχειρίδιο εφαρμογής πριν από την προκήρυξη.

Θα υπάρχει κριτήριο ελάχιστης έκτασης το οποίο έχει καθορισθεί στα 0,3 εκτάρια. Τα δάση που θα δημιουργούνται θα είναι σύμφωνα με τους ορισμούς του Άρθρου 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006 εκτός του κριτηρίου της ελάχιστης έκτασης το οποίο θα είναι 0,3 αντί 0,5 εκτάρια. Ο καθορισμός μικρότερης έκτασης είναι απαραίτητος για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα με το μικρό μέγεθος του κλήρου. Η έκταση των 0,3 εκταρίων θεωρείται ικανοποιητική από δασοκομικής άποψης.

Στο καθεστώς αυτό θα μπορεί να ενταχθεί και ενοικιαζόμενη γεωργική γη. Η διάρκεια της ενοικίασης πρέπει να είναι τουλάχιστο για 5 χρόνια. Θα απαιτείται η προσκόμιση αντιγράφου του ενοικιαστηρίου εγγράφου καθώς επίσης και γραπτή συγκατάθεση του ιδιοκτήτη για τη δάσωση.

Θα υπάρχει δέσμευση από τον ενοικιαστή και σύμφωνη γνώμη από τον ιδιοκτήτη για διατήρηση της δασικής φυτείας σε ικανοποιητική κατάσταση τουλάχιστον για 5 χρόνια μετά από την καταβολή της τελευταίας δόσης της ενίσχυσης.

Η γη που θα ενταχθεί στο Καθεστώς αυτό δεν θα μπορεί να επανενταχθεί στο ίδιο ή άλλο ανάλογο Μέτρο ή Καθεστώς.

2. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΟΤΙ Η ΔΑΣΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Τα έργα δασώσεων που θα εκτελούνται στα πλαίσια του Καθεστώτος θα πρέπει να είναι συμβατά με το περιβάλλον και προσαρμοσμένα στις τοπικές συνθήκες. Ειδικότερα στις περιοχές του δικτύου "Φύση 2000" και σε περιοχές που περιλαμβάνονται σε πρόγραμμα λεκάνης απορροής ποταμού σύμφωνα με την Οδηγία 2000/ 60ΕΚ, η δάσωση πρέπει να είναι συμβατή με τους διαχειριστικούς σκοπούς της κάθε περιοχής. Επίσης, θα πρέπει να είναι συμβατή με τους ακόλουθους Νόμους, Κανονισμούς και Οδηγίες:

- α) τον περί "Εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα" Νόμο 140(Ι)/ 2005 (Οδηγία 85/ 337/ EEC όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/ 11/ EC)
- β) τους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" Νόμους του 1991 έως 2002 (Οδηγία 99/105/EC).
- γ) τον περί "Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα" Νόμο και τους σχετικούς Κανονισμούς, 147(Ι) του 2003 (Οδηγία 2000/ 29/ EC).
- δ) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" Νόμο 13(1)/ 2004 (Οδηγία 2000/ 60/ EC).
- ε) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της «Άγριας ζωής» Νόμο 153(Ι)/ 2003 (Οδηγία 92/ 43/ EC).
- στ) τον περί «Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων» Νόμο 152(Ι)/ 2003 (Οδηγία 79/ 409/ EC).

Θα απαιτείται η υποβολή Σχεδίου Δάσωσης, το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει το δασοπονικό είδος, το φυτευτικό σύνδεσμο, τη μέθοδο δάσωσης (φύτευση ή σπορά), τον τρόπο προετοιμασίας του εδάφους, την εποχή εγκατάστασης της φυτείας, τα μέτρα περιποίησης, τα μέτρα προστασίας, κ.λ.π. Το Σχέδιο Δάσωσης θα εγκρίνεται από την Αρμόδια Αρχή και θα υπόκειται σε αλλαγές εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο. Κατά τη διαδικασία της έγκρισης θα εξετάζονται όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία έτσι που να διασφαλίζεται ότι η δάσωση είναι προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες και συμβατή με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και μ' αυτόν τον τρόπο η επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Θα χρησιμοποιούνται καθορισμένα αυτοφυή δασοπονικά είδη, και το αναπαραγωγικό υλικό θα είναι εγχώριας προέλευσης και παραγωγής. Κατά τον καθορισμό των ειδών ο οποίος θα γίνει σε μεταγενέστερο στάδιο θα ληφθούν υπόψη όλοι οι παράγοντες όπως η χρήση αυτοχθόνων ειδών, οι κίνδυνοι για τη βιοποικιλότητα, οι κίνδυνοι για τις πυρκαγιές κλπ. Ο ελάχιστος αποδεκτός αριθμός φυτών ανά εκτάριο είναι τα 450. Οι συστάδες που θα εγκαθίστανται θα είναι μικτές ή αμιγείς. Μικτές συστάδες θα είναι οι συστάδες που θα περιλαμβάνουν στη σύνθεση τους τουλάχιστον 30% πλατύφυλλα. Στα κριτήρια βαθμολόγησης των αιτήσεων θα περιλαμβάνεται και η σύνθεση των ειδών όπου θα ευνοούνται τα πλατύφυλλα και οι μικτές συστάδες.

3. Δικαιούχοι

Δικαίωμα συμμετοχής για το καθεστώς «Δάσωση Γεωργικής Γης» έχουν γεωργοί ή ενώσεις τους, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή ενώσεις τους συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων θρησκευτικών αρχών. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι Δημόσιες Αρχές (Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ενώσεις τους, Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και Κρατικές Αρχές) αλλά με περιορισμούς στις ενισχύσεις (βλέπε Ύψος Ενίσχυσης).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ/ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΤΕΙΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΎΨΟΥΣ ΤΗΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΙΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΩΣ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΜΑ ΤΗΣ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

1. Εγκατάσταση και συντήρηση

Για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης λήφθηκαν υπόψη όλες οι δυνατές μέθοδοι και εργασίες εγκατάστασης και συντήρησης της δασικής φυτείας κάτω από τις ποικίλες κλιματεδαφικές συνθήκες που παρουσιάζονται στις περιοχές εφαρμογής του Καθεστώτος.

Ο καθορισμός του ύψους της δαπάνης για την εκτέλεση κάθε εργασίας στηρίχθηκε σε πραγματικά στοιχεία του Τμήματος Δασών, το οποίο εκτελεί ανάλογα έργα σε όλες τις περιοχές και περιβάλλοντα της Κύπρου, καθώς και στα σχετικά στοιχεία από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006. Στο Παράρτημα VI (Πίνακας 2 «Αναλυτική Κοστολόγηση των Επιλέξιμων Εργασιών για το Μέτρο ΔΑΣΩΣΕΙΣ») φαίνεται αναλυτικά η μεθοδολογία για τον υπολογισμό του κόστους εγκατάστασης και συντήρησης της δασικής φυτείας.

2. Ύψος απώλειας γεωργικού εισοδήματος

Το ύψος της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος υπολογίστηκε με βάση την έκδοση του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών. Για τον καθορισμό του ύψους ενίσχυσης λήφθηκε υπόψη η αντιπροσωπευτική απώλεια εισοδήματος κατά ομάδα καλλιεργειών. Το ύψος απώλειας που θα δίνεται ανέρχεται σε 700 Ευρώ το εκτάριο/ έτος για τους γεωργούς και τις ενώσεις τους και σε 150 Ευρώ το εκτάριο/ έτος για κάθε άλλο φυσικό πρόσωπο ή πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

Η επάρκεια και ακρίβεια των ποσών αναφορικά με τις πληρωμές έχουν ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών.

ΥΨΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

1. Ύψος Ενίσχυσης

Η δημόσια δαπάνη για τις δαπάνες εγκατάστασης για τα έργα που θα αναλαμβάνει το δημόσιο θα ανέρχεται στο 100% της δαπάνης. Για τα έργα που θα αναλαμβάνει ο ιδιωτικός τομέας θα ανέρχεται στο 80% των επιλέξιμων δαπανών στις μειονεκτικές περιοχές και στις περιοχές Φύση 2000, και στο 70% στις λοιπές περιοχές.

Η δημόσια δαπάνη για τις δαπάνες περιποίησης/ συντήρησης θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών.

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης και περιποίησης της φυτείας θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη (standard cost) των επιλέξιμων δράσεων όπως καθορίζεται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος VI και δεν θα είναι υποχρεωτική ή προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Η ενίσχυση ανά εκτάριο δεν είναι προκαθορισμένη αλλά θα εξαρτάται από τις επιλέξιμες δράσεις που θα πραγματοποιούνται σε κάθε περίπτωση και οι οποίες θα είναι πλήρως δικαιολογημένες.

Η ετήσια πριμοδότηση ως αντιστάθμισμα της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος θα καταβάλλεται για 15 χρόνια και θα ανέρχεται σε 700 Ευρώ/ ha στην περίπτωση των γεωργών ή των ενώσεων τους και σε 150 Ευρώ/ ha στην περίπτωση άλλων φυσικών προσώπων ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου.

Η στήριξη για τη δάσωση γεωργικών εκτάσεων που ανήκουν σε δημόσιες αρχές καλύπτει μόνο τις δαπάνες εγκατάστασης. Στην περίπτωση όπου η γεωργική γη που πρόκειται να δασωθεί είναι μισθωμένη από φυσικό πρόσωπο ή πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ο προαναφερόμενος περιορισμός δεν ισχύει.

2. Διαδικασία Χορήγησης της Ενίσχυσης

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας θα καταβάλλεται σε τρεις δόσεις. Η πρώτη δόση θα καταβάλλεται μετά την ολοκλήρωση της φύτευσης/ σποράς και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και μετά το σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα καταβάλλεται ένα

χρόνο μετά την φύτευση/ σπορά και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών. Η τρίτη δόση θα καταβάλλεται δύο χρόνια μετά τη φύτευση/ σπορά και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών.

Η ετήσια ενίσχυση για τις δαπάνες περιποίησης της φυτείας θα καταβάλλεται σε μια δόση μετά από την υποβολή σχετικού αιτήματος, μετά την αποπεράτωση και έλεγχο των εργασιών.

Η ετήσια πριμοδότηση που θα παρέχεται ως αντιστάθμισμα για την απώλεια του γεωργικού εισοδήματος θα καταβάλλεται σε μια δόση.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς αυτό συνδέεται άμεσα με τη 2^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος που αφορά τις δασώσεις και τη δασοκομία. Η δράση αυτή χαρακτηρίζεται ως πολύ μεγάλης σημασίας και η εφαρμογή της καλύπτει τόσο τα κρατικά δάση και τη χαλίτικη γη όσο και τη γεωργική και μη γη. Για τη δάσωση γεωργικής γης προβλέπεται ετήσια δαπάνη ύψους 170.000 Ευρώ περίπου.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Το Καθεστώς συνδέεται και με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας η οποία αναφέρει τη στήριξη της δασοκομίας ως σημαντικού εργαλείου για τη διατήρηση και βελτίωση της βιολογικής ποικιλότητας, των συνθηκών διαβίωσης των ζώων και φυτών, όπως επίσης και της σημασίας των δασών ως μέτρου κατά των κλιματικών αλλαγών. Επίσης, τονίζεται η συμβολή της δασοκομίας στο εισόδημα και την απασχόληση που επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής.

3. Σύνδεση με την στρατηγική της κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος

Το καθεστώς συνδέεται με την στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος η οποία αναφέρει τη δάσωση ως ένα από τα μέτρα για άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Ή ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι περισσότερες περιοχές που θα ενταχθούν στο Καθεστώς «Δάσωση Γεωργικής Γης» καλύπτονται από το Σχέδιο Πυροπροστασίας ικανοποιητικά. Νέες εκτάσεις που δε θα καλύπτονται θα εντάσσονται κάτω από το υφιστάμενο Σχέδιο. Στις πλείστες όμως των περιπτώσεων λόγω της ενεργούς διαχείρισης που θα υπάρχει στα νέα αυτά δάση ο κίνδυνος έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών θα είναι μειωμένος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.4.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	599.000	599.000	1.198.000	399.333	1.597.333
%	37.5	37.5	75	25	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 504.000 σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 2.4 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δικαιούχων που λαμβάνουν ενίσχυση για Δάσωση	30
	Έκταση γης που έχει δασωθεί	30 ha
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	10 ha
	(β) την ποιότητα νερού	
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	10 ha
	(δ) την ποιότητα εδάφους	
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	10 ha
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.4.2**«Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (ii) και 44 Παράγραφοι 1,2,3 & 4 του Κανονισμού 1698/2005.
 Άρθρα 30 και 32 και σημείο 5.3.2.2.2 του Παραρτήματος II του 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

222

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Ο συνδυασμός της γεωργίας με την καλλιέργεια δασικών δέντρων αποτελεί ένα σύστημα χρήσης της γης ιδιαίτερα επιθυμητό από οικονομικής άποψης αλλά και λόγω της προστατευτικής και οικολογικής του σημασίας.

Η εγκατάσταση ανεμοθραυστών γύρω από γεωργικές καλλιέργειες αποτελεί ένα γεωργοδασοπονικό σύστημα με ευρεία χρήση σε περιοχές που πλήττονται από ανέμους ή παγετούς. Το σύστημα αυτό μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην προστασία των γεωργικών καλλιεργειών από εξωγενείς παράγοντες όπως οι άνεμοι και οι παγετοί, μειώνοντας έτσι τις ζημιές στις καλλιέργειες και βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα και ποσότητα της γεωργικής παραγωγής. Παράλληλα η εγκατάσταση των δασικών δέντρων επιφέρει σημαντικές θετικές επιδράσεις στη βιοποικιλότητα και στο περιβάλλον γενικότερα.

Η εφαρμογή του Καθεστώτος «Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων» θα βοηθήσει στην προστασία γεωργικών καλλιεργειών και παράλληλα θα συμβάλει θετικά στην άμβλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κύριοι στόχοι του Καθεστώτος είναι οι ακόλουθοι:

- η στήριξη των γεωργών με την προστασία των γεωργικών καλλιεργειών,
- η επέκταση του πρασίνου,

Επίσης έμμεσα ικανοποιούνται και περιβαλλοντικές απαιτήσεις και ανάγκες όπως η βελτίωση του τοπίου, η προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, η παροχή καταφυγίων για την πανίδα, κ.λ.π.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ1. Σκοπός

Το καθεστώς αποσκοπεί στην εγκατάσταση νέων ανεμοθραυστών για προστασία των γεωργικών καλλιεργειών από εξωγενείς παράγοντες καθώς και στη συμβολή για ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

2. Δράσεις

Οι επιλέξιμες δράσεις και έργα του Καθεστώτος παρουσιάζονται στο Παράρτημα VI (Πίνακα 1 «Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα - Τυπική Δαπάνη για το Μέτρο ΔΑΣΩΣΕΙΣ») και αφορούν την *Εγκατάσταση και Προστασία του Ανεμοθραύστη*.

Οι δράσεις/ εργασίες που αφορούν την *Εγκατάσταση και Προστασία του Ανεμοθραύστη* παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, Μέρος Α του Παραρτήματος VI. Περιλαμβάνουν την προετοιμασία του εδάφους, την προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, την εγκατάσταση της φυτείας καθώς και εργασίες για προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Επίσης, περιλαμβάνουν και τις εργασίες για το λεκάνωμα, το πότισμα, την καταπολέμηση ζιζανίων καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών για τα πρώτα δύο χρόνια μετά την εγκατάσταση αφού οι εργασίες αυτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας εγκατάστασης ανεμοθραύστη κάτω από τις ιδιαίτερες ξηρικές συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές εφαρμογής του Καθεστώτος. Σε κάθε περίπτωση εγκατάστασης και προστασίας του ανεμοθραύστη δε θα είναι επιλέξιμες όλες οι εργασίες αλλά μόνο αυτές που είναι πλήρως δικαιολογημένες.

3. Προϋποθέσεις και Κριτήρια Συμμετοχής – Δικαιούχοι

Δικαίωμα συμμετοχής έχουν οι γεωργοί σε ιδιόκτητη ή ενοικιαζόμενη γη. Ως «γεωργός» ορίζεται το φυσικό πρόσωπο που είναι κάτοχος/ διαχειριστής γεωργικής εκμετάλλευσης εκτάσεως τουλάχιστον 6 δεκαρίων ξηρικής ή 2 δεκαρίων αρδευόμενης γης ή 1 δεκαρίου αρδευόμενης γης και 3 δεκαρίων ξηρικής γης.

Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμόζεται σ' όλη τη γεωργική γη. Θα υπάρχει κριτήριο ελάχιστης έκτασης το οποίο έχει καθορισθεί στα 0,2 εκτάρια. Αν οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχτούν ανεπαρκής θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων με βάση κριτήρια τα οποία θα καθοριστούν στο εγχειρίδιο εφαρμογής πριν από την προκήρυξη.

Στην περίπτωση ενοικιαζόμενης γης, η διάρκεια της ενοικίασης πρέπει να είναι τουλάχιστο για 5 χρόνια. Θα απαιτείται η προσκόμιση αντιγράφου του ενοικιαστηρίου εγγράφου καθώς επίσης και γραπτή συγκατάθεση του ιδιοκτήτη για την εγκατάσταση του ανεμοθραύστη.

Οι Δικαιούχοι που εντάσσονται στο Καθεστώς θα είναι δεσμευμένοι να διατηρούν τον ανεμοθραύστη που έχουν εγκαταστήσει σε ικανοποιητική κατάσταση τουλάχιστον για 5 χρόνια. Η γη που θα ενταχθεί στο Καθεστώς αυτό δε θα μπορεί να επανενταχθεί στο ίδιο ή άλλο ανάλογο Καθεστώς ή Μέτρο.

Η στήριξη δεν παρέχεται:

- για τη φύτευση χριστουγεννιάτικων δένδρων
- για τα είδη ταχείας ανάπτυξης για βραχυπρόθεσμη καλλιέργεια (περίτροπος χρόνος λιγότερος από 15 χρόνια)

Θα απαιτείται η υποβολή Σχεδίου Εγκατάστασης, το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει το δασοπονικό είδος, το φυτευτικό σύνδεσμο, τον τρόπο προετοιμασίας του εδάφους, την εποχή εγκατάστασης του ανεμοθραύστη, τα μέτρα περιποίησης, τα μέτρα προστασίας, κ.λ.π. Το Σχέδιο Εγκατάστασης θα τυγχάνει έγκρισης από την Αρμόδια Αρχή και τυχόν αλλαγές που θα υποδεικνύονται θα είναι υποχρεωτικές για τον αιτητή.

Η εγκατάσταση των ανεμοθραυστών θα πρέπει να είναι συμβατή με το περιβάλλον. Θα πρέπει επίσης να είναι συμβατή με τους ακόλουθους Νόμους, Κανονισμούς και Οδηγίες:

- α) τους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" Νόμους του 1991 έως 2002.

β) τον περί "Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα" Νόμο και τους σχετικούς Κανονισμούς, 147(I) του 2003 (Οδηγία 2000/ 29/ EC).

γ) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας ζωής" Νόμο 153(I)/ 2003 (Οδηγία 92/ 43/ EC).

δ) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" Νόμο 13(1)/ 2004 (Οδηγία 2000/ 60/ EC)

ε) τον περί «Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων» Νόμο 152(I)/ 2003 (Οδηγία 79/ 409/ EC).

Το αναπαραγωγικό υλικό θα είναι εγχώριας προέλευσης και παραγωγής, τα δε είδη που θα χρησιμοποιούνται είναι τα ακόλουθα:

- Κυπαρίσσι (*Cupressus sempervirens*)
- Καλλιτριίδα (*Tetraclinis articulate*)
- Μέρικος (*Tamarix aphylla*)
- Καζουαρίνα (*Casuarina sps.*)
- Μυοπόρο (*Myoporum tenuifolium*)

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΔΑΣΟΠΟΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ανεμοθραύστης ορίζεται η γραμμική φυτεία που αποτελείται από μια έως δυο σειρές δασικών δέντρων και ο οποίος είναι εγκατεστημένος κατά τέτοιο τρόπο (συνήθως κατά μήκος των ορίων ενός τεμαχίου γης) που να μην επηρεάζει τη γεωργική χρήση της γης.

ΔΑΣΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

Ο ανεμοθραύστης που θα αποτελείται από δασοπονικά είδη θα μπορεί να παράγει σε μεγάλο περίτροπο χρόνο ξυλεία και καυσόξυλα ενώ θα συμβάλει θετικά στην αισθητική και στην οικολογική ισορροπία της περιοχής.

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

Η εγκατάσταση ανεμοθραύστη θα συμβάλλει στην προστασία της γεωργικής καλλιέργειας από ανέμους και παγετούς.

ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΦΥΤΕΥΣΗΣ

Η εγκατάσταση των ανεμοθραυστών θα γίνεται με γραμμική φύτευση σε μία ή δύο σειρές. Στην περίπτωση εγκατάστασης μιας σειράς φυτών, η απόσταση μεταξύ των φυτών θα κυμαίνεται μεταξύ 1-2 μέτρα. Στην περίπτωση δύο σειρών, η απόσταση μεταξύ των σειρών θα κυμαίνεται από 1-3 μέτρα, ο φυτευτικός σύνδεσμος πρέπει να είναι τριγωνικός και η απόσταση μεταξύ των φυτών σε κάθε σειρά θα κυμαίνεται από 2 έως 4 μέτρα.

Ο μέγιστος αριθμός φυτών που μπορεί να εγκατασταθεί ανά δεκάριο διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος του τεμαχίου και έχει ως ακολούθως:

Έκταση		Μέγιστος αποδεκτός αριθμός φυτών
2	δεκάρια	200
> 2-3	δεκάρια	240
> 3-4	δεκάρια	270
> 4-5	δεκάρια	300
> 5-6	δεκάρια	330
> 6-7	δεκάρια	350
> 7-8	δεκάρια	380
> 8-9	δεκάρια	400
> 9-10	δεκάρια	420
> 10	δεκάρια	420

Με την εφαρμογή των πιο πάνω περιορισμών, η εφαρμογή του γεωργοδασοπονικού συστήματος διασφαλίζει τη συνέχιση της γεωργικής χρήσης της γης.

Ο φυτευτικός σύνδεσμος καθώς και η απόσταση μεταξύ των φυτών θα καθορίζεται στο Σχέδιο Εγκατάστασης και θα είναι ανάλογα με το δασοπονικό είδος που θα χρησιμοποιηθεί.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης λήφθηκαν υπόψη όλες οι δυνατές μέθοδοι και εργασίες εγκατάστασης του ανεμοθραύστη κάτω από τις ποικίλες κλιματεδαφικές συνθήκες της Κύπρου.

Ο καθορισμός του ύψους της δαπάνης για την εκτέλεση κάθε εργασίας στηρίχθηκε σε πραγματικά στοιχεία του Τμήματος Δασών, το οποίο εκτελεί έργα δάσωσης σε όλες τις περιοχές και περιβάλλοντα της Κύπρου, καθώς και στα σχετικά στοιχεία των δασώσεων από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006. Στον Πίνακα 2 «Αναλυτική Κοστολόγηση των Επιλέξιμων Εργασιών για το Μέτρο ΔΑΣΩΣΕΙΣ» του Παραρτήματος VI φαίνεται αναλυτικά η μεθοδολογία για τον υπολογισμό του κόστους εγκατάστασης του ανεμοθραύστη.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

Η επάρκεια και ακρίβεια των ποσών αναφορικά με τις πληρωμές έχουν ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών.

ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΘΡΑΥΣΤΗ

Το ύψος ενίσχυσης θα ανέρχεται στο 80% των επιλέξιμων δαπανών στις μειονεκτικές περιοχές και στις περιοχές Φύση 2000 και στο 70% στις λοιπές περιοχές.

Η ενίσχυση θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη (Standard Cost) των επιλέξιμων δράσεων όπως καθορίζονται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος VI «Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα - Τυπική Δαπάνη για το Μέτρο ΔΑΣΩΣΕΙΣ» και δε θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Η ενίσχυση ανά εκτάριο δεν είναι προκαθορισμένη αλλά θα εξαρτάται από τις επιλέξιμες δράσεις που θα πραγματοποιούνται σε κάθε περίπτωση και οι οποίες θα είναι πλήρως δικαιολογημένες. Η ενίσχυση θα κυμανθεί κατά μέσο όρο περίπου στα 14 Ευρώ ανά φυτό.

Διαδικασία Χορήγησης της Ενίσχυσης

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης του ανεμοθραύστη θα καταβάλλεται σε τρεις δόσεις. Η πρώτη δόση θα καταβάλλεται μετά την ολοκλήρωση της φύτευσης και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και μετά το σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα καταβάλλεται ένα χρόνο μετά τη φύτευση και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών. Η τρίτη δόση θα καταβάλλεται δύο χρόνια μετά τη φύτευση και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς αυτό συνδέεται άμεσα με τη 2^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος που αφορά τις δασώσεις και τη δασοκομία. Η δράση αυτή χαρακτηρίζεται ως πολύ μεγάλης σημασίας και η εφαρμογή της καλύπτει τόσο τα κρατικά δάση και τη χαλίτικη γη όσο και τη γεωργική και μη γη. Για την εγκατάσταση ανεμοθραυστών προβλέπεται ετήσια δαπάνη ύψους 34.000 Ευρώ.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Το καθεστώς συνδέεται και με τη Δασική Στρατηγική η οποία αναφέρει τη στήριξη της δασοκομίας ως σημαντικού εργαλείου για τη διατήρηση και βελτίωση της βιολογικής ποικιλότητας, των συνθηκών διαβίωσης των ζώων και φυτών, όπως επίσης και της σημασίας των δασών ως μέτρου κατά των κλιματικών αλλαγών. Επίσης, τονίζεται η συμβολή της δασοκομίας στο εισόδημα και την απασχόληση που επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής.

3. Σύνδεση με την στρατηγική της κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος

Το καθεστώς συνδέεται με την στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος η οποία αναφέρει τη δάσωση ως ένα από τα μέτρα για άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Ή ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι περισσότερες περιοχές που θα ενταχθούν στο Καθεστώς «Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων» καλύπτονται από το Σχέδιο Πυροπροστασίας ικανοποιητικά. Νέες εκτάσεις που δε θα καλύπτονται θα εντάσσονται κάτω από το υφιστάμενο Σχέδιο.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.4.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	108.500	108.500	217.000	72.333	289.333
%	37.5	37.5	75	25	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δικαιούχων	15
	Έκταση γης υπό νέα αγροδασοπονικά συστήματα	30 ha
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	30 ha
	(β) την ποιότητα νερού	30 ha
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	-
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	30 ha
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.4.3**«Δάσωση μη Γεωργικής Γης»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (iii) και 45 Παράγραφοι 1,2 & 3 του Κανονισμού 1698/2005.
Άρθρο 30 και σημείο 5.3.2.2.3 του Παραρτήματος II του Καν. 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

223

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Σημαντικές εκτάσεις γης στην ύπαιθρο έχουν εγκαταλειφθεί από τους αγρότες για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα η χαμηλή οικονομική απόδοση των γεωργικών καλλιεργειών, η προώθηση της σταβλισμένης κτηνοτροφίας σε βάρος της ελεύθερης βόσκησης, οι μετακινήσεις πληθυσμού από την ύπαιθρο στις πόλεις, κ.λ.π.

Εκτός από τις εγκαταλειμμένες γεωργικές εκτάσεις, μεταλλεία και λατομεία τα οποία έχουν εγκαταλειφθεί στο παρελθόν αποτελούν χώρους υποβάθμισης της αισθητικής και οικολογικής αξίας της υπαίθρου.

Στις πιο πάνω περιοχές η εκμετάλλευση και η διαχείριση είναι σχεδόν ανύπαρκτη με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως οι πυρκαγιές, η διάβρωση, η ερημοποίηση, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η μείωση της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων, οι κλιματικές αλλαγές, κ.λ.π.

Το Καθεστώς αυτό θα συμβάλει θετικά στην άμβλυνση όλων αυτών των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κυριότεροι στόχοι του καθεστώτος είναι:

- συμβολή στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας
- συμβολή στην προστασία της υπαίθρου από φυσικές καταστροφές όπως οι πλημμύρες και οι πυρκαγιές
- συμβολή στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίμωση
- συμβολή στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων
- συμβολή στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου
- συμβολή στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της μη γεωργικής γης
- συμβολή στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του καθεστώτος είναι η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου γενικότερα. Παράλληλα παρέχεται στους αγρότες η δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης της γης που έχουν εγκαταλείψει.

Οι επιλέξιμες δράσεις και έργα του καθεστώτος παρουσιάζονται στο Παράρτημα VI, Πίνακας 1: «Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα - Τυπική Δαπάνη» και διαχωρίζονται σε δύο ομάδες: α) Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας και β) Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας.

Οι δράσεις/ εργασίες που αφορούν την Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, Μέρος Α του Παραρτήματος VI. Ενδεικτικά, περιλαμβάνουν την προετοιμασία του εδάφους, την προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, την εγκατάσταση της φυτείας καθώς και εργασίες για προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Επίσης περιλαμβάνουν και τις εργασίες για το λεκάνωμα, το πότισμα, τη συντήρηση του αρδευτικού συστήματος, την καταπολέμηση ζιζανίων στη βολοφυτεία/ σποροφυτεία καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών της βολοφυτείας ή σποροφυτείας για τα πρώτα δύο χρόνια μετά τη φύτευση ή σπορά. Αυτό γίνεται για να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης γιατί τόσο το πότισμα και η καταπολέμηση ζιζανίων, όσο και η αναπλήρωση των αποτυχιών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας εγκατάστασης δασικής φυτείας κάτω από τις ιδιαίτερες ξηρικές συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές εφαρμογής του Καθεστώτος.

Οι δράσεις/ εργασίες που αφορούν την Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας ξεκινούν στο τέλος του δευτέρου χρόνου μετά τη φύτευση/ σπορά, διαρκεί τρία χρόνια και αποσκοπεί στην εξασφάλιση της φυτείας από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Οι εργασίες αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα 1, Μέρος Β και είναι επιλέξιμες μόνο στην περίπτωση της εγκαταλειμμένης γεωργικής γης.

Τόσο σ' ότι αφορά την Εγκατάσταση και προστασία της φυτείας όσο και σ' ότι αφορά την Περιποίηση /Συντήρηση της φυτείας, σε κάθε περίπτωση δάσωσης δε θα είναι επιλέξιμες όλες οι εργασίες αλλά μόνο αυτές που είναι πλήρως δικαιολογημένες. Για παράδειγμα η περιφραγή της φυτείας είναι επιλέξιμη μόνο στην περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα βόσκησης.

Αναφορικά με τη στήριξη στα πλαίσια του Καθεστώτος αυτού, ισχύουν τα ακόλουθα:

- α. Η οικονομική ενίσχυση περιλαμβάνει:
  - ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας,
  - ετήσια ενίσχυση ανά εκτάριο, για τα πρώτα τρία χρόνια μετά την εγκατάσταση της φυτείας, για τις δαπάνες περιποίησης/ συντήρησης της φυτείας για να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης (εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση εγκαταλειμμένης γεωργικής γης),
- β. Η στήριξη για τη δάσωση μη γεωργικών εκτάσεων η οποία αναλαμβάνεται από δημόσιες αρχές καλύπτει μόνο τις δαπάνες εγκατάστασης,
- γ. Στήριξη παρέχεται και στην περίπτωση μετατροπής αγροπεριβαλλοντικής δέσμευσης σε δέσμευση δάσωσης μη γεωργικής γης,
- δ. Στήριξη από το καθεστώς δεν παρέχεται:
  - σε γεωργούς που λαμβάνουν στήριξη για πρόωρη συνταξιοδότηση
  - για τη φύτευση χριστουγεννιάτικων δένδρων,
- ε. Σε περίπτωση φύτευσης ειδών ταχείας ανάπτυξης για βραχυπρόθεσμη εκμετάλλευση (περίτροπος χρόνος λιγότερο από 15 χρόνια), η στήριξη καλύπτει μόνο τις δαπάνες εγκατάστασης.

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΣΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

1. Προϋποθέσεις και Κριτήρια Επιλογής Περιοχών

Περιβαλλοντικά προβλήματα όπως διάβρωση, ερημοποίηση, θέματα βιοποικιλότητας, προστασία των υδάτινων πόρων, κτλ παρουσιάζονται σ' όλες τις περιοχές της υπαίθρου εκτός των δασικών. Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμοσθεί μόνο σε περιοχές που εμπίπτουν σε μια από τις κατηγορίες όπως καθορίζονται πιο κάτω (επιλέξιμες εκτάσεις). Αν οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχτούν ανεπαρκής θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων με βάση κριτήρια τα οποία θα καθοριστούν στο εγχειρίδιο εφαρμογής πριν από την προκήρυξη.

Το Καθεστώς αυτό δε θα εφαρμόζεται στη «γεωργική γη» όπως ορίζεται στο Καθεστώς της «Δάσωσης Γεωργικής Γης».

Θα υπάρχει κριτήριο ελάχιστης έκτασης το οποίο έχει καθορισθεί στα 0,3 εκτάρια. Τα δάση που θα δημιουργούνται θα είναι σύμφωνα με τους ορισμούς του Άρθρου 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006 εκτός του κριτηρίου της ελάχιστης έκτασης το οποίο θα είναι 0,3 αντί 0,5 εκτάρια. Ο καθορισμός μικρότερης έκτασης είναι απαραίτητος για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα με το μικρό μέγεθος του κλήρου. Η έκταση των 0,3 εκταρίων θεωρείται ικανοποιητική από δασοκομικής άποψης.

Στο Καθεστώς αυτό θα μπορεί να ενταχθεί και ενοικιαζόμενη μη γεωργική γη. Η διάρκεια της ενοικίασης πρέπει να είναι τουλάχιστο για 5 χρόνια. Θα απαιτείται η προσκόμιση αντιγράφου του ενοικιαστηρίου εγγράφου καθώς επίσης και γραπτή συγκατάθεση του ιδιοκτήτη για τη δάσωση.

Θα υπάρχει δέσμευση για διατήρηση της δασικής φυτείας σε ικανοποιητική κατάσταση τουλάχιστον για 5 χρόνια.

Η γη που θα ενταχθεί στο Καθεστώς αυτό δεν θα μπορεί να επανενταχθεί στο ίδιο ή άλλο ανάλογο Μέτρο ή Καθεστώς.

2. Επιλέξιμες Εκτάσεις

Στις επιλέξιμες εκτάσεις του Καθεστώτος αυτού περιλαμβάνονται:

- Εγκαταλειμμένη γεωργική γη
- Περιοχές γυμνές ή με δασοκάλυψη μικρότερη από 10%
- Περιοχές που έχουν δασοκάλυψη πέραν του 10% αλλά μικρότερο του 30% στις οποίες υπάρχει πρόβλημα διάβρωσης
- Περιοχές εγκαταλειμμένων μεταλλείων και λατομείων

3. Δικαιούχοι

Δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών αρχών). Δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι Δημόσιες Αρχές (Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ενώσεις τους, Ημικρατικοί Οργανισμοί και Κρατικές Αρχές).

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΟΤΙ Η ΔΑΣΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Τα έργα δασώσεων που θα εκτελεστούν στα πλαίσια του Καθεστώτος θα πρέπει να είναι συμβατά με το περιβάλλον και προσαρμοσμένα στις τοπικές συνθήκες. Ειδικότερα στις περιοχές του δικτύου "Φύση 2000" και σε περιοχές που περιλαμβάνονται σε πρόγραμμα λεκάνης απορροής ποταμού σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60ΕΚ, η δάσωση πρέπει να είναι συμβατή με τους διαχειριστικούς σκοπούς της κάθε περιοχής. Επίσης, θα πρέπει να είναι συμβατά με τους ακόλουθους Νόμους, Κανονισμούς και Οδηγίες:

- α) τον περί "Εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα" Νόμο 140(I)/2005 (Οδηγία 85/ 337/ ΕΕC όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/ 11/ EC)
- β) τους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" Νόμους του 1991 έως 2002 (Οδηγία 99/105/EC).
- γ) τον περί "Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα" Νόμο και τους σχετικούς Κανονισμούς, 147(I) του 2003 (Οδηγία 2000/29/EC).
- δ) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" Νόμο 13(1)/2004 (Οδηγία 2000/60/EC).
- ε) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας ζωής" Νόμο 153(I)/2003 (Οδηγία 92/43/EC).
- στ) τον περί "Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων" Νόμο 152(I)/2003 (Οδηγία 79/409/EC).

Θα απαιτείται η υποβολή Σχεδίου Δάσωσης, το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει το δασοπονικό είδος, το φυτευτικό σύνδεσμο, τη μέθοδο δάσωσης (φύτευση ή σπορά), τον τρόπο προετοιμασίας του εδάφους, την εποχή εγκατάστασης της φυτείας, τα μέτρα περιποίησης, τα μέτρα προστασίας, κ.λ.π. Το Σχέδιο Δάσωσης θα εγκρίνεται από την Αρμόδια Αρχή και θα υπόκειται σε αλλαγές εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο. Κατά τη διαδικασία της έγκρισης θα εξετάζονται όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία έτσι που να διασφαλίζεται ότι η δάσωση είναι προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες και συμβατή με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και μ' αυτόν τον τρόπο η επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Θα χρησιμοποιούνται καθορισμένα δασοπονικά είδη, και το αναπαραγωγικό υλικό θα είναι εγχώριας προέλευσης και παραγωγής. Κατά τον καθορισμό των ειδών ο οποίος θα γίνει σε μεταγενέστερο στάδιο θα ληφθούν υπόψη όλοι οι παράγοντες όπως η χρήση αυτοχθόνων ειδών, οι κίνδυνοι για τη βιοποικιλότητα, οι κίνδυνοι για τις πυρκαγιές κλπ. Ο ελάχιστος αποδεκτός αριθμός φυτών ανά εκτάριο είναι τα 450. Οι συστάδες που θα εγκαθίστανται θα είναι μικτές ή αμιγείς. Μικτές συστάδες θα είναι οι συστάδες που θα περιλαμβάνουν στη σύνθεση τους τουλάχιστον 30% πλατύφυλλα. Στα κριτήρια βαθμολόγησης των αιτήσεων θα περιλαμβάνεται και η σύνθεση των ειδών όπου θα ευνοούνται τα πλατύφυλλα και οι μικτές συστάδες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΤΕΙΑΣ

Για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης λήφθηκαν υπόψη όλες οι δυνατές μέθοδοι και εργασίες εγκατάστασης και συντήρησης της δασικής φυτείας κάτω από τις ποικίλες κλιματεδαφικές συνθήκες που παρουσιάζονται στις περιοχές εφαρμογής του Καθεστώτος.

Ο καθορισμός του ύψους της δαπάνης για την εκτέλεση κάθε εργασίας στηρίχθηκε σε πραγματικά στοιχεία του Τμήματος Δασών, το οποίο εκτελεί ανάλογα έργα σε όλες τις περιοχές και περιβάλλοντα της Κύπρου, καθώς και στα σχετικά στοιχεία από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006. Στον Πίνακα 2 του Παραρτήματος VI «Αναλυτική Κοστολόγηση των Επιλέξιμων Εργασιών για το Μέτρο ΔΑΣΩΣΕΙΣ» φαίνεται αναλυτικά η μεθοδολογία για τον υπολογισμό του κόστους εγκατάστασης και συντήρησης της δασικής φυτείας.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

Η επάρκεια και ακρίβεια των ποσών αναφορικά με τις πληρωμές έχουν ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών.

ΥΨΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΦΥΤΕΙΑΣ

1. Ύψος Ενίσχυσης

Η δημόσια δαπάνη για τις δαπάνες εγκατάστασης για τα έργα που θα αναλαμβάνει το δημόσιο θα ανέρχεται στο 100% της δαπάνης. Για τα έργα που θα αναλαμβάνει ο ιδιωτικός τομέας θα ανέρχεται στο 80% των επιλέξιμων δαπανών στις μειονεκτικές περιοχές και στις περιοχές Φύση 2000 και στο 70% στις λοιπές περιοχές.

Η δημόσια δαπάνη για τις δαπάνες περιποίησης/ συντήρησης θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών.

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης και περιποίησης της φυτείας θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη (standard cost) των επιλέξιμων δράσεων όπως καθορίζεται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος VI και δεν θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Η ενίσχυση ανά εκτάριο δεν είναι προκαθορισμένη αλλά θα εξαρτάται από τις επιλέξιμες δράσεις που θα πραγματοποιούνται σε κάθε περίπτωση και οι οποίες θα είναι πλήρως δικαιολογημένες.

2. Διαδικασία Χορήγησης της Ενίσχυσης

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας θα καταβάλλεται σε τρεις δόσεις. Η πρώτη δόση θα καταβάλλεται μετά την ολοκλήρωση της φύτευσης/ σποράς και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και μετά το σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα καταβάλλεται ένα χρόνο μετά την φύτευση/ σπορά και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών. Η τρίτη δόση θα καταβάλλεται δύο χρόνια μετά τη φύτευση/ σπορά και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών.

Η ετήσια ενίσχυση για τις δαπάνες περιποίησης της φυτείας θα καταβάλλεται σε μια δόση μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά την αποπεράτωση και έλεγχο των εργασιών.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς συνδέεται άμεσα με τη 2^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος που αφορά τις δασώσεις και τη δασοκομία. Η δράση αυτή χαρακτηρίζεται ως πολύ μεγάλης σημασίας και η εφαρμογή της καλύπτει τόσο τα κρατικά δάση και τη χαλίτικη γη όσο και τη γεωργική και μη γη. Για τη δάσωση εγκαταλειμμένης και υποβαθμισμένης γεωργικής γης καθώς και της χαλίτικης γης προβλέπεται ετήσια δαπάνη ύψους 374.000 Ευρώ.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Το Καθεστώς συνδέεται και με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας η οποία αναφέρει τη στήριξη της δασοκομίας ως σημαντικού εργαλείου για τη διατήρηση και βελτίωση της βιολογικής

ποικιλότητας, των συνθηκών διαβίωσης των ζώων και φυτών, όπως επίσης και τη σημασία των δασών ως μέτρου κατά των κλιματικών αλλαγών. Επίσης, τονίζεται η συμβολή της δασοκομίας στο εισόδημα και την απασχόληση που επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής.

3. Σύνδεση με την στρατηγική της κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος

Το καθεστώς συνδέεται με την στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος η οποία αναφέρει τη δάσωση ως ένα από τα μέτρα για άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Ή ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι περισσότερες περιοχές που θα ενταχθούν στο καθεστώς «Δάσωση μη Γεωργικής Γης» καλύπτονται από το Σχέδιο Πυροπροστασίας ικανοποιητικά. Νέες εκτάσεις που δε θα καλύπτονται θα εντάσσονται κάτω από το υφιστάμενο Σχέδιο. Στις πλείστες όμως των περιπτώσεων λόγω της ενεργούς διαχείρισης που θα υπάρχει στα νέα αυτά δάση ο κίνδυνος έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών θα είναι μειωμένος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.4.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	592.500	592.500	1.185.000	395.000	1.580.000
%	37.5	37.5	75	25	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Αναμένεται να υπάρξουν ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου ύψους € 340.000 σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού 1320/06. Οι ανειλημμένες αυτές υποχρεώσεις προκύπτουν από το Μέτρο 3.2 του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Η κατανομή κατά έτος των ανειλημμένων υποχρεώσεων φαίνεται στον συγκεντρωτικό πίνακα του Κεφαλαίου 5.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δικαιούχων που λαμβάνουν ενίσχυση για Δάσωση	60
	Έκταση γης που έχει δασωθεί	60 ha
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	10 ha
	(β) την ποιότητα νερού	10 ha
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	
	(δ) την ποιότητα εδάφους	10 ha
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	30 ha
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

METPO 2.5

“Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών”.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (vi) και 48 Παράγραφος 1 & 2 του Κανονισμού 1698/2005.

Άρθρα 30 και 33 και σημείο 5.3.2.2.6 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

226

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι το Τμήμα Δασών.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Ο κίνδυνος των δασικών πυρκαγιών στην Κύπρο λόγω των κλιματικών συνθηκών, των χαρακτηριστικών της βλάστησης, της τοπογραφίας και της παρουσίας των αιτιών πρόκλησης πυρκαγιών είναι ψηλός και μόνιμος. Περαιτέρω σημειώνεται ότι ολόκληρη η Κύπρος χαρακτηρίζεται ως χώρα ψηλού κινδύνου έναρξης και διάδοσης δασικών πυρκαγιών.

Ως αποτέλεσμα του ψηλού κινδύνου των πυρκαγιών, κατά την άσκηση της διαχείρισης ενός δάσους η προστασία του από τις πυρκαγιές αποτελεί το πρώτιστο μέλημα. Η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές είναι απαραίτητη για να διαφυλαχθούν τα άμεσα και έμμεσα οφέλη που προσφέρουν και τα οποία εκτός των άλλων κρίνονται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική ανάπτυξη λαμβάνοντας υπόψη ότι, τα δάση συμβάλλουν στην διαφύλαξη και στην ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου, των οποίων οι συνθήκες ύπαρξης μπορεί να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την παρουσία και την καλή κατάσταση των γύρω δασών.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι κυριότεροι στόχοι του μέτρου είναι:

- η μείωση του αριθμού των πυρκαγιών
- η μείωση της ετήσιας καμένης έκτασης
- η μείωση της μέσης καμένης έκτασης ανά πυρκαγιά
- η μείωση του χρόνου ανίχνευσης των πυρκαγιών
- η μείωση του χρόνου μεταξύ της ανίχνευσης και της αναγγελίας μιας πυρκαγιάς
- η μείωση του μέσου χρόνου επέμβασης
- η αναδάσωση των καμένων περιοχών

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος προστασίας των δασών και των άλλων δασικών εκτάσεων από τις πυρκαγιές καθώς επίσης και η αποκατάσταση των καμένων περιοχών.

Το Μέτρο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δύο δράσεις:

1. Πρόληψη πυρκαγιών
2. Αναδάσωση καμένων περιοχών

ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΘΟΥΝ

1. Πρόληψη πυρκαγιών

Η εν λόγω δράση περιορίζεται σε μέτρα πρόληψης και περιλαμβάνει την παροχή οικονομικής στήριξης για την κατασκευή /εγκατάσταση υποδομών πυροπροστασίας, τη συντήρηση αντιπυρικών λωρίδων και την ανάπτυξη και βελτίωση σταθερών μέσων ανίχνευσης πυρκαγιών και εξοπλισμού επικοινωνίας. Τα έργα τα οποία θα είναι επιλέξιμα είναι τα ακόλουθα:

1.1 Κατασκευή/ Εγκατάσταση Υποδομών Πυροπροστασίας

- 1.1.1 Κατασκευή αντιπυρικών λωρίδων
- 1.1.2 Διάνοιξη δασικών δρόμων
- 1.1.3 Κατασκευή υδατοδεξαμενών
- 1.1.4 Εγκατάσταση συστημάτων πυρασφάλειας
- 1.1.5 Καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις
- 1.1.6 Εφαρμογή δασοκομικών μέτρων για μείωση του κινδύνου έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών.
- 1.1.7 Εγκατάσταση υδροστομίων
- 1.1.8 Κατασκευή μονοπατιών

1.2 Συντήρηση Αντιπυρικών λωρίδων

1.3 Ανάπτυξη και βελτίωση σταθερών μέσων παρακολούθησης πυρκαγιών και εξοπλισμού επικοινωνίας

- 1.3.1 Κατασκευή και βελτίωση πυροφυλακίων και θέσεων παρατήρησης
- 1.3.2 Εγκατάσταση και βελτίωση Αυτόματων Συστημάτων Ανίχνευσης Πυρκαγιών
- 1.3.3 Ανάπτυξη και Βελτίωση υφιστάμενου συστήματος τηλεπικοινωνιών

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Οι Δικαιούχοι, τα Κριτήρια Συμμετοχής και οι Δεσμεύσεις για κάθε έργο παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος VI.

Τα μέτρα θα εφαρμοστούν σε δασικές περιοχές όπως ορίζονται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006.

2. Αναδάσωση καμένων περιοχών

Η δράση αυτή αφορά την αποκατάσταση των καμένων δασικών περιοχών

Δικαιούχοι

Δικαίωμα συμμετοχής για τη δράση αυτή έχουν όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών αρχών), οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ενώσεις τους, οι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και οι Κρατικές Αρχές.

Αναφορικά με τη στήριξη ισχύουν τα ακόλουθα:

- το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών, τόσο για τα έργα του δημοσίου όσο και για τα έργα των ιδιωτών
- θα παρέχεται ετήσια ενίσχυση ανά εκτάριο για τις δαπάνες περιποίησης / συντήρησης της φυτείας για τα πρώτα τρία χρόνια μετά την εγκατάσταση της φυτείας

Κατά την εφαρμογή της δράσης αυτής θα ισχύουν όλες οι άλλες πρόνοιες του Καθεστώτος «Δάσωση μη γεωργικής γης» του Μέτρου «Δασώσεις».

ΣΧΕΔΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Η πολιτική για την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές υλοποιείται με τη βοήθεια του “Σχεδίου Πυροπροστασίας των Δασών”. Το Σχέδιο ετοιμάστηκε το 2003 και περιλαμβάνει:

- Περιγραφή της σημερινής κατάστασης όσον αφορά το υφιστάμενο σύστημα πρόληψης και επιτήρησης και περιγραφή των μεθόδων και των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την πυροπροστασία.
- Τον απολογισμό των πυρκαγιών κατά την πενταετία 1998-2002, συμπεριλαμβανομένης της περιγραφής και ανάλυσης των κυριότερων διαπιστωθέντων αιτιών.
- Ένδειξη των στόχων που πρέπει να έχουν επιτευχθεί κατά τη λήξη του σχεδίου όσον αφορά:
  - την εξάλειψη ή τη μείωση των κυριότερων αιτιών
  - τη βελτίωση των συστημάτων πρόληψης και επιτήρησης
- Περιγραφή των μέτρων που προβλέπεται να ληφθούν για την επίτευξη των στόχων.
- Αναφορά στους εταίρους που συμμετέχουν στην πυροπροστασία των δασών.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Υπάρχει άμεση σύνδεση με την 3^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος η οποία αφορά την «Προστασία από τις πυρκαγιές και άλλους κινδύνους». Ειδικότερα βοηθά στην υλοποίηση δύο από τα τέσσερα μέτρα που αφορούν αντίστοιχα τον έλεγχο των πυρκαγιών έξω από τα κρατικά δάση και τον έλεγχο των πυρκαγιών μέσα στα κρατικά δάση. Η ετήσια προβλεπόμενη δαπάνη για τα τρία από τα τέσσερα μέτρα η οποία όμως καλύπτει και μέτρα πέραν αυτών που προβλέπονται στο Μέτρο ανέρχεται σε € 6.000.000.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Το Μέτρο αυτό είναι συμβατό και βοηθά στην υλοποίηση της Δασικής Στρατηγικής της Κοινότητας και ειδικότερα του μέρους με το οποίο υποστηρίζεται η συνέχιση, η αξιολόγηση και η εξέταση μιας ενδεχόμενης βελτίωσης του κοινοτικού συστήματος προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές που εισήχθη με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2158/92.

3. Σύνδεση με την στρατηγική της κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος

Τόσο η δράση της πρόληψης όσο και η δράση της αναδάσωσης των καμένων περιοχών συνδέονται με τη στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος. Η δράση της πρόληψης θεωρείται ως ένα από τα κατ'εξοχή διαχειριστικά μέτρα που μπορεί να συμβάλει στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών με την αποτροπή της αποδάσωσης. Η αναδάσωση αναφέρεται ως ένα από τα μέτρα κατά της κλιματικής αλλαγής.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Η ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι προτεινόμενες δράσεις καλύπτουν τόσο την πυροπροστασία των κρατικών όσο και των ιδιωτικών δασικών εκτάσεων. Αφορούν περιοχές με υψηλό βαθμό κινδύνου έκρηξης και διάδοσης πυρκαγιών και είναι πλήρως συμβατές με το Σχέδιο Πυροπροστασίας Δασών.

Στο υφιστάμενο «Σχέδιο Πυροπροστασίας των Δασών» περιλαμβάνονται όλες οι προτεινόμενες δράσεις εκτός από τη συντήρηση των αντιπυρικών λωρίδων, την κατασκευή μονοπατιών, την εγκατάσταση συστημάτων πυρασφάλειας και την καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 2.5					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.250.000	2.250.000	4.500.000		4.500.000
%	50	50	100		100

Το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών, τόσο για τα έργα του δημοσίου όσο και για τα έργα των ιδιωτών.

Για την καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Σ' όλες τις περιπτώσεις εκτός των ετήσιων ενισχύσεων, η ενίσχυση θα καταβάλλεται σε δύο δόσεις. Η πρώτη δόση θα ανέρχεται στο 60% της συνολικής ενίσχυσης και θα καταβάλλεται μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά την εκτέλεση της αντιστοίχου εργασίας και μετά το σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα ανέρχεται στο 40% και θα καταβάλλεται μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά την αποπεράτωση και έλεγχο των εργασιών.

Σε περίπτωση που οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχθούν ανεπαρκείς θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων με βάση κριτήρια που θα καθοριστούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

Έχει καθορισθεί ανώτατο όριο ενίσχυσης για κάθε έργο ως ο Πίνακας 4 του Παραρτήματος VI. Το ανώτατο αυτό όριο οικονομικής ενίσχυσης καθορίστηκε με βάση τα πραγματικά στοιχεία που τηρεί το Τμήμα Δασών για την εκτέλεση αυτών των έργων καθώς και με βάση τα σχετικά στοιχεία από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

Στις περιπτώσεις των έργων του Πίνακα 5 του Παραρτήματος VI δεν θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων και η οικονομική ενίσχυση θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη της 3^{ης} στήλης. Ο καθορισμός του ύψους της δαπάνης αυτής στηρίχθηκε σε εργασίες που έγιναν τα τελευταία χρόνια από το Τμήμα Δασών στα πλαίσια της εφαρμογής του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού της τυπικής δαπάνης τόσο για τα δασοκομικά μέτρα όσο και για την καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν δασών ή άλλων δασικών εκτάσεων παρουσιάζονται στον Πίνακα 6 του Παραρτήματος VI.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν δεσμεύσεις από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δράσεων πρόληψης/ αποκατάστασης	500
	Ενισχυμένη έκταση <ul style="list-style-type: none"> • για την οποία λαμβάνονται ενέργειες πρόληψης • καμένων περιοχών 	13.000 ha 1000 ha
	Συνολικό ύψος επενδύσεων	4.500.000 €
	Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους
(β) την ποιότητα νερού		-
(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών		-
(δ) την ποιότητα εδάφους		1000 ha
(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης		-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΜΕΤΡΟ 2.6**“Διατήρηση και Βελτίωση του Κοινωνικού και Οικολογικού Ρόλου των Δασών”**

Το Μέτρο περιλαμβάνει τρία επιμέρους Καθεστώτα ως ακολούθως:

- (1) Μη παραγωγικές επενδύσεις
- (2) Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις
- (3) Ενισχύσεις Φύση 2000

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι το Τμήμα Δασών.

Μέτρο 2.6					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.000.000	3.000.000	6.000.000		6.000.000
%	50	50	100		100

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.6.1**«Μη παραγωγικές επενδύσεις»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (vii) και 49 Παράγραφος β του Κανονισμού 1698/2005.
Σημείο 5.3.2.2.7 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

227

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η ανάγκη της κυπριακής κοινωνίας και ιδιαίτερα των κατοίκων των μεγάλων αστικών κέντρων για αναψυχή στα δάση για καλύτερη ψυχική και σωματική υγεία, ολοένα και αυξάνεται λόγω της αυξημένης ρύπανσης του περιβάλλοντος και του σύγχρονου τρόπου ζωής. Υπάρχει επίσης ανάγκη για ποιοτική βελτίωση της προσφερόμενης αναψυχής αφού οι απαιτήσεις του ανθρώπου μεταβάλλονται συνεχώς.

Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για ανάπτυξη των δασών και κατάλληλη οργάνωση τους ώστε να παρέχουν τη δυνατότητα αναβαθμισμένης ποιοτικά δασικής αναψυχής. Η ανάγκη για καλύτερη οργάνωση της δασικής αναψυχής προβάλλει πρώτιστα και από την απαίτηση να προστατευτεί το ίδιο το δάσος από κάθε ζημιά που μπορεί να προκύψει από την ανοργάνωτη περιπλάνηση των περιηγητών στο δάσος.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κυριότεροι επιμέρους ειδικοί στόχοι του Καθεστώτος είναι:

- Η προστασία των δασών από την ανοργάνωτη περιπλάνηση των περιηγητών.
- Η βελτίωση της προσφερόμενης δασικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης και μέσω αυτής η ευαισθητοποίηση του κοινού για προστασία των δασών.
- Η αύξηση της δυναμικότητας των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων.
- Η ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται στους εκδρομικούς και κατασκηνωτικούς χώρους.
- Η βελτίωση και επέκταση του δικτύου μονοπατιών μελέτης της φύσης.
- Η αύξηση του αριθμού θέσεων θέας.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του Καθεστώτος είναι η οργάνωση και η βελτίωση των υπηρεσιών της δασικής αναψυχής καθώς και του δασοτουρισμού και οικοτουρισμού.

Το Καθεστώς αυτό περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Δημιουργία Κέντρων Επισκεπτών.
- Δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων.

- Δημιουργία ενός Εκθετηρίου δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού (όπως πριόνια, εργαλεία κλάδευσης και φύτευσης, κλπ.)
- Δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων μονοπατιών μελέτης της φύσης.
- Ανάδειξη θέσεων θέας.
- Ανάδειξη στοιχείων της δασικής κληρονομιάς (ανάπλαση χώρων παραδοσιακών καμινιών συλλογής πίσσας, νερόμυλων, γεφυριών, κλπ.) Η συγκεκριμένη δράση εφαρμόζεται και μέσω του Άξονα 4 Leader μέσω δηλαδή των Ομάδων Τοπικής Δράσης

Οι δράσεις του Καθεστώτος αυτού θα εφαρμόζονται σε δασικές περιοχές όπως ορίζονται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006. Όλα τα έργα που θα γίνουν κάτω από το Μέτρο αυτό δε θα αυξάνουν σημαντικά την οικονομική αξία του δάσους στο οποίο γίνεται το έργο. Επίσης τα έργα δε θα χρησιμοποιούνται για επιχειρηματικούς σκοπούς. Θα πρέπει ακόμη να υπάρχει η ανάγκη να προστατευθεί το ίδιο το δάσος από τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν από την ανοργάνωτη περιπλάνηση των περιηγητών στο δάσος (ο κίνδυνος πρόκλησης πυρκαγιών και ζημιών στην χλωρίδα και πανίδα).

Σημειώνεται ότι το μέτρο 3.2 εφαρμόζεται εκτός δασικών περιοχών και ως εκ τούτου ο διαχωρισμός είναι σαφής και δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος επικάλυψης μεταξύ των δύο μέτρων. Σε περίπτωση που ένα έργο περιλαμβάνει και δασικές και μη δασικές περιοχές τούτο θα ενταχθεί στο μέτρο όπου περιλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος του έργου.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΤΥΓΧΑΝΟΥΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

- Κατασκηνωτικός χώρος ορίζεται η ανάπτυξη που προσφέρει διευκολύνσεις για υπαίθρια διανυκτέρευση σε μη μόνιμα καταλύματα (πχ τροχόσπιτα και αντίσκηνα) με σκοπό την προφορά απόλαυσης της φύσης.
- Εκδρομικός χώρος ορίζεται η ανάπτυξη που προσφέρει κατάλληλα διαρρυθμισμένο και εξοπλισμένο χώρο όπου δεν δημιουργούνται κίνδυνοι, για παρασκευή και λήψη υπαίθριου γεύματος με σκοπό την προσφορά απόλαυσης της φύσης.
- Μονοπάτια μελέτης της φύσης ορίζονται οι προσφερόμενες διαδρομές για πεζούς σε δασικές περιοχές για απόλαυση και μελέτη της φύσης.
- Τα Κέντρα Επισκεπτών είναι αναπτύξεις οι οποίες έχουν ως πρωταρχικό σκοπό την ενημέρωση, επιμόρφωση και εκπαίδευση του επισκέπτη σε θέματα χλωρίδας, πανίδας και οικολογίας συγκεκριμένων περιοχών, καθώς επίσης και γεωλογίας ή άλλων περιβαλλοντικών θεμάτων. Τα κέντρα αυτά δύνανται να συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης.
- Το Εκθετήριο δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού έχει ως σκοπό την επιμόρφωση και την ενημέρωση του επισκέπτη για τις μεθόδους και μέσα συγκομιδής και επεξεργασίας του ξύλου και άλλων δασικών προϊόντων καθώς και τα παράγωγα τους αλλά και για άλλα συναφή δασικά θέματα.
- Σημείο θέας είναι η ανάπτυξη η οποία προσφέρει στον επισκέπτη απρόσκοπτη αισθητική απόλαυση της θέας και του τοπίου.
- Η ανάδειξη στοιχείων δασικής κληρονομιάς αφορά την ανάπλαση παραδοσιακών κατασκευών, στοιχείων και χώρων που σχετίζονται με δασικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν υπάρχει πλέον παραγωγική δραστηριότητα. Τα έργα αυτά συμβάλλουν στην προβολή των παραδοσιακών δασικών δραστηριοτήτων.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι οι Εκκλησιαστικές, Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή οι ενώσεις τους, οι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου, οι Κρατικές Αρχές. Οι Προϋποθέσεις Συμμετοχής και οι Δεσμεύσεις για κάθε έργο παρουσιάζονται στον Πίνακα 7 του Παραρτήματος VI.

Επιλέξιμες δαπάνες είναι οι ακόλουθες:

- Ετοιμασία μελετών και σχεδίων.
- Επίβλεψη της εκτέλεσης του έργου.
- Διαμόρφωση και καθαρισμοί χώρων και διάνοιξη μονοπατιών.
- Προμήθεια, κατασκευή και εγκατάσταση των αναγκαίων κατασκευών και διευκολύνσεων, όπως τραπεζιών, παιδικών χαρών, αποχωρητηρίων, σκυβαλοδοχείων, βрусών, συστημάτων ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης και άλλα συναφή στους εκδρομικούς και κατασκηνωτικούς χώρους.
- Έργα ή εργασίες για την αναγκαία τοπιοτέχνηση και αισθητική βελτίωση των χώρων εφόσον συνάδουν με τους στόχους του έργου.
- Διαμόρφωση, συντήρηση, κατάλληλη αναπαλαίωση υφισταμένων κτιριακών εγκαταστάσεων ή κατασκευή νέων κτιριακών εγκαταστάσεων για τη δημιουργία Κέντρων Επισκεπτών και του Εκθετηρίου δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού.
- Έργα ανάπλασης στοιχείων δασικής κληρονομιάς.
- Ετοιμασία πληροφοριακού και ενημερωτικού υλικού για όλα τα έργα.
- Προμήθεια εκθεμάτων και εξοπλισμού.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 36(Β)(V) ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ 1698/2005 – ΔΑΣΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Στο παρόν στάδιο στο Καθεστώς των δασοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων δεν περιλαμβάνονται ενισχύσεις που αφορούν επενδύσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΕΝΙΣΧΥΘΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΕΡΨΙΝ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Οι δασικές περιοχές οι οποίες θα καλυφθούν από τη δράση θα παρέχουν βελτιωμένη υποδομή έργων αναψυχής η οποία θα αναδεικνύει το δασικό περιβάλλον προς τέρψιν του ευρύτερου κοινού.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς αυτό συνδέεται άμεσα με την 4^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος η οποία αφορά την προστασία των οικοσυστημάτων, της χλωρίδας, της πανίδας και της δασικής κληρονομιάς. Ειδικότερα βοηθά στην υλοποίηση των Μέτρων με αρ. 3, 7, 8 και 10 που αφορούν αντίστοιχα την Ανάπτυξη των Εθνικών Δασικών Πάρκων, τη δημιουργία Κέντρων Επισκεπτών, τη διατήρηση της δασικής κληρονομιάς και την ανέγερση Εκθετηρίου δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Τα Μέτρα του Καθεστώτος αυτού συνάδουν πλήρως με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και ειδικά με τα Άρθρα 2θ και 3 που αφορούν αντίστοιχα τη συμβολή της δασοκομίας στην ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη διαχείριση των δασών με βάση τις οικολογικές, κοινωνικές και πολιτιστικές τους λειτουργίες.

3. Σύνδεση με της Στρατηγική της Κοινότητας για τις Κλιματικές Αλλαγές

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τη στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος επειδή οι δράσεις του έμμεσα αποσκοπούν στην προστασία των δασών αφού μπορούν να θεωρηθούν ως μέτρα πρόληψης των πυρκαγιών. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η πρόληψη των πυρκαγιών θεωρείται ως ένα από τα κατ'έξοχή διαχειριστικά μέτρα που μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση της αλλαγής του κλίματος με την αποτροπή της αποδάσωσης.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Οι δράσεις του καθεστώτος αυτού θεωρούνται ως μέτρα πρόληψης των πυρκαγιών και είναι πλήρως συμβατές με το Σχέδιο Πυροπροστασίας των Δασών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.6.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.500.000	2.500.000	5.000.000		5.000.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών. Για την καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων.

Η ενίσχυση θα καταβάλλεται σε δύο δόσεις. Η πρώτη δόση θα ανέρχεται στο 60% της συνολικής ενίσχυσης και θα καταβάλλεται μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά την εκτέλεση της αντιστοίχου εργασίας και μετά το σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα ανέρχεται στο 40% και θα καταβάλλεται μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά την αποπεράτωση και έλεγχο των εργασιών.

Σε περίπτωση που οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχθούν ανεπαρκείς θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων που θα πληρούν τις καθορισμένες προϋποθέσεις με βάση κριτήρια που θα καθοριστούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

Έχει καθορισθεί ανώτατο όριο ενίσχυσης για κάθε έργο ως ο Πίνακας 8 του Παραρτήματος VI. Το ανώτατο αυτό όριο οικονομικής ενίσχυσης καθορίστηκε με βάση πραγματικά στοιχεία που τηρεί το Τμήμα Δασών για την εκτέλεση αυτών των έργων καθώς και με βάση τα σχετικά στοιχεία από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν δεσμεύσεις από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος 2007- 2013
Απόδοση	Αριθμός υποστηριζόμενων δασοκτημόνων	30
	Συνολικό ύψος επενδύσεων	5.000.000 €
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας:	Οι δείκτες αυτοί σχετίζονται με την κατηγορία των επενδύσεων που αφορούν περιβαλλοντικές δεσμεύσεις και δεν έχουν εφαρμογή επειδή οι προτεινόμενες δράσεις αφορούν τη δεύτερη κατηγορία των επενδύσεων δηλ. τη βελτίωση της δασικής αναψυχής
	(α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	
	(β) την ποιότητα νερού	
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	
	(δ) την ποιότητα εδάφους	
(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης		
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.6.2

Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (ν) και 47 Παράγραφος 1 και 2 του Κανονισμού 1698/2005.
Σημείο 5.3.2.2.5 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Κωδικός: 225

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Σε μερικές περιοχές ο προστατευτικός, ο οικολογικός και ο αισθητικός ρόλος ορισμένων οικοτόπων είναι ιδιαίτερα σημαντικός ειδικά σ' ότι αφορά την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, την προστασία των υδάτινων πόρων, την προστασία της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση του τοπίου.

Η εισαγωγή δασοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων για εθελοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τις σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις και που θα αναληφθούν από ιδιώτες δασοκτήμονες θα βοηθήσει στη διατήρηση των οικοτόπων αυτών και θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τον προστατευτικό, οικολογικό και αισθητικό τους ρόλο.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Οι κυριότεροι επιμέρους ειδικοί στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- Η διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας.
- Η ενίσχυση της προστατευτικής αξίας των δασών σε σχέση με τη διάβρωση και την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των υδάτων.
- Η διαφύλαξη και βελτίωση των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του Καθεστώτος είναι η ενίσχυση του οικολογικού και προστατευτικού ρόλου των δασών σε περιοχές εκτός του δικτύου Φύση 2000.

Στο παρόν στάδιο έχει καθορισθεί μία μόνο δέσμευση η οποία αφορά την αποφυγή υλοτομιών (καρπώσεων) στους ακόλουθους οικοτόπους:

- μαύρης πεύκης (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana*),
- τραχείας πεύκης (*Pinus brutia*),
- δρυός (*Quercus infectoria* subsp. *veneris*),
- τρεμίθου (*Pistacia atlantica*)
- μικτούς οικοτόπους των πιο πάνω ειδών.

Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμοσθεί σε δασικές περιοχές όπως ορίζονται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006 εκτός του κριτηρίου της ελάχιστης έκτασης που στην περίπτωση των ειδών της δρυός και του τρεμίθου και στους μικτούς οικοτόπους θα είναι 0,3 αντί 0,5 εκτάρια. Ο καθορισμός μικρότερης έκτασης είναι απαραίτητος γιατί τα είδη αυτά δεν φύονται σε μεγάλες συμπαγείς εκτάσεις αλλά είναι διάσπαρτα σε εκτάσεις πολύ

μικρού μεγέθους ή ακόμη ως μεμονωμένα δέντρα και ουσιαστικά επιβάλλεται λόγω της μεγάλης οικολογικής τους αξίας. Η έκταση των 0,3 εκταρίων θεωρείται ικανοποιητική από δασοκομικής άποψης.

Η διάρκεια της δέσμευσης θα είναι πενταετής.

Οι προϋποθέσεις για την ένταξη μιας περιοχής στο Καθεστώς αυτό παρουσιάζονται στον Πίνακα 9 του Παραρτήματος VI.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι θα είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα ή οι ενώσεις τους, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών) και οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή οι ενώσεις τους.

Σε μεταγενέστερο στάδιο πιθανό να καθοριστούν και άλλες δεσμεύσεις ή μέτρα διαχείρισης των αναφερόμενων οικοτόπων και ειδών.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ, ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Στο σύνολο τους οι φυσικοί οικότοποι τραχείας και ιδίως της μαύρης πεύκης βρίσκονται σε ευδιάβρωτα περιβάλλοντα και σε ιδιαίτερα σημαντικές λεκάνες απορροής. Η συγκομιδή ξυλείας στους εν λόγω οικοτόπους θα προκαλούσε σοβαρή επιφανειακή διάβρωση με σημαντικότερη ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση των υδάτων αλλά και της οικολογικής και αισθητικής τους αξίας.

Η διατήρηση συστάδων ή και ομάδων δέντρων δρυός (*Quercus infectoria* subsp. *veneris*) και τρεμίθου (*Pistacia atlantica*) αποτελούν υψίστη προτεραιότητα αφού τα είδη αυτά χαρακτηρίζονται μεγάλης οικολογικής, αισθητικής, κοινωνικής και σε αρκετές περιπτώσεις ιστορικής αξίας. Η έκταση των πιο πάνω ειδών έχει συρρικνωθεί σημαντικά τα τελευταία έτη λόγω της εγκατάλειψης των παραδοσιακών επωφελών χρήσεων των ειδών αυτών όπως η παραγωγή πίσσας (παραδοσιακή τσίχλα) από τον τρέμιθο (*Pistacia atlantica*) και ζωοτροφών (βελανιδιών) από τους δρύες (*Quercus infectoria* subsp. *veneris*) σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ζήτηση σε καυσόξυλα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΦΘΕΙΣΑΣ ΔΕΣΜΕΥΣΗΣ

Ο υπολογισμός της απώλειας εισοδήματος από την αποφυγή υλοτομιών στηρίχθηκε στα ακόλουθα στοιχεία και υποθέσεις των τελευταίων τριών ετών:

1. Η ετήσια απώλεια εισοδήματος είναι ίση με την αξία της ετήσιας προσαύξησης της ξυλείας.
2. Τα πιο πάνω είδη έχουν τα ίδια αυξητικά στοιχεία με αυτά της τραχείας πεύκης.
3. Οι δασικές αυτές εκτάσεις έχουν τα ίδια αυξητικά στοιχεία με αυτά του δάσους της Πάφου, δηλαδή 1,19 m³/ha/έτος προσαύξηση, 127 κορμούς στο εκτάριο και συγκόμωση 55%.
4. Τα 1,19 m³ ιστάμενης ξυλείας (κορμοξυλεία) αποδίδουν 30% οικοδομήσιμη ξυλεία (0,357 m³) και 70% ξυλεία κιβωτοποιίας (0,833 m³) ενώ επιπρόσθετα παράγεται από την κλαδοξυλεία και μια ποσότητα καυσόξυλων η οποία ανέρχεται στο 30% της κορμοξυλείας (0,357 m³).
5. Μέση τιμή ξυλείας κατά το τελευταίο εξάμηνο:
Οικοδομήσιμη   68 ευρώ/m³

Κιβωτοποιίας	51 ευρώ/m ³
Καυσόξυλα	16 ευρώ/m ³

6. Η αξία της ετήσιας προσαύξησης (1,19 m³/ha) και κατ' επέκταση η ετήσια απώλεια εισοδήματος με βάση τις πιο πάνω τιμές ξυλείας ανέρχεται σε 100 ευρώ/ha. Η πιο πάνω προσαύξηση παράγεται από δάσος με βαθμό συγκόμωσης 55%. Υποθέτουμε ότι η σχέση του βαθμού συγκόμωσης και της ετήσιας προσαύξησης είναι γραμμική. Συνεπώς με συγκόμωση 25% θα έχουμε 0,54 m³/ha προσαύξηση η αξία της οποίας ανέρχεται στα 45 ευρώ/ha.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟΥ 45(2) ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ 1974/2006 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η επάρκεια και ακρίβεια των ποσών αναφορικά με τις πληρωμές έχουν ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών.

ΠΟΣΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Δε θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που θα καταβάλλεται ως απώλεια εισοδήματος για την αποφυγή υλοτομιών (καρπώσεων) έχει καθοριστεί ως ακολούθως:

- Για συστάδες με συγκόμωση 10-40% ..... 45 Ευρώ/ha/έτος
- Για συστάδες με συγκόμωση 40-80%.....109 Ευρώ/ha/έτος

Η ενίσχυση θα καταβάλλεται σε μια δόση μετά την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά το σχετικό έλεγχο.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς αυτό συνδέεται άμεσα με την 4^η και 5^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος οι οποίες αφορούν αντίστοιχα την προστασία των οικοσυστημάτων της χλωρίδας και της πανίδας, της δασικής κληρονομιάς και την προστασία και διαχείριση των λεκανών απορροής.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Τα Μέτρα του Καθεστώτος αυτού συνάδουν πλήρως με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας ειδικά σ' ότι αφορά τα άρθρα 11 και 12 που αντίστοιχα τονίζουν την ανάγκη εφαρμογής μέτρων διατήρησης της βιολογικής ποικιλότητας των δασών και αναγνωρίζουν την κοινοτική συμβολή μέσω της δημιουργίας του δικτύου Φύση 2000 για την διατήρηση όλων των ειδών δασικών οικοσυστημάτων και περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος.

3. Σύνδεση με την Στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του Κλίματος

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τη Στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του Κλίματος επειδή η αποφυγή της υλοτομίας μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο περιορισμού της αποδάσωσης η οποία αναφέρεται στη στρατηγική ως μέτρο για άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Ή ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι περιοχές που θα ενταχθούν στο Καθεστώς αυτό καλύπτονται από το Σχέδιο πυροπροστασίας το δε προτεινόμενο μέτρο δεν επηρεάζει τα μέτρα του Σχεδίου αυτού.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.6.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	250.000	250.000	500.000		500.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Σε περίπτωση που οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχθούν ανεπαρκείς θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων που θα πληρούν τις καθορισμένες προϋποθέσεις με βάση κριτήρια που θα καθοριστούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν δεσμεύσεις από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυμένων δασικών εκμεταλλεύσεων	300
	Έκταση δασικής γης υπό δασοπεριβαλλοντική ενίσχυση	700 ha
	Έκταση φυσικών δασικών περιοχών υπό δασοπεριβαλλοντική ενίσχυση	700 ha
	Αριθμός συμβολαίων	300
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	600 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	100 ha
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 2.6.3

Ενισχύσεις Φύση 2000

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 36 (β) (ν) και 47 Παράγραφος 1 και 2 του Κανονισμού 1698/2005.
Σημείο 5.3.2.2.5 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/2006.

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

225

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Τα δάση και οι άλλες δασικές εκτάσεις αποτελούν περίπου το 90% των χερσαίων οικοσυστημάτων του δικτύου Φύση 2000. Ως εκ τούτου ο ρόλος τους για την επιτυχή εφαρμογή της Οδηγίας 79/409/EEC του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών και της οδηγίας 92/43/EEC του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, είναι ιδιαίτερα σημαντικός γι' αυτό και θα πρέπει να παρέχεται ειδική στήριξη στους ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων, για να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που απορρέουν από την εφαρμογή των εν λόγω Οδηγιών με στόχο την αποτελεσματική διαχείριση των περιοχών του δικτύου Φύση 2000.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Ο κυριότερος ειδικός στόχος του Καθεστώτος αυτού είναι η διασφάλιση της εφαρμογής των Οδηγιών 92/43/EEC και 79/409/EEC μέσω ειδικής στήριξης στους ιδιώτες δασοκαλλιεργητές με σκοπό να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που θα απορρέουν από την εφαρμογή των εν λόγω Οδηγιών καθώς επίσης και άλλων σχετικών εθνικών προνοιών και μέτρων.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Βασικός σκοπός του Καθεστώτος αυτού είναι η διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας και γενικά του οικολογικού ρόλου των δασών με τη διαφύλαξη και βελτίωση των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων.

Με το καθεστώς αυτό θα παρέχεται οικονομική ενίσχυση στους ιδιώτες δασοκτήμονες ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος ή του κόστους εξαιτίας περιορισμών που θα επιβάλλονται στην χρήση των δασών και των άλλων δασικών εκτάσεων στα πλαίσια προτάσεων διαχειριστικών σχεδίων ή άλλων οδηγιών των αρμοδίων κρατικών αρχών που αποσκοπούν στην επίτευξη των διαχειριστικών στόχων των περιοχών του δικτύου Φύση 2000. Οι περιορισμοί αναφέρονται κάτω από την επόμενη επικεφαλίδα.

Η διάρκεια της δέσμευσης θα είναι πενταετής.

Οι προϋποθέσεις για την ένταξη μιας περιοχής στο Καθεστώς αυτό παρουσιάζονται στον Πίνακα 9 του Παραρτήματος VI.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι θα είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα ή οι ενώσεις τους, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΓΙΑ ΚΗΡΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ 79/409/ΕΕΚ ΚΑΙ 92/43/ΕΕΚ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμόζεται στις δασικές εκτάσεις των κηρυγμένων περιοχών του δικτύου Φύση 2000. Οι προταθείσες για κήρυξη περιοχές με χερσαία οικοσυστήματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 10 του Παραρτήματος VI. Νοείται ότι ο Πίνακας 10 θα τροποποιείται αναλόγως, όποτε υπάρχουν σχετικές τροποποιήσεις.

Στο παρόν στάδιο θα παρέχεται οικονομική ενίσχυση ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος για την αποφυγή υλοτομιών (καρπώσεων) στους ακόλουθους οικοτόπους:

- μαύρης πεύκης (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana*),
- τραχείας πεύκης (*Pinus brutia*),
- δρυός (*Quercus infectoria* subsp. *veneris*),
- τρεμίθθου (*Pistacia atlantica*)
- μικτούς οικοτόπους των πιο πάνω ειδών.

Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμοσθεί σε δασικές περιοχές όπως ορίζονται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006 εκτός του κριτηρίου της ελάχιστης έκτασης που στην περίπτωση των ειδών της δρυός και του τρεμίθθου και στους μικτούς οικοτόπους θα είναι 0,3 αντί 0,5 εκτάρια. Ο καθορισμός μικρότερης έκτασης είναι απαραίτητος γιατί τα είδη αυτά δεν φύονται σε συμπαγείς εκτάσεις αλλά είναι διάσπαρτα σε εκτάσεις πολύ μικρού μεγέθους ή ακόμη ως μεμονωμένα δέντρα και ουσιαστικά επιβάλλεται η διατήρησή τους λόγω της μεγάλης οικολογικής τους αξίας. Η έκταση των 0,3 εκταρίων θεωρείται ικανοποιητική από δασοκομικής άποψης.

Μόλις ολοκληρωθούν τα διαχειριστικά σχέδια θα προωθηθούν οι ανάλογες τροποποιήσεις εντός του καθεστώτος. Η ετοιμασία των διαχειριστικών σχεδίων των 19 περιοχών που χαρακτηρίζονται ως δασικές έχει αρχίσει για 4 περιοχές. Μέχρι το τέλος του 2007 θα είναι έτοιμο το Σχέδιο για 1 περιοχή. Μέχρι το τέλος του 2008 θα είναι έτοιμα τα σχέδια για άλλες 2 περιοχές, ενώ μέχρι το τέλος του 2009 θα ετοιμαστεί το σχέδιο και για την τέταρτη περιοχή. Τα σχέδια για τις υπόλοιπες 15 περιοχές θα ετοιμαστούν μέχρι το 2011.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΦΘΕΙΣΑΣ ΔΕΣΜΕΥΣΗΣ

Ο υπολογισμός της απώλειας εισοδήματος από την αποφυγή υλοτομιών στηρίχθηκε στα ακόλουθα στοιχεία και υποθέσεις:

1. Η ετήσια απώλεια εισοδήματος είναι ίση με την αξία της ετήσιας προσαύξησης της ξυλείας.
2. Τα πιο πάνω είδη έχουν τα ίδια αυξητικά στοιχεία με αυτά της τραχείας πεύκης.
3. Οι δασικές αυτές εκτάσεις έχουν τα ίδια αυξητικά στοιχεία με αυτά του δάσους της Πάφου, δηλαδή 1,19 m³/ha/έτος προσαύξηση, 127 κορμούς στο εκτάριο και συγκόμωση 55%.
4. Τα 1,19 m³ ιστάμενης ξυλείας (κορμοξυλεία) αποδίδουν 30% οικοδομήσιμη ξυλεία (0,357 m³) και 70% ξυλεία κιβωτοποιίας (0,833 m³) ενώ επιπρόσθετα παράγεται από

την κλαδοξυλεία και μια ποσότητα καυσόξυλων η οποία ανέρχεται στο 30% της κορμοξυλείας (0,357 m³).

5. Μέση τιμή ξυλείας κατά το τελευταίο εξάμηνο (Ιανουάριος – Ιούνιος, 2006):

Οικοδομήσιμη	68 ευρώ/m ³
Κιβωτοποιίας	51 ευρώ/m ³
Καυσόξυλα	16 ευρώ/m ³

6. Η αξία της ετήσιας προσαύξησης (1,19 m³/ha) και κατ' επέκταση η ετήσια απώλεια εισοδήματος με βάση τις πιο πάνω τιμές ξυλείας ανέρχεται σε 100 ευρώ/ha. Η πιο πάνω προσαύξηση παράγεται από δάσος με βαθμό συγκόμωσης 55%. Υποθέτουμε ότι η σχέση του βαθμού συγκόμωσης και της ετήσιας προσαύξησης είναι γραμμική. Συνεπώς με συγκόμωση 25% θα έχουμε 0,54 m³/ha προσαύξηση η αξία της οποίας ανέρχεται στα 45 ευρώ/ha.

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα εφαρμόζει τον Κώδικα ορθής γεωργικής και περιβαλλοντικής πρακτικής μέχρι το 2009. Οι απαιτήσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης θα εφαρμοσθούν από το 2009 και μετά.

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟΥ 45(2) ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ 1974/2006 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η επάρκεια και ακρίβεια των ποσών αναφορικά με τις πληρωμές έχουν ελεγχθεί από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών.

ΠΟΣΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Δε θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων. Το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που θα καταβάλλεται ως απώλεια εισοδήματος για την αποφυγή υλοτομιών (καρπώσεων) έχει καθοριστεί ως ακολούθως:

- Για συστάδες με συγκόμωση 10-40% ..... 45 Ευρώ/ha/έτος
- Για συστάδες με συγκόμωση 40-80%.....109 Ευρώ/ha/έτος

Η ενίσχυση θα καταβάλλεται σε μια δόση μετά την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών, μετά το σχετικό έλεγχο.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

1. Σύνδεση με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα

Το Καθεστώς αυτό συνδέεται άμεσα με την 4^η και 5^η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος οι οποίες αφορούν αντίστοιχα την προστασία των οικοσυστημάτων της χλωρίδας και της πανίδας, της δασικής κληρονομιάς και την προστασία και διαχείριση των λεκανών απορροής.

2. Σύνδεση με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας

Τα Μέτρα του Καθεστώτος αυτού συνάδουν πλήρως με την Δασική Στρατηγική της Κοινότητας ειδικά σ' ότι αφορά τα άρθρα 11 και 12.

3. Σύνδεση με την Στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του Κλίματος

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τη Στρατηγική της Κοινότητας για την αλλαγή του Κλίματος επειδή η αποφυγή της υλοτομίας μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο περιορισμού της αποδάσωσης η οποία αναφέρεται στη στρατηγική ως μέτρο για άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΤΑΞΙΝΟΜΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΥΨΗΛΟΥ Ή ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι περιοχές που θα ενταχθούν στο Καθεστώς αυτό καλύπτονται από το Σχέδιο πυροπροστασίας το δε προτεινόμενο μέτρο δεν επηρεάζει τα μέτρα του Σχεδίου αυτού.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 2.6.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	250.000	250.000	500.000		500.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Σε περίπτωση που οι διαθέσιμες πιστώσεις αποδειχθούν ανεπαρκείς θα γίνεται βαθμολόγηση των αιτήσεων που θα πληρούν τις καθορισμένες προϋποθέσεις με βάση κριτήρια που θα καθοριστούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν υπάρχουν δεσμεύσεις από το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός ενισχυμένων δασικών εκμεταλλεύσεων	125
	Έκταση δασικής γης υπό δασοπεριβαλλοντική ενίσχυση	400 ha
	Έκταση φυσικών δασικών περιοχών υπό δασοπεριβαλλοντική ενίσχυση	200 ha
	Αριθμός συμβολαίων	125
Αποτέλεσμα	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση γης ενισχύοντας: (α) τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές απείρου φυσικού κάλλους	500 ha
	(β) την ποιότητα νερού	-
	(γ) τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών	-
	(δ) την ποιότητα εδάφους	100 ha
	(ε) την αποφυγή της περιθωριοποίησης και της εγκατάλειψης της γης	-
Επίδραση	(4). Αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(5). Διατήρηση των δασικών περιοχών και των περιοχών απείρου φυσικού κάλλους	
	(6). Βελτίωση της ποιότητας του νερού	
	(7). Συνεισφορά στην απάμβλυνση των κλιματολογικών αλλαγών	

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3

**Ποιότητα της ζωής στις αγροτικές περιοχές και
διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας**

ΜΕΤΡΟ 3.1

«Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων και προώθηση της πολιτιστικής Κληρονομιάς»

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ:

Άρθρο 55 και 57(β) του Κανονισμού (Ε.Ε) 1698/2005,
Κανονισμός (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.3.1.3

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

(313), 323

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι το Υπουργείο Εσωτερικών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ 3.1

Μέτρο 3.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.667.054	2.667.054	5.334.107	592.678	5.926.785
%	45	45	90	10	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η αποψίλωση του πληθυσμού στις περιοχές της υπαίθρου λόγω της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού και της απροθυμίας των νέων να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο, είναι ένα από τα σοβαρά προβλήματα που οδηγούν στην εγκατάλειψη των περιοχών της υπαίθρου.

Το Μέτρο αυτό αποτελεί κίνητρο για νέες δραστηριότητες που θα αναζωογονήσουν την οικονομία των περιοχών αυτών, θα τις καταστήσουν πιο ελκυστικές και θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων τους.

Συγκεκριμένα το μέτρο στοχεύει στη στήριξη και ενθάρρυνση κυρίως των δημόσιων επενδύσεων στον Τομέα του Τουρισμού στην Ύπαιθρο μέσω της υλοποίησης έργων υποδομής και δράσεων με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό σε δήμους/κοινότητες της υπαίθρου με υψόμετρο κάτω των 500μ. (ο περιορισμός αυτός δεν εφαρμόζεται για την επιλέξιμη κατηγορία δράσεων (β) θεματικές διαδρομές, καθώς και για άλλες παρόμοιας φύσης δράσεις στην Ύπαιθρο που δεν υλοποιούνται στα πλαίσια του ΕΤΠΑ).

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η προώθηση της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης ως κύρια διέξοδο οικονομικής διαφοροποίησης των περιοχών της υπαίθρου με στόχο:

- Τη συγκράτηση του πληθυσμού

Η ενθάρρυνση των αγροτών, στη δραστηριοποίηση σε μια ήπια μορφής τουριστική δραστηριότητα είναι ένας ουσιαστικός τρόπος να συμπληρώνει κατά τη διάρκεια όλου του έτους η αγροτική οικογένεια, το χαμηλό και αβέβαιο εισόδημά της

Επίσης θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση της αποψίλωσης του πληθυσμού αφού μπορούν να βρουν απασχόληση οι νέοι, οι αγρότισσες και γενικά οι κάτοικοι των οικονομικά ασθενέστερων και μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου.

Επιπρόσθετα επιτυγχάνεται η διατήρηση και διάδοση των εθίμων, της λαογραφίας, της χειροτεχνίας, των παραδοσιακών τεχνών και εργασιών και των ασχολιών που τείνουν να εκλείψουν καθώς και η ανάδειξη της διαφορετικότητας και μοναδικότητας του κάθε τόπου.

- Την ανάδειξη των αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών στοιχείων της υπαίθρου και τη βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού, ιστορικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος

Το Αγροτουριστικό Πακέτο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες όπως την πεζοπορία, την ορειβασία, την ποδηλασία, την τοξοβολία, την ιππασία και άλλες μορφές δραστηριοτήτων, που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας και οι οποίες συμβάλλουν στην ενθάρρυνση της παραμονής στην ύπαιθρο.

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό και οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι η αξιοποίηση της δυνατότητας επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομεία, εργαστήρια χειροτεχνίας, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, ακόμα και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να τον αναδείξουν σε μοναδικό προϊόν.

- Τη δημιουργία και διατήρηση ενός ρεύματος επισκεπτών και περιηγητών ειδικού ενδιαφέροντος

Ο Αγροτουρισμός αποτελεί για τους επισκέπτες ευκαιρία για ποιοτική φιλοξενία σε ένα λιτό περιβάλλον με τοπικό χαρακτήρα για επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, τις αγροτικές εργασίες, την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα και τα ήθη και τα έθιμα μιας περιοχής που αναβιώνουν με αυθεντικό τρόπο.

- Την ενίσχυση της προώθησης και πώλησης των τοπικών προϊόντων

Μέσω του Μέτρου επιδιώκεται και η γνωριμία και εξοικείωση των περιηγητών με τα τοπικά προϊόντα και στάδια παραγωγής και μεταποίησης τους και την προώθησή τους με αποτέλεσμα την περαιτέρω βελτίωση των εισοδημάτων του αγροτικού πληθυσμού.

- Τη συμπληρωματικότητα και βελτίωση της βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας των επενδυτικών προγραμμάτων και δράσεων που χρηματοδοτούνται από άλλα προγράμματα με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό

Οι δραστηριότητες του Μέτρου αυτού είναι συμπληρωματικές των επενδυτικών δραστηριοτήτων που προωθούνται μέσω του Σχεδίου Παροχής Χορηγιών προς Μικρές και Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, για προώθηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον Αγροτουρισμό αλλά και άλλων Υποστηρικτικών Υποδομών που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ:

Το Μέτρο προωθεί τη δημιουργία τουριστικής υποδομής σε Δήμους/Κοινότητες της υπαίθρου για τη δημιουργία και λειτουργία υποδομών υποστήριξης του αγροτουρισμού.

Τα επιλέξιμα έργα υποστηρίζουν τη δημιουργία κυρίως δημόσιων υποδομών σε μια ή περισσότερες από τις πιο κάτω κατηγορίες:

α. Κέντρα Πληροφόρησης (313)

Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής μπορούν να υλοποιηθούν έργα που αφορούν στη συντήρηση/ αποκατάσταση, επίπλωση και εξοπλισμό παραδοσιακών/ διατηρητέων οικοδομών και μετατροπή τους σε κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών για πολιτιστικά θέματα που πηγάζουν από την περιοχή της υπαίθρου.

Τα κέντρα πληροφόρησης θα παρέχουν ενημέρωση για το πολιτιστικό περιβάλλον και αποσκοπούν στην ενημέρωση/εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των επισκεπτών. Θα απασχολείται εκπαιδευμένο προσωπικό το οποίο θα παρέχει στους επισκέπτες προφορικές πληροφορίες για σημεία αξιολογής ιστορικής αξίας καθώς και έντυπο ενημερωτικό υλικό.

Στα κέντρα αυτά θα μπορούν να διοργανώνονται προβολές εκπαιδευτικού περιεχομένου με οπτικοακουστικό υλικό και θα αποτελούν αφετηρία για μία ξενάγηση στην κοινότητα ή σύνολο κοινοτήτων. Θα μπορούν να φιλοξενούν μικρές εκθέσεις με πληροφορίες για την ιστορία και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Επίσης θα διοργανώνονται ξεναγήσεις και προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για μαθητές.

Κέντρα πληροφόρησης τα οποία θα στεγάζονται σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, παλιά πέτρινα σχολεία, αρχοντικά που αναδεικνύουν την ιστορία του τόπου, θα έχουν προτεραιότητα. Το κέντρα θα πρέπει να παρέχουν ευκολίες για τη φιλοξενία ατόμων με ειδικές ανάγκες

β. Θεματικές Διαδρομές (313)

Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής θα υλοποιηθούν έργα εντοπισμού, σύνδεσης και σηματοδότησης σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος του ίδιου ή διαφορετικού (αλλά συναφούς) θέματος με διάφορους τρόπους (μονοπάτια για πεζούς, χρησιμοποίηση διαφόρων μεταφορικών μέσων, σηματοδότηση, οργάνωση κλπ). Επίσης ενθαρρύνεται η αξιοποίηση τοποθεσιών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, μονοπάτια και ανάπλαση/ βελτίωση θέσεων θέας εκτός των δασικών περιοχών.

Συγκεκριμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

- **Θρησκευτικές Διαδρομές**

Η διαδρομές αυτές ακολουθούν τα σημαντικότερα θρησκευτικά μνημεία της ευρύτερης περιοχής. Στα μνημεία αυτά συμπεριλαμβάνονται εκκλησίες και μοναστήρια μεγάλης θρησκευτικής και αρχαιολογικής αξίας.

Μέσω των διαδρομών αυτών οι περιηγητές εκτός από την πρόσβαση στους χώρους των θρησκευτικών μνημείων μπορούν να γνωρίσουν τα τοπικά έθιμα και να πάρουν μέρος σε εκδηλώσεις, κυρίως πανηγύρια, που αποτελούν σημαντικές πολιτιστικές δραστηριότητες για την κάθε περιοχή. Επίσης μπορούν να διανυκτερεύσουν αν το επιθυμούν στα καταλύματα και τα εστιατόρια της περιοχής τα οποία που μπορούν να καλύψουν ένα μεγάλο εύρος των αναγκών των επισκεπτών.

- **Ιστορικές Διαδρομές**

Οι Ιστορικές διαδρομές μπορούν να περιλαμβάνουν σειρά από τοποθεσίες και μνημεία μεγάλης ιστορικής σημασίας καθώς και θεματικά μουσεία της ευρύτερης περιοχής.

- **Ιαματικές Διαδρομές**

Οι διαδρομές αυτές απευθύνονται σε περιηγητές που ενδιαφέρονται να επισκεφτούν τα Ιαματικά Λουτρά ή άλλες Θεραπευτικές Μονάδες της περιοχής καθώς και να διανυκτερεύσουν αν το επιθυμούν σε καταλύματα και να επισκεφτούν τα εστιατόρια και άλλες επισιτιστικές μονάδες που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή.

- **Ποδηλατικές Διαδρομές και άλλες μορφές Εναλλακτικού Αθλητισμού**

Οι διαδρομές αυτές εκτός από το εξαιρετο φυσικό περιβάλλον παρέχουν στον επισκέπτη την δυνατότητα να ασχοληθεί με διάφορα είδη εναλλακτικού αθλητισμού όπως ποδηλασία, σκοποβολή, τοξοβολία, πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία, κτλ, τα οποία σχετίζονται με την μορφολογία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής.

- **Πολιτιστικές Διαδρομές**

Η διαδρομές αυτές καλύπτουν τις σημαντικότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις των περιοχών της υπαίθρου και σχετίζονται από πλευράς αντικειμένου τόσο με κάποια θρησκευτική όσο και μια ιστορική διαδρομή.

Οι διαδρομές αυτές μπορούν να αξιοποιήσουν το γεγονός ότι πολλές από τις εκδηλώσεις κυρίως πανηγύρια, που γίνονται σε διάφορες περιοχές γίνονται χρονικά ταυτόχρονα ή πολύ κοντά με αποτέλεσμα κάποιος ο οποίος θα ήθελε να παρακολουθήσει μια σειρά τέτοιων εκδηλώσεων να μπορεί να καλύψει σε ένα τριήμερο ή ακόμη και μια εβδομάδα με σειρά επισκέψεων σε περιοχές και στις αντίστοιχες εκδηλώσεις τους, αποκομίζοντας έτσι μια αρκετά σαφή εικόνα για τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

- **Μονοπάτια Γνωριμίας με τα Τοπικά Προϊόντα**

Στην ύπαιθρο η δημιουργία τουριστικών διαδρομών επιτρέπει την γνωριμία με τα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα της περιοχής όπου ο επισκέπτης εξοικειώνεται με τα στάδια παραγωγής και μεταποίησης ορισμένων προϊόντων όπως το χαλούμι, τα γλυκά του κουταλιού, κ.α.

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται και οι “Δρόμοι του κρασιού”, όπου το τουριστικό κοινό έχει τη δυνατότητα να ενημερωθεί για τα στάδια παραγωγής του κρασιού ξεκινώντας από τον αμπελώνα και τη φροντίδα του, τον τρύγο, τα παραδοσιακά πατητήρια, τα κελάρια κτλ. Ο επισκέπτης τέλος έχει τη δυνατότητα να γευτεί ή/και να προμηθευτεί κρασί από τις κάβες των παραγωγών, καθώς επίσης και τη δυνατότητα να γευτεί παραδοσιακά εδέσματα που έχουν σαν βάση το κρασί.

Μέτρο 3.1 (α, β) κωδικός 313					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.167.053,05	1.167.053,5	2.334.107	259.345	2.593.452
%	45	45	90	10	100

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Συνολικός αριθμός ενισχυμένων τουριστικών δραστηριοτήτων	10
	Συνολικό ύψος επένδυσης	2.593.452 €
Αποτέλεσμα	Επιπλέον αριθμός επισκεπτών	200.000
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2). Δημιουργία απασχόλησης	

γ. Θεματικά ή τοπικά/περιφερειακά μουσεία (Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς) (323)

Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής μπορούν δημιουργηθούν μουσεία τα οποία θα συμβάλλουν, ανάλογα με το θεματικό πλαίσιο που θα επιλεγεί, στην ανάδειξη και προβολή της ιστορίας, της

πολιτιστικής ταυτότητας (ιστορικά μουσεία, μουσεία λαϊκής τέχνης, μουσεία αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς).

Τα μουσεία αυτά όχι μόνο θα ενημερώνουν και θα προβάλλουν την περιοχή στους επισκέπτες, αλλά θα συμβάλλουν επίσης στην διατήρηση και μεταβίβαση της κληρονομιάς στους νέους της περιοχής. Θα λειτουργήσουν επίσης ως πόλοι έλξης, με επίκεντρο τα τοπικά προϊόντα, την ιστορία και τις παραδοσιακές τέχνες-επαγγέλματα, για οργανωμένες και μεμονωμένες περιηγήσεις, με σκοπό τη διαμόρφωση των κατάλληλων προορισμών και διαδρομών και την προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Έτσι πέρα από εκδηλώσεις και παρουσιάσεις των εκθεμάτων στόχος είναι αυτά τα μουσεία να λειτουργούν και ως εργαστήρια, όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να δει αλλά και να συμμετάσχει στην διαδικασία κατασκευής παραδοσιακών προϊόντων ή αντικειμένων, όπως ξυλογλυπτική, υφαντική με αργαλειό και αγγειοπλαστική. Επίσης ο επισκέπτης θα μπορεί να περνά τον χρόνο του εποικοδομητικά συμμετέχοντας στην μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, όπως απόσταξη ζιβανίας, παρασκευή διαφόρων εδεσμάτων και σε άλλες χειροτεχνικές δραστηριότητες.

Προτεραιότητα θα δίνεται σε παρεμβάσεις που σχετίζονται με αποκατάσταση οικοδομών και μετατροπή τους σε χώρους παρουσίασης εκθεμάτων.

Σε όλες τις Δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνεται η δημιουργία πρασίνου.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Οι Δικαιούχοι/ Φορείς Υλοποίησης όπως προσδιορίζονται από την πρόσκληση για την συγκεκριμένη κατηγορία έργων είναι:

1. Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
2. Επαρχιακή Διοίκηση Λευκωσίας
3. Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού
4. Επαρχιακή Διοίκηση Λάρνακας
5. Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου
6. Επαρχιακή Διοίκηση Αμμοχώστου

Το Μέτρο 3.1 εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης, για συγκεκριμένες κατηγορίες δράσεων που θα καθορίζονται με σαφήνεια στην προσεχή προκήρυξη του Leader.

Κρίσιμο στάδιο στην αξιολόγηση του έργου είναι η επιβεβαίωση της διαχειριστικής επάρκειας των Δικαιούχων, βάσει του Θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας τους, της Οργανωτικής δομής /διάκριση καθηκόντων, της Στελέχωσης τους, των Εφαρμοζόμενων διαδικασιών λειτουργίας τους και της Υλικοτεχνικής τους Υποδομής.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Για τα δημόσια έργα υποδομής το ύψος ενίσχυσης θα κυμαίνεται από 85% μέχρι 95%, ανάλογα με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής της Κοινότητας/Δήμου για την υλοποίηση έργων υποδομής από το κρατικό προϋπολογισμό. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις οι Κοινότητες / Δήμοι κατηγοριοποιούνται σε δύο κατηγορίες.

Στην περίπτωση εφαρμογής του μέτρου μέσα στα πλαίσια του Άξονα 4 Leader ισχύουν τα ίδια ποσοστά που ισχύουν για την Κοινότητα στην οποία εκτελείται το έργο σύμφωνα πάντα με τις εθνικές διατάξεις. Με τον ίδιο τρόπο καθορίζεται και το ύψος ενίσχυσης στις περιπτώσεις όπου δικαιούχος είναι ο ΚΟΤ.

Σημειώνεται ότι ως ιδιωτική συμμετοχή για σκοπούς του παρόντος μέτρου θεωρείται η συμμετοχή της Κοινότητας / Δήμου, του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (ή του αιτητή μέσω της Ομάδας Τοπικής Δράσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα 4).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Ο Δικαιούχος, μετά από τους απαραίτητους ελέγχους, αναπληρώνει το αντίστοιχο ποσό στον εργολάβο/συμβασιούχο από εθνικούς πόρους. Οι πληρωμές αυτές περιλαμβάνονται στο Δελτίο Παρακολούθησης Οικονομικού Αντικειμένου Υποέργου (ΔΠΟΑ), το οποίο υποβάλλεται από τον Δικαιούχο στον Ανάδοχο/Μονάδα Εφαρμογής (ΥΠΕΣ) κατά τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με την πρόοδο του έργου. Ο τελευταίος, αφού διενεργήσει τους δικούς του ελέγχους που αφορούν στην επιλεξιμότητα των δαπανών με βάση τους Εθνικούς και Κοινοτικούς κανονισμούς, ξεχωριστού λογιστικού προγράμματος ή μερίδας για το κάθε έργο, έτσι που να υποστηρίζεται μια επαρκής διαδρομή ελέγχου, στην ύπαρξη τιμολογίων ή/και άλλων αποδεικτικών στοιχείων και στην τήρηση των νενομισμένων διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων κτλ, προχωρεί στην επικύρωση του ΔΠΟΑ στον Οργανισμό Πληρωμών, ο οποίος με τη σειρά του, με βάση τη βεβαίωση του Ανάδοχου/Μονάδας Εφαρμογής και των δειγματοληπτικών ελέγχων που ο ίδιος διενεργεί, εξάγει την Αίτηση Πληρωμής προς τον Δικαιούχο.

Λεπτομέρειες για τα πιο πάνω θα καθορίζονται στους οδηγούς εφαρμογής του Μέτρου και θα βασίζονται στους σχετικούς κανονισμούς της Ε.Ε και τις ισχύουσες κυβερνητικές διαδικασίες.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 3.1 (γ) κωδικός 323					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.500.000	1.500.000	3.000.000	333.333	3.333.333
%	45	45	90	10	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός χωριών στα οποία πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις	10
	Συνολικό ύψος επένδυσης	3.333.333 €
Αποτέλεσμα	Πληθυσμός στις αγροτικές περιοχές ο οποίος ωφελείται από τις βελτιωμένες υπηρεσίες	230.000
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2.) Δημιουργία απασχόλησης	

ΜΕΤΡΟ 3.2

«Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου»

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ:

Άρθρο 56 και 57 του Κανονισμού (Ε.Ε) 1698/2005,
Κανονισμός 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.3.2

ΚΩΔΙΚΟΣ

(321), 322, (323)

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι το Υπουργείο Εσωτερικών.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ:

Μέτρο 3.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	11.647.803	11.647.803	23.295.606	2.588.400	25.884.006
%	45	45	90	10	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ:

Το Μέτρο προνοεί υλοποίηση έργων υποδομής για την αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής στις κοινότητες της υπαίθρου που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού και ειδικά των νέων. Η τάση πληθυσμιακής αποδυνάμωσης, που σημειώνεται τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, έχει οδηγήσει στην εγκατάλειψη πολλών κοινοτήτων και στη υποβάθμιση της δημόσιας υποδομής.

Η αναβάθμιση τόσο του περιβάλλοντος όσο και της πολιτιστικής παράδοσης μιας περιοχής αποτελούν σημαντικό πλεονέκτημα για την προσέλκυση σύγχρονων επιχειρήσεων και για την ανάπτυξη του τουρισμού, μια από τις σημαντικότερες πηγές εναλλακτικού εισοδήματος για τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ:

- η βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος των Κοινοτήτων της υπαίθρου έτσι ώστε να διαμορφωθούν σε πιο ελκυστικά μέρη για διαβίωση και προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων.
- η υλοποίηση παρεμβάσεων για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος, με στόχο την διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και φυσικού πλούτου.
- η προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργία/αναβάθμιση της κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής σε ολόκληρη τη Κύπρο καθώς και στην

αναζωογόνηση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων της υπαίθρου και τη διατήρηση του πληθυσμού της.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ:

Οι Δικαιούχοι/ Φορείς Υλοποίησης όπως προσδιορίζονται από την πρόσκληση για την συγκεκριμένη κατηγορία έργων είναι:

1. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως
2. Επαρχιακή Διοίκηση Λευκωσίας
3. Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού
4. Επαρχιακή Διοίκηση Λάρνακας
5. Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου
6. Επαρχιακή Διοίκηση Αμμοχώστου

Το Μέτρο 3.2 εφαρμόζεται επίσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader δηλαδή μέσω των Ομάδων Τοπικής Δράσης, για συγκεκριμένες κατηγορίες δράσεων που θα καθορίζονται με σαφήνεια στην προσεχή προκήρυξη του Leader.

Κρίσιμο στάδιο στην αξιολόγηση του έργου είναι η επιβεβαίωση της διαχειριστικής επάρκειας των Δικαιούχων, βάσει του Θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας τους, της Οργανωτικής δομής /διάκριση καθηκόντων, της Στελέχωσης τους, των Εφαρμοζόμενων διαδικασιών λειτουργίας τους και της Υλικοτεχνικής τους Υποδομής.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ:

Το Μέτρο στηρίζει τις δημόσιες επενδύσεις για τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος των κοινοτήτων της υπαίθρου με υψόμετρο κάτω των 500μ ώστε να διαμορφωθούν σε πιο ελκυστικές περιοχές για διαβίωση, παραμονή πληθυσμού, προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων και δημιουργία θέσεων εργασίας.

Επιλέξιμες δράσεις του Μέτρου είναι

3.2.1. Ανάπτυξη Κέντρων Κοινοτικών / Κοινωνικών Παροχών (321)

Στην κατηγορία περιλαμβάνεται η αποκατάσταση κτιρίων, τα οποία κατά προτεραιότητα βρίσκονται εντός της περιοχής για την οποία έχει ετοιμαστεί Ρυθμιστικό Σχέδιο και πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για κοινωφελείς σκοπούς (π.χ. βιβλιοθήκες, πολιτιστικά κέντρα, κ.λ.π.).

Τα κτίρια αυτά θα πρέπει να είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά και διατηρητέα ή να πρόκειται για αξιόλογα κτίσματα παραδοσιακού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με ιδιαίτερα στοιχεία αισθητικής και ιστορικής αξίας, τα οποία όμως εντάσσονται μέσα στο συνολικό πλαίσιο ανάπτυξης και ανάδειξης του οικιστικού χώρου.

Οι λειτουργικές δαπάνες οι οποίες προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αλλαγής χρήσης του κτιρίου καλύπτονται από τον φορέα της επένδυσης. Σημειώνεται ότι δεν είναι επιλέξιμο το έργο σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η αλλαγή χρήσης του κτίσματος δημιουργεί έσοδα για τον δικαιούχο.

Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής δίνεται η δυνατότητα να δημιουργηθούν

- **Πολιτιστικά κέντρα**, τα οποία θα φιλοξενούν ποικίλες δραστηριότητες όπως θέατρο, μουσική, δημοτικούς χορούς, εκθέσεις ζωγραφικής, χειροτεχνίας κ.α.
- **Πολυκέντρα Νεότητας (ηλικίες 12-30)**, όπου οι νέοι θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν δωρεάν το Διαδίκτυο και να διδαχθούν δωρεάν μαθήματα Πληροφορικής. Στο ίδιο κτίριο θα μπορεί να λειτουργούν τμήματα θεάτρου και θεατρικού παιχνιδιού, μουσικής και χορού,

καθώς και ζωγραφικής, πηλοπλαστικής και άλλων χειροτεχνικών δραστηριοτήτων για μικρούς και μεγάλους, αίθουσες εκδηλώσεων και διδασκαλίας οργάνων μουσικής.

- **Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ηλικίες 6 - 12)** στα οποία τα παιδιά θα μπορούν να απασχολούνται εκτός σχολικού ωραρίου και να αξιοποιούν τον ελεύθερο τους χρόνο ατομικά ή μέσα από οργανωμένες ομάδες εργαστηρίων.
- **Βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας** στις οποίες οι χρήστες μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση στους καταλόγους δεδομένων της βιβλιοθήκης και αναζήτηση πληροφοριών από περιοδικά και άλλα έντυπα μέσω διεθνών βάσεων δεδομένων. Στις βιβλιοθήκες αυτές δίνεται επίσης η δυνατότητα να διοργανώνονται διάφορα προγράμματα όπως συζητήσεις για βιβλία, προγράμματα σχολικών διακοπών και ανάγνωση παραμυθιών για παιδιά. Στο ίδιο κτίριο οι νέοι θα μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν δωρεάν το διαδίκτυο.
- **Δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης** στις οποίες οι κάτοικοι των κοινοτήτων της υπαίθρου θα μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση στην αγορά εργασίας σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό προσφέρουν συνολική και λεπτομερή ενημέρωση σχετικά με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας, τα άτομα που αναζητούν εργασία και άλλα σχετικά θέματα.
- **Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων**, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων και την παραμονή τους στο φυσικό και οικογενειακό τους περιβάλλον καθώς και τη διατήρηση μιας φυσιολογικής κοινωνικής και εργασιακής ζωής των μελών του οικογενειακού και συγγενικού περιβάλλοντος που ασχολούνται με την φροντίδα των ατόμων αυτών.

Στα κέντρα αυτά θα φιλοξενούνται κατά την διάρκεια της μέρας για να περνούν εποικοδομητικά τις ελεύθερες τους ώρες και άτομα τα οποία δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα και των οποίων το οικογενειακό περιβάλλον που τα φροντίζει, εργάζεται ή αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας και αδυνατεί να ανταποκριθεί στην φροντίδα που έχει αναλάβει.

Σε όλες τις Δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνεται η δημιουργία πρασίνου.

Καθεστώς 3.2.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.494.341	3.494.341	6.988.682	776.520	7.765.202
%	45	45	90	10	100

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δράσεων που ενισχύονται	15
	Συνολικό ύψος επένδυσης	7.765.202
Αποτέλεσμα	Πληθυσμός στις αγροτικές περιοχές ο οποίος ωφελείται από τις βελτιωμένες υπηρεσίες	230.000
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2.) Δημιουργία απασχόλησης	

3.2.2. Αναζωογόνηση και Ανάπτυξη της Υπαίθρου (322)

Ανάπλαση και Επέκταση Υποδομών στις Κοινότητες της Υπαίθρου

Ανάπλαση/ προστασία των δημόσιων χώρων (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, εξοπλισμός ανοικτού χώρου, κλπ) για ανάδειξη των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων καθώς και βελτίωση/αναβάθμιση χωρητικών και αγροτικών δρόμων.

Το σύνολο των παρεμβάσεων του Μέτρου θα επικεντρωθεί σε οικισμούς οι οποίοι είτε είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί και διατηρητέοι είτε παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης. Προτεραιότητα θα δίνεται στις κοινότητες για τις οποίες έχει ετοιμαστεί ρυθμιστικό σχέδιο στο οποίο αντιμετωπίζεται συνολικά ο οικίσκος ή σύνταξη σχεδίου αναβάθμισης/ανάπλασης του οικίσκου το οποίο περιλαμβάνει σύνολο μελετών για συγκεκριμένα κτίρια ή περιβάλλοντα στοιχεία του οικίσκου.

Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται επίσης και η **Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων ιδιωτικών κτιρίων** τα οποία βρίσκονται σε περιοχές οικισμών για τις οποίες έχει συνταχθεί η μελέτη ανάπλασης. Επιχορηγείται αποκλειστικά η αποκατάσταση της εξωτερικής όψης του κτιρίου, ενώ δεν περιλαμβάνεται στην ενίσχυση οποιαδήποτε μετατροπή στο εσωτερικό του κτιρίου.

Απαραίτητη η εξασφάλιση της συνέναισης των ιδιοκτητών.

Καθεστώς 3.2.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	6.988.864	6.988.864	13.977.728	1.553.080	15.530.808
%	45	45	90	10	100

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός χωριών στα οποία πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις	12
	Συνολικό ύψος επένδυσης	15.530.808 €
Αποτέλεσμα	Πληθυσμός στις αγροτικές περιοχές ο οποίος ωφελείται από τις βελτιωμένες υπηρεσίες	230.000
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2.) Δημιουργία απασχόλησης	

3.2.3. Διατήρηση και Αναβάθμιση της Αγροτικής Κληρονομιάς (323)

Στην κατηγορία αυτή επίσης περιλαμβάνεται η υλοποίηση έργων που αφορούν στην προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος (μύλοι, γεφύρια, βρύσες, μοναστήρια κ.α) και η ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα/ οικονομική εκμετάλλευση (π.χ. παραδοσιακά ελαιοτριβεία, κλπ).

Επίσης περιλαμβάνονται κίνητρα για την αξιοποίηση τοποθεσιών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, μονοπάτια και ανάπλαση/ βελτίωση θέσεων θέας εκτός των δασικών περιοχών.

Προτεραιότητα δίνεται στα έργα της που χωροθετούνται μέσα στην περιοχή για την οποία έχει συνταχθεί ρυθμιστικό σχέδιο.

Σημειώνεται επίσης ότι η αποκατάσταση του κτιρίου δεν μπορεί να δημιουργεί έσοδα για τον φορέα της επένδυσης για αυτό στο πλαίσιο της κατηγορίας αυτής δεν επιδοτείται η αγορά παραγωγικού εξοπλισμού οποιασδήποτε μορφής.

Καθεστώς 3.2.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.164.598	1.164.598	2.329.196	258.800	2.587.996
%	45	45	90	10	100

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός χωριών στα οποία πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις	10
	Συνολικό ύψος επένδυσης	2.587.996 €
Αποτέλεσμα	Πληθυσμός στις αγροτικές περιοχές ο οποίος ωφελείται από τις βελτιωμένες υπηρεσίες	230.000
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2.) Δημιουργία απασχόλησης	

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Για τα δημόσια έργα υποδομής το ύψος ενίσχυσης θα κυμαίνεται από 85% μέχρι 95%, ανάλογα με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής της Κοινότητας/Δήμου για την υλοποίηση έργων υποδομής από το κρατικό προϋπολογισμό. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις οι κοινότητες / δήμοι κατηγοριοποιούνται σε δύο κατηγορίες.

Στην περίπτωση εφαρμογής του μέτρο μέσα στα πλαίσια του Άξονα 4 Leader ισχύουν τα ίδια ποσοστά που ισχύουν για την Κοινότητα στην οποία εκτελείται το έργο σύμφωνα πάντα με τις εθνικές διατάξεις. Με τον ίδιο τρόπο καθορίζεται και το ύψος ενίσχυσης στις περιπτώσεις όπου δικαιούχος είναι ο ΚΟΤ.

Σημειώνεται ότι ως ιδιωτική συμμετοχή για σκοπούς του παρόντος μέτρου θεωρείται η συμμετοχή της κοινότητας / δήμου, του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (ή του αιτητή μέσω της Ομάδας Τοπικής Δράσης μέσα στα πλαίσια του Άξονα 4).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Ο Δικαιούχος, μετά από τους απαραίτητους ελέγχους, αναπληρώνει το αντίστοιχο ποσό στον εργολάβο/συμβασιούχο από εθνικούς πόρους. Οι πληρωμές αυτές περιλαμβάνονται στο Δελτίο Παρακολούθησης Οικονομικού Αντικειμένου Υποέργου (ΔΠΟΑ), το οποίο υποβάλλεται από τον Δικαιούχο στον Ανάδοχο/Μονάδα Εφαρμογής (ΥΠΕΣ) κατά τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με την πρόοδο του έργου. Ο τελευταίος, αφού διενεργήσει τους δικούς του ελέγχους που αφορούν στην επιλεξιμότητα των δαπανών με βάση τους Εθνικούς και Κοινοτικούς κανονισμούς, ξεχωριστού λογιστικού προγράμματος ή μερίδας για το κάθε έργο, έτσι που να υποστηρίζεται μια επαρκής διαδρομή ελέγχου, στην ύπαρξη τιμολογίων ή/και άλλων αποδεικτικών στοιχείων και στην τήρηση των νομοσχευμένων διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων κτλ, προχωρεί στην

επικύρωση του ΔΠΟΑ στον Οργανισμό Πληρωμών, ο οποίος με τη σειρά του, με βάση τη βεβαίωση του Ανάδοχου/Μονάδας Εφαρμογής και των δειγματοληπτικών ελέγχων που ο ίδιος διενεργεί, εξάγει την Αίτηση Πληρωμής προς τον Δικαιούχο.

Λεπτομέρειες για τα πιο πάνω θα καθορίζονται στους οδηγούς εφαρμογής του Μέτρου και θα βασίζονται στους σχετικούς κανονισμούς της Ε.Ε και τις ισχύουσες κυβερνητικές διαδικασίες.

ΜΕΤΡΟ 3.3

Απόκτηση δεξιοτήτων εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 52, 59 του Κανονισμού 1698/2005

Άρθρο 36 , Παράρτημα II Σημείο 5.3.3.4 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ:

341

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΣΤΟΧΟΣ

Η απόκτηση δεξιοτήτων από εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Απώτερος στόχος είναι τα εταιρικά αυτά σχήματα να μετεξελικτούν σε Ομάδες Τοπικής Δράσης και να χρηματοδοτηθούν σε μελλοντικό στάδιο μέσα από τον Άξονα LEADER

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του Μέτρου είναι κατά περίπτωση όπως αναφέρεται στις επιλέξιμες δράσεις

A) το Τμήμα Γεωργίας για το οποίο θα παρέχει στήριξη τεχνική και οικονομική για την προετοιμασία εταιρικών σχημάτων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα έτσι ώστε να μπορέσουν σε μελλοντικό στάδιο να εγκριθούν ως Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) μέσα από τον Άξονα LEADER. Συγκεκριμένα το Τμήμα Γεωργίας θα παρέχει βοήθεια σε εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα για υλοποίηση των πιο κάτω αναφερόμενων δράσεων και εφόσον ικανοποιηθεί ότι πληρούνται όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας θα υποβάλλει αίτηση στην Αρχή Εξουσιοδότησης για έγκριση της σχετικής πληρωμής συνυποβάλλοντας όλα τα αναγκαία δικαιολογητικά.

B) Τα εταιρικά σχήματα για συγκεκριμένες δράσεις

Κατά την επιλογή/ υλοποίηση των δράσεων τους τα εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να τηρούν τις διαδικασίες που προνοούνται στον Περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμο του 2006 (Ν.12(Ι)/2006).

Δεδομένου ότι ο στόχος είναι τα εταιρικά αυτά σχήματα να μετεξελικτούν σε ΟΤΔ, και να χρηματοδοτηθούν σε μελλοντικό στάδιο μέσα από τον Άξονα LEADER, οι αιτήσεις των ομάδων θα εξετάζονται από την ίδια Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης η οποία θα εξετάζει και τις αιτήσεις των Ομάδων Τοπικής Δράσης στον Άξονα LEADER.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ:

α) μελέτες της συγκεκριμένης περιοχής (εταιρικά σχήματα με την έγκριση του Τμήματος Γεωργίας).

β) μέτρα για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης (εταιρικά σχήματα με την έγκριση του Τμήματος Γεωργίας).

- γ) κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προπαρασκευή και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης (εταιρικά σχήματα και Τμήμα Γεωργίας).
- δ) διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής, και κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο (εταιρικά σχήματα με την έγκριση του Τμήματος Γεωργίας)
- ε) εφαρμογή, από εταιρικά σχήματα δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, εκτός των Ομάδων Τοπικής Δράσης που εγκρίνονται μέσα από τον Άξονα LEADER, της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα από τα μέτρα όπως ορίζονται στο άρθρο 52 (α), (β), και (γ) του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1698/2005 (δικαιούχοι είναι τα εταιρικά σχήματα)

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΠΟ ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ-ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Τα εταιρικά σχήματα δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, τα οποία λαμβάνουν στήριξη για την υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, οφείλουν να πληρούν τους ακόλουθους όρους:

- α) να αναπτύσσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης σε τοπική βάση
- β) να είναι αντιπροσωπευτικά των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που εμπíπτουν στο γεωγραφικό επίπεδο της περιοχής παρέμβασης.
- γ) οι δαπάνες λειτουργίας τους δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 15 % των δημόσιων δαπανών που σχετίζονται με τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης κάθε επιμέρους εταιρικού σχήματος δημοσίου-ιδιωτικού τομέα.
- δ) Η γεωγραφική περιοχή δράσης τους (περιοχή παρέμβασης) πρέπει να καθορίζεται επακριβώς. Η περιοχή δεν απαιτείται να ορίζεται με βάση διοικητικά όρια αλλά στην αίτηση θα πρέπει να προσδιορίζεται σε σημαντικό βαθμό η έκταση (απαραίτητη η χρήση χάρτη). Κάθε περιοχή/κοινότητα θα πρέπει να ανήκει σε ένα μόνο εταιρικό σχήμα και δεν θα πρέπει να ανήκει σε καμία Ομάδα Τοπικής Δράσης αναγνωρισμένης μέσα από τον Άξονα 4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 (Άξονα LEADER).
- ε) Η περιοχή που καλύπτεται από την ομάδα θα πρέπει να παρουσιάζει συνοχή και να διαθέτει επαρκή κρίσιμη μάζα από την άποψη ανθρώπινου δυναμικού καθώς και χρηματοοικονομικών πόρων, προκειμένου να στηρίζει μια βιώσιμη αναπτυξιακή στρατηγική. Ο καθορισμός της περιοχής θα πρέπει να περιλαμβάνει τον πληθυσμό της περιοχής καθώς επίσης και αιτιολόγηση για την ύπαρξη ικανοποιητικών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Ο πληθυσμός των ομάδων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους 150 000 κατοίκους και θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από 5 000 κατοίκους. Ωστόσο σε συγκεκριμένες και πλήρως αιτιολογημένες περιπτώσεις δύναται να εγκριθούν κατ' εξαίρεση ομάδες που δεν πληρούν το κριτήριο αυτό. Οι ομάδες αυτές μπορεί να συμπεριλαμβάνουν περιοχές οι οποίες λόγω εξωγενών πολιτικών παραγόντων (Τουρκικής εισβολής, κατοχής) έχουν μείνει απομονωμένες και δεν μπορούν να ενωθούν με κανένα άλλο εταιρικό σχήμα λόγω κυρίως της δύσκολης πρόσβασης σε αυτές.
- στ) Το εταιρικό σχήμα θα πρέπει να έχει νομική υπόσταση. Η νομική του μορφή θα πρέπει να είναι αυτή της Εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με εγγύηση και μετοχικό κεφάλαιο, μέλη της οποίας αποτελούν διάφοροι κοινωνικοοικονομικοί φορείς της συγκεκριμένης περιοχής (δημόσιοι και ιδιωτικοί). Στα πλαίσια του κριτηρίου αυτού θα πρέπει να υποβληθούν μαζί με την αίτηση τους πιστοποιητικό εγγραφής που εκδόθηκε από τον Έφορο Εταιρειών και Επίσημο Παραλήπτη καθώς και καταστατικό, στο οποίο να περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας και οι τομείς παρέμβασης καθώς και το όραμα για την αναπτυξιακή προσπάθεια. Μέσα από το καταστατικό θα πρέπει επίσης να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της εταιρικής σχέσης και η ικανότητα διαχείρισης δημόσιων κονδυλίων. Πρέπει επίσης να τονίζεται ο κοινωφελής σκοπός της ομάδας. Μαζί με το πιστοποιητικό εγγραφής και το καταστατικό θα πρέπει να επισυναφθεί απόσπασμα πρακτικών στο οποίο να φαίνεται ότι συμφωνήθηκε η δημιουργία και λειτουργία της εταιρικής σχέσης όπως περιγράφεται στο καταστατικό. Επίσης θα πρέπει να επισυνάπτεται μητρώο των μελών υπογραμμένο από κάθε μέλος, στο οποίο να φαίνονται ο φορέας που εκπροσωπείται και η ιδιότητα του κάθε μέλους.
- ζ) Για τη διασφάλιση της ορθής και αποδοτικής λειτουργίας της εταιρικής σχέσης θα πρέπει η ομάδα να εργοδοτεί εξειδικευμένο προσωπικό.

η) Στο επίπεδο λήψης αποφάσεων, οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι, καθώς και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι γεωργοί, οι αγρότισσες, οι νέοι και οι ενώσεις, πρέπει να αποτελούν τουλάχιστον το 50% της τοπικής εταιρικής σχέσης.

θ) Η ομάδα θα πρέπει να υποδείξει ένα διοικητικό και οικονομικό επικεφαλής φορέα (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) ικανό να διαχειρίζεται δημόσια κονδύλια και να εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της εταιρικής σχέσης.

Οι δαπάνες λειτουργίας τους δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 15% των δημόσιων δαπανών που σχετίζονται με την στρατηγική τοπικής ανάπτυξης κάθε εταιρικού σχήματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 3.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	150.000	150.000	300.000	-	300.000
%					100

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ: Το μέτρο καλύπτει όλες τις αγροτικές με έμφαση τις ορεινές και αποστερημένες.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ – ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΥΨΟΥΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος ενίσχυσης θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δαπανών. Η ενίσχυση θα καταβάλλεται στα εγκριμένα εταιρικά σχήματα μέσα από το Μέτρο αυτό, για τις δράσεις που αφορούν την ετοιμασία μελετών, την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, την κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προετοιμασία και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης καθώς και τη διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και κατάρτισης των ατόμων με ηγετικό ρόλο.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σε μια δόση με την υποβολή, έλεγχο και έγκριση κάθε δράσης των εταιρικών σχημάτων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δράσεων απόκτησης δεξιοτήτων και εμπύχωσης	12
	Αριθμός συμμετεχόντων στις δράσεις	400
	Αριθμός στηριζόμενων εταιρικών σχημάτων δημοσίου-ιδιωτικού τομέα	3
Αποτέλεσμα	Αριθμός συμμετεχόντων οι που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	6*

*Αφορά το προσωπικό των εταιρικών σχημάτων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα που θα δημιουργηθούν μέσα από το μέτρο αυτό.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4

Leader

ΜΕΤΡΟ 4.1**«Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης»**ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ:

413, (411), (412),

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005

*Άρθρο 37 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006*ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης για την υλοποίηση της στρατηγικής τους, προβαίνουν σε προκηρύξεις, παραλαμβάνουν τις αιτήσεις, αξιολογούν και επιλέγουν τα έργα και εν συνεχεία χρησιμοποιούν τις δομές των Μονάδων Εφαρμογής των αντίστοιχων μέτρων για θέματα ελέγχου και παρακολούθησης. Η ενημέρωση των δικαιούχων για την έγκριση ή απόρριψη των αιτήσεων τους γίνεται από τις ΟΤΔ.

Με το Μέτρο αυτό καθιερώνονται τα καθεστώτα ενίσχυσης για την εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Το Μέτρο αυτό αποτελείται από τρία (3) Καθεστώτα ως εξής:

Κωδικός Καθεστώτος	Τίτλος Καθεστώτος	Ποσό σε ευρώ
411	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας.	2.450.000
412	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου	500.000
413	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.	3.875.000

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Οι υποψήφιοι ΟΤΔ θα πρέπει να υποβάλλουν προτάσεις Τοπικών Στρατηγικών Αγροτικής Ανάπτυξης στα πλαίσια σχετικής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος η οποία θα γίνει από το Τμήμα Γεωργίας άμεσα μετά την έγκριση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα περισσότερων από μία προκηρύξεων δεδομένου ότι η Κύπρος συμμετέχει για πρώτη φορά στο πρόγραμμα LEADER. Οι επόμενες προκηρύξεις θα διεξαχθούν το αργότερο μέσα σε δύο χρόνια από την έναρξη του ΠΑΑ.

Για να δικαιούται μια ομάδα πρωτοβουλίας ενίσχυση μέσα από τα καθεστώτα του Μέρους 4.1 θα πρέπει να ακολουθήσει την πιο κάτω διαδικασία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣΥποβολή αίτησης

Η αίτηση θα πρέπει να συμπεριλάβει την περιγραφή της Ομάδας καθώς και τη Στρατηγική Αγροτικής Ανάπτυξης της περιοχής. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης, η οποία θεσπίζεται με βάση απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, εξετάζει κατά πόσο τηρούνται τα κριτήρια επιλογής των Ομάδων και αξιολογεί τη στρατηγική τους.

A. Κριτήρια επιλογής των ΟΤΔ (η τήρηση των κριτηρίων αυτών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αξιολόγηση της στρατηγικής των ΟΤΔ)

1. Η γεωγραφική περιοχή δράσης της ομάδας πρέπει να καθορίζεται επακριβώς. Η περιοχή της ΟΤΔ δεν απαιτείται να ορίζεται με βάση διοικητικά όρια αλλά στην αίτηση θα πρέπει να προσδιορίζεται σε σημαντικό βαθμό η έκταση (απαραίτητη η χρήση χάρτη). Κάθε περιοχή/ κοινότητα θα πρέπει να ανήκει σε μια μόνο ΟΤΔ. ΟΤΔ στις οποίες υπάρχουν περιοχές που αλληλοκαλύπτονται με άλλες ομάδες δεν ικανοποιούν το κριτήριο αυτό. Στην ΟΤΔ θα πρέπει να μετέχουν περισσότερες από 7 κοινότητες.
2. Η περιοχή που καλύπτεται από την ΟΤΔ θα πρέπει να παρουσιάζει συνοχή και να διαθέτει επαρκή κρίσιμη μάζα από την άποψη ανθρώπινου δυναμικού καθώς και χρηματοοικονομικών πόρων, προκειμένου να στηρίζει μια βιώσιμη αναπτυξιακή στρατηγική. Ο καθορισμός της περιοχής θα πρέπει να περιλαμβάνει τον πληθυσμό της περιοχής καθώς επίσης και αιτιολόγηση για την ύπαρξη ικανοποιητικών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Ο πληθυσμός των ΟΤΔ δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους 150 000 κατοίκους και θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από 5 000 κατοίκους. Ωστόσο σε συγκεκριμένες και πλήρως αιτιολογημένες περιπτώσεις η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης δύναται να εγκρίνει κατ' εξαίρεση ΟΤΔ που δεν πληρούν το κριτήριο αυτό. Οι ΟΤΔ αυτές μπορεί να συμπεριλαμβάνουν περιοχές οι οποίες λόγω εξωγενών πολιτικών παραγόντων (Τουρκικής εισβολής, κατοχής) έχουν μείνει απομονωμένες και δεν μπορούν να ενωθούν με καμία άλλη ΟΤΔ λόγω κυρίως της δύσκολης πρόσβασης σε αυτές.
3. Η ΟΤΔ θα πρέπει να έχει νομική υπόσταση. Νομική μορφή της ΟΤΔ θα πρέπει να είναι αυτή της Εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με εγγύηση χωρίς μετοχικό κεφάλαιο, μέλη της οποίας αποτελούν διάφοροι κοινωνικοοικονομικοί φορείς της συγκεκριμένης περιοχής (δημόσιοι και ιδιωτικοί). Στα πλαίσια του κριτηρίου αυτού οι ΟΤΔ θα πρέπει να υποβάλουν μαζί με την αίτηση τους πιστοποιητικό εγγραφής που εκδόθηκε από τον Έφορο Εταιρειών και Επίσημο Παραλήπτη καθώς και καταστατικό, στο οποίο να περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας και οι τομείς παρέμβασης καθώς και το όραμα της ομάδας για την αναπτυξιακή προσπάθεια. Μέσα από το καταστατικό θα πρέπει επίσης να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της εταιρικής σχέσης και η ικανότητα διαχείρισης δημόσιων κονδυλίων. Πρέπει επίσης να τονίζεται ο κοινωφελής σκοπός της Ομάδας. Μαζί με το πιστοποιητικό εγγραφής και το καταστατικό οι ΟΤΔ θα πρέπει να επισυνάπτουν απόσπασμα πρακτικών της ΟΤΔ (του Διοικητικού Συμβουλίου της ΟΤΔ) στο οποίο να φαίνεται ότι συμφωνήθηκε η δημιουργία και λειτουργία της ΟΤΔ όπως περιγράφεται στο καταστατικό. Επίσης θα πρέπει να επισυνάπτεται μητρώο των μελών υπογραμμένο από κάθε μέλος, στο οποίο να φαίνονται ο φορέας που εκπροσωπείται και η ιδιότητα του κάθε μέλους.
4. Για τη διασφάλιση της ορθής και αποδοτικής λειτουργίας της ΟΤΔ θα πρέπει η ΟΤΔ να εργοδοτεί εξειδικευμένο προσωπικό.
5. Στο επίπεδο λήψης αποφάσεων, οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι, καθώς και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι γεωργοί, οι αγρότισσες, οι νέοι και οι ενώσεις, πρέπει να αποτελούν τουλάχιστον το 50% της τοπικής εταιρικής σχέσης.
6. Η ΟΤΔ θα πρέπει να υποδείξει ένα διοικητικό και οικονομικό επικεφαλής φορέα (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) ικανό να διαχειρίζεται δημόσια κονδύλια και να εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της εταιρικής σχέσης.

B. Κριτήρια και Διαδικασία Αξιολόγησης της Στρατηγικής των ΟΤΔ

1. Η κάθε υποψήφια ΟΤΔ υποβάλλει στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης πρόταση Στρατηγικής Τοπικής Ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες και τα δυνατά σημεία της περιοχής παρέμβασης. Η στρατηγική θα πρέπει να στοχεύει σε ένα ή περισσότερους από τους τρεις Άξονες του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας, βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας) για την περιοχή παρέμβασης της. Μαζί με τη

- στρατηγική θα πρέπει να υποβάλλεται χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των δράσεων καθώς και προϋπολογισμός με αντίστοιχη κατανομή πιστώσεων σε κάθε ένα από τους άξονες στους οποίους στοχεύει η στρατηγική τους. Ο προϋπολογισμός θα πρέπει να είναι ρεαλιστικός σε σχέση με τις δυνατότητες του Άξονα 4 και τις τεκμηριωμένες ανάγκες της περιοχής.
2. Η στρατηγική της Ομάδας θα πρέπει να αποδεικνύεται πως είναι προϊόν διαβούλευσης με τους εταίρους από τους οποίους αποτελείται η Ομάδα
  3. Η στρατηγική της Ομάδας θα πρέπει να συνταχθεί σύμφωνα με συνημμένο στην πρόσκληση του Τμήματος Γεωργίας τυποποιημένο έγγραφο.
  4. Η στρατηγική της Ομάδας θα αξιολογηθεί βάση των πιο κάτω κριτηρίων:
    - (α) Εμπειριστατωμένη ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης
    - (β) Περιεκτική ανάλυση SWOT. Η SWOT θα πρέπει στη συνέχεια να αναλύεται σε βάθος έτσι ώστε να υποδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο μέσα από τις δράσεις της η ΟΤΔ θα μπορέσει να υπερνικήσει τις αδυναμίες της στηριζόμενη στα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και εκμεταλλευόμενη τις ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις επικείμενες απειλές.
    - (γ) Σαφής καθορισμός των στόχων της ομάδας και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της στρατηγικής
    - (δ) Εξειδίκευση των προτεινόμενων δράσεων ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής και τους στόχους της Ομάδας
    - (ε) Συμπερίληψη τυχόν καινοτόμων δράσεων
    - (στ) Συμπερίληψη τυχόν δράσεων συνεργασίας
  5. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης μπορεί να ζητήσει απόψεις από ειδικούς (κυβερνητικές ή μη υπηρεσίες) για την εξέταση ειδικών θεμάτων που προκύπτουν από την αίτηση.
  6. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης, εάν η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης αποφασίσει πως η συγκεκριμένη Ομάδα μπορεί να εγκριθεί ως ΟΤΔ, εκδίδεται η προκαταρκτική έγκριση του Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας της στρατηγικής των ΟΤΔ με αντίστοιχη κατανομή πιστώσεων, η οποία κοινοποιείται στην ΟΤΔ. Η ΟΤΔ οφείλει να αναμορφώσει το πρόγραμμα της στο ύψος της εγκεκριμένης πίστωσης και σύμφωνα με τυχόν παρατηρήσεις της Τεχνικής Επιτροπής Αξιολόγησης. Μετά την ολοκλήρωση της πιο πάνω διαδικασίας εκδίδεται βεβαίωση του Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας για την οριστική έγκριση του τοπικού προγράμματος και καλείται η ομάδα για υπογραφή σύμβασης με το Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας στην οποία θα αποτυπωθούν λεπτομερώς οι υποχρεώσεις της, οι όροι και οι διαδικασίες εφαρμογής της στρατηγικής.
  7. Σε περίπτωση που η ΟΤΔ επιθυμεί να τροποποιήσει τη στρατηγική της ή να προβεί σε αλλαγές στον προτεινόμενο προϋπολογισμό θα πρέπει να υποβάλει αίτηση στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης στην οποία θα τεκμηριώνονται οι λόγοι για τους οποίους επιθυμεί η ΟΤΔ να προβεί στις τροποποιήσεις αυτές και θα αναλύονται οι επιπτώσεις στον προτεινόμενο προϋπολογισμό της ΟΤΔ. Οι εν λόγω αιτήσεις θα εξετάζονται και θα εγκρίνονται ή θα απορρίπτονται από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης.
  8. Στις περιπτώσεις απόρριψης προτάσεων στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης το Τμήμα Γεωργίας ενημερώνει εγγράφως την Ομάδα με αναλυτική αιτιολογία για τους λόγους απόρριψης της αίτησης. Απόρριψη της αίτησης δεν αποκλείει το δικαίωμα της ομάδας πρωτοβουλίας να υποβάλει νέα αίτηση αναγνώρισης, στην επόμενη πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.
  9. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης θα ελέγχει τις ΟΤΔ όσον αφορά την εκ μέρους τους τήρηση των προϋποθέσεων έγκρισης και λειτουργίας τους.
  10. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι οι όροι, τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω καθώς και οι διαδικασίες υλοποίησης των δράσεων, όπως περιγράφονται στη συνέχεια, δεν τηρούνται η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης επιβάλλει κυρώσεις και αποφασίζει, εφόσον είναι αναγκαίο, την ανάκληση της αναγνώρισης της ΟΤΔ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΤΔ

Αναμένεται η δημιουργία κατά το μέγιστο έξι ΟΤΔ, για να διασφαλίζεται η άμιλλα μεταξύ των Ομάδων σύμφωνα με το άρθρο 37 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το Μέτρο θα εφαρμόζεται σε όλες τις Αγροτικές Περιοχές με έμφαση τις ορεινές και ημιορεινές.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΟΤΔ:

1. Δράσεις που εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013
2. Δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 4.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	3.412.500	3.412.500	6.825.000	3.741.667	10.566.667
%					100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός Ομάδων Τοπικής Δράσης	6
	Αριθμός έργων που χρηματοδοτούνται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	30
	Αριθμός των δικαιούχων που ενισχύονται	30
	Συνολική έκταση (km ²) που καλύπτεται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	5.500
	Συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που καλύπτονται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	130.000
Αποτέλεσμα	Μικτός αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργούνται	20*
	Αριθμός συμμετεχόντων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	_**
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Δημιουργία απασχόλησης	

*Αφορά το προσωπικό των ΟΤΔ.

** Οι εκπαιδεύσεις καλύπτονται από άλλα μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 4.1.1

«Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

411

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005

Άρθρο 37 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ

Η υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER, τα οποία στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Οι Στρατηγικές αυτές θα υλοποιούνται μέσα από τις ΟΤΔ εφαρμόζοντας την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση με σκοπό την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων οι προτάσεις για την υλοποίηση δράσεων επιλέγονται από τις Ομάδες Τοπικές Δράσης και εμπίπτουν μέσα στην στρατηγική της εκάστοτε ΟΤΔ. Νοείται ότι η εν λόγω ΟΤΔ θα έχει εγκριθεί από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης ακολουθώντας τη διαδικασία που περιγράφηκε στο Μέτρο 4.1. Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι δικαιούχοι θα πρέπει να πληρούν και τα αντίστοιχα κριτήρια των Μέτρων στα οποία υποβάλουν αίτηση.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του πρώτου Άξονα που αφορά την ανταγωνιστικότητα του γεωργικού και δασοκομικού τομέα.

Επιλέξιμες δράσεις είναι δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης καθώς και δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 1^{ου} Άξονα.

Η ΟΤΔ, μετά την υπογραφή της σύμβασης με το Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας για την υλοποίηση της στρατηγικής της, θα πρέπει να απευθύνει στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος σχετικά με τα μέτρα / κατηγορίες δράσεων που έχουν εγκριθεί και περιλαμβάνονται στη στρατηγική της. Η αξιολόγηση των υποβαλλόμενων προτάσεων του τοπικού πληθυσμού γίνεται από ειδική επιτροπή της ΟΤΔ, η οποία αποτελείται από άτομα κατάλληλων ειδικοτήτων. Μέσα από τη διαδικασία αυτή η Ομάδα θα πρέπει να επιλέξει τις δράσεις που θα πραγματοποιηθούν στην περιοχή της.

Μετά την επιλογή των προς ένταξη δράσεων η ΟΤΔ υποβάλει κατάλογο για τις προτεινόμενες δράσεις στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εξετάζει την επιλεξιμότητα και την νομιμότητα των αποφάσεων της ΟΤΔ. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εκδίδει για κάθε προτεινόμενη δράση Βεβαίωση για την Επιλεξιμότητα της Δράσης.

Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι ΟΤΔ θα πρέπει να υποβάλουν τις σχετικές αιτήσεις των δικαιούχων στις αντίστοιχες Μονάδες Εφαρμογής για τον έλεγχο και την παρακολούθηση. Οι αιτήσεις θα πρέπει να συνοδεύονται από τη Βεβαίωση Επιλεξιμότητας της Δράσης της Τεχνικής Επιτροπής Αξιολόγησης, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Οι Μονάδες Εφαρμογής αφού προβούν στους απαραίτητους ελέγχους ενημερώνουν τις ΟΤΔ για τους δικαιούχους που μπορούν να εγκριθούν. Οι Ομάδες ενημερώνουν τους αιτητές για την έγκριση ή απόρριψη της αίτησής τους. Οι αιτητές αφού εγκριθούν προβαίνουν στην υλοποίηση των δράσεων και αποστέλνουν τα σχετικά τιμολόγια ή αποδείξεις προς την ΟΤΔ η οποία τα διαβιβάζει προς την αντίστοιχη Μονάδα Εφαρμογής για την προώθηση της πληρωμής στον ΚΟΑΠ. Ο ΚΟΑΠ θα διευθετεί την τελική πληρωμή προς τους δικαιούχους.

Στην περίπτωση που οι ΟΤΔ επιθυμούν να υλοποιήσουν δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα πρέπει να ακολουθούν τον Περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμο του 2006 (Ν.12(Ι)/2006). Οι αιτήσεις στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να υποβάλλονται στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης για έγκριση. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης μπορεί να ζητήσει απόψεις από ειδικούς (κυβερνητικές ή μη υπηρεσίες) για την εξέταση ειδικών θεμάτων που προκύπτουν από την αίτηση. Οι αιτήσεις θα εγκρίνονται ή θα απορρίπτονται από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΑ ΜΕΤΡΑ

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τα ακόλουθα Μέτρα/ Καθεστώτα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013:

Κωδικός Μέτρου: 1.5.1, 1.6, 1.8.2

ΎΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

- 1) Για την υλοποίηση δράσεων που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης εφαρμόζονται οι σχετικοί όροι σύμφωνα με τα αντίστοιχα Μέτρα.
- 2) Για την υλοποίηση δράσεων που δεν υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης το ύψος ενίσχυσης που θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, θα καλύπτει το 70% των επιλέξιμων δαπανών για δράσεις που γίνονται από Κοινοτικά Συμβούλια και το 55% για δράσεις που γίνονται από ιδιώτες. Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σταδιακά ανάλογα με την πρόοδο πραγματοποίησης της δράσης (με την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 4.1.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.225.000	1.225.000	2.450.000	2.450.000	4.900.000
%	25	25	50	50	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός Ομάδων Τοπικής Δράσης	6
	Αριθμός έργων που χρηματοδοτούνται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	10
	Αριθμός των δικαιούχων που ενισχύονται	10
	Συνολική έκταση (km ²) που καλύπτεται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	5.500
	Συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που καλύπτονται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	130.000
Αποτέλεσμα	Μικτός αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργούνται	20*
	Αριθμός συμμετεχόντων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	_**
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Δημιουργία απασχόλησης	

* Όπως 4.1

** Οι εκπαιδεύσεις καλύπτονται από άλλα μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 4.1.2

«Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

412

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ

Η υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER, τα οποία στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Οι Στρατηγικές αυτές θα υλοποιούνται μέσα από τις ΟΤΔ εφαρμόζοντας την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση με σκοπό την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων, για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων οι προτάσεις για την υλοποίηση δράσεων επιλέγονται από τις Ομάδες Τοπικές Δράσης και εμπίπτουν μέσα στην στρατηγική της εκάστοτε ΟΤΔ. Νοείται ότι η εν λόγω ΟΤΔ θα έχει εγκριθεί από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης ακολουθώντας τη διαδικασία που περιγράφηκε στο Μέτρο 4.1. Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι δικαιούχοι θα πρέπει να πληρούν και τα αντίστοιχα κριτήρια των Μέτρων στα οποία υποβάλουν αίτηση.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΟΤΔ

Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του δεύτερου Άξονα που αφορά τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.

Επιλέξιμες δράσεις είναι δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης καθώς και δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 2^{ου} Άξονα.

Η ΟΤΔ, μετά την υπογραφή της σύμβασης με το Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας για την υλοποίηση της στρατηγικής της, θα πρέπει να απευθύνει στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος σχετικά με τα μέτρα / κατηγορίες δράσεων που έχουν εγκριθεί και περιλαμβάνονται στη στρατηγική της. Η αξιολόγηση των υποβαλλόμενων προτάσεων του τοπικού πληθυσμού γίνεται από ειδική επιτροπή της ΟΤΔ, η οποία αποτελείται από άτομα κατάλληλων ειδικοτήτων. Μέσα από τη διαδικασία αυτή η Ομάδα θα πρέπει να επιλέξει τις δράσεις που θα πραγματοποιηθούν στην περιοχή της.

Μετά την επιλογή των προς ένταξη δράσεων η ΟΤΔ υποβάλει κατάλογο για τις προτεινόμενες δράσεις στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εξετάζει την επιλεξιμότητα και την νομιμότητα των αποφάσεων της ΟΤΔ. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εκδίδει για κάθε προτεινόμενη δράση Βεβαίωση για την Επιλεξιμότητα της Δράσης.

Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι ΟΤΔ θα πρέπει να υποβάλουν τις σχετικές αιτήσεις των δικαιούχων στις αντίστοιχες Μονάδες Εφαρμογής για τον έλεγχο και την παρακολούθηση. Οι αιτήσεις θα πρέπει να συνοδεύονται

από τη Βεβαίωση Επιλεξιμότητας της Δράσης της Τεχνικής Επιτροπής Αξιολόγησης, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Οι Μονάδες Εφαρμογής αφού προβούν στους απαραίτητους ελέγχους ενημερώνουν τις ΟΤΔ για τους δικαιούχους που μπορούν να εγκριθούν. Οι Ομάδες ενημερώνουν τους αιτητές για την έγκριση ή απόρριψη της αίτησης τους. Οι αιτητές αφού εγκριθούν προβαίνουν στην υλοποίηση των δράσεων και αποστέλουν τα σχετικά τιμολόγια ή αποδείξεις προς την ΟΤΔ η οποία τα διαβιβάζει προς την αντίστοιχη Μονάδα Εφαρμογής για την προώθηση της πληρωμής στον ΚΟΑΠ. Ο ΚΟΑΠ θα διευθετεί την τελική πληρωμή προς τους δικαιούχους.

Στην περίπτωση που οι ΟΤΔ επιθυμούν να υλοποιήσουν δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα πρέπει να ακολουθούν τον Περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμο του 2006 (Ν.12(Ι)/2006). Οι αιτήσεις στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να υποβάλλονται στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης για έγκριση. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης μπορεί να ζητήσει απόψεις από ειδικούς (κυβερνητικές ή μη υπηρεσίες) για την εξέταση ειδικών θεμάτων που προκύπτουν από την αίτηση. Οι αιτήσεις θα εγκρίνονται ή θα απορρίπτονται από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΑ ΜΕΤΡΑ

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τα ακόλουθα Μέτρα/ Καθεστώτα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013:

Κωδικός μέτρου: 2.6.1

ΎΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

- 1) Για την υλοποίηση δράσεων που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης εφαρμόζονται οι σχετικοί όροι σύμφωνα με τα αντίστοιχα Μέτρα.
- 2) Για την υλοποίηση δράσεων που δεν υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης το ύψος ενίσχυσης που θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, θα καλύπτει το 70% των επιλέξιμων δαπανών για δράσεις που γίνονται από Κοινοτικά Συμβούλια και το 55% για δράσεις που γίνονται από ιδιώτες. Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σταδιακά ανάλογα με την πρόοδο πραγματοποίησης της δράσης (με την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 4.1.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	250.000	250.000	500.000		500.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός Ομάδων Τοπικής Δράσης	6
	Αριθμός έργων που χρηματοδοτούνται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	6
	Αριθμός των δικαιούχων που ενισχύονται	6
	Συνολική έκταση (km ²) που καλύπτεται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	5.500
	Συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που καλύπτονται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	130.000
Αποτέλεσμα	Μικτός αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργούνται	20*
	Αριθμός συμμετεχόντων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	_**
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Δημιουργία απασχόλησης	

* Όπως 4.1

** Οι εκπαιδεύσεις καλύπτονται από άλλα μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013

ΚΑΘΕΣΤΩΣ 4.1.3

«Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

413

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ

Η υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER, τα οποία στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Οι Στρατηγικές αυτές θα υλοποιούνται μέσα από τις ΟΤΔ εφαρμόζοντας την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση με σκοπό την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων, για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων οι προτάσεις για την υλοποίηση δράσεων επιλέγονται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης και εμπίπτουν μέσα στην στρατηγική της εκάστοτε ΟΤΔ. Νοείται ότι η εν λόγω ΟΤΔ θα έχει εγκριθεί από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης ακολουθώντας τη διαδικασία που περιγράφηκε στο Μέτρο 4.1. Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι δικαιούχοι θα πρέπει να πληρούν και τα αντίστοιχα κριτήρια των Μέτρων στα οποία υποβάλουν αίτηση.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του τρίτου Άξονα που αφορά τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Επιλέξιμες δράσεις είναι δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης καθώς και δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 3^{ου} Άξονα.

Η ΟΤΔ, μετά την υπογραφή της σύμβασης με το Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας για την υλοποίηση της στρατηγικής της, θα πρέπει να απευθύνει στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος σχετικά με τα μέτρα / κατηγορίες δράσεων που έχουν εγκριθεί και περιλαμβάνονται στη στρατηγική της. Η αξιολόγηση των υποβαλλόμενων προτάσεων του τοπικού πληθυσμού γίνεται από ειδική επιτροπή της ΟΤΔ, η οποία αποτελείται από άτομα κατάλληλων ειδικοτήτων. Μέσα από τη διαδικασία αυτή η Ομάδα θα πρέπει να επιλέξει τις δράσεις που θα πραγματοποιηθούν στην περιοχή της.

Μετά την επιλογή των προς ένταξη δράσεων η ΟΤΔ υποβάλει κατάλογο για τις προτεινόμενες δράσεις στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εξετάζει την επιλεξιμότητα και την νομιμότητα των αποφάσεων της ΟΤΔ. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης εκδίδει για κάθε προτεινόμενη δράση Βεβαίωση για την Επιλεξιμότητα της Δράσης.

Για υλοποίηση δράσεων μέσα από τα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι ΟΤΔ θα πρέπει να υποβάλουν τις σχετικές αιτήσεις των δικαιούχων στις αντίστοιχες Μονάδες

Εφαρμογής για τον έλεγχο και την παρακολούθηση. Οι αιτήσεις θα πρέπει να συνοδεύονται από τη Βεβαίωση Επιλεξιμότητας της Δράσης της Τεχνικής Επιτροπής Αξιολόγησης, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Οι Μονάδες Εφαρμογής αφού προβούν στους απαραίτητους ελέγχους ενημερώνουν τις ΟΤΔ για τους δικαιούχους που μπορούν να εγκριθούν. Οι Ομάδες ενημερώνουν τους αιτητές για την έγκριση ή απόρριψη της αίτησής τους. Οι αιτητές αφού εγκριθούν προβαίνουν στην υλοποίηση των δράσεων και αποστέλνουν τα σχετικά τιμολόγια ή αποδείξεις προς την ΟΤΔ η οποία τα διαβιβάζει προς την αντίστοιχη Μονάδα Εφαρμογής για την προώθηση της πληρωμής στον ΚΟΑΠ. Ο ΚΟΑΠ θα διευθετεί την τελική πληρωμή προς τους δικαιούχους.

Στην περίπτωση που οι ΟΤΔ επιθυμούν να υλοποιήσουν δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα πρέπει να ακολουθούν τον Περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμο του 2006 (Ν.12(Ι)/2006). Οι αιτήσεις στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να υποβάλλονται στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης για έγκριση. Η Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης μπορεί να ζητήσει απόψεις από ειδικούς (κυβερνητικές ή μη υπηρεσίες) για την εξέταση ειδικών θεμάτων που προκύπτουν από την αίτηση. Οι αιτήσεις θα εγκρίνονται ή θα απορρίπτονται από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΑ ΜΕΤΡΑ

Το καθεστώς αυτό συνδέεται με τα ακόλουθα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013:

Κωδικός Μέτρου: 3.1, 3.2

ΎΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

- 1) Για την υλοποίηση δράσεων που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης εφαρμόζονται οι σχετικοί όροι σύμφωνα με τα αντίστοιχα Μέτρα.
- 2) Για την υλοποίηση δράσεων που δεν υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης το ύψος ενίσχυσης που θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, θα καλύπτει το 70% των επιλέξιμων δαπανών για δράσεις που γίνονται από Κοινοτικά Συμβούλια και το 55% για δράσεις που γίνονται από ιδιώτες. Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σταδιακά ανάλογα με την πρόοδο πραγματοποίησης της δράσης (με την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων).

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Καθεστώς 4.1.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	1.937.500	1.937.500	3.875.000	1.291.667	5.166.667
%	37,5	37,5	75	25	100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός Ομάδων Τοπικής Δράσης	6
	Αριθμός έργων που χρηματοδοτούνται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	14
	Αριθμός των δικαιούχων που ενισχύονται	14
	Συνολική έκταση (km ²) που καλύπτεται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	5.500
	Συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που καλύπτονται από Ομάδες Τοπικής Δράσης	130.000
Αποτέλεσμα	Μικτός αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργούνται	20*
	Αριθμός συμμετεχόντων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	_**
Επίδραση	(1). Οικονομική μεγέθυνση	Βλ. Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση
	(2) Δημιουργία απασχόλησης	

* Όπως 4.1

** Οι εκπαιδεύσεις καλύπτονται από άλλα μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013

ΜΕΤΡΟ 4.2**«Διατοπική και Διεθνική Συνεργασία»**ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

421

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005

Άρθρο 39 του Κανονισμού 1974/2006

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ

Με το Μέτρο αυτό καθιερώνεται το καθεστώς ενίσχυσης για την εφαρμογή έργων συνεργασίας με σκοπό την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες. Στόχος του Μέτρου είναι η προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ. Οι ΟΤΔ καλούνται να παίξουν ουσιαστικό ρόλο, συνδέοντας τους ανθρώπους με νέες ιδέες και προσεγγίσεις και ενθαρρύνοντας την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα προωθώντας την ένταξη και την παροχή τοπικών υπηρεσιών. Οι ΟΤΔ μπορούν να συμβάλλουν στη διάδοση γνώσεων και στην ανταλλαγή ορθών πρακτικών και καινοτομίας όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ - ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΟΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣΚριτήρια Επιλογής

Στα προγράμματα συνεργασίας θα πρέπει να συμμετέχουν τουλάχιστον μια ΟΤΔ η οποία να έχει εγκριθεί μέσα από τον Άξονα του LEADER. Η υλοποίηση των έργων συνεργασίας θα γίνεται με την ευθύνη μιας επικεφαλής ΟΤΔ.

Τα προγράμματα συνεργασίας θα πρέπει να είναι ανοικτά σε εταιρικά σχήματα δημοσίου και ιδιωτικού τομέα όπως ορίζονται στο άρθρο 39 (2) του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006.

Τα έργα συνεργασίας θα πρέπει να στοχεύουν στην επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες. Η συνεργασία δεν μπορεί να συνίσταται σε μια απλή ανταλλαγή εμπειριών αλλά στην υλοποίηση μια κοινής δράσης η οποία θα ήταν καλό να αποτελείται από μια κοινή διάρθρωση.

Διαδικασία

Στο πλαίσιο του Μέτρου αυτού χρηματοδοτούνται η κοινή δράση, τα έξοδα για τη δημιουργία και λειτουργία της κοινής διάρθρωσης καθώς και η τεχνική βοήθεια για την προετοιμασία της κοινής δράσης. Θα μπορεί επίσης να χρηματοδοτηθεί τεχνική βοήθεια προς τις ΟΤΔ για προετοιμασία για την υποβολή προτάσεων συνεργασίας. Στα πλαίσια της βοήθειας αυτής μπορούν να καλυφθούν έξοδα για τη διοργάνωση συγκεντρώσεων μεταξύ των συμμετεχόντων στη δράση (έξοδα ταξιδιού, διαμονής, αμοιβή μεταφραστή κτλ) καθώς επίσης και έξοδα για την ετοιμασία της προτεινόμενης δράσης (μελέτη σκοπιμότητας της δράσης, παροχή

συμβουλευτικών υπηρεσιών για συγκεκριμένα θέματα, έξοδα μετάφρασης, λειτουργικά έξοδα). Νοείται πως τα έξοδα αυτά θα καλύπτονται μόνο αφού θα υπάρχει συμφωνητικό συνεργασίας μεταξύ των διάφορων εταιρών που θα μετέχουν στο συγκεκριμένο έργο και όχι κατά τα αρχικά στάδια κατά τα οποία θα επιλέγονται οι εταιρείες.

Δαπάνες που αφορούν την εμφύχωση του τοπικού πληθυσμού θα είναι επιλέξιμες σε όλες τις περιοχές που καλύπτει η συνεργασία.

Οι ΟΤΔ κατά την ετοιμασία των προτάσεων τους θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στο ποσοστό συμμετοχής κάθε Ομάδας (εγκριμένης ΟΤΔ σύμφωνα με τον Άξονα LEADER ή εταιρικού σχήματος δημοσίου και ιδιωτικού τομέα όπως ορίζεται στο άρθρο 39 (2) του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006) στην προτεινόμενη δράση, στη σχετικότητα της προτεινόμενης δράσης με τους στόχους που έχουν τεθεί στη στρατηγική της ΟΤΔ, την ορθότητα της μεθοδολογίας καθώς και στην ανάλυση του προϋπολογιζόμενου κόστους και τη διαχείριση της δράσης.

Χρονοδιάγραμμα

Τα έργα συνεργασίας μπορούν να ενσωματωθούν στην στρατηγική τοπικής ανάπτυξης των ΟΤΔ και η επιλογή τους γίνεται από την ίδια την ΟΤΔ.

Έργα συνεργασίας τα οποία δεν καλύπτονται από την στρατηγική της ΟΤΔ θα πρέπει να επιλεγούν και να εγκριθούν από το Τμήμα Γεωργίας. Τα έργα αυτά θα πρέπει να υποβληθούν στο Τμήμα Γεωργίας το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2013.

Το Τμήμα Γεωργίας ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα διακρατικά έργα συνεργασίας που εγκρίθηκαν.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι είναι Ομάδες Τοπικές Δράσης που έχουν εγκριθεί από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης ακολουθώντας τη διαδικασία που περιγράφηκε στο Μέτρο 4.1.

ΎΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος ενίσχυσης που θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δαπανών. Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σταδιακά ανάλογα με την πρόοδο πραγματοποίησης της δράσης (με την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων)

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 4.2					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	163.090	163.090	326.179		326.179
%	50	50	100		100

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός έργων συνεργασίας	3
	Συνολικό ύψος επένδυσης	326.179
Αποτέλεσμα	Μικτός αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργούνται	20*
Επίδραση	(2) Δημιουργία απασχόλησης	Βλ. Εκ των Προτέρων

*Όπως Μέτρο 4.1

ΜΕΤΡΟ 4.3

«Λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμφύχωση στην περιοχή»

ΚΩΔΙΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

431

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 59, 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005
Άρθρο 38 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΣΚΟΠΟΣ - ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Με το Μέτρο αυτό καθιερώνεται το καθεστώς ενίσχυσης για τη λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμφύχωση στην περιοχή. Στόχος είναι η παροχή αρωγής στην υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης των ΟΤΔ. Οι στρατηγικές αυτές θα υλοποιούνται μέσα από τις ΟΤΔ εφαρμόζοντας την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση με σκοπό την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων και έργων.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Μέσα στα πλαίσια του Μέτρου για την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμφύχωση επιλέξιμες είναι οι πιο κάτω δράσεις:

- μελέτες της περιοχής της ΟΤΔ,
- μέτρα για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης,
- κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προετοιμασία και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης,
- διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο
- κάλυψη λειτουργικών εξόδων για την υλοποίηση δράσεων μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013
- συμμετοχή σε σεμινάρια για την πρωτοβουλία LEADER

Οι ΟΤΔ για να μπορέσουν να χρηματοδοτηθούν μέσα από το Μέτρο αυτό θα πρέπει να ακολουθούν τον Περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμο του 2006 (Ν.12(Ι)/2006).

Οι δαπάνες λειτουργίας των Ομάδων είναι επιλέξιμες για στήριξη μέχρις ορίου 20% των συνολικών δημόσιων δαπανών της στρατηγικής τους.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Δικαιούχοι είναι Ομάδες Τοπικής Δράσης που έχουν εγκριθεί από την Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης ακολουθώντας τη διαδικασία που περιγράφηκε στο Μέτρο 4.1.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ύψος ενίσχυσης το οποίο θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, για τις δράσεις που αφορούν την ετοιμασία μελετών, την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, την κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προετοιμασία και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης καθώς και τη διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και κατάρτισης των ατόμων με ηγετικό ρόλο θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δαπανών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται με μια δόση, με την υποβολή, έλεγχο και έγκριση κάθε δράσης της ΟΤΔ. Ειδικότερα η ενίσχυση όσον αφορά τα λειτουργικά έξοδα αυτή θα καταβάλλεται ετησίως ανάλογα με το κόστος των δράσεων που έχει επιτελέσει η ΟΤΔ μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 –2013 το συγκεκριμένο έτος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 4.3					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	737.500	737.500	1.475.000		1.475.000
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Τύπος δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Απόδοση	Αριθμός δράσεων που ενισχύονται	40
Αποτέλεσμα	Αριθμός συμμετεχόντων που ολοκλήρωσαν με επιτυχία μία εκπαιδευτική δραστηριότητα	20*

*Αφορά το προσωπικό των ΟΤΔ.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΜΕΤΡΟ 5.1**«Τεχνική υποστήριξη»**ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρο 66.2 του Κανονισμού 1698/2005,
Άρθρο 40 του Κανονισμού 1974/2006 και Παράρτημα II, σημείο 16.1

ΚΩΔΙΚΟΣ

511

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μονάδα εφαρμογής του Μέτρου είναι ο Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών του Τμήματος Γεωργίας.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Με το μέτρο καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης για τεχνική υποστήριξη η οποία καλύπτει την ετοιμασία, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση των μέτρων τα οποία είναι αναγκαία για την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και ορισμένες αναγκαίες δαπάνες της Αρχής Διαχείρισης του Σχεδίου που στοχεύουν στη διασφάλιση της αποδοτικής διαχείρισης του.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

1. Η διασφάλιση της ορθής υλοποίησης και στήριξης των Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης στο σύνολο του, καθώς και του πρωτογενή τομέα στα πλαίσια του προγράμματος.
2. Η παρακολούθηση των δράσεων και η συντονισμένη εφαρμογή του προγράμματος καθώς και η αξιολόγηση του.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Στο Μέτρο περιλαμβάνονται, ειδικότερα, δράσεις που αφορούν:

- Γενικά στη «δημοσιότητα – πληροφόρηση» του Προγράμματος.
- Ειδικότερα στη μέγιστη δυνατή «ενημέρωση» των δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος και του κοινού γενικότερα
- Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- Βελτιώσεις στις απαιτούμενες εργασίες για την αξιολόγηση (δημιουργία base line, ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειριών).
- Στην υποβοήθηση εφαρμογής μέτρων και δράσεων του Προγράμματος και της αγροτικής ανάπτυξης γενικότερα με εμπειρογνώμονες, μελέτες κτλ.
- Την διεξαγωγή των απαραίτητων Αξιολογήσεων των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης της Εκ των Υστέρων Αξιολόγησης του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 και της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της πέμπτης προγραμματικής περιόδου.
- Οποιοσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν σαν στόχο την ορθολογικότερη, αποδοτικότερη, αποτελεσματικότερη εφαρμογή του Προγράμματος άλλα και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης.

Το μέτρο χρηματοδοτεί επίσης όλες τις δαπάνες για τις υποδομές που χρειάζονται για την εγκαθίδρυση και λειτουργία του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου όπως περιγράφεται πιο κάτω.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχος είναι η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Το ποσοστό της ενίσχυσης θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δαπανών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η καταβολή της ενίσχυσης θα καταβάλλεται σε μια ή περισσότερες δόσεις με την υποβολή, έλεγχο και έγκριση κάθε αίτησης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Μέτρο 5.1					
	Κοινοτική Συμμετοχή (1)	Εθνική Συμμετοχή (2)	Δημόσια Δαπάνη (1+2)	Ιδιωτική Συμμετοχή (3)	Συνολικό Κόστος (1+2+3)
€	2.913.089	2.913.089	5.826.178		5.826.178
%	50	50	100		100

Ανεξάρτητα από τα ποσοστά βοήθειας και άλλες οικονομικές παραμέτρους που αναφέρονται στα διάφορα επιμέρους Μέτρα του Προγράμματος, η Κυπριακή Κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα μείωσης των ποσοστών του ύψους ενίσχυσης σε περίπτωση που διαφανεί ότι οι διαθέσιμες πιστώσεις έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Δεν προβλέπεται να υπάρχουν ανειλημμένες υποχρεώσεις από την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013.

Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (National Rural Network)

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Άρθρα 66 και 68 του Κανονισμού Ε.Ε. Αρ. 1698/2005 και Άρθρο 39 (3) και (5) του Καν. Ε.Ε. Αρ. 1974/2006, Παράρτημα II

Συμμετοχή Οργανισμών και Υπηρεσιών κ.ά στο ΕΑΔ

Το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο (Ε.Α.Δ.) – National Rural Network θα συσταθεί, θα λειτουργήσει και θα χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια του Προγράμματος της Τεχνικής Βοήθειας του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (Π.Α.Α. 2007-2013).

Στο Ε.Α.Δ. θα συμμετέχουν πάνω σε ισότιμη βάση, όλοι οι οργανισμοί, υπηρεσίες και οργανώσεις καθώς και άλλα κοινωνικά σύνολα που εμπλέκονται στην αγροτική ανάπτυξη ή αντιπροσωπεύουν τους άμεσα δικαιούχους των Μέτρων του Π.Α.Α. 2007-2013.

Τέτοιοι οργανισμοί είναι το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Δασών, ο Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών, το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (Εθνικός Μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας), ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (Αγροτουρισμός), οι Αγροτικές Οργανώσεις, το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, ο Οργανισμός Νεολαίας, η Ένωση Κοινοτήτων, οι Ομάδες Τοπικής Δράσης, Σύνδεσμοι Ευημερίας των ζώων, Οργανισμοί Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κ.ά.

Με τη δημιουργία του δικτύου θα διευκολυνθούν τα μέλη για ανταλλαγή εμπειριών και υποστήριξη στην εφαρμογή και αξιολόγηση της Πολιτικής της Αγροτικής Ανάπτυξης και διασφάλιση και συντονισμό της ροής των πληροφοριών μεταξύ Τοπικού, Κεντρικού και ακόμη Ευρωπαϊκού επιπέδου.

Το Ε.Α.Δ. θα αποτελείται από μια κεντρική υπηρεσία στη Λευκωσία, θα εργοδοτεί το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό (με έμφαση στους τομείς της επικοινωνίας, της πληροφορικής και της αγροτικής ανάπτυξης και εκπαίδευσης καθώς επίσης με καλή γνώση ευρωπαϊκών γλωσσών, κουλτούρας και ιστορίας) και θα έχει τη δική του ιστοσελίδα από την οποία θα παίρνουν πληροφορίες όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Το επιστημονικό προσωπικό θα παρέχει σε όλους τους ενδιαφερόμενους μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) πληροφόρηση για θέματα Αγροτικής Ανάπτυξης και θα απαντά σε ερωτήσεις και απορίες κ.ά.

Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα εγκαθίδρυσης του Ε.Α.Δ.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό το Ε.Α.Δ. πρέπει να συσταθεί και να λειτουργήσει έως το τέλος του 2008. Ο προγραμματισμός για σύσταση και λειτουργία του Ε.Α.Δ. είναι μέσα στο 2007. Για τον σκοπό αυτό θα συσταθεί ειδική Διαχειριστική Αρχή η οποία θα έχει την ευθύνη για θέματα πολιτικής, εγκαθίδρυσης και λειτουργίας του Ε.Α.Δ.

Ενέργειες:

Νοέμβριος 2007

- Ενέργειες για έγκριση ενοικίασης και εξεύρεσης κτιρίου για ενοικίαση
- Ετοιμασία για προκήρυξη προσφορών για αγορά Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, του κατάλληλου λογισμικού και Router
- Ετοιμασία και προκήρυξη προσφορών για αγορά άλλου εξοπλισμού, γραφείων κ.ά.
- Ετοιμασία για προκήρυξη για αγορά συστήματος και συσκευών τηλεφωνικής σύνδεσης

Δεκέμβριος 2007

<ul style="list-style-type: none"> • Προκήρυξη προσφορών για αγορά Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, του κατάλληλου λογισμικού και Router • Προκήρυξη προσφορών για αγορά άλλου εξοπλισμού, γραφείων κ.ά. • Προκήρυξη για αγορά συστήματος και συσκευών τηλεφωνικής σύνδεσης • Ετοιμασία για εξαγγελία προσφοράς για δημιουργία ιστοσελίδας
Δεκέμβριος 2007
<ul style="list-style-type: none"> • Ετοιμασία Σχεδίων Υπηρεσίας για το απαιτούμενο προσωπικό
Ιανουάριος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Δημοσίευση κενών θέσεων (εξεύρεσης απαιτούμενου προσωπικού)
Φεβρουάριος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιολόγηση αιτήσεων για πρόσληψη προσωπικού
Μάρτιος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Γραπτές ή και προφορικές συνεντεύξεις για πρόσληψη προσωπικού
Ιούνιος 2008
<ul style="list-style-type: none"> • Λειτουργία Ε.Α.Δ. (N.R.N.)

Περιληπτική περιγραφή των κυριότερων κατηγοριών δράσης που θα αναληφθούν από το Ε.Α.Δ.

Θα χρηματοδοτούνται οι δαπάνες για τις υποδομές που χρειάζονται για την εγκαθίδρυση και λειτουργία του δικτύου μέσω ενός σχεδίου δράσης το οποίο θα ετοιμαστεί από τη Διαχειριστική Αρχή του Ε.Α.Δ. και το οποίο εξαρχής θα προβλέπει:

- (α) Την ανάλυση των ορθών μεταβιβάσιμων πρακτικών όπως:
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δημιουργία θέσεων εργασίας σε αγροτικές περιοχές, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, οι νέοι γεωργοί κ.ά. καθώς και θέματα υλοποίησης μέτρων/ σχεδίων όπως είναι τα κριτήρια επιλογής/ αξιολόγησης έργων, αξιολόγησης των τοπικών στρατηγικών κ.ά.
- (β) Την οργάνωση ανταλλαγών εμπειρίας και τεχνογνωσίας συμπεριλαμβανομένων και των διοικητικών θεμάτων και διαδικασιών.
- (γ) Την ετοιμασία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ομάδες τοπικής δράσης που βρίσκονται στο στάδιο δημιουργίας τους.
- (δ) Τεχνική υποστήριξη για την περιφερειακή και διακρατική συνεργασία όπως είναι οι διευθύνσεις στο διαδίκτυο (ιστοσελίδες), βοήθεια στην εξεύρεση δυνητικών συνεταιίρων, εκπαίδευση και απευθείας συμβουλευτικές υπηρεσίες στις Ομάδες Τοπικής Δράσης κ.ά.
- (ε) Ετοιμασία ενημερωτικού υλικού και έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων.
- (στ) την στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Δίκτυο.

Απαιτούμενο ποσό για τη δημιουργία και λειτουργία του Ε.Α.Δ. και εφαρμογή του προγράμματος δράσης

Για την δημιουργία και λειτουργία του Ε.Α.Δ. προβλέπεται ότι θα απαιτηθεί ένα ποσό της τάξης των 2400000 Ευρώ για την επταετία 2007-2013.

Από το ποσό αυτό τα 120000 Ευρώ θα διατεθούν για τη δημιουργία του Ε.Α.Δ. (αγορά εξοπλισμού, λογισμικού κ.ά.) ενώ το υπόλοιπο ποσό 2280000 Ευρώ θα διατεθεί για τη λειτουργία του Ε.Α.Δ. και για την υλοποίηση του προγράμματος συμπεριλαμβανομένης και της αξιολόγησης.

Τύπος Δαπάνης για το Ε.Α.Δ.	Ολική Δημόσια δαπάνη	Κοινοτική Συμμετοχή
Για την εγκαθίδρυση του Ε.Α.Δ.	120 000 Ευρώ	60 000 Ευρώ
Για τη λειτουργία του Ε.Α.Δ. και υλοποίηση του προγράμματος δράσης συμπεριλαμβανομένης και της αξιολόγησης	2 280 000 Ευρώ	1 140 000 Ευρώ
Σύνολο	2 400 000 Ευρώ	1 200 000 Ευρώ

Καθορισμός των υπεύθυνων Αρμοδίων Αρχών και Σωμάτων.

Για την εύρυθμη λειτουργία του Ε.Α.Δ. και την υλοποίηση του σχεδίου δράσης προγραμματίζεται να συσταθούν οι εξής επιτροπές και σώματα (η οριστικοποίηση του τρόπου λειτουργίας των Σωμάτων και των Επιτροπών που θα δημιουργηθούν θα οριστικοποιηθεί αργότερα):

Μόνιμη Γραμματεία: Το σώμα αυτό θα έχει καθήκον την διαχείριση της εθνικής μονάδας του δικτύου.

Συντονιστική Επιτροπή: Το σώμα αυτό θα έχει καθήκον να συντονίζει τις κύριες κατηγορίες των αγροτικών εταίρων (οργανισμούς που αντιπροσωπεύουν τους δικαιούχους του μέτρου ή τρίτα μέρη που επηρεάζονται από τους στόχους των μέτρων) και τις κυβερνητικές και τοπικές διοικήσεις.

Θεματικές Δικτυακές Ομάδες: θα έχουν στόχο την συζήτηση και ανάπτυξη θεμάτων πάνω σε κοινή βάση, ανταλλαγή εμπειριών και θα υποβοηθούν τη Μόνιμη Γραμματεία στο χειρισμό του Δικτύου. Για την επίτευξη του πιο πάνω στόχου θα δημιουργηθούν τρεις Θεματικές Δικτυακές Ομάδες:

Θεματική Δικτυακή Ομάδα Άξονα 1 και 2: θα περιλαμβάνει τους Φορείς Επαγγελματικής κατάρτισης στους τομείς της γεωργίας, τροφίμων και δασών, τις Αγροτικές Οργανώσεις συμπεριλαμβανομένης της Οργάνωσης των Νέων Γεωργών, τις Ομάδες Παραγωγών και Συνεργασιμών που ασχολούνται με τη γεωργία και τα δάση, τα Αγροτικά Επιμελητήρια, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την προστασία και την ευημερία των ζώων, Αγροπεριβαλλοντικά Τεχνικά και Επιστημονικά Ινστιτούτα, Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, Μονάδες Διαχείρισης της γης, Δίκτυο Φύση 2000, Παροχές ενέργειας και νερού κ.ά

Θεματική Δικτυακή Ομάδα Άξονα 3: θα περιλαμβάνει Αγροτουριστικές Οργανώσεις, Εμπορικά και Βιοτεχνικά Επιμελητήρια αγροτικών περιοχών, Πολιτιστικούς Συλλόγους και Οργανώσεις, Φορείς Κατάρτισης κ.ά

Θεματική Δικτυακή Ομάδα Άξονα 4: θα περιλαμβάνει τις Ομάδες Τοπικής Δράσης και τα άτυπα δίκτυα τους.

Περιγραφή του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης και προβλεπόμενη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης θα αποτελείται από:

το Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας ή εκπρόσωπο του (Πρόεδρος), και μέλη που θα αντιπροσωπεύουν τόσο το Ε.Α.Δ όσο και τους διάφορους Κλάδους, Τμήματα, Υπηρεσίες, Οργανισμούς οργανώσεις κ.ά που εμπλέκονται στην αγροτική ανάπτυξη, το Τμήμα Δασών, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (Εθνικός μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας), ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (Αγροτουρισμός), οι αγροτικές οργανώσεις, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, ο Οργανισμός Νεολαίας, η Ένωση Κοινοτήτων και οι Ομάδες Τοπικής Δράσης κ.ά. Η επιτροπή παρακολούθησης θα συνεδριάζει 1-2 φορές τον χρόνο, θα παρακολουθεί και θα αξιολογεί την πρόοδο του σχεδίου δράσης του Ε.Α.Δ.

Το Ε.Α.Δ. θα υποστηρίζει τα Μέτρα και των 4 Αξόνων του Π.Α.Α. Πιο συγκεκριμένα:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας	9 Μέτρα
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος και του Τοπίου	6 Μέτρα
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 Διαφοροποίηση της Βελτίωσης της Ποιότητας Ζωής	3 Μέτρα
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 Leader	3 Μέτρα

Θα χρησιμοποιηθούν όλες οι σύγχρονες μέθοδοι επικοινωνίας και διάδοσης της γνώσης και της πληροφόρησης. Εκτός της ιστοσελίδας του Ε.Α.Δ., που θα παρέχει συνεχώς πληροφόρηση, θα υπάρχει ανοικτή τηλεφωνική γραμμή, θα διοργανώνονται ημερίδες, σεμινάρια, βραδινές συγκεντρώσεις κ.λ.π.

Πρόσθετα, θα εκδοθούν διαφημιστικά φυλλάδια και θα αποσταλούν ατομικά εγκύκλιες επιστολές για καλύτερη και έγκαιρη ενημέρωση των αγροτών.

Μελλοντικά θα γίνουν τηλεδιασκέψεις και συζητήσεις με ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος. Όπου χρειάζεται θα γίνουν και επιτόπου επισκέψεις. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο θα χρησιμοποιηθεί εντατικά και σε μεγάλη κλίμακα.

Το Ε.Α.Δ. θα παρέχει ενημέρωση/ πληροφόρηση και για τα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, άλλων υπουργείων και υπηρεσιών που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη όπως τα μέτρα του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Τμήματος Δασών και άλλα.

Τέλος, το Ε.Α.Δ. θα παρέχει επίσης πληροφόρηση και για θέσεις εργασίας στην ύπαιθρο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΧΡΗΣΗ ΓΗΣ									
	('000 εκτάρια)								
	1995	2000	2001	2002	2003*	2004*	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2000-1995	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2004-2000	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2004-1995
ΕΤΗΣΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (α)	92	93,4	92,3	93,3	107,0	102,1	1,4	8,7	10,1
Σιτηρά	60,9	51,5	56	59,2	72,7	66,4	-9,4	14,9	5,5
Όσπρια	1	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	-0,2	0	-0,2
βιομηχανικά φυτά	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	-0,1	-0,1	-0,2
Κτηνοτροφικά φυτά	16,4	30,2	25,3	23,2	23,8	25,5	13,8	-4,7	9,1
λαχανικά & πεπονοειδή	13,2	10,5	9,7	9,7	9,4	9,1	-2,7	-1,4	-4,1
ΜΟΝΙΜΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (β)	42,4	41,8	41,3	39,4	40,5	41,8	-0,6	0	-0,6
Αμπέλια	19,3	19,2	18,2	15,1	12,5	12,1	-0,1	-7,1	-7,2
εσπεριδοειδή	7,2	5,5	5,4	5,5	4,8	5,5	-1,7	0	-1,7
Φρούτα	4	3,6	3,6	3,6	3,9	3,9	-0,4	0,3	-0,1
ξηροί καρποί	3,7	3,9	3,9	4,2	5,2	5,5	0,2	1,6	1,8
Ελιές & χαρουπιές	8,2	9,6	10,2	11	14,1	14,8	1,4	5,2	6,6
ΣΥΝΟΛΟ ΦΥΤΕΙΩΝ (α+β)	134,4	135,2	133,6	132,7	147,5	143,9	0,8	8,7	9,5
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	7,1	5	5,6	6,5	5,4	10,5	-2,1	5,5	3,4
ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	1,5	1,1	1	0,8	0,4	0,4	-0,4	-0,7	-1,1
ΣΥΝΟΛΟ	143	141,3	140,2	140	153,3	154,8	-1,7	13,5	11,8
ΑΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΗ ΚΑΙ ΑΓΟΝΗ ΓΗ	57,5	56	56,5	55,9	40,8	42,2	-1,5	-13,8	-15,3

Πηγή: Γεωργική Στατιστική 2002, Στατιστική Υπηρεσία, Υπουργείο Οικονομικών

*Πρόκειται για προκαταρκτικά στοιχεία προερχόμενα από την Στατιστική Υπηρεσία

ΠΙΝΑΚΑΣ 2α: Δασικές Εκτάσεις με βάση το ιδιοκτησιακό καθεστώς ¹					
	Έκταση (ha)	Ποσοστό επί της ολικής έκτασης της Κύπρου (%)	Ποσοστό επί του ολικού των Δασών (%)	Ποσοστό επί του ολικού των Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων (%)	Ποσοστό επί του ολικού των Δασών και Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων (%)
A. Δάση					
- Κρατικά	106.780	11,6	61,5	---	27,6
- Ιδιωτικά ²	66.970	7,3	38,5	---	17,3
Ολικό	173.750	18,9	100,0	---	44,8
B. Άλλες Δασοκαλυμμένες Εκτάσεις					
- Κρατικές	50.740	5,5	---	23,7	13,1
- Ιδιωτικές ²	163.120	17,7	---	76,3	42,1
Ολικό	213.860	23,2	---	100,0	55,2
Ολικό Δασών και Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων	387.610	42,1	---	---	100,0

Πηγή: Τμήμα Δασών

¹ Έτος αναφοράς: 2003.

² Περιλαμβάνει και τις χαλίτικες εκτάσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2β: Δασικές Εκτάσεις με βάση το ιδιοκτησιακό καθεστώς^{1,2}				
	Έκταση (ha)	Ποσοστό επί του ολικού των Δασών που δεν βρίσκονται υπό την κατοχή των Τουρκικών στρατευμάτων (%)	Ποσοστό επί του ολικού των Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων που δεν βρίσκονται υπό την κατοχή των Τουρκικών στρατευμάτων (%)	Ποσοστό επί του ολικού των Δασών και Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων που δεν βρίσκονται υπό την κατοχή των Τουρκικών στρατευμάτων (%)
A. Δάση				
- Κρατικά	81.280	58,1	---	25,5
- Ιδιωτικά ²	58.670	41,9	---	18,4
Ολικό	139.950	100,0	---	43,9
B. Άλλες Δασοκαλυμμένες Εκτάσεις				
- Κρατικές	40.660	---	22,7	12,8
- Ιδιωτικές ²	138.220	---	77,3	43,4
Ολικό	178.800	---	100,0	56,1
Ολικό Δασών και Άλλων Δασοκαλυμμένων Εκτάσεων	318.750	---	---	100,0
Πηγή: Τμήμα Δασών				
¹ Δεν περιλαμβάνεται το έδαφος που βρίσκεται υπό την κατοχή των Τουρκικών στρατευμάτων.				
² Έτος αναφοράς: 2003.				
³ Περιλαμβάνει και τις χαλίτικες εκτάσεις.				

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Εργαζόμενοι				
Τομέας	Ευρύς Γεωργικός (2004)	Δασικός (2003)	Βιομηχανία Τροφίμων (2003)	Δευτερογενής & Τριτογενής (2004)
ΑΠΑ (Ευρώ)	395.000.000	2.132.280	415.000.000	11.451.000.000
% ΑΕΠ	3,4	0,018	3,9	96,6
Εργαζόμενοι	22.400	430	12.500	307.400
% σύνολο της οικονομίας	6,8	0,13	3,7	93,2
Πηγή: Στατιστική υπηρεσία				

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Παραγωγή και Αξία Παραγωγής των κυριότερων γεωργικών προϊόντων				
	Παραγωγή σε μετρικούς τόνους		Αξία παραγωγής σε τρέχουσες τιμές παραγωγού (€000)	
	2002	2003*	2002	2003*
ΠΡΟΪΟΝ				
A. ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ				
Κριθάρι	128.400	150.000	17.077	19.050
Πατάτες	148.500	127.500	25.868	18.507
Σταφύλια	62.400	80.360	10.173	13.133
Ελιές	27.500	17.765	13.338	9.575
Τομάτες	37.000	35.000	9.990	9.100
Πορτοκάλια	45.500	42.702	5.915	5.765
Αγγούρια	16.400	14.300	5.412	5.291
Μήλα	10.800	9.500	6.588	5.225
Μπανάνες	10.500	10.200	4.515	4.559
Γκρέιπφρουτ	29.300	32.042	3.223	4.486
Καρπούζια	39.500	38.000	5.925	3.800
Ροδάκινα	4.000	3.800	2.588	2.470
Λεμόνια	22.000	18.000	2.750	2.250
Σιτάρι	12.900	14.280	1.974	2.085
Πεπόνια	10.600	10.700	2.332	2.033
Χαρούπια	7.200	6.550	691	714
Αχλάδια	1.100	620	920	465
Καρότα	1.850	2.000	518	440
Αμύγδαλα	2.000	650	1.030	345
B. ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ				
Γάλα, σύνολο	200.590	220.340	46.397	54.580
Κρέας χοιρινό	51.800	54.313	26.936	41.278
Κρέας πουλερικών	34.800	33.061	36.470	33.392
Κρέας αιγινό και εριφίου	7.770	4.932	15.234	12.336
Κρέας προβατίσιο και αρνίσιο	4.810	3.129	9.072	7.793
Αυγά	16.296	13.655	9.780	6.462
Κρέας βοδινό	3.800	4.003	5.647	6.365
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία				
*Πρόκειται για προκαταρκτικά στοιχεία προερχόμενα από την Στατιστική Υπηρεσία				
**Η κατάταξη των προϊόντων έγινε με βάση την αξία παραγωγής τους το 2003.				

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Εξαγωγές κυριότερων γεωργικών προϊόντων και βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης				
Τομέας/ Προϊόν	2002		2003	
	€000's	%	€000's	%
Σύνολο εξαγωγών	221.918	100,00	205.936	100,00
Σύνολο εξαγωγών γεωργικών προϊόντων και βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης	69.813	31,46	76.276	37,04
Γεωργικά Προϊόντα (πρώτες ύλες)				
Εσπεριδοειδή	18.304	8,25	19.018	9,23
Πατάτες	11.104	5,00	15.051	7,31
Άλλα λαχανικά φρέσκα και κατεψυγμένα	3.763	1,70	4.391	2,13
Σταφύλια	561	0,25	1.133	0,55
Πεπόνια και καρπούζια	341	0,15	554	0,27
Αυγά	69	0,03	243	0,12
Βιομηχανικά προϊόντα γεωργικής προέλευσης	32.932	14,84	32.694	15,88
Χαλούμι	10.946	4,93	10.480	5,09
Κρασί	5.126	2,31	6.127	2,98
Χυμοί φρούτων και λαχανικών	4.667	2,10	4.433	2,15
Κρέας (εξαιρείται το κρέας ορτυκιών)	4.523	2,04	3.655	1,77
Άλλα τυριά	1.151	0,52	1.176	0,57
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία (Imports Exports Statistics, 2003)				
*Η κατάταξη των προϊόντων έγινε με βάση τη συμβολή τους στο σύνολο των εξαγωγών το 2003.				

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο (€000's)								
ΚΛΑΔΟΣ	2000		2001		2002		2003	
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εξαγωγές
Γεωργικά Προϊόντα (Πρώτες ύλες)	77148	34392	78716	43799	70740	36881	74254	43582
Βιομηχανικά Προϊόντα Γεωργικής Προέλευσης	70395	28229	79479	28030	83753	32932	82500	32694
Σύνολο	147543	62621	158195	71829	154493	69813	156754	76276
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (Εξαγωγές-Εισαγωγές)	-84922		-86366		-84680		-80478	
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία (Imports Exports Statistics)								

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Κυριότεροι Εμπορικοί Εταίροι (2003)						
Εμπορικοί Εταίροι		Χώρες της Ε.Ε.	Άλλες Ευρωπαϊκές χώρες	Αραβικές χώρες	Άλλες χώρες	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	Γεωργικά προϊόντα (€000 's)	34.845	6.761	294	1.682	43.582
	Γεωργικά προϊόντα (%)	79,95	15,51	0,67	3,86	100
	Βιομηχανικά Προϊόντα Γεωργικής Προέλευσης (€000 's)	20.247	3.068	5.759	3.620	32.694
	Βιομηχανικά Προϊόντα Γεωργικής Προέλευσης (%)	61,93	9,38	17,62	11,07	100
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	Γεωργικά προϊόντα (€000 's)	16.877	20.866	5.420	31.090	74.254
	Γεωργικά προϊόντα (%)	22,73	28,1	7,3	41,87	100
	Βιομηχανικά Προϊόντα Γεωργικής Προέλευσης (€000 's)	60.955	6.852	393	14.300	82.500
	Βιομηχανικά Προϊόντα Γεωργικής Προέλευσης (%)	73,89	8,31	0,48	17,33	100
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία (Imports Exports Statistics, 2003)						

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Αναγνωρισμένες Ομάδες / Οργανώσεις Παραγωγών (Ιούλιος 2005)	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ	
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	2 Οργανώσεις και 4 Ομάδες Παραγωγών
ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ	5 Οργανώσεις και 3 Ομάδες Παραγωγών
ΜΠΑΝΑΝΕΣ	1 Οργάνωση Παραγωγών
ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ	1 Ομάδα Παραγωγών
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ	1 Οργάνωση Παραγωγών
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ	1 Οργάνωση Παραγωγών
ΠΑΤΑΤΕΣ ΝΩΠΕΣ Ή ΔΙΑΤΗΡΗΜΕΝΕΣ ΣΕ ΨΥΞΗ	4 Ομάδες Παραγωγών
ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	1 Ομάδα Παραγωγών
ΧΟΙΡΕΙΟ ΚΡΕΑΣ	1 Ομάδα Παραγωγών
Πηγή: Τμήμα Γεωργίας	

ΠΙΝΑΚΑΣ 9α: ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΙΟΤΗΤΑ		
	Είδη	Ενδημικά είδη
Φυτά	1908	145
Θηλαστικά	30	5
Πουλιά	370	7
Ερπετά	22	7
Αμφίβια	3	-
Πεταλούδες	53	9
Άλλα έντομα	6000	-
Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος		

ΠΙΝΑΚΑΣ 9β: ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΙΟΤΗΤΑ - Δάση	
	% επί της συνολικής έκτασης της Κύπρου
Ψηλό δάσος	18
Μακία βλάστηση	13
Φρυγανότοποι	10
<p>Σχεδόν όλα τα ψηλά, παραγωγικά δάση αποτελούνται από τραχεία πεύκη (<i>Pinus brutia</i>) που συναντάται από 0 μέχρι 1500 m υψόμετρο. Το δάσος της μαύρης πεύκης (<i>Pinus nigra ssp pallasiana</i>) εμφανίζεται σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 1400 m. Στην Κύπρο δεν υπάρχουν πραγματικά δάση με πλατύφυλλα δέντρα. Εξαιρέση αποτελούν τα παραποτάμια δάση πλατάνου (<i>Platanus orientalis</i>), σκλήδρου (<i>Alnus orientalis</i>) και ιτιάς (<i>Salix alba</i>). Στο νησί, συναντούνται επίσης δύο ενδημικά είδη δασικών δέντρων, το <i>Cedrus brevifolia</i> και το <i>Quercus alnifolia</i>.</p>	
Πηγή: Τμήμα Δασών	

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Συνοπτικά στοιχεία για τις περιοχές του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000»			
	Έκταση σε Εκτάρια	%	
(1) Δασική έκταση	54.765,12	66,31	}100% = 82.583,49
(2) Κυβερνητική (χαλίτικη) έκταση	15.300,10	18,53	
(3) Ιδιωτική έκταση	12.518,27	15,16	
(3α) Έκταση με φυσική βλάστηση	10.419,43	83,23	}100% = 12.518,27
(3β) Έκταση με καλλιέργειες σε ιδιωτικές εκτάσεις	2015,04	16,10	
(3γ) Έκταση με οικοδομές	83,80	0,67	
(4) Κρατική γη στο δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000» (1) + (2)	70.065,22	84,84% του χερσαίου τμήματος	
(5) Έκταση εκτός κρατικών δασών (2) + (3)	27.818,37	33,69 % του χερσαίου τμήματος	
(6) Έκταση με φυσική βλάστηση (1) + (2) +(3α)	80.484,65	97,46 % του χερσαίου τμήματος	
Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος			

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Διαθέσιμες ποσότητες νερού – (υπολογισμός για 2006)	
ΠΡΟΣΦΟΡΑ (ΔΙΑΘΕΣΗ ΝΕΡΟΥ)	ΕΚ. Κ.Μ
Άρδευση	
Φράγματα	86.8
Γεωτρήσεις	9.7
Ανακυκλωμένο νερό	3.5
Ιδιωτικές γεωτρήσεις και πηγές	69.0
Σύνολο	169.0
Ύδρευση	
Αφαλατώσεις	25.5
Φράγματα	41.4
Γεωτρήσεις και άλλες πηγές	18.1
Σύνολο	85.0
Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Τμήμα Γεωργίας (Κλάδος Χρήσης Γης και Ύδατος)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Κύπρο για την περίοδο 1990 ~ 2003														
Αέρια Θερμοκηπίου	Συνολικές εκπομπές (Mt CO ₂ eq)													
	Έτος	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
CO₂	4640.2	4737.7	5265.2	5556.2	5576.0	5575.6	5866.0	5933.5	6387.2	6351.9	6675.1	6584.5	6790.5	7176.9
NH₄	708.9	720.5	758.3	779.0	789.6	808.9	810.1	810.6	811.8	866.5	883.7	929.9	964.7	994.6
N₂O	680.4	692.2	782.3	827.5	839.4	819.3	863.8	875.3	933.5	936.2	961.0	945.5	964.1	1000.3
Σύνολο	6029.5	6150.4	6805.8	7162.7	7205.0	7203.8	7539.9	7619.4	8132.5	8154.6	8519.8	8459.9	8719.3	9171.8
Δείκτες 1990=100	100.0	102.0	112.9	118.8	119.5	119.5	125.0	126.4	134.9	135.2	141.3	140.3	144.6	152.1

Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Εκπαίδευση κατόχων/ διαχειριστών γεωργικών εκμεταλλεύσεων						
Σύνολο Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων	Ο κάτοχος/ διαχειριστής έχει:					
	Πρακτική πείρα		Βασική γεωργική εκπαίδευση		Πλήρη γεωργική εκπαίδευση	
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
45.199	42.516	94,1	2.402	5,3	281	0,6

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία (Απογραφή Γεωργίας 2003)

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Στατιστικά Στοιχεία – Αγροτικές και Αστικές Περιοχές								
		Αγροτικές Περιοχές			Αστικές Περιοχές			ΣΥΝΟΛΟ
		Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	
Ηλικία (συνολικός πληθυσμός)	<15	23.585	25.271	48.856	48.302	50.320	98.622	
	15-65	67.640	68.601	136.241	166.426	157.562	323.988	
	>65	16.359	13.310	29.669	28.119	22.685	50.804	
	Δεν δηλώθηκε	162	187	349	475	561	1036	
	Σύνολο	107.746	107.369	215.115	243.322	231.128	474.450	
Επίπεδο Μόρφωσης (οικονομικά ενεργός πληθυσμός)	μέχρι Γυμνασιακό κύκλο	50.480	45.688	96.168	73.434	58.559	131.993	
	Λυκειακός κύκλος	23.280	27.426	50.706	69.121	71.534	140.655	
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	10.189	8.738	18.927	51.813	49.991	101.804	
	Δεν δηλώθηκε	212	246	458	652	724	1376	
	Σύνολο	84.161	82.098	166.259	195.020	180.808	375.828	

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
Τμήμα Γεωργίας

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013

ΤΕΛΙΚΟ ΠΑΑ 2007 – 2013 (ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2007)

ΤΕΛΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007 – 2013.

KPMG

Η έκθεση αυτή ετοιμάστηκε σε συνεργασία με την

ΒΑΚΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΑΕ
Σύμβουλοι Αγροτικής Ανάπτυξης

19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ, ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΧ-ΑΝΤΕ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

i

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΣΑΑ

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

1.1 Οικονομική κατάσταση του τομέα γεωργίας και τροφίμων	2
1.2 Περιβαλλοντική κατάσταση του αγροτικού χώρου	5
1.3 Κοινωνικό-οικονομική κατάσταση στις αγροτικές περιοχές	6
1.4 Αδυναμίες (μειονεκτήματα) και δυνατότητες (πλεονεκτήματα) της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κύπρου	8

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ, ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

2.1 Γενική στρατηγική – Εθνικές προτεραιότητες	10
2.2 Στρατηγική ανά Αξονα Προτεραιότητας	12
2.3 Ποσοτικοποίηση των στόχων	14
2.4 Κοινοί δείκτες βάσεως Objective and Context Related	14
2.5 Προγράμματα που θα εφαρμοστούν	16
2.6 Εσωτερική και Εξωτερική Συνέπεια του ΕΣΣΑΑ και συμπληρωματικότητα με άλλα Κοινοτικά Χρηματοδοτικά Μέσα	16
2.7 Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο	18

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

3. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ/ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2004-2006

21

4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΣΕ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ, ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

4.1. Η κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων	21
4.2. Δείκτες εισροών	26
4.3. Η σημαντικότητα των ενεργοποιούμενων Μέτρων	26
4.4. Η περιγραφή των Μέτρων που ενεργοποιούνται	28
4.5. Η εσωτερική συνοχή του ΠΑΑ 2007-2013	63

5. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

5.1. Αξιολόγηση του προγράμματος με βάση τις τιμές των δεικτών εισροών, εκροών και αποτελεσμάτων	75
5.2. Προσέγγιση της ποσοτικής εκτίμησης των αναμενόμενων επιπτώσεων, με βάση τα αναμενόμενα αποτελέσματα	85
5.3. Συνάφεια μεταξύ των Μέτρων του ΠΑΑ 2007-2013 και της στρατηγικής της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ	90
5.4. Συνάφεια μεταξύ των Μέτρων του ΠΑΑ 2007-2013 και των στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών της Κοινότητας για την αγροτική ανάπτυξη	90
5.5. Συμβολή του ΠΑΑ 2007-2013 στην εφαρμογή των οριζόντιων πολιτικών της ΕΕ	90
5.6. Συμπληρωματικότητα των Μέτρων του ΠΑΑ 2007-2013 με άλλα εργαλεία της ΚΑΠ, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας	91

6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

6.1. Αρχές εφαρμογής	98
6.2. Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης	98

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	102
--------------------------	------------

ΣΚΟΠΟΣ, ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΗΣ EX-ANTE ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ EX-ANTE ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η ex-ante Αξιολόγηση συνιστά το πρώτο βήμα στην εφαρμογή του Κοινού Πλαισίου Παρακολούθησης και Αξιολόγησης “Common Monitoring and Evaluation Framework” και, σύμφωνα με το Άρθρο 85 του Καν. 1698/2005, στοχεύει στην αριστοποίηση της κατανομής των διαθέσιμων πόρων και στη βελτίωση της ποιότητας του προγραμματισμού. Επομένως ο αξιολογητής πρέπει να αναδείξει και να αξιολογήσει:

- (1) την λογική της παρέμβασης που επιχειρείται να εφαρμοστεί και, ειδικότερα: **(i)** τους στρατηγικούς και ειδικούς στόχους, σε σχέση με τις διαπιστωμένες κοινωνικο-οικονομικές και περιβαλλοντικές απαιτήσεις-ανάγκες του αγροτικού χώρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη και με τους στόχους της ισότητας των δύο φύλων και της αποφυγής διακρίσεων, **(ii)** την τακτική για την επίτευξη των στόχων, η οποία εξειδικεύεται με την κατανομή των διαθέσιμων πόρων στους Άξονες, στα Μέτρα και στις Δράσεις του ΠΑΑ και **(iii)**, τις προβλεπόμενες εκροές (την κατανομή των οικονομικών πόρων), τα αποτελέσματα των εκροών αυτών, σε σχέση με τους ειδικούς στόχους και τις επιπτώσεις των αποτελεσμάτων αυτών σε σχέση με τους στρατηγικούς στόχους και την ικανοποίηση των διαπιστωμένων αναγκών/απαιτήσεων.
- (2) το σύστημα των προτεινόμενων δεικτών “Common Baseline, Objectives and context related indicators και Common Programme related indicators of inputs, outputs, results and impact”, όπως έχει προσδιοριστεί στο καθοδηγητικό έγγραφο της ΕΕ (CMET). Ο αξιολογητής διαπιστώνει εάν οι κοινοί δείκτες βάσεως που αφορούν στους στόχους του ΠΑΑ (objective related) ανταποκρίνονται με πληρότητα στον κατάλογο που έχει προσδιοριστεί και οι τιμές τους έχουν υπολογιστεί με τα στοιχεία του χρόνου βάσεως. Εάν οι κοινοί δείκτες βάσεως, οι οποίοι προσφέρουν πληροφορίες για τις βασικές συνθήκες του χώρου στον οποίον το ΠΑΑ αναφέρεται και αναμένεται να επηρεαστούν από την εφαρμογή του και να την επηρεάσουν (context related), έχουν προσδιοριστεί με πληρότητα και περιγράφουν τις αδυναμίες και δυνατότητες των κοινωνικο-οικονομικών και περιβαλλοντικών συνθηκών και των γεωργικών διαρθρώσεων. Εάν οι προτεινόμενες εισροές (κατανομή των οικονομικών πόρων), ανταποκρίνονται στις προβλεπόμενες εκροές (outputs), εάν αυτές ανταποκρίνονται στα προβλεπόμενα αποτελέσματα (results) και εάν αυτά ανταποκρίνονται στις αναμενόμενες επιπτώσεις.

Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ EX-ANTE ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄: Αξιολόγηση του ΕΣΣΑΑ: Η αξιολόγηση του ΕΣΣΑΑ περιλαμβάνει: **(i)** την ανάλυση της υφιστάμενης οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κυπριακής Δημοκρατίας, **(ii)** τα προβλήματα και τις ανάγκες της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, όπως προσδιορίζονται από την προαναφερόμενη ανάλυση, **(iii)** τη γενική στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη και την ανταπόκρισή της στα προβλήματα που έχουν αναγνωριστεί και στις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τις προτεραιότητες αγροτικής ανάπτυξης, **(iv)** την εξειδίκευση της γενικής στρατηγικής στους άξονες προτεραιότητας που προσδιορίζονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005, **(v)** τον υπολογισμό των τιμών, στο χρόνο βάσεως, των κοινών δεικτών context and objective related και την πρόταση, όπου απαιτείται, αλλαγών στους προτεινόμενους δείκτες,

(vi) την πρόταση, όπου απαιτείται, για αναθεώρηση των προτεραιοτήτων που έχουν υιοθετηθεί για συγκεκριμένες δράσεις, (vii) τα προγράμματα μέσω των οποίων θα εφαρμοστεί η στρατηγική που προτείνεται, (viii) την εσωτερική και εξωτερική συνέπεια του ΕΣΣΑΑ και την συμπληρωματικότητά του με άλλα χρηματοδοτικά μέσα και (ix), την πρόβλεψη που έχει γίνει για τη δημιουργία του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου.

ΜΕΡΟΣ Β΄: Αξιολόγηση του ΠΑΑ, η οποία περιλαμβάνει:

Τους στόχους του ΠΑΑ: Το Άρθρο 85 του Καν. 1698/2005 απαιτεί την αναγνώριση και αξιολόγηση των προτεινομένων εκροών, των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, των όσων έχουν προκύψει ως διδάγματα από την εφαρμογή προηγούμενων προγραμμάτων και της συμμόρφωσης του ΠΑΑ με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τις προτεραιότητες αγροτικής ανάπτυξης. Επομένως, ο αξιολογητής: (i) αναλύει τις επιδιώξεις του ΠΑΑ, που προσδιορίζονται από τις ανάγκες/απαιτήσεις αλλά και τη σημαντικότητα των αναγκών αυτών, όπως προσδιορίζονται στο ΕΣΣΑΑ, (ii) εξετάζει τη λογική της παρέμβασης από τις εκροές στα αποτελέσματα, από τα αποτελέσματα στις επιπτώσεις και αξιολογεί την έκταση με την οποία τα αναμενόμενα αποτελέσματα συμβάλλουν στην επίτευξη των προτεινομένων στόχων, (iii) αξιολογεί την εσωτερική συνοχή του ΠΑΑ, επαληθεύοντας την ισορροπία μεταξύ Μέτρων, με την διαπίστωση του βαθμού συνέργιας και της απουσίας αντικρουομένων στοχεύσεων, (iv) λαμβάνει υπόψη του τα διδάγματα που έχουν προκύψει από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, ειδικά σε ότι αφορά «καλές πρακτικές», κύρια γεγονότα που επηρεάζουν την εφαρμογή, την αποτελεσματικότητα των μέτρων, όπως τα διδάγματα αυτά προκύπτουν από την καταγεγραμμένη προηγούμενη προγραμματική διαδικασία, (v) αξιολογεί την εφικτότητα των ειδικών στόχων με βάση την κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων στους Άξονες και τα Μέτρα και, (vi), αξιολογεί την συμβολή του ΠΑΑ στην προσέγγιση των Κοινοτικών στόχων, ειδικότερα σε ότι αφορά στην ανάπτυξη, στην απασχόληση και στην αειφορία.

Τις αναμενόμενες επιπτώσεις: Σύμφωνα με το Άρθρο 85 του Καν. 1698/2005, η *ex-ante* Αξιολόγηση πρέπει «να αναγνωρίσει και να αξιολογήσει τις ποσοτικοποιημένες επιδιώξεις σε όρους επιπτώσεων σε σχέση με την κατάσταση βάσεως». Επομένως, ο αξιολογητής εξετάζει: (i) εάν οι επιδιώξεις είναι ποσοτικοποιημένες με τρόπο αντικειμενικό και επαληθεύσιμο, ώστε να καθίσταται εφικτή η παρακολούθηση και αξιολόγηση του ΠΑΑ ως προς την χρηστικότητα και την αειφορία του, (ii) εάν οι δείκτες βάσεως είναι επαρκείς και χρηστικοί και, (iii), εάν ο μηχανισμός συλλογής στοιχείων για κανονική παρακολούθηση των τιμών των δεικτών κατά την διάρκεια των επιμέρους φάσεων της εφαρμογής του ΠΑΑ είναι λειτουργικός και επαρκής. Η παρέμβαση του αξιολογητή βασίζεται στα διαθέσιμα στοιχεία, τα οποία, σύμφωνα με το επεξηγηματικό σημείωμα του CMEF, πρέπει να εξασφαλίζονται με ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής.

Το προτεινόμενο σύστημα εφαρμογής, περιλαμβανομένης της παρακολούθησης, αξιολόγησης και οικονομικής διαχείρισης: Σύμφωνα με το Άρθρο 85 του Καν. 1698/2005, η *ex-ante* αξιολόγηση πρέπει «να αναγνωρίσει και να αξιολογήσει τις διαδικασίες εφαρμογής, παρακολούθησης, αξιολόγησης και οικονομικής διαχείρισης». Επομένως, ο αξιολογητής: (i) αναγνωρίζει το σύστημα και τις διαδικασίες εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης του ΠΑΑ, με εστίαση της προσοχής του στην προσαρμογή του όλου συστήματος στις απαιτήσεις του CMEF, (ii) επιβεβαιώνει εάν οι εκροές, τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις και οι συναφείς δείκτες συνιστούν μία αποδεκτή βάση για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των «performance»,

(iii) αναλύει τις δυσκολίες στην εφαρμογή, με βάση και τα όσα έχουν προκύψει από προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, (iv) αξιολογεί την ποιότητα και την έκταση των εταιρικών σχέσεων.

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΧ-ΑΝΤΕ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο συντάκτης της παρούσας Έκθεσης λαμβάνει υπόψη του και αξιοποιεί το περιεχόμενο των ακόλουθων κειμένων:

- Καν. 1698/2005 και, κυρίως, τα Άρθρα 4,9,11,13,14,16,20,36,52,63,80,81 και 85.
- Καν. 1974/2006.
- Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27.06.01, σχετική με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.
- Απόφαση Συμβουλίου 2006/144/ΕΚ σχετική με Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη.
- Ν 140(1)/2006 της Κυπριακής Δημοκρατίας για την ενσωμάτωση στη Κυπριακή Νομοθεσία της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «περί της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα».
- Common Monitoring and Evaluation Framework: Έγγραφο Καθοδήγησης, Σεπτέμβριος 2006.
- **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, Κυπριακή Δημοκρατία.**
- **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013: Οριστικό Κείμενο, Αύγουστος 2007.**

ΜΕΡΟΣ Α
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΣΑΑ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

1.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

(1) Η κυπριακή οικονομία: Η κυπριακή οικονομία και, ειδικότερα, η αγροτική οικονομία βρίσκεται σε μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Σύμφωνα με τον δείκτη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η Κύπρος κατατάσσεται στη 14^ο θέση μεταξύ των 25 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Κυπριακή Οικονομία βασίζεται, κυρίως, στον τομέα των υπηρεσιών (77%), δευτερευόντως στο δευτερογενή τομέα (19%) και τριτευόντως στον πρωτογενή τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που καταχωρούνται στο ΕΣΣΑΑ, η συνεισφορά του γεωργικού και δασικού τομέα και της βιομηχανίας τροφίμων στο σύνολο της Κυπριακής Οικονομίας καλύπτει ποσοστό 6,7% του ΑΕΠ, 10,3% του εργατικού δυναμικού και 37% των εξαγωγών. Εάν ληφθούν υπόψη και οι τριτογενείς δραστηριότητες που προσδιορίζονται από τον γεωργικό και δασικό τομέα και από τη βιομηχανία τροφίμων συνάγεται ότι *η συνολική συμβολή του γεωργικού τομέα στην Κυπριακή Οικονομία είναι πολύ μεγαλύτερη και ο πολλαπλασιαστής της άμεσης συμβολής του στο ΑΕΠ είναι της τάξεως του 4. Αυτό σημαίνει ότι μείωση του ΑΕΠ του Πρωτογενή Τομέα κατά 1 μονάδα, μπορεί να προκαλέσει μείωση του ΑΕΠ της Κυπριακής Οικονομίας κατά 4 μονάδες.* Η Κυπριακή Οικονομία δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα και, κυρίως, δεν έχει έντονο πρόβλημα ανεργίας. Παρά ταύτα, η επέκταση των συμφερόντων της ΕΕ στα πλαίσια της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας, εντείνουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται τα γεωργικά προϊόντα από ομοειδή προϊόντα των Χωρών της ΕΕ και των τρίτων Χωρών.

(2) Ο Γεωργικός Τομέας: Ο γεωργικός και δασικός τομέας συμβάλλει στο ΑΕΠ κατά 3,1%, στην απασχόληση κατά 6,7% και στις εξαγωγές κατά 21,2%. Ο τομέας συγκροτείται από 45.200 γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εκ των οποίων 99% είναι ατομικές, με μέσο μέγεθος γεωργικής γης της τάξεως των 3 εκταρίων, τεμαχισμένη σε 5 αγροτεμάχια κ.μ.ο. Το μικρό μέγεθος και ο τεμαχισμός της γεωργικής γης συμβάλλουν αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα της κυπριακής γεωργίας, κυρίως της καλλιέργειας σιτηρών που καλύπτει περίπου το 44% της γεωργικής γης. Η έκταση των μόνιμων καλλιεργειών μειώνεται, κυρίως των αμπέλων και των εσπεριδοειδών. Τα οικονομικά αποτελέσματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διαμορφώνουν το 42% του εισοδήματος των γεωργικών οικογενειών, το οποίο, κατά το υπόλοιπο 58%, προέρχεται από εξωγεωργικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Απογραφής Γεωργίας του 2003, ποσοστό 48,5% των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι πάνω από 55 ετών και το επίπεδο γεωργικής εκπαίδευσης και ο δείκτης της δια βίου εκπαίδευσης των απασχολούμενων στη γεωργία είναι χαμηλό. Αποτέλεσμα των χαμηλών οικογενειακών γεωργικών εισοδημάτων είναι και ο χαμηλός δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας, σύμφωνα με τον οποίο η Κύπρος κατατάσσεται στην 16^η θέση, σε σχέση με τα 25 Κράτη –μέλη. *Ο δείκτης αυτός προσδιορίζει την ανάγκη για εκσυγχρονισμό της παραγωγικής δομής της γεωργίας και για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού της.*

Στο κείμενο του ΕΣΑΑ περιγράφεται με σαφήνεια η κατάσταση του γεωργικού τομέα και των επιμέρους βασικών κλάδων φυτικής παραγωγής, όπως είναι τα *σιτηρά*, οι *πατάτες*, κυρίως οι πρώιμες, τα *εσπεριδοειδή*, η *ελαιοκαλλιέργεια* και η *αμπελοκαλλιέργεια*, με έμφαση στα ειδικά προβλήματα ενός εκάστου, όπως είναι: **(i)** για τα σιτηρά, η πολυτεμαχισμένη έκταση της

καλλιεργημένης γεωργικής γης, η μείωση των επιδοτήσεων και η ανάγκη προσχεδιασμένης μείωσης της έκτασής τους, με την εισαγωγή άλλων καλλιεργειών, όπως π.χ. είναι οι σανοδοτικές καλλιέργειες, **(ii)** για τις πατάτες, τα αγροπεριβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παραθαλάσσιες ζώνες στις οποίες καλλιεργούνται, **(iii)** για τα εσπεριδοειδή, η μειωμένη ζήτηση των παραγομένων προϊόντων και η ανάγκη αναδιάρθρωσης των φυτειών και η ποιοτική βελτίωση της παραγωγής, **(iv)** για την ελαιοκαλλιέργεια, η μεγάλη χωρική διασπορά της σε μικροτεμάχια, η έντονη παρεναιουτοφορία, η έλλειψη κυκλώματος εμπορίας του ελαιολάδου και η τεχνολογική κατάσταση των ελαιουργείων, που απαιτούν άμεσες παρεμβάσεις για τη βελτίωση των καλλιεργητικών τεχνικών και των συνθηκών έκθλιψης του ελαιοκάρπου και την εφαρμογή συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής ελαιολάδου ποιότητας και πιστοποιημένης ονομασίας προέλευσης, **(v)** για την αμπελοκαλλιέργεια, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα, κυρίως λόγω του μικρού και κατατεμαχισμένου κλήρου, η εγκατάλειψη των αμπελώνων, η γήρανση των αμπελοκαλλιεργητών, η ποιοτική υποβάθμιση και τα αγροπεριβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ορεινές και ημιορεινές αμπελοαγροτικές περιοχές, που απαιτούν άμεσες παρεμβάσεις για τη σύνδεση της αμπελοκαλλιέργειας με τον αγροτουρισμό, την ποικιλιακή αναδιάρθρωση και την βελτίωση των τεχνικών καλλιέργειας και οινοποίησης.

Οι κλάδοι της χοιροτροφίας, αγελαδοτροφίας και πτηνοτροφίας, παρά το γεγονός ότι είναι ήδη αρκετά ανταγωνιστικοί, αντιμετωπίζουν εξειδικευμένα προβλήματα, όπως είναι: **(i)** η περιορισμένη εγχώρια παραγωγή ζωοτροφών, κυρίως σιτηρών, και **(ii)**, η διαχείριση των αποβλήτων, κυρίως στα χοιροστάσια και βουστάσια, που απαιτεί εξειδικευμένες επενδύσεις. **Τα δύο αυτά προβλήματα επηρεάζουν αρνητικά της ανταγωνιστικότητα της κτηνοτροφίας.**

Η καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων πραγματοποιείται σε έκταση περίπου 1.700 εκταρίων και καλύπτει περίπου το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), οι αροτραίες – σιτηρά, ψυχανθή – (34%), τα αμπέλια (7%), οι χαρουπιές (3%), τα φυλλοβόλα δένδρα (2,5%), τα αρωματικά (2%) και τα λαχανικά (1%). **Τα βιολογικά προϊόντα είναι ανταγωνιστικά, έχουν προοπτικές και, επομένως, είναι επιθυμητή η επέκταση της καλλιέργειάς τους.**

- (3) Δασικός τομέας:** Η μεγαλύτερη έκταση των δασών (61,5%) ανήκει στο Κράτος και η αξία της δασικής παραγωγής είναι πολύ μικρή (0,02% του ΑΕΠ το 2003, έναντι 0,044% που ήταν το 1997). Η παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας από τα δάση υπολογίζεται, το 2004, σε 1,04 ktoe και προέρχεται μόνον από καινούργια και άλλα υπολείμματα ξύλου από τις μεταποιητικές βιομηχανίες. **Η ουσιαστική συμβολή του δασικού τομέα επικεντρώνεται κυρίως στην περιβαλλοντική και κοινωνική συνεισφορά του.**
- (4) Οι ορεινές περιοχές:** Οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη δυσχερών κλιματικών συνθηκών εξαιτίας του υψόμετρου (περιορισμένη καλλιεργητική περίοδος), την παρουσία απότομων κλίσεων σε χαμηλότερα υψόμετρα (δύσκολη ή αδύνατη η χρήση μηχανημάτων άρα πιο δαπανηρή η άσκηση της γεωργίας) και την χαμηλή παραγωγικότητα της γεωργικής γης, καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση, είναι υποδοχείς μεγάλου μέρους του γεωργικού πληθυσμού και μεγάλου μέρους των μικρού μεγέθους γεωργικών εκμεταλλεύσεων με πολύ χαμηλό έως και αρνητικό γεωργικό εισόδημα. **Η παραμονή του γεωργικού πληθυσμού στις περιοχές αυτές, απαραίτητη για λόγους συνοχής του κοινωνικού ιστού, προστασίας των εδαφικών πόρων και του αγροτικού τοπίου, απαιτεί, εκτός από την δημιουργία προϋποθέσεων συμπληρωματικής**

απασχόλησης σε άλλους τομείς της περιφερειακής οικονομίας και βασικών κοινωνικών υποδομών, την εισοδηματική ενίσχυση και ως αποζημίωση για το έργο που προσφέρουν στην ευρύτερη κοινωνία. Είναι αυτός ο λόγος για τον οποίον πρέπει να ενεργοποιηθούν μέτρα, κυρίως στον Άξονα 2, για την παροχή της μεγαλύτερης δυνατής εισοδηματικής ενίσχυσης των γεωργών στις περιοχές αυτές αλλά και σε εκείνες που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες.

- (5) Τομέας βιομηχανίας τροφίμων:** Σύμφωνα με τα στοιχεία που συνοδεύουν το ΕΣΣΑΑ συνάγεται ότι η παραγωγή τροφίμων και ποτών αποτελεί τη βάση της μεταποιητικής βιομηχανίας της Κύπρου και συμβάλλει κατά 3,6% στο ΑΕΠ, 3,7% στην απασχόληση και 15,9% στις εξαγωγές. Το εμπορικό ισοζύγιο γεωργικών προϊόντων – πρώτων υλών και βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης είναι αρνητικό, με τάση μείωσης. Τα κύρια εξαγώγιμα γεωργικά προϊόντα της Κύπρου είναι οι πατάτες, τα εσπεριδοειδή, τα σταφύλια και τα λαχανικά, και από τα βιομηχανικά προϊόντα γεωργικής προέλευσης, το χαλούμι και το κρασί. *Μερικά από τα μεταποιημένα προϊόντα της Κύπρου χαρακτηρίζονται παραδοσιακά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία ενισχύουν τις δυνατότητες αυξημένης παραγωγής και διάθεσης τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στο εξωτερικό. Τέτοια προϊόντα μπορούν να χαρακτηριστούν το χαλούμι, τα κυπριακά λουκάνικα και παστοურμάς, η ποσυρτή, η λούντζα, το χοιρομέρι, η ζιβανιά και η κουμανταρία, τοπικά κρασιά γεωγραφικής προέλευσης και ένδειξης, ο τραχανάς και άλλα.*

Έμφαση πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, στην παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και στην εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που συγκεντρώνουν τα παραδοσιακά και άλλα γεωργικά προϊόντα της Κύπρου. Το κύριο και βασικό πρόβλημα της βιομηχανίας τροφίμων είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα, που οφείλεται, κυρίως, στη χαμηλή παραγωγικότητα, στο συγκριτικά υψηλό κόστος παραγωγής, στην έλλειψη εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού, σε χρόνια προβλήματα οργάνωσης διοίκησης και εμπορίας των προϊόντων, τα οποία σχετίζονται με το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και τον οικογενειακό τους χαρακτήρα. *Επομένως, απαιτείται στοχευμένη έρευνα και συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα, για τεχνολογική συνεργασία και για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων παραγωγής ή και δημιουργία νέων μονάδων για την επεξεργασία και μεταποίηση νέων γεωργικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που να αντέχουν στον ελεύθερο ανταγωνισμό.*

- (6) Συμπέρασμα:** Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις χρειάζονται: (i) εκσυγχρονισμό για μεγέθυνση της παραγωγικής ικανότητας τους, (ii) προσαρμογή σε συνθήκες ολοκληρωμένης διαχείρισης, πιστοποιημένης ποιότητας προϊόντων, οικονομίας στην ανάλωση φυσικών γεωργικών πόρων (κυρίως νερού) και εφαρμογής των Κωδίκων Ορθών Γεωργικών Πρακτικών και, (iii), υποστήριξη (τεχνική και οικονομική) για να καταστεί εφικτός και ο εκσυγχρονισμός τους. *Εξάλλου, επειδή, όπως προαναφέρεται, η τελική αξία που πληρώνουν οι καταναλωτές για γεωργικά προϊόντα διαμορφώνεται όλο και περισσότερο εκτός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (στο τομέα μεταποίησης και στον τομέα διακίνησης, διανομής και εμπορίας), προκειμένου να αυξηθεί το εισόδημα των γεωργών, είναι απαραίτητη η οργανική συμμετοχή τους στο κύκλωμα μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων που παράγουν στο πλαίσιο Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας, στους οποίους οι γεωργοί θα είναι χρήστες των υπηρεσιών που οι Φορείς αυτοί θα προσφέρουν (μετασυλλεκτικός χειρισμός και μεταποίηση των προϊόντων, προμήθεια γεωργικών εισροών, τεχνική υποστήριξη) και δικαιούχοι του πλεονάσματος που θα δημιουργούν. Η προσπάθεια εκσυγχρονισμού των μονάδων μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης*

μεταποίησης γεωργικών προϊόντων στο Ευρωπαϊκό κεκτημένο, συνιστά δράση υψηλής προτεραιότητας.

1.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

- (1) Η Γεωργία:** Η ταχύρρυθμη ανάπτυξη της Κυπριακής Οικονομίας, κυρίως του τουρισμού, άσκησε ισχυρές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον κυρίως στις παράκτιες περιοχές, με την όλο και μεγαλύτερη αστικοποίησή τους και, στις ορεινές περιοχές, η μείωση του πληθυσμού και της οικονομικής δραστηριότητας προσδιόρισαν υποβάθμιση των πολιτιστικών στοιχείων του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος. Εξάλλου, ο κίνδυνος διάβρωσης, κυρίως στις ορεινές περιοχές, και η εντατικοποίηση της παραγωγής, κυρίως στα πεδινά, όπου υπάρχουν διαθέσιμοι υδατικοί πόροι, δημιουργούν σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. *Η συμβολή της γεωργίας στη διατήρηση του αγροτικού παραδοσιακού τοπίου και στη συγκράτηση του πληθυσμού σε περιοχές με περιορισμένες προοπτικές οικονομικής δραστηριότητας είναι σημαντική, όπως σημαντική μπορεί να είναι και η διατήρηση των αμπέλων και των φυλλοβόλων οπωροφόρων δέντρων και στη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου στις ορεινές κυρίως περιοχές και, κυρίως, στην άμβλυση των δύο βασικών περιβαλλοντικών προβλημάτων των αγροτικών περιοχών, όπως είναι η εγκατάλειψη της γης στις ορεινές περιοχές και η εντατική χρήση της στις πεδινές.*
- (2) Βιοποικιλότητα:** Η καταγεγραμμένη βιοποικιλότητα της Κύπρου, σύμφωνα με τα στοιχεία που συνοδεύουν το ΕΣΣΑΑ, είναι σημαντική και, σύμφωνα με τον δείκτη High Nature Value farmland areas, οι εκτάσεις όπου η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα καλύπτουν περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου, οι οποίες, σύμφωνα με την Κυπριακή Νομοθεσία που αφορά στην πολεοδομία έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές διαβαθμισμένης προστασίας.
- (3) Περιοχές «Φύση 2000»:** Η Κυπριακή Κυβέρνηση, από το 1999, άρχισε την διαδικασία επιλογής και καθορισμού περιοχών προστασίας «Φύση 2000» και έχουν ήδη καταγραφεί 31 περιοχές που καλύπτουν το 14% της συνολικής έκτασης της ελεγχόμενης από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχής. Περίπου 2000 εκτάρια είναι ιδιωτική γεωργική γη και 10.500 είναι ιδιωτικές εκτάσεις με φυσική βλάστηση. Έχει ήδη αρχίσει η σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων, από τα οποία 4 έχουν ήδη ολοκληρωθεί (μέσω του Προγράμματος LIFE Nature της ΕΕ), έχει προκηρυχθεί η σύνταξη σχεδίων για άλλες 8 περιοχές και ετοιμάζονται προκηρύξεις για άλλες 7 (μέσω της Μεταβατικής Διευκόλυνσης της ΕΕ), με πρόβλεψη να ολοκληρωθούν τα διαχειριστικά σχέδια και για τις 32 περιοχές μέχρι το 2008.
- (4) Κλιματικές αλλαγές:** Η Κύπρος, παρότι δεν έχει ποσοτικοποιημένες δεσμεύσεις σχετικά με τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου, διαθέτει καταγεγραμμένα στοιχεία 13 ετών, που αφορούν: CO₂, NH₄ και N₂O, από τα οποία συνάγεται ότι οι συνολικές εκπομπές μεταξύ 1990 και 2003 έχουν αυξηθεί κατά 52%. Οι προσπάθειες που έγιναν και συνεχίζονται στα πλαίσια της παγκόσμιας πρωτοβουλίας για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, δεν απέδωσαν. *Στο Σχέδιο Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο περιλαμβάνονται στόχοι όπως ο διπλασιασμός της συνεισφοράς των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου από 4,5% που ήταν το 1995 σε 9% μέχρι το 2010, η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρισμού από μηδενική σε 6% μέχρι το 2010, η εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και η ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).*

(5) Υδάτινοι πόροι: Η έλλειψη νερού, σε συνδυασμό με το κλίμα της Ανατολικής Μεσογείου, συνιστά πρόβλημα συνεχώς οξυνόμενο. Οι μέσες συνολικές ετήσιες ανάγκες σε νερό για όλη την ελεύθερη Κύπρο ανέρχονται σε 267 εκατομμύρια κυβικά μέτρα, από τα οποία, 30% αφορούν ανάγκες για ύδρευση, 63% ανάγκες για αρδευτικούς σκοπούς, 2% για χώρους πρασίνου, 2% για βιομηχανικούς σκοπούς και 3% για σκοπούς τεχνητού εμπλουτισμού των υπόγειων υδροφορέων. Οι περιορισμένες επιφανειακές απορροές, οδηγούν στην υπεράντληση των υδροφορέων, με αποτέλεσμα τα περισσότερα συστήματα των υπογείων υδάτων να χαρακτηρίζονται ότι βρίσκονται σε κατάσταση κινδύνου. Είναι αυτός ο λόγος για τον οποίον οι προσπάθειες έχουν στραφεί στην αφαλάτωση θαλάσσιου νερού και στην επαναχρησιμοποίηση εξαγνισμένων λυμάτων. Ο δείκτης ποιότητας νερού («πλέονασμα αζώτου» σε κιλά/εκτάριο), σύμφωνα με τα στοιχεία του 2000, ήταν 44 κιλά/εκτάριο χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 (55 κιλά/εκτάριο). Σύμφωνα με τη μελέτη που έχει ολοκληρωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία κατ' απαίτηση της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ (άρθρο 5), *«σημαντικός αριθμός υδατικών συστημάτων έχει χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται σε κίνδυνο μη επίτευξης των στόχων της Οδηγίας. Ένας από τους λόγους είναι οι πιέσεις από αγροτικές δραστηριότητες. Μέσα στα πλαίσια αυτά, το ΠΑΑ 2007-2013 μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας»*. Στο Παράρτημα ΙΙΙ του ΕΣΣΑΑ, προβλέπεται η εφαρμογή μέτρων που αποσκοπούν στην προστασία του πόσιμου νερού, στην ελεγχόμενη άντληση υπόγειων υδάτων, στη χρήση του ανακυκλωμένου νερού, στον τεχνητό εμπλουτισμό των υδροφορέων, στην ορθολογιστική διαχείριση του νερού ώστε να διασφαλίζεται η μέγιστη αποδοτικότητα του, στην ελεγχόμενη χρήση χημικών ουσιών στη γεωργία (λιπάσματα και φυτοφάρμακα) και στην προώθηση εναλλακτικών λύσεων για ελαχιστοποίηση της χρήσης των ουσιών αυτών.

1.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

(1) Οριοθέτηση των αγροτικών περιοχών: Σύμφωνα με το κριτήριο του OECD, αγροτικές περιοχές θεωρούνται οι κοινότητες με πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 150 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Το κριτήριο αυτό δεν προσφέρεται στην περίπτωση της Κύπρου και, ως εκ τούτου, ως αγροτικές χαρακτηρίζονται εκείνες που δεν ορίζονται ως αστικές από τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια. Η θέση αυτή, εκτός του ότι διασφαλίζει συνέχεια και συγκρισιμότητα του αποτελέσματος των προσπαθειών ανάπτυξης των περιοχών αυτών περιλαμβάνει και περιοχές οι οποίες σήμερα, σύμφωνα με το κριτήριο του OECD, δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως αγροτικές. *Κατά την άποψη του αξιολογητή επιβάλλεται να τεκμηριωθεί ή να γίνει αποδεκτό «defacto» ότι, οι μειονεκτικές περιοχές στις οποίες χορηγείται εξισωτική αποζημίωση στα πλαίσια του ΠΑΑ 2004-2006, πληρούν τις προϋποθέσεις του Άρθρου 50, του Καν. 1698/2005 και ότι οι δικαιούχοι των αποζημιώσεων αυτών ικανοποιούν τα standards που προσδιορίζονται στο Άρθρο 51 του ιδίου κανονισμού.*

(2) Ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο: Η ανάπτυξη του οδικού δικτύου και η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών στην ύπαιθρο, σε συνδυασμό με την αύξηση του κόστους διαβίωσης και τη μείωση της ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα, έχει σταθεροποιήσει τον πληθυσμό των αγροτικών περιοχών σε ποσοστό 31,5% του συνολικού πληθυσμού. *Είναι, όμως, ανάγκη να γίνει διάκριση μεταξύ του γεωργικού πληθυσμού, δηλαδή των ατόμων που εξαρτώνται από την γεωργία, δεδομένου ότι όσοι κατοικούν στον αγροτικό χώρο δεν ανήκουν, κατ' ανάγκη στο γεωργικό πληθυσμό. Η διάκριση αυτή έχει μεγάλη σημασία διότι η προσπάθεια για βελτίωση της ποιότητας*

ζωής στην ύπαιθρο και μείωση των εισοδηματικών διαφορών μεταξύ ομάδων παραγωγών και περιοχών, προϋποθέτει την αύξηση του αγροτικού πληθυσμού, την μείωση του γεωργικού πληθυσμού και, ταυτόχρονα, τη δημιουργία προϋποθέσεων πολυαπασχόλησης σε εξωγεωργικές δραστηριότητες.

- (3) Χαρακτηριστικά γεωργικού πληθυσμού:** Η συνολική ετήσια απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, υπολογίζεται, για το 2004, σε 22.400 EME-AWU. Τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων στη γεωργία προσδιορίζουν ότι ο αγροτικός πληθυσμός είναι γηρασμένος, όπως αποδεικνύεται από την τιμή (14%) του δείκτη ηλικιακής δομής (ποσοστό αγροτών με ηλικία κάτω των 35 ετών σε σχέση με εκείνο των αγροτών ηλικίας άνω των 55 ετών), το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλό (το 4% καμία εκπαίδευση, 53% δημοτική εκπαίδευση, 33% δευτεροβάθμια, το 10% τριτοβάθμια) και, επομένως, η ηλικιακή ανανέωση των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισής τους αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία των προσπαθειών βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της Κυπριακής Γεωργίας.
- (4) Ομάδες Τοπικής Δράσης:** Μέχρι το τέλος του 2005 αναγνωρίστηκε περιορισμένος αριθμός εγκεκριμένων Ομάδων Τοπικής Δράσεως, οι οποίες, κάλυπταν ένα ποσοστό της τάξεως του 10% του συνολικού πληθυσμού της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος (31% του αγροτικού πληθυσμού). Οι ομάδες αυτές, δεν έχουν ετοιμότητα άμεσης δραστηριοποίησης, λόγω διοικητικών και οικονομικών προβλημάτων και ελλιπούς στελέχωσης. *Επομένως, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο Άξονας 4 του ΠΑΑ και να εφαρμοστούν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, απαιτείται στοχευμένη και συντονισμένη προεργασία για την προετοιμασία, σε πιλοτική βάση κατ' αρχήν, αποτελεσματικών ΟΤΑ.*
- (5) Εισοδήματα:** Από τα στοιχεία του Eurostat, που αφορούν στο Λογ/σμό Γεωργικού Εισοδήματος για το 2004 και καταχωρούνται στον Πίνακα Α-1 του Παραρτήματος που συνοδεύει την Παρούσα Έκθεση, συνάγονται οι ακόλουθες διαπιστώσεις (τα ποσά σε εκατομ. €)

Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής Γεωργικού Τομέα¹:	552,9
Καθαρή Προστιθέμενη Αξία	268,3
Αμοιβές εργατών	(-) 300,2
Φόροι επί παραγωγής	(-) 1,5
Επιδότησεις	(+) 2,8
Αποτελέσματα Εκμετάλλευσης	-30,6
Ενοίκια	(-) 9,8
Τόκοι χρεωστικοί	(-) 10,3
Γεωργικό οικογενειακό εισόδημα	-50,7

Εξάλλου, σύμφωνα με τα στοιχεία του Eurostat, η συνολική απασχόληση στο γεωργικό τομέα της Κύπρου, για το 2003, υπολογίζεται σε 32.190² EME-AWU και αναλύεται ως ακολούθως:

Εργασία των οικογενειών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	23.880
Μη οικογενειακή εργασία (περιλαμβανομένης της εποχικής)	8.310

¹ Δεν περιλαμβάνονται οι άμεσες επιδοτήσεις στην παραγωγή.

² Σύμφωνα με τα στοιχεία που καταχωρούνται στο ΕΣΣΑΑ (βλ. §1.3(3)), η απασχόληση στη γεωργία, για τον ίδιο χρόνο, υπολογίζεται σε 22.600 EME-AWU.

Από το συνδυασμό των προαναφερόμενων στοιχείων συνάγεται ότι η παραγωγικότητα εργασίας υπολογίζεται ως ακολούθως (σε ε/ΕΜΕ):

- σε Καθαρή Προστιθέμενη Αξία (συνολική απασχόληση) 8.335
- Αμοιβή μη οικογενειακής εργασίας (300.200.000 ε : 8.310 ΕΜΕ) 36.125
- Αμοιβή οικογενειακής εργασίας (-50.700.000 ε : 23.880 ΕΜΕ) - 2.123

Από τα στοιχεί αυτά συνάγεται ότι: **(i)** η απασχόληση στη γεωργία είναι 32.190 ΕΜΕ και, κατά ποσοστό 74%, καλύπτεται από τα μέλη των οικογενειών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η μη οικογενειακή εργασία 8.310 ΕΜΕ, αμείβεται με ποσό της τάξεως των 300 εκατομ. ε, που αντιστοιχεί σε 36.125 ε/ΕΜΕ, που **θεωρείται υπερβολική**, **(ii)** η αμοιβή της οικογενειακής εργασίας είναι αρνητική, παρά το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας, σε Καθαρή Προστιθέμενη Αξία, υπολογίζεται σε 8.335 ε/ΕΜΕ. **Επομένως, τα γεωργικά εισοδήματα των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, κυρίως εκείνων με μικρό μέγεθος, που δραστηριοποιούνται, κυρίως, στις μειονεκτικές περιοχές, είναι αρνητικά και οπωσδήποτε πολύ χαμηλά και, η ανάληψη προσπαθειών ενίσχυσης της παραγωγικότητας στη Γεωργία, της δημιουργίας νέων πηγών εισοδήματος και της άμεσης εισοδηματικής ενίσχυσης, πρέπει να έχει τη μέγιστη δυνατή προτεραιότητα στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου**

1.4. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ) ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ (ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ) ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τα όσα αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους 1.1, 1.2 και 1.3 για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική κατάσταση της γεωργίας και του αγροτικού χώρου που ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία, οδηγούν στην αναγνώριση έντονων προβλημάτων ανταγωνιστικότητας αλλά και ισχυρών πλεονεκτημάτων:

- (1) Προβλήματα ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών,** όπως είναι: **(i)** το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός της γεωργικής γης των εκμεταλλεύσεων, σε συνδυασμό με το ξηροθερμικό κλίμα, το έντονο ανάγλυφο, την έλλειψη νερού, τη χαμηλή γονιμότητα των εδαφών, τη γήρανση και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του γεωργικού πληθυσμού, **(ii)** η έλλειψη ΟΤΔ για την αναγνώριση, επεξεργασία και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, **(iii)** το έλλειμμα ερευνητικών κέντρων και η μη ύπαρξη εθνικού Πανεπιστημίου που να καλύπτει επαρκώς τον τομέα της γεωργίας, **(iv)** η προϊούσα εγκατάλειψη της υπαίθρου λόγω έλλειψης ικανοποιητικού οδικού δικτύου και άμεσης και λειτουργικής σύνδεσης μεταξύ των αστικών κέντρων και των αγροτικών περιοχών» και **(v)**, η μεγάλη απόσταση της Κύπρου από τις Δυτικές Αγορές. Τα προβλήματα αυτά επηρεάζουν δυσμενώς την ανταγωνιστικότητα του τομέα και την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο και δημιουργούν έντονες ενδοπεριοχικές και ενδοτομεακές ανισότητες στα γεωργικά εισοδήματα και στην παραγωγικότητα της εργασίας του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης και των μελών της οικογένειας στην οποία η εκμετάλλευση εντάσσεται. **Επομένως, η προστασία του αγροτικού τοπίου και των στοιχείων του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος των αγροτικών περιοχών, η ανάσχεση της διάβρωσης της γεωργικής γης, η προστασία της καταγεγραμμένης πλούσιας βιοποικιλότητας και της αειφορίας των περιοχών «Φύση 2000», η αντιμετώπιση της έλλειψης νερού, η βελτίωση της παραγωγικής δομής και του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας και η διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως νέων στη γεωργία (Σχέδια Βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εγκατάσταση**

νέων αγροτών, πρόωρη συνταξιοδότηση), η ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών περιοχών, η βελτίωση των υποδομών διασύνδεσης των αγροτικών περιοχών με τα αστικά κέντρα, η επαγγελματική κατάρτιση των γεωργών, η διαφοροποίηση της γεωργικής παραγωγής, η δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, και η άμεση εισοδηματική ενίσχυση σε όσες περιοχές κρίνεται απαραίτητη, πρέπει να είναι στοχεύσεις υψηλής προτεραιότητας.

(2) Ισχυρά πλεονεκτήματα, για την ανάπτυξη της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, όπως είναι: **(i)** η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και παραδόσεις η ομορφιά του τοπίου και η γραφικότητα των αγροτικών περιοχών, που ευνοούν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, (αγροτουρισμός), όπου υπάρχουν 98.951 κλίνες, **(ii)**, οι στενοί δεσμοί των κατοίκων των πόλεων με τις ιδιοκτησίες που έχουν στον τόπο καταγωγής τους, **(iii)** η ύπαρξη επιχειρηματικού τύπου μονάδων ικανοποιητικού μεγέθους στη χοιροτροφία, αγελαδοτροφία και πτηνοτροφία και το υψηλό ποσοστό των κρατικών δασών που ευνοεί την αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους, **(iv)** οι κλιματολογικές συνθήκες που ευνοούν την πλούσια βιοποικιλότητα, την παραγωγή πρώιμων μεσογειακών προϊόντων, βιολογικών προϊόντων και ζωοτροφών, σε συνδυασμό με την αναδιάρθρωση της καλλιέργειας σιτηρών, **(v)** το ανεπτυγμένο οδικό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο και **(vii)**, η μεγάλη συνεισφορά του τουρισμού, ο οποίος αυξάνει τους καταναλωτές, από 0,8 εκατομμύρια που είναι ο πληθυσμός της Κύπρου σε 3,2 εκατομμύρια κατά την μακρά τουριστική περίοδο και, επομένως, προσδιορίζει, εμμέσως, σημαντικές «εξαγωγές» μεγάλων ποσοτήτων γεωργικών προϊόντων χωρίς τις δαπάνες και τις διαδικασίες που θα απαιτούσε η τοποθέτησή τους στις αγορές του εξωτερικού.

Με βάση τα όσα αναφέρονται στα σημεία (1) και (2), **τεκμηριώνεται απόλυτη ανταπόκριση των Αξόνων προτεραιότητας και των Μέτρων που ενεργοποιούνται και του βάρους που αποδίδεται στο καθένα, με τις ανάγκες της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κύπρου.** Η θέση αυτή τεκμηριώνεται στο κεφάλαιο 4 της παρούσης Έκθεσης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ, ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Σύμφωνα με το Άρθρο 85 του Καν. 1698/2005, οι μέσο και μακροπρόθεσμες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες του τομέα της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, αναγνωρίζονται και αξιολογούνται μέσω της SWOT Ανάλυσης, δηλαδή της ανάλυσης των Δυνάμεων (Πλεονεκτήματα) που πρέπει να αξιοποιηθούν και των Αδυναμιών (Μειονεκτήματα) που πρέπει να αμβλυθούν, όπως προκύπτουν από τη διερεύνηση του εσωτερικού περιβάλλοντος των αγροτικών περιοχών και της γεωργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Ευκαιριών που πρέπει να αξιοποιηθούν και των Κινδύνων που πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως προκύπτουν από τη διερεύνηση του εξωτερικού περιβάλλοντος της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της. Μια τέτοια ανάλυση, όπως προαναφέρεται, αναμένεται να περιλαμβάνεται στο ΠΑΑ όταν αυτό ολοκληρωθεί και, η αξιολόγηση των διαπιστώσεων και συμπερασμάτων που θα προκύψουν, θα περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 3 του Β' Μέρους της Έκθεσης Αξιολόγησης [(βλ. § 1.4, σημείο (3))].

«Οι Εθνικές Προτεραιότητες για την Αγροτική Ανάπτυξη στοχεύουν στην αναζωογόνηση της Κυπριακής υπαίθρου» και, όπως αναφέρεται στην εισαγωγική παράγραφο του κεφαλαίου 2 του ΕΣΣΑΑ προσδιορίζονται με βάση: «(i) το ευρύτερο διεθνές και περιφερειακό κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον και τις τεχνολογικές εξελίξεις, (ii) την αναγκαιότητα σύμπλευσης της εθνικής στρατηγικής με τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες, (iii) τις επιπτώσεις της αναθεώρησης της ΚΑΠ, που αναμένεται να είναι ήσσονος σημασίας για τους τομείς εξειδίκευσης τόσο όσο αφορά το φυτικό όσο και το ζωικό κεφάλαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας, (iv) την στρατηγική επιλογή της σύνδεσης και καθετοποίησης με την ήδη υπάρχουσα αλλά και την πιθανή αύξηση του τουρισμού προς την Κύπρο τόσο όσο αφορά προϊόντα ευρείας κατανάλωσης όσο και παραδοσιακά προϊόντα», (v) τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση της υφισταμένης οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης και (vi), τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τις προτεραιότητες αγροτικής ανάπτυξης. Οι προτεραιότητες αυτές, όπως προσδιορίζονται στο κεφάλαιο 2 του ΕΣΣΑΑ, έχουν ως ακολούθως:

(1) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας: Σύμφωνα με το ΕΣΣΑΑ, «η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής γεωργίας αποτελεί υψίστη προτεραιότητα» και ανταποκρίνεται στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία, με την ευρύτερη έννοια της, τα οποία προσδιορίζουν γενικευμένα αρνητικά γεωργικά εισοδήματα, κυρίως, στις μικρές οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που αποτελούν την βάση της Κυπριακής γεωργίας, η οποία είναι γενικευμένη οικονομική δραστηριότητα και η βάση του κοινωνικού ιστού των αγροτικών περιοχών, κυρίως των μειονεκτικών (LFAs). Προβλέπεται να διατεθεί **40% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων** για την ενίσχυση παρεμβάσεων που στοχεύουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και εστιάζονται σε προϊόντα στα οποία υπάρχει ή μπορεί δυνητικά να υπάρξει συγκριτικό πλεονέκτημα. Μέσω του Άξονα που αφορά στην προτεραιότητα αυτή σχεδιάζεται να ενεργοποιηθούν μέτρα που στοχεύουν στην στήριξη των γεωργικών προϊόντων ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών και να παραμείνουν όχι μόνον ως η πρώτη επιλογή των Κυπρίων καταναλωτών αλλά να ενισχύσουν και τις εξαγωγές (προώθηση ποιοτικών προϊόντων αλλά και προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, υποστήριξη του ανθρώπινου και φυσικού κεφαλαίου, προκειμένου να βελτιωθεί

η παραγωγικότητά τους). Η ενεργοποίηση των Μέτρων σχεδιάζεται να περιλαμβάνει δράσεις που ενώ *«θα προωθούν την μεταφορά της γνώσης και τη προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα (στρατηγική της Λισσαβόνας), θα προσαρμόζονται σε συνθήκες προστασίας του περιβάλλοντος και αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων (στρατηγική του Γκέτεμποργκ)».*

- (2) Βελτίωση του περιβάλλοντος και ενίσχυση της βιοποικιλότητας:** Η προτεραιότητα αυτή χαρακτηρίζεται *«σημαντική»* και ανταποκρίνεται στα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα που αναγνωρίστηκαν, η επίλυση των οποίων θα επιχειρηθεί με την ενεργοποίηση επιλεγμένων Μέτρων του Άξονα που αφορά στην προτεραιότητα αυτή. Προβλέπεται να διατεθεί **45% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων**, για την ενίσχυση παρεμβάσεων που στοχεύουν: **(i)** την ανακοπή της εγκατάλειψης της γης και τη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου, κυρίως στις ορεινές / ημιορεινές περιοχές, ώστε να βελτιωθεί η ελκυστικότητά τους και να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της εντατικοποίησης της παραγωγής, που παρουσιάζεται έντονα στην Κύπρο, ιδιαίτερα στην κτηνοτροφία, **(ii)** την ενίσχυση της βιοποικιλότητας, **(iii)** τη βελτίωση των υδάτινων συστημάτων, **(iv)** τη μείωση των επιπτώσεων από την αλλαγή του κλίματος, **(v)** την προστασία των περιοχών Φύση 2000, στην παροχή εξισωτικής αποζημίωσης και στα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, **(vi)** την προστασία των δασών και την επέκταση της δασοκάλυψης, και **(vii)**, σε μεταγενέστερο στάδιο, η στήριξη ενεργειακών καλλιεργειών, εάν κριθεί ότι πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις κλίμακας. *Οι εθνικές αυτές προτεραιότητες ανταποκρίνονται στις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές και, ειδικότερα, στη στρατηγική του Γκέτεμποργκ, στην Οδηγία 60/2000 για τα Νερά και το Πρωτόκολλο του Κιότο, παρότι αυτό δεν έχει υπογραφεί από την Κύπρο.*
- (3) Ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής Οικονομίας και βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές:** Χαρακτηρίζεται ως μείζων προτεραιότητα και προβλέπεται να διατεθεί **ποσοστό 15% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων** για την ενεργοποίηση όχι μόνο Μέτρων του Άξονα που αφορά στην προτεραιότητα αυτή και στοχεύουν την επιχειρηματικότητα, ώστε να δημιουργηθούν ευκαιρίες απασχόλησης και να δημιουργηθούν συνθήκες παραμονής νέων στην ύπαιθρο και αναστροφής της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού, αλλά και με την ενεργοποίηση δράσεων από άλλα Ευρωπαϊκά Ταμεία. Η ενεργοποίηση των Μέτρων θα επιδιώκει την αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, με την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων, της εκπαίδευσης, της απόκτησης δεξιοτήτων και της πληροφόρησης, την ενδυνάμωση των διοικητικών μηχανισμών και της ενδυνάμωσης/εμπύκνωσης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών μέσω εφαρμογής της προσέγγισης Leader *«εκ των κάτω προς τα πάνω».*
- (4) Βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων,** με την προώθηση της συνεργασίας, για την εφαρμογή, με την προσέγγιση Leader, δράσεων των Αξόνων 1, 2 και 3 σε τοπικό επίπεδο.

Η εφαρμογή των προαναφερόμενων προτεραιοτήτων σχεδιάζεται έτσι ώστε να ικανοποιούνται, στο μέγιστο δυνατό βαθμό: **(i)** οι Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Αγροτική Ανάπτυξη, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι οριζόντιες πολιτικές της ΕΕ, η προώθηση νέων τεχνολογιών, η καταπολέμηση της ανεργίας κυρίως στους νέους, η περαιτέρω εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, η στήριξη των επενδύσεων, η αειφορική χρήση των φυσικών πόρων, η ενθάρρυνση παραγωγής

υγιεινών προϊόντων υψηλής ποιότητας και η προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, **(ii)** οι ανάγκες που προέκυψαν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών (οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές), **(iii)** η προσχεδιασμένη μετάβαση από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2004-2006 στην επόμενη επταετή περίοδο, λαμβάνοντας υπόψη **και την εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή του πρώτου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2004.**

2.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Άξονας προτεραιότητας 1: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας». Στον Άξονα αυτό σχεδιάζεται να κατανεμηθεί ποσοστό 40% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής γεωργίας είναι βασική επιδίωξη και απαιτεί την πραγματοποίηση επενδύσεων: **(i) στο φυσικό κεφάλαιο της γεωργίας**, με στόχευση την προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, την αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας, την βελτίωση των υποδομών και την τήρηση των Κοινοτικών προτύπων, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με τη βελτίωση της γεωργικής τεχνολογίας, τη μείωση του κόστους παραγωγής και τη βελτίωση της ποιότητας και, **(ii) στο ανθρώπινο κεφάλαιο**, με στόχευση τη διάδοση της γνώσης στους γεωργούς και την παροχή σε αυτούς ουσιαστικών υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης, με έμφαση στην ορθολογική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως αυτή προσδιορίζεται από το θεσμοθετημένο σύστημα πολλαπλής συμμόρφωσης και την εφαρμογή καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία, στην οργάνωση και στη λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων, δίνοντας προτεραιότητα στην προετοιμασία των γεωργών, ώστε να καταστούν αποτελεσματικοί υποδοχείς τέτοιων παρεμβάσεων. Στον Άξονα αυτόν εντάσσονται δύο ενότητες Μέτρων:

Η πρώτη, στην οποία προβλέπεται να κατανεμηθεί **ποσοστό 75%** των συνολικών πόρων που θα διατεθούν στον Άξονα 1 ($40\% \times 75\% = 30\%$ των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ), περιλαμβάνει Μέτρα που στοχεύουν: στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου, με έμφαση στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (36%) και των μονάδων μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης μεταποίησης των γεωργικών και δασικών προϊόντων (19%), στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και στη δημιουργία, κατοχύρωση και προώθηση προϊόντων ποιότητας, βιολογικών προϊόντων, προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης, ειδικών παραδοσιακών προϊόντων, οίνων ποιότητας (7%).

Η δεύτερη, στην οποία προβλέπεται να κατανεμηθεί **ποσοστό 25%** των συνολικών πόρων που θα διατεθούν στον Άξονα 1 ($40\% \times 25\% = 10\%$ των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ), περιλαμβάνει Μέτρα που στοχεύουν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και στη δημιουργία Ομάδων Παραγωγών, ως συνέχεια εφαρμογής ανάλογου Μέτρου στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 κ.α. και, ειδικότερα, αφορούν: στην πρόωρη συνταξιοδότηση των αγροτών (13%), στην ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών (7%) και στην μεταφορά της γνώσης και στην εισαγωγή καινοτομιών στη γεωργία (5%).

Άξονας Προτεραιότητας 2, «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου»: Στον Άξονα αυτό σχεδιάζεται να κατανεμηθεί ποσοστό 45% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ. Η ανακοπή της πορείας υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος της Κυπριακής Υπαίθρου, αποτελεί στρατηγικής σημασίας προτεραιότητα η οποία υπηρετείται με την ενεργοποίηση των Μέτρων του Άξονα Προτεραιότητας 2, τα οποία ταξινομούνται σε τρεις διακριτές ενότητες: **(i) Μέτρα αγροπεριβαλλοντικά,**

για τα οποία σχεδιάζεται να κατανεμηθεί ποσοστό 44% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του Άξονα (44% X 45% = 19,80% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ), με τα οποία δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια των οινοποιήσιμων αμπελιών, των εσπεριδοειδών και της πατάτας και στην περαιτέρω ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, **(ii)** Μέτρα για τις περιοχές «Φύση 2000», LFAs και την οδηγία πλαίσιο για το νερό, για τα οποία ορίζεται ποσοστό οικονομικών πόρων 44% του Άξονα (44% X 45% = 19,80% των διαθέσιμων πόρων του ΠΑΑ), με τα οποία χορηγούνται εξισωτικές αποζημιώσεις σε γεωργούς των περιοχών «Φύση 2000» και LFAs, προκειμένου να αντισταθμιστούν τα ενδογενή μειονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τις περιοχές αυτές και ενισχύονται δράσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας πλαίσιο για το νερό, **(iii)** Μέτρα για την ορθολογική διαχείριση των δασικών πόρων, για τα οποία προβλέπεται να κατανεμηθεί ποσοστό 12% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του Άξονα (12% X 45% = 5,40% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ), με κύρια επιδίωξη την αύξηση του συνολικού ποσοστού δασοκάλυψης του νησιού προκειμένου να ενισχυθεί η βιοποικιλότητα και να αμβλυθούν οι κλιματολογικές επιπτώσεις από το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Άξονας Προτεραιότητας 3: «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας»: Στον Άξονα αυτό προβλέπεται να κατανεμηθεί ποσοστό 15% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ, για την ενεργοποίηση δύο ενοτήτων μέτρων, που αφορούν στην διαφοροποίηση της απασχόλησης η πρώτη και στις βασικές υπηρεσίες για τον αγροτικό πληθυσμό η δεύτερη. Σκοπός της διαφοροποίησης στην απασχόληση είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές, ενώ η προσφορά βασικών υπηρεσιών και η βελτίωση των υποδομών των αγροτικών περιοχών συνεισφέρουν στην δημιουργία ενός καλύτερου επιπέδου ζωής για τους κατοίκους της υπαίθρου. Η ενεργοποίηση των μέτρων της πρώτης ενότητας θα υποστηριχθεί με ποσοστό 60% των οικονομικών πόρων του Άξονα (60% X 15% = 9% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ), ενώ εκείνη των Μέτρων της δεύτερης ενότητας με ποσοστό 40% (40% X 15% = 6% των διαθέσιμων πόρων του ΠΑΑ). Η συγχρηματοδότηση των προτεραιοτήτων του άξονα τόσο από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης όσο και από άλλα Κοινοτικά Ταμεία, μέσα από καθαρά διακριτές δράσεις, αναμένεται να οδηγήσει στη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων.

Άξονας Προτεραιότητας 4: «Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση (Leader)»: Η ενεργοποίηση του Άξονα αυτού στοχεύει στην προώθηση δράσεων τοπικής κλίμακας οι οποίες συνδυάζουν τρεις προτεραιότητες «Ανταγωνιστικότητα-Περιβάλλον-Διαφοροποίηση/Ποιότητα Ζωής» και οι οποίες υλοποιούνται με διαδικασίες «εκ των κάτω προς τα άνω». Στον Άξονα αυτόν εντάσσονται δύο βασικές ενότητες Μέτρων. Η πρώτη αφορά στην βελτίωση της διακυβέρνησης και η δεύτερη στην κινητοποίηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών. Πάντως, μέσω του άξονα αυτού, θα επιχειρηθεί ο συνδυασμός των προαναφερόμενων βασικών προτεραιοτήτων, με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, σε τοπικό επίπεδο, που θα αξιοποιούν το (τα) τοπικό(α) πλεονέκτημα (τα) και θα καλύπτουν τις τοπικές ανάγκες, με κύριες στοχεύσεις τη βελτίωση της διακυβέρνησης και την κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των κοινωνιών και του οικοσυστήματος επιλεγμένων αγροτικών περιοχών. Οι παρεμβάσεις μέσω του Άξονα αυτού εξειδικεύουν, σε τοπικό επίπεδο, Δράσεις των Αξόνων 1, 2 και 3. Η οικονομικοί πόροι του Άξονα 4 σχεδιάζεται να καλύψουν ποσοστό 2,5% των συνολικών διαθέσιμων πιστώσεων του ΠΑΑ, με πρόθεση να αυξηθούν εάν δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες και με τους πόρους αυτούς θα υποστηριχθούν παρεμβάσεις που αντιστοιχούν σε καθένα από τους Άξονες 1, 2 και 3. **Αποψη του αξιολογητή είναι ότι, παρά το γεγονός ότι στην Κύπρο δεν υπάρχει προγενέστερη εμπειρία εφαρμογής της προσέγγισης Leader, η σκοπιμότητα εφαρμογής τοπικών στρατηγικών είναι πολύ μεγάλη, προκειμένου να εμψυχωθεί το ενδογενές δυναμικό των τοπικών κοινωνιών του αγροτικού χώρου, να καλυφθούν πληρέστερα ενδογενώς αναγνωριζόμενες**

τοπικές ανάγκες και να αρχίσουν διαδικασίες βελτίωσης του τρόπου διακυβέρνησης σε τοπικό επίπεδο. Δεδομένου ότι η προσεχής προγραμματική περίοδος είναι επταετής και η κλίμακα παρεμβάσεων αφορά σε σχετικά περιορισμένο χώρο, κατά την άποψη του αξιολογητή, πρέπει να καλυφθεί το ελάχιστο ποσοστό 5% της συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ που προβλέπεται στο Άρθρο 17 του Κανονισμού 1698/2005 για τον Άξονα 4, καταβάλλοντας προσπάθειες, τα δύο πρώτα χρόνια, για την προετοιμασία ΟΤΑ, ώστε να καταστούν ικανές να αναλάβουν ορισμένες δράσεις των Αξόνων 2 και 3 στο χώρο εμπέλειάς τους με την εφαρμογή της προσέγγισης *Leader*.

2.3. ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Η στρατηγική κατανομής των οικονομικών πόρων, όπως περιγράφεται στο κεφάλαιο 2 του ΕΣΣΑΑ και αξιολογείται στην παράγραφο 2.2 της παρούσας Έκθεσης Αξιολόγησης, φαίνεται ότι παρεκκλίνει από τις Εθνικές προτεραιότητες, όπως αυτές αξιολογούνται στην παράγραφο 2.1. **Αναμένετο να κατανεμηθούν περισσότεροι πόροι στον Άξονα Προτεραιότητας 1**, αφού ρητά αναγνωρίζεται ότι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας αποτελεί **υψίστη προτεραιότητα**, όπως άλλωστε προκύπτει και από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και από την τιμή των κοινών δεικτών βάσεως (*objective related*), που καταχωρούνται στο **Παράρτημα** του ΕΣΣΑΑ. Ανεξάρτητα από την παρατήρηση αυτή, **η στρατηγική κατανομής των οικονομικών πόρων καλύπτει τα ελάχιστα όρια συμμετοχής των Αξόνων 1, 2 και 3 στη συνολική συνεισφορά του ΕΓΤΑΑ, όπως αυτά ορίζονται στο Άρθρο 17 του Καν. 1698/2005.**

Από τα όσα αναφέρονται στην παράγραφο 2.2 της παρούσας Έκθεσης, σχετικά με το βάρος των επιμέρους ενοτήτων Μέτρων που θα ενεργοποιηθούν και την κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων κατά άξονα προτεραιότητας, προκύπτει η στρατηγική κατανομή των διαθέσιμων πόρων στις επιμέρους ενότητες Μέτρων, όπως παρουσιάζεται στον **Πίνακα 1**.

2.4. ΚΟΙΝΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΒΑΣΕΩΣ «OBJECTIVE AND CONTEXT RELATED»

Οι κοινοί βασικοί δείκτες (*common baseline indicators*), που πρέπει να συνοδεύουν το ΕΣΣΑΑ, είναι 59, εκ των οποίων **36 είναι «objective related»** (πίνακας των οποίων παρατίθεται στο Παράρτημα του ΕΣΣΑΑ και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης ως Πίνακας Α-3)³ και **23 είναι «context related»** (βλ. **Πίνακα Α-2** του Παραρτήματος της παρούσας Έκθεσης), **οι τιμές των οποίων δεν έχουν προσδιοριστεί**. Ο αξιολογητής πιστεύει ότι η Διαχειριστική Αρχή πρέπει να προβεί στον υπολογισμό των δεικτών αυτών με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία και να αναπροσαρμόσει τις τιμές αυτές μετά την *ex-post* αξιολόγηση του ΠΑΑ 2004-2006, όπως προτίθεται να κάνει και για τους κοινούς δείκτες βάσεως «*objective related*».

Από τις τιμές των κοινών δεικτών βάσεως *objective related* που καταχωρούνται στο Παράρτημα I του ΕΣΣΑΑ και αναδιατάσσονται στον **Πίνακα Α-3 του Παραρτήματος** της παρούσας Έκθεσης, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις: **(i)** οι τιμές των τριών οριζόντιων δεικτών (01, 02, 03), που αφορούν στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης και εκείνες των δεικτών που αφορούν στη λήψη διαδικτύου (δείκτης 32) και στην ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών (δείκτης 33), **επιβεβαιώνουν το σχετικά υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης στην Κυπριακή Δημοκρατία, (ii)** η

³ Αξιολογείται ως ιδιαίτερα σημαντική η επιφύλαξη του Τμήματος Γεωργίας ότι, οι τιμές των δεικτών που καταχωρούνται στον Πίνακα του Παραρτήματος του ΕΣΣΑΑ, δεν αποτυπώνουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής του ΠΑΑ 2004-2006 και, επομένως, οι τιμές αυτές θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν με έτος βάσεως το 2006, μετά την αποτίμηση και των επιπτώσεων του Προγράμματος αυτού, ώστε να αποτελέσουν ασφαλή αφετηρία για την αξιολόγηση του ΠΑΑ 2007-2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
**ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΤΡΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΣΣΑΑ**

Αξονες προτεραιότητας και ενότητες Μέτρων	Εκατοστιαία συμμετοχή κάθε ενότητας Μέτρων στον Αξονα	Εκατοστιαία συμμετοχή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ 2007-2013	
		Κατά ενότητα Μέτρων	Κατά Αξονα προτεραιότητας
Αξονας προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τομεακής γεωργίας και της δασοκομίας:			40,00
• Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου της γεωργίας	75	30,00	
• Βελτίωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της γεωργίας	25	10,00	
Αξονας προτεραιότητας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου:			45,00
• Αγροπεριβαλλοντικές δράσεις	44	19,80	
• Περιοχές «Φύση 2000», μειονεκτικές περιοχές, Οδηγία πλαίσιο για το νερό	44	19,80	
• Διαχείριση δασικών πόρων	12	5,40	
Αξονας προτεραιότητας 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής Οικονομίας:			15,00
• Διαφοροποίηση της απασχόλησης	60	9,00	
• Προσφορά υπηρεσιών στον αγροτικό πληθυσμό	40	6,00	
Οι τρεις άξονες	-	100,0	100,0

τιμή του δείκτη που αφορά στην κατάρτιση και εκπαίδευση στη γεωργία (δείκτης 04) και εκείνη του δείκτη που αφορά στη δια βίου εκπαίδευση στις αγροτικές περιοχές (δείκτης 35), **επιβεβαιώνουν το χαμηλό επίπεδο κατάρτισης και εκπαίδευσης των αγροτών της Κύπρου, (iii)** η τιμή του δείκτη που αφορά στην παραγωγικότητα της εργασίας στη γεωργία (δείκτης 06) επιβεβαιώνει τα όσα προέκυψαν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης (χαμηλή παραγωγικότητα). Με βάση τα στοιχεία του Eurostat, η ΑΠΑ υπολογίζεται σε 283.922 εκατομμ. ε, η απασχόληση, για το 2003, σε 32.190 EME-AWU και, επομένως, η παραγωγικότητα της εργασίας υπολογίζεται σε 8.820 ε/EME (51,4% εκείνης της EU-25). Αν ληφθεί υπόψη η απασχόληση στη γεωργία που καταχωρείται στο ΕΣΣΑΑ (22.600 EME – δείκτης 08), η παραγωγικότητα εργασίας υπολογίζεται σε 12.563 ε/EME (73,9% εκείνης της EU-25). Η τιμή του δείκτη αυτού που καταχωρείται στον Πίνακα Α-3 (55% του κοινοτικού μέσου όρου της περιόδου 2002-2004) είναι 9.430 €/AWU και προσεγγίζει τον μέσο όρο των προαναφερόμενων τιμών, **(iv) η τιμή του δείκτη 05**, που αφορά στην **ηλικιακή δομή του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας, υπολογίζεται σε 0,14 ενώ**, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, **η τιμή του δείκτη, για την EU-15, υπολογίζεται μεγαλύτερη από 0,29⁴**, **(v)** η τιμή του δείκτη 20, που αφορά στην ποιότητα νερού (πλεόνασμα νιτρικών, κιλά/ha), εμφανίζεται χαμηλότερη (44), σε σύγκριση με εκείνη της EU-15 (55) και αντανακλά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί στην Κύπρο στον τομέα αυτό, **(vi)** η τιμή του δείκτη 28, που αφορά στο ποσοστό των γεωργών με άλλη επικερδή δραστηριότητα, έχει υπολογιστεί σε 0,2% και κρίνεται πολύ χαμηλή, εάν ληφθεί υπόψη τουλάχιστον η αξιοσημείωτη παρουσία του αγροτουρισμού στις αγροτικές περιοχές.

2.5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΤΟΥΝ

Σύμφωνα με το Άρθρο 15 του Κανονισμού 1698/2005, κάθε Κράτος-μέλος έχει τη δυνατότητα να καταρτίσει ή ένα Εθνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης ή περισσότερα του ενός Περιφερειακά Προγράμματα και ένα Εθνικό Πρόγραμμα με κοινές δράσεις για όλες τις Περιφέρειες. Όλη η Επικράτεια της Κύπρου ορίζεται ως μία Περιφέρεια, η οποία βρίσκεται **εκτός Στόχου Σύγκλισης** και, ως εκ τούτου, η Κυπριακή Κυβέρνηση, αποφάσισε να καταρτίσει ένα Εθνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης στο οποίο θα κατανεμηθεί από το ΕΓΤΑΑ το σύνολο των οικονομικών πόρων που αντιστοιχούν στην Κύπρο, σύμφωνα με το Άρθρο 12 (2) του Κανονισμού 1290/2005, οι οποίοι προσδιορίζονται στο ποσό των 162,5 εκατομμ. ε.

2.6. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΣΣΑΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ.

2.6.1 Εσωτερική και Εξωτερική Συνέπεια του ΕΣΣΑΑ με τις Προτεραιότητες της ΕΕ

Η στρατηγική, όπως προσδιορίζεται στο ΕΣΣΑΑ, ανταποκρίνεται και συμβάλλει στην προώθηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντηρίων Γραμμών για την Αγροτική Ανάπτυξη και, ειδικότερα, αυτών που σχετίζονται με τη συνθήκη του Guttemberg, του Kyoto και την πολιτική της Λισσαβόνας, όπως, επίσης και με την Οδηγία πλαίσιο της ΕΕ για το νερό (2000/60/ΕΚ). Ειδικότερα: **(i)** μέσω των ενοτήτων Μέτρων που εντάσσονται στον Άξονα 2, προωθούνται οι περιβαλλοντικές προτεραιότητες, κυρίως σε ότι αφορά: στην προστασία της βιοποικιλότητας (αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, στήριξη μειονεκτικών περιοχών και περιοχών «ΦΥΣΗ 2000», κλπ), στην προστασία των υδάτινων πόρων (προώθηση νέων τεχνολογιών άρδευσης για εξοικονόμηση νερού, δημιουργία υποδομών σχετικών με τη διαχείριση του νερού κλπ), στην

4

Ποσοστό αγροτών με ηλικία < 35 ετών	8,3	(8,3) : (28,7) = 0,29
Ποσοστό αγροτών με ηλικία ≥ 65 ετών	28,7	

προστασία του εδάφους (μέτρα για αποφυγή της διάβρωσης, για διατήρηση βοσκότοπων, αμειψισπορά, αγρανάπαυση), στην μείωση των επιπτώσεων από τις κλιματικές αλλαγές (στήριξη ενεργειακών καλλιεργειών, ανάπτυξη δασών, προστασία από πυρκαγιές), στην μειωμένη χρήση φυτοφαρμάκων (αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, βιολογική γεωργία, χρήση συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης), στη δάσωση γεωργικής και μη γεωργικής γης, **(ii)** μέσω των ενοτήτων Μέτρων που εντάσσονται στους Άξονες 1 και 3 προωθείται η καινοτομία και οι νέες τεχνολογίες, η επιχειρηματικότητα στη γεωργία με τη βελτίωση του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, **(iii)** μέσα από οριζόντια μέτρα όλων των αξόνων (επαγγελματικής κατάρτισης, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ενίσχυση επενδύσεων, έμφαση τους νέους και τις γυναίκες κ.α.), προωθούνται οι οριζόντιες Ευρωπαϊκές Πολιτικές, **(iv)** με ειδικά Μέτρα του Άξονα 1 επιδιώκεται η ανανέωση της ηλικιακής διάρθρωσης των γεωργών (πρόωρη συνταξιοδότηση, πρώτη εγκατάσταση νέων γεωργών, εκπαίδευση, κατάρτιση και πραγματοποίηση επενδύσεων σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων), **(v)** με ειδικά Μέτρα των Αξόνων 2 και 3 επιδιώκεται βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών και της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές (διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς και τοπίων ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, βελτίωση αγροτικών οικισμών, ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων, επενδύσεις για τη διαφοροποίηση της Οικονομίας των αγροτικών περιοχών) και **(vi)**, με ειδικά Μέτρα του Άξονα 1 και του Άξονα 2 επιδιώκεται ολοκληρωμένη διαχείριση του νερού με παρεμβάσεις που αφορούν στην πραγματοποίηση επενδύσεων για την εγκατάσταση βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, στην εκπαίδευση των αγροτών για σωστή χρήση του νερού και στην εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής.

2.6.2 Συμπληρωματικότητα και βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων με εκείνες άλλων Κοινοτικών Χρηματοδοτικών Εργαλείων

Η ανάγκη ελέγχου της συμπληρωματικότητας εντοπίζεται, κυρίως, στις δράσεις που περιλαμβάνονται στους Άξονες 3 και 4⁵. Η αρμόδια Υπηρεσία Προγραμματισμού του Τμήματος Γεωργίας έχει συγκροτήσει συμβουλευτική επιτροπή που ασχολείται ειδικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Στη Συμβουλευτική αυτή Επιτροπή συμμετέχουν εκτός από το Τμήμα Γεωργίας όλες οι Κρατικές Υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα (Τμήμα Δασών, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Γραφείο Προγραμματισμού) καθώς επίσης κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αγροτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Παράλληλα, το Τμήμα Γεωργίας, βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τις υπόλοιπες Κρατικές Υπηρεσίες που εμπλέκονται στον προγραμματισμό και την εφαρμογή των διαρθρωτικών πολιτικών. Από τη συνεργασία αυτή θα προκύψουν στοιχεία με τα οποία θα συγκεκριμενοποιείται η συμπληρωματικότητα των δράσεων του ΠΑΑ, όταν αυτές θα προσδιοριστούν, με κείνες των άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων που θα ενεργοποιηθούν και θα αφορούν, κυρίως, έργα υποδομής μεγάλης κλίμακας και δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης όλων των ατόμων, πλην των αγροτών. Στα πλαίσια του ΠΑΑ **αναμένεται να δοθούν λεπτομερείς πληροφορίες, για το διαχωρισμό και τη συνέργια μεταξύ των δράσεων που θα**

⁵ Στην παράγραφο 5.2 του ΕΣΣΑΑ αναφέρεται ότι: «Το Τμήμα Γεωργίας βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τις υπόλοιπες Κρατικές Υπηρεσίες που εμπλέκονται στον προγραμματισμό και την εφαρμογή των διαρθρωτικών πολιτικών. Το Γραφείο Προγραμματισμού έχει τη γενική ευθύνη για το συντονισμό και την ετοιμασία της ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής του κράτους. Σε αυτό το πλαίσιο συντονίζει την ετοιμασία των Προγραμματικών Εγγράφων που θα υποβληθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για καλύτερο συντονισμό, έχουν συσταθεί, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (5/9/05): Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης και Συμβουλευτική Επιτροπή. Η Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης στην οποία προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού, έχει μέλη τους Γενικούς Διευθυντές των Υπουργείων Οικονομικών, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, Παιδείας και Πολιτισμού, Συγκοινωνιών και Έργων και Υγείας. Στη Συμβουλευτική Επιτροπή συμμετέχουν όλοι οι φορείς, περιλαμβανομένων και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων, καθώς και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

περιλαμβάνονται σ' αυτό και των συναφών δράσεων άλλων Προγραμμάτων που θα ενεργοποιηθούν για να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του.

Με βάση τη στρατηγική που περιγράφεται στην παράγραφο 5.2 του ΕΣΣΑΑ, σχετικά με τη συμπληρωματικότητα και βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων με τα άλλα Κοινοτικά Διαρθρωτικά Εργαλεία, συνάγεται ότι επιδιώκεται:

- (1) Η διασφάλιση της συνέργιας μεταξύ δράσεων του ΠΑΑ και του 1^{ου} πυλώνα της ΚΑΠ (άμεσες πληρωμές), προκειμένου να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις «πολλαπλής συμμόρφωσης».
- (2) Η συνεργασία μεταξύ Τελικών Δικαιούχων, κυρίως των Μέτρων και Δράσεων των Αξόνων 3 και 4 και, γενικότερα, των δράσεων του ΠΑΑ και ΕΤΠΑ. Ειδικότερα, οι βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις είναι: **(i)** η κύρια μάζα των αγροτουριστικών παρεμβάσεων να καλύπτεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Στον Άξονα 3 του ΠΑΑ θα ενταχθούν μόνο συμπληρωματικές τουριστικές δράσεις του Άρθρου 55 του Καν (ΕΚ) 1968/2005, **(ii)** στο ΠΑΑ θα ενταχθούν χειροτεχνικές δραστηριότητες, κυρίως για τις γυναίκες (Άρθρο 53 του Καν (ΕΚ) 1968/2005), **(iii)** οι παρεμβάσεις που αφορούν στην «προσβασιμότητα» (δρόμοι, κέντρα ενημέρωσης του Πολίτη, διαδίκτυο), θα καλύπτονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, **(iv)** οι παρεμβάσεις που αφορούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο όπως είναι η ανακαίνιση χωριών (Άρθρο 52βii του Καν (ΕΚ) 1968/2005), αναπλάσεις πλατειών, πεζοδρομίων και ιστορικών κέντρων, η ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων (Άρθρο 57 του Καν (ΕΚ) 1968/2005), θα καλύπτονται από το ΠΑΑ, **(v)** στο ΠΑΑ θα ενταχθούν δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που αφορά **μόνο** τους αγρότες, **(vi)** η διερεύνηση δυνατοτήτων συνεργασίας μεταξύ δράσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και Άξονα Leader, «**προκειμένου να ακολουθηθεί μια πλέον ολοκληρωμένη προσέγγιση και βελτιστοποίηση των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στις περιοχές παρέμβασης**».

2.7. ΕΘΝΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο προβλέπεται να λειτουργήσει και να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια της Τεχνικής Βοήθειας για την υποστήριξη της εφαρμογής του ΠΑΑ. Μέσω του δικτύου αυτού προβλέπεται να δικτυωθούν: το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Δασών, ο Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών, το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (Εθνικός μηχανισμός για τα δικαιώματα της γυναίκας), ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (Αγροτουρισμός), οι αγροτικές οργανώσεις, το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, το ΚΕΒΕ, ο Οργανισμός Νεολαίας, η Ένωση Κοινοτήτων, οι ομάδες τοπικής δράσης, Σύνδεσμοι Ευημερίας των ζώων, Οργανισμοί Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κ.α. Βασική στόχευση είναι να διευκολυνθούν τα μέλη για ανταλλαγή εμπειριών και υποστήριξη στην εφαρμογή και αξιολόγηση της Πολιτικής της Αγροτικής Ανάπτυξης και να διασφαλιστεί ο συντονισμός της ροής των πληροφοριών μεταξύ τοπικού, εθνικού και Ευρωπαϊκού επιπέδου. Η στόχευση αυτή προβλέπεται να πραγματοποιηθεί με τη χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν: **(i)** στην ανάλυση των ορθών μεταβιβάσιμων πρακτικών (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δημιουργία θέσεων εργασίας σε αγροτικές περιοχές, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, οι νέοι γεωργοί κ.α.) και θέματα υλοποίησης μέτρων/σχεδίων (κριτήρια επιλογής/αξιολόγησης έργων, αξιολόγησης των τοπικών στρατηγικών κ.α.), **(ii)** στην οργάνωση ανταλλαγών εμπειρίας και τεχνογνωσίας συμπεριλαμβανομένων και διοικητικών θεμάτων και διαδικασιών, **(iii)** στην ετοιμασία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ομάδες τοπικής δράσης που βρίσκονται στο στάδιο δημιουργίας τους, **(iv)** στην τεχνική υποστήριξη για την περιφερειακή και διακρατική συνεργασία (διευθύνσεις στο διαδίκτυο, βοήθεια στην εξεύρεση δυνητικών συνεταιριών,

εκπαίδευση και απευθείας συμβουλευτικές υπηρεσίες στις Ομάδες Τοπικής Δράσης κ.α.) και, κυρίως, (v) στην πληρέστερη, αντικειμενική και επίκαιρη ενημέρωση του πολίτη.

Το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο προβλέπεται να αποτελέσει Κεντρική Υπηρεσία του Τμήματος Γεωργίας, να στελεχωθεί από κατάλληλο προσωπικό και να έχει τη δική του ιστοσελίδα στην οποία θα μπορούν να καταχωρούν δεδομένα, μέσω της Κεντρικής Υπηρεσίας, όλες οι Υπηρεσίες και Οργανισμοί που είναι δικτυωμένοι. Το επιστημονικό προσωπικό θα παρέχει σε όλους τους ενδιαφερόμενους μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου on-line πληροφόρηση για θέματα Αγροτικής Ανάπτυξης. Πρόσθετα θα γίνονται διαδικτυακές εθνικές συναντήσεις, σεμινάρια κ.α

Στις σελίδες 273 έως 277 του Πρώτου Επίσημου Προσχεδίου του ΠΑΑ 2007-2013 παρέχονται στοιχεία του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου (συμμετοχή Οργανισμών και Υπηρεσιών, διαδικασία και χρονοδιάγραμμα ίδρυσής του, περιγραφή των κυρίων δράσεών του, των θεματικών δικτυακών ομάδων, του συστήματος παρακολούθησης και της σύνθεσης της Επιτροπής Παρακολούθησης). Από την περιγραφή συνάγεται ότι υπάρχει εμφανής πρόθεση το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο να αποτελέσει βασική υποδομή για την προβολή του ΠΑΑ και για την διαφανή εφαρμογή του.

ΜΕΡΟΣ Β
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

3. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ / ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2004-2006

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην παράγραφο 3.4 του ΠΑΑ 2007-2013, συνάγεται ότι δεν έχει ακόμα διεξαχθεί ενδιάμεση αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής του και, επομένως, η επιπτώσεις που προσδιόρισε θα ποσοτικοποιηθούν με τη διεξαγωγή της εντός του 2008. Παρά ταύτα, από τα στοιχεία που καταχωρούνται εκεί συνάγονται οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- (1) Η απορρόφηση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων ανέρχεται σε 44% για τον Άξονα σε 1, 41% για τον Άξονα 2 και σε 18% για τον Άξονα 3.
- (2) Στα πλαίσια του Μέτρου 1.1.1, που αφορά σε επενδυτικά σχέδια για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εγκρίθηκαν, μέχρι 31.12.06, 650 επενδυτικά σχέδια με κύριο αντικείμενο «κινητό και σταθερό εξοπλισμό». Το γεγονός αυτό τεκμηριώνει την τάση που επικρατεί για περαιτέρω εκμηχάνιση της κυπριακής γεωργίας σε μία προσπάθεια βελτίωσης της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- (3) Η συμμετοχή των Κυπρίων γεωργών στα αγροπεριβαλλοντικά Μέτρα είναι ενδιαφέρουσα. Μέχρι 31.12.06 υπολογίζεται ότι 152.956 δεκάρια μετέχουν σε αγροπεριβαλλοντικά Μέτρα, εκ των οποίων 47.660 αφορούν σε εσπεριδοειδή (έναντι συνολικής έκτασης 48.625), 80.000 σε οиноποιήσιμα αμπέλια (έναντι συνολικής έκτασης 114.217) και 25.296 σε σιτάρι (έναντι 72.249 συνολικής έκτασης).
- (4) Η συμμετοχή σε δράσεις που αφορούν στην προετοιμασία των γεωργών για την εφαρμογή προτύπων της ΕΕ είναι, επίσης, εντυπωσιακή. Το σύνολο των χοιρομητέρων (48.000) ενισχύονται από τη Δράση 2.1.β1 και, από τις 25.913 αγελάδες, ενισχύονται οι 15.104 από τη Δράση 2.1γ.

Από τις προαναφερόμενες διαπιστώσεις συνάγεται ότι η εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή των προαναφερόμενων Μέτρων δημιουργεί ασφαλή βάση για την αποτελεσματική αξιοποίηση των σημαντικών εισροών που έχουν προσδιοριστεί για την πραγματοποίηση παρομοίων αλλά μεγαλύτερης έντασης παρεμβάσεων.

4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΣΕ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ, ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

4.1. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Με βάση τα όσα αναφέρονται στην περιγραφή ενός εκάστου Μέτρου, όπως αυτή καταχωρείται στο ΠΑΑ 2007-2013, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης κατάρτισε τους *Πίνακες Β-1 και Β-2 του Παραρτήματος* της παρούσας Έκθεσης. Στον *Πίνακα Β-3 του Παραρτήματος* καταχωρούνται τα δυνητικά Μέτρα του Καν. (ΕΚ) 1698/2005 και επισημαίνονται, με κόκκινο χρώμα, εκείνα που δεν ενεργοποιούνται στο ΠΑΑ της Κύπρου. Από τα στοιχεία των Πινάκων αυτών, προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- (1) Από το σύνολο των 42 δυνατικών Μέτρων που προβλέπει ο Καν (ΕΕ) 1698/2005, στο ΠΑΑ της Κύπρου ενεργοποιούνται τα 32, τα οποία, κατά Άξονα προτεραιότητας, έχουν ως ακολούθως:

Άξονες προτεραιότητας	Δυνατικά Μέτρα	Ενεργοποιούμενα Μέτρα
1	16	11
2	13	11
3	8	5
4	5	5
Τεχνική Βοήθεια	(1)	(1)
Σύνολο	42	32

Από τον Άξονα 1 δεν ενεργοποιούνται Μέτρα που αφορούν στη σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων και δασοκομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών (115), στη βελτίωση της οικονομικής αξίας των δασών (122), στη συνεργασία για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας (124), στην αποκατάσταση παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές (126) και στη στήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης (141).

Από τον Άξονα 2 δεν ενεργοποιούνται Μέτρα που αφορούν: στις ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων (215) και στη στήριξη μη παραγωγικών επενδύσεων (216).

Από τον Άξονα 3 δεν ενεργοποιούνται επενδύσεις που αφορούν: στη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες (311), στη στήριξη δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων, με στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας (312) και στην κατάρτιση και ενημέρωση οικονομικών φορέων μη γεωργών (331).

Η μη ενεργοποίηση των προαναφερόμενων Μέτρων είναι συμβατή με την στρατηγική, όπως αυτή περιγράφεται και αξιολογείται στο Πρώτο Μέρος της παρούσας έκθεσης, σύμφωνα με την οποία: **(i)** ενισχύονται παρεμβάσεις στα δάση, **μόνο** για λόγους περιβαλλοντικούς, λόγω της πολύ μικρής οικονομικής σημασίας των δασών για την Κυπριακή Δημοκρατία, **(ii)** επιλέγεται η διαφοροποίηση της Οικονομίας των αγροτικών περιοχών να γίνει μέσω, κυρίως, αγροτουριστικών δραστηριοτήτων **που θα χρηματοδοτηθούν από άλλα προγράμματα**, **(iii)** εντάσσεται στο ΠΑΑ η κατάρτιση και εκπαίδευση **μόνο** γεωργών, **(iv)** **τα βασικά έργα αγροτικών υποδομών εντάσσονται σε άλλα προγράμματα** και **(v)**, δίνεται προτεραιότητα στην ενίσχυση γεωργών, για την προσαρμογή τους στα βασικά συστήματα ποιότητας και **όχι, επί του παρόντος, σε απαιτητικά πρότυπα**. Εξάλλου, από άποψη τακτικής, **η χρήση των περιορισμένων διαθέσιμων οικονομικών πόρων αναμένεται να είναι αποτελεσματικότερη εάν αφορά σε περιορισμένο αριθμό Μέτρων που σχετίζονται με τις άμεσες ανάγκες της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κύπρου**, όπως αυτές αναγνωρίστηκαν στο Κεφάλαιο 1 του πρώτου Μέρους της παρούσας Έκθεσης.

- (1) Το συνολικό κόστος εφαρμογής των Μέτρων που ενεργοποιούνται, κατά άξονα προτεραιότητας, παρουσιάζεται ως ακολούθως (τα ποσά σε εκατομμ. €)

Αξονες προτεραιότητας	Δημόσια δαπάνη	Ιδιωτική Συμμετοχή	Σύνολο	Εκατοστιαία συμμετοχή Δημόσιας Δαπάνης στους Αξονες
1	140,52	106,27	246,79	56,94
2	141,14	0,87	142,01	99,38
3	28,93	10,43	39,36	73,50
4	8,63	3,74	12,37	69,76
Τεχνική Βοήθεια	5,83	0,00	5,83	100,00
Σύνολο	325,05	121,31	446,36	72,81

- (3) Η συμμετοχή των τεσσάρων Αξόνων Προτεραιότητας στους συνολικούς διαθέσιμους οικονομικούς πόρους του Προγράμματος, ανταποκρίνεται στο στρατηγικό σχεδιασμό. Σύμφωνα με τη Γενική Στρατηγική και τη Στρατηγική κατά Άξονα Προτεραιότητας αφήνεται εμφανώς να εννοηθεί ότι υψίστη προτεραιότητα για την αγροτική ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών και, επομένως, αναμένεται να δοθεί μεγαλύτερο βάρος στον Άξονα 1, δεδομένου μάλιστα ότι στον Άξονα αυτό περιλαμβάνονται Μέτρα που κινητοποιούν και ιδιωτικές επενδύσεις στο επίπεδο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων πρώτης μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων. Πράγματι, σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα Β-1, από το σύνολο της ιδιωτικής συμμετοχής (121,31 εκατομμ. €) στο κόστος εφαρμογής του Προγράμματος, ποσοστό 87,6% ανήκει στον Άξονα 1. Ειδικότερα, η διαφορά στο βάρος των Αξόνων 1, 2, 3 μεταξύ στρατηγικής (Πίνακας 1) και τακτικής (Πίνακας Β-2), συνοψίζεται ως ακολούθως:

Αξονες	Βάρος σε στρατηγικό επίπεδο (Πίνακας 1)	Βάρος σε τακτικό επίπεδο (Πίνακας Β-2)
1	40	43,23
2	45	43,42
3	15	8,90
Σύνολο	100	95,55
(Leader) 4	-	2,65
(Τεχνική Βοήθεια) 5	-	1,80
Σύνολο		100,00

- (4) Η συγκριτική εικόνα κατανομής των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ, όπως προκύπτει από τον Πίνακα 1 (στρατηγική) και από τον Πίνακα Β-2 (τακτική), κατά ενότητα Μέτρων των Αξόνων 1,2 και 3, παρουσιάζεται στον **Πίνακα 2**. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού συνάγεται ότι η κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων στις επιμέρους ενότητες Μέτρων παρουσιάζει πολύ μικρές αποκλίσεις μεταξύ της στρατηγικής κατανομής (Πίνακας 2) και της τακτικής (**Πίνακας Β-2**):

- (4.1) Αυτό που αναφέρεται στη στρατηγική του άξονα προτεραιότητας 1, ότι η ενότητα των Μέτρων που αφορούν στην ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου της γεωργίας (121, 123, 125) θα κατανεμηθεί το 30% των πόρων του Προγράμματος, ενώ στην ενότητα των Μέτρων που αφορούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της γεωργίας (111, 112, 113, 114, 142, 131, 132 και 133) θα κατανεμηθεί το 10%, δεν

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΟΡΩΝ ΣΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Άξονες προτεραιότητας και ενότητες Μέτρων	Εκατοστιαία κατανομή	
	Πίνακας 1 (στρατηγική)	Πίνακας Β-2 (τακτική)
Άξονας προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τομεακής γεωργίας και της δασοκομίας:		
<ul style="list-style-type: none"> Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου της γεωργίας (121, 123, 125) 	40,00	43,23
<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της γεωργίας (111, 112, 113, 114, 131, 132, 133 και 142) 	30,00	27,99
	10,00	15,24
Άξονας προτεραιότητας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου:	45,00	43,42
<ul style="list-style-type: none"> Αγροπεριβαλλοντικές δράσεις (214) 	19,80	23,43
<ul style="list-style-type: none"> Περιοχές «Φύση 2000», μειονεκτικές περιοχές και Οδηγία πλαίσιο για το νερό . Εξισωτικές αποζημιώσεις (Μέτρα 211, 212, 213) 	19,80	15,95
<ul style="list-style-type: none"> Διαχείριση στα δάση (Μέτρα 221 έως 227) 	5,40	4,04
Άξονας προτεραιότητας 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής Οικονομίας:	15,00	8,90
<ul style="list-style-type: none"> Διαφοροποίηση της απασχόλησης (313) 	9,00	1,64
<ul style="list-style-type: none"> Προσφορά υπηρεσιών στον αγροτικό πληθυσμό (321, 322, 323) 	6,00	7,26
Σύνολο	100,00	95,55
Άξονας 4	-	2,65
Τεχνική υποστήριξη	-	1,80
Σύνολο		100,00

ικανοποιείται πλήρως, αφού, σε επίπεδο τακτικής, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 27,99% και 15,24%, αντίστοιχα. Η παρέκκλιση, για την πρώτη ενότητα δεν είναι σημαντική, είναι, όμως, πολύ σημαντική για την δεύτερη ενότητα Μέτρων που αφορά στο ανθρώπινο δυναμικό της γεωργίας και τεκμηριώνεται από το γεγονός ότι η βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού είναι προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της ενότητας των Μέτρων που αφορούν στη βελτίωση του φυσικού κεφαλαίου της γεωργίας.

- (4.2) Αυτό που αναφέρεται στη στρατηγική του Άξονα 2, ότι στην ενότητα των Μέτρων που αφορούν σε αγροπεριβαλλοντικές δράσεις (214) θα κατανεμηθεί ποσοστό 44% των διαθέσιμων πόρων του Προγράμματος, ότι στην ενότητα Μέτρων που αφορούν σε εξισωτικές αποζημιώσεις σε περιοχές «Φύση 2000» και μειονεκτικές περιοχές (211, 212, 213), θα κατανεμηθεί, επίσης, 19,80% και στην ενότητα των Μέτρων που αφορούν σε ενισχύσεις στα δάση (221 έως 227) 5,40%, δεν ικανοποιείται, αφού, σε επίπεδο τακτικής, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 23,43%, 15,95% και 4,04%. Οι παρεκκλίσεις αυτές δεν είναι σημαντικές για την Τρίτη ενότητα, είναι, όμως σημαντικές για την πρώτη και δεύτερη ενότητα. Η ενίσχυση των διαθέσιμων πόρων της πρώτης εις βάρος της δεύτερης, τεκμηριώνεται από το γεγονός ότι η ενίσχυση των περιβαλλοντικών δράσεων ανταποκρίνεται στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κυπριακή γεωργία στις σχέσεις της με το περιβάλλον.
- (4.3) Αυτό που αναφέρεται στη στρατηγική για τον Άξονα 3, ότι στην ενότητα των Μέτρων που αφορούν στη διαφοροποίηση της απασχόλησης(313) θα κατανεμηθεί ποσοστό 9,00% των διαθέσιμων πόρων του Προγράμματος και σε εκείνη των Μέτρων που αφορούν στην προσφορά υπηρεσιών στον αγροτικό πληθυσμό (321, 322, 323 και 341) ποσοστό 6,00%, δεν ανταποκρίνεται στην τακτική που προτείνεται, σύμφωνα με την οποία, για την πρώτη ενότητα Μέτρων κατανέμεται ποσοστό 1,64% και για τη δεύτερη ενότητα Μέτρων ποσοστό 7,26%. Η παρέκκλιση αυτή είναι συμβατή με την στρατηγική απόφαση να υποστηριχθεί η προσφορά υπηρεσιών προς την αγροτικό πληθυσμό και η διαφοροποίηση της απασχόλησης να επιδιωχθεί μέσω άλλων προγραμμάτων υποστήριξης.
- (4.4) Από τα στοιχεία του **Πίνακα Β-1** συνάγεται ότι, με τη συμβολή του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης, (162,5 εκατομμ. €), κινητοποιούνται ισόποσοι εθνικοί πόροι και σημαντικοί ιδιωτικοί πόροι για την Αγροτική Ανάπτυξη:

Πηγή χρηματοδότησης	Ποσά (εκατομμ. €)	Ποσοστά %	
Κοινοτικοί Πόροι	162,52	36,4	100
Εθνικοί Πόροι	162,52	36,4	100
Ιδιωτικοί Πόροι	121,31	27,2	74,6
Σύνολο	446,34	100,0	274,6

4.2. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΡΟΩΝ

Η τιμή του δείκτη εισροών, για κάθε Μέτρο, προσδιορίζεται με τη συμμετοχή του στους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους του ΠΑΑ και του Άξονα στον οποίον εντάσσεται. Οι τιμές των δεικτών αυτών καταχωρούνται στον Πίνακα Β-2.

Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού συνάγεται ότι, από τα 32 Μέτρα που ενεργοποιούνται στα πλαίσια των Αξόνων προτεραιότητας 1,2 και 3, τα 14 παρουσιάζουν μεγαλύτερη συμμετοχή στους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους του Προγράμματος, καλύπτουν 84,6% των πόρων αυτών και είναι τα ακόλουθα:

Κωδικός Μέτρου	Εκατοστιαία συμμετοχή στους διαθέσιμους πόρους (ΔΔ) του ΠΑΑ	
	Μερική	Αθροιστική
CMEF		
214	23,43	23,43
121	20,29	43,72
211,212,213	15,95	59,67
123	7,38	67,05
321,322,323	7,17	74,22
131,132,133,142	5,84	80,06
113	4,61	84,67

Από τα Μέτρα αυτά: **(i)** επτά (7) ανήκουν στον Άξονα 1, με συνολικό ποσοστό συμμετοχής 38,12%, έναντι 43,23% που καλύπτουν τα 11 Μέτρα του άξονα, **(ii)** τέσσερα (4) ανήκουν στον Άξονα 2, με συνολικό ποσοστό συμμετοχής 39,38%, έναντι 43,42% που καλύπτουν τα 11 Μέτρα του Άξονα 2, **(iii)** τρία (3) ανήκουν στον Άξονα 3, με συνολικό ποσοστό 7,17%, έναντι 8,90% που καλύπτουν τα 5 Μέτρα του Άξονα 3.

Από τα προαναφερόμενα στοιχεία συνάγεται ότι παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση των εισροών στα Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 2, που αφορούν σε αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις και σε ενισχύσεις γεωργών των μειονεκτικών περιοχών και περιοχών Natura 2000, στα Μέτρα του Άξονα 1, που αφορούν στη βελτίωση του φυσικού κεφαλαίου της γεωργίας, στην πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών και στην εφαρμογή συστημάτων ποιότητας και στα Μέτρα του Άξονα 3, που αφορούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο Αγροτικό Περιβάλλον. Η επιλεκτική αυτή συγκέντρωση των εισροών ανταποκρίνεται στην προσπάθεια επίλυσης των βασικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν η γεωργία και οι αγροτικές περιοχές στην Κύπρο.

4.3. Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

4.3.1. Η σημαντικότητα των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΑΑ

Η κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων στους Άξονες Προτεραιότητας ανταποκρίνονται στις στρατηγικές προτεραιότητες, όπως αυτές προσδιορίστηκαν στο ΕΣΣΑΑ, με την έννοια ότι 43,23% των πόρων αφορούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, 43,42% στην

επίλυση των αγροπεριβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι βασικότερες καλλιέργειες και εκτροφές ζώων και στην ενίσχυση των γεωργικών εισοδημάτων στις μειονεκτικές περιοχές και 8,9% στην βελτίωση των συνθηκών που προσδιορίζουν την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο. Το υπόλοιπο υποστηρίζει την εφαρμογή της προσέγγισης Leader (2,65%) και καλύπτει το κόστος της τεχνικής υποστήριξης των διαδικασιών εφαρμογής του ΠΑΑ 2007-2013 (1,80%).

4.3.2. Η σημαντικότητα των ενεργοποιούμενων Μέτρων στα πλαίσια του ΠΑΑ

Με βάση τα στοιχεία των Πινάκων Β-1 και Β-2, η σημαντικότητα των επιμέρους Μέτρων ή ενοτήτων Μέτρων, στα πλαίσια του ΠΑΑ, παρουσιάζεται ως ακολούθως:

Κωδικός Μέτρων CMEF	Περιγραφή των ενοτήτων Μέτρων	Εκατοστιαία συμμετοχή στη Δ.Δ.
121, 123, 125	Βελτίωση του φυσικού δυναμικού της γεωργίας	27,99
214	Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις	23,43
211, 212, 213	Εξισωτικές αποζημιώσεις	15,95
111, 112, 113, 114, 131, 132, 133, 142	Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας	15,23
321, 322, 323, 341	Βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο	7,26
221 έως 227	Ενισχύσεις στα δάση	4,02
313	Τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας	1,64
421, 431	Έργα Leader	2,65
Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του ΠΑΑ		1,80
Σύνολα		100,00

Από τα προαναφερόμενα στοιχεία συνάγεται ότι οι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι του ΠΑΑ προορίζονται, κατά προτεραιότητα, στην άμβλυση των βασικών προβλημάτων της Κυπριακής γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, τα οποία, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις που προέκυψαν από την ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης είναι: το μέγεθος και το χαμηλό επίπεδο εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, το τεχνολογικό επίπεδο των μονάδων μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, η περιβαλλοντική επιβάρυνση της γεωργίας, τα χαμηλά εισοδήματα των γεωργών στις μειονεκτικές περιοχές, η ποιότητα ζωής της υπαίθρου και το επίπεδο εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και ηλικιακής διάρθρωσης του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας.

Από την άποψη αυτή η κατανομή των περιορισμένων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ που γίνεται σε τακτικό επίπεδο, στα επιμέρους Μέτρα που ενεργοποιούνται, ανταποκρίνεται στις ανάγκες της

κυπριακής γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, παρά τις προαναφερόμενες παρεκκλίσεις που παρουσιάζει σε σύγκριση με τη στρατηγική κατανομή.

4.4. Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ

4.4.1. Το διαθέσιμο πληροφοριακό υλικό (πεδίο παρατήρησης για τον αξιολογητή)

Τα Μέτρα που ενεργοποιούνται και συγκροτούν το ΠΑΑ 2007-2013 περιγράφονται στο οριστικό κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013. Με βάση το κείμενο αυτό καταχωρούνται στις επόμενες παραγράφους οι βασικές πληροφορίες που αφορούν στη λογική ενεργοποίησης του κάθε Μέτρου, στη στόχευσή του, στο πεδίο εφαρμογής του (γεωγραφική περιοχή, επιλέξιμες δράσεις, τελικοί δικαιούχοι) και στους δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία συνάγεται ότι η περιγραφή των Μέτρων είναι λεπτομερειακή και καλύπτει τις απαιτήσεις του καθοδηγητικού εγγράφου (CMEF) της ΕΕ.

4.4.2. Τα Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 1

Μέτρο 111.: Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης (Άρθρα 20 (α) (i) και 21 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.1)

Το Μέτρο ανταποκρίνεται στη διαπίστωση ότι το επίπεδο εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των γεωργών είναι χαμηλό και, επομένως, χρειάζονται παρεμβάσεις για την προώθηση της γνώσης και της βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας, προκειμένου να καταστεί ικανό να διαχειριστεί θέματα που αφορούν στην παραγωγή προϊόντων ποιότητας, στην εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων και στην εφαρμογή πρακτικών παραγωγής που είναι συμβατές με την προστασία του τοπίου και του περιβάλλοντος.

Το Μέτρο έχει πεδίο εφαρμογής την Επικράτεια και περιλαμβάνει δύο δράσεις: **Η πρώτη**, αφορά στην παροχή επαγγελματικής κατάρτισης σε γεωργούς που δεν έχουν, αποδεδειγμένα, επαρκή επαγγελματική κατάρτιση (100 ώρες), με προτεραιότητα σε γεωργούς που εντάσσονται στο Μέτρο πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών (250 ώρες). **Η δεύτερη**, αφορά: **(i)** στην ενημέρωση/εκπαίδευση ατόμων που μετέχουν στην εφαρμογή Μέτρων του Άξονα 1, σε θέματα AGRO-δασο-περιβαλλοντικά, ποιότητας και υγιεινής τροφίμων, πολλαπλής συμμόρφωσης και **(ii)**, στην προσφορά σειράς μαθημάτων σε Ομάδες Παραγωγών ή άλλων οργανωμένων ομάδων σε ειδικά θέματα που σχετίζονται με τη συλλογική τους δράση.

Το κόστος εφαρμογής των προαναφερόμενων δράσεων θα χρηματοδοτείται **μόνο** από τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους του ΠΑΑ 2007-2013 (50% κοινοτική και 50% εθνική συμμετοχή) και θα καλύπτει ποσοστό 100% των επιλέξιμων δαπανών.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων, προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών που θα συμμετάσχουν στις εκπαιδεύσεις:

Πρώτη Δράση	400-600
Δεύτερη Δράση	5.000-7.000
- Αριθμός ημερών εκπαίδευσης το χρόνο 350-400

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Αριθμός γεωργών που θα ολοκληρώσουν με επιτυχία την επαγγ. κατάρτιση 800-900
- Αύξηση της Ακαθ. Προστ. Αξίας των εκμεταλλεύσεων (εκατομμ. €) 5,0

Μέτρο 112: Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών (Άρθρο 22 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 13 και 14 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.2)

Το Μέτρο ανταποκρίνεται στη διαπίστωση ότι η ηλικιακή διάρθρωση του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας χαρακτηρίζεται από ανησυχητικά αυξημένη συμμετοχή υπερηλίκων και, επομένως, κρίνεται επείγουσα η ουσιαστική βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης, με την εισαγωγή νέων ανθρώπων στο γεωργικό επάγγελμα.

Στόχευση του Μέρου είναι: **(i)** σε συνδυασμό με το Μέτρο της Πρόωρης Συνταξιοδότησης, η αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ώστε να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικές, **(ii)** η δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους ανθρώπους, περισσότερο επιδεκτικούς στη χρήση της νέας τεχνολογίας, **(iii)** η πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με την παροχή κινήτρων σε νέους να παραμείνουν και να εργαστούν στην ύπαιθρο, **(vi)** ο περιορισμός της αστυφιλίας και η οικονομική ανάπτυξη της υπαίθρου και **(v)** η επαγγελματική κατάρτιση των νέων γεωργών που συμμετέχουν στο Μέτρο.

Το Μέτρο έχει πεδίο εφαρμογής την Επικράτεια και τελικούς δικαιούχους φυσικά πρόσωπα έως 40 ετών, που διαθέτουν ή θα αποκτήσουν επαρκή επαγγελματική κατάρτιση, δεν έχουν μόνιμη εξωγεωργική απασχόληση και διαθέτουν γεωργική γη. Περιγράφονται με σαφήνεια τα κριτήρια επιλογής των τελικών δικαιούχων, δηλαδή των γεωργών που έχουν πρόσφατα ενταχθεί στο γεωργικό επάγγελμα ή των ανθρώπων που επιθυμούν να ενταχθούν στη γεωργία για πρώτη φορά. Στα κριτήρια αυτά περιλαμβάνονται και το Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης του νέου γεωργού, το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί εντός τριετίας και δύναται να ενταχθεί και στο Μέτρο 121, που αφορά στην πραγματοποίηση επενδύσεων για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η σύνδεση αυτή των δύο Μέρων, σε συνδυασμό με εκείνη του Μέρου 113 που αφορά στην πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών μεγάλης ηλικίας και του Μέρου 111, που αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση, είναι στρατηγικής σημασίας για την βελτιστοποίηση της συνέργειας των Μέρων του Άξονα 1.

Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης για πρώτη εγκατάσταση ορίζεται από 25.000 € έως 40.000 € για τις μειονεκτικές περιοχές και 20.000 € έως 35.000 € στις λοιπές περιοχές, ανάλογα με το ύψος των επιλέξιμων δαπανών και καταβάλλεται 50% με την έγκριση της ένταξης του τελικού δικαιούχου και 50% μετά την πιστοποίηση της εφαρμογής του επιχειρησιακού σχεδίου.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων, προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός νέων γεωργών που θα ενταχθούν: 500

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 104

Μέτρο 113: Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών (Άρθρο 23 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 14 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.1.3)

Το Μέτρο, ανταποκρίνεται στην ανάγκη βελτίωσης της ηλικιακής διάρθρωσης του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας, με στόχευση: **(i)** τη μεταβίβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε νεότερους γεωργούς, την αύξηση του μεγέθους, την τεχνολογική τους αναβάθμιση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους, **(ii)** την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση της ποιότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων, **(iii)** την ηλικιακή ανανέωση των ανθρώπων που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα, **(iv)** τη διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος σε αποχωρούντες από το γεωργικό επάγγελμα και την παραμονή τους στις αγροτικές περιοχές και **(v)**, τη μείωση της αστυφιλίας και την αποτροπή της απερίημωσης των αγροτικών περιοχών.

Το Μέτρο έχει πεδίο εφαρμογής την Επικράτεια και τελικοί δικαιούχοι είναι αγρότες ηλικίας 55-65 ετών που δεν έχουν συνταξιοδοτηθεί από το ΤΚΑ, πληρούν τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στην περιγραφή του Μέρους και παραχωρούν την εκμετάλλευσή τους σε γεωργό ηλικίας 20 μέχρι 49 ετών, ο οποίος μπορεί να είναι και δικαιούχος «πρώτης εγκατάστασης», προκειμένου να την διαχειριστεί σύμφωνα με προκαθοριζόμενες προϋποθέσεις. Η προβλεπόμενη διασύνδεση του Μέρους 113 με τα Μέτρα 111, 112, 114 και 121, συμβάλλει ευθύβολα στη βελτιστοποίηση της συνέργειας των Μέτρων του Άξονα 1.

Η ένταξη γεωργών στο Μέτρο είναι 5ετής ανανεούμενη μέχρι 2 φορές, εφόσον ο τελικός δικαιούχος δεν υπερβαίνει το 70^ο έτος της ηλικίας του. Σημαντική, επίσης, είναι η πρόβλεψη ότι, Οργανισμός Ιδιωτικού Δικαίου αναλαμβάνει τη γεωργική εκμετάλλευση που απελευθερώνεται, με την υποχρέωση να την μεταβιβάσει αργότερα σε δικαιούχο διάδοχο. Η ετήσια αποζημίωση ορίζεται σε 9.600 €, καταβάλλεται σε 12 μηνιαίες δόσεις, έχει ανώτατο όριο κατά συνταξιοδοτούμενο γεωργό τις 180.000 €, συμψηφίζεται με τυχόν σύνταξη γήρατος από το ΤΚΑ και, υπό προϋποθέσεις, κληρονομείται.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων, προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών που θα ενταχθούν 200
- Γεωργική γη που απελευθερώνεται (εκτάρια) 800

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Δεν προκύπτουν άμεσα αλλά έμμεσα αποτελέσματα

Μέτρο 114: Χρήση συμβουλευτικών Υπηρεσιών από τους γεωργούς (Άρθρα 20 (α) (iii) και 24 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 17 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.1.4)

Το Μέτρο ανταποκρίνεται, στη διαπίστωση ότι το ανθρώπινο δυναμικό της γεωργίας είναι χαμηλής επαγγελματικής κατάρτισης και, επομένως, οι κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων πρέπει να υποστηριχθούν, προκειμένου να βελτιώσουν τη συνολική απόδοση των εκμεταλλεύσεών τους.

Στόχευση του Μέτρου είναι η χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών που καλύπτουν: **(i)** τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης, τις ορθές περιβαλλοντικές και γεωργικές συνθήκες, τα πρότυπα εργασιακής ασφάλειας, την τήρηση επιπέδων υγιεινής και ευημερίας των ζώων, τον ποιοτικό επαναπροσανατολισμό της παραγωγής και την απόκτηση εμπειριών που χρειάζονται για τη διαχείριση μιας βιώσιμης εκμετάλλευσης, **(ii)** την τήρηση λογιστικών βιβλίων της εκμετάλλευσης, ώστε ο αγρότης να είναι σε θέση να ελέγχει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της εκμετάλλευσής του. Αποτέλεσμα της υποστήριξης αυτής αναμένεται να είναι: η βελτίωση της παραγωγής, της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, η εισαγωγή καινοτόμων πρακτικών στη γεωργική παραγωγή, η εφαρμογή των κανόνων πολλαπλής συμμόρφωσης, η καλύτερη αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής και η αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Το Μέτρο έχει πεδίο εφαρμογής την Επικράτεια και περιλαμβάνει δύο επιλέξιμες δράσεις: **Η πρώτη**, αφορά στην τήρηση βιβλίων προσχεδιασμένης γεωργικής λογιστικής, με τήρηση των διατάξεων του Νόμου 138(Ι)/2001 περί Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. **Η δεύτερη**, αφορά σε συμβουλευτικές υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως είναι: αμεινισπορά, γεωργοκτηνοτροφικές τεχνικές, φυτοϋγεία, προστασία του περιβάλλοντος, θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, ασφάλεια και υγιεινή τροφίμων, ευημερία των ζώων, διαχείριση εδάφους, αποθήκευση και μετασυλλεκτική διαχείριση, κτηνιατρική περίθαλψη και εξοπλισμός υποστατικών, πολλαπλή συμμόρφωση, θέματα παραγωγικής διαδικασίας (farm management) και εξειδικευμένη θεματολογία / ενημέρωση που θα ζητείται από τον αγρότη. Η παροχή των προαναφερόμενων υπηρεσιών θα πραγματοποιείται μέσω διαπιστευμένων Δημοσίων και Ιδιωτικών Φορέων, οι οποίοι πρέπει να πληρούν τα κριτήρια που περιγράφονται στο Μέτρο με πληρότητα και σαφήνεια.

Ενίσχυση, για το σκοπό αυτό, θα παρέχεται **μόνο** από το ΠΑΑ 2007-2013, θα καλύπτει το 80% του κόστους ανά συμβουλευτική υπηρεσία, με ανώτατο όριο 1.500 € το χρόνο ανά εκμετάλλευση.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που εντάσσονται στο Μέτρο: 200

Δείκτες αποτελεσμάτων:

- Αύξηση Ακαθ. Πρ. Αξίας εκμεταλλεύσεων (εκατομμ. €) 0,5

Μέτρο 121: Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (Άρθρα 50 (b) (i) και 26 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 17 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.1)

Το Μέτρο περιλαμβάνει δύο καθεστώτα ενίσχυσης. **Το πρώτο αφορά στην πραγματοποίηση επενδύσεων στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις**, προκειμένου να βελτιώσουν το επίπεδο της αποτελεσματικότητάς τους. **Το δεύτερο, αφορά στην παροχή ενισχύσεων για τη διαχείριση των αποβλήτων στις οργανωμένες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις**, όπως είναι, κυρίως, οι χοιροτροφικές και οι αγελαδοτροφικές. Και τα δύο καθεστώτα ανταποκρίνονται σε ανάγκες της Κυπριακής Γεωργίας. Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις που προέκυψαν από την ανάλυση

που έγινε στο κεφάλαιο 1 του Πρώτου Μέρους της παρούσας Έκθεσης: **(i)**, το μικρό μέγεθος και το τεχνολογικό επίπεδο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διαμορφώνουν πολύ χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και, επομένως, η προσπάθεια για την βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους, πρέπει να είναι μεγάλη και μακρόχρονη και **(ii)** η διαχείριση των αποβλήτων στις κτηνοτροφικές μονάδες συνιστά βασικό πρόβλημα στην προσπάθεια που καταβάλλουν για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Ως εκ τούτου, το Μέτρο έχει πεδίο εφαρμογής την Επικράτεια και το μεγαλύτερο βάρος από όλα τα άλλα Μέτρα στα πλαίσια του Άξονα 1 και του ΠΑΑ.

Καθεστώς 1: Στόχευση είναι: **(i)** ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, **(ii)** η βελτίωση και αναδιάρθρωση της παραγωγής, **(iii)** η προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, **(iv)** η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, **(v)** η μείωση του κόστους παραγωγής, **(vi)** η προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές, **(vii)** η βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων, **(viii)** η βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, **(ix)** η προστασία των υδάτινων πόρων, **(x)** η βελτίωση της ευημερίας των ζώων, **(xi)** η ασφάλεια των εργαζομένων και **(xii)** η προώθηση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής.

Δικαίωμα ένταξης στο καθεστώς έχουν οι κάτοχοι γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, φυσικά ή νομικά πρόσωπα και Ομάδες Παραγωγών, που πληρούν τις προϋποθέσεις που περιγράφονται με πληρότητα και σαφήνεια. **Οι ενισχύσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:** **(i)** ενισχύσεις από 3.000 € έως 9.000 € ανά εκμετάλλευση, με την υποχρέωση υποβολής απλοποιημένου Σχεδίου Βελτίωσης, με το οποίο να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις βελτιώνουν τη συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης και υπηρετούνται οι στόχοι του Μέρους και θα καλύψουν το 20% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του καθεστώτος. **(ii)** Ενισχύσεις μεγαλύτερες των 9.000 € και μέχρι 400.000 € ανά εκμετάλλευση, με την υποχρέωση υποβολής Ολοκληρωμένης Μελέτης Οικονομικής Βιωσιμότητας (με ανάλυση κόστους-οφέλους), θα καλύψουν το 80% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του καθεστώτος και, κατά 60% θα αφορούν στη γεωργία και κατά 40% στη κτηνοτροφία.

Στην περιγραφή του καθεστώτος προσδιορίζονται με σαφήνεια και πληρότητα οι επιλέξιμες δαπάνες για την περίπτωση των δενδρωδών, των κηπευτικών, των ανθοκομικών και των αροτραίων καλλιεργειών, των καλλιεργειών αρωματικών φυτών, της αγελαδοτροφίας, της χοιροτροφίας, της αιγοπροβατοτροφίας, της πτηνοτροφίας και κονικλοτροφίας. Οι ενισχύσεις που αφορούν σε εκμεταλλεύσεις των περιοχών εξισωτικής αποζημίωσης θα καλύπτουν 60% του επιλέξιμου κόστους για νέους γεωργούς και 50% για τους υπόλοιπους, ενώ, για τις λοιπές περιοχές, τα αντίστοιχα ποσοστά θα είναι 50% και 40%. Είναι σημαντική η πρόνοια ότι, σε περίπτωση που οι εγκεκριμένες αιτήσεις υπερκαλύπτουν τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους, θα γίνεται επιλογή, με την εφαρμογή στοχευμένης μοριοδότησης με κριτήρια: τις διεξόδους στην αγορά, την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, την περιβαλλοντική προσαρμογή, τη συμβολή στην ηλικιακή βελτίωση του αγροτικού πληθυσμού, τη στήριξη μειονεκτικών περιοχών και τη συμμετοχή σε προηγούμενες προκηρύξεις του καθεστώτος.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν: 1.600

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Συνολικές επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 104
- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα εισάγουν νέα προϊόντα ή νέες τεχνικές 200
- Αύξηση της Ακαθ. Προστιθέμενης Αξίας/εκμετάλλευσεων (εκατομμ. €) 4

Καθεστώς 2: Στόχευση του καθεστώτος αυτού είναι η άμβλυνση του προβλήματος διαχείρισης του μεγάλου όγκου των αποβλήτων, κυρίως των χοιροτροφικών και αγελαδοτροφικών εκμεταλλεύσεων και η υποστήριξη της προσπάθειας για την εφαρμογή της εναρμονισμένης νομοθεσίας περί προτύπων παραγωγής/εμπορίας κρέατος πουλερικών, στα πλαίσια της οποίας η διαχείριση των αποβλήτων των πτηνοσφαγείων είναι σοβαρό πρόβλημα. Η χρήση των χοιρολυμάτων για σκοπούς λίπανσης-εναπόθεσης στους αγρούς πρέπει, για διασφάλιση της αειφορίας της γης, να υποστεί επεξεργασία και ωρίμανση. Για χοιροστάσια τα οποία, με βάση τη δυναμικότητα τους, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας IPPC (Οδηγία για Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης) Αρ. 96/91 επιβάλλεται η εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών (Best Available Techniques) διαχείρισης χοιρολυμάτων. Εξάλλου, η εφαρμογή του καθεστώτος πλαισιώνεται και από την σχετική εναρμονισμένη Νομοθεσία⁶.

Δικαίωμα συμμετοχής στο Καθεστώς έχουν όλα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ιδιοκτήτες χοιροστασίων, βουστασίων, σφαγείων και άλλοι ενδιαφερόμενοι για επεξεργασία των αποβλήτων και της κοπριάς των μονάδων τους, μόνη της ή σε ανάμειξη με άλλα γεωργοκτηνοτροφικά απόβλητα (στέμφυλα, ελαιοπυρήνας κλπ), όπως είναι η κομποστοποίηση, συγκομποστοποίηση, παραγωγή βιοαερίου, αρκεί να πληρούν τα κριτήρια που καθορίζονται με πληρότητα και σαφήνεια στην περιγραφή του καθεστώτος. Το Καθεστώς δεν έχει παραγωγικό χαρακτήρα αυτό καθεαυτό αλλά αποσκοπεί στην τήρηση των απαιτήσεων πολλαπλής συμμόρφωσης και στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Ειδικότερα, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση προβλημάτων σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση εντατικών κτηνοτροφικών μονάδων, σε συνάρτηση με την οδηγία 91/676 για τα νιτρικά και άλλους κανόνες για διατήρηση του περιβάλλοντος.

Η χορήγηση της ενίσχυσης καλύπτει ποσοστό 40-50% της επιλέξιμης δαπάνης στις μη μειονεκτικές και μειονεκτικές περιοχές, αντίστοιχα, χωρίς δικαίωμα πώλησης βιοαερίου ή ηλεκτρισμού ή σε 30% εάν γίνεται χρήση αυτού του δικαιώματος και τελεί υπό την προϋπόθεση

⁶ (i) Νόμος 106(I)/2002 «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και του Εδάφους», που καθιστά υποχρεωτική την εξασφάλιση Άδειας Απόρριψης Χοιρολυμάτων από όλα τα χοιροστάσια, βουστασία ή πτηνοσφαγεία καθώς και εφαρμογή της Οδηγίας για τη νιτρορύπανση, (ii) Νόμος 140(I)/2005 «περί Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα», που προβλέπει ότι όλα τα νέα χοιροστάσια δυναμικότητας πέραν των 500 χοιρομητέρων ή/και 2500 χοίρων πάχυνσης βάρους πέραν των 30 κιλών, υποχρεούνται να υποβάλουν αίτηση για εξασφάλιση Πολεοδομικής Άδειας και πλήρη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, (iii) η Ευρωπαϊκή Οδηγία 96/61/ΕΚ σχετική με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, σύμφωνα με την οποία όλα τα νέα αμιγή χοιροστάσια, με περισσότερες από 750 χοιρομητέρες ή 2000 χοίρους πάχυνσης πέραν των 30 κιλών (και για τα μικτά χοιροστάσια, όπως της Κύπρου, όσα στεγάζουν πέραν από 400 χοιρομητέρες), πρέπει να εφαρμόσουν τις «Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές», στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνεται και η εγκατάσταση συστημάτων βιολογικής επεξεργασίας χοιρολυμάτων και η ορθολογιστική χρήση τους με γνώμονα την αειφορία της γης.

ότι, με την πραγματοποίηση των επενδύσεων, οι μονάδες θα πληρούν τις προϋποθέσεις αδειοδότησης για απόρριψη των λυμάτων. Το ύψος της ενίσχυσης κυμαίνεται μεταξύ 40.000 και 400.000 €.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός μονάδων που θα ενισχυθούν 15

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Συνολικές επενδύσεις (ιδιωτικές) που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 65,0
- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα εισάγουν νέες τεχνικές 15
- Ακαθ. Προστιθέμενη αξία στις εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται (εκατομμ. €) 1,88

Μέτρο 123: Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων (Άρθρα 20 (b) (i) και 28 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 19 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.3)

Στόχευση του Μέτρου είναι: η ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή Προστιθέμενη Αξία, η ανάπτυξη νέων επεξεργασιών και τεχνολογιών που συνδέονται με τα προϊόντα αυτά και η προώθηση καινοτόμων επενδύσεων, η αξιοποίηση πρώτων υλών γεωργικής προέλευσης, η βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος, ο προσανατολισμός της παραγωγής στις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών, η βελτίωση ή ο εξορθολογισμός των διαύλων εμπορίας ή των διαδικασιών μεταποίησης, η βελτίωση της ποιότητας και των υγειονομικών συνθηκών και η τήρηση των αναγκαίων προτύπων, η προστασία του περιβάλλοντος, η διατήρηση και προώθηση παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές.

Στην περιγραφή του Μέτρου προσδιορίζονται με σαφήνεια και πληρότητα οι επιλέξιμοι κλάδοι, όπως, επίσης και οι δικαιούχοι, που διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: **(Α)** μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που ανήκουν στην κατηγορία των ΜΜΕ⁷, **(Β)** πολύ μικρές επιχειρήσεις της κατηγορίας των ΜΜΕ⁸, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση επενδύσεων στους επιλέξιμους Κλάδους και Δραστηριότητες (εξαιρουμένων των δραστηριοτήτων της δασοκομίας) και είναι εγκατεστημένες ή θα εγκατασταθούν στα ελεύθερα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας, **(Γ)** πολύ μικρές επιχειρήσεις της κατηγορίας των ΜΜΕ⁸, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση επενδύσεων στα ελεύθερα εδάφη της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τα δασοκομικά προϊόντα.

Το ύψος της ενίσχυσης ορίζεται σε 40% του επιλέξιμου κόστους, με ανώτατο όριο ενίσχυσης 400.000 € για τους δικαιούχους της κατηγορίας Α και 170.000 € για τους δικαιούχους των κατηγοριών Β και Γ. Η ενίσχυση αυτή χορηγείται με την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος θα έχει συνεισφορά τουλάχιστον 25% της επιλέξιμης δαπάνης.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

⁷ Σύσταση της Επιτροπής των ΕΚ 2003/361/Ε/06.05.2003

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός επιχειρήσεων που θα ενισχυθούν 350-400

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 60
- Αριθμός επιχειρήσεων που θα εισαγάγουν νέα προϊόντα/τεχνικές 40-50
- Ακαθ. Προστιθέμενη αξία των εκμεταλλεύσεων που θα υποστηριχθούν (εκατομμ. €) 3,0

Μέτρο 125: Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη (Άρθρα 20 (b) (v) και 30 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.2.5

Το Μέτρο στοχεύει στην παροχή ενισχύσεων για τη δημιουργία έργων υποδομής που συμβάλλουν στη χωροταξική και περιβαλλοντική αναβάθμιση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που θα ενταχθούν στις κτηνοτροφικές περιοχές. Μόνος δικαιούχος είναι το Τμήμα Γεωργίας του ΥΓΦΠΠ, με την έννοια ότι θα αποδώσει λογ/σμό για το κόστος των επιλέξιμων δράσεων.

Το Μέτρο θα εφαρμοστεί σε όλη την Επικράτεια και οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν έργα και βελτιώσεις σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες όπου θα μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να εγκατασταθούν κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Οι επιλέξιμες δράσεις περιγράφονται με πληρότητα στο προσχέδιο.

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός έργων που θα ενισχυθούν (κτηνοτροφικά πάρκα, όχι μονάδες) 30

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 1,5

Μέτρο 132: Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων (Άρθρο 32 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 22 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.3.2)

Μέτρο 133: Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης, στο πλαίσιο των συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων (Άρθρα 20 (c) (iii) και 33 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 22 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.3.3)

Τα προαναφερόμενα δύο Μέτρα, στα πλαίσια του ΠΑΑ της Κύπρου, ενοποιούνται σε ένα ενιαίο Μέτρο 1.8 «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων», που περιλαμβάνει δύο καθεστάτα ενίσχυσης, για τα οποία το κόστος εφαρμογής τους προσδιορίζεται ενιαίο στον χρηματο-οικονομικό πίνακα. Το πρώτο (1.7.1) αφορά στο Μέτρο 132 και το δεύτερο (1.7.2) στο Μέτρο 133).

Καθεστώς 1 (132): Σκόπευση του καθεστώτος είναι η διασφάλιση των καταναλωτών για την ποιότητα του προϊόντος ή την χρησιμοποιούμενη μέθοδο παραγωγής, η αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας για τα πρωτογενή γεωργικά προϊόντα και η διεύρυνση των διεξόδων στις αγορές. Η στήριξη καλύπτει προϊόντα τα οποία προορίζονται **μόνο** για ανθρώπινη κατανάλωση και αφορά σε συστήματα δύο κατηγοριών:

Η πρώτη κατηγορία συστημάτων περιλαμβάνει τα κοινοτικά συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων που έχουν καθοριστεί με βάση τους κοινοτικούς Κανονισμούς⁸:

Η δεύτερη κατηγορία συστημάτων περιλαμβάνει συστήματα ποιότητας τροφίμων που είναι αναγνωρισμένα από το Κράτος μέλος και πληρούν τα ακόλουθα κριτήρια: **(i)** η ιδιοτυπία του τελικού προϊόντος τεκμηριώνεται με τη τήρηση λεπτομερών υποχρεώσεων που αφορούν στις γεωργικές μεθόδους (διαδικασία παραγωγής του προϊόντος και ποιοτικά χαρακτηριστικά που υπερβαίνουν τα εμπορικά πρότυπα ποιότητας όσον αφορά την ανθρώπινη, φυτική και ζωική υγεία, την ευημερία των ζώων και την προστασία του περιβάλλοντος), **(ii)** δεσμευτικές προδιαγραφές του προϊόντος με επιβεβαίωση της συμμόρφωσης προς αυτές από ανεξάρτητο φορέα ελέγχου, **(iii)** τα συστήματα ποιότητας θα είναι ανοικτά προς όλους τους παραγωγούς, **(iv)** η διαφάνεια θα επιβεβαιώνεται με ολοκληρωμένη ιχνηλασιμότητα των προϊόντων και **(v)**, τα συστήματα θα ανταποκρίνονται στις υπάρχουσες και προβλεπόμενες ευκαιρίες της αγοράς.

Οι παρεχόμενες ενισχύσεις καλύπτουν: **(i)** τα πρόσθετα σταθερά έξοδα, που προκύπτουν από την τήρηση προδιαγραφών και απαιτήσεων για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, **(ii)** τα έξοδα ένταξης στο συγκεκριμένο σύστημα ποιότητας, **(iii)** τα έξοδα που αφορούν στους ελέγχους και στην πιστοποίηση από την Αρμόδια Αρχή ή από αναγνωρισμένο ιδιωτικό οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης, **(iv)** τα έξοδα για την τήρηση στοιχείων και συμπλήρωση εντύπων όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα κατά την παραγωγή και εμπορία του προϊόντος και **(iv)**, λογιστικά έξοδα

Το μέγιστο ύψος των ενισχύσεων για στήριξη γεωργών που εμπλέκονται στην παραγωγή προϊόντων ποιότητας με βάση του Καν. (ΕΚ) 510/2006, 509/2006 και 2092/91 ορίζεται σε 3.000 € ανά εκμετάλλευση και για περίοδο 5 ετών και καλύπτει το ποσό των επιλέξιμων δαπανών κατά 100%. Στην περιγραφή του Μέτρου αιτιολογείται με σαφήνεια και πληρότητα το ύψος ενίσχυσης: **(i)** για προϊόντα του Καν (ΕΚ) 2092/91, 17 €/δεκάριο, με βάση την έκταση που θα επιδοτείται από το Μέτρο 214 (αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις) και μέχρι 340 € ανά γεωργό για λογιστικά έξοδα, **(ii)** για την Κουμανδαρία, 112 €/δεκάριο και **(iii)**, για την πατάτα ΠΟΠ, 100 €/δεκάριο.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα υποστηριχθούν 3.500

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Αξία γεωργ. παραγωγής που θα υπάγεται στα επιλέξιμα συστήματα (εκατομμ. €) 50
- Αύξηση της Ακαθ. Προστ. Αξίας των εκμεταλλεύσεων που θα υποστηριχθούν 4,70

⁸ **(i)** Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 510/2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων, εάν έχουν εγγραφεί στο Εθνικό ή Κοινοτικό Μητρώο, **(ii)** Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 509/2006 για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα που χαρακτηρίζονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα, εάν έχουν εγγραφεί στο Εθνικό ή Κοινοτικό επίπεδο, **(iii)** Κανονισμός (ΕΚ) 2092/1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής, **(iv)** Τίτλος VI του Κανονισμού (ΕΚ) 1493/1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοικονομικής αγοράς.

Ειδικός δείκτης:

• Αριθμός ενισχυόμενων γεωργικών εκμεταλλεύσεων: βιολογικής καλλιέργειας	1.000
παραγωγής κουμανδαρίας	570
παραγωγής ΟΕΟΠ	1.600
άλλα συστήματα	300

Καθεστώς 2 (133): Στόχευση του καθεστώτος είναι να βελτιωθούν οι γνώσεις των καταναλωτών σχετικά με τις προδιαγραφές των προϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο των συστημάτων για την ποιότητα. Για το λόγο αυτό, παρέχεται στήριξη στις Ομάδες Παραγωγών για να ενημερώσουν τους καταναλωτές και να προωθούν τα προϊόντα που παράγονται στο πλαίσιο συστημάτων ποιότητας.

Οι επιλέξιμες δράσεις για ενημέρωση και προώθηση επικεντρώνονται: **(i)** στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή πλεονεκτήματα των προϊόντων ποιότητας, όπως είναι: η ποιότητα, ο ειδικός τρόπος παραγωγής, τα επίπεδα ευημερίας των ζώων και ο σεβασμός προς το περιβάλλον και **(ii)**, στη διάδοση της επιστημονικής και τεχνικής γνώσης για τα προϊόντα αυτά (εξαιρούνται οι δράσεις πληροφόρησης και προώθησης που καλύπτονται από τον Κανονισμό (ΕΚ) 2826/2000).

Δικαιούχοι είναι «Ομάδες Παραγωγών», με αντικείμενο: προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) / Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) που κατοχυρώνονται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006 (περιλαμβανομένης της πατάτας ΠΟΠ), **(ii)** προϊόντα που κατοχυρώνονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 509/2006, **(iii)** βιολογικά προϊόντα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2092/1991, **(iv)** προϊόντα που κατοχυρώνονται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 1493/1999 (περιλαμβανομένης της Κουμανδαρίας)

Επιλέξιμες δαπάνες για ενίσχυση είναι αυτές που αφορούν: στην οργάνωση και /ή τη συμμετοχή σε εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις, σε εκστρατείες προώθησης των προϊόντων ποιότητας, στην προβολή, δημοσιότητα και διαφήμιση των προϊόντων ποιότητας και στην ενημέρωση του καταναλωτή για την ύπαρξη αυτών των προϊόντων και των προδιαγραφών τους.

Η στήριξη καλύπτει μέχρις 70% του επιλέξιμου κόστους, με μέγιστο ποσό επιδότησης 100.000 € ανά δικαιούχο και ανά τριετία.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

• Αριθμός δράσεων που θα υποστηριχθούν	10
--	----

Δείκτης αποτελεσμάτων:

• Αξία παραγωγής που θα υπάγεται στα επιλέξιμα συστήματα (εκατομμ. €)	50
---	----

Μέτρο 142: Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών και Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών (Άρθρα 20 (d) (ii) και 35 του Καν. ΕΕ 1698/2005 και Άρθρο 25 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.4.2)

Σκοπός του μέτρου είναι η ενθάρρυνση σύστασης Ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.) και Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών (Ε.Ο.Π), μέσω της κατ' αποκοπήν παροχής οικονομικών ενισχύσεων, για 5

χρόνια, με βάση τον κύκλο εργασιών ή την αξία της παραγωγής που τίθεται σε εμπορία κάθε έτος, με στόχο την προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων στις απαιτήσεις της αγοράς, την από κοινού διάθεση των προϊόντων στην αγορά, και την θέσπιση κοινών κανόνων για τις πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή, με ιδιαίτερη έμφαση στη συγκομιδή και τη διάθεσή της. Οι ενισχύσεις καλύπτουν τις δαπάνες διοικητικής λειτουργίας των αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών.

Δικαιούχοι είναι αναγνωρισμένες Ο.Π. ή Ε.Ο.Π. για προϊόντα που διέπονται από ΚΟΑ, στις οποίες όμως δεν προβλέπεται παρόμοια στήριξη από την αντίστοιχη Κοινή Οργάνωση Αγοράς (ΚΟΑ) καθώς και για προϊόντα χωρίς ΚΟΑ, όπως αυτά καθορίζονται στη σχετική Κυπριακή και Κοινοτική νομοθεσία και κατονομάζονται στην περιγραφή του Μέτρου με πληρότητα και σαφήνεια.

Η ενίσχυση, όπως προαναφέρεται, παρέχεται για τα 5 πρώτα χρόνια από την ίδρυση των Ομάδων Παραγωγών, ορίζεται ως ποσοστό της αξίας της ετήσιας παραγωγής που διατίθεται στην αγορά από τις Ομάδες Παραγωγών και δεν μπορεί να υπερβαίνει, για τα πέντε χρόνια, το ποσό των 1.000.000 €. Πάντως, το ανώτατο όριο για κάθε ΟΠ είναι: για το πρώτο και δεύτερο έτος 100.000 €, για το τρίτο έτος 80.000 €, για το τέταρτο έτος 60.000 € και, για το πέμπτο έτος, 50.000 €.

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός Ομάδων Παραγωγών που θα ενισχυθούν 40

Δείκτης αποτελεσμάτων και επιπτώσεων:

- Αξία γεωργ. παραγωγής των Ομάδων Παραγωγών που ενισχύονται (εκατομμ. €) 80

Μέτρο 131: Ενισχύσεις για την ικανοποίηση των προτύπων της ΕΕ (Άρθρα 20 (c) (i) και 31 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 21 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.3.1)

Το Μέτρο στοχεύει να βοηθήσει τις γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις να ικανοποιήσουν πλήρως τα διάφορα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς του περιβάλλοντος, της υγείας και υγιεινής των ζώων και των φυτών, της ευημερίας των ζώων και της επαγγελματικής ασφάλειας. Ειδικότερη στόχευση του Μέτρου είναι: **(i)** η γρήγορη εφαρμογή των προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **(ii)** η τήρηση αυτών των προτύπων από τους γεωργοκτηνοτρόφους, **(iii)** η βελτίωση/αποφυγή υποβάθμισης του περιβάλλοντος, **(iv)** η ευημερία των ζώων, **(v)** η υγιεινή του κοινού, των ζώων και των φυτών και **(vi)**, η επαγγελματική ασφάλεια.

Επιλέξιμες δραστηριότητες είναι όλες εκείνες που στοχεύουν να ικανοποιήσουν τόσο τα «νέα πρότυπα» όσο και τα «υφιστάμενα πρότυπα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περιγραφή του Μέτρου εξειδικεύονται τα νέα πρότυπα και τα υφιστάμενα, δηλαδή εκείνα που θεσπίζονται από τις υιοθετημένες Οδηγίες, μεταξύ των οποίων είναι:

Περιορισμός της νιτρορύπανσης, κατά προτεραιότητα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των ευαίσθητων περιοχών.

Τήρηση των κανόνων που αφορούν στην ευημερία των ζώων, με προτεραιότητα στη χοιροτροφία και πτηνοτροφία.

Ικανοποίηση των προτύπων υγιεινής στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος.

Στην περιγραφή του Μέτρου προσδιορίζονται με σαφήνεια οι προϋποθέσεις για την παροχή της ενίσχυσης.

- Για τον περιορισμό της νιτρορύπανσης ορίζεται σε 300, 240, 180, 120 και 60 ε ανά εκτάριο για ένα έκαστο των 5 χρόνων εφαρμογής του Μέτρου.
- Για την ικανοποίηση των προτύπων ευημερίας των ζώων: **(i)** για τη χοιροτροφία ορίζεται σε 20, 16, 12,8 και 4 ε ανά χοιρομητέρα και για ένα έκαστο των 5 χρόνων και σε 56, 45, 34 22 και 11 ε για την αραίωση των χοιρομητέρων, **(ii)** για την πτηνοτροφία, για την τροποποίηση των κλωβοστοιχιών ορνίθων αυγοπαραγωγής, με στόχο την αραίωση, σε 2.200, 1.768, 1.320, 880 και 400 ε ανά 1.000 όρνιθες αυγοπαραγωγής για κάθε χρόνο και για την αντικατάσταση των υφιστάμενων με νέους σε 5.860, 4.688, 3.516, 2.344 και 1.172 ε ανά 1.000 όρνιθες αυγοπαραγωγής.
- Για την ικανοποίηση του προτύπου υγιεινής στην παραγωγή αγελάδων γάλακτος ορίζεται επιχορήγηση 30, 24, 18, 12 και 6 ε ανά αγελάδα και χρόνο.

4.4.3. Τα Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 2

Μέτρα 211 & 212: Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε ορεινές (211) και άλλες περιοχές εκτός των ορεινών (212) (Άρθρα 36 (a) (i) (ii) και 37 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημεία 5.3.2.1.1 και 2)

Τα προαναφερόμενα δύο Μέτρα, στα πλαίσια του ΠΑΑ της Κύπρου, ενοποιούνται σε ένα **ενιαίο Μέτρο 2.1 «Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές και περιοχές Natura 2000»**. Το κόστος εφαρμογής των δύο Μέτρων προσδιορίζεται ενιαίο στον χρηματοοικονομικό πίνακα.

Η λογική του Μέτρου 211 ανταποκρίνεται στην ανάγκη ενίσχυσης των εισοδημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στις μειονεκτικές περιοχές, ως αντιστάθμισμα μέρους της απώλειας εισοδήματος που οφείλεται σε μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα ή αντίξοες καιρικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν τις περιοχές αυτές και επηρεάζουν τη γεωργική παραγωγή. Στόχευση του Μέτρου είναι: η παροχή στήριξης για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, η διατήρηση βιώσιμης αγροτικής κοινότητας, η διαφύλαξη του φυσικού χώρου και η διατήρηση και προαγωγή αειφορικών γεωργικών συστημάτων στις μειονεκτικές περιοχές.

Η λογική του Μέτρου 212 ανταποκρίνεται στην ανάγκη ενίσχυσης των εισοδημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στις περιοχές «Natura 2000» ως αντιστάθμισμα του αυξημένου κόστους και του διαφυγόντος εισοδήματος λόγω μειονεκτημάτων στις περιοχές αυτές, τα οποία σχετίζονται με την εφαρμογή των Οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ. Στόχευση του Μέτρου

είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιοχών Natura 2000, με υιοθέτηση από τους γεωργούς μεθόδων για τη διατήρηση και προστασία των περιοχών αυτών όπως ορίζουν οι προαναφερόμενες οδηγίες.

Οι ενισχύσεις του Μέτρου 2.1.1 διαφοροποιούνται σε δύο περιφέρειες μειονεκτικών περιοχών οι οποίες προσδιορίζονται με βάση: **(i)** τη σοβαρότητα των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων που επηρεάζουν τη γεωργική δραστηριότητα, **(ii)** την υφιστάμενη κατάσταση και οικονομική διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και **(iii)**, το είδος της καλλιέργειας ώστε να αποφευχθεί η υπεραντιστάθμιση σε ορισμένες εκτατικές ξηρικές καλλιέργειες και να μην προκληθούν στρεβλώσεις. Η εξισωτική αποζημίωση στις δύο περιφέρειες καθορίζεται ως ακολούθως:

Περιφέρειες καλλιέργειας	Έκταση σε εκτάρια	Εξισωτική αποζημίωση €/εκτάριο
Πρώτη:		
Αροτραίες	1.381	150
Λοιπές	8.229	120
Δεύτερη:		
Αροτραίες	45.200	100
Λοιπές	8.451	70
Σύνολο	63.261	-

Οι ενισχύσεις του Μέτρου 212, για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις περιοχές «Natura 2000», σύμφωνα με τον Καν (ΕΚ) 1698/2005, ορίζονται σε 200 €/εκτάριο.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

Αριθμός εκμ/σεων που θα ενισχυθούν:	Ορεινές περιοχές;	4.980
	Λοιπές μειονεκτικές περιοχές εκτός των ορεινών	11.590
	Περιοχές Natura 2000	;
Έκταση που θα ενισχυθεί (εκτάρια):	Ορεινές περιοχές	9.610
	Λοιπές μειονεκτικές περιοχές εκτός των ορεινών	63.651
	περιοχές Natura 2000	2.015

Δείκτες αποτελεσμάτων:

• Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια)	54.651
• Έκταση στην οποία βελτιώνεται η ποιότητα του εδάφους (εκτάρια)	9.000
• Έκταση στην οποία αποφεύγεται η περιθωριοποίηση και εγκατάλειψη γεωργικής γης (εκτάρια) ⁹	9.610
• Δείκτης επιπτώσεων: (3), εκτάρια	54.651

Μέτρο 213: Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές «Natura 2000» (Άρθρο 38 και 39 του Καν. (ΕΕ) 1698/2005):

⁹ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Το Μέτρο 213 προορίζεται να εφαρμοστεί σε 36 περιοχές «Natura 2000» στις οποίες περιλαμβάνεται έκταση γεωργικής γης 2.827 εκταρίων. Δικαίωμα συμμετοχής στα Μέτρα είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που είναι μόνιμοι κάτοικοι μειονεκτικών περιοχών, κατέχουν ή διαχειρίζονται γεωργική γη τουλάχιστον τριών στρεμμάτων, δεσμεύονται να συνεχίσουν για πέντε τουλάχιστον χρόνια τη γεωργική δραστηριότητα, εφαρμόζουν την πολλαπλή συμμόρφωση και δέχονται ανεπιφύλακτα και διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν τα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα.

Η ενίσχυση που παρέχεται ορίζεται σε 350 €/εκτάριο και θα επαναπροσδιοριστεί στα πλαίσια των Διαχειριστικών Σχεδίων που θα εκπονηθούν.

Δείκτες εκροών:

- Έκταση γεωργικής γης υπό ενίσχυση στις περιοχές «Φύση 2000» 2.015

Δείκτες επιπτώσεων¹⁰: (1), (4), (5), (6)

Μέτρο 214: Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις (Άρθρα 36 (α) (iv) και 39 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 27 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.1.4)

Οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις, σύμφωνα με το προαναφερόμενο Άρθρο του Κανονισμού, χορηγούνται σε γεωργούς ή και σε άλλους διαχειριστές γης που αναλαμβάνουν, για περίοδο τουλάχιστον 5 ετών, εθελονικά γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα που θεσπίζονται με τα Άρθρα 4 και 5 και τα Παραρτήματα III και IV του Καν (ΕΚ) 1782/2003, τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων και τις άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία. Οι ενισχύσεις στοχεύουν στην κάλυψη του πρόσθετου κόστους και της απώλειας εισοδήματος που προσδιορίζουν οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται. **Το Μέτρο**, στα πλαίσια του ΠΑΑ της Κύπρου, συνιστά το Μέτρο 2.3 και **περιλαμβάνει επτά (8) καθεστώτα παροχής ενισχύσεων:**

Καθεστώς 1: Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις στους καλλιεργητές οινοποιήσιμων αμπελιών: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι η αμπελοκαλλιέργεια στην Κυπριακή Δημοκρατία αξιοποιεί εδάφη επικλινή/ πετρώδη/ φτωχά και έχει εξαιρετικά μεγάλη σημασία από άποψη οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική (13.000 εκτάρια ορεινής περιοχής καλύπτεται από οινοποιήσιμα αμπέλια, 15.000 άτομα έχουν την αμπελουργία ως δεύτερη /συμπληρωματική, κυρίως, εργασία). Η έλλειψη εργατικού δυναμικού, το υψηλό του κόστος, ο επίπονος χαρακτήρας των καλλιεργητικών φροντίδων στα επικλινή εδάφη και η γενική τάση για εγκατάλειψη της υπαίθρου, είχαν σαν αποτέλεσμα την επικράτηση της χρήσης χημικών εισροών για καταστροφή των ζιζανίων, με αποτέλεσμα να έχουν αυξηθεί οι κίνδυνοι για τον άνθρωπο και για το περιβάλλον, με την υποβάθμιση της ποιότητας των υπόγειων και επιφανειακών νερών και των εδαφών. Επειδή πολλοί αμπελώνες είναι επικλινείς, τα χημικά παρασκευάσματα

¹⁰ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

που εφαρμόζονται στο έδαφος παρασύρονται από τα νερά της βροχής και μολύνουν άλλες πιο επίπεδες εκτάσεις και τις λεκάνες απορροής. Η καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των ζιζανίων, αντί χημικής ζιζανιοκτονίας, θα βοηθήσει στην εξάλειψη των προαναφερόμενων κινδύνων.

Στόχευση του καθεστώτος είναι, κυρίως για τις περιοχές παραγωγής οίνων **ΟΕΟΠ**: η επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων, η μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια των αμπελιών, η αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων, η προστασία της δημόσιας υγείας, η βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του και η συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο

Οι ενισχύσεις του καθεστώτος χορηγούνται με την προϋπόθεση ότι θα ικανοποιείται η πολλαπλή συμμόρφωση και, ειδικότερα, οι απαιτήσεις της ισχύουσας σχετικής Νομοθεσίας¹¹. Οι παρεχόμενες ενισχύσεις αφορούν: **(i)** στην εφαρμογή μηχανικής καλλιέργειας ή άλλου μηχανικού τρόπου καταστροφής των ζιζανίων αντί της ζιζανιοκτονίας στα οινοποιήσιμα αμπέλια, (600 Ευρώ/εκτάριο), **(ii)** σε πρόσθετη ενίσχυση 200 €/εκτάριο, για αμπελώνες που βρίσκονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με υψόμετρο άνω των 800 μ. ή με υψόμετρο άνω των 500 μ. και μέση κλίση εδάφους 15% και άνω, δεδομένου ότι στους αμπελώνες αυτούς, εκτός του ότι χρειάζεται αυξημένο κόστος καταστροφής των ζιζανίων, τα εδάφη είναι αβαθή και μικρής γονιμότητας, με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται χαμηλές αποδόσεις και μειωμένα εισοδήματα.

Οι δείκτες εκροών αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

• Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενταχθούν	5.800
• Έκταση αμπελώνων που θα ενταχθούν (εκτάρια)	6.000

Δείκτης αποτελεσμάτων:

• Έκταση αμπελιών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια)	6.000

Δείκτες επιπτώσεων¹²: (1), (3), (4)

¹¹ **(i)** Ο Νόμος περί «Βιολογικής Παραγωγής 160/(I)/2001» που είναι πλήρως εναρμονισμένος με την αντίστοιχη νομοθεσία της Ε.Ε. [Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 και (ΕΚ) 1804/99], **(ii)** η εφαρμογή της Οδηγίας για τη λάσπη των οικιακών λυμάτων (86/278/ΕΟΚ), **(iii)** ο εφαρμοστικός Νόμος περί Προστασίας και Διαχείρισης άγριων πτηνών και Θηραμάτων Εφαρμοστικός Νόμος (152 (I)/2003) και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου για τη Διατήρηση των Άγριων Πτηνών (79/409/ΕΟΚ), **(iv)** ο Νόμος περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και του Εδάφους 106(I)/2002 και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου περί Προστασίας των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (86/278 ΕΟΚ), **(v)** η εφαρμογή της Οδηγίας για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (91/676/ΕΟΚ), **(vi)** ο εναρμονισμένος Νόμος περί Προστασίας και Διαχείρισης της φύσης της άγριας ζωής (153(I)/2003) και η σχετική Οδηγία του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ) και **(vii)**, Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που καθορίζει τις γενικές αρχές για την ασφάλεια των τροφίμων (ΕΚ 178/2002).

¹² Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Καθεστώς 2: Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις στους καλλιεργητές πατάτας: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι η πατατοκαλλιέργεια στην Κυπριακή Δημοκρατία καλύπτει έκταση 5.000 εκταρίων και αποτελεί το κυριότερο εξαγωγικό γεωργικό προϊόν της. Λόγω της πολύχρονης εντατικής καλλιέργειας της πατάτας, συνήθως ως συνεχούς μονοκαλλιέργειας και, μερικές φορές, ως σύστημα διετούς αμειψισποράς, σε μια σχετικά μεγάλη συμπαγή έκταση στα Κοκκινοχώρια Επαρχίας Αμμοχώστου-Λάρνακας και, σε μικρότερο βαθμό, σε άλλες Επαρχίες, έχουν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα μείωσης της γονιμότητας του εδάφους και της ποιότητας του προϊόντος και αύξησης των εδαφικών παρασίτων. Επομένως, απαιτείται η εφαρμογή συστήματος τριετούς αμειψισποράς με υποχρεωτική εφαρμογή χλωρής λίπανσης και συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής (Ο.Δ.Π. – ICM) πατατών, για προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρο ανάπτυξη.

Η εφαρμογή του καθεστώτος σκοπεύει την επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων με τη μείωση της χρήσης αγροχημικών παρασκευασμάτων και με την ορθολογιστική χρήση του νερού. Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια πατατών, η αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων, η μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων και η βελτίωση της ποιότητας και ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων, η προαγωγή της επαγγελματικής ασφάλειας και ευημερίας των παραγωγών και του εργατικού προσωπικού, η προστασία της δημόσιας υγείας, η προσαρμογή της παραγωγής των κυπριακών πατατών κατά τρόπο που να ικανοποιεί τις αυξημένες απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού καταναλωτικού κοινού και η βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και η αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του.

Οι ενισχύσεις παρέχονται υπό όρους και προϋποθέσεις που ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο του Άρθρου 39 του Καν. (ΕΕ) 1698/2005 και που προσδιορίζονται με πληρότητα και σαφήνεια στην περιγραφή του καθεστώτος. Οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν: στην εφαρμογή τριετούς αμειψισποράς και στην εφαρμογή Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής Πατατών. Το ύψος των παρεχομένων ενισχύσεων προσδιορίζεται σε 600 €/εκτάριο/χρόνο για την εφαρμογή τριετούς αμειψισποράς σε 430 €/εκτάριο/χρόνο, για την εφαρμογή συστήματος Ολοκληρωμένου Διαχείρισης Παραγωγής.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενταχθούν 800
- Έκταση που θα ενταχθεί (εκτάρια) 4.500

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση πατάτας υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 3.000

Δείκτες επιπτώσεων¹³: (1), (3), (4)

Καθεστώς 3: Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις στους καλλιεργητές εσπεριδοειδών: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** η καλλιέργεια εσπεριδοειδών καλύπτει έκταση 5.500 εκταρίων, **(ii)** οι εντατικές καλλιεργητικές τακτικές και η συνεχής χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών για την καταπολέμηση των εχθρών και των ασθενειών και η χρήση ζιζανιοκτόνων, προκαλούν επιβάρυνση του περιβάλλοντος, **(iii)** η έλλειψη νερού και οι περίοδοι ανομβρίας που παρατηρούνται στην Κύπρο, επιβάλλουν την ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων, **(iv)** η μείωση της χρήσης χημικών εισροών έχει ως αποτέλεσμα την προστασία, τη διατήρηση, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων του οικοσυστήματος στις περιοχές καλλιέργειας εσπεριδοειδών. Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η μείωση της χρήσης εντομοκτόνων, μυκητοκτόνων και χημικών λιπασμάτων, η μείωση ή και αντικατάσταση της χρήσης ζιζανιοκτόνων, η ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων, η ασφάλεια των εργαζομένων, η παραγωγή εσπεριδοειδών ποιότητας, η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων, η προστασία της δημόσιας υγείας και η προαγωγή της βιοποικιλότητας.

Το καθεστώς περιλαμβάνει δύο επιλέξιμες δράσεις: την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής Εσπεριδοειδών και την Μηχανική Αντιμετώπιση Ζιζανίων, έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων. Το καθεστώς προβλέπεται να εφαρμοστεί κατά προτεραιότητα στις παραλιακές περιοχές, στη δυτική Λευκωσία και στην ημιορεινή Πιτσιλιά, στους νέους γεωργούς, καθώς και σε εκμεταλλεύσεις που η έκτασή τους είναι μεγαλύτερη από 15 δεκάρια. Το ύψος των ενισχύσεων προσδιορίζεται σε 600 €/εκτάριο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής και σε 300 €/εκτάριο για την μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν 2.600
- Έκταση εσπεριδοειδών που θα ενταχθεί (εκτάρια) 7.500

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση εσπεριδοειδών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 4.000

Δείκτες επιπτώσεων¹⁴: (1), (4)

Καθεστώς 4: Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις για αροτραίες καλλιέργειες: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** με τις αροτραίες καλλιέργειες αξιοποιούνται, κυρίως, εκτάσεις ξηρικές και φτωχής έως μέτριας γονιμότητας, στις οποίες καμιά άλλη καλλιέργεια δεν θα μπορούσε να αποδώσει οικονομικότερα, **(ii)** τα τελευταία 30 χρόνια εφαρμόζεται ως επί το πλείστον μονοκαλλιέργεια σιτηρών (κριθάρι), με αποτέλεσμα τη δημιουργία σοβαρού προβλήματος δυσεξόντων ζιζανίων (βρόμος, αγριοβρόμη, μολόχα),

¹³ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

¹⁴ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

μείωση της γονιμότητας του εδάφους, αύξηση της χρήσης χημικών λιπασμάτων και, τελικά, υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων σιτηρών.

Το καθεστώς σκοπεύει τη μείωση της χρήσης αγροχημικών παρασκευασμάτων, τον περιορισμό των δυσεξόντων ζιζανίων, τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, τη βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του εδάφους, με την εφαρμογή ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης. Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων (ικανοποίηση των σχετικών προτύπων), ο περιορισμός του πληθυσμού των δυσεξόντων ζιζανίων στα σιτηρά αλλά και η βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του εδάφους.

Το καθεστώς περιλαμβάνει ως επιλέξιμες δράσεις την Διακοπή της Μονοκαλλιέργειας Σιτηρών με την εφαρμογή διετούς ή τριετούς συστήματος αμειψισποράς (μια χρονιά αγρανάπαυση ή καλλιέργεια επιλέξιμων ψυχανθών το αργότερο τον τρίτο χρόνο, με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στην περιγραφή του καθεστώτος). Το ύψος των ενισχύσεων προσδιορίζεται έτσι ώστε να καλύψει το 50% του πρόσθετου κόστους και της απώλειας του εισοδήματος που προσδιορίζουν οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν οι τελικοί δικαιούχοι και καθορίζεται μέχρις 96 ε/εκτάριο που έχει παραμείνει σε αγρανάπαυση ή έχει καλλιεργηθεί με επιλέξιμα ψυχάνθη.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν 700
- Έκταση αροτραίων καλλιεργειών που θα ενταχθεί (εκτάρια) 9.000

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση αροτραίων καλλιεργειών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 9.000

Δείκτες επιπτώσεων¹⁵: (2) σε εκτάρια 9.000

Καθεστώς 5: Ενισχύσεις για διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών αμπελιού και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων:

(Α) Διάσωση Παραδοσιακών Φυλών Ζώων: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** η ντόπια φυλή αγελάδων και η ντόπια φυλή παχύρρων προβάτων υπήρξαν, για εκατοντάδες χρόνια, οι κύριες φυλές μηρυκαστικών ζώων που εκτρέφοντο στην Κύπρο, **(ii)** η μηχανοποίηση της γεωργίας κατέστησε ασύμφορη την εκτροφή της ντόπιας φυλής αγελάδων, αφού κύριος λόγος της εκτροφής ήταν η άροση και οι μεταφορές, **(iii)** οικονομικοί λόγοι δεν δικαιολογούν τη διατήρηση των προαναφερόμενων φυλών, λόγω της χαμηλής παραγωγικότητάς τους, **(iv)** οι φυλές αυτές έχουν περιληφθεί στον κατάλογο της Οργάνωσης Τροφίμων και Γεωργίας σαν απειλούμενες με εξαφάνιση (στην Κύπρο εκτρέφονται 200 αγελάδες και 30 ταύροι ντόπιας φυλής καθώς και 550 ντόπια πρόβατα), **(v)** και οι δύο φυλές έχουν μελετηθεί επισταμένα από το Τμήμα Γεωργίας και από το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών της Κύπρου και τα μορφολογικά και

¹⁵ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

άλλα χαρακτηριστικά τους έχουν κωδικοποιηθεί, **(vi)** περιγράφονται σε διάφορες δημοσιεύσεις διεθνών, επιστημονικών περιοδικών,¹⁶

Η εφαρμογή του καθεστώτος σκοπεύει την παροχή ενισχύσεων για κάλυψη μέρους του διαφυγόντος εισοδήματος καθώς και του επιπρόσθετου κόστους εκτροφής και αναπαραγωγής των ζώων, πέραν των δαπανών για καλή γεωργική πρακτική, με στόχο τον πολλαπλασιασμό και τη συντήρηση των φυλών, με ταυτόχρονη εφαρμογή ενδεδειγμένης διαχείρισης και καλής διαβίωσης των ζώων.

Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: **(i)** η διάσωση, διατήρηση των ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον και η αύξηση του αριθμού τους, προκειμένου να αυξηθεί η γενετική ποικιλομορφία με τις προστατευμένες αυτές φυλές οι οποίες αποτελούν ιστορικό/γενετικό κεφάλαιο στο περιβάλλον της Κύπρου, **(ii)** η προστασία και η αποτελεσματική διαχείριση γενετικού υλικού που είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στις ειδικές συνθήκες του τοπικού περιβάλλοντος και που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παράδοσης και του πολιτιστικού τοπίου της κυπριακής υπαίθρου, **(iii)** η αξιοποίηση των επιθυμητών γενετικών ιδιοτήτων των προστατευομένων φυλών για παραγωγικούς σκοπούς και **(vi)**, η ανάπτυξη της έρευνας και της επιστήμης.

Με το καθεστώς αυτό προβλέπεται η ενίσχυση των κτηνοτρόφων που έχουν δεσμευτεί για την διατήρηση και εκτροφή της ντόπιας φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτων και οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται καθορίζονται με σαφήνεια και πληρότητα στην περιγραφή του καθεστώτος. Οι παρεχόμενες ενισχύσεις προσδιορίζονται ως ακολούθως: Για την ντόπια φυλή αγελάδων: 300 ε/χρόνο/κεφαλή και 300 ε/χρόνο/κεφαλή ταύρου που χρησιμοποιείται για φυσική όγεια. Για την ντόπια φυλή προβάτων: 55 ε/χρόνο/προβατίνα και 55ε/χρόνο/κριό.

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που ενισχύονται

35

(B) Διάσωση Παραδοσιακών Ποικιλιών Αμπέλου: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** υπάρχουν στην Κύπρο παραδοσιακές ποικιλίες χαμηλής παραγωγικότητας και υψηλής ποιοτικής αξίας, που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως είναι το Μαραθεύτικο (ή Βαμβακάδα), η Λευκάδα, η Προμάρα, το Σπούρτικο, η Μοροκανέλλα, το Γιαννούδι, το Φλούρικο και η Κανέλλα, **(ii)** οι ποικιλίες αυτές υπάρχουν σήμερα σε πολύ μικρές εκτάσεις (Προμάρα μόνο 7 δεκάρια, Κανέλλα, Μοροκανέλλα και Σπούρτικο απαντώνται μόνο διάσπαρτα, Μαραθεύτικο 1200 δεκάρια, Λευκάδα 1100 δεκάρια και ίχνη μόνο από το Γιαννούδι και το Φλούρικο).

Η εφαρμογή του καθεστώτος σκοπεύει στη διατήρηση των προαναφερόμενων παραδοσιακών ποικιλιών αμπελώνων, οι οποίες εμφανίζουν σήμερα αναβαθμισμένο οινολογικό ενδιαφέρον, προκειμένου να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και η γενετική ποικιλομορφία του φυτικού κεφαλαίου και η διατήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας. Οι ενισχύσεις του καθεστώτος χορηγούνται με την προϋπόθεση ότι θα

¹⁶ «Animal Genetic Resources Information», Volume 4, 1985, της FAO και, παλαιότερα, το «Cyprus Agricultural Journal», 1934 (pages 100-102). Λεπτομερής περιγραφή δίνεται επίσης από τον I.L. Mason, στο βιβλίο του «The sheep Breeds of the Mediterranean» 1967, Edinburgh, FAO 215p.p.

ικανοποιείται η πολλαπλή συμμόρφωση και, ειδικότερα, οι απαιτήσεις που προσδιορίζονται από το Νομικό πλαίσιο που περιγράφεται στο Καθεστώς 1. Το ύψος των ενισχύσεων, για την διάσωση/διατήρηση παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπελώνων προσδιορίζεται σε 900 ε/εκτάριο/έτος.

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται 160
- Έκταση κάτω από περιβαλλοντική διαχείριση/εκτάρια 120

Καθεστώς 6: Ενισχύσεις για διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου, με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** στις ορεινές επικλινείς περιοχές με εδάφη αβαθή και πετρώδη, στα οποία δύσκολα μπορούν να αποδώσουν άλλες καλλιέργειες, μεγάλη έκταση καλύπτετο από ξηρικές καλλιέργειες, όπως οινοποιήσιμα αμπέλια, μεμονωμένα δέντρα ελιάς, αμυγδαλιάς και χαρουπιάς, καθώς και θαμνώδη βλάστηση, **(ii)** λόγω της μεγάλης μείωσης της καλλιεργούμενης έκτασης και της εγκατάλειψης, στοιχεία παραδοσιακού τοπίου και πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως αμπέλια και άλλα ξηρικά δέντρα, εγκαταλείπονται και καταστρέφονται, με πιθανή διάβρωση των εδαφών, υποβάθμιση του περιβάλλοντος και μείωση του πληθυσμού που ασχολείται με τις καλλιέργειες αυτές, εις βάρος του παραδοσιακού τοπίου, **(iii)** στις χαμηλότερες περιοχές η υποβάθμιση του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και του τοπίου επιδεινώνεται με τη χρήση των εγκαταλειμμένων εκτάσεων ως μόνιμων βοσκοτόπων που αξιοποιούνται, κατά κύριο λόγο, από μεγάλα κοπάδια αιγοπροβάτων εκτατικής βοσκής.

Το καθεστώς ενισχύσεων στοχεύει στη διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου και στην προστασία της βιοποικιλότητας, κατά προτεραιότητα στις μειονεκτικές περιοχές, ενθαρρύνοντας τους γεωργούς να ασκούν πραγματικό λειτούργημα στην υπηρεσία του συνόλου της κοινωνίας, με την εισαγωγή μεθόδων παραγωγής που συμμορφώνονται προς την αυξανόμενη ανάγκη προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, του εδάφους και της γενετικής ποικιλομορφίας. Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η διατήρηση του παραδοσιακού αγροτικού περιβάλλοντος και της υψηλής φυσικής αξίας του παραδοσιακού τοπίου, η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου, η συγκράτηση του πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές, η διατήρηση της φυσικής υποδομής ως προϋπόθεσης για ανάπτυξη πρόσθετων δραστηριοτήτων και η προστασία εδαφών από τη διάβρωση.

Δικαίωμα ένταξης στο καθεστώς έχουν κάτοχοι, αρχηγοί, διαχειριστές γεωργικής εκμετάλλευσης που πληρούν τους όρους που προσδιορίζονται με αντικειμενικότητα, πληρότητα και σαφήνεια στην περιγραφή του καθεστώτος.

Ενδεικτικές επιλέξιμες δράσεις είναι: **(i)** η συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών/ ειδών αμυγδαλιάς, χαρουπιάς, φουντουκιάς, πολεμιδιάς κ.τ.λ. με τρόπους φιλικούς προς το περιβάλλον, **(ii)** η συντήρηση ανθοφόρων και άλλων θάμνων καθώς και φαρμακευτικών/ αρωματικών φυτών που σχετίζονται με την παράδοση και είναι χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του τοπίου, όπως *Rosa damaskina*, τρεμιθιά, σχοινιά, σπατσιά κ.α.

Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης προσδιορίζεται στην περιγραφή του καθεστώτος τεκμηριωμένα: **(i)** μέχρι 600 €/εκτάριο που περιέχουν τουλάχιστον 100 δένδρα ή αναλογικά, εάν ο αριθμός των δένδρων είναι μικρότερος, **(ii)** σε 380 €/εκτάριο εάν οι θάμνοι διατηρούνται σε καλή κατάσταση, με καθαρισμό της ενδιάμεσης βλάστησης και με αναπλήρωση τυχόν αποτυχημένων/ξηρών θάμνων.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που θα ενισχυθούν 4.500
- Έκταση που θα ενταχθεί (εκτάρια) 6.000

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 6.000

Δείκτες επιπτώσεων¹⁷: (1), (4)

Καθεστώς 7: Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων: Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στην ανάγκη ενθάρρυνσης της βιολογικής παραγωγής φυτικών και ζωικών προϊόντων ώστε να τεθούν υγιείς βάσεις, που θα συμβάλλουν στη δημιουργία οικονομικά βιώσιμων μονάδων, με βάση: **(i)** τα όσα καθορίζονται στον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2092/91 και στην σχετική Κυπριακή Νομοθεσία (Νόμος 227(I)/2004), και **(ii)**, τη τήρηση της Πολλαπλής Συμμόρφωσης.

Το καθεστώς σκοπεύει την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του οικοσυστήματος, την παραγωγή υγιεινών τροφών και τη δυνατότητα παραγωγής γεωργικών προϊόντων με μεθόδους διαφορετικές από εκείνες της συμβατικής γεωργίας και οι οποίες προσφέρουν προοπτικές αύξησης του εισοδήματος των γεωργών. Ειδικότερες στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η μείωση της ρύπανσης που προκαλεί η γεωργία, η αειφορική διαχείριση των εδαφικών πόρων, η προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας, η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου και η προστασία της δημόσιας υγείας.

Οι όροι που πρέπει να πληρούνται για την ένταξη των γεωργών στο καθεστώς και οι καλλιέργειες και οι εκτροφές που είναι επιλέξιμες, περιγράφονται με σαφήνεια και πληρότητα. Το ύψος της ενίσχυσης, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του Άρθρου 39 του Καν (ΕΕ) 1698/2005, καλύπτει το πρόσθετο κόστος και την απώλεια εισοδήματος που προσδιορίζεται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο εντασσόμενος στο καθεστώς και προσδιορίζεται: **(i)** σε 900 €/εκτάριο, για τα αμπέλια, πολυετή αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά και αρδευόμενες δενδρώδεις καλλιέργειες, **(ii)** σε 600 €/εκτάριο, για ξηρικές δενδρώδεις καλλιέργειες, λαχανικά, πατάτες, αράπικα φυστίκια, μονοετή αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, **(iii)** 380 €/εκτάριο, για ξηρικές ετήσιες καλλιέργειες,

¹⁷ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

(iv) σε 59,04 €/επιλέξιμη προβατίνα ή 590,4 €¹⁸ ανά εκτάριο βοσκοτόπου και (v), σε 64,28 €/επιλέξιμη αίγα ή 642,8 €¹ /εκτάριο βοσκοτόπου.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενταχθούν 600
- Έκταση που θα ενταχθεί (εκτάρια) 4.000

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση καλλιεργειών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 4.000

Δείκτες επιπτώσεων¹⁹: (1), (4), (6)

Καθεστώς 8: Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας: Το καθεστώς αυτό ρυθμίζει την χρησιμοποίηση της γεωργικής γης στις αγροτικές περιοχές με δράσεις που αποσκοπούν στη διατήρηση των ειδών άγριας πανίδας, όπου περιλαμβάνονται είδη άγριας πτηνοπανίδας (ενδημικά, αποδημητικά και διαβατικά είδη) του Παραρτήματος I της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και πουλιά – δείκτες των αγροοικοσυστημάτων καθώς και θηλαστικά (λαγός, αγρινό) του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που αφορά στην προστασία της άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων.

Ειδικότερη στόχευση του Μέτρου είναι: **(i)** η συστηματική ενσωμάτωση δράσεων μέσα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για διατήρηση των φυσικών οικοτόπων της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας και κατ' επέκταση για διατήρηση της βιοποικιλότητας, **(ii)** η δημιουργία βοσκοτόπων διατροφής και αναπαραγωγής της άγριας πανίδας μέσα στους φυσικούς οικοτόπους, **(iii)** η ικανοποιητική παροχή βιομάζας για διατροφή των πτηνών ή των θηλαστικών της άγριας πανίδας και η αποφυγή του επηρεασμού των γεωργικών καλλιεργειών και **(iv)**, η προστασία και η διαχείριση της άγριας πανίδας στους βιοτόπους της καλλιεργούμενης γης και η διατήρηση των διαδρόμων επικοινωνίας των πληθυσμών της άγριας πανίδας μέσω των βιοτόπων.

Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης ορίζεται σε 26,5 ε/δεκάριο και καλύπτει το διαφυγόν εισόδημα και το πρόσθετο κόστος που απορρέει από την αναλαμβανόμενη αγροπεριβαλλοντική δέσμευση.

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών και άλλων διαχειριστών γης που ενισχύονται 300
- Έκταση που θα ενταχθεί (εκτάρια) 1.000

Δείκτες επιπτώσεων¹⁹: (6) σε εκτάρια 1.000

¹⁸ Τηρουμένων των όσων προβλέπονται στον Κανονισμό ΕΟΚ 2092/91, στο Διάταγμα ΚΔΠ 781/2004 και στο Παράρτημα του Καν (ΕΕ) 1698/2005

¹⁹ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Μέτρο 221: Πρώτη Δάσωση γεωργικής γης (Άρθρα 36 (b) (i) και 43 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Άρθρα 30 και 31, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.2.1)

Μέτρο 222: Πρώτη εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων (Άρθρα 36 (b) (ii) και 44 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρα 30 και 32 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.2.2)

Μέτρο 223: Δάσωση μη γεωργικής γης (Άρθρα 36 (b) (iii) και 45 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 30 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.2.3)

Τα προαναφερόμενα τρία Μέτρα, στα πλαίσια του ΠΑΑ της Κύπρου, συνιστούν το ενιαίο Μέτρο 2.4 «Δασώσεις», το οποίο περιλαμβάνει τρία καθεστώτα ενίσχυσης ένα για κάθε Μέτρο. Το κόστος εφαρμογής προσδιορίζεται ενιαίο για τα τρία Μέτρα στον χρηματοοικονομικό πίνακα.

Καθεστώς 1 (Μέτρο 221): Η λογική του Καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** τα δάση συμβάλλουν στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ερημοποίησης, στην προστασία της βιοποικιλότητας, στη βελτίωση και προστασία των υδάτινων πόρων, στη βελτίωση του περιβάλλοντος, στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών, **(ii)** σε περιοχές έξω από τα κρατικά δάση, όπου η άσκηση της δασοπονίας είναι ανύπαρκτη, λόγω του χαμηλού παραγωγικού δυναμικού, παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η διάβρωση, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, τα οποία μπορούν να αμβλυνθούν με δασώσεις, **(iii)** τα τελευταία χρόνια, ορισμένες από τις καλλιέργειες έχουν καταστεί οικονομικά ασύμφορες, με αποτέλεσμα οι αγρότες να βρίσκονται σε προβληματισμό και να αναζητούν εναλλακτικές χρήσεις της γης τους.

Στόχευση του καθεστώτος είναι η συμβολή στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίθωση, στη διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας, στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου, στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της γεωργικής γης και στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.

Οι επιλέξιμες δράσεις του καθεστώτος αφορούν στην Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας και στην Περιποίηση και Συντήρηση της Δασικής Φυτείας. Στην περιγραφή του καθεστώτος δίδεται ο ορισμός της «γεωργικής γης» και του «γεωργού», ώστε να είναι επιλέξιμοι για ένταξη στο καθεστώς, ορίζονται προϋποθέσεις και κριτήρια επιλογής των δασωτέων περιοχών και προβλέπεται η δάσωση να είναι συμβατή με τα όσα ορίζονται στην ισχύουσα σχετική Νομοθεσία²⁰: Περιγράφεται, επίσης, με σαφήνεια και πληρότητα η μεθοδολογία υπολογισμού του

²⁰ **(i)** το Νόμο περί "Εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα" 140(I)/2005 (Οδηγία 85/337/EEC, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/EC), **(ii)** με τους Νόμους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" του 1991 έως 2002 (Οδηγία 99/105/EC), **(iii)** με το Νόμο περί "Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα" και τους σχετικούς Κανονισμούς, 147(I) του 2003 (Οδηγία 2000/29/EC).

κόστους εγκατάστασης/συντήρησης της δασικής φυτείας και της ετήσιας ενίσχυσης, το ύψος της οποίας προσδιορίζεται να είναι 100% του επιλέξιμου κόστους για έργα που αναλαμβάνει το Δημόσιο και, για έργα που αναλαμβάνει ο ιδιωτικός τομέας, 80% εάν τα έργα γίνονται σε μειονεκτικές περιοχές και σε περιοχές Natura 2000 και 70% εάν γίνονται στις λοιπές περιοχές. Η ενίσχυση με την μεγαλύτερη συχνότητα εκτιμάται σε 9.000 €/εκτάριο για την εγκατάσταση της φυτείας και 1.000 €/εκτάριο επί 3 χρόνια για την περιποίηση της φυτείας.

Το Καθεστώς συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα, με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο Πυροπροστασίας των Δασών.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών που θα ενισχυθούν 30
- Έκταση γεωργικής γης που θα αναδασωθεί (εκτάρια) 30

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση αναδασωθείσα επιτυχώς (εκτάρια) 10

Δείκτες επιπτώσεων²¹: (1), (4), (6)

Καθεστώς 2 (Μέτρο 222): Η Λογική του Καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** ο συνδυασμός της γεωργίας με την καλλιέργεια δασικών δέντρων αποτελεί σύστημα χρήσης της γης που η οικονομική, προστατευτική και οικολογική δράση του το κάνουν ιδιαίτερα επιθυμητό στη γεωργία, **(ii)** η εγκατάσταση ανεμοθραυστών γύρω από γεωργικές καλλιέργειες αποτελεί γεωργοδασοπονικό σύστημα με ευρεία χρήση σε περιοχές που πλήττονται από ανέμους ή παγετούς, **(iii)** με το προαναφερόμενο σύστημα παράγονται δασοκομικά προϊόντα, όπως για παράδειγμα ξυλεία, ενώ, παράλληλα, επιτυγχάνονται και θετικές επιδράσεις στο περιβάλλον με την ανάπτυξη των δασικών δέντρων, **(iv)** στην Κύπρο, η προστασία ορισμένων καλλιεργειών από ανέμους, η προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας, η αύξηση της παραγωγής δασοκομικών προϊόντων και η βελτίωση της αισθητικής του περιβάλλοντος αποτελούν σήμερα αναγκαιότητα.

Στόχευση του καθεστώτος είναι: η στήριξη των γεωργών με την προστασία αρδύσιμων καλλιεργειών από ανέμους και παγετό, η συμβολή στην παραγωγή δασικών προϊόντων, η επέκταση του πρασίνου και η ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων και αναγκών, όπως είναι η βελτίωση του τοπίου, η προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας, η παροχή καταφυγίων για την πανίδα.

Επιλέξιμη δράση ορίζεται η εγκατάσταση ανεμοθραυστών για προστασία αρδύσιμων καλλιεργειών από εξωγενείς παράγοντες, για παραγωγή δασοκομικών προϊόντων και για ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων. Οι επιλέξιμες δαπάνες, σύμφωνα με την περιγραφή

(iv) με το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" Νόμο 13(1)/2004 (Οδηγία 2000/60/EC), **(v)** με το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας ζωής" 153(I)/2003 (Οδηγία 92/43/EC) και **(vi)** με το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων" 152(I)/2003 (Οδηγία 79/409/EC).

²¹ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

του καθεστώτος, περιλαμβάνονται σε πίνακα, ο οποίος, όμως, δεν συνοδεύει το προσχέδιο του κειμένου.

Στην περιγραφή του καθεστώτος προσδιορίζονται και τεκμηριώνονται με σαφήνεια και πληρότητα οι προϋποθέσεις για ένταξη στο καθεστώς, ο ορισμός του αγροδοασοπονικού συστήματος, το κόστος εγκατάστασης του και λαμβάνεται πρόνοια ώστε να είναι συμβατό με την ισχύουσα σχετική Νομοθεσία²²: Το ύψος της ενίσχυσης προβλέπεται να καλύπτει ποσοστό 80% του επιλέξιμου κόστους στις ορεινές, στις άλλες μειονεκτικές περιοχές και στις περιοχές «Natura 2000» και 70% για τις λοιπές περιοχές και ορίζεται σε 14€/φυτό.

Η εφαρμογή του Καθεστώτος συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα, με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο πυροπροστασίας των Δασών.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός γεωργών που εντάσσονται στο καθεστώς 15
- Έκταση καλλιεργειών που θα ωφεληθούν (εκτάρια) 30

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση καλλιεργειών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 30

Δείκτες επιπτώσεων²³: (1), (4), (5), (6)

Καθεστώς 3 (Μέτρο 223): Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι:

(i) σημαντικές εκτάσεις γης στην κυπριακή ύπαιθρο έχουν εγκαταλειφθεί από τους αγρότες για διάφορους λόγους (χαμηλή οικονομική απόδοση των καλλιεργειών, προώθηση της σταβλισμένης κτηνοτροφίας σε βάρος της ελεύθερης βόσκησης, μετακινήσεις πληθυσμού από την ύπαιθρο στις πόλεις), (ii) εκτός από τις εγκαταλειμμένες γεωργικές εκτάσεις, μεταλλεία και λατομεία, τα οποία έχουν εγκαταλειφθεί προ πολλών ετών, αποτελούν χώρους υποβάθμισης της αισθητικής και οικολογικής αξίας της υπαίθρου, (iii) η εκμετάλλευση και η διαχείριση των προαναφερόμενων εκτάσεων είναι σχεδόν ανύπαρκτη, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως είναι: οι πυρκαγιές, η διάβρωση, η ερημοποίηση, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η μείωση της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων, οι κλιματικές αλλαγές.

Οι βασικές στοχεύσεις του καθεστώτος είναι η συμβολή: στη διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας, στην προστασία της υπαίθρου από φυσικές καταστροφές, όπως οι πλημμύρες και οι πυρκαγιές, στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερήμωση, στην προστασία

²² (i) με τους Νόμους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" του 1991 έως 2002, (ii) με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας που αφορά τα Μέτρα Προστασίας κατά της Εισαγωγής και εξάπλωσης Επιβλαβών οργανισμών για τα Φυτά ή Φυτικά Προϊόντα, (iii) με την Οδηγία 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Natura 2000) και (iv) με το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" 13(1)/2004 (Οδηγία 2000/60/EC).

²³ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου, στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών, με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της μη γεωργικής γης.

Οι επιλέξιμες δράσεις, σύμφωνα με το προσχέδιο της περιγραφής του καθεστώτος, περιλαμβάνονται σε ειδικό πίνακα, ο οποίος, όμως, δεν συνοδεύει το κείμενο. Οι επιλέξιμες δράσεις/εργασίες αφορούν στην εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας και στην Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας.

Στην περιγραφή του καθεστώτος τεκμηριώνεται και προσδιορίζεται με σαφήνεια και πληρότητα το πεδίο εφαρμογής του, οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια επιλογής των προς δάσωση εκτάσεων/περιοχών, η μεθοδολογία υπολογισμού του κόστους εγκατάστασης και περιποίησης της φυτείας και λαμβάνεται πρόνοια για τη συμβατότητα της δάσωσης με την ισχύουσα σχετική Νομολογία²⁴: Το ύψος της ενίσχυσης προβλέπεται να καλύπτει το 100% της επιλέξιμης δαπάνης για τα έργα που υλοποιεί το Δημόσιο και, για τα έργα που αναλαμβάνουν Ιδιωτικοί Φορείς, 80% για ορεινές περιοχές, άλλες μειονεκτικές περιοχές και περιοχές «Natura 2000» και 70%, για λοιπές περιοχές και προσδιορίζεται σε 9.000 €/εκτάριο για την εγκατάσταση της φυτείας και 1.000 €/εκτάριο και για καθένα από τα τρία πρώτα χρόνια για την περιποίηση της φυτείας.

Η εφαρμογή του Μέτρου συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα, με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο Πυροπροστασίας των δασών.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός ατόμων που θα ενταχθούν 60
- Έκταση μη γεωργικής γης που θα αναδασωθεί (εκτάρια) 60

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση επιτυχώς αναδασωθείσα (εκτάρια) 10

Δείκτες επιπτώσεων²⁵: (2), (3), (4), σε εκτάρια 10, 30, 10

²⁴ (i) το Νόμο περί "Εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα" 140(I)/2005 (Οδηγία 85/337/ΕΕC, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕC), (ii) τους Νόμους περί "Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού" του 1991 έως 2002 (Οδηγία 99/105/ΕC), (iii) το Νόμο περί "Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα" και τους σχετικούς Κανονισμούς, 147(I) του 2003 (Οδηγία 2000/29/ΕC), (iv) το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων" 13(1)/2004 (Οδηγία 2000/60/ΕC), (v) το Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Αγριας ζωής" 153(I)/2003 (Οδηγία 92/43/ΕC) και τον Νόμο περί "Προστασίας και Διαχείρισης Αγριων Πτηνών και Θηραμάτων" 152(I)/2003 (Οδηγία 79/409/ΕC).

²⁵ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Μέτρο 224: Ενισχύσεις Natura 2000 (Άρθρα 36 (b) (iv) και 46 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.2.2.4)

Μέτρο 225: Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις (Άρθρα 36 (b) (v) και 47 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.2.2.5)

Μέτρο 227: Μη παραγωγικές επενδύσεις (Άρθρα 36 (b) (vii) και 49 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.2.2.7)

Τα προαναφερόμενα τρία Μέτρα, στα πλαίσια του ΠΑΑ της Κύπρου, συνιστούν το ενιαίο Μέτρο 2.6 «Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών», το οποίο περιλαμβάνει τρία καθεστώτα, ένα για κάθε Μέτρο. Το κόστος εφαρμογής των Μέτρων αυτών, προσδιορίζεται ενιαία στον χρηματο-οικονομικό πίνακα.

Καθεστώς 1 (Μέτρο 224): Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: (i) τα δάση και οι άλλες δασικές εκτάσεις αποτελούν περίπου το 90% των χερσαίων οικοσυστημάτων του δικτύου Φύση 2000, (ii) ο ρόλος τους για την επιτυχή εφαρμογή της Οδηγίας 79/409/ΕΕΚ του Συμβουλίου, για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών και της οδηγίας 92/43/ΕΕΚ, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, είναι ιδιαίτερα σημαντικός, γι' αυτό και πρέπει να παρέχεται ειδική στήριξη στους ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων, για να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που απορρέουν από την εφαρμογή των εν λόγω Οδηγιών, με στόχο την αποτελεσματική διαχείριση των περιοχών του δικτύου Φύση 2000. Βασικός στόχος του καθεστώτος είναι η διασφάλιση της εφαρμογής των Οδηγιών 92/43/ΕΕΚ και 79/409/ΕΕΚ, μέσω ειδικής στήριξης στους ιδιώτες δασοκαλλιεργητές.

Με το καθεστώς αυτό παρέχεται οικονομική ενίσχυση στους ιδιώτες δασοκτήμονες ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος ή του κόστους εξαιτίας περιορισμών που θα επιβάλλονται στην χρήση των δασών και των άλλων δασικών εκτάσεων, στα πλαίσια προτάσεων διαχειριστικών σχεδίων ή άλλων οδηγιών των αρμοδίων Κρατικών Αρχών που αποσκοπούν στην επίτευξη των διαχειριστικών στόχων των περιοχών του δικτύου Φύση 2000.

Στο καθεστώς προβλέπεται να ενταχθούν περιοχές κηρυγμένες ως «Natura 2000» (Οδηγίες 79/409 ΕΟΚ και 92/43 ΕΟΚ), που καταχωρούνται στην περιγραφή του καθεστώτος, με βάση τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αξιολογούμενα με κριτήρια που αναμένεται να προσδιοριστούν.

Δικαιούχοι θα είναι όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι Ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών). Στην περιγραφή του Καθεστώτος τεκμηριώνεται ο υπολογισμός του πρόσθετου κόστους και της απώλειας εισοδήματος που προσδιορίζουν οι αναλαμβανόμενες δεσμεύσεις και προσδιορίζεται το ποσόν της παρεχόμενης ενίσχυσης σε 45 €/εκτάριο/έτος για συστάδες με συγκόμωση 10-40% και 109€/εκτάριο και έτος για συστάδες με συγκόμωση 40-70%.

Η εφαρμογή του Μέτρου συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα, με τη δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο πυροπροστασίας των Δασών.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός δασικών εκμεταλλεύσεων που εντάσσονται στο καθεστώς 125
- Έκταση δασών που εντάσσεται στο καθεστώς(εκτάρια) 400

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση δασών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 400

Δείκτες επιπτώσεων²⁶: (4), (5), (6)

Καθεστώς 2 (Μέτρο 225): Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** σε μερικές περιοχές της Κύπρου, ο προστατευτικός και οικολογικός ρόλος ορισμένων οικοτόπων είναι ιδιαίτερα σημαντικός, ειδικά σ' ό,τι αφορά την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, την προστασία των υδάτινων πόρων και την προστασία της βιοποικιλότητας, **(ii)** η εισαγωγή δασοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων για εθελοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τις σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις και που θα αναληφθούν από ιδιώτες δασοκτήμονες, θα βοηθήσει στη διατήρηση των οικοτόπων αυτών και θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τον προστατευτικό και οικολογικό τους ρόλο.

Οι στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η ενίσχυση του οικολογικού και προστατευτικού ρόλου των δασών σε περιοχές εκτός του δικτύου «Φύση 2000», η διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, η διαφύλαξη και βελτίωση των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων και η ενίσχυση της προστατευτικής αξίας των δασών (προστασία από διάβρωση και ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των υδάτων).

Στο καθεστώς αυτό θα ενταχθούν περιοχές με βάση τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αξιολογούμενα με κριτήρια που αναμένεται να καθοριστούν. Δικαιούχοι θα είναι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι Ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών) και οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ενώσεις τους.

Στην περιγραφή του Μέτρου τεκμηριώνονται 5/ετείς δεσμεύσεις, με βάση τα αναμενόμενα περιβαλλοντικά οφέλη, ανάγκες και προτεραιότητες, περιγράφεται η μεθοδολογία υπολογισμού του πρόσθετου κόστους και της απώλειας εισοδήματος λόγω των αναλαμβανομένων δεσμεύσεων και προσδιορίζεται το ποσόν της ενίσχυσης σε 45 €/εκτάριο/έτος, για συστάδες με συγκόμωση 10-40% και 109 €/εκτάριο / έτος, για συστάδες με συγκόμωση 40-70%.

Η εφαρμογή του Μέτρου συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα, με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο πυροπροστασίας των δασών.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός ενισχυομένων δασικών εκμεταλλεύσεων 300
- Έκταση δασών που εντάσσεται (εκτάρια) 700

²⁶ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Έκταση δασών υπό επιτυχή διαχείριση (εκτάρια) 600

Δείκτες επιπτώσεων²⁷: (2), σε εκτάρια 100

Καθεστώς 3 (Μέτρο 227): Η λογική του καθεστώτος ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** η ανάγκη των κατοίκων των μεγάλων αστικών κέντρων για αναψυχή στα δάση, με σκοπό να προστατεύσουν και συντηρήσουν την υγεία τους, ολοένα και αυξάνεται, λόγω της αυξημένης ρύπανσης του περιβάλλοντος και του τρόπου ζωής στις πόλεις, **(ii)** η ανάπτυξη των δασών και η κατάλληλη οργάνωσή τους ώστε να παρέχουν τη δυνατότητα βελτιωμένης δασικής αναψυχής προβάλλει και από την απαίτηση να προστατευτεί το ίδιο το δάσος από κάθε ζημιά που μπορεί να προκύψει από την ανοργάνωτη περιπλάνηση σ' αυτό των περιηγητών.

Οι στοχεύσεις του καθεστώτος είναι: η αύξηση της δυναμικότητας των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, η ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται στους εκδρομικούς και κατασκηνωτικούς χώρους, η βελτίωση της προσφερόμενης δασικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης, η βελτίωση και επέκταση του δικτύου μονοπατιών μελέτης της φύσης και η αύξηση του αριθμού θέσεων θέας.

Στο καθεστώς εντάσσονται δράσεις που αφορούν: **(i)** στη δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, **(ii)** στη δημιουργία Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης, **(iii)** στη δημιουργία ενός Μουσείου Δασικού Περιεχομένου (παλαιές κατασκευές ξύλου, δασικά μηχανήματα, εργαλεία, κλπ.) **(iv)**, στην δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων μονοπατιών μελέτης της φύσης, **(v)** στην ανάδειξη θέσεων θέας και **(vi)** στην ανάδειξη στοιχείων της δασικής κληρονομιάς (ανάπλαση χώρων παραδοσιακών καμινιών συλλογής πίσσας, νερόμυλων, γεφυριών, κλπ.). Είναι προφανές ότι στις δράσεις αυτές δεν περιλαμβάνονται επενδύσεις που αφορούν δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις του Μέρους 225.

Στην περιγραφή του καθεστώτος δίδονται με σαφήνεια και πληρότητα οι ορισμοί του αντικειμένου των δράσεων, οι δικαιούχοι και οι επιλέξιμες δαπάνες.

Το καθεστώς συνδέεται άμεσα με τη δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος που αφορά στην προστασία του οικοσυστήματος, της χλωρίδας, της πανίδας και της δασικής κληρονομιάς και συμβάλλει στην υλοποίησή του και με τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός δασοκτημόνων που εντάσσονται 30

Δείκτες επιπτώσεων²⁷: (4), (5), (6)

²⁷ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

Μέτρο 226: Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών (Άρθρα 36 (b) (vi) και 48 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρα 30 και 33 Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.2.2.6)

Η λογική του Μέτρου ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** ο κίνδυνος των δασικών πυρκαγιών στην Κύπρο, λόγω των κλιματικών συνθηκών, των χαρακτηριστικών της βλάστησης, της τοπογραφίας και της παρουσίας των αιτιών πρόκλησης πυρκαγιών, είναι ψηλός και μόνιμος, **(ii)** ολόκληρη η Κύπρος χαρακτηρίζεται ως Χώρα ψηλού κινδύνου έναρξης και διάδοσης δασικών πυρκαγιών και, ως εκ τούτου, κατά την άσκηση της διαχείρισης ενός δάσους η προστασία του από τις πυρκαγιές αποτελεί το πρώτιστο μέλημα, **(iii)** η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές είναι απαραίτητη για να διαφυλαχθούν τα έμμεσα και άμεσα οφέλη που προσφέρουν και τα οποία, εκτός των άλλων, κρίνονται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα δάση συμβάλλουν στην διαφύλαξη και στην ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου, των οποίων οι συνθήκες ύπαρξης μπορεί να εξαρτώνται, σε μεγάλο βαθμό, από την παρουσία και την καλή κατάσταση των γύρω δασών.

Οι βασικές στοχεύσεις του Μέτρου είναι: η μείωση του αριθμού των πυρκαγιών, η μείωση της ετήσιας καμένης έκτασης, η μείωση της μέσης καμένης έκτασης ανά πυρκαγιά, η μείωση του χρόνου ανίχνευσης των πυρκαγιών, η μείωση του χρόνου μεταξύ της ανίχνευσης και της αναγγελίας μιας πυρκαγιάς, η μείωση του μέσου χρόνου επέμβασης, η αναδάσωση των καμένων περιοχών.

Το Μέτρο περιλαμβάνει δύο Δράσεις: την πρόληψη πυρκαγιών και την αναδάσωση καμένων περιοχών. Στα πλαίσια της **πρώτης δράσης** προβλέπονται επιλέξιμες ενέργειες που αφορούν: **(i)** στην κατασκευή/εγκατάσταση υποδομών πυροπροστασίας, **(ii)** στην συντήρηση αντιπυρικών λωρίδων και **(iii)**, στην ανάπτυξη και βελτίωση σταθερών μέσων παρακολούθησης πυρκαγιών και εξοπλισμού επικοινωνίας. Στα πλαίσια της **δεύτερης δράσης** προβλέπεται η παροχή ενισχύσεων για αναδάσωση των καμένων περιοχών υπό τους όρους και προϋποθέσεις του Μέτρου 223 , που αφορά στη «*Δάσωση μη γεωργικής γης*».

Το Μέτρο συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα , τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και με το Σχέδιο Πυροπροστασίας των Δασών.

Στην περιγραφή του Μέτρου δεν περιλαμβάνονται οι πίνακες 1, 2 και 3, που αφορούν, αντίστοιχα: στις προϋποθέσεις και τα κριτήρια ένταξης δικαιούχων στο Μέτρο, στο ανώτατο όριο ενίσχυσης κατά έργο και στις περιπτώσεις των έργων που δεν θα είναι υποχρεωτική η προσκόμιση τιμολογίου ή άλλων λογιστικών εγγράφων (ενίσχυση θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη).

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

• Αριθμός δράσεων πρόληψης/αποκατάστασης	500
• Έκταση που ενισχύεται (εκτάρια): για πρόληψη	13.000
καμμένη	1.000

Δείκτης αποτελεσμάτων:

• Εκτάσεις υπό επιτυχή διαχείριση	13.000

Δείκτες επιπτώσεων²⁸: (2), σε εκτάρια 1.000

²⁸ Οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τις αντίστοιχες επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2, όπως προσδιορίζονται στο κείμενο του ΠΑΑ 2007-2013 και περιγράφονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας Έκθεσης.

4.4.4. Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 3

Μέτρο 313: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων σε μικρής κλίμακας υποδομές (Άρθρο 55 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.3.1.3)

Το Μέτρο στοχεύει στη στήριξη και ενθάρρυνση των Δημόσιων επενδύσεων στον Τομέα του Τουρισμού στην Υπαιθρο μέσω της υλοποίησης έργων υποδομής και δράσεων με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό, με την ανάδειξη των αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου και τη δημιουργία τουριστικής υποδομής στις κοινότητες της υπαίθρου.

Επιλέξιμες δράσεις του Μέρου είναι: **(i)** δημιουργία μικρής κλίμακας υποδομών, όπως είναι η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης των περιηγητών, με την συντήρηση, αποκατάσταση, επίπλωση και εξοπλισμό παραδοσιακών/διατηρητέων οικοδομών, **(ii)** υποδομές αναψυχής όπως είναι: ποδηλατικές διαδρομές, θεματικές διαδρομές και άλλες ειδικές υποδομές που δεν παράγουν έσοδα (Μουσείο φυσικής ιστορίας, λαϊκής παράδοσης κ.α.).

Δικαίωμα ένταξης στο Μέτρο έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως. Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης θα προσδιορίζεται με τον Οδηγό Εφαρμογής του Μέρου και θα συναρτάται με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής των τελικών δικαιούχων στο κόστος της επένδυσης.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός νέων τουριστικών υποδομών που θα ενισχυθούν 10
- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 7,1

Δείκτης αποτελεσμάτων

- Αύξηση αριθμού επισκεπτών στις αγροτικές περιοχές 200.000

Μέτρο 321: Βασικές υπηρεσίες για την Οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό (Άρθρο 56 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Μέτρο 322: Ανακαίνιση και αναβάθμιση χωριών (Άρθρο 57 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Μέτρο 323: Μελέτες και επενδύσεις για την αποκατάσταση, διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των χαρακτηριστικών των χωριών και του τοπίου της υπαίθρου (Άρθρο 57 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Τα προαναφερόμενα Μέτρα, σύμφωνα με το Άρθρο 52 του Καν (ΕΕ) 1698/2005, αφορούν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και οι δράσεις που περιλαμβάνουν είναι ισχυρά αλληλοεξαρτώμενες. Με την έννοια αυτή η πρόθεση του Τμήματος Γεωργίας να τα ενοποιήσει σε ένα ενιαίο Μέτρο του ΠΑΑ, το Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού τοπίου» είναι σκόπιμη και, το κόστος εφαρμογής του Μέρου αυτού, προσδιορίζεται ενιαίο στον χρηματοοικονομικό πίνακα. Η

λογική των τριών Μέτρων ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι: **(i)** η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής στις κοινότητες της υπαίθρου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού και ειδικά των νέων, **(ii)** η τάση πληθυσμιακής αποδυνάμωσης, που σημειώνεται τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, έχει οδηγήσει στην εγκατάλειψη πολλών κοινοτήτων και στην υποβάθμιση της δημόσιας υποδομής, **(iii)** στην ορεινή περιοχή ιδιαίτερα, πολύ λίγες κοινότητες διαθέτουν πλέον ένα δομημένο περιβάλλον, το οποίο να είναι ελκυστικό και λειτουργικό – σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα ζωής - για τους κατοίκους και τους επισκέπτες, **(iv)** η προστασία και η αναβάθμιση του περιβάλλοντος είναι επιτακτικής ανάγκης για την αύξηση της ελκυστικότητας των χωριών, **(v)** οι αγροτικές περιοχές έχουν σημαντικά - σε αριθμό και αξία - ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία, τα οποία αποτελούν πλεονέκτημα για την ανάπτυξη βιώσιμων τουριστικών επιχειρήσεων.

Βασικές υπηρεσίες για την Οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό (Μέτρο 321): Το Μέτρο, στοχεύει στην δημιουργία βασικών υπηρεσιών, που αφορούν ένα χωριό ή ομάδα χωριών και τη συναφή μικρής κλίμακας υποδομή. Επιλέξιμες Δράσεις είναι: **(i)** η δημιουργία/επέκταση/βελτίωση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα και πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί και **(ii)**, η δημιουργία /επέκταση /βελτίωση της υποδομής για στέγαση υπηρεσιών απασχόλησης.

Δικαίωμα συμμετοχής στο Μέτρο έχουν οι αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως. Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης θα προσδιορίζεται με τον Οδηγό Εφαρμογής του Μέρους και θα συναρτάται με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής των τελικών δικαιούχων στο κόστος της επένδυσης.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός δράσεων που θα ενταχθούν 15
- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ €) 9,5

Δείκτης αποτελεσμάτων και επιπτώσεων:

- Πληθυσμός που θα ωφεληθεί (άτομα) 230.000

Αναζωογόνηση και ανάπτυξη της υπαίθρου (Μέτρο 322): Το Μέτρο στοχεύει: **(i)** στη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος των Κοινοτήτων της υπαίθρου ώστε να διαμορφωθούν σε πιο ελκυστικά μέρη για διαβίωση και προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων και **(ii)**, στην προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργία/ αναβάθμιση της κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής σε ολόκληρη τη Κύπρο και στην αναζωογόνηση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων της υπαίθρου και τη διατήρηση του πληθυσμού της. Δικαίωμα συμμετοχής στο Μέτρο έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Επιλέξιμες δράσεις είναι: η κατάρτιση Σχεδίων Προστασίας και Διαχείρισης και η παροχή κινήτρων για προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται: **(i)** η ετοιμασία και εφαρμογή των αναπτυξιακών σχεδίων στις Κοινότητες, μελέτες που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής

κληρονομιάς όπως τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά των χωριών και το τοπίο της υπαίθρου, **(ii)** τα Ρυθμιστικά Σχέδια που είναι Σχέδια Ανάπτυξης Πυρήνα Κοινοτήτων της Υπαίθρου και της ευρύτερης περιοχής τους, που έχουν ως αποτέλεσμα την αναγνώριση/εξεύρεση έργων με σκοπό την ανάπλαση δημοσίων χώρων, καθώς και την αισθητική αποκατάσταση των όψεων των κτιρίων που τους περιβάλλουν, έργα Κυκλοφοριακής Διαχείρισης, Δημιουργίας Εργαστηρίων Παραδοσιακών Προϊόντων, Ξενώνων (Αγροτουρισμός), Χώρων Εκπαίδευσης, Πολιτιστικής και Διοικητικής Υποδομής και **(iii)**, η ανάπλαση / προστασία δημόσιων χώρων (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, εξοπλισμός ανοικτού χώρου κλπ.), συμπεριλαμβανομένων και των κτιρίων π.χ. το Ιστορικό Κέντρο των Κοινοτήτων, για ανάδειξη των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων καθώς και δρόμοι που ενώνουν δήμους / ή και κοινότητες στις οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν έργα.

Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης θα προσδιορίζεται με τον Οδηγό Εφαρμογής του Μέτρου και θα συναρτάται με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής των τελικών δικαιούχων στο κόστος της επένδυσης.

Οι δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων προσδιορίζονται ως ακολούθως:

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός οικισμών/χωριών που θα ενισχυθούν 12
- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ €) 18,5

Δείκτης αποτελεσμάτων και επιπτώσεων:

- Πληθυσμός που θα ωφεληθεί (άτομα) 230.000

Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς (Μέτρο 323): Το Μέτρο στοχεύει στην υλοποίηση παρεμβάσεων για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος, με στόχο την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικού πλούτου. Δικαίωμα συμμετοχής στο Μέτρο έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Επιλέξιμες δράσεις είναι: η υλοποίηση έργων που αφορούν στην προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών **για τις οποίες δεν θα υπάρξει παραγωγική δραστηριότητα**. Το ύψος της παρεχόμενης ενίσχυσης θα προσδιορίζεται με τον Οδηγό Εφαρμογής του Μέτρου και θα συναρτάται με το ισχύον ποσοστό συμμετοχής των τελικών δικαιούχων στο κόστος της επένδυσης.

Δείκτες εκροών:

- Αριθμός δράσεων 10
- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ €) 3,0

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Πληθυσμός που θα ωφεληθεί (άτομα) 230.000

Μέτρο 341: Απόκτηση δεξιοτήτων, εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης (Άρθρα 52 και 59 του Καν (ΕΕ) 1698/2005 και Άρθρο 36 του Καν (ΕΕ) 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.9.4)

Στόχος του Μέτρου είναι η απόκτηση δεξιοτήτων από εταιρικά σχήματα δημόσιου – ιδιωτικού τομέα με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Απώτερος στόχος είναι τα εταιρικά αυτά σχήματα να μετεξελιχτούν σε Ομάδες Τοπικής Δράσης και να χρηματοδοτηθούν σε μελλοντικό στάδιο μέσα από τον Άξονα LEADER. Δικαιούχος του Μέτρου είναι το Τμήμα Γεωργίας.

Επιλέξιμες δράσεις είναι: **(i)** μελέτες της συγκεκριμένης περιοχής, **(ii)** μέτρα για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, **(iii)** κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προπαρασκευή και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, **(iv)** διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο, **(v)** εφαρμογή, από εταιρικά σχήματα δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, εκτός των Ομάδων Τοπικής Δράσης που εγκρίνονται μέσα από τον Άξονα LEADER, της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα από τα μέτρα, όπως ορίζονται στο άρθρο 52 (α), (β) και (γ) του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1698/2005.

4.4.5. Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 4 (Leader)

Μέτρο 41 (411, 412, 413) Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικών Ανάπτυξης (Άρθρα 61, 62, 63, 64 και 65 του Καν (ΕΕ) 1698/2005, Άρθρο 37 του Καν (ΕΕ) 1974/2006)

Στόχευση του σύνθετου αυτού Μέτρου είναι η διαμόρφωση και εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις Άξονες προτεραιότητας του ΠΑΑ 2007-2013, με τελικούς δικαιούχους τις αναγνωρισμένες-εγκεκριμένες Ομάδες Τοπικής Δράσης

Στην περιγραφή του Μέτρου προσδιορίζονται με πληρότητα και σαφήνεια τα κριτήρια και ο τρόπος επιλογής των ΟΤΔ ώστε να καλύπτονται πλήρως οι διατάξεις των Άρθρων 61 και 62 του προαναφερόμενου Κανονισμού. Με πληρότητα, επίσης, προσδιορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία Αξιολόγησης της Τοπικής Στρατηγικής Ανάπτυξης που παρουσιάζουν οι υποψήφιες ΟΤΔ. Αναμένεται η δημιουργία έξι ΟΤΔ, ώστε να διασφαλίζεται ο ανταγωνισμός και η εφαρμογή του Μέτρου εστιάζεται στις αγροτικές περιοχές, με προτεραιότητα στις ορεινές και ημιορεινές.

Επιλέξιμες δράσεις των Τοπικών Στρατηγικών Ανάπτυξης είναι: **(i)** αυτές που εμπίπτουν στα ενεργοποιούμενα Μέτρα των Αξόνων Προτεραιότητας 1, 2 και 3 του ΠΑΑ 2007 – 2013, **(ii)** αυτές που δεν εμπίπτουν στα ενεργοποιούμενα Μέτρα αλλά συμβάλλουν στην προσέγγιση των στόχων ενός ή περισσότερων αξόνων Προτεραιότητας. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία και προτεραιότητα σε δράσεις που εξυπηρετούν την τοπική οικονομία και κοινωνία, τους στόχους των τριών Αξόνων Προτεραιότητας, τις βασικές Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Αγροτική Ανάπτυξη και τις άλλες οριζόντιες πολιτικές της ΕΕ, όπως είναι οι δράσεις που δίνουν έμφαση: στην αντιμετώπιση των φαινομένων οικονομικής υστέρησης των αγροτικών περιοχών, στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, στην προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, στον περιορισμό της αστυφιλίας, στην δημιουργία

νέων θέσεων εργασίας, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τα τοπικά προϊόντα και στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Δείκτες εκροών:

- Ομάδες Τοπικής Δράσης που θα δραστηριοποιηθούν 6
- Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €) 10,57²⁹

Δείκτης αποτελεσμάτων:

- Αριθμός έργων που θα χρηματοδοτηθούν 30
- Έκταση που καλύπτουν οι ΟΤΔ (km²) 85.000
- Πληθυσμός των περιοχών που καλύπτουν οι ΟΤΔ 130.000

Μέτρο 421 Διατοπική και Διακρατική Συνεργασία (Άρθρα 61, 62, 63, 64 και 65 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Στόχευση του Μέτρου είναι η εφαρμογή έργων συνεργασίας, με σκοπό την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες και την προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ. Οι ΟΤΔ καλούνται να παίξουν ουσιαστικό ρόλο, συνδέοντας τους ανθρώπους με νέες ιδέες και προσεγγίσεις, ενθαρρύνοντας την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα και διευκολύνοντας τη διάδοση γνώσεων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και καινοτομίας που αφορούν στην αγροτική ανάπτυξη.

Στις δράσεις συνεργασίας προβλέπεται ότι θα συμμετέχουν τουλάχιστον μία ΟΤΔ, η οποία θα έχει εγκριθεί μέσα από τον άξονα LEADER και η οποία θα έχει την ευθύνη της υλοποίησης των έργων συνεργασίας.

Δείκτης εκροών:

- Αριθμός έργων συνεργασίας 3
- Ύψος επένδυσης (εκατομμ. €) 0,326

Μέτρο 431 Λειτουργικά έξοδα, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή (Άρθρα 59, 61, 62, 63, 64, 65 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Το Μέτρο αφορά στην παροχή ενισχύσεων για τη λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμπύχωση στην περιοχή, με στόχο την υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης των ΟΤΔ, με την εφαρμογή της προσέγγισης «*εκ των κάτω προς τα άνω*» .

Οι ΟΤΔ, σύμφωνα με το Άρθρο 63(c) του προαναφερόμενου κανονισμού, μπορούν να εντάξουν δράσεις «για τη λειτουργία τους, την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμπύχωση στην περιοχή κατά τα αναφερόμενα στο Άρθρο 59». Στα πλαίσια αυτής της πρόνοιας, στο Μέτρο 431 εντάσσονται ως επιλέξιμες δράσεις: **(i)** η εκπόνηση μελετών της περιοχής της ΟΤΔ, **(ii)** η παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, **(iii)** η κατάρτιση προσωπικού που

²⁹ 4,90 αφορούν σε δράσεις του Άξονα 1.
 5,17 αφορούν σε δράσεις του Άξονα 3.
 0,50 αφορούν σε δράσεις του Άξονα 2.

συμμετέχει στην προετοιμασία και την εφαρμογή της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης και η διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και (iv), η διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και η κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο.

Τα έξοδα λειτουργίας της ΟΤΔ προσδιορίζεται ότι θα είναι μέχρις 20% του κόστους των δράσεων που θα επιτελέσει μέσα από το ΠΑΑ 2007-2013. Ο προϋπολογισμός του Μέτρου είναι 1,46 εκατομμ. €

4.4.6. Τεχνική Υποστήριξη (Άρθρο 66 του Καν (ΕΕ) 1698/2005)

Σύμφωνα με το προαναφερόμενο Άρθρο προβλέπεται η κάλυψη των δαπανών για την ετοιμασία, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση του ΠΑΑ και ορισμένες αναγκαίες δαπάνες της Αρχής Διαχείρισής του.

Οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν: (i) στη «δημοσιότητα – πληροφόρηση» του Προγράμματος, (ii) στη μέγιστη δυνατή «ενημέρωση» των δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος και του κοινού γενικότερα, (iii) στην εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, (iv) σε βελτιώσεις στις απαιτούμενες εργασίες για την αξιολόγηση (δημιουργία base line, ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειριών), (v) στην υποβοήθηση εφαρμογής μέτρων και δράσεων, με πραγματογνωμοσύνες και μελέτες, (vi) στην διεξαγωγή των απαραίτητων Αξιολογήσεων του ΠΑΑ, (vii) σε οποιεσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν στόχο την ορθολογικότερη, αποδοτικότερη, αποτελεσματικότερη εφαρμογή του ΠΑΑ άλλα και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης και (viii) στις υποδομές που χρειάζονται για την εγκαθίδρυση και λειτουργία του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου

Δικαιούχος του Μέτρου είναι η Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ 2007-2013 και το κόστος εφαρμογής του προσδιορίζεται σε 5,82 εκατομμ. € και καλύπτει ποσοστό 1,79% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων του ΠΑΑ.

4.5. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

4.5.1. Εσωτερική συνοχή μεταξύ Μέτρων

Η εσωτερική συνοχή των Μέτρων ελέγχεται και αξιολογείται με την εύρεση της εσωτερικής συνέργιας (θετικής ή αρνητικής) η οποία υπάρχει μεταξύ των Μέτρων (Μήτρα Μέτρων / Μέτρων) βάσει του υπολογισμού των συντελεστών θετικών και αρνητικών συνεργιών. Η κλίμακα που χρησιμοποιείται για την εύρεση της συνέργιας είναι η ακόλουθη:

- 2, για ιδιαίτερος υψηλό βαθμό συνέργιας
- 1, για σχετικά χαμηλό βαθμό συνέργιας
- 0, για μη ύπαρξη συνέργιας
- -1, για σχετικά χαμηλό βαθμό αρνητικής συνέργιας
- -2, για υψηλό βαθμό αρνητικής συνέργιας

Δεδομένου ότι δεν εντοπίστηκαν μέτρα που να επιδρούν αρνητικά το ένα στο άλλο, στις Μήτρες των **Πινάκων 3**, δεν εμφανίζονται αρνητικοί βαθμοί. Στη Μήτρα συνέργιας οι στήλες σημαίνουν:

- Σ+, άθροισμα θετικών βαθμών
- Σ-, άθροισμα αρνητικών βαθμών
- Α+, αριθμός θετικών κελιών
- Α-, αριθμός αρνητικών κελιών
- Συνθετικός συντελεστής θετικής συνέργιας, $\Sigma\sigma+= \Sigma+ / 2* (A+)$

Από τα στοιχεία της Μήτρας θετικών /αρνητικών συνεργιών διαπιστώθηκαν τα εξής:

- Ο Μέσος Όρος των Συντελεστών Συνέργιας (Σσ+) των Μέτρων είναι 0,74 δηλαδή ιδιαίτερα ικανοποιητικός βάσει της βιβλιογραφίας και βάσει της εμπειρίας αξιολόγησης άλλων Κοινοτικών Προγραμμάτων
- Χαμηλό Βαθμό Συνέργιας δεν παρουσιάζει κανένα Μέτρο
- Οι συντελεστές των περισσότερων μέτρων κυμαίνονται γύρω από τον μέσο όρο και παρουσιάζουν θετική συνέργια με μεγάλο αριθμό άλλων μέτρων, διαπίστωση ιδιαίτερα σημαντική για τη συνοχή και τη συμπληρωματικότητα του προγράμματος.

4.5.2. Εσωτερική συνοχή μεταξύ των Μέτρων και μειονεκτημάτων (αδυναμιών, απειλών) και των πλεονεκτημάτων (ευκαιριών/δυνατοτήτων) της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών

Με βάση τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών της Κύπρου, όπως αναδεικνύονται από την ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης και καταχωρούνται στον **Πίνακα 4**, ελέγχεται, στις Μήτρες των **Πινάκων 5.1 και 5.2**, η σχέση μεταξύ Μέτρων και ενός εκάστου των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που καταχωρούνται στον Πίνακα 4.

Από τα στοιχεία των πινάκων αυτών συνάγεται ότι πλήθος Μέτρων υποστηρίζει την άμβλυνση ενός εκάστου των μειονεκτημάτων (αδυναμιών και απειλών) και συμβάλλει στην πληρέστερη αξιοποίηση ενός εκάστου των πλεονεκτημάτων (δυνατοτήτων και ευκαιριών). Ειδικότερα, από την ανάλυση των μητρών συσχέτισης πλεονεκτημάτων/μειονεκτημάτων και μέτρων προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- (1) Τα 10 από τα 32 μέτρα που ενεργοποιούνται στο ΠΑΑ αξιοποιούν πλήρως όλες τις καταγραφόμενες δυνάμεις, ενώ και τα υπόλοιπα μέτρα συμβάλλουν από μικρότερο έως μεγαλύτερο βαθμό στην εκπλήρωση του στόχου αυτού. Συγκρίνοντας τις επιπτώσεις εφαρμογής των μέτρων στις δυνάμεις που έχουν καταγραφεί, διαπιστώνεται ότι «η ποικιλία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» αξιοποιείται σε μεγάλο βαθμό από τα Μέτρα του ΠΑΑ και συγκεκριμένα από 26, ενώ, αντίστοιχα, 24 Μέτρα αξιοποιούν τις «προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων».
- (2) Τα Μέτρα του ΠΑΑ αξιοποιούν, σε μεγάλο βαθμό, τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, με το Μέτρο 431 που αφορά στην «Διατοπική και Διακρατική Συνεργασία».
- (3) Χαρακτηριστική είναι η συμβολή του Μέτρου 111 που αφορά στην «Επαγγελματική κατάρτιση και προαγωγή της γνώσης των αγροτών», στην αντιμετώπιση των αδυναμιών,

όπως αυτές έχουν προσδιοριστεί, καθώς και των Μέτρων 112, 113 και 431, σε μικρότερο βαθμό.

- (4) Η αδυναμία «χαμηλή ανταγωνιστικότητα» αντιμετωπίζεται από την πλειοψηφία των μέτρων του ΠΑΑ (24 Μέτρα), ενώ ακολουθεί η «μεγάλη τάση μείωσης των απασχολουμένων στη γεωργία», που αμβλύνεται από 20 Μέτρα.
- (5) Τα Μέτρα 132 και 133 «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων» και «Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων», αντιμετωπίζουν τις περισσότερες από τις απειλές που έχουν καταγραφεί και, ακολουθούν τα Μέτρα 125 και 214. Συγχρόνως, η απειλή της «πληθυσμιακής ερήμωσης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών» αντιμετωπίζεται από 21 μέτρα του προγράμματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
ΜΗΤΡΑ ΜΕΤΡΟΥ/ΜΕΤΡΩΝ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ

Πίνακας 3.0
Υπολογισμός της εσωτερικής συνοχής των ενεργοποιημένων Μέτρων του ΠΑΑ 2007-2013

		Αξονας 1											Αξονας 2											Αξονας 3					Αξονας 4					Σ+	A+	Σσ+	
		111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	323	341	411	412	413	421	431				
Αξονας 1	111		1			2	2	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	2		2	2		41	27	0,76	
	112	1		2		2	1	1	2	2		1	1	1	1	2	1	1	1							1	1					1		24	19	0,63	
	113		2								1															1								3	2	0,75	
	114							2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2		2	2			1	1	2	2				34	20	0,85	
	121	2	2		2		2	2	2	2	2		1	1	1	2	1	2	1				1			2	2		2	2				32	19	0,84	
	123	2	1			2			2				1	1	1											2	2		2	2	2			18	11	0,82	
	125	2	1		2	2					2		2	1	1	1	1	1	1	1	2		1			2	2		2	2				29	19	0,76	
	131	1	2		2	2	2			2	2	1	1	1	1	1				1									2	1	1			23	16	0,72	
	132	2	2	1	2	2		2	2																			1	2	2				18	10	0,90	
	133	1			2				2				1	1	1														1		1			10	8	0,63	
142	2	1		1					1																		1						6	5	0,60		
Αξονας 2	211	1	1		2	1	1	2	1		1				2	1	1	1	1				1		1				1				19	16	0,59		
	212	1	1		2	1	1	1	1		1				2	1	1	1	1				1		1								17	15	0,57		
	213	1	1		2	1	1	1	1		1				2	1	1	1	1				1		1				1				18	16	0,56		
	214	1	2		2	2		1	1			2	2	2		2	2	2					1		1				1				24	15	0,80		
	221	1	1		1	1		1				1	1	1	2		2	2		2	2		1		1				2				22	16	0,69		
	222	2	1		2	2		1				1	1	1	2	2			2	2	2		1		1								23	15	0,77		
	223	1	1		1	1		1				1	1	1	2	2			2	2	2		1		1				1				23	16	0,72		
	224	1	1		1			1	1			1	1	1				2	2		1								1				14	12	0,58		
	225	1			2			2								2	2	2	1		2	2	1		1				2				20	12	0,83		
	226	2																			2	2	1		1				1				9	6	0,75		
227	2			2	1		1								2	2	2		2	2												16	9	0,89			
Αξονας 3	313	2			2							1	1	1	1	1	1	1		1	1			1	2	1	1	2		2	2		24	18	0,67		
	321	2																					1		2	2	1	1		1			10	7	0,71		
	322	2	1			2	2	2				1	1	1	1	1	1	1		1	1		2	2	2	2		2	2	2			30	20	0,75		
	323	1	1		1	2	2	2																1	2	2			1		1			16	11	0,73	
	341	1			1					1	1													2	2	2	2		1	1	1	2	2	19	13	0,73	
Αξονας 4	411	2			2	2	2	2	2	2	1																				2	2	19	10	0,95		
	412														1	2	1	1	1	2	1										2	2	13	9	0,72		
	413																						2	1	2	1	1				2	2	11	7	0,79		
	421	2	1																				2				2					2	9	5	0,90		
	431																										2	2	2	2	2	2	10	5	1,00		
		Άθροισμα ή Μέσος Όρος																																	604	409	0,74

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 1 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

	Αξονας 1												Αξονας 2										Αξονας 3					Αξονας 4					Σ+	A+	Σσ+
	111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	323	341	411	412	413	421	431			
Αξονας 1	111		1		2	2	2	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	41	27	0,76	
	112	1		2		2	1	1	2	2		1	1	1	2	1	1	1	1												24	19	0,63		
	113		2							1													1	1							3	2	0,75		
	114							2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2		2			1	1	2	2	2	2	34	20	0,85		
	121	2	2		2		2	2	2	2	2				1	1	1	1	1	2											32	19	0,84		
	123	2	1			2			2						1	1	1														18	11	0,82		
	125	2	1		2	2				2					2	1	1	1	1	2											29	19	0,76		
	131	1	2		2	2	2			2	2	1			1	1	1	1	1	1	2										23	16	0,72		
	132	2	2	1	2	2		2	2											1											18	10	0,90		
	133	1			2				2																						10	8	0,63		
142	2	1		1				1																						6	5	0,60			
Αθροισμα ή Μέσος Όρος Αξονα 1																												238	156	0,76					

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 2 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

	Αξονας 1												Αξονας 2										Αξονας 3					Αξονας 4					Σ+	A+	Σσ+
	111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	323	341	411	412	413	421	431			
Αξονας 2	211	1	1		2	1	1	2	1		1			2	1	1	1	1					1		1					19	16	0,59			
	212	1	1		2	1	1	1	1		1			2	1	1	1	1					1		1					17	15	0,57			
	213	1	1		2	1	1	1	1		1				2	1	1	1	1				1		1					18	16	0,56			
	214	1	2		2	2		1	1					2	2	2	2						1		1					24	15	0,80			
	221	1	1		1	1		1						1	1	1	2	2		2	2		1		1					22	16	0,69			
	222	2	1		2	2		1						1	1	1	2	2		2	2		1		1					23	15	0,77			
	223	1	1		1	1		1						1	1	1	2	2		2	2		1		1					23	16	0,72			
	224	1	1		1			1	1					1	1	1		2	2		1									14	12	0,58			
	225	1			2			2								2	2	2	1		2	2		1		1				20	12	0,83			
	226	2																		2		2		1		1				9	6	0,75			
227	2			2	1		1								2	2	2		2	2									16	9	0,89				
Αθροισμα ή Μέσος Όρος Αξονα 2																												205	148	0,69					

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 3 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

		Αξονας 1											Αξονας 2										Αξονας 3					Αξονας 4					Σ+	A+	Σσ+	
		111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	323	341	411	412	413	421	431			
Αξονας 3	313	2			2							1	1	1	1	1	1	1			1	1		1	2	1	1	2		2	2		24	18	0,67	
	321	2																					1		2	2	1	1		1			10	7	0,71	
	322	2	1			2	2	2				1	1	1	1	1	1	1			1	1	2	2		2		2	2	2			30	20	0,75	
	323	1	1		1	2	2	2															1	2	2			1		1			16	11	0,73	
	341	1			1					1	1												2	2	2	2		1	1	1	2	2	19	13	0,73	
		Άθροισμα ή Μέσος Όρος Άξονα 3																											99	69	0,72					

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 4 ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

		Αξονας 1											Αξονας 2										Αξονας 3					Αξονας 4					Σ+	A+	Σσ+	
		111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	323	341	411	412	413	421	431			
Αξονας 4	411	2			2	2	2	2	2	2	1																				2	2	19	10	0,95	
	412														1	2	1	1	1	2	1									2	2	13	9	0,72		
	413																						2	1	2	1	1				2	2	11	7	0,79	
	421	2	1																				2				2					2	9	5	0,90	
	431																										2	2	2	2	2		10	5	1,00	
		Άθροισμα ή Μέσος Όρος Άξονα 4																											62	36	0,90					

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ) ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ (ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ)
ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Δυνάμεις	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Ευνοϊκές Κλιματολογικές συνθήκες • Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων • Μεγάλο εύρος προϊόντων για την κατοχύρωση τους ως Π.Ο.Π. κλπ. • Ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη συμπληρωματικής απασχόλησης • Ποικιλία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλή ανταγωνιστικότητα της γεωργίας • Μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος • Προβληματική ηλικιακή διάρθρωση • Μεγάλη τάση μείωσης των απασχολούμενων στη γεωργία • Αποεπένδυση στον αγροτικό τομέα • Ανεπαρκής διασύνδεση πρωτογενούς παραγωγής με μεταποίηση • Υστέρηση στις δομές εμπορίας και διανομής των αγροτικών προϊόντων • Ανεπάρκεια μηχανισμών ελέγχου και κατοχύρωσης της ποιότητας • Προβληματική οργάνωση συλλογικών φορέων • Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αγροτικού πληθυσμού • Χαμηλή ενσωμάτωση νέας τεχνολογίας στην παραγωγή • Χαμηλό επίπεδο Τεχνικής Υποστήριξης παραγωγών • Χαμηλές δαπάνες και διάχυση E&T • Ελλιπής υποστήριξη αγροτικού πολιτιστικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα αξιοποίησης της ογκούμενης ζήτησης για βιολογικά προϊόντα • Άνοιγμα των αγορών των κρατών της Κ-Α Ευρώπης και ένταξής τους στην ΕΕ • Μεταβολή των διατροφικών προτύπων • Αναβάθμιση βασικών μεταφορικών υποδομών • Διαφοροποίηση των μηχανισμών διάθεσης των αγροτικών προϊόντων στην ευρεία κατανάλωση • Η αειφόρος προσέγγιση για την γεωργία από την Ευρωπαϊκή Ένωση • Ανάπτυξη νέων μεθόδων παραγωγής και προστασίας ζωικών και φυτικών κεφαλαίων • Βελτίωση ποιότητας ζωής αγροτικών περιοχών • Ανάπτυξη Κοινωνίας Πληροφορίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Απελευθέρωση των κανόνων εμπορίας στην παγκόσμια αγορά • Τάση μείωσης δαπανών για τον Αγροτικό τομέα από την ΕΕ • Η μη αναστροφή των τάσεων Αστικοποίησης • Η πληθυσμιακή ερήμωση ορεινών και μειονεκτικών περιοχών • Η επέκταση των συμφωνιών της ΕΕ στα πλαίσια της Ευρωμεσογειακής συνεργασίας • Ένταξη νέων Κ-Μ στην ΕΕ • Επιβάρυνση των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό) από την Υπερεκμετάλλευση • Περιβαλλοντική επιβάρυνση από τα κατάλοιπα της γεωργικής δραστηριότητας • Επέκταση άλλων χρήσεων γης στον αγροτικό χώρο

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1
ΜΗΤΡΑ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

Μειονεκτήματα	Κωδικός Μέτρου																												Αριθμός Μέτρων
	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	
ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ																													
Χαμηλή ανταγωνιστικότητα	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος	X	X	X	X	X	X						X	X																
Προβληματική ηλικιακή διάρθρωση		X	X		X							X	X											X	X	X	X	X	
Μεγάλη τάση μείωσης των απασχολουμένων στη γεωργία	X	X	X		X	X	X		X	X		X	X	X									X	X	X	X	X	X	
Αποεπένδυση στον αγροτικό τομέα	X	X	X	X	X	X		X	X	X													X	X	X	X	X	X	
Ανεπαρκής διασύνδεση πρωτογενούς παραγωγής με μεταποίηση	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X															X		X	
Υστέρηση στις δομές εμπορίας και διανομής των αγροτικών προϊόντων	X			X		X		X			X															X		X	
Απόσταση από τις παραδοσιακές αγορές της δυτικής Ευρώπης	X	X	X	X					X	X	X															X		X	
Ανεπάρκεια μηχανισμών ελέγχου και κατοχύρωσης της ποιότητας	X			X					X	X																X		X	
Προβληματική οργάνωση συλλογικών φορέων	X			X							X															X		X	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2
ΜΗΤΡΑ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

Πλεονεκτήματα	Κωδικός Μέτρου																							Αριθμός Μέτρων											
	111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313		321	322	323	341	411	412	413	421	431		
ΔΥΝΑΜΕΙΣ																																			
Ευνοϊκές Κλιματολογικές συνθήκες	X	X		X	X	X	X		X	X					X	X	X	X		X	X		X	X				X	X	X					19
Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		24
Μεγάλο εύρος προϊόντων για την κατοχύρωση τους ως Π.Ο.Π. κλπ.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		24
Ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη συμπληρωματικής απασχόλησης	X	X		X	X	X	X		X	X													X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		18
Ποικιλία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	X	X		X	X		X	X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		26
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ																																			
Δυνατότητα αξιοποίησης της ογκούμενης ζήτησης για βιολογικά προϊόντα	X			X		X		X	X	X	X				X																				8
Άνοιγμα των αγορών των κρατών της Κ-Α Ευρώπης και ένταξής τους στην ΕΕ	X	X		X	X	X																		X	X	X			X				X		10
Μεταβολή των διατροφικών προτύπων	X	X	X	X	X	X		X	X	X					X													X				X	X		13

5. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

5.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ, ΕΚΡΟΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ³⁰

Με βάση τα στοιχεία που καταχωρούνται στο ΠΑΑ 2007-2013 καταρτίστηκε, για κάθε Άξονα, πίνακας των δεικτών εισροών, εκροών και αποτελεσμάτων: ο Πίνακας 6.1 για τον Άξονα 1, ο Πίνακας 6.2 για τον Άξονα 2, ο Πίνακας 6.3 για τον Άξονα 3 και ο Πίνακας 6.4 για τον Άξονα 4. Από τα στοιχεία των πινάκων αυτών συνάγονται οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

5.1.1. Άξονας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας

Μέσω των Μέτρων που ενεργοποιούνται στον Άξονα 1 διατίθενται 140,52 εκατ. € από τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους και προσδοκείται η πραγματοποίηση των ακόλουθων εκροών και αποτελεσμάτων:

- (1) Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση (Μέτρο 111) 6.500 γεωργών, μέσω 300-400 ημερησίων εκπαιδεύσεων, με συνολική εισροή 3.500.000 €, ήτοι 538,46 € κατά γεωργό. Προσδοκείται ότι 850 γεωργοί θα έχουν πλήρη επαγγελματική κατάρτιση και ότι, ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, θα σημειωθεί καλύτερη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και, επομένως, ορθολογική χρησιμοποίηση εισροών και αύξηση της παραγωγής ώστε η ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου, να προσδιορίσει, σύμφωνα με το Πρόγραμμα, πρόσθετη ετήσια GVA της τάξεως των 5 εκατ. €, δηλαδή 770 €/γεωργό.
- (2) Εγκατάσταση 500 νέων γεωργών (Μέτρο 112), με συνολική εισροή 10 εκατ. €, δηλαδή 20.000 €/γεωργό, οι οποίοι, σύμφωνα με το πρόγραμμα, θα πραγματοποιήσουν επενδύσεις της τάξεως των 104,00 εκατ. € (208.000 €/γεωργό). Προσδοκείται ότι, η ολοκλήρωση του Μέτρου, θα προσδιορίσει ετήσια GVA 9,00 εκατ. €, δηλαδή 18.000 €/εκμετάλλευση, ελαφρώς μεγαλύτερη από τον αντίστοιχο μ.ο. της GVA που υπολογίζεται ότι θα προκύψει από την εφαρμογή του Μέτρου 121 (Σχέδια Βελτίωσης), σύμφωνα με τα στοιχεία που καταχωρούνται στον Πίνακα 7 (15.490 €/εκμετάλλευση). Τα κριτήρια επιλογής, όπως περιγράφονται στο Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου των δικαιούχων διασφαλίζουν τη βελτίωση της ηλικιακής διάρθρωσης και της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας και την μακροχρόνια άσκηση του επαγγέλματος από τους νέους γεωργούς.
- (3) Πρόωρη συνταξιοδότηση 200 ηλικιωμένων αγροτών (Μέτρο 113), με συνολική εισροή 15 εκατ. €, δηλαδή 75.000 κατά συνταξιοδοτούμενο, με αποτέλεσμα την αποδέσμευση 800 εκταρίων γεωργικής γης, η οποία, από περίπου αργούσα, θα τεθεί υπό καθεστώς καλής διαχείρισης από νέους και καταρτισμένους γεωργούς.

³⁰ Στην περιγραφή των Μέτρων καταχωρούνται και *ειδικοί δείκτες*, για ορισμένα Μέτρα, προκειμένου να ικανοποιηθούν κοινοτικές απαιτήσεις για πληρέστερη πληροφόρηση σχετικά με την υποστήριξη, μέσω των Μέτρων: νέων γεωργών (Μέτρο 113), γυναικών (Μέτρο 114), κλάδων παραγωγής (γεωργία-κτηνοτροφία) (Μέτρο 121), παραγωγή ειδικών προϊόντων (βιολογικά, ΠΟΠ, ΟΕΟΠ) (Μέτρο 132) κ.α.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΡΟΩΝ, ΕΚΡΟΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 1

Κωδικός Μέτρου	Δείκτης Εισροών (εκατ. €)	Δείκτες Εκροών						Δείκτες Αποτελεσμάτων			
		Αριθμ. Γεωργών που θα εκπαιδευτούν ή εγκατασταθούν ή συνταξιοδοτηθούν	Γεωργικές εκμ/σεις που θα υποστηριχθούν	Αριθμός ημερησίων εκπαιδεύσεων	Εκτάρια γεωργ. Γης που απόδεσμεύεται	Αριθμός Ομάδων παραγωγών που θα υποστηριχθούν	Αριθμός Δράσεων	Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €)1	Αριθμός γεωργών με ολοκληρωμένη επαγγ. εκπαίδευση	Αριθμός γεωργ. Εκμ/σεων που θα εισάγουν καινοτομίες	Πρόσθετη Προστ. Αξία, (εκατ. €) 4
111	3,50	6.500		375			0,00	850		5,00 ⁹	
112	10,00	500	500				104,00 ⁹			9,00 ⁹	
113	15,00	200	200		800		0,00			-	
114	2,00	200	200				0,00			0,50 ⁹	
121	54,97		1.600				109,94		200	18,04 ⁶	
121	11,00		15				24,40		15	4,00 ⁷	
123	24,00		375				60,00		45	9,84 ⁸	
125	1,05		30				0,00			-	
131	4,00	}	3.500				0,00				
132	4,00										
133	3,00										
142	8,00										
142	8,00										
Σύνολα	140,52	7.400	6.420	375	800	40	10	298,34	850	260	46,38

(1) Σύμφωνα με τα στοιχεία που καταχωρούνται στον πίνακα Β-1

(3) Αφορά στην αξία της γεωργικής παραγωγής των Ομάδων Παραγωγών που ενισχύονται

(4) Η ετήσια GVA που αναμένεται να προκύψει από την πραγματοποίηση των επενδύσεων που καταχωρούνται στην τελευταία στήλη των εκροών, ελλείψει άλλων στοιχείων, προσεγγίζεται με βάση τα στοιχεία του δικτύου FADN, από τα οποία προκύπτει η ετήσια απόδοση των παγίων κεφαλαίων σε GVA ως ακολούθως (Πίνακας 7) :

- GVA 10.306 €/εκμετάλλευση

- Αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου 3.769 €/χρόνο. Με ποσοστό απόσβεσης 6%, το συνολικό πάγιο κεφάλαιο υπολογίζεται σε 62.817 €/εκμετάλλευση

- Ετήσια απόδοση παγίου κεφαλαίου σε GVA, μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής του προγράμματος, οπότε οι επενδύσεις θα έχουν εισέλθει σε στάδιο πλήρους οικονομικής ωρίμανσης: $10.306:62.817 = 16,4\%$

(5) $104.000.000 \times 0,164 = 18.030.000$; $2 \times 9.000.000$ (Λαμβάνεται υπόψη μόνον το 1/2 της απόδοσης, διότι μεγάλο μέρος των επενδύσεων αφορά σε δαπάνες εγκατάστασης των νέων γεωργών, οι οποίες δεν είναι άμεσα παραγωγικές.

(6) $109.940.000 \times 0,164 = 18.030.000$

(7) $24.400.000 \times 0,164 = 4.001.600$

(8) $60.000.000 \times 0,164 = 9.840.000$. Λαμβάνεται το ίδιο ποσοστόν απόδοσης αν και πρέπει να αναμένεται υψηλότερο

(9) Εκτίμηση του Προγράμματος, η οποία θα επαληθευθεί μετά και την ex-post αξιολόγηση αναλόγων δράσεων που περιλαμβάνονται στο ΠΑΑ 2004-2006

(10) Στον Πίνακα 7 το ίδιο οικονομικό μέγεθος προσεγγίζεται στο ποσό των 8,294 εκατ. € ($15.490 - 10.306 = 5.184$ €/εκμετάλλευση $\times 1.600$ εκμεταλλεύσεις = 8,24 εκατομμ. €). Η διαφορά οφείλεται στο γεγονός ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που θα εφαρμόσουν Σχέδια Βελτίωσης είναι και οι προοδευτικότερες και διαμορφώνουν στην υφιστάμενη κατάσταση καλύτερα αποτελέσματα από εκείνα του μ.ο. που λαμβάνονται υπόψη στους υπολογισμούς του Πίνακα 7. Εξάλλου, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των Μέτρων του Άξονα 1 συνοδεύονται και από παράλληλες ενέργειες που συμβάλλουν στην προοδευτικά μεγαλύτερη απόδοσή τους, (ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού, επαγγ. κατάρτιση, η υποστήριξη για προϊόντα ποιότητας και για συλλογική δράση κ.α.)

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΡΟΩΝ, ΕΚΡΟΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 2

Κωδικός Μέτρου	Δείκτης Εισροών (εκατ. €)	Δείκτες Εκροών			Δείκτες Αποτελεσμάτων			
		Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατ. €)	Εκμεταλλεύσεις που θα υποστηριχθούν	Εκτάσεις που θα ενταχθούν (εκτάρια)	Έκταση υπό επιτυχή διαχείριση, ενισχύοντας την βιοποικιλότητα	Προστασία ποιότητας εδάφους (εκτάρια)	Αποφυγή εγκατά- λειψης γεωργικής γης (εκτάρια)	
211	8,36	8,36	4.980	9.610	54.651	9.000	9.610	
212	40,68	40,68	11.590	63.651		33.120 ³	6.000 ³	6.000 ³
213	2,80	2,80	2.015	2.015				
214	76,20	76,20	15.495 ¹	38.120 ²				
221	1,20	1,60	30	30	30			
222	0,22	0,29	15	30	30			
223	1,19	1,58	60	60	15	15	30	
224	0,50	0,50	125	400	400			
225	0,50	0,50	300	700	600	100		
226	4,50	4,50	-	13.000	13.000	1.000		
227	5,00	5,00	30	-	-	-	-	
Σύνολα	141,15	142,01	34.640	127.616	101.846	16.115	15.640	

(1) Καλλιεργητές: Αμπελώνων

5.800

Πατάτας

800

Εσπεριδοειδών

2.600

Αροτραίων καλλιεργείων

700

Διάσωση φυλών ζώων

35

Διάσωση ποικιλιών αμπέλου

160

Διατήρηση φυσική αξίας γεωργ. περιβάλλοντος

4.500

Βιοκαλλιέργειες

600

Διατήρηση φυσικών οικοτόπων

300

Σύνολα

15.495

(2) Αμπελώνες

6.000

Πατάτα

4.500

Εσπεριδοειδή

7.500

Αροτραίες καλλιέργειες

9.000

Διατηρ. Ποικιλ. Αμπέλου

120

Εκτάσεις υψηλής φυσικής αξ

6.000

Βιολ. καλλιέργειες

4000

Διατηρ. Φυσ. Οικοτόπων

1000

38.120

(3) Αμπελώνες

6.000

Πατάτα

3.000

Εσπεριδοειδή

4.000

Αροτραίες καλλιέργειες

9.000

Άμπελοι

120

Εκτάσεις υψηλής φυσικής αξ

6000

Βιολ. Καλλιέργειες

4000

Διατηρ. Φυσ. Οικοτόπων

1000

33.120

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΡΩΝ, ΕΚΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΞΟΝΑ 3

Κωδικός Μέτρου	Δείκτης Εισροών (εκατομμ. €)	Δείκτες εκροών		Δείκτες αποτελεσμάτων	
		Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €)	Αριθμός Δράσεων ή έργων ή χωριών που ενισχύονται	Αύξηση αριθμού επισκεπτών	Πληθυσμός που θα ωφεληθεί
313	5,34 23,30 0,30	8,01 31,06 0,30	10 έργα	200.000	230.000
321			15 δράσεις	-	
322			12 χωριά	-	
323			10 Δράσεις	-	
341			-	-	
Σύνολο	28,94	39,37	-	200.000	230.000

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ, ΕΙΣΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΞΟΝΑ 4

Κωδικός Μέτρου	Δείκτης Εισροών (εκατομμ. €)	Δείκτες εκροών		Δείκτες αποτελεσμάτων		
		Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν (εκατομμ. €)	Αριθμός ΟΤΔ που θα ενεργοποιηθούν	Αριθμός έργων που θα πραγματοποιηθούν	Έκταση καλυπτόμενη από τη δράση του ΟΤΔ (km ²)	Πληθυσμός των καλυπτομένων περιοχών
411	6,83 0,33 1,46	10,57 0,33 1,46		30 3 έργα συνεργασίας -	85.000	130.000
412						
413						
421						
431						
Σύνολο	8,62	12,36	6	33	85.000	130.000

Τα κριτήρια επιλογής, όπως περιγράφονται στο Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου, διασφαλίζουν την αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού της γεωργίας και την ηλικιακή ανανέωσή του.

- (4) Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε 200 αρχηγούς γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Μέτρο 114) με συνολική εισροή 2 εκατομμ. €, δηλαδή 10.000 €/γεωργική εκμ/ση, προκειμένου να βελτιωθεί η διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η πληρέστερη προσαρμογή τους στις ορθές γεωργικές πρακτικές, με προσδοκώμενη πρόσθετη ετήσια GVA, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου και σύμφωνα με το Πρόγραμμα, της τάξεως των 500.000 €, δηλαδή 2.500 €/γεωργική εκμετάλλευση. Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, όπως προβλέπονται στο Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου, θα συμβάλλει στη βελτίωση των τεχνικών παραγωγής, στη καλύτερη διαχείριση των συστημάτων ποιότητας, στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και στην καλύτερη διαχείριση των φυσικών πόρων.
- (5) Παροχή επενδυτικών κινήτρων σε 1.600 γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Μέτρο 121) για την εφαρμογή Σχεδίων Βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς τους, με συνολική εισροή 54,97 εκατομμ. €, δηλαδή 34.360 €/εκμετάλλευση, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν συνολικές επενδύσεις, σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων, 109,94 εκατομμ. €, να εισαχθούν καινοτομικές πρακτικές από 200 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και να δημιουργηθούν προϋποθέσεις, μετά την ωρίμανση των επενδύσεων και σύμφωνα με τους υπολογισμούς του αξιολογητή, για πρόσθετη ετήσια GVA της τάξεως των 18 εκατομμ. € (11.250 €/εκμετάλλευση). Η εφαρμογή του Μέτρου, όπως περιγράφεται στο Τεχνικό Δελτίο, συνοδεύεται από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, την καλύτερη πρόσβαση στην αγορά για τα προϊόντα που παράγονται, την πληρέστερη οργάνωση της παραγωγής για τη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους, στην καλύτερη διαχείριση των φυσικών πόρων και, επομένως, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη εφαρμογή αειφορικών πρακτικών.
- (6) Παροχή επενδυτικών κινήτρων σε 15 πτηνοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις (Μέτρο 121), για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους και τη διαχείριση των αποβλήτων, με συνολική εισροή 11 εκατομμ. €, δηλαδή 733.000 € κατά εκμ/ση και με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν συνολικές επενδύσεις 24,40 εκατομμ. €, να εισαχθούν καινοτομικές πρακτικές, κυρίως στη διαχείριση των αποβλήτων, με προσδοκώμενη ετήσια GVA, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου και σύμφωνα με τους υπολογισμούς του αξιολογητή, 4 εκατομμ. €.
- (7) Παροχή επενδυτικών κινήτρων σε 375 μονάδες μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης μεταποίησης γεωργικών προϊόντων (Μέτρο 123), με συνολική εισροή 24 εκατομμ. €, δηλαδή 64.000 €/μονάδα και με προσδοκώμενο αποτέλεσμα, 45 εξ αυτών να εισάγουν καινοτομίες σε τεχνικές και νέα προϊόντα, να πραγματοποιηθούν συνολικές επενδύσεις 60 εκατομμ. €, οι οποίες, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου και σύμφωνα με τους υπολογισμούς του αξιολογητή, θα προσδιορίσουν πρόσθετη ετήσια GVA της τάξεως των 9,84 εκατομμ. €. Η εφαρμογή του Μέτρου, σύμφωνα με τα όσα καταχωρούνται στο Τεχνικό Δελτίο, αναμένεται να συμβάλλει στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών μετασυλλεκτικού χειρισμού

και πρώτης μεταποίησης των προϊόντων, στη βελτίωση της ποιότητας και αποδοτικότητας, στην καλύτερη πρόσβαση στην αγορά και, επομένως, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων.

- (8) Παροχή ισχυρών επενδυτικών κινήτρων για την προετοιμασία 30 κτηνοτροφικών πάρκων σε περιοχές του αγροτικού χώρου (Μέτρο 125), με συνολική εισροή 1 εκατομμ. €, προκειμένου, υπό προϋποθέσεις, να εγκατασταθούν εκεί κτηνοτροφικές μονάδες και να μειωθεί η όχληση που προκαλούν στο φυσικό και αστικό περιβάλλον του χώρου όπου σήμερα λειτουργούν. Η εφαρμογή του Μέτρου θα επιστρέψει στους κτηνοτρόφους που θα εγκατασταθούν εκεί να εφαρμόσουν πρακτικές που προάγουν την ευζωία των ζώων και καθιστούν αποτελεσματικότερη την εφαρμογή κτηνιατρικών παρεμβάσεων, που αυξάνουν την ποσότητα και βελτιώνουν την ποιότητα των κτηνοτροφικών προϊόντων κάτω από συνθήκες ελάχιστης περιβαλλοντικής όχλησης.
- (9) Παροχή κινήτρων για την συμμετοχή 3.500 γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε συστήματα ποιότητας (Μέτρο 132), για εφαρμογή δράσεων ενημέρωσης και προώθησης προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας (Μέτρο 133) και για ικανοποίηση προτύπων της ΕΕ (Μέτρο 131), με συνολική εισροή 11 εκατομμ. €, δηλαδή περίπου 3.140 €/γεωργική εκμετάλλευση, με αποτέλεσμα η αξία των προϊόντων κάτω από συστήματα ποιότητας να είναι της τάξεως των 50 εκατομμ. € δηλαδή 10% της αξίας της συνολικής παραγωγής του γεωργικού τομέα. Η εφαρμογή του Μέτρου, όπως έχει σχεδιαστεί, συμβάλλει στην παραγωγή προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας, στην καλύτερη πρόσβαση στην αγορά και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας.
- (10) Παροχή κινήτρων για την ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας 40 Ομάδων Παραγωγών (Μέτρο 142), με συνολική εισροή 8 εκατομμ. €, δηλαδή 200.000 €/ομάδα, με αποτέλεσμα να προσδοκάται ότι, οι 40 Ομάδες Παραγωγών, θα διαχειρίζονται γεωργική παραγωγή αξίας 80 εκατομμ. €, δηλαδή 15% της συνολικής αξίας της παραγωγής του τομέα (η οποία, για το 2004, υπολογίζεται, σύμφωνα με τον Eurostat, σε 532 εκατομμ. €). Η εφαρμογή του Μέτρου, όπως έχει σχεδιαστεί, συμβάλλει στην προσαρμογή της παραγωγής στις απαιτήσεις της αγοράς, στη δημιουργία οικονομικών κλίμακας σε ότι αφορά το κόστος παραγωγής και τις πωλήσεις και, επομένως, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας.

Από τα όσα προαναφέρονται συνάγεται ότι τα 10 Μέτρα που ενεργοποιούνται στον Άξονα 1, με συνολική εισροή 140,52 εκατομμ. €, είναι στρατηγικής σημασίας για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας. Υποστηρίζονται, με επενδυτικά κίνητρα, 6.420 γεωργικές εκμεταλλεύσεις, περίπου 15% του συνολικού αριθμού, εκπαιδεύονται και καταρτίζονται επαγγελματικά 7.400 αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων, δημιουργούνται 40 Ομάδες Παραγωγών, που θα διαχειρίζονται το 15% της Αξίας της παραγωγής του Τομέα, εισάγονται συστήματα ποιότητας στα οποία προβλέπεται ότι θα ενταχθεί το 10% της αξίας της παραγωγής του τομέα, εισάγονται καινοτομίες σε 260 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και μονάδες μετασυλλεκτικού χειρισμού και πρώτης μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, κινητοποιούνται ιδιωτικοί πόροι και πραγματοποιούνται συνολικές επενδύσεις της τάξεως των 298 εκατομμ. €.

5.1.2. Άξονας 2: Διατήρηση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού των αγροτικών περιοχών

Μέσω των Μέτρων που ενεργοποιούνται στον Άξονα 2 διατίθενται 141,15 εκατομμ. € από τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους και προσδοκάται η πραγματοποίηση των ακόλουθων εκροών και αποτελεσμάτων:

- (1) Παροχή οικονομικών κινήτρων: **(i)** σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις των ορεινών περιοχών (Μέτρο 211) και άλλων, εκτός των ορεινών, μειονεκτικών περιοχών (Μέτρο 212), για την αντιστάθμιση των συνεπειών των φυσικών μειονεκτημάτων στην εξέλιξη και στην απόδοση των γεωργικών δραστηριοτήτων και, επομένως, στη διαμόρφωση των γεωργικών εισοδημάτων, προκειμένου να καταστεί εφικτή η παραμονή των γεωργών στις περιοχές αυτές για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, με συνολική εισροή 49,04 εκατομμ. € και **(ii)** σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις των περιοχών «Natura 2000» (Μέτρο 213), για την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις της Οδηγίας 2000/60 ΕΚ, με συνολική εισροή 2,80 εκατομμ. €. Οι αναμενόμενες εκροές περιλαμβάνουν την ένταξη στα Μέτρα 18.585 γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που καλύπτουν ποσοστό 41% του συνολικού αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Κύπρου, με έκταση που θα ενταχθεί 75.276 εκταρίων, εκ των οποίων 9.610 αφορούν σε ορεινές περιοχές, 63.651 σε άλλες, εκτός των ορεινών, μειονεκτικές περιοχές και 2.015 σε περιοχές «Natura 2000». Με την ολοκλήρωση της εφαρμογής των Μέτρων προσδοκάται ότι, 54.651 εκτάρια γεωργικής γης θα τελούν υπό επιτυχή διαχείριση, ενισχύοντας την βιοποικιλότητα και εξ αυτών, σε 9.000 εκτάρια θα πραγματοποιείται και προστασία της ποιότητας του εδάφους και σε 9.610 εκτάρια προστασία της γεωργικής γης από εγκατάλειψη. Η εφαρμογή των Μέτρων προβλέπεται ότι θα συμβάλλει στη συνεχή και ορθολογική χρησιμοποίηση της γεωργικής γης, στη διατήρηση βιώσιμων αγροτικών κοινοτήτων, στην εφαρμογή αειφορικών γεωργικών συστημάτων, στην αειφόρο διαχείριση των περιοχών «Natura 2000», στη διασφάλιση της γεωργικής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές και στη μεγιστοποίηση της συμβολής τους στη διασφάλιση των απαιτήσεων που θέτει η Οδηγία πλαίσιο για το νερό.
- (2) Παροχή οικονομικών κινήτρων για την ανάληψη εφαρμογής γεωργοπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων που αφορούν στην άμβλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που δημιουργεί η εφαρμογή μη ορθών γεωργικών πρακτικών (Μέτρο 214), με συνολική εισροή 76,20 εκατομμ. €. Προβλέπεται η ανάληψη γεωργοπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων από 15.495 γεωργικές εκμεταλλεύσεις (35% του συνόλου), με έκταση που θα ενταχθεί 38.120 εκταρίων και προσδοκάται ότι, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής των Μέτρων, 33.120 εκτάρια θα τελούν υπό επιτυχή διαχείριση (εκ των οποίων 6.000 αφορούν και σε προστασία της ποιότητας του εδάφους και 6.000 και σε αποφυγή εγκατάλειψης της γεωργικής γης). Από την έκταση 38.120 εκταρίων, 6.000 είναι αμπελώνες, 4.500 πατατοκαλλιέργεια, 7.500 εσπεριδοειδή, 9.000 αροτραίες καλλιέργειες, 120 εκτάσεις με διατηρήσιμες ποικιλίες αμπελώνων, 6.000 εκτάσεις υψηλής φυσικής αξίας, 4.000 βιολογικές καλλιέργειες και 1.000 φυσικούς οικοτόπους. Η εφαρμογή του Μέτρου αναμένεται να συμβάλλει στη διατήρηση και προαγωγή των αειφορικών γεωργικών συστημάτων, των ενδιατημάτων, της

βιοποικιλότητας, της ποιότητας, των εδαφών και του νερού, στη βελτίωση των τοπίων και των χαρακτηριστικών τους και, γενικότερα, στην προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος.

- (3) Παροχή οικονομικών κινήτρων για τη δάσωση γεωργικής γης (Μέτρο 221), δάσωση μη γεωργικής γης (Μέτρο 223) και την εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων (Μέτρο 222), με συνολική εισροή 2,61 εκατομμ. €. Οι αναμενόμενες εκροές είναι η ενίσχυση 30 εκμεταλλεύσεων για τη δάσωση ισάριθμων εκταρίων γεωργικής γης, 60 εκμεταλλεύσεων για τη δάσωση ισάριθμων εκταρίων μη γεωργικής γης και 15 εκμεταλλεύσεων για την εφαρμογή γεωργοδασοπονικών συστημάτων που θα προστατεύουν έκταση αρδευομένων καλλιεργειών 30 εκταρίων. Από τις εκροές αυτές προσδοκάται: **(i)** η ένταξη 30 στρεμμάτων γεωργικής γης υπό επιτυχή δασική διαχείριση, **(ii)** η βελτίωση του περιβαλλοντικού ρόλου της δάσωσης 60 εκταρίων μη γεωργικής γης, από την οποία 15 θα τελούν υπό επιτυχή διαχείριση, 15 θα προστατεύουν την ποιότητα των εδαφικών πόρων και 30 την προστασία της γης από εγκατάλειψη και **(iii)** η ένταξη 30 εκταρίων αρδευομένων καλλιεργειών υπό επιτυχή διαχείριση μέσω γεωργοδασοπονικών συστημάτων, κυρίως ανεμοθραυστών. Η εφαρμογή των Μέτρων αναμένεται να συμβάλλει στη δημιουργία δασοφυτευμένων εκτάσεων, στην εφαρμογή αρχών αειφορίας, στην προαγωγή της οικολογικής λειτουργίας των δασών, στην πρόληψη φυσικών κινδύνων και πυρκαγιών και στην παραγωγή δασοκομικών προϊόντων.
- (4) Παροχή οικονομικών ενισχύσεων σε εκμεταλλεύσεις που λειτουργούν σε περιοχές «Natura 2000» (Μέτρο 224) με συνολική εισροή 500.000 €. Αναμενόμενη εκροή είναι η ένταξη στο Μέτρο 25 εκμεταλλεύσεων με έκταση 400 εκταρίων, η οποία προσδοκάται να τεθεί υπό επιτυχή διαχείριση. Η εφαρμογή του Μέτρου συμβάλλει στη συνεχή δασοκομική διαχείριση περιοχών «Natura 2000», στην αειφόρο διαχείριση γεωργικής γης και στη βελτίωση του περιβάλλοντος.
- (5) Παροχή δασοπεριβαλλοντικών οικονομικών ενισχύσεων (Μέτρο 225), με συνολική εισροή 500.000 €, προκειμένου να ενισχυθούν 300 εκμεταλλεύσεις με έκταση 700 εκταρίων, η οποία προσδοκάται να τεθεί υπό επιτυχή δασική διαχείριση. Η εφαρμογή του Μέτρου, με περιορισμένους οικονομικούς πόρους, συμβάλλει οριακά στην αναβάθμιση δασικών οικοσυστημάτων υψηλής αξίας, στη διατήρηση/ενίσχυση της βιοποικιλότητας, στην πρόληψη διάβρωσης του εδάφους και στη βελτίωση των τοπίων και των χαρακτηριστικών τους.
- (6) Παροχή οικονομικών κινήτρων για την προστασία των δασών από πυρκαγιές και για την αναδάσωση καμένων εκτάσεων (Μέτρο 226), με συνολική εισροή 4,5 εκατομμ. € με προβλεπόμενη εκροή την ένταξη στο Μέτρο 13.000 εκταρίων και με την προσδοκία η έκταση αυτή, με την ολοκλήρωση εφαρμογής του Μέτρου, να τεθεί υπό επιτυχή διαχείριση και εξ αυτών σε 1.000 εκτάρια να γίνεται και προστασία του εδάφους. Η εφαρμογή του Μέτρου αναμένεται να συμβάλλει στην διατήρηση ή/και αποκατάσταση του δασοοικονομικού δυναμικού και στην αειφόρο διαχείριση της δασικής γης.

(7) Παροχή οικονομικών ενισχύσεων για την πραγματοποίηση μη παραγωγικών επενδύσεων σε δασικές περιοχές (Μέτρο 227), με συνολική εισροή 5 εκατομμ. €. Προβλέπεται ότι θα ενισχυθούν 30 Φορείς για την πραγματοποίηση έργων προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης του οικολογικού ρόλου των δασών. Η εφαρμογή του Μέτρου συμβάλλει στην προαγωγή του ρόλου των αειφορικών συστημάτων, στην επαύξηση της αξίας δασικών εκτάσεων προς τέρψη του κοινού και, κατ' επέκταση, στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.

Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι τα 11 Μέτρα, που ενεργοποιούνται στον Άξονα 2, με συνολική εκροή 141,15 εκατομμ. €, είναι στρατηγικής σημασίας για την άμβλυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που υπάρχουν στις αγροτικές περιοχές και συνδέονται με το μέγεθος, τη χωροταξική κατανομή, την οργάνωση, τη λειτουργία και τα αποτελέσματα του γεωργικού τομέα. Προβλέπεται η ένταξη στα Μέτρα 34.640 εκμεταλλεύσεων, που αναλαμβάνουν γεωργοπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις για έκταση 127.616 εκταρίων, εκ των οποίων 101.846 εκτάρια θα τεθούν υπό επιτυχή γεωργοπεριβαλλοντική διαχείριση. Από την έκταση αυτή, σε 16.115 εκτάρια θα προστατεύεται και η ποιότητα των εδαφικών πόρων και σε 16.115 εκτάρια θα προστατεύεται η γεωργική γη από εγκατάλειψη.

5.1.3. Άξονας 3: Βελτίωση της Ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

Μέσω των Μέτρων που ενεργοποιούνται στον Άξονα 3 διατίθενται 28,94 εκατομμ. € από τις διαθέσιμους οικονομικούς πόρους του Προγράμματος και προσδοκείται η πραγματοποίηση των ακόλουθων εισροών, εκροών και αποτελεσμάτων:

- (1) Παροχή οικονομικών κινήτρων για την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων μικρής κλίμακας (Μέτρο 313), με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό, με συνολική εισροή 5,34 εκατομμ. €. Αναμένεται η πραγματοποίηση επενδύσεων 8,01 εκατομμ. € για 10 τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας και προσδοκείται η αύξηση κατά 200.000 του αριθμού των επισκεπτών των αγροτικών περιοχών στις οποίες τα έργα εντάσσονται. Οι επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν, όπως περιγράφονται στο Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου περιλαμβάνουν μικρής κλίμακας υποδομές αναψυχής (συντήρηση/αποκατάσταση, επίπλωση και εξοπλισμό παραδοσιακών/διατηρητέων οικοδομών και μετατροπή τους σε κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών για πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα της περιοχής) και άλλες υποδομές μικρής κλίμακας για την υποστήριξη του αγροτουρισμού (ποδηλατικές διαδρομές, θεματικές διαδρομές, θεματικά Μουσεία). Οι επενδύσεις αυτές συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων, στην δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, στην ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών.
- (2) Παροχή οικονομικών κινήτρων για την εξασφάλιση βασικών υπηρεσιών για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό (Μέτρο 321), για την ανάπλαση και αναβάθμιση χωριών (Μέτρο 322) και για την πραγματοποίηση μελετών και επενδύσεων, που στοχεύουν την αποκατάσταση, διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των χαρακτηριστικών των χωριών και του τοπίου της υπαίθρου (Μέτρο 223), με συνολική εισροή 23,30 εκατομμ. €. Προβλέπεται η πραγματοποίηση επενδύσεων 31,06 εκατομμ. € για 15 Δράσεις στο Μέτρο 321, για 12 χωριά στο Μέτρο 322 και για

10 Δράσεις στο Μέτρο 323, οι οποίες περιγράφονται στο Πρόγραμμα κατά τρόπο που τεκμηριώνεται η σκοπιμότητά τους. Τα προαναφερόμενα έργα θα πραγματοποιηθούν σε αγροτικές περιοχές με 230.000 κατοίκους. Η εφαρμογή των Μέτρων θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα χωριά, στην ενίσχυση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών και στην αντιστροφή των τάσεων οικονομικής και κοινωνικής υποβάθμισης και απερήμωσης, κυρίως των ορεινών αγροτικών περιοχών.

5.1.4. Άξονας 4: Leader

Μέσω των Μέτρων που ενεργοποιούνται στον Άξονα 4 διατίθενται:

- (1) 6,83 εκατομμ. € για την εφαρμογή, μέσω διαδικασιών Leader, δράσεων του Άξονα 1 (2,45 εκατομμ. €), του Άξονα 2 (0,5 εκατομμ. €) και του Άξονα 3 (3,88 εκατομμ. €). Προβλέπεται η πραγματοποίηση επενδύσεων 10,57 εκατομμ. € μέσω 6 Ομάδων Τοπικής Δράσης, που καλύπτουν περιοχή 85.000 km² με 130.000 κατοίκους, για την εκτέλεση 30 έργων από αυτά που προβλέπονται στα Μέτρα των Αξόνων 1, 2 και 3. Η εφαρμογή των Μέτρων αυτών θα συμβάλλει στην κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των τοπικών αγροτικών κοινωνιών, στην εφαρμογή πολυτομεακών προγραμμάτων και στην πληρέστερη προσέγγιση των στόχων των τριών Αξόνων, κυρίως των 1 και 3.
- (2) 330.000 € για κάλυψη του κόστους έργων διατοπικής και διεθνικής συνεργασίας των ΟΤΔ (Μέτρο 421), με την πραγματοποίηση 3 έργων συνεργασίας, με κύριο στόχο την ενθάρρυνση μεταφορά βέλτιστων πρακτικών, που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη προσέγγιση των στόχων των άλλων τριών Αξόνων προτεραιότητας.
- (3) 1,46 εκατομμ. € για κάλυψη εξόδων λειτουργίας και απόκτησης δεξιοτήτων από τις ΟΤΔ (Μέτρο 431), με στόχευση την αύξηση της ικανότητας των ΟΤΔ για την υλοποίηση των τοπικών προγραμμάτων LEADER.

5.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ, ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

5.2.1. Επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 1

Η εκ των προτέρων ποσοτικοποίηση των αναμενόμενων επιπτώσεων των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης προϋποθέτει σύνθετη πληροφόρηση για το γεωργικό τομέα, η οποία είναι απαραίτητη στον αξιολογητή. Τέτοιου είδους πληροφόρηση αφορά ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία και περιλαμβάνει ανάμεσα σε άλλα τα αποτελέσματα από παρόμοιες παρεμβάσεις, ενδιάμεσες αξιολογήσεις, τις επιπτώσεις από παρόμοια έργα, ειδικές μελέτες και έρευνες που αφορούν τη γεωργία, τις αγροτικές περιοχές κ.λ.π.

Νοούμενου ότι το ΣΑΑ 2004-2006 υλοποιείται τα τελευταία 3 έτη, οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του δεν είναι ακόμη εμφανείς και μετρήσιμες. Συνεπώς μία προσπάθεια ποσοτικοποίησης στο παρόν στάδιο των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΑΑ 2007 - 2013 ενδεχομένως να έδινε λανθασμένη εικόνα ως προς την πραγματική αναμενόμενη επίδραση από την εφαρμογή του Προγράμματος. Επιπλέον, για το ΣΑΑ 2004 - 2006 δεν προβλέπεται ενδιάμεση αξιολόγηση με αποτέλεσμα να μην είναι διαθέσιμη η σχετική πληροφόρηση στον αξιολογητή.

Λαμβανομένων υπόψη των όσων αναφέρονται πιο πάνω ο αξιολογητής, κάνοντας χρήση της σχετικής πρόνοιας του επεξηγηματικού σημειώματος Α του C.M.E.F., καταλήγει στο να δώσει «**μια γενική ποιοτική εκτίμηση**» και να προτείνει τα στοιχεία που πρέπει να διασφαλιστούν κατά τη διάρκεια της συνεχούς (παράλληλης) αξιολόγησης, ώστε στην ενδιάμεση αξιολόγηση του Προγράμματος να καταστεί εφικτή η ποσοτική προσέγγιση των δεικτών επιπτώσεων.

Παρά ταύτα, ο αξιολογητής, με ορισμένες υποθέσεις και παραδοχές, προσεγγίζει την ποσοτική εκτίμηση των δεικτών επιπτώσεων. Η εκτίμηση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να προσαρμοστεί κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση, με βάση τα στοιχεία που θα υπάρχουν τότε διαθέσιμα.

Σύμφωνα με το καθοδηγητικό έγγραφο της ΕΕ (CMEF) οι δείκτες επιπτώσεων που αφορούν στον Άξονα 1, είναι τρεις:

- (1) Δείκτης οικονομικής ανάπτυξης, μετρούμενος με την πρόσθετη Προστιθέμενη Αξία που αναμένεται να προκύψει από την εφαρμογή του Προγράμματος.
- (2) Δείκτης απασχόλησης, μετρούμενος με τον αριθμό των νέων θέσεων που θα δημιουργηθούν με την εφαρμογή του Προγράμματος.
- (3) Δείκτης βελτίωσης της παραγωγικότητας της εργασίας, σε όρους GVA/AWU.

Από την ανάλυση της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών προέκυψε ότι, ενώ δεν φαίνεται ότι υπάρχει πρόβλημα υποαπασχόλησης του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού στο γεωργικό τομέα, υπάρχει σοβαρό πρόβλημα χαμηλής παραγωγικότητας της διαθέσιμης εργασίας των αγροτικών οικογενειών. Από την άποψη αυτή, κύρια στόχευση του Προγράμματος **είναι η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, χωρίς να μειωθεί το επίπεδο απασχόλησης στο γεωργικό τομέα**. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον στο Πρόγραμμα δεν γίνεται αναφορά, στην παράγραφο των επιπτώσεων, για αύξηση της απασχόλησης. **Επομένως, οι επιπτώσεις εφαρμογής των Μέτρων του Άξονα 1 περιορίζονται στη δημιουργία πρόσθετης GVA και, μέσω αυτής, στη βελτίωση της χαμηλής παραγωγικότητας της εργασίας.**

(Α) Προσέγγιση της αναμενόμενης πρόσθετης GVA: Στον Πίνακα 6.1 υπολογίζεται, ως αποτέλεσμα των εκροών και με βάση τα όσα καταχωρούνται στις σημειώσεις του, η προσδοκώμενη πρόσθετη ετήσια GVA, μετά την εφαρμογή ενός εκάστου των Μέτρων που προβλέπεται να ενεργοποιηθούν. Από τον υπολογισμό αυτό προκύπτει ότι, η ολοκλήρωση της εφαρμογής των Μέτρων του Άξονα 1, θα προσδιορίσει πρόσθετη ετήσια GVA της τάξεως των 46 εκατομμ. €. Εξάλλου, από τα στοιχεία του Πίνακα A-1 (Στοιχεία Eurostat: Λογαριασμός Γεωργικού Εισοδήματος Κύπρου, 2004), συνάγεται ότι η ετήσια GVA του τομέα της γεωργίας υπολογίζεται σε 268,3 εκατομμ. €. **Επομένως, αναμένεται ότι, με την ωρίμανση των επενδύσεων που πραγματοποιούνται μέσω των Μέτρων του Άξονα 1, με συνολική εισροή 140,52 εκατομμ. €, θα δημιουργήσει ετήσια αύξηση της GVA κατά 46 εκατομμ. € (17% εκείνης που διαμορφώθηκε το 2004).**

(B) Προσέγγιση της αναμενόμενης αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας: Στον Πίνακα 7 παρατίθενται τα οικονομικά στοιχεία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με οικονομικό μέγεθος > 2 ESU. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται ότι, **η παραγωγικότητα της εργασίας** υπολογίζεται, με στοιχεία του 2004, σε 7.132 €/AWU και, μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου 121, που αφορά στα Σχέδια Βελτίωσης, **αναμένεται να αυξηθεί σε 10.720 €/AWU, με σταθερό το σημερινό επίπεδο απασχόλησης, δηλαδή αναμένεται αύξηση κατά 50%.**

Από τα στοιχεία του πίνακα A-1 (βλ. και § 1.3 σημείο 5 της παρούσας έκθεσης), για το σύνολο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Κύπρου η παραγωγικότητα της εργασίας υπολογίζεται από 8.820 €/AWU (υπολογισμός του αξιολογητή) έως 9.430 €/AWU (υπολογισμός του Τμήματος Γεωργίας, βλ. Πίνακα A-3, δείκτης 6). Με την αναμενόμενη ετήσια αύξηση της GAV κατά 17% μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Προγράμματος και **με σταθερή την απασχόληση, η παραγωγικότητα της εργασίας αναμένεται να διαμορφωθεί από 10.320 €/AWU (8.820 X 1,17) έως 11.033 €/AWU (9.430 X 1,17).**

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΒΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ
(ΣΤΟΙΧΕΙΑ F.A.D.N. ΚΥΠΡΟΥ, 2004)

Economic and Technical Data	Fields of specialization							All holdings	Per Holding (€)
	Field crops	Horticulture	Grazing livestock	Citrus fruit	Granivores	Mixed cropping	Mixed crops livestock		
FADN:									
. Number of holdings included (ESU>2)	5.245,0	582,0	2.914,0	6.995,0	582,0	2.331,0	778,0	19.427,0	
. Distribution (%)	27,0	3,0	15,0	36,0	3,0	12,0	4,0	100,0	
. Δείγμα 2,5%, number of holdings	132,0	14,0	72,0	176,0	17,0	59,0	20,0	490,0	
Average figures per Holding (€)									
. Income (+)	49.643,0	92.092,0	99.822,0	13.397,0	495.585,0	52.251,0	46.610,0	-	60.866,0
. Monetary cost (-)	39.575,0	76.119,0	83.971,0	7.139,0	407.576,0	32.048,0	25.813,0	-	46.791,0
. Αποσβέσεις κεφαλαίου ⁽¹⁾ (-)	3.025,0	6.988,0	4.421,7	1.909,9	23.485,6	4.222,9	2.326,3	-	3.769,0
. GVA * (A)=(=)	7.043,0	8.985,0	11.429,3	4.348,1	64.523,4	15.980,1	18.470,7	-	10.306,0
. AWU	1,54	2,20	1,52	0,85	5,50	1,54	1,53	-	1,445 AWU
. GVA/AWU, €	4.573,4	4.084,0	7.519,0	5.115,4	11.731,5	10.376,6	12.072,3	-	7.132,0
Σχέδια Βελτίωσης: Μέτρο 121									
Number of holdings to be supported (Μέτρο 121) (B)	430	46	235	575	56	193	65	1.600 ²	
. Actual GVA for all holdings (000€) (AXB)	3.028,5	413,3	2.685,9	2.500,2	3.613,3	3.084,2	1.200,6	16.526,0	10.306,0
. AWU per holding ⁽³⁾ (Γ)	1,54	2,20	1,52	0,85	5,50	1,54	1,53	-	1,445 AWU
. AWU for all holdings (Δ)=(BXΓ)	662,2	101,2	357,2	488,7	308,0	297,2	99,5	2.314,0	
. Expected GVA for all holding (000€)⁽⁴⁾ (E)=(AXB)X50%	4.542,8	620,0	4.028,9	3.750,3	5.420,0	4.626,3	1.800,9	24.789,0	15.490,0
. GVA/AWU, € Z=(E:Δ)	6.860,2	6.126,5	11.279,1	7.674,0	17.597,4	15.566,3	18.099,5	-	10.720,00

(1) Δεν υπολογίζεται απόσβεση στο κυκλοφοριακό κεφάλαιο και στο κεφάλαιο που αφορά στο έδαφος. Επί της αξίας των λοιπών μορφών κεφαλαίου υπολογίζεται απόσβεση 6%.

(2) Η εκατοστιαία κατανομή των 1.600 γεωργικών εκμεταλλεύσεων στους επτά παραγωγικούς προσανατολισμούς δεν είναι απαραίτητο να συμπίπτει με την κατανομή του δείγματος. Κανονικά πρέπει να τηθεί η κατανομή "στόχος" για τις 1.600 γεωργικές εκμεταλλεύσεις που θα υποστηριχθούν.

(3) Λαμβάνεται η μέση απασχόληση, όπως διαμορφώνεται στην υφιστάμενη κατάσταση. Εάν υπάρχουν απόψεις, μπορεί να τηθεί η απασχόληση "στόχος". Ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης δεν είναι απαραίτητο να είναι ο ίδιος για κάθε παραγωγικό προσανατολισμό.

(4) Στόχος που τίθεται για τα Σχέδια Βελτίωσης, π.χ. Αύξηση της GVA μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Μέτρου κατά 50% σε σύγκριση με εκείνη του 2004, λόγω εφαρμογής νέων τεχνολογιών, καλύτερης διαχείρισης, βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων και ωριμάνσης όλων των επενδύσεων. Το ποσοστό της αύξησης αναμένεται να είναι διαφορετικό για κάθε παραγωγικό προσανατολισμό.

(*) Πρόκειται ουσιαστικά για την Καθαρή Προστιθέμενη Αξία, αφού αφαιρούνται και οι αποσβέσεις. Στο επίπεδο των εκμεταλλεύσεων, το μέγεθος αυτό, ταυτίζεται με το ετήσιο εισόδημα της γεωργικής οικογένειας που προσδιορίζεται από την απασχόληση της διαθέσιμης εργασίας της, της ιδιόκτητης γης και των δικών της κεφαλαίων. Η ένδειξη G (gross) σημαίνει ότι η προκύπτουσα αξία δεν προκύπτει μόνο από τους πόρους που διαθέτει η οικογένεια αλλά και από άλλους παράγοντες, όπως είναι επιδοτήσεις, φορολογικές διευθετήσεις, δωρεάν τεχνική υποστήριξη, κ.α.

Οι προαναφερόμενες εκτιμήσεις συνιστούν προσεγγίσεις οι οποίες στηρίζονται στις προαναφερόμενες υποθέσεις και παραδοχές σχετικά με τα αποτελέσματα των εκροών που καταχωρούνται στο Πρόγραμμα.

5.2.2. Επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2

Σύμφωνα με το καθοδηγητικό έγγραφο της ΕΕ (CMEF), οι δείκτες επιπτώσεων που αφορούν στον Άξονα 2 είναι οι ακόλουθοι τέσσερις:

- (1) Δείκτης βιοποικιλότητας, μετρούμενος με την αλλαγή στην τάση μείωσης της βιοποικιλότητας.
- (2) Βελτίωση της ποιότητας των εδαφών.
- (3) Μείωση του ρυθμού εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων.
- (4) Δείκτης βελτίωσης της ποιότητας του νερού.
- (5) Συμβολή στην καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών, μετρούμενος με την αύξηση της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας.
- (6) Δείκτης διατήρησης / προστασίας υψηλής φυσικής αξίας εκτάσεων.

Από τα στοιχεία του **Πίνακα 6.2** συνάγεται ότι το ΠΑΑ 2007-2013 είναι αυστηρά στοχευμένο ώστε να συμβάλει, όπως προαναφέρεται, όχι μόνο στην άμβλυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με τη διάρθρωση, τη χωροθέτηση, την τεχνολογική δομή, την οργάνωση, τη λειτουργία και τα αποτελέσματα του γεωργικού τομέα, με την ευρύτερη έννοιά του, αλλά, άμεσα και έμμεσα, στην προστασία, γενικότερα, του περιβάλλοντος και του τοπίου των αγροτικών περιοχών.

Στον Άξονα 2, με συνολική εισροή 141,15 εκατομμ. €, προβλέπονται οι εκροές και τα αποτελέσματα που περιγράφονται στην § 5.1.2 της παρούσας Έκθεσης. Οι επιπτώσεις που αναμένονται από τις αναφερόμενες εκροές και αποτελέσματα συνοψίζονται ως ακολούθως, με αναφορά στους δείκτες επιπτώσεων:

- (1) Όλα τα Μέτρα που ενεργοποιούνται προστατεύουν ή/και ενισχύουν άμεσα ή έμμεσα, τη βιοποικιλότητα. Ειδικότερα, ενισχύονται περίπου 34.640 εκμεταλλεύσεις, προκειμένου να αναλάβουν περιβαλλοντικές υποχρεώσεις που προστατεύουν και ενισχύουν την βιοποικιλότητα σε έκταση 101.846 εκταρίων.
- (2) Μέσω των Μέτρων 211, 214 και 223, προστατεύονται 15.640 εκτάρια γεωργικής γης από εγκατάλειψη.
- (3) Όλα τα Μέτρα του Άξονα, όπως περιγράφεται και στην προαναφερόμενη §5.1.2, έχουν, άμεση ή έμμεση, θετική επίπτωση, τηρουμένων των σχετικά μικρών μεγεθών των επιμέρους χώρων και παρεμβάσεων και **στην διατήρηση/προαγωγή και προστασία εκτάσεων υψηλής φυσικής αξίας** (Μέτρα 211, 213, 221, 223 έως 227), **στη βελτίωση της ποιότητας νερού και στη βελτίωση του εδάφους**.
- (4) Ειδικότερα, για την επίπτωση των παρεμβάσεων στο δείκτη καταπολέμησης των κλιματικών αλλαγών, ο οποίος μετράται με την αύξηση της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, δεν

έχουν σχεδιαστεί, επί του παρόντος, σχετικές παρεμβάσεις. Προβλέπεται, σε δεύτερο στάδιο, η παραγωγή βιοκαυσίμων, με την ανάπτυξη καλλιεργειών παραγωγής κατάλληλης βιομάζας.

5.2.3. Επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 3

Τα Μέτρα του Άξονα 3, όπως αναφέρεται και στην § 5.1.3 της παρούσας Έκθεσης, αναμένεται να έχουν επιπτώσεις στη διαφοροποίηση της Οικονομίας των αγροτικών περιοχών μέσω της ενθάρρυνσης δραστηριοτήτων δημιουργίας μικρής κλίμακας υποδομών για την υποστήριξη του αγροτουρισμού (Μέτρο 313), στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, με την ανάληψη δράσεων παροχής υπηρεσιών στον αγροτικό πληθυσμό (321), στην αναζωογόνηση και ανάπτυξη της υπαίθρου (322) και στην αναβάθμιση και προστασία της αγροτικής κληρονομιάς (323).

5.3. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ (Πίνακας 8.1)

Από τα στοιχεία του *Πίνακα 8.1* συνάγεται ότι κοινός τόπος των κοινοτικών (αποφάσεις της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ) και των εθνικών στρατηγικών προτεραιοτήτων είναι η *ανταγωνιστικότητα, η αειφόρος ανάπτυξη, η πλήρης απασχόληση, η ποιότητα ζωής, η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή*. Επομένως, οι στρατηγικές προτεραιότητες του ΠΑΑ (Άξονες Προτεραιότητας) *αντανακλούν ή μάλλον ενσωματώνουν τις αντίστοιχες κοινότητες προτεραιότητας*.

Η προσέγγιση των προτεραιοτήτων αυτών επιτυγχάνεται με τη δραστική αύξηση της χρήσης νέων τεχνολογιών παραγωγής πληροφορικής και επικοινωνιών (Μέτρα 1.1.1, 1.1.4, 1.3.3. του ΠΑΑ 2007-2013), με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων (3.1.3), με δράσεις για την περιβαλλοντική προστασία, τη διαχείριση των υδατικών πόρων, τα βιοκαύσιμα, τα απόβλητα, την άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών κ.α. Ο Άξονας 2 (Μέτρα 2.1.1 έως 2.1.6 και 2.2.1 έως 2.2.7), ανταποκρίνεται με πληρότητα στην περιβαλλοντική διάσταση που προσέθεσαν οι αποφάσεις του Συμβουλίου Κορυφής του Γκέτεμποργκ και εκείνο της Βαρκελώνης στη στρατηγική της Λισσαβόνας.

5.4. ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Πίνακας 8.2)

Από τα στοιχεία του *Πίνακα 8.2*, συνάγεται ότι η υψηλή συσχέτιση εντοπίζεται ανάμεσα στους Άξονες προτεραιότητας και τις παρεμβάσεις που περιέχονται στις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για την Αγροτική Ανάπτυξη 2007-2013 (πλήρης ενσωμάτωση στο ΠΑΑ) Επομένως, είναι εμφανής η εξωτερική συνέπεια του ΠΑΑ 2007-2013 με τις γενικότερες προτεραιότητες και τις ειδικότερες κοινοτικές και εθνικές πολιτικές και η συμβολή του στους σχετικούς στόχους.

5.5. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

Ο σχεδιασμός του ΠΑΑ 2007-2013 ανταποκρίνεται με πληρότητα στις οριζόντιες κοινοτικές προτεραιότητες όπως είναι:

- (1) Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και η εφαρμογή ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες, όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία του *Πίνακα 9*.

- (2) Η στρατηγική Γκετεμποργκ, που αφορά στη βιοποικιλότητα και στην προσαρμογή στις απαιτήσεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για το νερό και του πρωτοκόλλου του Κυότο, όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία του **Πίνακα 8.1**.
- (3) Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη 2007-2013, όπως τεκμηριώνεται από τα στοιχεία του **Πίνακα 8.2**.
- (4) Η προώθηση της καινοτομίας στην παραγωγή, μετασυλλεκτικό χειρισμό και πρώτη μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων (Μέτρα 121), παράλληλα με την αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό της γεωργίας (Μέτρα 121, 123).
- (5) Η παραγωγή προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας, σε συνδυασμό με την εφαρμογή πρακτικών φιλικών στο περιβάλλον και προσαρμένων στις αρχές καλής διατήρησης/εκτροφής των ζώων (Μέτρα 132, 133).
- (6) Η ανάπτυξη γεωργικών και δασοπονικών αειφορικών συστημάτων και προστασία εκτάσεων και γεωργικών τοπίων υψηλής φυσικής αξίας (όλα τα Μέτρα του Άξονα 2).
- (7) Η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων από άποψη διάρθρωσης της οικονομίας και κοινωνικών και φυσικών συνθηκών (Μέτρα 313, 321, 322, 323).
- (8) Η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων σε επίπεδο τοπικό και η απόκτηση δεξιοτήτων από τις τοπικές αρχές για την εφαρμογή προγραμμάτων που εξειδικεύουν τοπικές στρατηγικές ανάπτυξης (Μέτρα του Άξονα 4)
- (9) Η βελτίωση της δεξιοτήτων των Διαχειριστικών Αρχών στην εφαρμογή, διαχείριση, έλεγχο και αξιολόγηση των προγραμμάτων (Μέτρο Τεχνικής Βοήθειας).
- (10) Η συμπληρωματικότητα μεταξύ ΕΓΤΑΑ, που χρηματοδοτεί το ΠΑΑ 2007-2013 και των άλλων Ταμείων, όπως είναι το Ταμείο Συνοχής, το ΕΚΤ και ΕΤΑΛ (βλ. επόμενη § 5.6).

5.6. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ, ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ

Το Γραφείο Προγραμματισμού, που έχει την γενική ευθύνη για τον συντονισμό και την ετοιμασία της ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής του Κράτους, έχει συστήσει Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης και Συμβουλευτική Επιτροπή. Στην πρώτη, συμμετέχει και ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Στη δεύτερη, συμμετέχουν όλοι οι σχετικοί με το θέμα φορείς, περιλαμβανομένων και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων, καθώς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Εξάλλου, στα πλαίσια της Επιτροπής Σχεδίου Ανάπτυξης, έχει συσταθεί Ειδική Υποεπιτροπή Αγροτικής Ανάπτυξης η οποία έχει ως αποκλειστικό στόχο την διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων που απευθύνονται στις περιοχές της υπαίθρου. Η Υποεπιτροπή θα συνέρχεται σε ετήσια τουλάχιστον βάση καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1

ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ

Αξονες και Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013	Στόχοι Λισσαβόνας - Γκέτεμποργκ-Βαρκελώνης					
	Ανταγωνιστική οικονομία- Πλήρης απασχόληση- Αντιμετώπιση περιφερειακών ανισοτήτων-Αντιμετώπιση δημογραφικού προβλήματος- Αειφόρος διαχείριση φυσικών πόρων-Ενίσχυση κοινωνικού μοντέλου	Μέσω:	Ενίσχυσης επιχειρηματικότητας, ενίσχυσης ΜΜΕ, απελευθέρωσης αγοράς	Κατάρτιση/ εκπαίδευση/έρευνας	Τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών	Ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις τομεακές πολιτικές (κλιματική αλλαγή, προστασία φυσικών πόρων, δημόσια υγεία, βιοκαύσιμα, παρασιτοκτόνα, ποιότητα αέρα, βιοποικιλότητα, απόβλητα, υδατικοί πόροι, κλπ)
ΑΞΟΝΑΣ 1:Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας του Γεωργικού και Δασοκομικού Τομέα	X					
1.1.1. Επαγγελματική κατάρτιση - πληροφόρηση-διάχυση γνώσης, καινοτόμων πρακτικών				X		
1.1.2. Εγκατάσταση νέων γεωργών	X		X			
1.1.3. Πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών	X					
1.1.4. Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από γεωργούς	X		X		X	X
1.2.1. Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	X		X		X	X
1.2.3. Αύξηση της αξίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	X					
1.2.5. Βελτίωση-ανάπτυξη γεωργικών και δασοκομικών υποδομών	X					X
1.3.1. Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση προτύπων της ΕΕ	X		X			X
1.3.2. Υποστήριξη γεωργών που συμμετέχουν σε προγράμματα ποιότητας τροφίμων	X					
1.3.3. Στήριξη ομάδων παραγωγών για πληροφόρηση και προώθηση & ποιοτικών προϊόντων	X				X	
1.4.2						

Αξονες και Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013	Στόχοι Λισσαβόνας - Γκέτεμποργκ-Βαρκελώνης					
	Ανταγωνιστική οικονομία- Πλήρης απασχόληση- Αντιμετώπιση περιφερειακών ανισοτήτων-Αντιμετώπιση δημογραφικού προβλήματος- Δειφόρος διαχείριση φυσικών πόρων-Ενίσχυση κοινωνικού μοντέλου	Μέσω:	Ενίσχυσης επιχειρηματικότητας, ενίσχυσης ΜΜΕ, απελευθέρωσης αγοράς	Κατάρτισης/ εκπαίδευσης/έρευνας	Τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών	Ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις τομεακές πολιτικές (κλιματική αλλαγή, προστασία φυσικών πόρων, δημόσια υγεία, βιοκαύσιμα, παρασιτοκτόνα, ποιότητα αέρα, βιοποικιλότητα, απόβλητα, υδατικοί πόροι, κλπ)
ΑΞΟΝΑΣ 2: Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου	X					X
2.1.1 Πληρωμές σε γεωργούς ορεινών περιοχών						X
2.1.2 Πληρωμές σε γεωργούς άλλων περιοχών με μεινεκτήματα						X
2.1.3 Πληρωμές σε περιοχές Φύση 2000						X
2.1.4 Γεωργοπεριβαλλοντικές πληρωμές						X
2.2.1 Πρώτη δάσωση γεωργικής γης						X
2.2.2 Πρώτη εγκατάσταση γεωργοδασικών συστημάτων σε γεωργική γη						X
2.2.3 Πρώτη δάσωση μη γεωργικής γης						X
2.2.4 Πληρωμές Φύση 2000 για δάση						X
2.2.5 Δασο-περιβαλλοντικές πληρωμές						X
2.2.6 Αποκατάσταση δασικού δυναμικού-προληπτικές δράσεις						X
2.2.7 Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις						X
ΑΞΟΝΑΣ 3:Η Ποιότητα Ζωής σε Αγροτικές Περιοχές- Διαφοροποίηση						
3.1.3. Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	X		X			
3.2.1 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	X					
3.2.2 & 3.2.3 Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς						X
3.4.1 Απόκτηση δεξιοτήτων	X		X	X	X	X
ΑΞΟΝΑΣ LEADER	X	X	X	X	X	X

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.2

ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013 ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013

Αξοναες και Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013	Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για την Αγροτική Ανάπτυξη 2007-2013				
	Ανταγωνιστικότητα της γεωργίας, των ειδών διατροφής και της δασοκομίας (ενίσχυση υποδομών, επιχειρηματικότητας, εξωστρέφειας, επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, αναδιάρθρωση παραγωγής βάσης, καινοτομία, έρευνα	Διαχείριση του χώρου και του περιβάλλοντος (αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων)	Ποιότητα ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (υποδομές μεταφορών, υγείας και περιβάλλοντος, τουρισμός πολιτισμός, ολοκληρωμένες παρεμβάσεις)	Leader	Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη
ΑΞΟΝΑΣ 1: Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας του Γεωργικού και Δασοκομικού Τομέα	X				
1.1.1. Επαγγελματική κατάρτιση - πληροφόρηση-διάχυση γνώσης, καινοτόμων πρακτικών	X				
1.1.2. Εγκατάσταση νέων γεωργών	X				
1.1.3. Πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών	X				
1.1.4. Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από γεωργούς	X				
1.2.1. Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	X				
1.2.3. Αύξηση της αξίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	X				
1.2.5. Βελτίωση-ανάπτυξη γεωργικών και δασοκομικών υποδομών	X				
1.3.1. Ειδικές ενισχύσεις για την ικανοποίηση προτύπων της ΕΕ	X	X	X		
1.3.2. Υποστήριξη γεωργών που συμμετέχουν σε προγράμματα ποιότητας τροφίμων	X				
1.3.3.& 1.4.2 Στήριξη ομάδων παραγωγών για πληροφόρηση και προώθηση ποιοτικών προϊόντων	X				

ΠΑΑ 2007-2013	Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για την Αγροτική Ανάπτυξη 2007-2013				
	Ανταγωνιστικότητα της γεωργίας, των ειδών διατροφής και της δασοκομίας (ενίσχυση υποδομών, επιχειρηματικότητας, εξωστρέφειας, επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, αναδιάρθρωση παραγωγής βάσης, καινοτομία, έρευνα	Διαχείριση του χώρου και του περιβάλλοντος (αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων)	Ποιότητα ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (υποδομές μεταφορών, υγείας και περιβάλλοντος, τουρισμός πολιτισμός, ολοκληρωμένες παρεμβάσεις)	Leader	Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη
ΑΞΟΝΑΣ 2:Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας του		X			
2.1.1 Πληρωμές σε γεωργούς ορεινών περιοχών		X			
2.1.2 Πληρωμές σε γεωργούς άλλων περιοχών με μειεκτήματα		X			
2.1.3 Πληρωμές σε περιοχές Φύση 2000		X			
2.1.4 Γεωργοπεριβαλλοντικές πληρωμές		X			
2.2.1 Πρώτη δάσωση γεωργικής γης		X			
2.2.2 Πρώτη εγκατάσταση γεωργοδασικών συστημάτων σε γεωργική γη		X			
2.2.3 Πρώτη δάσωση μη γεωργικής γης		X			
2.2.4 Πληρωμές Φύση 2000 για δάση		X			
2.2.5 Δασο-περιβαλλοντικές πληρωμές		X			
2.2.6 Αποκατάσταση δασικού δυναμικού-προληπτικές δράσεις		X			
2.2.7 Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις		X			
ΑΞΟΝΑΣ 3:Ή Ποιότητα Ζωής σε Αγροτικές Περιοχές-Διαφοροποίηση			X		
3.1.3. Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων			X		
3.2.1 Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό			X		
3.2.2 & 3.2.3 Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς			X		
3.4.1 Απόκτηση δεξιοτήτων	X	X	X		
ΑΞΟΝΑΣ LEADER	X	X	X	X	X

Πίνακας 9

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	Κωδικός Μέτρου																										Αριθμός Μέτρων													
	111	112	113	114	121	123	125	131	132	133	142	211	212	213	214	221	222	223	224	225	226	227	313	321	322	341		411	412	413	421	431	511							
Στην Ανταγωνιστικότητα:																																								
Άμεσα Θετική		X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X											X	X	X	X	X	X	X							18		
Έμμεσα Θετική	X		X	X											X																				X				5	
Ουδέτερη																X	X	X	X	X	X	X													X	X			9	
Στην Ισότητα ευκαιριών των 2 φύλων:																																								
Άμεσα Θετική	X	X		X		X																			X	X	X	X	X					X					10	
Έμμεσα Θετική			X		X		X	X		X	X	X																							X	X	X			11
Ουδέτερη											X				X	X	X	X	X	X	X	X															X			10

Παράλληλα, το Τμήμα Γεωργίας έχει δημιουργήσει αντίστοιχη συμβουλευτική επιτροπή που ασχολείται ειδικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, στην οποία συμμετέχουν εκτός από το Τμήμα Γεωργίας όλες οι Κρατικές Υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα (Τμήμα Δασών, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Υπουργείο Εσωτερικών, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, Γραφείο Προγραμματισμού) καθώς, επίσης, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αγροτικές, συνδικαλιστικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Εξάλλου, εκπρόσωπος της Διαχειριστικής Αρχής των Διαρθρωτικών Ταμείων συμμετέχει ως μέλος στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και, εκπρόσωπος της τελευταίας, συμμετέχει στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Ειδικότερα, ο κίνδυνος επικάλυψης μεταξύ δράσεων του **Άξονα 3** και άλλων προγραμμάτων, αντιμετωπίζεται με τη σωστή οριοθέτηση των δράσεων που εντάσσονται στον άξονα αυτόν και αφορούν: **(i)** σε συμπληρωματικές τουριστικές δράσεις (άρθρο 55, 1698/2005) όπως θεματικές και ποδηλατικές διαδρομές καθώς και κάποιες ενέργειες προώθησης και **(ii)** χειροτεχνικές δραστηριότητες με έμφαση στο γυναικείο πληθυσμό (άρθρο 53, 1698/2005). Οι παρεμβάσεις που αφορούν σε «Προσβασιμότητα», όπως δρόμοι, κέντρα ενημέρωσης του πολίτη, πρόσβαση στο διαδίκτυο, θα καλύπτονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, **(iii)** ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών (άρθρο 52βι, 1698/05) με παρεμβάσεις όπως αναπλάσεις πλατειών, πεζοδρομίων και των ιστορικών κέντρων των κοινοτήτων καθώς και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος (διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς, άρθρο 57, 1698/05). Σε ότι αφορά την επαγγελματική κατάρτιση, διαχωρίζεται απόλυτα, δεδομένου ότι στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης θα καλύπτεται μόνον η κατάρτιση των αγροτών.

Ως διασφαλιστική δικλείδα έχει καθιερωθεί το σύστημα της αμφίδρομης εκ των προτέρων γνωμοδότησης μεταξύ των Διαχειριστικών Αρχών στα μέτρα που σχετίζονται με παρεμβάσεις στην ύπαιθρο. Σε αυτό το πλαίσιο, η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 θα αποστέλλει τα προτεινόμενα για χρηματοδότηση έργα που εμπίπτουν στον Άξονα Προτεραιότητας 3 στην Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων. Από την άλλη, η Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων θα αποστέλλει στη Διαχειριστική Αρχή του Π.Α.Α. τα προτεινόμενα έργα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της υπαίθρου. Τα έργα θα εξετάζονται και, εφόσον διασφαλιστεί η αποφυγή επικάλυψης και η ύπαρξη συνέργιας / συμπληρωματικότητας, θα αποστέλλεται θετική εισήγηση για προώθησή τους.

Ο κίνδυνος επικάλυψης μεταξύ δράσεων του Άξονα 4 και άλλων προγραμμάτων περιορίζονται δραστικά με την πρόνοια που λαμβάνεται σε προγραμματικό επίπεδο ώστε τα πεδία δράσης των ΟΤΔ και των «Ομάδων» του Ταμείου της Αλιείας να είναι εξολοκλήρου διακριτά. Οι Ο.Τ.Δ. του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης μπορούν να περιλάβουν στα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα δράσεις που καλύπτονται από τον Κανονισμό Αγροτικής Ανάπτυξης και σχετίζονται είτε με τη γεωργική δραστηριότητα είτε με τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Από την άλλη, οι «Ομάδες» που θα συσταθούν μέσα στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας, θα δραστηριοποιούνται σε θέματα που έχουν άμεση σχέση με την Αλιεία.

6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007-2013

6.1. ΑΡΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Διαχειριστική Αρχή: Ορίζεται το Τμήμα Γεωργίας με πρόβλεψη να ασκεί όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο Άρθρο 75 του Καν. 1698/2005. Η Διαχειριστική Αρχή, με δική της ευθύνη, μπορεί να εκχωρήσει αρμοδιότητες σε άλλες Υπηρεσίες.

Διαπιστευμένος Οργανισμός Πληρωμών ορίζεται ο Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών, ο οποίος παρέχει επαρκή εγγύα ότι: **(i)** η επιλεξιμότητα των αιτήσεων και η διαδικασία χορήγησης των ενισχύσεων καθώς και η συμφωνία τους προς τους κοινοτικούς κανόνες πριν από την εντολή πληρωμής ελέγχονται, **(ii)** οι εκτελούμενες πληρωμές καταχωρίζονται επακριβώς και πλήρως στα λογιστικά βιβλία, **(iii)** διενεργούνται οι έλεγχοι που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία, **(iv)** τα απαιτούμενα έγγραφα υποβάλλονται εντός των προθεσμιών και τη μορφή που προβλέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες, **(v)** τα έγγραφα είναι προσπελάσιμα και διατηρούνται με τρόπο που διασφαλίζει την πληρότητα, την εγκυρότητα και την αναγνωσιμότητα τους διαχρονικώς, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών εγγράφων υπό την έννοια των κοινοτικών κανόνων.

Μονάδες εφαρμογής: Η Διαχειριστική Αρχή και ο Οργανισμός πληρωμών αναθέτουν μέρος των αρμοδιοτήτων τους σε Μονάδες Εφαρμογής, οι οποίες συλλέγουν τις αιτήσεις που υποβάλλονται, αξιολογούν τις αιτήσεις, διενεργούν τους απαιτούμενους ελέγχους και υποβάλλουν στον Οργανισμό Πληρωμών αιτήματα πληρωμής των δικαιούχων. Παράλληλα, συμβάλουν στη διαμόρφωση αποφάσεων που αφορούν στη διαχείριση των μέτρων.

Έχουν οριστεί 5 Μονάδες Εφαρμογής: **(i)** Τομέας Εξουσιοδότησης Πληρωμών Τμήματος Γεωργίας (13 μέτρα), **(ii)** Τμήμα Δασών (3 μέτρα), **(iii)** Υπουργείο Εσωτερικών (2 μέτρα), **(iv)** Ανεξάρτητο Τμήμα Κ.Ο.Α.Π. (3 μέτρα), **(v)** Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (1 μέτρο)

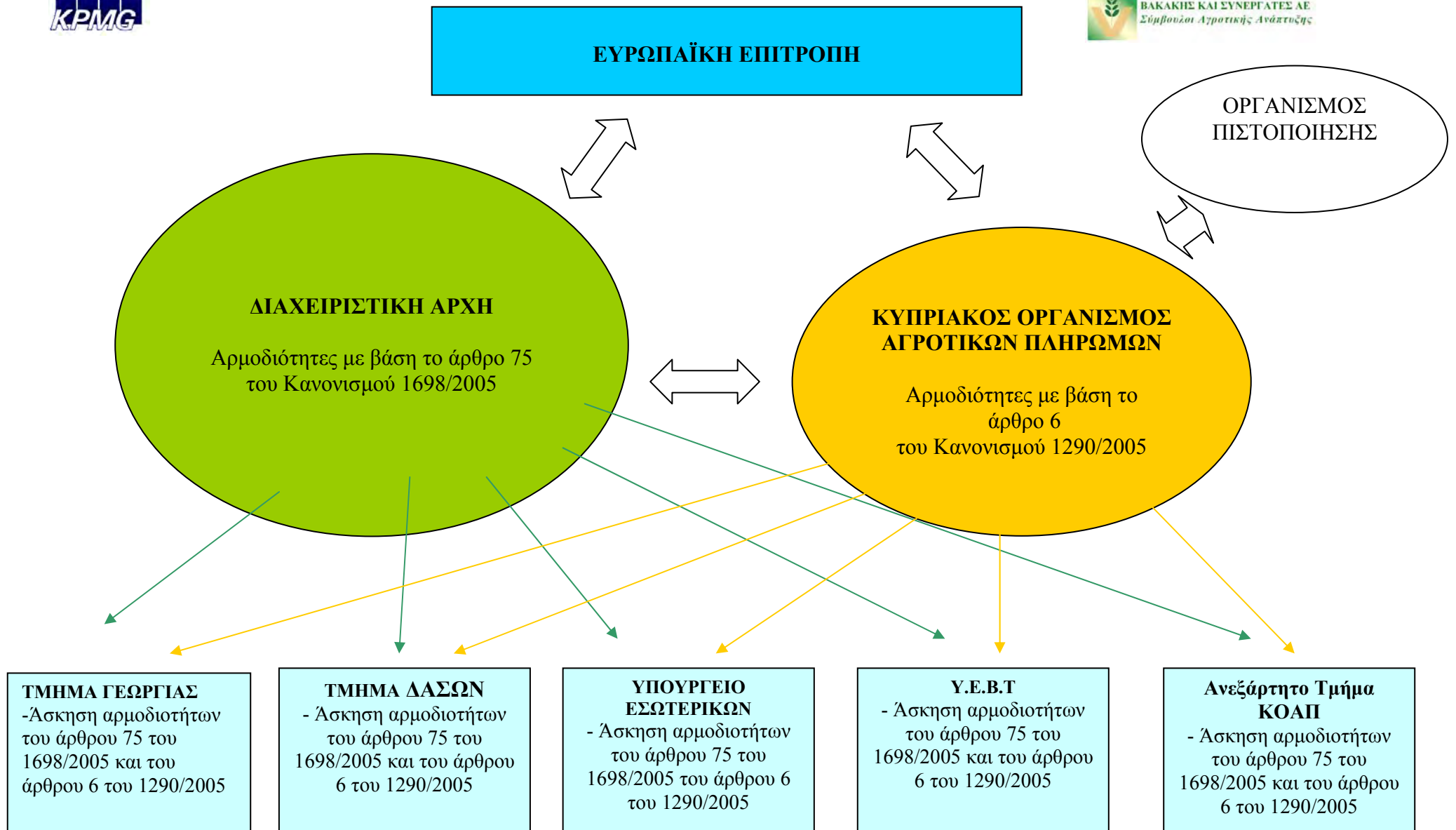
Οργανισμός πιστοποίησης θα είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο των λογαριασμών του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών ως προς την πληρότητα και την ακρίβεια, έχοντας υπόψη το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που υφίσταται.

Το προτεινόμενο σύστημα εφαρμογής εμφανίζεται στο **Διάγραμμα** της επόμενης σελίδας.

6.2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Περιγραφή του συστήματος: Οι δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης ανταποκρίνονται στο CMEF της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σκοπός της Διαχειριστικής Αρχής είναι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος μέσω του οποίου, μετά και την μηχανογράφηση των εντύπων των αιτήσεων, θα παρέχεται η δυνατότητα εξαγωγής των δεδομένων που απαιτούνται για

την ποσοτικοποίηση των δεικτών. Τα δεδομένα των εντύπων των αιτήσεων θα μηχανογραφούνται σε ειδικό ηλεκτρονικό έντυπο και, ακολούθως, με την βοήθεια κατάλληλου λογισμικού, θα γίνεται επεξεργασία των δεδομένων και θα υπολογίζονται οι σχετικοί δείκτες. Επιπλέον, για κάθε μέτρο, θα οριστεί υπεύθυνος χειριστής, σύμφωνα και με τα όσα προβλέπονται στο Κοινό Πλαίσιο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης, το οποίο φέρει την ευθύνη για την συγκέντρωση των δεδομένων από τα έντυπα των αιτήσεων, μέσω του συστήματος, την ποσοτικοποίηση του δείκτη και την καταγραφή των τιμών σε ειδική βάση δεδομένων, η οποία θα είναι διαθέσιμη στη Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος. Η Διαχειριστική Αρχή θα προχωρήσει σε μερική τροποποίηση του υφιστάμενου λογισμικού συστήματος Παρακολούθησης και Αξιολόγησης το οποίο χρησιμοποιείται για το Προγραμματικό Έγγραφο 2004 – 2006.

Επιτροπή Παρακολούθησης: Στο Πρώτο Επίσημο Προσχέδιο του Προγράμματος ορίζεται η σύνθεση της Επιτροπής, στην οποία προεδρεύει ο Δ/ντής του Τμήματος Γεωργίας και στην οποία συμμετέχουν ο προϊστάμενος της Γραμματείας της Διαχειριστικής Αρχής και εκπρόσωποι του ΥΠΓΦΠΠ, του Κυπριακού Οργανισμού Αγροτικών Πληρωμών, του Γραφείου Προγραμματισμού, του Τμήματος Δασών, του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών, των Υπουργείων Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Εσωτερικών, Δικαιοσύνης, των Κρατικών Αρχών που ασχολούνται με τα οριζόντια θέματα, των Οικονομικών και Κοινωνικών Εταίρων και μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, με πρόβλεψη ώστε να διασφαλίζεται ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών.

Δράσεις δημοσιοποίησης του ΠΑΑ και ενημέρωσης του αγροτικού πληθυσμού: Υπάρχει σαφής πρόθεση εφαρμογής δράσεως για ενημέρωση των πιθανών δικαιούχων, των επαγγελματικών οργανώσεων, των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων, των οργανισμών που συμμετέχουν στην προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, για τις δυνατότητες που προσφέρονται καθώς και τους κανόνες για χρηματοδότηση από το πρόγραμμα. Για το σκοπό αυτό έχει ετοιμαστεί ειδικό επικοινωνιακό σχέδιο που στοχεύει στην ενημέρωση του αγροτικού κόσμου, των ενδιαφερόμενων φορέων και του ευρύτερου κοινού. Το Σχέδιο αυτό περιλαμβάνει: **(i)** δημοσιογραφική διάσκεψη του Υπουργείου Γεωργίας, όταν εγκριθεί το ΠΑΑ 2007-2013, **(ii)** έκδοση έντυπου υλικού, **(iii)** περιφερειακές συγκεντρώσεις για ενημέρωση των γεωργών, **(iv)** εξειδικευμένες ενημερώσεις για μεγάλους κλάδους παραγωγής, όπως την αγελαδοτροφία, αμπελοργία, κλπ., **(v)** ετήσια προγράμματα Γεωργικών Εφαρμογών, **(vi)** ενημέρωση για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω των αναφορών στην ιστοσελίδα του Τμήματος Γεωργίας με δυνατότητα ενημέρωσης και επίλυσης αποριών, **(vii)** μέσω του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου, **(viii)** ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, **(ix)** άρθρα σε τεύχη του περιοδικού «Αγρότης» που εκδίδεται από το Υπουργείο Γεωργίας και σε εφημερίδες. Το σχέδιο δημοσιοποίησης θα λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις για τη μεγαλύτερη δυνατή visibility της συνεισφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και φορέας υλοποίησής του θα είναι ο Τομέας Δημοσιότητας του ΥΠΓΦΠΠ.

Εταιρική Σχέση: Ιδιαίτερη συμμετοχή δόθηκε στην ενεργό συμμετοχή των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων στον προγραμματισμό της Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και ειδικά οι Αγροτικές Οργανώσεις είχαν κληθεί εκ των προτέρων (από Σεπτέμβριο 2005) να υποβάλουν τις προτάσεις τους τόσο για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο όσο και για το Πρόγραμμα 2007-2013. Στο κεφάλαιο

14.1 του Επίσημου Προσχεδίου καταχωρείται λεπτομερειακός κατάλογος των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών Εταίρων.

Τεχνική Βοήθεια, που κρίνεται απαραίτητη για την ετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση, δημοσιότητα, έλεγχο και αξιολόγηση των μέτρων και γενικά του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και για ορισμένες αναγκαίες δαπάνες της Αρχής Διαχείρισης. Οι δράσεις προσδιορίζονται λεπτομερειακά στο Επίσημο Προσχέδιο και καλύπτουν απόλυτα δικαιολογημένες ανάγκες της Διαχειριστικής Αρχής, προκειμένου να υποστηρίξει την αποτελεσματική εφαρμογή του Προγράμματος.

Διοικητικοί και Επιτόπιοι Έλεγχοι: Η περιγραφή που γίνεται στο Κεφάλαιο 17 του Επίσημου Προσχεδίου τεκμηριώνει την απόλυτη συμμόρφωση των Αρχών εφαρμογής του Προγράμματος στην διενέργεια των προβλεπομένων ελέγχων, όπως είναι: έλεγχοι σε επίπεδο παραλαβής και αποδοχής των αιτήσεων, με ειδική έμφαση για τους ελέγχους που αφορούν σε ορισμένα Μέτρα των Αξόνων 1, 2, 3 και 4, περιλαμβανομένων και των επιτόπιων ελέγχων για πολλαπλή συμμόρφωση και για την εφαρμογή του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

A-1	Λογαριασμός Γεωργικού Εισοδήματος Κύπρου για το 2004
A-2	Common Baseline Indicators Context related
A-3	Κοινοί βασικοί δείκτες «objective related” Παράρτημα Ι του ΕΣΣΑΑ
B-1	Κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων κατά Μέτρο και Άξονα Προτεραιότητας
B-2	Εκατοστιαία κατανομή των διαθέσιμων Οικονομικών Πόρων κατά Μέτρο και Άξονα Προτεραιότητας
B-3	Potential Measures under (EC) Reg. 1698/2005 (Potential “Shopping basket”)

Πίνακας Α-1
Λογαριασμός Γεωργικού Εισοδήματος Κύπρου για το 2004

(σε εκατ. ευρώ)

Κωδικός (NEW CRONOS)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Εκατομμ. €
01000	Σιτηρά (συν σπόροι)	18,562
01100	Σιτάρι	1,363
01500	Αραβόσπος	0,000
01900	Λοιπά (Κριθάρι)	17,199
02000	Βιομηχανικά Φυτά	2,062
02300	Ακατέργαστος Καπνός	0,859
02400	Ζαχαρότευτλα	0,000
02900	Ελαιούχοι Σπόροι	1,203
	Λοιπά	0,000
03000	Κτηνοτροφικά Φυτά	13,062
04000	Κηπευτικά	77,683
04100	Νωπά Λαχανικά	56,200
04200	Φυτά και λουλούδια	21,483
05000	Πατάτες (συν σπόροι)	32,139
06000	Φρούτα	97,448
07000	Κρασί	0,172
08000	Ελαιόλαδο	15,640
09000	Λοιπά Φυτικά Προϊόντα	9,625
10000	Φυτική Παραγωγή	266,393
11000	Ζώα	179,943
11100	Βοοειδή	7,734
11200	Χοιροειδή	59,466
11400	Αιγοπρόβατα	45,201
11500	Πουλερικά	62,731
11900	Άλλα ζώα	4,812
12000	Ζωϊκά Προϊόντα	85,074
12100	Γάλα	66,168
12200	Αυγά	12,718
12900	Λοιπά	6,187
13000	Ζωϊκή Παραγωγή	265,017
15000	Γεωργικές Υπηρεσίες	0,000
16000	Γεωργική Παραγωγή	531,408
17000	Πρώτη μεταποίηση	21,483
18000	Παραγωγή γεωργ. τομέα	552,892
19000	Ενδιάμεσες Εισροές	268,970
19010	Σπόροι και δενδρύλλια	23,889
19020	Ενέργεια, Λιπαντικά	16,327
19030	Λιπάσματα και βελτιωτικά εδάφους	17,358
19040	Προϊόντα φυτοπροστασίας και παρασιτοκτόνα	16,327
19050	Κτηνιατρικά Έξοδα	9,109
19060	Ζωοτροφές	128,384
19900	Λοιπές ενδιάμεσες εισροές	57,575
20000	Ακαθ. Προστιθέμενη Αξία	283,922
21000	Αποσβέσεις	15,640
22000	Καθ. Προστιθέμενη Αξία	268,282
23000	Αμοιβές Εργατών	300,249
24000	Φόροι επί της παραγωγής	1,547
25000	Επιδοτήσεις	2,750
27000	Αποτελέσματα Εκμετ/σης	-30,764
28000	Ενοίκια	9,796
29000	Τόκοι Χρεωστικοί	10,312
30000	Τόκοι Πιστωτικοί	0,000
31000	Γεωργικό Εισόδημα	-50,872

Πηγή: EUROSTAT

Πίνακας A-2
Common Baseline Indicators Context related
(CMEF, Doc 09, January 2006)

AXIS		INDICATOR	MEASUREMENT
Horizontal	1	Designation of rural areas importance of rural areas	Designation of rural areas with OECD methodology
	2	Importance of rural areas	% territory in rural areas % population in rural areas % GVA in rural areas % employment in rural areas
AXIS 1, Improving the competitiveness of the agricultural and forestry sector	3	Agricultural land use farm structure	% arable area / permanent grass / permanent crops
	4	Farm structure	Number of farms Utilized agricultural area Average area farm size and distribution Average economic farm size and distribution Labour Force
	5	Forestry structure	Area of forest available for wood supply (FAWS) Ownership (% area of FAWS under "eligible" ownership)
	6	Forest productivity	Average size of private holding (FOWL) Average net annual volume increment (FAWS)
AXIS 2, Improving the environment and the countryside through land management	7	Land cover	% area in agricultural / forest / natural / artificial
	8	LFA	% UAA in non LFA / LFA mountain / other LFA / LFA with specific handicaps
	9	Areas of extensive agriculture	%UAA for extensive arable crops %UAA for extensive grazing
	10	Natura 2000 area	% territory under Natura 2000 % UAA under Natura 2000 % % forest area under Natura 2000
	11	Biodiversity: Protected forest	% FOWL protected to conserve biodiversity, landscapes and specific natural elements (MCPFE 4.9, classes 1.1, 1.2, 1.3 & 2)
	12	Development of forest area	Average annual increase of forest and other wooded land areas
	13	Forest ecosystem health	% trees / conifers / broadleaved in defoliation classes 2-4
	14	Water quality	% territory designated as Nitrate Vulnerable Zone
	15	Water use	% irrigated UAA
AXIS 3, Improving the quality of life in rural areas and encouraging the diversification of economic activity	16	Protective forests concerning primarily soil and water	FOWL area managed primarily for soil & water protection (<u>MCPFE 5.1 class 3.1</u>)
	17	Population density	Population density
	18	Age structure	% people aged (0-14) y.o. / (15-64) y.o. / >=65 y.o. in total population
	19	Structure of the Economy	% GVA by branch (Primary / Secondary / Tertiary sector)
	20	Structure of Employment	% employment by branch (Primary / Secondary / Tertiary sector)
	21	Long-term unemployment	% Long-term unemployment (as a share of active population)
	22	Educational attainment	% adults (25_64) with Medium & High educational attainment
	23	Internet infrastructure	DSL coverage

Πίνακας Α-3
Κοινοί βασικοί δείκτες «objective related»
Παράρτημα Ι του ΕΣΣΑΑ

α/α	Περιγραφή	Πηγή στοιχείων	Κύπρος	ΕU
	Οριζόντιοι Δείκτες:			
01	Οικονομική Ανάπτυξη: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, μέσος όρος 2002-2004	ΣΥΚ	81,57%	EU-25 20.478
02	Απασχόληση: Εργαζόμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό % του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας, 2004: Άνδρες Γυναίκες	ΣΥΚ	69,1% 59,0%	EU-25 63,1%
03	Ανεργία: Ποσοστό ανέργων επί του συνολικού ενεργού πληθυσμού, 2004	Eurostat	4,7%	EU-25 9,2%
	Δείκτες σχετικοί με τον Άξονα προτεραιότητας 1 (Ανταγωνιστικότητα):			
04	Κατάρτιση και εκπαίδευση στη γεωργία: Ποσοστό % των αγροτών με βασική και πλήρη εκπαίδευση, 2003: Βασική εκπαίδευση Πλήρης εκπαίδευση Βασική και πλήρης	ΣΥΚ	5,31% 0,62% 5,93%	EU-14 17,5%
05	Ηλικιακή δομή στη γεωργία: Η αναλογία μεταξύ ποσοστού αγροτών ηλικίας μικρότερης των 35 ετών και ποσοστού αγροτών ηλικίας μεγαλύτερης ή ίσης των 55 ετών, 2003:	Eurostat	0,14	-
06	Παραγωγικότητα της εργασίας στη γεωργία: ΑΠΑ ανά ετήσια μονάδα εργασίας, μέσος όρος 2002-2004:	Eurostat	55% (94,30) €	EU-25 17.145 €
07	Δημιουργία Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου στη γεωργία, 2003:	ΣΥΚ	80,1 με	-
08	Ανάπτυξη της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (αριθμός εργαζομένων): 2003 2004	ΣΥΚ	22.600 22.500	-
09	Οικονομική ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα: ΑΠΑ: 2003 2004	ΣΥΚ	380,4με 369,3με	-
10	Παραγωγικότητα της εργασίας στον τομέα της βιομηχανίας τροφίμων: ΑΠΑ/εργαζόμενο, 2003:	ΣΥΚ	33.300€	EU-19 46.715€
11	Δημιουργία Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου στον τομέα της βιομηχανίας τροφίμων, 2003:	ΣΥΚ	41,9 με	-
12	Ανάπτυξη της απασχόλησης στον τομέα βιομηχανίας τροφίμων: Αριθμός εργαζομένων, 2003:	ΣΥΚ	12.500	-
13	Οικονομική ανάπτυξη στον τομέα βιομηχανίας τροφίμων: ΑΠΑ, 2003:	ΣΥΚ	415,5 με	-
14	Παραγωγικότητα της εργασίας στον δασικό τομέα:	-	NA	-
15	Δημιουργία Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου στον			

α/α	Περιγραφή	Πηγή στοιχείων	Κύπρος	ΕΥ
	δασικό τομέα:	-	NA	-
16	Σημασία της γεωργίας ημειπιβίωσης στα νέα Κ-Μ: Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων με μέγεθος μικρότερο της IEMM, 2003:	Eurostat	37.100	-
	Δείκτες σχετικοί με τον Άξονα προτεραιότητας 2 (περιβάλλον):			
17	Βιοποικιλότητα: Τάσεις του δείκτη του πληθυσμού των πουλιών αγροτικών περιοχών	-	-	EU-15 96,2 (2003)
18	Βιοποικιλότητα: Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση υψηλής φυσικής αξίας, 2000:	ΥΠ	0,11 ha	EU-25 30,8 m ha
19	Βιοποικιλότητα: Εκατοστιαία σύνθεση ειδών δένδρων: Κωνοφόρα: Πλατύφυλλα: Μικτά:	TBFRA 2000	41,4% 0,4% 58,2%	-
20	Ποιότητα νερού: Πλεόνασμα νιτρικών, κιά/εκτάριο, 2002:	Τμ. Γεωργίας	44	EU-15 55
21	Ποιότητα νερού: Ρύπανση από νιτρικά και φυτοφάρμακα: (i) ετήσιες τάσεις στη συγκέντρωση νιτρικών στα υπόγεια και επιφανειακά ύδατα (2000-2002), (ii) ετήσιες τάσεις στη συγκέντρωση φυτοφαρμάκων στα υπόγεια και επιφανειακά ύδατα	EEA	NA	-
22	Έδαφος: Εκτάσεις που κινδυνεύουν από διάβρωση: τόνοι/εκτάριο/έτος (2004):	-	NA	-
23	Έδαφος: Οργανική Γεωργία: Χρησιμοποιούμενη γεωργική γη για οργανική γεωργία, 2002:	ΓΔ Γεωργίας	200 ha	-
24	Αλλαγή του κλίματος: Παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας: Από τη γεωργία Από τα δάση	Eur Observer Τμήμα Δασών	1,04 KToe	EU-25 2.424 Ktons 53.996 KToe
25	Αλλαγή του κλίματος: Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση για ανανεώσιμη ενέργεια, 2004:	-	NA	-
26	Αλλαγή του κλίματος: Εκπομπές αερίων	-	NA	-
	Δείκτες σχετικοί με τον Άξονα προτεραιότητας 3 (Ευρύτερη Αγροτική Ανάπτυξη):			
27	Γεωργοί με άλλη επικερδή δραστηριότητα: Ποσοστό γεωργικών εκμεταλλεύσεων με άλλη επικερδή δραστηριότητα, 2003:	Eurostat	0,2%	EU-25 31,2%
28	Ανάπτυξη της απασχόλησης στο μη γεωργικό τομέα: Απασχολούμενοι στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα (2004):	ΣΥΚ	298.700	EU-25 188.153.600
29	Οικονομική ανάπτυξη στο μη γεωργικό τομέα: ΑΠΑ, 2004:	ΣΥΚ	11.451 με	EU-25 8.601.115 με
30	Ανάπτυξη της αυτοαπασχόλησης: Αυτοαπασχολούμενοι, 2004:	ΣΥΚ	79.800	EU-25 29.301.000
31	Τουριστικές δομές στις αγροτικές περιοχές: Αριθμός κλινών (ξενοδοχεία, κάμπινγκ, εξοχικά καταλύματα), 2004:	Eurostat	96.535	-
32	Λήψη διαδικτύου στις αγροτικές περιοχές: • Ποσοστό νοικοκυριών που χρησιμοποιούν DSL (2005):			

α/α	Περιγραφή	Πηγή στοιχείων	Κύπρος	ΕU
	Αστικές περιοχές Αγροτικές περιοχές Σύνολο • Ποσοστό πληθυσμού με συνδρομή DSL (2004):	ΣΥΚ	32,6% 14,4% 27,2% 2,4%	EU-15 7,9% -
33	Ανάπτυξη του τομέα των Υπηρεσιών: Ποσοστό ΑΠΑ από Υπηρεσίες:	ΣΥΚ	76,6%	70,9%
34	Καθαρή μετανάστευση (2004): Ποσοστό %	ΣΥΚ	21,3%	-
35	Δια βίου εκπαίδευση στις αγροτικές περιοχές: Ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που συμμετέχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης (2004)	Eurostat	5,9%	EU-25 7,7%
36	Δείκτης σχετικός με τον Άξονα Προτεραιότητας 4 (Leader): Ανάπτυξη Ομάδων Τοπικής Δράσης: Ποσοστό πληθυσμού που καλύπτεται από ΟΤΔ (2005):	ΚΑΟ	10%	EU-25 14,3%

ΣΥΚ: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου
 ΥΠ: Υπηρεσία Περιβάλλοντος
 ΚΑΟ: Κλάδος Αγροτικής Οικονομίας
 ΑΠΑ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
 ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
 ΕΕΑ: European Environment Agency

Πίνακας Β-1
Το συνολικό κόστος εφαρμογής του ΠΑΑ 2007-2013 κατά Μέτρο και Άξονα Προτεραιότητας

Κωδικός Μέτρου		Νομική Βάση Άρθρο Καν. (ΕΕ) 1698/05	Περιγραφή των Μέτρων	Εκατομμύρια €				Ποσοστά %	
ΕΠΑΑ	СMEF			ΕΑFRD	Δημόσια Δαπάνη 1	Ιδιωτική Συμμετοχή 2	Συνολικό κόστος 3=1+2	Δημόσια Δαπάνη 1/3*100	Ιδιωτική Συμμετοχή 2/3*100
Άξονας 1			Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και δασικού τομέα						
1.1	111	21	Επαγγελματική κατάρτιση και προαγωγή της γνώσης αγροτών	1,75	3,50	0,00	3,50	100,00	0,00
1.2	112	22	Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	5,00	10,00	0,00	10,00	100,00	0,00
1.3	113	23	Πρόωρη Συνταξιοδότηση Αγροτών	7,50	15,00	0,00	15,00	100,00	0,00
1.4	114	24	Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές	1,00	2,00	0,50	2,50	80,00	20,00
1.5.1	121	26	Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις	27,48	54,97	54,97	109,94	50,00	50,00
1.5.2			Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	5,50	11,00	13,40	24,40	45,08	54,92
1.6	123	28	Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων	12,00	24,00	36,00	60,00	40,00	60,00
1.7	125	26 και 30	Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη	0,53	1,05	0,12	1,17	90,05	9,95
1.8.1	132	32	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων	2,00	4,00	0,00	4,00	100,00	0,00
1.8.2	133	33	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	1,50	3,00	1,285	4,29	70,01	29,99
1.9	142	35	Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων και Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών	4,00	8,00	0,00	8,00	100,00	0,00
1.10	131	20	Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	2,00	4,00	0,00	4,00	100,00	0,00
Σύνολο Άξονα 1				70,26	140,52	106,27	246,79	56,94	43,06

Άξονας 2			Διατήρηση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και ενδυνάμωση του κοινωνικοοικονομικού						
2.1	211	37	Ενισχύσεις για φυσικά μειονεκτήματα σε ορεινές περιοχές	4,18	8,36	0,00	8,36	100,00	0,00
	212	38	Ενισχύσεις σε άλλες περιοχές με μειονεκτήματα εντός των ορεινών	20,34	40,68	0,00	40,68	100,00	0,00
2.2	213	38	Ενισχύσεις NATURA 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/EK	1,40	2,80	0,00	2,80	100,00	0,00
2.3.1	214	39	Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα αμπέλια	11,00	22,00	0,00	22,00	100,00	0,00
2.3.2			Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες	3,75	7,50	0,00	7,50	100,00	0,00
2.3.3			Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή	7,50	15,00	0,00	15,00	100,00	0,00
2.3.4			Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες	3,50	7,00	0,00	7,00	100,00	0,00
2.3.5			Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων	0,45	0,90	0,00	0,90	100,00	0,00
2.3.6			Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές	7,50	15,00	0,00	15,00	100,00	0,00
2.3.7			Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων	3,50	7,00	0,00	7,00	100,00	0,00
2.3.8			Παροχή ενισχύσεων για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων άγριας πανίδας	0,90	1,80	0,00	1,80	100,00	0,00
2.4.1			221	43	Δάσωση Γεωργικής Γης	0,60	1,20	0,40	1,60
2.4.2	222	44	Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων	0,11	0,22	0,07	0,29	75,01	24,99
2.4.3	223	45	Δάσωση μη Γεωργικής Γης	0,59	1,19	0,40	1,58	75,00	25,00
2.5	226	48	Προστασία των Δασών και Αναδάσωση Καμένων Περιοχών	2,25	4,50	0,00	4,50	100,00	0,00
2.6.1	227	49	Μη παραγωγικές επενδύσεις	2,50	5,00	0,00	5,00	100,00	0,00
2.6.2	225	47	Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	0,25	0,50	0,00	0,50	100,00	0,00
2.6.3	224	46	Ενισχύσεις Natura 2000	0,25	0,50	0,00	0,50	100,00	0,00
Σύνολο Άξονα 2				70,57	141,142	0,87	142,01	99,39	0,61

Άξονας 3	Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας								
-----------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

3.1	313	55	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων σε μικρής κλίμακας υποδομές	2,67	5,34	2,67	8,01	66,66	33,34
3.2	321		Ανάπτυξη Κέντρων Κοινοτικών/Κοινωνικών παροχών	11,64	23,30	7,76	31,06	75,02	24,98
	322	56	Αναζωογόνηση και ανάπτυξη της Υπαίθρου						
	323	57	Δικτύωση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς						
	341	52,59	Απόκτηση δεξιοτήτων	0,15	0,30	0,00	0,30	100,00	0,00
Σύνολο Άξονα 3				14,46	28,94	10,43	39,37	73,51	26,49

Άξονας 4	LEADER								
-----------------	---------------	--	--	--	--	--	--	--	--

4.1	411	61, 62, 63, 64, 65	Δράσεις Leader στον Άξονα 1	1,23	2,45	2,45	4,90	50,00	50,00
	412		Δράσεις Leader στον Άξονα 2	0,25	0,50	0,00	0,50	100,00	0,00
	413		Δράσεις Leader στον Άξονα 3	1,94	3,88	1,29	5,17	75,01	24,99
4.2	421		Διατοπική και Διεθνική Συνεργασία	0,16	0,33	0,00	0,33	100,00	0,00
4.3	431		Λειτουργία των ΟΤΔ, απόκτηση δεξιοτήτων-εμφύχωση	0,73	1,46	0,00	1,46	100,00	0,00
Σύνολο Άξονα 4				4,31	8,61	3,74	12,35	69,71	30,29

Τεχνική Υποστήριξη									
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5.1	511	66	Τεχνική Υποστήριξη	2,92	5,82	0,00	5,82	100,00	0,00
Σύνολο Τεχνικής Υποστήριξης				2,92	5,82	0,00	5,82	100,00	0,00

Σύνολο Προγράμματος				162,52	325,03	121,31	446,34	72,82	27,18
----------------------------	--	--	--	---------------	---------------	---------------	---------------	--------------	--------------

ΠΙΝΑΚΑΣ Β-2
ΕΚΑΤΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
(ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΡΟΩΝ)

Κωδικός Μέτρου		Αξονες Προτεραιότητας και Μέτρα	Δημόσια Δαπάνη (εκατομμ.€)	Εκατοστιαία συμμετοχή	
ΕΠΑΑ	CFEF			στο ΕΠΠΑ	στον Άξονα Προτεραιότητας
Άξονας 1		Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και δασικού τομέα	140,52	43,23	100,00
1.1	111	Επαγγελματική κατάρτιση και προαγωγή της γνώσης αγροτών	3,50	1,08	2,49
1.2	112	Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	10,00	3,08	7,12
1.3	113	Πρόωρη Συνταξιοδότηση Αγροτών	15,00	4,61	10,67
1.4	114	Χρήση Συμβουλευτικών Υπηρεσιών από τους γεωργούς	2,00	0,62	1,42
1.5.1	121	Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις	54,97	16,91	39,12
1.5.2		Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	11,00	3,38	7,83
1.6	123	Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων	24,00	7,38	17,08
1.7	125	Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη	1,05	0,32	0,75
1.8.1	132	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων	4,00	1,23	2,85
1.8.2	133	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	3,00	0,92	2,13
1.9	142	Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων και Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών	8,00	2,46	5,69
1.10	131	Ειδικές ενισχύσεις για ικανοποίηση προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	4,00	1,23	2,85

Κωδικός Μέτρου		Άξονες Προτεραιότητας και Μέτρα	Δημόσια Δαπάνη (εκατομμ.€)	Εκατοστιαία συμμετοχή	
ΕΠΑΑ	CMEF	Περιγραφή των Μέτρων		στο ΕΠΠΑ	στον Άξονα Προτεραιότητας
Άξονας 2		Διατήρηση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και ενδυνάμωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών	141,14	43,42	100,00
2.1	211	Ενισχύσεις για φυσικά μειονεκτήματα σε ορεινές περιοχές	8,36	2,57	5,92
	212	Ενισχύσεις σε άλλες περιοχές με μειονεκτήματα εντός των ορεινών	40,68	12,52	28,82
2.2	213	Ενισχύσεις NATURA 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ	2,80	0,86	1,98
2.3.1	214	Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα αμπέλια	22,00	6,77	15,59
2.3.2		Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες	7,50	2,31	5,31
2.3.3		Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή	15,00	4,61	10,63
2.3.4		Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες	7,00	2,15	4,96
2.3.5		Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων	0,90	0,28	0,64
2.3.6		Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές	15,00	4,61	10,63
2.3.7		Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων	7,00	2,15	4,96
2.3.8		Παροχή ενισχύσεων για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων άγριας πανίδας	1,80	0,55	1,28
2.3.1	221	Δάσωση Γεωργικής Γης	1,20	0,37	0,85
2.3.2	222	Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων	0,22	0,07	0,15
2.3.3	223	Δάσωση μη Γεωργικής Γης	1,19	0,36	0,84
2.4	226	Προστασία των Δασών και Αναδάσωση Καμένων Περιοχών	4,50	1,38	3,19
2.5.1	227	Μη παραγωγικές επενδύσεις	5,00	1,54	3,54
2.5.2	225	Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	0,50	0,15	0,35
2.5.3	224	Ενισχύσεις Natura 2000	0,50	0,15	0,35

Κωδικός Μέτρου		Άξονες Προτεραιότητας και Μέτρα	Δημόσια Δαπάνη (εκατομμ.€)	Εκατοστιαία συμμετοχή	
ΕΠΑΑ	CMEF	Περιγραφή των Μέτρων		στο ΕΠΠΑ	στον Άξονα Προτεραιότητας
Άξονας 3		Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	28,94	8,90	100,00
3.1	313	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων σε μικρής κλίμακας υποδομές	5,34	1,64	18,45
3.2	321	Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	23,30	7,17	80,51
	322	Ανάπλαση χωριών και ανάπτυξη			
	323	Μελέτες και επενδύσεις που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά των χωριών και το τοπίο της υπαίθρου			
	341	Απόκτηση δεξιοτήτων	0,30	0,09	1,04
Άξονας 4		LEADER	8,61	2,65	100,00
4.1	411	Δράσεις Leader στον Άξονα 1	2,45	0,75	0,28
	412	Δράσεις Leader στον Άξονα 2	0,50	0,15	0,06
	413	Δράσεις Leader στον Άξονα 2	3,88	1,19	0,45
4.2	421	Διατοπική και Διεθνική Συνεργασία	0,33	0,10	0,04
4.3	431	Λειτουργία Ομάδων Τοπικής Δράσης και Απόκτηση Δεξιοτήτων	1,46	0,45	0,17
Άξονας 5		Τεχνική Υποστήριξη	5,82	1,79	100,00
ΕΠΑΑ			325,03	100,00	-

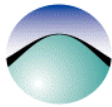
Πηγή: Πίνακας Β-1

Πίνακας Β-3
Potential Measures under (EC) Reg. 1698/2005 (Potential “Shopping basket”)

<i>Code</i>	<i>Measure</i>	<i>Articles of Reg. (EC) N° 1698/2005</i>
AXIS 1: Improving the competitiveness of the Agricultural and Forestry sector		
111	Vocational training and information actions	Article 20 (a) (i), 21
112	Setting up of young farmers	Article 20 (a) (ii), 22
113	Early retirement	Article 20 (a) (iii), 23
114	Use of advisory services	Article 20 (a) (iv), 24
115	Setting up of management, relief and advisory services	Article 20 (a) (v), 25
121	Modernisation of agricultural holdings	Article 20 (b) (i), 26
122	Improvement of the economic value of forests	Article 20 (b) (ii), 27
123	Adding value to agricultural and forestry products	Article 20 (b) (iii), 28
124	Cooperation for development of new products, processes and technologies in the agriculture and food sector and the forestry sector	Article 20 (b) (iv), 29
125	Infrastructure related to the development and adaptation of agriculture and forestry	Article 20 (b) (v), 30
126	Restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and introducing appropriate prevention actions	Article 20 (b) (vi)
131	Meeting standards based on Community legislation	Article 20 (c) (i), 31
132	Participation of farmers in food quality schemes	Article 20 (c) (ii), 32
133	Information and promotion activities	Article 20 (c) (iii), 33
141	Semi-subsistence farming	Article 20 (d) (i), 34
142	Producer groups	Article 20 (d) (ii), 35
AXIS 2: Improving the Environment and the countryside through land Management		
211	Natural handicap payments to farmers in mountain areas	Article 36 (a) (i), 37
212	Payments to farmers in areas with handicaps, other than mountain areas	Article 36 (a) (ii), 37
213	Natura 2000 payments and payments linked to Directive 2000/60/EC (WFD)	Article 36 (a) (iii), 38
214	Agri-environment payments	Article 36 (a) (iv), 39
215	Animal welfare payments	Article 36 (a) (v), 40
216	Non-productive investments	Article 36 (a) (vi), 41
221	First afforestation of agricultural land	Article 36 (b) (i), 43
222	First establishment of agroforestry systems on agricultural land	Article 36(b) (ii), 44
223	First afforestation of non-agricultural land	Article 36 (b) (iii), 45
224	Natura 2000 payments	Article 36 (b) (iv), 46
225	Forest-environment payments	Article 36 (b) (v), 47
226	Restoring forestry potential and introducing prevention actions	Article 36 (b) (vi), 48
227	Non-productive investments	Article 36 (b) (vii), 49
AXIS 3: Improving the quality of life in rural areas and encouraging diversification of economic activity		
311	Diversification into non-agricultural activities	Article 52 (a) (i), 53
312	Business creation and development	Article 52 (a) (ii), 54
313	Encouragement of tourism activities	Article 52 (a) (iii), 55
321	Basic services for the economy and rural population	Article 52 (b) (i), 56
322	Village renewal and development	Article 52 (b) (ii), 57
323	Conservation and upgrading of the rural heritage	Article 52 (b) (iii), 57

<i>Code</i>	<i>Measure</i>	Articles of Reg. (EC) N° 1698/2005
331	Training and information	Article 52 (c), 58
341	Skills acquisition, animation and implementation of local development strategies	Article 52 (d), 59
AXIS 4: LEADER		
41	Implementing local development strategies	Article 63 (a)
411	- competitiveness	
412	- environment/land management	
413	- quality of life/diversification	
421	Implementing cooperation projects	Article 63 (b)
431	Running the local action group, acquiring skills and animating the territory as referred to in article 59	Article 63 (c)

I.A.CO Ltd

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΈΡΓΩΝ

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007 – 2013**

Υπεύθυνος Φορέας Προγράμματος:
**Τμήμα Γεωργίας,
Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος**

Τελική Έκθεση

Σεπτέμβριος 2007

I.A.CO ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ LTD

Λεωφ. Σταυρού 3 Γραφείο 202 Στρόβολος 2035, Λευκωσία

Τηλ: 00357 22 429444 • Fax: 00357 22 519904

E-mail: iaco@cytanet.com.cy

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Μη Τεχνική Περίληψη	5
1.1.	Εισαγωγή	5
1.2.	Στόχοι του Προγράμματος.....	5
1.3.	Περιγραφή του Προγράμματος.....	7
1.4.	Εναλλακτικές Δυνατότητες.....	12
1.5.	Υφιστάμενη Κατάσταση Περιβάλλοντος.....	14
1.6.	Εκτίμηση και Αξιολόγηση των Επιπτώσεων του Προγράμματος στο Περιβάλλον.....	21
1.7.	Μέτρα Πρόληψης, Περιορισμού και Αντιμετώπισης των Επιπτώσεων του Προγράμματος στο Περιβάλλον - Σχέδιο Παρακολούθησης	24
2.	Εισαγωγή – Γενικά Στοιχεία	30
3.	ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	32
3.1.	Η Κοινή Γεωργική Πολιτική	32
3.2.	Στόχοι του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013	33
3.3.	Διεθνείς Κοινοτικοί και Εθνικοί Στόχοι Περιβαλλοντικής Προστασίας που Αφορούν στο Πρόγραμμα.....	40
3.3.1.	Εισαγωγή	40
3.3.2.	Στόχοι Κοινοτικής Περιβαλλοντικής Προστασίας.....	41
3.3.3.	Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	45
3.3.4.	Νομοθεσία ανά Περιβαλλοντική Παράμετρο	46
3.4.	Η Σχέση του Προγράμματος με άλλα Μέσα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.....	72
4.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	77
4.1.	Γεωγραφικό Πεδίο Εφαρμογής του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013.....	77
4.2.	Ανάλυση της Κατάστασης του Πρωτογενή Τομέα.....	77
4.2.1.	Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση στις αγροτικές περιοχές....	77

4.2.2. Κυβερνητικές Προσπάθειες Διαχείρισης των Αγροτικών Προβλημάτων.....	82
4.2.3. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών.....	85
4.2.4. Απόδοση του γεωργικού, δασικού και του τομέα της βιομηχανίας τροφίμων.....	86
4.2.5. Δασικός τομέας.....	90
4.3. Γενική Στρατηγική για Αντιμετώπιση Πλεονεκτημάτων και Αδυναμιών.....	93
4.3.1. Άξονας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς γεωργίας, δασοκομίας και κτηνοτροφίας.....	93
4.3.2. Άξονας 2: Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος και του Τοπίου ...	95
4.3.3. Άξονας 3: Διαφοροποίηση της Βελτίωσης της Ποιότητας Ζωής.....	96
4.3.4. Άξονας 4: Leader.....	97
4.3.5. Τεχνική υποστήριξη.....	98
4.4. Αιτιολόγηση Προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το ΕΣΣΑΑ.....	99
4.5. Σύνοψη του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.....	100
5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	101
5.1. Μηδενική Λύση ΕΛ0.....	102
5.2. Κύρια Λύση ΕΛ1 (Προτεινόμενο Πρόγραμμα).....	103
5.3. Εναλλακτική Λύση ΕΛ2 (Εναλλακτικό Πρόγραμμα).....	103
5.4. Αξιολόγηση Εναλλακτικών Δυνατοτήτων.....	108
6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	113
6.1. Ατμοσφαιρική Ρύπανση.....	113
6.2. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.....	125
6.3. Βιομηχανική Ρύπανση.....	129
6.4. Υδατικοί πόροι.....	132

6.5.	Θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον.....	138
6.6.	Ρύπανση από τις θαλάσσιες μεταφορές.....	140
6.7.	Αλιεία και αλιευτικά αποθέματα.....	140
6.8.	Υδατοκαλλιέργεια.....	141
6.9.	Εδαφικοί πόροι.....	143
6.10.	Γεωμορφολογία.....	146
6.11.	Απόβλητα.....	151
6.12.	Χρήση γης.....	159
6.13.	Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα και πανίδα.....	166
6.14.	Τοπίο.....	174
6.15.	Ανθρωπογενές περιβάλλον.....	174
6.15.1.	Δημογραφικά στοιχεία.....	174
6.15.2.	Πολιτιστική κληρονομιά.....	178
6.15.3.	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.....	180
6.15.4.	Ανθρώπινη υγεία.....	181
6.15.5.	Οικονομικές Επιδόσεις.....	181
6.15.6.	Οικονομικά στοιχεία κατά τομέα παραγωγής.....	182
6.15.7.	Αγροτική οικονομία και ποιότητα ζωής.....	185
6.15.8.	Αγορά εργασίας.....	185
6.15.9.	Τουρισμός.....	186
7.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ και ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ Απο την ΕΦαρμογή ΤΟΥ ΠΑΑ 2007 - 2013.....	192
7.1.	Εισαγωγή.....	192
7.2.	Μεθοδολογία.....	192
7.3.	Επιπτώσεις στο Περιβάλλον από την εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.....	196
7.3.1.	Άξονας 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.....	196

7.3.2.	Άξονας 2. Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου ..	206
7.3.3.	Άξονας 3. Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	215
7.3.4.	Άξονας 4. Εφαρμογή της προσέγγισης Leader	218
7.3.5.	Άξονας 5. Τεχνική Υποστήριξη.....	221
8.	Μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον - Σχέδιο Παρακολούθησης	222
8.1.	Εισαγωγή	222
8.2.	Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 1.....	223
8.3.	Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 2.....	231
8.4.	Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 3.....	242
8.5.	Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 4.....	244
8.6.	Προτεινόμενο Σχέδιο Παρακολούθησης	247
8.6.1.	Πλαίσιο Συστήματος Παρακολούθησης	247
8.6.2.	Προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης για τα Μέτρα του ΠΑΑ	248
9.	Βασικές Μελέτες και Ερευνες.....	256
9.1.	Μελέτες έργων από Εφαρμογή Δράσεων ΠΑΑ.....	256
9.2.	Άλλες Προτεινόμενες Μελέτες - Έρευνες	259
10.	Δυσκολίες που Ανέκυψαν κατά την Εκπόνηση της Μελέτης	263
11.	Βιβλιογραφία.....	264
12.	Παραρτήματα	268

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1.1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της περιόδου 2007-2013 του Τμήματος Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) στοχεύει στην εκτίμηση των επιπτώσεων που μπορεί να επιφέρει η εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) στο περιβάλλον και προτείνει μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων αυτών. Συντάσσεται σε εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων και σύμφωνα με την Κυπριακή νομοθεσία (Νόμος 102 (Ι) 2005) που εναρμονίζεται με την Οδηγία.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αποτελείται από τέσσερις βασικούς Άξονες, οι στόχοι των οποίων πραγματοποιούνται μέσω της υλοποίησης επιμέρους μέτρων και δράσεων. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις επιπτώσεις των μέτρων αυτών στο περιβάλλον και περιλαμβάνει προτάσεις για την παρακολούθηση και τον περιορισμό τους.

1.2. Στόχοι του Προγράμματος

Η στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη και οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις μέσω του Προγράμματος για την περίοδο 2007 - 2013 έχουν ως βασικό στόχο τους τη βελτίωση της απασχόλησης, του εισοδήματος, του περιβάλλοντος και των συνθηκών διαβίωσης στην ύπαιθρο. Εστιάζεται στην επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της γεωργίας του τόπου, την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών προϊόντων τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και σε τρίτες χώρες καθώς επίσης και στην περαιτέρω ενίσχυση των τομέων που πλεονεκτούν συγκριτικά με τους υπόλοιπους τομείς παραγωγής. Η συμβολή του αγροτικού τομέα και της γεωργίας στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς και η οικονομική διαφοροποίηση αποτελούν μείζονες επιμέρους στρατηγικές.

Η δομή της στρατηγικής που βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Κοινή Αγροτική Πολιτική και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές, αναμένεται να υλοποιηθεί μέσα από τρεις κάθετους και ένα οριζόντιο πυλώνα ανάπτυξης βάσει των προβλημάτων και των νέων ευκαιριών και τις κατευθυντήριες γραμμές της ολοκληρωμένης στρατηγικής του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου. Οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι, οι οποίοι τελικώς ταυτίζονται με τους άξονες του Προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 1: Διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στα προϊόντα που η Κύπρος έχει συγκριτικό πλεονέκτημα

Με τον γενικό αυτό στόχο επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας, έτσι ώστε με την αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αλλά και μέτρων για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και νέων τομέων παραγωγής (προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών και που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα) και βελτίωση συνθηκών παραγωγής, την υιοθέτηση παραγωγικών συστημάτων που θα προσαρμόζονται καλύτερα στις εξελίξεις της αγοράς και την αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος και προώθησης στην εσωτερική και εξωτερική αγορά, αυτή να αντεπεξέλθει στις πιέσεις που θα προέλθουν από την πιθανή διεύρυνση της εισαγωγικής διείσδυσης από τη μια, και από την άλλη να διευρύνει τις εξαγωγικές της επιδόσεις.

Οι επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο δεν αναμένεται να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα του τομέα εάν δεν αξιοποιηθούν από ένα επαγγελματικά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Οι δράσεις θα προωθούν την επιχειρηματικότητα, την μεταφορά της γνώσης, αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων καθώς και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού και τη προώθηση της καινοτομίας.

Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις αποσκοπούν στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών και στην προσφορά στην κατανάλωση νέων και σαφώς βελτιωμένων ποιοτικά προϊόντων.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και ενίσχυση της βιοποικιλότητας

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (βιοποικιλότητα, στήριξη των περιοχών Φύση 2000 και δασών, γηγενών φυλών αγελάδων και προβάτων) και του αγροτικού τοπίου, η διατήρηση της γεωργικής γης και η διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου, κυρίως στις ορεινές / ημιορεινές περιοχές του νησιού. Άλλοι ειδικοί στόχοι είναι η αντιμετώπιση της εντατικοποίησης της φυτικής και ζωικής παραγωγής, η ποιοτική αναβάθμιση των εδαφών, η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υδατικών πόρων και συστημάτων, η μείωση των επιπτώσεων από την αλλαγή του κλίματος, η ενδυνάμωση και προώθηση της βιολογικής γεωργίας, η αειφορική διαχείριση και την ενίσχυση του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και η δάσωση για περιβαλλοντικούς σκοπούς.

Με τις δράσεις αυτές αναμένεται να ενισχυθεί η διατήρηση του τοπίου και η μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και απερήμωση σε περιοχές λιγότερο ευνοημένες.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 3: Βελτίωση της ποιότητας ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και ανάπτυξη τοπικών στρατηγικών για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της εξασφάλισης διαρκούς ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών, τη διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η δημιουργία ενός καλύτερου επιπέδου ζωής για τους κατοίκους της υπαίθρου (προσφορά βασικών υπηρεσιών και βελτίωση των υποδομών) και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές και βελτίωση του οικογενειακού εισοδήματος. Η αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές με προτεραιότητα στις μειονεκτικές περιοχές θα προσδώσει προοπτικές ανάπτυξης και εξέλιξης με στόχο την αναβίωση των.

Η διατήρηση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου αποτελεί επί μέρους προτεραιότητα.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 4: Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης LEADER.

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η ενίσχυση των ικανοτήτων και δυνατοτήτων των Ομάδων Τοπικής Δράσης και αποσκοπεί στη βελτίωση της διακυβέρνησης και της κινητοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών, μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας και της δικτύωσης περιοχών και φορέων. Με αυτό επιτυγχάνεται η προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες στηρίζεται το τοπικό παραγωγικό σύστημα, η ισόρροπη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και η τοπική ανάπτυξη σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.

1.3. Περιγραφή του Προγράμματος

Το Πρόγραμμα καλύπτει όλη την Επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

Η Κυπριακή οικονομία και ειδικότερα η αγροτική οικονομία βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Οι

ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται τα κυπριακά γεωργικά προϊόντα από ομοειδή προϊόντα τόσο από χώρες της ΕΕ όσο και από τρίτες χώρες εντείνονται. Εντός της εσωτερικής αγοράς λειτουργεί σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού.

Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της δασοκομίας στην Κύπρο και τις υπάρχουσες αδυναμίες αυτών και έχοντας ταυτόχρονα υπόψη της Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές, διαμορφώνεται η προτεινόμενη Στρατηγική Αγροτικής Ανάπτυξης.

Το υπό μελέτη Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης περιλαμβάνει τρεις Άξονες προτεραιότητας, ο καθένας από τους οποίους προωθεί σειρά μέτρων και δράσεων. Επιπλέον, ένας τέταρτος οριζόντιος Άξονας αφορά την βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων και ένας πέμπτος αφορά την τεχνική υποστήριξη. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι Άξονες αυτοί και τα μέτρα που προτείνονται για τον κάθε ένα μαζί με μια σύντομη περιγραφή του κάθε μέτρου.

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ		
Κωδικός	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος	Σύντομη περιγραφή
1.1 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ		
111	Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης	Το μέτρο στοχεύει στην εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης σε αγρότες και οργανωμένα σύνολα που δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας και των τροφίμων, με στόχο την ανάπτυξη και εξειδίκευση στους τομείς προϊόντων ποιότητας, ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικών πόρων και, εφαρμογή πρακτικών παραγωγής συμβατών με τη διατήρηση και αναβάθμιση του τοπίου, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία του καταναλωτή.
112	Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	Στόχος του μέτρου είναι η παροχή ειδικών ευεργετημάτων και κινήτρων για την παραμονή στην ύπαιθρο νέων ανθρώπων (< 40 ετών) και να εργαστούν στην γεωργία, καθώς και η ηλικιακή ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού
113	Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	Το μέτρο αποσκοπεί στην ενθάρρυνση των ηλικιωμένων γεωργών να αποχωρήσουν από την ενεργό επαγγελματική δραστηριότητα και σε συνδυασμό με το Μέτρο της «Πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών» επιδιώκει να επιφέρει τη διαρθρωτική βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεών τους
114	Χρήση γεωργικών συμβουλευτικών Υπηρεσιών	Το μέτρο αποσκοπεί στη παραχώρηση οικονομικής ενίσχυσης των κατόχων γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων για να κάνουν χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών με σκοπό τη προσαρμογή και βελτίωση της συνολικής απόδοσης της εκμετάλλευσής τους
1.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ		
121	Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	Το μέτρο στοχεύει στην επίλυση των διαρθρωτικών αδυναμιών του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της συνολικής επίδοσης των εκμεταλλεύσεων και ειδικότερα της περιβαλλοντικής αναβάθμισής τους. Συνίσταται από δύο καθεστώτα: Επενδύσεις που στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των γεωργικών

		εκμεταλλεύσεων και, ενισχύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
123	Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων	Το μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση και αύξηση της γεωργικής παραγωγής μέσω αυξημένης ζήτησης για την παραγωγή και εμπορία μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων. Πρόσθετα, το μέτρο θα συμβάλει στη βελτίωση της παραγωγικότητας/απόδοσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργών.
125	Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη	Στόχοι του μέτρου είναι η προώθηση της ορθολογικής χωροταξικής ανάπτυξης της κτηνοτροφίας, η προστασία του περιβάλλοντος από αρνητικές και οχληρές επιδράσεις των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων καθώς και η κατασκευή βασικών έργων υποδομής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και εξωραϊσμού του τοπίου στις κτηνοτροφικές περιοχές στα πλαίσια των πιο πάνω στόχων
1.3 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		
131	Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία	Η προσαρμογή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα κοινοτικά πρότυπα που άπτονται των τομέων του περιβάλλοντος της Δημόσιας υγείας, της υγείας των ζώων και των φυτών, της καλής διαβίωσης των ζώων και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας αποτελεί Κανονιστική υποχρέωση και θα πρέπει να τηρείται από όλους τους γεωργούς.
132	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων	Στόχος του καθεστώτος είναι η παροχή διαβεβαίωσης στους γεωργούς όσον αφορά την ποιότητα των προϊόντων ή της διαδικασίας παραγωγής που χρησιμοποιείται και που αποβλέπει στη βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και στη βελτίωση των ευκαιριών εμπορίας των προϊόντων αυτών.
133	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	Το μέτρο αποσκοπεί στην παροχή στήριξης σε ομάδες παραγωγών προϊόντων ποιότητας με στόχο την ενημέρωση των καταναλωτών για προϊόντα που παράγονται βάσει Κοινοτικών και εθνικών συστημάτων ποιότητας και την προώθηση των προϊόντων αυτών.
1.4 ΧΡΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ		
142	Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/ Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών	Το μέτρο αυτό προωθεί τη σύσταση Ομάδων Παραγωγών, στόχος των οποίων θα είναι η προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων με τις απαιτήσεις της αγοράς, την από κοινού διάθεση των προϊόντων, της κεντρικής οργάνωσης των πωλήσεων και της διάθεσης της παραγωγής στους διάφορους φορείς εμπορίας και, την θέσπιση κοινών κανόνων για την πληροφόρηση σχετικά με την παραγωγή, τη συγκομιδή και τη διάθεση.

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

2.1 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ

Κωδικός	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος	Σύντομη περιγραφή
211 212	Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές	Το μέτρο αποσκοπεί στην καθιέρωση καθεστώτος ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές για αντιστάθμιση απώλειας εισοδήματος, λόγω μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων ή αντίξωων καιρικών συνθηκών. Στόχος είναι η συνεχής αξιοποίηση της γεωργικής γης και η διατήρηση μιας

		βιώσιμης αγροτικής κοινότητας.
213	Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές Φύση 2000	Με το Μέτρο αυτό καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε πρώτο στάδιο για διατήρηση/ βελτίωση της βιοποικιλότητας στις περιοχές Φύση 2000 και σε μεταγενέστερο στάδιο, αφού ολοκληρωθούν τα Διαχειριστικά Σχέδια για κάθε περιοχή, για αντιστάθμιση μέρους της απώλειας εισοδήματος λόγω εφαρμογής των σχεδίων αυτών
214	Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις	Το Μέτρο αυτό αποτελείται από 8 καθεστώτα, με τα οποία προωθούνται καλλιεργητικές μέθοδοι, τεχνικές παραγωγής και διαχείρισης που σέβονται το περιβάλλον, ιδίως για να προστατευθεί η ποιότητα των υδάτων, του εδάφους και του τοπίου και να διατηρηθεί ή/ και να προαχθεί η βιοποικιλομορφία, τόσο στη χλωρίδα όσο και στην πανίδα. Τα καθεστώτα αφορούν αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα/επιτραπέζια αμπέλια, πατάτες, εσπεριδοειδή, αροτραίες καλλιέργειες, παραδοσιακές φυτείες δέντρων και θάμνων με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές, διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων, ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων και διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας.
2.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΓΗΣ		
221	Δάσωση Γεωργικής Γης	Με το καθεστώς αυτό προωθείται η δάσωση περιοχών που αντιμετωπίζουν διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (διάβρωση εδάφους, υποβάθμιση ποιότητας νερών κλπ) ή οι εκεί γεωργικές καλλιέργειες έχουν καταστεί ασύμφωρες, με σκοπό την απάμβλυνση των προβλημάτων αυτών. Αυτό θα επιτευχθεί με την εγκατάσταση και προστασία της Δασικής φυτείας και περιποίηση/ συντήρηση της .
222	Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων	Το καθεστώς αποσκοπεί στην εγκατάσταση νέων ανεμοθραυστών για προστασία των γεωργικών καλλιεργειών από εξωγενείς παράγοντες (ανέμους, παγετούς), στη συμβολή για παραγωγή δασοκομικών προϊόντων και για ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων, όπως βελτίωση του τοπίου, προστασία/ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή καταφυγίων για την πανίδα
223	Δάσωση μη Γεωργικής Γης	Το καθεστώς αυτό προωθεί τη δάσωση επιλέξιμων εκτάσεων μη γεωργικής γης στην οποία παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (πυρκαγιές, ερημοποίηση κλπ), με στόχο την προστασία βελτίωση της κατάστασης των.
224	Ενισχύσεις Φύση 2000	Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμόζεται στις δασικές εκτάσεις των κηρυγμένων περιοχών Φύση 2000, με κυριότερο ειδικό στόχο τη διασφάλιση της εφαρμογής των Οδηγιών 92/43/EEC και 79/409/EEC. Θα γίνεται μέσω ειδικής στήριξης στους ιδιώτες δασοκαλλιεργητές με σκοπό να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που θα απορρέουν από την εφαρμογή των εν λόγω Οδηγιών καθώς επίσης και άλλων σχετικών εθνικών προνοιών και μέτρων
225	Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	Σκοπός του Καθεστώτος είναι η ενίσχυση του οικολογικού και προστατευτικού ρόλου των δασών σε περιοχές εκτός του δικτύου Φύση 2000, με στόχο τη διατήρηση/ενίσχυση της βιοποικιλότητας, την ενίσχυση της προστατευτικής αξίας των δασών σε σχέση με τη διάβρωση και την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των

		υδάτων και τη διαφύλαξη/βελτίωση των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων
226	Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών	Το Μέτρο στοχεύει στη προώθηση έργων και μέτρων πυροπροστασίας, έτσι ώστε να υπάρξει μείωση του αριθμού των πυρκαγιών και γενικά να γίνει αποτελεσματικότερη και γρηγορότερη η αντιμετώπισή των. Θα παρέχεται επίσης οικονομική ενίσχυση για την αναδάσωση των καμένων περιοχών
227	Μη παραγωγικές επενδύσεις	Το Καθεστώς έχει ως στόχο την ποιοτική βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, αλλά και της περιβαλλοντικής ενημέρωσης, μέσω της κάλυψης δαπανών για ετοιμασία μελετών, επίβλεψης και εκτέλεσης έργων τοποιοτέχνησης, Δασικού Μουσείου κλπ.

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ		
3.1 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ		
Κωδικός	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος	Σύντομη περιγραφή
313	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	Το Μέτρο στοχεύει στην ανάδειξη των αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου, στηρίζοντας και ενθαρρύνοντας δημόσιες επενδύσεις (υλοποίηση μικρής κλίμακας έργων υποδομής) με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό
3.2 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
321 322 323	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου	Το Μέτρο αυτό χωρίζεται σε τρεις δράσεις και στοχεύει στη βελτίωση του περιβάλλοντος των Κοινοτήτων της υπαίθρου για διαβίωση και προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων, στη διατήρηση της πολιτιστικής/αγροτικής κληρονομιάς και φυσικού πλούτου, στην αναζωογόνηση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων της υπαίθρου και στη διατήρηση του πληθυσμού της
3.4 ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ, ΕΜΨΥΧΩΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ		
341	Απόκτηση δεξιοτήτων εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης	Στόχος του Μέτρου είναι απόκτηση δεξιοτήτων από εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Απώτερος στόχος είναι τα εταιρικά αυτά σχήματα να μετεξελιχτούν σε Ομάδες Τοπικής Δράσης και να χρηματοδοτηθούν σε μελλοντικό στάδιο μέσα από τον Άξονα LEADER

ΑΞΟΝΑΣ 4: LEADER		
4.1 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ		
Κωδικός	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος	Σύντομη περιγραφή
41	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης	Το Μέτρο αυτό διαμέσου τριών καθεστώτων (411, 412,413) και με εφαρμογή σε όλες τις Αγροτικές Περιοχές με έμφαση τις ορεινές και ημιορεινές στοχεύει στην ενίσχυση για εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και δασοκομίας, του περιβάλλοντος και της υπαίθρου και της ποιότητας ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Σκοπός του είναι η επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες του ΠΑΑ.
411	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό	Υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER με στόχο την ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη,

	τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας	διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού, σε προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και δασοκομίας (Άξονας 1), μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων.
412	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου	Υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER που στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλή ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου (Άξονας 2) μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων
413	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	Υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER που στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού, μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Στόχος είναι η επίτευξη των στόχων του 3ου Άξονα. Οι ΟΤΔ υλοποιούν δράσεις των Μέτρων του ΠΑΑ καθώς και εκτός αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 3ου Άξονα
4.2 ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ		
421	Διατοπική και διεθνική συνεργασία	Στόχος του Μέτρου είναι η προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ, καθιερώνοντας καθεστώς ενίσχυσης της εφαρμογής έργων συνεργασίας, για την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες
4.3 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ, ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΜΨΥΧΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ		
431	Λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή	Στόχος είναι η παροχή αρωγής στην υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης των Ομάδων Τοπικής Δράσης, για την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμπύχωση στην περιοχή

ΑΞΟΝΑΣ 5: ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Κωδικός	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος	Σύντομη περιγραφή
511	Τεχνική υποστήριξη	Στόχοι του Μέτρου είναι η διασφάλιση της ορθής υλοποίησης και στήριξης των Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης στο σύνολο του, καθώς και του πρωτογενή τομέα στα πλαίσια του προγράμματος. Επιπλέον, η παρακολούθηση των δράσεων και η συντονισμένη εφαρμογή του προγράμματος και αξιολόγησή του

1.4. Εναλλακτικές Δυνατότητες

Οι εναλλακτικές λύσεις που εξετάστηκαν κατά τη σύνταξη του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κύριες εναλλακτικές, την ΕΛ0, ΕΛ1 και ΕΛ2, όπως εξετάζονται αναλυτικά και αξιολογούνται στην παρούσα μελέτη από πλευράς περιβαλλοντικής απόδοσης της κάθε μιας.

- Η **μηδενική λύση ΕΛ0** ισοδυναμεί με τη διατήρηση της τρέχουσας κατάστασης και την παραίτηση από την προώθηση του ΠΑΑ. Η λύση αυτή δεν εξυπηρετεί την Κοινή Αγροτική Πολιτική ούτε τους εθνικούς και

κοινοτικούς στόχους σχετικά με την αγροτική εξέλιξη, ενώ μεταξύ άλλων δεν προωθεί και μέτρα βελτίωσης του περιβάλλοντος και της υπαίθρου και αειφορικής χρήσης των φυσικών πόρων, όπως μπορούν να ενσωματωθούν σε ένα ορθολογικό ΠΑΑ. Η μηδενική λύση τελικά, δεν ισοδυναμεί μόνο με στασιμότητα της αγροτικής κατάστασης, αλλά ίσως ακόμα με υποβάθμιση αυτής σε σχέση με τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία υπήρχε μια σημαντική ενίσχυση της γεωργικής δραστηριότητας.

- Η **εναλλακτική λύση ΕΛ1**, που αποτελεί και την προτεινόμενη λύση, περιλαμβάνει τέσσερις άξονες, οι οποίοι δομούνται από επιμέρους μέτρα. Με τη λύση αυτή δίνεται μια συγκεκριμένη βαρύτητα σε κάθε μέτρο. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις εκτιμώνται αναλυτικά στην παρούσα μελέτη.
- Η **εναλλακτική λύση ΕΛ2**, αποτέλεσε τη βάση του προγράμματος της λύσης ΕΛ1, και έχει λιγότερα μέτρα ενίσχυσης αλλά και διαφορετική κατανομή των πιστώσεων μεταξύ αυτών, και που αποτελεί το Προσχέδιο του ΠΑΑ όπως είχε ολοκληρωθεί τον Φεβρουάριο του 2007. Έτσι, στο εναλλακτικό πρόγραμμα τα επιμέρους μέτρα λαμβάνουν διαφορετική βαρύτητα. Το σύνολο των πιστώσεων το οποίο είναι ελαφρώς μειωμένο, κατανέμεται διαφορετικά σε σχέση με το προτεινόμενο πρόγραμμα, δίνοντας αυξημένη βαρύτητα σε ορισμένες δράσεις και αντίστοιχα μειωμένη σε κάποιες άλλες. Με τον τρόπο αυτό το εναλλακτικό Πρόγραμμα δίνει διαφορετικές προτεραιότητες και προωθεί περισσότερο ή λιγότερο τους επιμέρους τομείς της αγροτικής ανάπτυξης. Σε κάθε περίπτωση λοιπόν συνιστά ένα άλλο πρόγραμμα, που έχει διαφορετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η λύση αυτή προωθεί περισσότερο μέτρα του άξονα 3 σε βάρος των αξόνων 1 και 2, προσφέροντας περισσότερα οφέλη προς το ανθρωπογενές περιβάλλον και λιγότερα στο φυσικό έναντι της ΕΛ1.

Μετά από συγκριτική αξιολόγηση των τριών εναλλακτικών λύσεων προκύπτει ότι η λύση ΕΛ0 είναι δυσμενέστερη από τις άλλες εναλλακτικές, τόσο για την εξέλιξη της αγροτικής ανάπτυξης, όσο και για την προστασία του περιβάλλοντος. Η λύση αυτή δεν προωθεί τους στόχους της Αγροτικής ανάπτυξης και δεν προσφέρει οποιαδήποτε οφέλη στο περιβάλλον.

Από τη συγκριτική θεώρηση των εναλλακτικών λύσεων ΕΛ1 και ΕΛ2, μετά από συγκριτική προσεγγιστική βαθμολόγηση της έντασης των επιπτώσεων που μπορούν να προκαλέσουν στις κύριες περιβαλλοντικές παραμέτρους, προκύπτει ότι από την υλοποίηση της ΕΛ1, αυτής δηλαδή του προτεινόμενου ΠΑΑ, προκύπτουν και οι περισσότερες θετικές επιπτώσεις στο συνολικό περιβάλλον. Το συμπέρασμα

αυτό μπορεί να εξαχθεί και από το γεγονός ότι δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου. Ταυτόχρονα στη λύση ΕΛ1 περιορίζονται οι πιστώσεις προς τις κατασκευές, τη μεταποίηση, τις επιχειρήσεις κ.α. που επιβαρύνουν σχετικά τις παραμέτρους του φυσικού περιβάλλοντος. Από την άλλη μεριά, η εφαρμογή της ΕΛ2 πιθανώς να πρόσφερε μεγαλύτερα οφέλη κυρίως προς στο ανθρωπογενές περιβάλλον, μέσω δράσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας, όμως και παρόλα αυτά, συνδυάζοντας τα οφέλη και προς το ανθρωπογενές αλλά και προς το φυσικό περιβάλλον, φαίνεται ότι η ΕΛ1 και το Προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι ιδανικότερη λύση σε σχέση με την ΕΛ2.

Συνεπώς, η αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων με κριτήρια την περιβαλλοντική απόδοση, με ταυτόχρονη εξασφάλιση της εφικτότητας εφαρμογής τους και της επίτευξης των στόχων τους, αναδεικνύει ως προσέγγιση επιλογής την κύρια λύση ΕΛ1, δηλαδή το προτεινόμενο σχέδιο ΠΑΑ. Το πρόγραμμα αυτό της λύσης ΕΛ1, εξετάζεται στη συνέχεια της παρούσας μελέτης ως προς τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον (σε επίπεδο στρατηγικής μελέτης) και ως προς τα μέτρα προστασίας που μπορεί να ληφθούν για την πρόληψη, μετριασμό ή εξάλειψη των αναμενόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον.

1.5. Υφιστάμενη Κατάσταση Περιβάλλοντος

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στην υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής που καλύπτει το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013. Η περιοχή μελέτη όπως έχει ήδη αναφερθεί καλύπτει το σύνολο της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Οι ατμοσφαιρικοί ρύποι στην Κύπρο εμφανίζουν σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις κυρίως σε αστικές και βιομηχανικές περιοχές. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε η υιοθέτηση αποτελεσματικότερων τεχνολογιών στις διάχυτες πηγές ρύπανσης (πετρελαιοκίνητα οχήματα, κεντρικές θερμάνσεις) καθώς επίσης και οι επενδύσεις πολλών βιομηχανικών εγκαταστάσεων για την προστασία του αέρα. Η δραστηριοποίηση που παρατηρείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια προς την κατεύθυνση μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης έχει ήδη αρχίσει να παρουσιάζει τα πρώτα θετικά αποτελέσματα με μικρές μειώσεις στις συγκεντρώσεις του διοξειδίου του θείου και των οξειδίων του αζώτου. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι οι συγκεντρώσεις αμμωνίας (κύρια πηγή η κτηνοτροφία) παραμένουν σχεδόν

σταθερές ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση των θερμοκηπιακών αερίων (CO₂, NH₄, N₂O).

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Η χώρα εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την εισαγωγή ενεργειακών πόρων από το εξωτερικό. Η κάλυψη των αναγκών του νησιού γίνεται με τη χρήση συμβατικών καυσίμων και κυρίως πετρελαιοειδών (89,9 %) ενώ η συνεισφορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό δυναμικό της χώρας φτάνει μόλις στο 4,5 % της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης. Ένας από τους κύριους στόχους της εθνικής ενεργειακής πολιτικής είναι η όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Στο Σχέδιο Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας περιλαμβάνονται στόχοι όπως ο διπλασιασμός της συνεισφοράς των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου από 4,5 % που ήταν το 1995 σε 9 % μέχρι το 2010, η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρισμού από μηδενική σε 6 % μέχρι το 2010, η εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και η ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).

Βιομηχανική ρύπανση

Το μέγεθος των βιομηχανιών στην Κύπρο, σύμφωνα με τον ρυθμό παραγωγής τους και το ρυθμό ροής των υγρών αποβλήτων, είναι μικρό έως μέτριο. Η βιομηχανία τροφίμων αντιστοιχεί στο 57% περίπου της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Κύπρο, ενώ παράλληλα υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός χημικών βιομηχανιών που αντιστοιχεί στο 14% περίπου του συνολικού αριθμού. Ένας άλλος σημαντικός κλάδος είναι τα σφαγεία (13%). Υπάρχουν επίσης 19 βιομηχανίες στον τομέα της επιμετάλλωσης ή επεξεργασίας των μετάλλων και δύο βυρσοδεψεία που αντιστοιχούν στο 9% των βιομηχανιών.

Υδατικοί Πόροι

Η ανάπτυξη των υδάτινων πόρων και η προώθηση μέτρων εξοικονόμησης νερού, απετέλεσαν την βασική προτεραιότητα του κράτους κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Παρόλα αυτά τα αυξημένα φαινόμενα σοβαρής και εκτεταμένης ανομβρίας καθώς και η μεγάλη αύξηση της ζήτησης νερού επιδεινώνουν το πρόβλημα της έλλειψης του. Στο υδατικό ισοζύγιο της χώρας προστέθηκαν σημαντικές ποσότητες αφαλατωμένου θαλασσινού νερού και νερού από την επαναχρησιμοποίηση εξαγνισμένων λυμάτων. Παράλληλα μειώθηκε σημαντικά η έκταση των αρδευόμενων μόνιμων καλλιεργειών και αυξήθηκαν οι ετήσιες καλλιεργείες με αποτέλεσμα τη καλύτερη διαχείριση και την ευελιξία χρήσης των υδατικών πόρων.

Οι κυριότεροι παράγοντες υποβάθμισης των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών είναι α) Η διάθεση ανεπεξέργαστων αστικών και βιομηχανικών λυμάτων σε επιφανειακούς και υπόγειους αποδέκτες, β) Η έκπλυση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων από τις εντατικές γεωργικές καλλιέργειες που δημιουργούν φαινόμενα ευτροφισμού, και γ) προβλήματα υφαλμύρωσης υδροφορέων εξαιτίας της υπεράντλησης.

Η επίτευξη καλής κατάστασης στα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των υδατικών σωμάτων μέχρι το 2015 αποτελεί δέσμευση των Κρατών Μελών της Κοινότητας στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας πλαίσιο 2000/60/EC για τα νερά (Νόμος 13(I)/2004). Οι μέχρι στιγμής μελέτες έχουν δείξει ότι ένας σημαντικός αριθμός υδατικών συστημάτων έχει χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται σε κίνδυνο μη επίτευξης των στόχων της Οδηγίας και ένας από τους λόγους είναι οι πιέσεις από αγροτικές δραστηριότητες.

Θαλάσσιο και Παράκτιο Περιβάλλον

Η Κύπρος βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της Μεσογείου. Τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της εν λόγω περιοχής είναι: α) Υψηλές θερμοκρασίες, β) Υψηλή αλατότητα, γ) Μικρής έκτασης παλιρροιακά φαινόμενα, δ) Ολιγοτροφικός χαρακτήρας (φτωχή σε θρεπτικά συστατικά), ε) Μεγάλη βιοποικιλότητα, και στ) Υψηλός αριθμός ξενικών ειδών.

Γενικότερα η κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής διατηρεί υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Τοπικού επιπέδου προβλήματα παρουσιάζονται στη παράκτια περιοχή της Λεμεσού λόγω της παρουσίας του λιμανιού αλλά και της έντονης αστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης. Αξίζει να αναφερθεί ότι η θάλασσα και οι παράκτιες περιοχές ως τελικός υδάτινος αποδέκτης είναι ευάλωτες στην ρύπανση από αστικά, βιομηχανικά και γεωργικά λύματα.

Ρύπανση από τις Θαλάσσιες Μεταφορές

Όσον αφορά την ανοιχτή θάλασσα, η βασική περιβαλλοντική απειλή σχετίζεται τόσο με πλοία που διασχίζουν την Κύπρο όσο και με αυτά που κινούνται στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Τα πλοία αυτά μολύνουν συχνά τη Μεσόγειο με χημικά και κατάλοιπα πετρελαίου, ενώ ευθύνονται και για την εισαγωγή ξένων ειδών.

Αλιεία και Αλιευτικά Αποθέματα

Σήμερα στη θαλάσσια περιοχή περιμετρικά της Κύπρου δραστηριοποιούνται 876 Κυπριακά αλιευτικά σκάφη, ενώ έντονη είναι και η παρουσία αλιευτικών σκαφών τρίτων χωρών που αλιεύουν στα διεθνή ύδατα. Από τα διαθέσιμα στοιχεία

προκύπτει ότι τα Μεσογειακά αλιευτικά πεδία και τα κυριότερα αλιευτικά αποθέματα βρίσκονται σε κατάσταση υπερεκμετάλλευσης. Αξίζει να τονιστεί ότι η Κοινή Αλιευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης προωθεί δράσεις αντιμετώπισης του προβλήματος και επίτευξης αειφορίας.

Υδατοκαλλιέργεια

Στην Κύπρο λειτουργούν 7 μονάδες πάχυνσης ευρύαλων μεσογειακών ειδών, 4 ιχθυογεννητικοί σταθμοί που παράγουν γόνο για τις μονάδες πάχυνσης και 8 μονάδες υδατοκαλλιέργειας γλυκέων υδάτων στις οποίες περιλαμβάνονται 6 μικρά ιχθυοτροφεία πέστροφας και 2 μονάδες παραγωγής διακοσμητικών ψαριών. Μελέτες έχουν δείξει ότι η ιχθυοκαλλιέργεια δεν σχετίζεται με σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα ενώ η ρύπανση περιορίζεται μόνο στην περιοχή κοντά από τις μονάδες. Οι σημαντικότερες ίσως επιστημονικές ανησυχίες είναι αυτές που σχετίζονται με τις επιπτώσεις στην γενετική σύσταση των άγριων πληθυσμών από τα δραπετεύοντα ψάρια των ιχθυοκαλλιεργειών.

Εδαφικοί Πόροι

Οι βασικοί κίνδυνοι για τους εδαφικούς πόρους του νησιού είναι α) η ανεπάρκεια σχεδίων και υποδομών διάθεσης των στερεών αστικών απορριμμάτων β) η διάβρωση των εδαφών και η απερήμωση γ) η διάβρωση των ακτών (η ακτογραμμή της Κύπρου έχει επηρεαστεί κατά 37,8%) και δ) η διάβρωση δασικών εδαφών από διάφορες δασοκομικές δραστηριότητες.

Σημαντική είναι η προσπάθεια που έχει ήδη ξεκινήσει η Κύπρος για τη θέσπιση ενός Εθνικού Προγράμματος Δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης και την άμβλυση των συνεπειών της ξηρασίας.

Γεωμορφολογία

Η Κύπρος μπορεί να διαχωριστεί με βάση τη γεωμορφολογία της σε τρεις περιοχές:

- στην οροσειρά του Πενταδάκτυλου που περιλαμβάνει επίσης τη χερσόνησο της Καρπασίας.
- την οροσειρά του Τροόδους και τη φυσική προέκτασή της και
- στις αλλουβιακές πεδιάδες (κυρίως της Μόρφου και Αμμοχώστου).

Απόβλητα

Στην Κύπρο υπάρχουν σημαντικά κενά και αδυναμίες στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων. Συγκεκριμένα λειτουργούν 5 χώροι διάθεσης απορριμμάτων και από αυτούς μόνο ο ΧΥΤΑ Πάφου ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές, ενώ οι χώροι ταφής στην επαρχία Λευκωσίας και Λεμεσού λειτουργούν με ελεγχόμενη απόθεση

και οι άλλοι τρεις υπό συνθήκες ημιελεγχόμενης απόθεσης. Επίσης υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης οικιακών και άλλων στερεών αποβλήτων.

Προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού και της μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στρέφεται η Στρατηγική της Κυβέρνησης για τη Διαχείριση των Αποβλήτων με σημαντικότερες δράσεις αυτές της κατασκευής ΧΥΤΑ.

Χρήση Γης

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε το 2000 σχετικά με τη χρήση γης στο νησί η συνολική έκταση της γεωργικής γης κατά το 2000 ανερχόταν στα 443.043 Ha και αντιστοιχούσε στο 47,89 % της συνολικής γης του νησιού καταλαμβάνοντας το μεγαλύτερο μερίδιο γης. Τα δάση και οι δασοκομικές εκτάσεις κάλυπταν 407.858 Ha που ισοδυναμούσαν στο 44,12 % του νησιού ενώ οι άλλες κατηγορίες χρήσης γης καταλάμβαναν πολύ μικρότερες εκτάσεις. Συγκεκριμένα οι τεχνητές επιφάνειες καταλάμβαναν 70.233 Ha (7,63 %), οι υδροβιότοποι 1955 Ha (0,21 %) και τέλος τα υδατικά σώματα 1401 Ha (0,15 %).

Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα και Πανίδα

Στη Κύπρο απαντώνται πολυάριθμοι οικότοποι που φιλοξενούν σπάνια και προστατευόμενα είδη και στηρίζουν οικοσυστήματα με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Από το 1999 άρχισε η διαδικασία επιλογής και καθορισμού των περιοχών προστασίας του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Σε αυτές περιλαμβάνονται 39 περιοχές προς ένταξη στο πανευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών οι οποίες καταλαμβάνουν μια συνολική έκταση 16.7562,00 Ha.

Τοπίο

Το φυσικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ο νησιωτικός της χαρακτήρας ο οποίος εμφανίζει ένα έντονο ανάγλυφο που συμβάλει στη διατήρηση της βιοτικής ποικιλομορφίας. Ο φυσικός πλούτος, το ιδιαίτερο τοπίο και το σημαντικό πολιτισμικό απόθεμα του νησιού αποτελούν πόλο έλξης χιλιάδων τουριστών κάθε χρόνο και την σημαντικότερη πηγή εσόδων για τους κατοίκους του.

Δημογραφικά Στοιχεία

Ο πληθυσμός της Κύπρου ανέρχεται στις 703.526 κατοίκους, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής το 2001. Όσον αφορά το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, αυτός ανήλθε στο 12,58 % (1992 – 2001) γεγονός για το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό η εισροή ξένων μεταναστών στο νησί. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η Κύπρος μαστίζεται από το πρόβλημα της δημογραφικής γήρανσης

του πληθυσμού αλλά και της συνεχόμενης ροής πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στις πόλεις.

Πολιτιστική Κληρονομιά

Η ιστορία και ο πολιτισμός του νησιού μπορεί να χαρακτηριστεί τόσο πλούσια όσο και ιδιαίτερη. Η ανθρώπινη παρουσία στο νησί σύμφωνα με ανασκαφικά ευρήματα (Χοιροκοιτία) χρονολογείται από την παλαιολιθική και νεολιθική εποχή, ενώ αναπτύχθηκαν και ήκμασαν σημαντικοί πολιτισμοί στα ιστορικά χρόνια αφήνοντας πίσω τους σημαντικά ιστορικά μνημεία. Η Κύπρος στο σύνολο της χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πλούσιου πολιτιστικού περιβάλλοντος με μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία.

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Στην Κύπρο λειτουργούν μια σειρά ιδιωτικών σχολών αναγνωρισμένων από το Κυπριακό Κράτος ως Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ενώ σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση κατέχει το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το νεοϊδρυθέν Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι στις αγροτικές περιοχές παρουσιάζονται περιορισμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης σε σύγκριση με τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ανθρώπινη Υγεία

Στην Κύπρο οι δείκτες που αφορούν την αναλογία κλινών και ιατρών βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ στις περιοχές της υπαίθρου παρατηρούνται ιδιαίτερα προβλήματα προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας.

Όσον αφορά τη ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές παρά το ότι υπάρχει πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες, εντούτοις χρειάζεται βελτίωση σε σύγκριση με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και υποδομές των αστικών κέντρων.

Οικονομικές Επιδόσεις

Η Κύπρος παρουσιάζει κατά κεφαλήν ΑΕΠ το οποίο αντιστοιχεί στο 74,2% της ΕΕ-25 με ικανοποιητικό ρυθμό ανάπτυξης ο οποίος κυμαίνεται περίπου στο 3% και υπερβαίνει κατά μία περίπου ποσοστιαία μονάδα τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ-15 (2,1%).

Οικονομικά Στοιχεία Κατά Τομέα Παραγωγής

Η κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) στους τρεις παραγωγικούς καταδεικνύει τα εξής:

- ο πρωτογενής τομέας υπολείπεται σε ποσοστό συμμετοχής έναντι των άλλων δύο τομέων κατέχοντας το 3,7% της συνολικής ΑΠΑ,
- ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με μεγαλύτερο ποσοστό στην συνολική ΑΠΑ σε σχέση με τον πρωτογενή τομέα, με ποσοστό 19,1% στη συνολική ΑΠΑ του νησιού,
- ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κυρίως λόγω του ανεπτυγμένου τουριστικού κλάδου με ποσοστό 77,2% στην ΑΠΑ της περιοχής.

Γενικότερα, η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή επικεντρώνεται στον τουρισμό. Η υπέρμετρη ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη δραστηριοτήτων συνδεδεμένων με την παραγωγή και την μεταποίηση.

Αγροτική Οικονομία και Ποιότητα Ζωής

Εξαιτίας των περιορισμένων εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης η οικονομική δραστηριότητα της πλειοψηφίας των κατοίκων των αγροτικών περιοχών σχετίζεται άμεσα με τον πρωτογενή τομέα, με όλα τα προβλήματα που αυτό συνεπάγεται λόγω του μεγάλου βαθμού αβεβαιότητας και εξάρτησης από αστάθμητους παράγοντες.

Αγορά Εργασίας

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του νησιού ανέρχεται σε 367,5 χιλ. άτομα. Συνολικά, η εικόνα που εμφανίζει η Κύπρος στην αγορά εργασίας συγκρίνεται θετικά με τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βρίσκεται κοντά στο στόχο που έχει θέσει η ΕΕ, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, για πλήρη απασχόληση.

Τουρισμός

Παρόλο που το περιβάλλον δέχεται σημαντικές πιέσεις από κάθε μορφή τουρισμού η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει σημαντικά στην οικονομία του τόπου και αποτελεί το σημαντικότερο μέρος αυτής. Η Κυπριακή κυβέρνηση έχει εκπονήσει για τα έτη 2003 - 2010 εθνικό στρατηγικό σχέδιο που αφορά την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα προωθώντας παράλληλα νέες μορφές τουρισμού και δίνοντας σημαντική προτεραιότητα στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

1.6. Εκτίμηση και Αξιολόγηση των Επιπτώσεων του Προγράμματος στο Περιβάλλον

Για την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον χρησιμοποιείται ένα πλέγμα ερωτήσεων - κλειδιών αξιολόγησης και ένα σύστημα βαθμολόγησης και ποσοτικοποίησης της επίπτωσης ανά περιβαλλοντική παράμετρο από «μεγάλη αρνητική επίπτωση» (---) μέχρι «μεγάλη θετική» (+++).

Όπως διαφαίνεται από την ανάλυση των επιμέρους μέτρων του **Άξονα 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας** η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά θετικές έμμεσες, μεσοπρόθεσμες έως και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ο Άξονας 1 προτείνει μέτρα που θα ωθήσουν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των αγροτών και η ενημέρωσή τους για φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους εκμετάλλευσης, επέρχεται αναστροφή της ηλικιακής σύνθεσης των αγροτών με αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό της εκμετάλλευσης και τη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου, προωθούνται οι ενεργειακές και βιολογικές καλλιέργειες, πραγματοποιούνται έργα προστασίας των δασών από καταστροφές και πυρκαγιές, βελτιώνονται οι συνθήκες διαβίωσης των ζώων, βελτιώνονται οι υποδομές για τη διαχείριση των υδατικών πόρων και οι έγγειες βελτιώσεις, ενθαρρύνεται η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παρακολουθούνται οι οικολογικοί παράμετροι των δασών.

Οι παραπάνω δράσεις επιφέρουν έμμεσα θετικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα, την πανίδα, τα νερά, το έδαφος, τον αέρα, τις κλιματικές αλλαγές, τον πληθυσμό, την ανθρώπινη υγεία, το τοπίο.

Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής υποδομών ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, όπως υποδομές πρόσβασης στη γεωργική και κτηνοτροφική γη, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων, υποδομή για βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης των κτηνοτροφικών υποστατικών. Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής υποδομών ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, όπως υποδομές πρόσβασης στη γεωργική και δασική γη, έργα διαχείρισης αποβλήτων, κτλ.. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι βραχυπρόθεσμες και πρόσκαιρες, αφού περιορίζονται κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών και γενικά δεν θεωρούνται σημαντικές σε σχέση με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η λειτουργία και η χρήση αυτών των υποδομών μακροπρόθεσμα.

Η εφαρμογή των Μέτρων του **Άξονα 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου** θα επιφέρει γενικά και ως επί το πλείστον μέτριας σημαντικότητας θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, μεσοπρόθεσμα έως και μακροπρόθεσμα. Ο Άξονας 2 προτείνει μέτρα που θα συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων.

Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται δράσεις οι οποίες σχετίζονται με την προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000), τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι μειονεκτικές περιοχές με σκοπό τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας. Επιπλέον, στον Άξονα 2 προωθούνται παρεμβάσεις προστασίας των φυσικών πόρων, μέσω των γεωργοπεριβαλλοντικών και δασοπεριβαλλοντικών μέτρων καθώς και η αύξηση της δασικής έκτασης και η ενίσχυση ενεργειακών καλλιεργειών. Σχετικά με την πρωτογενή παραγωγή και τη μεταποίηση, μέσα από τα μέτρα γίνονται προσπάθειες υιοθέτησης μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον που διασφαλίζουν την ασφάλεια των τροφίμων και τη δημόσια υγεία. Έμφαση δίνεται σε δράσεις που προωθούν τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και την εισαγωγή μεθόδων και τεχνικών που στοχεύουν στην εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων. Επιπλέον η εφαρμογή του κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής ως απαίτηση για ενίσχυση σε πολλά μέτρα συμβάλλει στην προστασία των εδαφών και τη διαχείριση των υδάτων κατά πρώτο λόγο και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος.

Με τη δάσωση μη γεωργικής γης επιτυγχάνεται αντιδιαβρωτική προστασία του εδάφους και ενισχύεται η βιοποικιλότητα και τα είδη χλωρίδας και πανίδας. Η ανάπτυξη των δένδρων έχει ως αποτέλεσμα τη συγκράτηση διοξειδίου του άνθρακα, ενώ η δυνατότητα χρήσης εναλλακτικών υλικών (ξύλο) σε μια σειρά προϊόντα συμβάλλει σε δραστηριότητες ουδέτερες ως προς την παραγωγή του ανωτέρω αερίου, με συνέπεια θετικές επιπτώσεις στους κλιματικούς παράγοντες. Στο μέτρο που τα δάση προορίζονται επίσης να χρησιμοποιηθούν και ως χώροι αναψυχής δημιουργούνται οφέλη για την ενθάρρυνση ενός τρόπου ζωής με ενσωμάτωση δραστηριοτήτων κοντά στη φύση και επακόλουθο όφελος στην ανθρώπινη υγεία.

Η δυνατότητα οικονομικής αξιοποίησης των δασών σε ορεινές / ημιορεινές περιοχές θα συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος του πληθυσμού και τη συγκράτησή του στις περιοχές.

Η βελτίωση της αντιπυρικής προστασίας των δασικών εκτάσεων εμμέσως συμβάλλει και στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, στην αύξηση της βιοποικιλότητας, στην υδατική ισορροπία των λεκανών απορροής, στην προστασία

του εδάφους (από πυρκαγιές, πλημμύρες, διάβρωση), στην προστασία του εισοδήματος του πληθυσμού που οι δραστηριότητές του συνδέονται με το δασικό δυναμικό, στην προστασία του τοπίου και της υπάρχουσας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η διατήρηση των δασών συμβάλλει στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών.

Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής έργων όπως υποδομές πρόσβασης σε δασική γη, αντιπυρικών έργων, κατασκευές δεξαμενών, κτλ και κατά τη φάση των δασώσεων προς τους τοπικούς υδροφορείς. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι βραχυπρόθεσμες και πρόσκαιρες, αφού περιορίζονται κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών ή των πρώτων σταδίων των δασώσεων και γενικά δεν θεωρούνται σημαντικές σε σχέση με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η εφαρμογή των μέτρων του Άξονα.

Η εφαρμογή των Μέτρων του **Άξονα 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας** του θα επιφέρει γενικά μικρής έντασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και μικρής έντασης αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ο Άξονας 3 προτείνει μέτρα που θα ωθήσουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα, αλλά ταυτόχρονα προωθούν και έργα υποδομής τα οποία επιφέρουν και μικρές αρνητικές επιπτώσεις. Οι δράσεις των Μέτρων του Άξονα 3 θα υλοποιηθούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όπου ο πρωτογενής τομέας αποτελεί σημαντική παράμετρο της τοπικής οικονομίας, σε περιοχές με πληθυσμιακή συρρίκνωση και σε σχετικά μεγάλη απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού, η βελτίωση των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της προστασίας περιβάλλοντος, η ανάδειξη του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών, της τοπικής αρχιτεκτονικής και αγροτικής κληρονομιάς, η αύξηση των υλικών περιουσιακών στοιχείων, η προστασία και η αξιοποίηση των φυσικών πόρων (νερά/ έδαφος), η προστασία και η ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, η ανάπτυξη τοποθεσιών υψηλής φυσικής αξίας, η διατήρηση της βιοποικιλότητας κ.ά. Τέλος η ενίσχυση εναλλακτικών και συμπληρωματικών προς τη γεωργία δραστηριοτήτων, όπως μεταποιητικών και τουριστικών επιχειρήσεων συμβάλλει στη βελτίωση του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού και τη διατήρησή του.

Οι παραπάνω δράσεις θα επιφέρουν έμμεσα και μεσοπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις στον πληθυσμό, το τοπίο, την πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά, τη βιοποικιλότητα, τα νερά, το έδαφος, τον αέρα.

Αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κυρίως κατά τη φάση κατασκευής των έργων υποδομής, όπως η ίδρυση νέων επιχειρήσεων, βιοτεχνίες, καταλύματα, έργα πρόσβασης σε αγροτικές περιοχές, μικρά εγχειοβελτιωτικά έργα. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται κυρίως κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών και γενικά θεωρούνται αρκετά επουσιώδεις και παροδικές σχετικά με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η λειτουργία και η χρήση αυτών των υποδομών μακροπρόθεσμα στις αγροτικές περιοχές.

Η εφαρμογή τέλος των Μέτρων του **Άξονα 4: Εφαρμογή της προσέγγισης Leader** θα επιφέρει γενικά και ως επί το πλείστον μικρής έκτασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τα μέτρα του Άξονα 4 αναφέρονται στη δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader και ταυτόχρονα εξυπηρετούν και ενισχύουν τα μέτρα των παραπάνω τριών Αξόνων του ΠΑΑ.

Τα μέτρα που εμπεριέχονται στον Άξονα 4 συμβάλλουν έμμεσα στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής στην ύπαιθρο, διατηρώντας και ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το πληθυσμό σε αυτή. Επιπλέον, συμβάλλουν με έμμεσο τρόπο στην προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ενώ παράλληλα χρησιμοποιούν τον εκσυγχρονισμό για την προστασία του περιβάλλοντος και προωθούν τη αιφορική αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από τον Άξονα αυτό είναι αμελητέες και μπορούν να προκληθούν έμμεσα από την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

1.7. Μέτρα Πρόληψης, Περιορισμού και Αντιμετώπισης των Επιπτώσεων του Προγράμματος στο Περιβάλλον – Σχέδιο Παρακολούθησης

Μετά τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των επιπτώσεων προτείνονται στη συνέχεια τα μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των πιθανών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή των δράσεων των Μέτρων του ΠΑΑ, καθώς και το προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων του ΠΑΑ αποτελούμενο από δείκτες παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Η γενική και κύρια κατεύθυνση για την εφαρμογή του προγράμματος και την ένταξη των σχετικών έργων σε αυτό, είναι ότι θα πρέπει να τηρείται η ισχύουσα νομοθεσία σχετικά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων. Σε περίπτωση κατασκευής έργων σε σχετικά Μέτρα όλων των Αξόνων θα υλοποιούνται οι απαιτούμενες κατά περίπτωση μελέτες όπως η Προκαταρκτική Έκθεση Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, η Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, και γενικά οι περιβαλλοντικοί όροι που θα τίθενται για την υλοποίηση των έργων αυτών και γενικά τα μέτρα όπως περιγράφονται με σαφήνεια και πληρότητα και οι όροι και οι περιορισμοί που πρέπει να εφαρμοστούν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των έργων.

Για ορισμένες δράσεις που αφορούν διαμόρφωση σχεδίων ανάπτυξης, όπως σχέδιο νέας χωροταξικής ανάπτυξης του Μέτρου 125, και τα Μέτρα του Άξονα 4 (Leader), που αφορούν εφαρμογές τοπικών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, συστήνεται όπως πριν την εφαρμογή τους, εκτιμηθούν στα πλαίσια του Νόμου που προβλέπει για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον ορισμένων σχεδίων και/ή προγραμμάτων (Νόμος 102(I)/2005).

Οι απαιτήσεις της Νομοθεσίας για την τήρηση των αρχών διαχείρισης αποβλήτων και φυσικών πόρων, των ορίων εκπομπής διαφόρων ρύπων και των όρων διάθεσης των αποβλήτων στους δυνητικούς αποδέκτες (υδάτινοι, ατμόσφαιρα, έδαφος) πρέπει να τηρούνται κατά τη λειτουργία έργων που χρηματοδοτούνται από το ΠΑΑ.

Επίσης πρέπει να τηρούνται οι σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις που αναφέρονται στις απαιτήσεις:

- της Πολλαπλής Συμμόρφωσης (που θέτει η ΚΑΠ)
- του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής
- του Εθνικού Δασικού Προγράμματος και
- της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της πρωτογενούς παραγωγής
- της Βιολογικής Γεωργίας και Βιολογικής Κτηνοτροφίας

Σε όλες τις δράσεις των Μέτρων του ΠΑΑ που περιλαμβάνουν και κατασκευή έργων θα πρέπει πριν από την κατασκευή των έργων να εκπονούνται οι απαιτούμενες περιβαλλοντικές μελέτες. Κατά την κατασκευή των έργων να λαμβάνονται τα ακόλουθα τουλάχιστον μέτρα πρόληψης αντιμετώπισης:

- Χλωρίδα – πανίδα

Συντήρηση βλάστησης, Συστήματα πυρόσβεσης, Ειδικές διαβάσεις πανίδας - περάσματα

- Έδαφος

Εκπόνηση γεωτεχνικών και υδρογεωλογικών μελετών, αποκατάσταση χώρων απόθεσης και εργοταξιακών χώρων, συστηματικός έλεγχος και εφαρμογή μέτρων διαχείρισης στερών αποβλήτων

- Ύδατα

Μέτρα πρόληψης – προστασίας από τυχόν διαρροές

- Ατμόσφαιρα – Κλιματικοί παράγοντες

Έλεγχος για την εφαρμογή των οριζόμενων από τη Νομοθεσία μέτρων πρόληψης /περιορισμού των εκπομπών

Κατά την περίοδο λειτουργίας των έργων απαιτούνται:

- Η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων
- Η διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας
- Η διαχείριση των πόρων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας
- Η ανάληψη μέτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας, τη διατήρηση των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών και των περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος.

Αναλόγως του είδους των ενισχυόμενων δράσεων θα πρέπει κατά περίπτωση να εφαρμόζεται:

- η απαίτηση τήρησης των ελάχιστων απαιτήσεων ορθολογικής διαχείρισης της λίπανσης, της ζιζανιοκτονίας, άρδευσης
- η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ
- η συμμόρφωση με προγράμματα Δράσης των ευαίσθητων περιοχών στην νιτρορύπανση
- οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής και του Εθνικού Δασικού Προγράμματος
- η νομοθεσία διαχείρισης αποβλήτων και φυσικών πόρων
- η συμμόρφωση προς τις δεσμεύσεις Διαχειριστικών Σχεδίων περιοχών NATURA (όταν ολοκληρωθούν)

- η συμμόρφωση προς τις δεσμεύσεις του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο των Νερών (2000/60/ΕΚ) και τον αντίστοιχο Κυπριακό Νόμο 13(Ι)/2004 (όταν ολοκληρωθεί)
- η εξοικονόμηση νερού άρδευσης
- η συμμόρφωση προς προτεινόμενη πυκνότητα φύτευσης

Οι επιπτώσεις και η αποτελεσματικότητα των μέτρων αντιμετώπισης παρακολουθούνται με τη χρήση συστήματος παρακολούθησης αποτελούμενο από μια σειρά δεικτών.

Καταγράφεται βέβαια η δυσκολία άμεσης και ακριβούς σύνδεσης αναμενόμενης επίπτωσης ανά κατηγορία δράσης και μετρούμενου δείκτη αφού στη διαμόρφωση της τιμής του δείκτη συμβάλλουν σε διαφορετικό βαθμό και με διαφορετικό τρόπο περισσότερες από μια από τις προγραμματιζόμενες δράσεις, καθώς και οι υφιστάμενες δραστηριότητες. Ωστόσο, η παρακολούθηση των δεικτών, η κατανόηση και η ανάλυση των τάσεων τους σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα των δράσεων είναι δυνατό να δώσει αξιόλογα συμπεράσματα, ικανά να απαντήσουν στα ερωτήματα που αναφέρονται στην εισαγωγή του παρόντος Κεφαλαίου.

Το σύστημα παρακολούθησης διαμορφώνεται ανά περιβαλλοντικό θεματικό πεδίο και βασίζεται στα υπάρχοντα δίκτυα παρακολούθησης.

Στο θεματικό πεδίο Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα, η Κύπρος έχει προτείνει 39 περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ 2000.

Το Τμήμα Δασών, και η Υπηρεσία Περιβάλλοντος διατηρούν Βάση Δεδομένων απογραφής στοιχείων βιοποικιλότητας, η οποία πρέπει να ενημερώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα με στόχο να παρακολουθείται η κατάσταση της βιοποικιλότητας και σε περιοχές που επηρεάζονται από τις Δράσεις του ΠΑΑ, και σε μια σειρά δεικτών που προτείνονται:

- μεταβολή πληθυσμού ειδών χλωρίδας και πανίδας (κατά είδος)
- μεταβολές βιοποικιλότητας
- μεταβολές εκτάσεων οικοτόπων

Σε σχέση με την παρακολούθηση των υδάτων προτείνεται όπως αξιοποιηθούν προγράμματα παρακολούθησης που ήδη υλοποιούνται από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (στα πλαίσια εφαρμογής της 2000/60/ΕΚ) και το Τμήμα Γεωλογικής

Επισκόπησης (πρόγραμμα παρακολούθησης της νιτρορύπανσης) και αφορούν στην παρακολούθηση της ποιότητας των υδατικών πόρων.

Οι δείκτες που προτείνεται σε σχέση με το υφιστάμενο σύστημα παρακολούθησης είναι:

- ποιότητα υπογείων υδάτων
- ποιότητα επιφανειακών υδάτων
- ποιότητα πόσιμου νερού
- κατανάλωση νερού άρδευσης

στις υδατικές λεκάνες που εφαρμόζονται δράσεις του ΠΑΑ.

Σε σχέση με την παρακολούθηση της ποιότητας της Ατμόσφαιρας υπάρχει το Δίκτυο Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, τα στοιχεία του οποίου καταγράφονται από το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας. Οι σταθμοί του Δικτύου είναι εγκατεστημένοι κυρίως σε σημεία αστικής και βιομηχανικής συγκέντρωσης, ενώ υπάρχει ένας σταθμός που βρίσκεται εκτός αστικών και βιομηχανικών ζωνών που προτείνεται να μελετηθεί κατά πόσο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για εκτίμηση των μεταβολών της ποιότητας της ατμόσφαιρας από την υλοποίηση των δράσεων του ΠΑΑ.

Ο μόνος δείκτης παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας που προτείνεται σχετίζεται με τη πιθανή λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και είναι:

- Οι Εκπομπές αερίων ρύπων

Για τους κλιματικούς παράγοντες προτείνεται η χρήση του δείκτη:

- συνεισφορά στη βελτίωση των κλιματικών παραγόντων

ο οποίος θα πρέπει να στηρίζεται σε εκτιμήσεις της συνεισφοράς των ποσοτικοποιημένων σχετικών δράσεων του ΠΑΑ και συγκεκριμένα στην μεταβολή του δασικού δυναμικού της Κύπρου.

Σε σχέση με το παρακολούθηση του εδάφους, ο προτεινόμενος δείκτης παρακολούθησης είναι η μεταβολή στις χρήσεις γης.

Σε σχέση με το περιβαλλοντικό θέμα «τοπίο» για εκτίμηση των μεταβολών προτείνεται όπως παρακολουθείται ο δείκτης «Βαθμός μεταβολής τοπίου». Σε σχέση με τον Πληθυσμό και την Ανθρώπινη Υγεία δεν προτείνονται δείκτες παρακολούθησης αρνητικών επιπτώσεων, αλλά προτείνεται όπως αξιοποιούνται στοιχεία απογραφής πληθυσμού του Τμήματος Στατιστικής, όπως πληθυσμού στις ορεινές περιοχές, ηλικιακής και φυλετικής σύνθεσης, και αριθμού κατοίκων που ασχολούνται με την γεωργία. Για παρακολούθηση των αλλαγών σε Υλικά

Περιουσιακά Στοιχεία, προτείνεται να παρακολουθούνται οι αλλαγές στην χρήση γης, και οι μεταβολές της αξίας της γης, ενώ σε σχέση με μεταβολές σε στοιχεία Πολιτιστικής κληρονομιάς, προτείνεται να παρακολουθείται μόνο ο αριθμός των στοιχείων αυτών.

Τέλος, προς παρακολούθηση για πρόληψη των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον που μπορούν να προκύψουν από την μη ικανοποιητική επεξεργασία των αποβλήτων σε μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες (IPPC), προτείνεται όπως παρακολουθείται και αξιοποιείται το σύστημα παρακολούθησης που εφαρμόζει η Υπηρεσία Περιβάλλοντος των εκροών των μονάδων που θα ενισχύονται σε σχέση με το οργανικό και μικροβιολογικό φορτίο, αλλά και τις συγκεντρώσεις σε θρεπτικά.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Οι κανονισμοί για την Αγροτική Ανάπτυξη (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 και 1974/2006) του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζουν τους γενικούς κανόνες στήριξης της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη. Οι κανονισμοί καθορίζουν τους στόχους στους οποίους θα συμβάλει η Αγροτική Ανάπτυξη και οι οποίοι συνοψίζονται στη βελτίωση:

- της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας, στηρίζοντας την αναδιάρθρωσή τους
- του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, στηρίζοντας τη χωροταξική διαχείριση
- της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης για την Κύπρο καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση αποτυπώνοντας τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία του τόπου.

Το υπό μελέτη Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013, που στοχεύει να υλοποιήσει τους στόχους του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου, αποτελείται από τρεις βασικούς Άξονες προτεραιοτήτων, οι στόχοι των οποίων πραγματοποιούνται μέσω της υλοποίησης επιμέρους μέτρων και δράσεων. Επιπλέον, προβλέπεται ένας 4ος οριζόντιος Άξονας που αφορά την βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων (Άξονας Leader). Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις επιπτώσεις των μέτρων αυτών στο περιβάλλον και περιλαμβάνει προτάσεις για τον περιορισμό τους.

Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) συντάσσεται σε εφαρμογή των απαιτήσεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» και και σύμφωνα βέβαια με την εναρμόνιση της οδηγίας στην Κυπριακή Νομοθεσία με τον περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ ή Προγράμματα Νόμος του 2005, Νόμος 102(Ι)/2005.

Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αποτελεί το πρώτο στάδιο της «Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης» (ΣΠΕ) με δεύτερο στάδιο την διαδικασία διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς με βασικό κείμενο τη

ΣΜΠΕ αναδεικνύοντας την πλέον αποδεκτή περιβαλλοντικά λύση ενδυναμώνοντας έτσι την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ), καθώς και εισήγηση στο αρμόδιο όργανο για την αποδοχή και έγκριση των συμπερασμάτων, που θα προκύψουν από τη διαδικασία ΣΠΕ.

Η εκπόνηση της παρούσας μελέτης έγινε σύμφωνα με τις οδηγίες της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος για την Οδηγία 2001/42 καθώς και σύμφωνα με τους όρους της σχετικής σύμβασης των μελετητών με την ενδιαφερόμενη Υπηρεσία.

Ενδιαφερόμενη υπηρεσία είναι το Τμήμα Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος., το οποίο Τμήμα έχει ετοιμάσει το προσχέδιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Ανάδοχος της μελέτης είναι η εταιρεία **I.A.CO Environmental and Water Consultants Ltd**. Η ομάδα μελέτης περιλαμβάνει ειδικούς επιστήμονες μελετητές, συμβούλους, επιστημονικούς συνεργάτες από την Εταιρεία ENVECO AE, όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια.

1	Σπύρος Παπαγρηγορίου	Υπεύθυνος έργου – Επικεφαλής Ομάδας Μελέτης	Πολιτικός Μηχ. - Υγιεινολόγος Μηχ. Περιβάλλοντος / Οικονομολόγος Περιβάλλοντος
2	Γεώργιος Κοτζαγεώργης	Αναπληρωτής Υπεύθυνος Έργου	Βιολόγος / Οικολόγος
3	Γιάννης Μπεκιάρης	Υπεύθυνος Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων	Περιβαλλοντολόγος / Ειδικός Διαχείρισης Υδατικών Πόρων
4	Άγιος Ιακωβίδης	Υποστήριξη συντονισμού και υλοποίησης έργου	Πολιτικός Μηχανικός/ Μηχανικός Περιβάλλοντος
5	Ιάκωβος Ιακωβίδης	Υποστήριξη τοπικού συντονισμού και υλοποίησης έργου	Υδρολόγος / Υδρογεωλόγος
6	Άντρη Κακονίτη	Υποστήριξη Εμπειρογνομώνων – Συλλογή και παροχή στοιχείων	Μηχανικός Περιβάλλοντος
7	Νιόβη Χαραλάμπους	Υποστήριξη Εμπειρογνομώνων – Συλλογή και παροχή στοιχείων	Χημικός Μηχανικός
8	Σαββούλα Κουττούκη	Υποστήριξη Εμπειρογνομώνων – Συλλογή και παροχή στοιχείων	Βιολόγος, Ειδικός σε Διαχείριση Οικοτόπων
9	Πολίνα Πολυκάρπου	Υποστήριξη Εμπειρογνομώνων – Συλλογή και παροχή στοιχείων	Βιολόγος

3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1. Η Κοινή Γεωργική Πολιτική

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) που κάλυπτε την περίοδο πριν το 1990 είχε κύριο στόχο την επίτευξη αυτάρκειας τροφίμων σε επίπεδο ΕΕ. Ο κύριος τρόπος εφαρμογής της ήταν η επιδότηση της παραγωγής, κάτι που οδήγησε μεν στην κάλυψη των ελλείψεων, αλλά από ένα σημείο και μετά, στην υπερπαραγωγή προϊόντων. Η πολιτική αυτή της ώθησης της παραγωγής, η οποία συνεχίστηκε μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '90, άρχισε να παρουσιάζει ανεπιθύμητα αποτελέσματα όπως υπερκάλυψη της ζήτησης και παραγωγή προϊόντων που έμεναν αδιάθετα, εμπορικές ανωμαλίες στη διεθνή αγορά. Αυτό, οδήγησε στις ανησυχίες για τις επιδράσεις της ΚΓΠ στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία από κινδύνους όπως η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΣΕΒ).

Έτσι, πριν από μια δεκαετία ξεκίνησε η πορεία προς μια ΚΓΠ φιλική προς το περιβάλλον, συντονισμένη στις ανάγκες και τους κανόνες της αγοράς, που να υποστηρίζει τη βιώσιμη και αποδοτική γεωργία, μακριά από τη λογική στήριξης της υπερπαραγωγής. Μετά τις μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια της πρότασης που έμεινε γνωστή ως «Agenda 2000», οι ριζοσπαστικές αλλαγές στην ΚΓΠ το 2003 αποτέλεσαν το επόμενο βήμα προς μια πολιτική που θα στήριζε όχι απλώς τη γεωργία, αλλά το επίπεδο διαβίωσης των αγροτικών κοινοτήτων στο σύνολό τους. Η νέα ΚΓΠ, η οποία εγκρίθηκε από τους Υπουργούς Γεωργίας της ΕΕ στις 26/06/2003, δίδει στους αγρότες την ελευθερία να προσαρμόζουν την παραγωγή τους ανάλογα με την ζήτηση της αγοράς, ενώ αποσυνδέεται η επιδότηση από τον όγκο της παραγωγής. Έκτοτε, η αγροτική ανάπτυξη διαδραματίζει όλο και σημαντικότερο ρόλο όσον αφορά την παροχή βοήθειας στις αγροτικές περιοχές για να ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Η μεταρρυθμισμένη πλέον ΚΓΠ, έχει νέες «ενιαίες ενισχύσεις εκμετάλλευσης» οι οποίες συνδέονται με την τήρηση προτύπων ως προς το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων. Το νέο νομικό πλαίσιο αποσκοπεί σαφέστερα στην ώθηση της ανάπτυξης και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αγροτικές περιοχές - σύμφωνα με το Στρατηγική της Λισαβόνας - καθώς και στη βελτίωση της αειφορίας - σύμφωνα με τους στόχους αειφορίας του Γκέτεμποργκ. Η κατάργηση της σύνδεσης μεταξύ επιδοτήσεων και παραγωγής θα καταστήσει τους αγρότες της ΕΕ ανταγωνιστικότερους και περισσότερο στραμμένους προς την αγορά, ενώ θα προσφέρει την αναγκαία σταθερότητα εισοδήματος. Θα διατεθούν περισσότερα χρήματα στους αγρότες για προγράμματα

σχετικά με το περιβάλλον, την ποιότητα ή τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, μέσω της μείωσης των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις.

Τα σημαντικότερα στοιχεία της νέας, αναμορφωμένης ΚΓΠ εν συντομία, έχουν ως εξής:

- ενιαία ενίσχυση εκμετάλλευσης για τους αγρότες της ΕΕ, ανεξάρτητη από την παραγωγή - επιτρέπεται να διατηρηθούν περιορισμένου βαθμού συνδέσεις ενισχύσεως με την παραγωγή, για να αποτραπεί η εγκατάλειψή της,
- η ενίσχυση αυτή θα εξαρτάται από την τήρηση προτύπων για το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των ζώων και των φυτών και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, καθώς και την απαίτηση διατήρησης των γεωργικών εκτάσεων σε καλές συνθήκες γεωργικής αξιοποίησης και περιβάλλοντος (πολλαπλή συμμόρφωση),
- ισχυρότερη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης με περισσότερα χρήματα από την ΕΕ, νέα μέτρα για την προώθηση του περιβάλλοντος, της ποιότητας και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων, όπως και για να βοηθηθούν οι αγρότες να ανταποκριθούν στα ευρωπαϊκά πρότυπα παραγωγής με έναρξη το έτος 2005,
- μείωση των άμεσων ενισχύσεων (διαφοροποίηση) για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, ώστε να χρηματοδοτηθεί η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης,
- μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας, ώστε να διασφαλιστεί η μη υπέρβαση του γεωργικού προϋπολογισμού που έχει καθοριστεί έως το 2013,
- αναθεωρήσεις της ΚΓΠ ως προς τα μέτρα παρέμβασης στην αγορά

3.2. Στόχοι του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013

Η Κυπριακή οικονομία και ειδικότερα η αγροτική οικονομία βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Τρία χρόνια μετά την ένταξη, η οικονομία προσαρμόζεται ακόμη στο νέο κανονιστικό πλαίσιο ενώ λειτουργεί σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς. Η συνεχής φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και η επέκταση των συμφωνιών της Ε.Ε. στα πλαίσια της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας εντείνουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται τα κυπριακά γεωργικά προϊόντα από ομοειδή προϊόντα τόσο από χώρες της ΕΕ όσο και από τρίτες χώρες.

Η συνεισφορά του γεωργικού και δασικού τομέα και της βιομηχανίας τροφίμων στο σύνολο της Κυπριακής οικονομίας είναι αρκετά σημαντική αντιπροσωπεύοντας το 6,7% του ΑΕΠ, το 10,3% του εργατικού δυναμικού και το 37% των εξαγωγών.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι ο τομέας στο σύνολο του έχει ένα σημαντικό ρόλο να παίξει στην ανάπτυξη και την απασχόληση και άρα και στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Συνεπώς, μια πολιτική αγροτικής ανάπτυξης σκοπεύει στη δημιουργία μιας ευέλικτης πολυσυλλεκτικής οικονομίας της υπαίθρου με εφαρμογή τη στρατηγικής της Λισσαβόνας, με παράλληλη μεγαλύτερη έμφαση στην ενθάρρυνση της παραγωγής προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών με χρήση μεθόδων παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον, σύμφωνα με τους στόχους του Γκέτεμποργκ.

Επομένως και σύμφωνα με τα παραπάνω, η στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της περιόδου 2007-2013 εστιάζεται στην επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της γεωργίας του τόπου, την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών προϊόντων του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και σε τρίτες χώρες καθώς επίσης και στην περαιτέρω ενίσχυση των τομέων που πλεονεκτούν συγκριτικά με τους υπόλοιπους τομείς παραγωγής. Η συμβολή του αγροτικού τομέα και της γεωργίας στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς και η οικονομική διαφοροποίηση αποτελούν μείζονες επιμέρους στρατηγικές.

Η δομή της στρατηγικής αναμένεται να υλοποιηθεί μέσα από τρεις κάθετους και ένα οριζόντιο πυλώνα ανάπτυξης βάσει των προβλημάτων και των νέων ευκαιριών και τις κατευθυντήριες γραμμές της ολοκληρωμένης στρατηγικής του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου. Οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι, οι οποίοι τελικώς ταυτίζονται με τους άξονες του Προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 1: Διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στα προϊόντα που η Κύπρος έχει συγκριτικό πλεονέκτημα

Ο γενικός αυτός στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή (ΚΣΚΓ 1) για την περαιτέρω ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, προσαρμοσμένου στη νέα διεθνή οικονομική πραγματικότητα και συμπίπτει με τον Άξονα 1: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας».

Η προετοιμασία για τη μετάβαση στο νέο περιβάλλον απαιτεί την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών, οι οποίες θα προσανατολίζονται στην παραγωγή προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών που θα ανταποκρίνονται τόσο στην εγχώρια όσο και την παγκόσμια αγορά, στην υιοθέτηση παραγωγικών συστημάτων

που θα προσαρμόζονται καλύτερα στις εξελίξεις της αγοράς και στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος.

Ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Κυπριακή Γεωργία εντοπίζεται στα χαμηλά επίπεδα της ανταγωνιστικότητας του τομέα.

Για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας χρειάζονται οι εξής παρεμβάσεις:

- καθορισμός και αναδιάρθρωση τομέων που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα και βελτίωση συνθηκών παραγωγής,
- αύξηση προστιθέμενης αξίας και
- δημιουργία νέων προϊόντων και στρατηγική προώθησης στην εσωτερική και εξωτερική αγορά.

Η πρώτη παρέμβαση επιτυγχάνεται με μέτρα που σχετίζονται με την αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αλλά και μέτρα για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις συμπεριλαμβανομένων και νέων τομέων παραγωγής λαμβάνοντας υπόψη και τις συνθήκες που επικρατούν στην Κύπρο και ειδικότερα τους περιορισμούς σε νερό.

Η ανάγκη αύξησης της προστιθέμενης αξίας ως μέσο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, προκύπτει από το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που επηρεάζει αρνητικά την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Ταυτόχρονα με την βελτίωση των συνθηκών παραγωγής θα προκύψει μείωση του κόστους παραγωγής βελτιώνοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα.

Η τρίτη παρέμβαση για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αφορά τη δημιουργία νέων προϊόντων είτε με την παραγωγή προϊόντων ποιότητας (προϊόντα ονομασίας προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης, οργανική παραγωγή προϊόντων) είτε μέσω της βελτίωσης της βιομηχανίας τροφίμων (παραγωγή νέων προϊόντων με την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων και τη μεταφορά γνώσης). Η εξαγωγική στρατηγική βασίζεται στα προϊόντα που η Κύπρος έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα ειδικότερα στις παραδοσιακές αγορές των προϊόντων αυτών μέσω τυποποίησης, διαφήμισης και προώθησης, με τις ομάδες παραγωγών να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Στόχος είναι η διατήρηση και βελτίωση της θέσης των κυπριακών προϊόντων στις υφιστάμενες αγορές αλλά και η διείσδυση σε ξένες αγορές.

Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί την κινητήρια δύναμη όλων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στην γεωργία. Οι επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο δεν αναμένεται να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα του τομέα εάν δεν

αξιοποιηθούν από ένα επαγγελματικά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Στόχοι γενικά είναι:

- Η βελτίωση της ηλιακής πυραμίδας και
- Η εκπαίδευση των αγροτών με έμφαση στους νέους γεωργούς και όσους ασχολούνται στη βιομηχανία τροφίμων.

Για επίτευξη των στόχων αυτών τα μέτρα περιλαμβάνουν:

- κίνητρα για πρόωρη συνταξιοδότηση,
- κίνητρα για νέους αγρότες αλλά και ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης για αυτούς.
- η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για βελτιστοποίηση των συνθηκών παραγωγής, τυποποίησης και διανομής των γεωργικών προϊόντων για όλους τους αγρότες και όσους ασχολούνται με τη βιομηχανία τροφίμων.
- Η προώθηση της επιχειρηματικότητας, η ορθολογιστική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ειδικά η διαχείριση των εκμεταλλεύσεων με βάση τις νέες γεωργικές πρακτικές και τα κοινοτικά πρότυπα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής της προτεραιότητας.

Η βελτίωση του επιχειρηματικού πλαισίου για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα όσο και η μεγέθυνση και η διαφοροποίηση των υφισταμένων κρίνεται ζωτικής σημασίας προκειμένου να ανταποκριθεί ο τομέας στην ελευθέρωση των αγορών των γεωργικών προϊόντων και των ανταγωνιστικών πιέσεων της εσωτερικής αγοράς. Κατά τον σχεδιασμό των μέτρων που στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη για αειφορική γεωργία με ιδιαίτερη έμφαση στην αειφορική διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν θα προωθούν την επιχειρηματικότητα, την μεταφορά της γνώσης, αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων καθώς και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού και τη προώθηση της καινοτομίας.

Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα συντελέσουν αποφασιστικά στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών και επιπλέον θα προσφέρουν στην κατανάλωση νέα και σαφώς βελτιωμένα ποιοτικά προϊόντα.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και ενίσχυση της βιοποικιλότητας

Ο γενικός αυτός στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή (ΚΣΚΓ 2). Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου, η διατήρηση της γεωργικής γης και η διατήρηση του παραδοσιακού τοπίου, κυρίως στις ορεινές / ημιορεινές περιοχές του νησιού αποτελούν μείζονες στρατηγικές προτεραιότητες για την Κύπρο, ενώ η ποιότητα ζωής και η ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών είναι άμεσα συνδεδεμένη με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Ο γενικός αυτός στρατηγικός στόχος συνάδει με τον Άξονα 2: «Αναβάθμιση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου»

Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί:

- Στην αντιμετώπιση της εντατικοποίησης της φυτικής και ζωικής παραγωγής
- Στη διατήρηση, αλλά και στην περαιτέρω ενίσχυση της βιοποικιλότητας μέσω στοχευμένων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων (όπως η διατήρηση των παραδοσιακών αμπελιών και των γηγενών φυλών αγελάδων και προβάτων, η αμειψισπορά, η ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής και η καλλιέργεια έναντι ζιζανιοκτονίας),
- Στην ποιοτική αναβάθμιση των εδαφών,
- Στην ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υδατικών πόρων και συστημάτων,
- Στη μείωση των επιπτώσεων από την αλλαγή του κλίματος
- Στη στήριξη των περιοχών Φύση 2000 (περιλαμβανομένων των δασικών περιοχών), (παροχή εξισωτικής αποζημίωσης καθώς και μια σειρά αγροπεριβαλλοντικών μέτρων θα βοηθήσουν σημαντικά στην επίτευξη των ευρύτερων ευρωπαϊκών στόχων του Γκέτεμποργκ).
- Στην αειφορική διαχείριση και την ενίσχυση του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών (προστασία των δημόσιων και ιδιωτικών δασών από τις πυρκαγιές, την ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου των δασών καθώς και τη δάσωση για περιβαλλοντικούς σκοπούς).

Η υλοποίηση των πιο πάνω στόχων γίνεται μέσα από τρεις ενότητες μέτρων:

1. αγροπεριβαλλοντικά μέτρα,
2. δράσεις στις περιοχές ΦΥΣΗ 2000 και τις μειονεκτικές περιοχές καθώς επίσης και δράσεις που προκύπτουν από την εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα νερά, και

3. την αειφόρο διαχείριση των δασικών πόρων προκειμένου να ενισχυθεί η βιοποικιλότητα.

Με τα αγροπεριβαλλοντικά γεωργικά μέτρα επιδιώκεται:

- η βελτίωση της ποιότητας του νερού,
- η μείωση των εισροών (λιπάσματα, φυτοφάρμακα),
- η αύξηση της γονιμότητας του εδάφους,
- ο περιορισμός του κινδύνου διάβρωσης των εδαφών και η διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Η ενδυνάμωση και προώθηση της βιολογικής γεωργίας

Η στήριξη περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και μειονεκτικών περιοχών γίνεται με την παροχή Εξισωτικών Πληρωμών συμβάλλοντας στην προσπάθεια της αντιστάθμισης των εγγενών μειονεκτημάτων που χαρακτηρίζουν τις περιοχές αυτές.

Η Τρίτη ενότητα μέτρων για τους δασικούς πόρους αποσκοπεί :

- στην προστασία των δασών από τις πυρκαγιές,
- τη διατήρηση και τη βελτίωση του κοινωνικού ρόλου των δασών,
- τη δάσωση για περιβαλλοντικούς σκοπούς (ενίσχυση της βιοποικιλότητας, προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, άμβλυνση του προβλήματος κλιματικών αλλαγών, κτλ), και
- τη στήριξη των απαραίτητων μέτρων στις περιοχές του δικτύου Φύση 2000.

Συνεπώς, στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθούν δράσεις σχετικά με την προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών, καθώς επίσης την ενίσχυση των μειονεκτικών περιοχών για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας.

Οι δράσεις που περιγράφονται παραπάνω αναμένεται να συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπίου και τη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και απερήμωση σε περιοχές λιγότερο ευνοημένες, στην προώθηση περιβαλλοντικών υπηρεσιών και φιλικών προς τα ζώα πρακτικών εκτροφής για την προστασία των νερών και του εδάφους, στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και στην ενδυνάμωση και προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 3: Βελτίωση της ποιότητας ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Ο γενικός αυτός στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή (ΚΣΚΓ 3) για τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και την ανάπτυξη τοπικών στρατηγικών για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την εξασφάλιση της διαρκούς ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών. Επιπλέον, ο γενικός αυτός στόχος σχετίζεται άμεσα με την προτεραιότητα για τη διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς. Ο γενικός αυτός στρατηγικός στόχος συνάδει με τον Άξονα 3: «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας».

Η υλοποίηση των πιο πάνω στόχων γίνεται μέσα από δύο βασικές ενότητες:

- τις βασικές υπηρεσίες για τον αγροτικό πληθυσμό, και
- τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η πρώτη ενότητα αποσκοπεί στην συνεισφορά δημιουργίας ενός καλύτερου επιπέδου ζωής για τους κατοίκους της υπαίθρου διαμέσου προσφοράς βασικών υπηρεσιών και βελτίωσης των υποδομών στις αγροτικές περιοχές.

Η δεύτερη ενότητα αποσκοπεί στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές και η βελτίωση του οικογενειακού εισοδήματος. Η αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές με προτεραιότητα στις μειονεκτικές περιοχές μέσω υλοποίησης έργων υποδομής και της στήριξης του επιχειρηματικού κλίματος και της επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους αποτελούν επιμέρους στρατηγικές επιλογές.

Επί μέρους προτεραιότητα αποτελεί η διατήρηση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.

Γενικός Στρατηγικός Στόχος 4: Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης LEADER.

Η ενίσχυση των ικανοτήτων / δυνατοτήτων των Ομάδων Τοπικής Δράσης αποτελεί βασική προτεραιότητα του κράτους. Ο γενικός αυτός στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή (ΚΣΚΓ 4), για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της κινητοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών, μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας και της

δικτύωσης περιοχών και φορέων και κλάδων. Ο γενικός αυτός στρατηγικός στόχος συνάδει με τον Άξονα 4: «Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση».

Ο στόχος αυτός συνδυάζει τις κύριες προτεραιότητες, «Ανταγωνιστικότητα – Περιβάλλον – Οικονομία – Διαφοροποίηση - Ποιότητα ζωής» λαμβάνοντας υπόψη το τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα, τις τοπικές ανάγκες και τις αναπτυξιακές προοπτικές που προσφέρονται από την εσωτερική αγορά με μία από κάτω προς τα άνω προσέγγιση και αφορά την βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων (Άξονας Leader).

Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης που αναπτύσσονται μέσω της προσέγγισης LEADER έχουν ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση αφορά στην προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες στηρίζεται το τοπικό παραγωγικό σύστημα, στην ισόρροπη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και την τοπική ανάπτυξη σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.

Η υλοποίηση των πιο πάνω στόχων γίνεται με την προώθηση δύο βασικών ενοτήτων οι οποίες αναπτύσσονται παράλληλα και ανάλογα μέσα από τον καθορισμό των ανάλογων ποσοστών στους υπόλοιπους τρεις άξονες λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα:

- η βελτίωση της διακυβέρνησης (ενδυνάμωση των διοικητικών μηχανισμών), και
- η κινητοποίηση/ προώθηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών

Το ποσοστό χρηματοδότησης θα αντλείται μέσα από τους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2 και 3.

3.3. Διεθνείς Κοινοτικοί και Εθνικοί Στόχοι Περιβαλλοντικής Προστασίας που Αφορούν στο Πρόγραμμα

3.3.1. Εισαγωγή

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται μια συνοπτική αναφορά στο Νομικό Πλαίσιο που καθορίζει τους ευρωπαϊκούς και τους εθνικούς στόχους περιβαλλοντικής προστασίας οι οποίοι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των αναπτυξιακών πολιτικών και που σχετίζονται με την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ . Οι στόχοι αυτοί περιβαλλοντικής προστασίας ελήφθησαν υπόψη κατά την

προετοιμασία του ΠΑΑ και προωθούνται από τα μέτρα και τις δράσεις του είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το νομικό πλαίσιο ανά περιβαλλοντική παράμετρο, επικεντρώνοντας κυρίως σ' αυτές τις παραμέτρους που προσδιορίζονται στην Οδηγία 2001/42 για τη ΣΠΕ και τον αντίστοιχο κυπριακό νόμο Ν 102 (Ι)/2005.

Οι νομοθετικές απαιτήσεις που παρουσιάζονται αφορούν κυρίως τις παρακάτω παραμέτρους, ενώ κατά περίπτωση γίνεται αναφορά και σε άλλες περιβαλλοντικές παραμέτρους:

- Ύδατα
- Έδαφος
- Αέρας και Κλίμα
- Βιοποικιλότητα, Πανίδα και Χλωρίδα
- Τοπίο και Πολιτιστική Κληρονομιά
- Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία

3.3.2. Στόχοι Κοινοτικής Περιβαλλοντικής Προστασίας

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Γκέτεμποργκ το 2001, συμπλήρωσε την στρατηγική της Λισσαβώνας και ενσωμάτωσε σε αυτήν την έννοια «βιώσιμη ανάπτυξη» με βάση την οποία η επιδιωκόμενη ανάπτυξη θα πρέπει «να καλύπτει τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να υπονομεύει της ανάγκες της επόμενης». Με την λογική αυτή στην στρατηγική της Λισσαβώνας για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη προστέθηκε η περιβαλλοντική διάσταση ως βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής πολιτικής.

Στρατηγική για αειφόρο-βιώσιμη ανάπτυξη

Το 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο εξέδωσαν ανακοίνωση (COM 2005/658 τελικό) για την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο-βιώσιμη ανάπτυξη. Στόχος της επανεξέτασης είναι η περαιτέρω ανάπτυξη της στρατηγικής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσα από μια διαδικασία δημόσιου διαλόγου ολοκλήρωσε την Αναθεωρημένη Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, η οποία και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Ιούνιο του 2006.

Οι βασικοί στόχοι της Αναθεωρημένης αυτής Στρατηγικής είναι :

- Προστασία του Περιβάλλοντος - Διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, την πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του

περιβάλλοντος και την προώθηση αιεφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

- Κοινωνική Δικαιοσύνη και συνοχή - Προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, να διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.
- Οικονομική ευημερία - Προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που να εξασφαλίζει ψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ανάληψη των διεθνών ευθυνών - Ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών και ενεργός προώθηση της αιεφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ως τομείς προτεραιότητας αναφέρονται:

- **Εξέταση των κλιματικών αλλαγών**, με γενικό στόχο τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών και των επιπτώσεών τους στην κοινωνία.
- **Προαγωγή καλής υγείας – δημόσιας υγείας**: Γενικό στόχο αποτελεί η προαγωγή της καλής δημόσιας υγείας και η βελτίωση της προστασίας έναντι των κινδύνων που απειλούν την υγεία.
- **Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών** με γενικό στόχο τη δημιουργία ευνοϊκών προς την κοινωνική ενσωμάτωση κοινωνιών.
- **Καλύτερη διαχείριση των φυσικών πόρων**. Γενικός στόχος σε αυτόν τον τομέα προτεραιότητας είναι η διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την πολυμορφία, η τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και προαγωγή της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- **Αύξηση της βιωσιμότητας των μεταφορών**, με γενικό στόχο να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα μεταφορών ανταποκρίνονται στις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες της κοινωνίας ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις τους στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον
- **Καταπολέμηση της φτώχειας στον πλανήτη και προαγωγή της ανάπτυξης**. Γενικό στόχο για την καταπολέμηση της φτώχειας αποτελεί η

ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο και να διασφαλιστεί ότι οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι συμβατές με την αειφόρο ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της.

Το Έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον

Το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον: "Το περιβάλλον κατά το έτος 2010: το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή" διαμορφώθηκε αφού έλαβε υπόψη τα αποτελέσματα και τις εμπειρίες που προέκυψαν από την εφαρμογή του 5ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον και στο πνεύμα της στρατηγικής για την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις πολιτικές της Ε.Ε. (Cardiff - Ιούνιος 1998).

Στο έκτο πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καθορίζει τις προτεραιότητες και τους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής για το περιβάλλον για το χρονικό διάστημα μέχρι το 2010 και μετά, και περιγράφει λεπτομερώς τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ως συμβολή στην υλοποίηση της στρατηγικής της σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης.

Βασική αρχή του προγράμματος είναι ότι για να αντιμετωπιστούν τα σημερινά περιβαλλοντικά προβλήματα, θα χρειασθεί να ξεπεραστεί η αυστηρά νομοθετική στρατηγική και να τεθεί σε εφαρμογή μία ολοκληρωμένη προσέγγιση. Προτείνεται να ακολουθηθούν πέντε πρωταρχικοί άξονες λήψης στρατηγικών μέτρων:

- η βελτίωση της υλοποίησης της ισχύουσας νομοθεσίας,
- η ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές,
- η συνεργασία με τις δυνάμεις της αγοράς,
- η εμπλοκή και η τροποποίηση της συμπεριφοράς των πολιτών, και
- ο συνυπολογισμός του περιβάλλοντος στις σχετικές αποφάσεις που αφορούν τη χωροταξική οργάνωση.

Για τον καθένα από τους άξονες αυτούς προτείνεται η ανάληψη ειδικών δράσεων.

Το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον στρέφεται γύρω από τέσσερις κύριους τομείς δράσης:

A. Τομέας δράσης κλιματική αλλαγή: Στόχος είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδο που δεν θα προκαλεί τεχνητές μεταβολές του κλίματος στη Γη. Βραχυπρόθεσμος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να επιτευχθούν οι στόχοι του πρωτοκόλλου του Κιότο , δηλαδή από σήμερα και με ορίζοντα το χρονικό διάστημα 2008-2012, να μειωθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 8% συγκριτικά με το 1990.

Οι προσπάθειες της Κοινότητας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από τις κλιματικές αλλαγές συνοψίζονται σε μια σειρά δράσεων που περιλαμβάνουν την εφαρμογή ενός σχήματος εμπορίας εκπομπών (emissions trading) CO₂ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τη διερεύνηση και αναθεώρηση των ενεργειακών επιδοτήσεων στα Κράτη Μέλη, την υποστήριξη των ΑΠΕ μέσω της σχετικής Οδηγίας και της διασφάλισης της κατάλληλης υποστήριξης στην απελευθερωμένη αγορά ενέργειας, την αξιοποίηση των εργαλείων της αγοράς, την προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια κ.α.

Β. Τομέας δράσης Φύση και Βιοποικιλότητα: Οι κύριοι στόχοι είναι:

- Η προστασία και αποκατάσταση της δομής και λειτουργίας των φυσικών συστημάτων και η αναστολή της υποβάθμισης της βιοποικιλότητας,
- Η προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και τη ρύπανση

Γ. Τομέας δράσης Περιβάλλον και Υγεία: Ο στόχος εστιάζεται στην επίτευξη τέτοιας ποιότητας του περιβάλλοντος όπου τα επίπεδα των ανθρωπογενών ρυπαντών, συμπεριλαμβανομένων και των διαφόρων ειδών ακτινοβολίας, να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις ή κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία.

Δ. Τομέας διαχείρισης φυσικών πόρων και αποβλήτων: Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι η κατανάλωση των ανανεώσιμων και των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων δεν θα υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος. Γι' αυτό θα πρέπει να διαχωρίζεται η οικονομική μεγέθυνση από τη χρήση των φυσικών πόρων, να βελτιώνεται η αποδοτικότητά τους και να μειώνεται η παραγωγή αποβλήτων.

Το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πέραν από το 6^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εφαρμογή και το 7^ο Πρόγραμμα δράσης κύριοι στόχοι του οποίου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της ανάπτυξης της γνώσης, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στο Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2002 για αύξηση του ποσοστού δαπανών των χωρών – μελών για έρευνα στο 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2010.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει και μια θεματική περιοχή για το Περιβάλλον η οποία έχει προϋπολογισμό 1.8 δις ευρώ και στοχεύει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από τις αυξανόμενες φυσικές και ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, μέσω μιας συντονισμένης, πολυτομεακής και ολοκληρωμένης ερευνητικής προσέγγισης σε Πανευρωπαϊκό και

κατ' επέκταση σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι προβλεπόμενες δραστηριότητες θα ανταποκρίνονται σε πολιτικές ανάγκες, όπως την ανάγκη εκτίμησης του αντίκτυπου των πολιτικών της ΕΕ στην Αειφόρο Ανάπτυξη και την ανάγκη παρακολούθησης και αξιολόγησης των μέτρων για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες και ειδικότερα στην κοινωνικοοικονομική διάσταση της Αειφόρου Ανάπτυξης που θα επηρεάσει την ανάπτυξή τους, την εισαγωγή τους στην αγορά και την μετέπειτα εφαρμογή τους.

Δράσεις που θα υποστηριχθούν είναι:

- Αλλαγή του κλίματος, ρύπανση και κίνδυνοι, όπως πιέσεις στο περιβάλλον και το κλίμα, υγεία και περιβάλλον, φυσικοί κίνδυνοι
- Αειφόρος διαχείριση των Φυσικών Πόρων, όπως διατήρηση και αειφόρος διαχείριση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και της βιοποικιλότητας και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- Περιβαλλοντικές τεχνολογίες, όπως περιβαλλοντικές τεχνολογίες παρατήρησης, προσομοίωσης, πρόληψης και αποκατάστασης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και εφαρμογή τεχνολογιών
- Εργαλεία γεωσκόπησης, όπως συστήματα παρατήρησης της γης και των ωκεανών

3.3.3. Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε την πρώτη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Γκέτεμποργκ, το 2001. Το 2005 άρχισε η διαδικασία επανεξέτασης της Στρατηγικής η οποία κρίθηκε επιτακτική λόγω της επιδείνωσης των τάσεων που είναι αντίθετες προς την αειφόρο ανάπτυξη, (π.χ. αυξανόμενες πιέσεις στους φυσικούς πόρους, τη βιοποικιλότητα και το κλίμα), των περιορισμένων αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής οικονομίας, των νέων διεθνών δεσμεύσεων που είναι δυνατόν να συμβάλουν στη παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη (π.χ. το πρόγραμμα εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ που αποφασίστηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη), των νέων απειλών για την ασφάλεια, όπως η τρομοκρατία, των φυσικών καταστροφών (πλημμύρες) και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και της αναγκαιότητας για καθορισμό εθνικών στρατηγικών για την αειφόρο ανάπτυξη στα περισσότερα νέα κράτη μέλη.

Έχοντας υπόψη των πιο πάνω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσα από μια διαδικασία δημόσιου διαλόγου ολοκλήρωσε την Αναθεωρημένη Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, η οποία και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε την Αναθεωρημένη Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη τον Ιούνιο του 2006 με στόχους και προκλήσεις όπως αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Κάθε Κράτος μέλος, θα πρέπει μέχρι τον Ιούνιο του 2007, να ετοιμάσει την δική του Εθνική Στρατηγική. Με στόχο την πιο πάνω ημερομηνία, το Υπουργικό Συμβούλιο, στις 10 Ιανουαρίου 2007, αποφάσισε την σύσταση Επιτροπής, στην οποία εκπροσωπούνται όλες οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, υπό την προεδρία της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, η οποία μέχρι το Ιούνιο θα ετοιμάσει την Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Κύπρου.

3.3.4. Νομοθεσία ανά Περιβαλλοντική Παράμετρο

Στη συνέχεια αναφέρονται οι απαιτήσεις και οι στόχοι ανά κύρια περιβαλλοντική παράμετρο. Το Παράρτημα I περιλαμβάνει έναν κατάλογο με τα σημαντικότερα νομοθετικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κύπρου σε σχετικούς με την προστασία του περιβάλλοντος τομείς.

3.3.4.1. Ύδατα

Με Ευρωπαϊκή **Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό 2000/60 ΕΚ (EU Water Framework Directive)** ο κύριος στόχος της ΕΕ για τα νερά είναι η προστασία των επιφανειακών και υπογείων υδάτινων σωμάτων. Η Οδηγία αυτή ενοποιεί το θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει την προστασία των υδάτινων αποδεκτών, περιλαμβάνοντας και τα θέματα που αφορούν στα υγρά απόβλητα.

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την προστασία των υδάτων αφορούν την ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων και τη βελτίωση της φυσικής, υδρολογικής, χημικής και βιολογικής κατάστασης των επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων υδάτων μέχρι το 2015. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διαμορφώσουν σχέδια διαχείρισης προκειμένου να επιτευχθεί "η καλή κατάσταση" που απαιτείται από την ΕΕ.

Στην Κύπρο ισχύει ο **Νόμος Αρ.13(Ι)/2004** «περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων», που εναρμονίζει την νομοθεσία με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά.

Σύμφωνα με τη μελέτη που απαιτείται από το άρθρο 5 της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ για τα Νερά (η οποία έχει ήδη ολοκληρωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία) σημαντικός αριθμός υδατικών συστημάτων έχει χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται σε κίνδυνο μη επίτευξης των στόχων της Οδηγίας. Ένας από τους

λόγους είναι οι πιέσεις από αγροτικές δραστηριότητες. Μέσα στα πλαίσια αυτά, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί όσον αφορά το θέμα της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά στις έξι ευαίσθητες ζώνες για τη νιτρορύπανση.

Επίσης έχει διεξαχθεί προκαταρκτική οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος στη Δημοκρατία. Επιπλέον, στο παρόν στάδιο διαμορφώνονται τα προγράμματα παρακολούθησης των υδατινών σωμάτων (Άρθρο 8) και διεξάγεται εργασία συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών (Άρθρο 14) σαν προεργασία στην προσπάθεια ετοιμασίας του Προγράμματος Μέτρων.

Άλλοι ευρωπαϊκοί κανονισμοί που συνδέονται έμμεσα με την κατάσταση των υδροφορέων αναφέρονται στη συνέχεια:

- **Η Οδηγία για τα Νιτρικά (91/676/EEC)** αποσκοπεί στη μείωση των νιτρικών και της ρύπανσης από οργανική ύλη που προέρχεται από τα καλλιεργούμενα εδάφη. Η εναρμόνιση της Κύπρου έγινε με τους **περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης) Κανονισμούς (Κ.Δ.Π. 534/2002)** και με τον **περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ευπρόσβλητες Ζώνες λόγω Νιτρορύπανσης και Κατηγορίες Νερών που Υφίστανται ή Ενδέχεται να Υποστούν Νιτρορύπανση) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 42/2004)** και **Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 41/2004)** (Πρόγραμμα Δράσης για την Προστασία των Ευπρόσβλητων Περιοχών Νερών λόγω Νιτρορύπανσης). Άλλα σχετικά Διατάγματα και Κανονισμοί είναι **Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Χρησιμοποίηση της Ιλύος στη Γεωργία) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 517/2002)** και **Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.4 07/2002)**.

Στην Κύπρο έχουν καθοριστεί έξι ευαίσθητες ζώνες στην νιτρορύπανση και το μεγαλύτερο πρόβλημα παρατηρείται στις ανατολικές περιοχές όπου καλλιεργούνται κυρίως πατάτες. Η τοποθέτηση κοπριάς στις 6 ζώνες είναι ελεγχόμενη και δεν αναμένονται οποιαδήποτε προβλήματα. Η Κύπρος με Υπουργικό Διάταγμα καθόρισε το Σχέδιο Δράσης για τη νιτρορύπανση το οποίο άρχισε να εφαρμόζει στις έξι ευαίσθητες ζώνες που έχουν καθοριστεί. Η αύξηση όμως των εντατικών καλλιεργειών με την εκτεταμένη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων κτλ είναι ένας καθοριστικός αρνητικός παράγοντας για την ποιότητα του νερού.

- **Η Οδηγία Αρ. 96/61/EE**, σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης, γνωστή ως Οδηγία IPPC (Integrated Pollution

Prevention and Control) αποτελεί ένα από τα κυριότερα νομοθετήματα στον τομέα του περιβάλλοντος που στοχεύει στον έλεγχο και πρόληψη της ρύπανσης των νερών από τη βιομηχανία. Έχει τεθεί σε ισχύ από τον Οκτώβριο του 1999, με τη δέσμευση να εφαρμοσθεί σε όλες τις υφιστάμενες και επηρεαζόμενες μονάδες μέχρι τον Οκτώβριο του 2007.

Η Κυπριακή νομοθεσία εναρμονίσθηκε με την Οδηγία, μέσω του **Νόμου 56(I)/2003**. Με τον Νόμο αυτό προβλέπεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα χορήγησης αδειών (Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων, Άδεια Εκπομπής Αέριων Αποβλήτων, Άδεια Διαχείρισης Αποβλήτων), βασισμένο στην εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών οι οποίες συνιστούν το πλέον εξελιγμένο και αποτελεσματικό στάδιο των διεργασιών και μεθόδων παραγωγής για την προστασία του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με το Νόμο αυτό, οι εγκαταστάσεις, εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από 40.000 θέσεις για πουλερικά και οι χοιροτροφικές μονάδες με δυναμικότητα θέσεων πάνω από 2.000 χοίρους παραγωγής άνω των 30 κιλών ή 750 για χοιρομητέρες (αμιγή χοιροστάσια), θεωρούνται ως ιδιαίτερα ρυπογόνες και χρειάζεται να εφαρμόσουν τις διατάξεις του ολοκληρωμένου έλεγχου και πρόληψης της ρύπανσης.

Στην Κύπρο, το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω του μεγάλου αριθμού κτηνοτροφικών μονάδων εντατικής εκτροφής, πτηνοτροφείων αλλά και χοιροστασιών και της συγκέντρωσής τους σε ορισμένες περιοχές. Στην Κύπρο σήμερα λειτουργούν 40 πτηνοτροφικές και 41 χοιροτροφικές μονάδες που εμπίπτουν στις ειδικές διατάξεις του Νόμου για τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο και Πρόληψη της Ρύπανσης.

- **Η Οδηγία για την Επεξεργασία Αστικών Υγρών Αποβλήτων (91/271/EEC) «περί επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών λυμάτων»**, που αφορά στη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αστικών λυμάτων και συγκεκριμένων βιομηχανικών υγρών αποβλήτων, αντιμετωπίζει την ρύπανση των υδάτων που προέρχεται από αστικά υγρά απόβλητα και από ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους. Η Οδηγία αυτή καθορίζει άμεσα ή έμμεσα το απαιτούμενο επίπεδο επεξεργασίας, που πρέπει να παρέχεται από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, καθώς και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των απαιτούμενων έργων ανάλογα με τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό ή όπως αναφέρεται στην Οδηγία, με τις μονάδες ισοδύναμου πληθυσμού (Μ.Ι.Π.). Κύριος στόχος της Οδηγίας είναι η προστασία του υδατικού περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί η διάθεση ανεπεξέργαστων ή ανεπαρκώς επεξεργασμένων αστικών λυμάτων και των

παραπροϊόντων τους (ιλύς), καθώς και η απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους.

Η εναρμόνιση της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία έγινε με τον περί **Αποχετευτικών Συστημάτων Νόμο (Αρ. 1/1971)** και τον περί Αποχετευτικών Συστημάτων (Τροποποιητικό) **Νόμο (Αρ.108 (Ι)/2004)**. Επιπρόσθετα οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Αστικών Λυμάτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 772/2003) και το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Αίτηση για Άδεια Απόρριψης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 254/2003) είναι σχετικά.

- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις επικίνδυνες ουσίες στα υγρά απόβλητα που επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών στηρίχθηκε αρχικά στην Κοινοτική **Οδηγία-Πλαίσιο 76/464/ΕΟΚ**, η οποία ορίζει το γενικό κανονιστικό πλαίσιο για την απόρριψη επικίνδυνων ουσιών σε υδατικούς αποδέκτες. Στόχος της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ είναι η εξάλειψη ή/και η μείωση της ρύπανσης που προκαλείται σε επιφανειακά, παράκτια και υπόγεια ύδατα από την απόρριψη επικίνδυνων ουσιών. Μια σειρά από άλλες Οδηγίες έθεσαν τις οριακές τιμές για την απόρριψη συγκεκριμένων ουσιών και αποτελούν ουσιαστικά όλες τη στρατηγική για την αντιμετώπιση της χημικής ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων. Η Οδηγία τροποποιήθηκε με την **Οδηγία 90/154/ΕΟΚ** και καταργείται πλέον με την **Οδηγία 2006/11/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας.

Η εναρμόνιση της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία έγινε με τον περί **Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και των Εδαφών Νόμο (Αρ.106 (Ι)/2002)** που προνοεί για την εξάλειψη ή μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης των νερών και του εδάφους για την καλύτερη προστασία των φυσικών υδατικών πόρων και της υγείας και ευημερίας του πληθυσμού, και για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, της πανίδας και της χλωρίδας των νερών.

- Για τη ρύπανση των υπογείων νερών, σε εφαρμογή του άρθρου 4 της 76/464/ΕΟΚ, εκδόθηκε η **Οδηγία 80/68/ΕΟΚ**, με σκοπό την πρόληψη ή/και τη μείωση της ρύπανσης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα από την απόρριψη συγκεκριμένων ουσιών. Για να επιτευχθεί ο σκοπός της Οδηγίας, τα Κράτη-Μέλη καλούνται να απαγορεύσουν την απόρριψη κάποιων ουσιών, να θέσουν οριακές τιμές και ποιοτικούς στόχους για κάποιες άλλες, καθώς και να θέσουν σε εφαρμογή ένα σύστημα αδειοδοτήσεων για την απόρριψη ουσιών σε

υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην Κυπριακή νομοθεσία με τον περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και των Εδαφών Νόμο (Αρ.106(I)/2002). Το Διάταγμα (Μέτρα Προστασίας Υπόγειων Νερών - Κ.Δ.Π.45/1996) βάσει του περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών είναι σχετικό. Ήδη όμως έχει εκδοθεί η **Οδηγία 2006/118/ΕΚ** για την προστασία των υπόγειων νερών από μόλυνση και επιδείνωση που αναθεωρεί την προηγούμενη Οδηγία

- Η **Οδηγία για το Πόσιμο Νερό (98/83/ΕΚ)** που ρυθμίζει τα θέματα ποιότητας του πόσιμου νερού ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον περί της Ποιότητας του Νερού Ανθρώπινης Κατανάλωσης (Παρακολούθηση και Έλεγχος) Νόμος (Αρ.87(I)/2001) και τον τροποποιητικό Νόμο (Αρ.275(I)/2004).

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τα ύδατα περιλαμβάνει:

- Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60 ΕΚ
- Νόμος Αρ.13(I)/2004 «περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων», που εναρμονίζει την νομοθεσία με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά.
- Η Οδηγία για τα Νιτρικά (91/676/ΕΕC)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.534/2002) (συμμόρφωση με την Οδηγία 91/676/ΕΕC)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ευπρόσβλητες Ζώνες λόγω Νιτρορύπανσης και Κατηγορίες Νερών που Υφίστανται ή Ενδέχεται να Υποστούν Νιτρορύπανση) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.42/2004)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Πρόγραμμα Δράσης για την Προστασία των Ευπρόσβλητων Περιοχών Νερών λόγω Νιτρορύπανσης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.41/2004)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Χρησιμοποίηση της Ιλύος στη Γεωργία) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.517/2002)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής) Διάταγμα (Αρ. Κ.Δ.Π.407/2002).
- Η Οδηγία Αρ. 96/61/ΕΕ σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης

- Νόμος Αρ. 56(I)/2003 (ολοκληρωμένο σύστημα χορήγησης αδειών - Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων, Άδεια Εκπομπής Αέριων Αποβλήτων, Άδεια Διαχείρισης Αποβλήτων)
- Η Οδηγία για την Επεξεργασία Αστικών Υγρών Αποβλήτων (91/271/EEC) «περί επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών λυμάτων»
- Ο περί Αποχετευτικών Συστημάτων Νόμος (Αρ.1/1971)
- Ο περί Αποχετευτικών Συστημάτων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.108(I)/2004)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Αστικών Λυμάτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.772/2003)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Αίτηση για Άδεια Απόρριψης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.254/2003)
- Οδηγία-Πλαίσιο 76/464/ΕΟΚ (επικίνδυνες ουσίες στα υγρά απόβλητα που επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών) που τροποποιήθηκε με την Οδηγία 90/154/ΕΟΚ και που καταργείται με την Οδηγία 2006/11/ΕΚ
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και των Εδαφών Νόμος (Αρ.106(I)/2002)
- Οδηγία 80/68/ΕΟΚ (πρόληψη ή/και τη μείωση της ρύπανσης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα από την απόρριψη συγκεκριμένων ουσιών)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και των Εδαφών Νόμος Διάταγμα (Μέτρα Προστασίας Υπόγειων Νερών - Κ.Δ.Π.45/1996)
- Οδηγία 2006/118/ΕΚ (προστασία των υπόγειων νερών από μόλυνση και επιδείνωση)
- Οδηγία για το Πόσιμο Νερό (98/83/ΕΚ) που ρυθμίζει τα θέματα ποιότητας του πόσιμου νερού
- Ο περί της Ποιότητας του Νερού Ανθρώπινης Κατανάλωσης (Παρακολούθηση και Έλεγχος) Νόμος (Αρ.87(I)/2001) και ο τροποποιητικός Νόμος (Αρ.275(I)/2004).

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στρατηγικοί στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα των υδάτων, τίθενται οι παρακάτω:

- Προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδροφορέων με την ορθολογική, ισόρροπη χρήση των υδάτινων πόρων
- Προστασία και βελτίωση της κατάστασης των υδάτινων οικοσυστημάτων
- Βελτίωση της χημικής και βιολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτινων πόρων
- Βελτίωση της ποσοτικής και ποιοτικής σύστασης των υδροφορέων
- Μείωση της νιτρορύπανσης και γενικότερα της ρύπανσης από τη γεωργία και τα κτηνοτροφικά απόβλητα
- Παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων

3.3.4.2. Έδαφος

Επαρκή στοιχεία για τη διάβρωση των εδαφών δεν υπάρχουν αλλά αναγνωρίζεται ότι υφίσταται πρόβλημα διάβρωσης κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Οι κύριοι παράγοντες που εντείνουν το πρόβλημα αυτό είναι το ανάγλυφο, η σύσταση του εδάφους, οι έντονες εκτός εποχής βροχοπτώσεις, οι πυρκαγιές, η εγκατάλειψη της καλλιεργήσιμης γης και σε μικρότερο βαθμό η υπερβόσκηση ή και το είδος των φυτών που καλλιεργούνται. Το πρόβλημα της διάβρωσης των εδαφών αναμένεται βασικά να αντιμετωπιστεί μέσω της ορθής γεωργικής και περιβαλλοντικής πρακτικής, της πολλαπλής συμμόρφωσης αλλά και μέσω αγροπεριβαλλοντικών / επενδυτικών μέτρων.

Η εγκατάλειψη της γης και η εντατικοποίηση της παραγωγής είναι δύο από τα σοβαρά προβλήματα που χρειάζονται αντιμετώπιση. Εξίσου σημαντικό πρόβλημα είναι η υφαλμύριση των υπόγειων υδάτων και η ορθή διαχείριση των κτηνοτροφικών αποβλήτων.

Η **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της απερήμωσης**, η οποία υπογράφηκε το 1994 στοχεύει στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τη διαδικασία της απερήμωσης. Η Κύπρος επικύρωσε την πιο πάνω Σύμβαση με τον **Νόμο Ν. 23 (ΙΙΙ)/1999** και στο παρόν στάδιο άρχισε η ετοιμασία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης που θα περιλαμβάνει διαχείριση των υδατικών πόρων, την προώθηση αειφόρων γεωργικών πρακτικών, παραδοσιακές γεωργικές μεθόδους και φυτειών, αναδασώσεις, περαιτέρω ανάπτυξης συστημάτων προστασίας από πυρκαγιές καθώς και θεσμικά και χρηματοδοτικά μέτρα/κίνητρα παραμονής του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές.

Παράλληλα, η ανάγκη προώθησης συστηματικής προσέγγισης για την προστασία του εδάφους, με τη διαμόρφωση μιας εδαφικής πολιτικής η οποία θα καλύπτει θέματα όπως η διάβρωση, ερημοποίηση, ρύπανση και απώλεια εδαφών καθώς και

η αποσύνδεση της δημιουργίας αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη και η επίτευξη σημαντικής γενικής μείωσης των δημιουργούμενων αποβλήτων αναγνωρίζεται στο 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Τον Σεπτέμβριο του 2006, η Επιτροπή υιοθέτησε τη Θεματική Στρατηγική για την προστασία των εδαφών **(COM (2006) 231)**.

Ο απώτερος στόχος είναι η προστασία και αειφόρος χρήση του εδάφους με βάση τις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

- Πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης του εδάφους και διατήρηση των λειτουργιών του
- Αποκατάσταση υποβαθμισμένων εδαφών σε τέτοιο βαθμό λειτουργικότητας ώστε να εξυπηρετούνται τρέχουσες και μελλοντικές χρήσεις, ενώ παράλληλα θα συνεκτιμώνται οι επιπτώσεις ως προς το κόστος αποκατάστασης του εδάφους

Με την ικανοποίηση της 1ης κατευθυντήριας αρχής συνδέεται άμεσα, η πολιτική για τη διαχείριση των αποβλήτων της ΕΕ, η οποία έχει τη δυνατότητα να συμβάλει στη μείωση των συνολικών αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη χρήση των πόρων. Η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διαχείριση των αποβλήτων βασίζεται σε τρεις αρχές:

- Πρόληψη αποβλήτων
- Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση
- Βελτίωση και έλεγχος της τελικής διάθεσης

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί μείζον περιβαλλοντικό πρόβλημα που απαιτεί την εφαρμογή μιας γενικής και συνεπούς πολιτικής για την πρόληψη της παραγωγής και την ανακύκλωση των αποβλήτων.

Στο βασικό πλαίσιο της κοινοτικής νομοθεσίας για τα απόβλητα περιλαμβάνονται η οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα (2006/12/ΕΚ), η οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα (91/689/ΕΟΚ) και ο κανονισμός για τη μεταφορά αποβλήτων (ΕΚ) 1013/2006, η οδηγία 96/61/ΕΚ για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο των αποβλήτων (IPPC), υγειονομική ταφή (1999/31/ΕΚ), αποτέφρωση (2000/76/ΕΚ)] και από ορισμένες ιδιαίτερες κατηγορίες αποβλήτων [χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια (75/439/ΕΟΚ), πολυχλωροδιφαινύλια / πολυχλωροτριφαινύλια - PCB/PCT (96/59/ΕΚ), ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές (91/157/ΕΟΚ), συσκευασίες (94/62/ΕΚ), οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής (2002/95/ΕΚ) απόβλητα ειδών ηλεκτρολογικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (2002/96/ΕΚ).

Η στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων συνδυάζεται με δύο άλλες πρωτοβουλίες: την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων και τη στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων.

Στη συνέχεια αναφέρονται τα βασικά νομοθετικά κείμενα που υλοποιούν την παραπάνω πολιτική για τη διαχείριση των αποβλήτων:

- Η **Οδηγία 2006/12/ΕΚ** για τα απόβλητα (αναθεώρηση της Οδηγίας 75/442/ΕΕΚ και των τροποποιήσεων της) καθορίζει τα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων στο πλαίσιο της χρήσης των πόρων. Τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν μέτρα κατά προτεραιότητα για την πρόληψη ή τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων και της βλαπτικότητάς τους και μέτρα για την ανάκτηση των αποβλήτων μέσω επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και άλλων μεθόδων ανάκτησης. **Οι Οδηγίες 75/439/ΕΟΚ, 75/442/ΕΟΚ, 91/156/ΕΟΚ και 91/350/ΕΟΚ** καταργούνται.
- Οι οδηγίες 75/442/ΕΟΚ, 91/156/ΕΟΚ, η απόφαση 94/3 της Επιτροπής για Θέσπιση Καταλόγου Αποβλήτων, 91/689 για Επικίνδυνα Απόβλητα, η Απόφαση 94/904 της Επιτροπής για Θέσπιση Καταλόγου Επικινδύνων Αποβλήτων, η Οδηγία 96/59, Οδηγία 75/439 για της Διάθεση Ορυκτελαίων, Οδηγία 91/157 για Ηλεκτρικές στήλες και Συσσωρευτές Ενέργειας, Οδηγία 96/61 για Ολοκληρωτική Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης και Οδηγία 99/31 για Υγειονομική Ταφή των Αποβλήτων και χώρους διάθεσης απορριμμάτων έχουν ενσωματωθεί στην Κυπριακή νομοθεσία με τον **περί Στερεών και Επικινδύνων Αποβλήτων Νόμο (Αρ.215(Ι)/2002)**.

Άλλοι νόμοι της Κυπριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα απόβλητα εκτίθενται στο Παράρτημα Ι.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για το έδαφος περιλαμβάνει:

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της απερίμωσης (1994)
- Νόμο Ν 23 (ΙΙΙ)/1999 επικύρωση της Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, για την αντιμετώπιση της απερίμωσης
- Θεματική Στρατηγική για την προστασία των εδαφών (COM (2006) 231)

- Οδηγία 2006/12/EC για τα απόβλητα που αντικατέστησε τις προηγούμενες Οδηγίες 75/439/ΕΟΚ, 75/442/ΕΟΚ, 91/156/ΕΟΚ και 96/350/ΕΟΚ.
- Ο περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος (Αρ.215(Ι)/2002) (εναρμόνιση με Οδηγίες 75/442, 91/156/, 91/689, 96/59, 75/439, 91/157, 96/61, 99/31 και αποφάσεις 94/3 της Επιτροπής για Θέσπιση Καταλόγου Αποβλήτων και 94/904 της Επιτροπής για Θέσπιση Καταλόγου Επικινδύνων Αποβλήτων.
- Άλλοι επιμέρους Κανονισμοί και Διατάγματα παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα του εδάφους, τίθενται οι παρακάτω:

- Προστασία ενάντια στη διάβρωση και την ερημοποίηση
- Προστασία ενάντια στη ρύπανση
- Προστασία των αγροτικών γαιών και βοσκοτόπων από την εντατική εκμετάλλευση
- Προστασία των δασών από πυρκαγιές και εκχερσώσεις
- Εμμέσως: εφαρμογή των αρχών της πολιτικής για τα απόβλητα:
- Πρόληψη
- Ανάκτηση, ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση
- Ασφαλής και ελεγχόμενη τελική διάθεση

3.3.4.3. Ατμόσφαιρα, κλίμα

Ατμόσφαιρα

Στο 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον προβλέπεται η διαμόρφωση **θεματικής στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση**, με σκοπό την επίτευξη «επιπέδων ποιότητας του αέρα που δεν θα έχουν ουσιαστικές αρνητικές επιπτώσεις και κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον». Η ατμοσφαιρική ρύπανση βλάπτει σοβαρά την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον (αναπνευστικά προβλήματα, πρόωροι θάνατοι, ευτροφισμός και υποβάθμιση των οικοσυστημάτων εξαιτίας αζωτούχων και όξινων υπολειμμάτων είναι μερικές μόνο από τις συνέπειες του προβλήματος).

Η επιλεγείσα στρατηγική καθορίζει υγειονομικούς και περιβαλλοντικούς στόχους καθώς και στόχους σταδιακής μείωσης των εκπομπών για τους κυριότερους ρύπους. Ο κύριος στόχος είναι οι πολίτες της ΕΕ έως το 2020, να προστατευθούν από την έκθεση σε σωματίδια και όζον στην ατμόσφαιρα και τα οικοσυστήματα της Ευρώπης να προστατευθούν καλύτερα από την όξινη βροχή, το πλεόνασμα θρεπτικού αζώτου και το όζον.

Για να επιτευχθούν οι ανωτέρω στόχοι, θα χρειασθεί να ελαττωθούν οι εκπομπές SO₂, οι εκπομπές NO_x, οι εκπομπές Πτητικών Οργανικών Ενώσεων, Αμμωνίας και πρωτογενών αιωρούμενων σωματιδίων PM_{2,5} σε σχέση με τις εκπομπές το 2000. Μεγάλο μέρος του περιορισμού των εκπομπών θα είναι αποτέλεσμα μέτρων που έχουν ήδη εγκριθεί και εφαρμόζονται στα κράτη μέλη.

Ένα μέρος της στρατηγικής θα τεθεί σε εφαρμογή μέσω αναθεώρησης της ισχύουσας νομοθεσίας για την ποιότητα του αέρα του περιβάλλοντος.

Προς το παρόν υπάρχει μια σειρά από Κοινοτικές Οδηγίες για την ατμοσφαιρική ρύπανση, οι οποίες αναφέρονται σε συγκεκριμένους ρύπους και κάποιες αναφέρονται και σε συγκεκριμένες δραστηριότητες.

- Ιδιαίτερα σημαντική είναι η **Οδηγία-Πλαίσιο 96/62/ΕΚ** για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Στόχος της Οδηγίας είναι η θέσπιση των βασικών αρχών μιας κοινής στρατηγικής, με σκοπό τον καθορισμό στόχων για την ποιότητα του περιβάλλοντος αέρα έτσι ώστε να αποφεύγονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται τα επιβλαβή αποτελέσματα στην υγεία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Η Οδηγία ορίζει βασικές αρχές παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας και τις Οριακές τιμές και όρια συναγερμού για τους ρύπους: διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου και οξείδιο του αζώτου, σωματίδια και μόλυβδος, βενζόλιο και μονοξείδιο του άνθρακα, όζον, πολυκυκλικοί αρωματικοί υδρογονάνθρακες, κάδμιο, αρσενικό, νικέλιο και υδράργυρο.

Η Οδηγία πλαίσιο 96/62/ΕΚ ενσωματώθηκε στην Κυπριακή Νομοθεσία με τον περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα Νόμο (Αρ.188(Ι)/2002).

Η Οδηγία-Πλαίσιο εξειδικεύεται μέσω μιας σειράς θυγατρικών οδηγιών, που είναι:

- ο Η **Οδηγία 97/101/ΕΚ** για την καθιέρωση της διαδικασίας για την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων

- Η **Οδηγία 99/30/ΕΚ**, σχετικά με τις οριακές τιμές του διοξειδίου του θείου, του διοξειδίου του αζώτου και των οξειδίων του αζώτου, των σωματιδίων και του μολύβδου στον ατμοσφαιρικό αέρα
- Η **Οδηγία 2000/69/ΕΚ**, σχετικά με τις οριακές τιμές του βενζολίου και του μονοξειδίου του άνθρακα στον ατμοσφαιρικό αέρα, με στόχο να συμπληρώσει τις διατάξεις σχετικά με τις οριακές τιμές της Οδηγίας 96/62/ΕΚ, με τον καθορισμό ειδικών οριακών τιμών για δυο μεμονωμένες ρυπογόνες ουσίες (το βενζόλιο και το μονοξείδιο του άνθρακα).
- Η **Οδηγία 2001/03/ΕΚ**, σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα, η τρίτη «θυγατρική» Οδηγία της Οδηγίας-Πλαίσιο για την ποιότητα του περιβάλλοντος αέρα που στοχεύει στον καθορισμό στόχων, σχετικά με τις συγκεντρώσεις όζοντος στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον στην Κοινότητα, την ενημέρωση του κοινού και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών με στόχο τον περιορισμό του όζοντος στον ατμοσφαιρικό αέρα.
- Η **Οδηγία 2002/3/ΕΚ** σχετικά με το όζον στην ατμόσφαιρα.
- Η **Οδηγία 2004/107/ΕΚ** σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα.
- Για τις πτητικές οργανικές ενώσεις, η **Οδηγία 2004/42/ΕΚ** για τον περιορισμό των εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση οργανικών διαλυτών σε χρώματα διακόσμησης και βερνίκια και σε προϊόντα φανοποιΐας αυτοκινήτων και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/13/ΕΚ και η Οδηγία 94/63/ΕΚ σχετικά με τον περιορισμό των πτητικών οργανικών ενώσεων που προέρχονται από την αποθήκευση, διακίνηση και διάθεση της βενζίνης
- Η υφιστάμενη Οδηγία (2001/81/ΕΚ) για τα Εθνικά Όρια Εκπομπών για συγκεκριμένους ρύπους (NECD) θέτει ανώτατα όρια για κάθε κράτος – μέλος για τις συνολικές εκπομπές αερίων ρύπων μέχρι το 2010. Τα όρια αφορούν στους 4 ρύπους που ευθύνονται για την οξίνιση, τον ευτροφισμό και την αύξηση του όζοντος στο επίπεδο του εδάφους (SO₂, NO_x, VOCs και NH₄).
- Σχετικά με την πρόληψη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλείται από τις νέες εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων (Οδηγία 89/369/ΕΟΚ) και για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων (μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης) (Οδηγία 2001/80/ΕΚ)

- ο Αναφέρεται τέλος ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2037/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος. Ο Κανονισμός 2037/2000 αποβλέπει στη μείωση και στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης στην αγορά και της χρήσης ουσιών που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος, καθώς και της εξαγωγής των εν λόγω ουσιών προς τρίτες χώρες, προκειμένου να προστατευτεί η ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Κλίμα

Η Στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση συνδέεται και με τις πολιτικές για την αλλαγή του κλίματος.

Η αυξανόμενη επιστημονική ανησυχία ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο κλίμα του πλανήτη, οδήγησε στην ετοιμασία, το 1992, της **Σύμβασης – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές**. Η Κύπρος κύρωσε τη Σύμβαση το 1997 (**Αρ.19(ΙΙΙ)/1997**). Ο κύριος στόχος της Σύμβασης είναι η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, σε επίπεδα τέτοια ώστε να προληφθούν επικίνδυνες επιπτώσεις στο κλίμα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και όλα τα κράτη – μέλη της, είναι συμβαλλόμενα μέρη, τόσο της Σύμβασης όσο και του Πρωτοκόλλου. Το τελευταίο, επικυρώθηκε ομαδικά από τις 15 χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 31 Μαΐου του 2002. Η Κύπρος κύρωσε το Πρωτόκολλο κάνοντάς το νόμο του Κράτους το 2003 (**Αρ. 29(ΙΙΙ)/2003**).

Επιπρόσθετα, η αλλαγή κλίματος εξετάζεται από τη Συνθήκη Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την αλλαγή κλίματος και το **Πρωτόκολλο του Κιότο** (UNFCCC 1997), που θέτει στόχους μείωσης των εκπομπών σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. (Decision 280/2004/EC).

Με την **Απόφαση 2005/166/ΕΚ** και την απόφαση **280/2004/ΕΚ** ορίζεται ο μηχανισμός παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κοινότητα και η εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο.

Η Κύπρος έχει επικυρώσει το Πρωτόκολλο του Κιότο το οποίο καθορίζει μια διαδικασία στη βάση της οποίας πρέπει να εντατικοποιηθούν οι δράσεις για την αντιμετώπιση των αιτίων που συμβάλλουν στις κλιματικές αλλαγές και οφείλονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες. Σε αυτά τα πλαίσια έχουν αναληφθεί δεσμεύσεις από τις αναπτυγμένες χώρες για μείωση της παραγωγής των θερμοκηπιακών τους αερίων. Η Ε.Ε. και όλα τα κράτη μέλη της είναι συμβαλλόμενα μέρη του

Πρωτοκόλλου. Στα πλαίσια των δεσμεύσεων της για μείωση των εκπομπών κατά 8% την περίοδο 2008-2012 προχώρησε στην κατανομή ειδικών ποσοτώσεων για κάθε κράτος μέλος της. Εκτιμάται ότι η Κύπρος θα κληθεί να δεσμευτεί σε σημαντική μείωση των εκπομπών θερμοκηπιακών αερίων. Έχει, ήδη, εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο σχετική πρόταση για την εφαρμογή Στρατηγικού Σχεδίου για τη μείωση του ρυθμού αύξησης των εκπομπών των θερμοκηπιακών αερίων.

Τα προγράμματα και μέτρα που αποτελούν μέρος της ενεργειακής πολιτικής και προωθούνται μέσω του Στρατηγικού Σχεδίου αφορούν:

- την κατασκευή νέων συμβατικών μονάδων που θα εγκατασταθούν στο σύστημα με καύσιμο το φυσικό αέριο,
- την απόσυρση παλιών μονάδων ατμοστροβίλων και την εγκατάσταση νέων αιολικών πάρκων,
- την υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων στον οικιακό – τριτογενή τομέα που θα στοχεύουν στη διείσδυση αποδοτικότερων ηλεκτρικών συσκευών, καθώς και τη βελτίωση της ενεργειακής συμπεριφοράς των κτιρίων.

Η Κύπρος δεν έχει οποιεσδήποτε ποσοτικοποιημένες δεσμεύσεις σχετικά με τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς:

- δεν έχει συμπεριληφθεί στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης για τις κλιματικές μεταβολές,
- δεν έχει ενταχθεί στο Παράρτημα Β του Πρωτοκόλλου του Κιότο, και
- δεν ήταν μέλος της ΕΕ όταν συμφωνήθηκαν οι επιμέρους δεσμεύσεις των Κρατών-Μελών της ΕΕ για την πρώτη περίοδο δεσμεύσεων (2008-2012) στο πλαίσιο της δέσμευσης της από κοινού επίτευξης του στόχου του -8% για την ΕΕ.

Παρόλα αυτά, η έγκριση ενός Στρατηγικού Σχεδίου για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ήταν απόλυτα απαραίτητη, προκειμένου η Κύπρος να συμβάλει και αυτή στον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Όσον αφορά στην εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών η σχετική **Οδηγία 2003/87/ΕΚ** ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τον **Νόμο Ν. 132(Ι) /2004 «Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής Αερίων Θερμοκηπίου»**.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της πολιτικής για το κλίμα και των δεσμεύσεων των κρατών μελών που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο

έχουν τεθεί σε ισχύ μια σειρά από πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις σε τομείς όπως η ενέργεια και οι μεταφορές.

Στον ενεργειακό τομέα οι σχετικές Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι:

- Η Οδηγία **2001/77/ΕΚ** για την προώθηση της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) στην εσωτερική αγορά ηλεκτρισμού.
- Το σχέδιο δράσης για την ενεργειακή αποδοτικότητα της ΕΕ περιγράφει ένα πλαίσιο πολιτικών και μέτρων με σκοπό να επιτευχθεί ένα εκτιμώμενο ποσοστό εξοικονόμησης πάνω από 20% επί της ενεργειακής κατανάλωσης, στην ΕΕ το έτος 2020 (COM 2006 545).
- Η Οδηγία **2002/91/ΕΚ** για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων εστιάζει στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων, εμπορικών και ιδιωτικών κτιρίων σε όλα τα κράτη μέλη
- Η Οδηγία **2003/30/ΕΚ** για τα βιοκαύσιμα, όπου συστήνεται η ανάπτυξη βιοκαυσίμων σε ποσοστά πολλαπλάσια των σημερινών.
- Η **Οδηγία 2004/7/ΕΚ** για τη συμπαραγωγή

Μετά τα παραπάνω, οι απαιτήσεις της νομοθεσίας συνοψίζονται: στη μείωση των αερίων εκπομπών από σταθερές πηγές, στη μείωση των εκπομπών από τη χρήση καυσίμων για θέρμανση, στη μείωση των αερίων εκπομπών από κινητές πηγές, στην ενίσχυση της υποδομής για την παρακολούθηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, στα μέτρα βελτίωσης της ποιότητας των χρησιμοποιούμενων καυσίμων και σε ελέγχους των εκπομπών από κινητές ή σταθερές πηγές ρύπανσης.

Αναφορικά με τις Κλιματικές Αλλαγές και την προστασία της Ατμόσφαιρας, ένας από τους κύριους στόχους της εθνικής ενεργειακής πολιτικής είναι και η όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο Σχέδιο Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο περιλαμβάνονται στόχοι όπως ο διπλασιασμός της συνεισφοράς των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου από 4,5% που ήταν το 1995 σε 9% μέχρι το 2010, η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρισμού από μηδενική σε 6% μέχρι το 2010, η εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και η ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).

Επιμέρους Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα της Κυπριακής Νομοθεσίας που αφορούν την Ατμόσφαιρα και τις Κλιματικές Αλλαγές παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τη ατμόσφαιρα και το κλίμα περιλαμβάνει:

- ο Η θεματική στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση του 6^{ου} Προγράμματος Δράσης
- ο Η Σύμβαση – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές (κύρωση της Σύμβασης το 1997 (**Αρ.19(ΙΙΙ)/1997**) από Κύπρο)
- ο **Πρωτόκολλο του Κιότο** (Η Κύπρος κύρωσε το Πρωτόκολλο με τον νόμο (**Αρ. 29(ΙΙΙ)/2003**).
- ο Αποφάσεις **2005/166/ΕΚ** και **280/2004/ΕΚ** με τις οποίες ορίζεται ο μηχανισμός παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κοινότητα και η εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο.
- ο Οδηγία **2003/87/ΕΚ** σχετικά με την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών που ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τον Νόμο Ν. 132(Ι) /2004 «Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής Αερίων Θερμοκηπίου».

Η **Οδηγία-Πλαίσιο 96/62/ΕΚ** για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας που ενσωματώθηκε στην Κυπριακή Νομοθεσία με τον περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα Νόμο (Αρ.188(Ι)/2002).

- ο Σειρά θυγατρικών οδηγιών της Οδηγίας-Πλαίσιο **96/62/ΕΚ** όπως οι Οδηγίες **97/101/ΕΚ** (ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων), **99/30/ΕΚ** (οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και των οξειδίων του αζώτου, των σωματιδίων και του μολύβδου στον ατμοσφαιρικό αέρα), **2000/69/ΕΚ** (οριακές τιμές βενζολίου και μονοξειδίου του άνθρακα στον ατμοσφαιρικό αέρα), **2001/03/ΕΚ** και **2002/3/ΕΚ** (όζον στην ατμόσφαιρα), **2004/107/ΕΚ** (αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα), **2004/42/ΕΚ** (περιορισμός εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων), 2001/81/ΕΚ (Εθνικά Όρια Εκπομπών για συγκεκριμένους ρύπους, **89/369/ΕΟΚ** (πρόληψη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλείται από τις νέες εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων και 2001/80/ΕΚ (περιορισμός εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων από μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης),

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2037/2000 για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος.

- ο Η Οδηγία **2001/77/ΕΚ** για την προώθηση της ηλεκτρικής ενέργειας
- ο Η Οδηγία **2002/91/ΕΚ** (ενεργειακή απόδοση των κτιρίων)
- ο Η Οδηγία **2003/30/ΕΚ** (βιοκαύσιμα)
- ο Η **Οδηγία 2004/7/ΕΚ** (συμπαγωγή)
- ο Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα που αφορούν την Ατμόσφαιρα και τις Κλιματικές Αλλαγές και εναρμονίζουν την Κυπριακή Νομοθεσία παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα της ατμόσφαιρας και του κλίματος, τίθενται οι παρακάτω:

- ο Μείωση των φαινομένων της όξινης βροχής, του ευτροφισμού και της μείωσης του όζοντος
- ο Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προέρχονται από κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις
- ο Αύξηση χρήσης βιοκαυσίμων
- ο Ενίσχυση και προώθηση των ΑΠΕ
- ο Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και επίτευξη του εκτιμώμενου ποσοστού ενεργειακής εξοικονόμησης

3.3.4.4. Χλωρίδα, Πανίδα, Βιοποικιλότητα

Η Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη βιολογική ποικιλομορφία έχει θέσει στόχους σε διεθνές επίπεδο που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2010. Τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται σε μια αποτελεσματικότερη και πιο συνεπή εφαρμογή των τριών στόχων της Συνθήκης, έτσι ώστε να επιτευχθεί μέχρι το 2010 σημαντική μείωση του υφιστάμενου ποσοστού απώλειας βιοποικιλότητας σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ένας στόχος της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ψήφισμα του Κίεβου σχετικά με τη βιοποικιλότητα) είναι να μειωθεί η απώλεια βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 (COM 2001 264).

Η στρατηγική της ΕΕ για την διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και την προστασία οικοσυστημάτων υλοποιούνται από:

- την **Οδηγία 79/409** για τη διατήρηση και αποκατάσταση φυσικών οικοτόπων και ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας σε ευνοϊκές συνθήκες διατηρήσεως (προσαρμογή στην οδηγία περί της προστασίας των άγριων πτηνών). Τα μέτρα για την προστασία των πουλιών που περιλαμβάνονται στην Οδηγία αφορούν σε γενικές γραμμές προδιαγραφές προστασίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης της ορνιθοπανίδας σε σχέση με διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες, και κυρίως ως προς το κυνήγι της, το εμπόριό της και την υποβάθμιση των βιοτόπων όπου αυτή διαβιώνει.

Η προστασία και η ανασύνθεση των φυσικών συστημάτων για να διατηρήσουν την ποικιλία των ειδών που διαβιούν σε αυτά είναι επίσης ένας στόχος του βου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον καθώς επίσης και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (COM 1998 42).

Στην Κυπριακή Νομοθεσία γίνεται εναρμόνιση της Οδηγίας αυτής με τον « περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων» Νόμο **N. 152(I)/2003**. Με τον ίδιο νόμο γίνεται και μερική εναρμόνιση με την Οδηγία 92/43.

- την **Οδηγία 92/43** για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας μέσω της δημιουργίας ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών. Η Οδηγία 92/43 ορίζει ένα κοινό πλαίσιο για τη διατήρηση των φυτών και των ζώων, πλην των πτηνών και των φυσικών ενδιαιτημάτων των βιολογικών ειδών. Προβλέπει τη δημιουργία ενός δικτύου ειδικών διατηρητέων περιοχών, επονομαζόμενο **Natura 2000**, που αποσκοπεί στην εξασφάλιση ενός καθεστώτος προστασίας, που θα ευνοεί τους φυσικούς οικοτόπους και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος. Όταν ένας τόπος επιλεγεί ως κοινοτικής σημασίας, το κράτος μέλος στην επικράτεια του οποίου βρίσκεται η εν λόγω περιοχή, την ορίζει ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατό και το αργότερο μέχρι το 2004. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης, όπως σχέδια διαχείρισης, κανονιστικά διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της διατήρησης και εξασφάλισης των οικολογικών χαρακτηριστικών των περιοχών αυτών.

Εναρμόνιση της Κυπριακής νομοθεσίας έγινε με τον νόμο **N. 153 (I)/2003** «ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος του 2003». Με τον νόμο αυτόν ρυθμίζεται η προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, κυρίως μέσω της ανακήρυξης ειδικών ζωνών διατήρησης και προστατευόμενων ειδών πανίδας και χλωρίδας και της υιοθέτησης μέτρων διαχείρισής τους, της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια ή έργα σε περιοχές που εμπίπτουν σε

ειδική ζώνη διατήρησης και του ελέγχου της απελευθέρωσης στο περιβάλλον μη τοπικών ειδών άγριας ζωής. Στα σχετικά Παραρτήματα του Νόμου περιλαμβάνονται και 52 τύποι φυσικών οικοτόπων, 17 είδη άγριας πανίδας και 17 είδη φυτών που συναντιούνται στην Κύπρο. Προνοείται, επίσης, η απαγόρευση εισαγωγής, με σκοπό την εμπορία δερμάτων ορισμένων νεογνών φώκιας.

Στα πλαίσια του Δικτύου "Φύση 2000" της Ε.Ε., ετοιμάστηκε ο επιστημονικός κατάλογος περιοχών, που περιλαμβάνει τους σημαντικούς τύπους οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας. Σχεδόν όλοι οι τύποι οικοτόπων της Κύπρου και τα περισσότερα από τα ενδημικά είδη περιλαμβάνονται στα όρια των περιοχών του Δικτύου προστατευόμενων περιοχών.

Μέχρι τώρα έχουν επιλεγεί 31 περιοχές που καλύπτουν το 14% (82.583 εκτάρια) της συνολικής έκτασης του εδάφους που ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία. Τα 2015 εκτάρια είναι ιδιωτική γεωργική γη και τα 10.419 είναι ιδιωτικές εκτάσεις με φυσική βλάστηση (δέντρα, θάμνοι, δάση) (Πίνακας 10 – Παράρτημα ΙΙ). Η ιδιωτική γεωργική γη είναι αμελητέα και η διαχείριση της δεν δημιουργεί πρόβλημα στην επίτευξη των στόχων του «ΦΥΣΗ 2000». Στην παρούσα φάση, οι προσπάθειες επικεντρώνονται στην σύνταξη των διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές που προτείνονται στο Δίκτυο.

Πέραν των Οδηγιών, η Κύπρος έχει κυρώσει και μια σειρά από συμβάσεις, όπως τη **Σύμβαση της Βόννης** για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας (περί «της Σύμβασης για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών που Ανήκουν στην Άγρια Πανίδα (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.17(ΙΙΙ)/2001)), τη **Σύμβαση Βόννης (1973)** για το Διεθνές Εμπόριο Εξαφανιζόμενων Ειδών Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας (με τον Κυρωτικό Νόμο Αρ. 20/1974), τη **Σύμβαση της Βέρνης** αναφορικά με την διαφύλαξη της άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων της Ευρώπης, (κύρωση με τον» περί της Σύμβασης για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων» (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.24/1988, τη **Σύμβαση Ramsar** (1975) για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας ως ενδιαιτήματος για τα υδρόβια πουλιά, η οποία προβλέπει τη γενική υποχρέωση της χώρας για τη διατήρηση και τη συνετή χρήση των υγροτόπων και την ειδικότερη διαφύλαξη των οικολογικών χαρακτηριστικών των υγροτόπων που έχουν ενταχθεί στον Κατάλογο των Υγροτόπων διεθνούς σημασίας της Σύμβασης. Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε με τον «περί της Διεθνούς Σύμβασης για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας» (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.8(ΙΙΙ)/2001). Τέλος η Κύπρος έχει κυρώσει τη **Σύμβαση για τη διατήρηση της Βιολογικής Ποικιλότητας (1992)**, η οποία προβλέπει μηχανισμούς για την επίτευξη του στόχου διατήρησης της βιολογικής ποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και την υποχρέωση να διαμορφώνει

κάθε χώρα Εθνική Στρατηγική για το θέμα αυτό. Η τελευταία κυρώθηκε με τον «περί της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία» ((Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.4(III)/1996)).

Σύμφωνα με τον δείκτη High Nature Value farmland areas οι περιοχές στις οποίες η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα αποτελούν περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου (110.000 από τα 925.100 εκτάρια, Πηγή: Corine Landcover Database).

Ο ρόλος των δασών στο δίκτυο «Φύση 2000» και γενικότερα στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας είναι πολύ σημαντικός καθώς 19 περιοχές του δικτύου που καλύπτουν περίπου το 97% των χερσαίων οικοσυστημάτων χαρακτηρίζονται ως δασικές. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ο ρόλος των κρατικών δασικών περιοχών είναι ακόμη πιο σημαντικός αφού καλύπτουν περίπου το 85% των χερσαίων οικοσυστημάτων.

Υπάρχει επίσης Δίκτυο Προστατευόμενων Δασικών Περιοχών (περιοχές προστασίας της φύσης και εθνικά δασικά πάρκα) το οποίο καλύπτει έκταση 23.079 εκταρίων που ανέρχεται στο 6% της έκτασης των δασικών περιοχών ολόκληρου του νησιού.

Ένα σημαντικό νομοθετικό εργαλείο με το οποίο ρυθμίζονται πολλά ζητήματα προστασίας δασών στην Κυπριακή νομοθεσία αποτελεί Ο περί Δασών Νόμος (Αρ.14/1967).

Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα που αφορούν την Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα και εναρμονίζουν την Κυπριακή Νομοθεσία παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα περιλαμβάνει:

- **Οδηγία 79/409** «Για τη διατήρηση και αποκατάσταση φυσικών οικοτόπων και ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- **Οδηγία 92/43** «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας»
- **Νόμος Ν. 152(Ι)/2003** «περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων» για την εναρμόνιση της εθνικής μας νομοθεσίας με τις διατάξεις των κοινοτικών οδηγιών 79/409 και μερική εναρμόνιση με 92/43/ΕΚ.
- **Νόμος Ν. 153 (Ι)/2003** «ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος του 2003» για την εναρμόνιση της εθνικής μας νομοθεσίας με τις διατάξεις των κοινοτικών οδηγιών 92/43.

- ο **Σύμβαση της Βόννης** για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας (Κυρωτικός Νόμος (Αρ.17(III)/2001))
- ο **Σύμβαση Βόννης (1973)** για το Διεθνές Εμπόριο Εξαφανιζόμενων Ειδών Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας (Κυρωτικός Νόμος Αρ. 20/1974)
- ο **Σύμβαση της Βέρνης** αναφορικά με την διαφύλαξη της άγριας ζωής και των φυσικών οικοτόπων της Ευρώπης, (Κύρωτικός Νόμος (Αρ.24/1988))
- ο **Σύμβαση Ramsar** για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας ως ενδιαιτήματος για τα υδρόβια πουλιά (Κυρωτικός Νόμος (Αρ.8(III)/2001)
- ο **Σύμβαση για τη διατήρηση της Βιολογικής Ποικιλότητας (1992)**, η οποία προβλέπει μηχανισμούς για την επίτευξη του στόχου διατήρησης της βιολογικής ποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και την υποχρέωση να διαμορφώνει κάθε χώρα Εθνική Στρατηγική για το θέμα αυτό(Κυρωτικός Νόμος (Αρ.4 (III) /1996))
- ο Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα που αφορούν την Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα και που παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας τίθενται οι παρακάτω:

- ο Εξάλειψη της απώλειας της βιοποικιλότητας
- ο Προστασία και ανάπλαση / ανασύνθεση των φυσικών βιότοπων και οικολογικά σημαντικών περιοχών για διατήρηση της ποικιλίας των ειδών.
- ο Προστασία περιοχών Natura 2000.

3.3.4.5. Πληθυσμός, ανθρώπινη υγεία

Η Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2003 έχει σαν κύριο στόχο την μείωση των ασθενειών που προκαλούνται από περιβαλλοντικά αίτια στην Ευρώπη. Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και την Υγεία, 2004-2010 ακολουθώντας το κείμενο της Στρατηγικής, προτείνει τη διαμόρφωση ενός Ολοκληρωμένου Συστήματος πληροφοριών για το περιβάλλον και την υγεία καθώς επίσης και μια συντονισμένη προσέγγιση στον ανθρώπινο βιο-έλεγχο μεταξύ των κρατών μελών για να καταστήσει αποτελεσματικότερη την αξιολόγηση της περιβαλλοντικής επίδρασης στην ανθρώπινη υγεία (COM 2003 338).

Παράγοντες όπως τα αιωρούμενα σωματίδια στον αέρα, ο θόρυβος και το όζον βλάπτουν την υγεία χιλιάδων ανθρώπων κάθε χρόνο. Περιβαλλοντικοί ρύποι, συμπεριλαμβανομένων των φυτοφαρμάκων, των διοξινών και των PCBs παραμένουν στο περιβάλλον, συσσωρευόμενοι με το πέρασμα του χρόνου χωρίς δυστυχώς να υπάρχει ακόμη αρκετή γνώση για τη μακροπρόθεσμη επίδρασή τους στην υγεία των ανθρώπων.

Ο θόρυβος είναι επίσης μια σημαντική παράμετρος που εξετάζεται στο Θέμα: Πληθυσμός, ανθρώπινη υγεία, στο πλαίσιο της ΣΠΕ.

Ένας από τους στόχους του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον είναι να μειωθεί το ποσοστό του πληθυσμού που εκτίθεται σε μόνιμο θόρυβο, που προκαλείται ειδικά από τη δημόσια και ιδιωτική κυκλοφορία.

Η **Οδηγία 2002/49/ΕΚ** για τον περιβαλλοντικό θόρυβο, έχει σαν αντικείμενο την μείωση των επιβλαβών επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία που προκαλούνται από το θόρυβο. Η Οδηγία θέτει θέματα αξιολόγησης και διαχείρισης του περιβαλλοντικού θορύβου. Με βάση εναρμονισμένους δείκτες πρέπει κάθε Κράτος – Μέλος να διαμορφώσει "στρατηγικούς χάρτες θορύβου" για το κύριο οδικό δίκτυο, τους αερολιμένες και τα αστικά κέντρα και να αναπτύξει κατάλληλα προγράμματα δράσης μείωσης του θορύβου.

Η Κύπρος έχει εναρμονιστεί με τον **Νόμο Ν.224(Ι)/2004** «περί Αξιολόγησης και Διαχείρισης Περιβαλλοντικού Θορύβου σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ».

Επίσης, υπάρχει η Οδηγία **2000/14/ΕΚ** για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους. Η εναρμόνιση της Κύπρου έχει γίνει με το **Κ.Δ.Π. 535/2003**.

Επιπλέον, η προστασία του πληθυσμού και της ανθρώπινης υγείας επιτυγχάνεται μέσα από τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής για τις κλιματικές αλλαγές, τη διαχείριση των αερίων ρύπων, τη διαχείριση των αποβλήτων, τη διαχείριση των υδατικών πόρων κ.α. όπως αυτά αναλύονται εκτενέστερα στις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους.

Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα που αφορούν την ανθρώπινη υγεία και εναρμονίζουν την Κυπριακή Νομοθεσία με τις Οδηγίες της ΕΕ παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τον πληθυσμό και την ανθρώπινη υγεία περιλαμβάνει:

- ο **Οδηγία 2002/49/ΕΚ** για τον περιβαλλοντικό θόρυβο
- ο **Νόμος Ν.224(Ι)/2004** «περί Αξιολόγησης και Διαχείρισης Περιβαλλοντικού Θορύβου σε συμμόρφωση της Κυπριακής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ».
- ο **Οδηγία 2000/14/ΕΚ** για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους
- ο Η εναρμόνιση της Κύπρου έχει γίνει με το **Κ.Δ.Π. 535/2003**.
- ο **Οδηγία 2005/88/ΕΚ** για την αντικατάσταση της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/14/ΕΚ.

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα πληθυσμός και ανθρώπινη υγεία, τίθενται οι παρακάτω:

- ο Μείωση των ασθενειών που προκαλούνται από περιβαλλοντικά αίτια
- ο Αύξηση βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, για τη βελτίωση της διατροφής
- ο Μείωση του ποσοστού του πληθυσμού, που εκτίθεται σε θόρυβο.

3.3.4.6. Τοπίο και πολιτιστική κληρονομιά

Η **Ευρωπαϊκή Συνθήκη** για το Τοπίο (European Convention for Landscape) είναι το κείμενο πολιτικής της Ευρώπης για το Τοπίο και την Πολιτιστική Κληρονομιά. Οι στόχοι της Συνθήκης είναι να προωθήσει την προστασία, τη διαχείριση και τη χωροταξία των Ευρωπαϊκών τοπίων, και να οργανώσει την ευρωπαϊκή συνεργασία στα ζητήματα τοπίων. Η προστασία, διαχείριση και χωροταξία των τοπίων μπορεί να επιτευχθεί με την υιοθέτηση εθνικών μέτρων και παρεμβάσεων και με την καθιέρωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών.

Στη σύμβαση υπογραμμίζονται τα ακόλουθα σημεία:

- ο στόχος του Συμβουλίου είναι να επιτύχει μια μεγαλύτερη ενότητα μεταξύ των μελών του με σκοπό την προστασία και την υλοποίηση των ιδανικών και των αρχών που είναι η κοινή κληρονομιά τους, και αυτός ο στόχος εξειδικεύεται μέσω συμφωνιών στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα
- η ανησυχία για τη βιώσιμη ανάπτυξη που εκφράστηκε στη διάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέϊρο διαμορφώνει το τοπίο ως μια ουσιαστική παράμετρο στην υιοθέτηση μια μέσης λύσης πολιτικής μεταξύ:

- ο της συντήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ως αντανάκλαση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της ποικιλομορφίας, και
  - ο της χρησιμοποίησής του ως οικονομικού πόρου που δημιουργεί θέσεις απασχόλησης στα πλαίσια του βιώσιμου τουρισμού.
- Το τοπίο είναι σημαντικό συστατικό του περιβάλλοντος και του περιβάλλοντα χώρου του πληθυσμού και στην πόλη και στην εξοχή, είτε το εν λόγω τοπίο είναι συνηθισμένο ή σημαντικής ομορφιάς. Το κοινό ενθαρρύνεται αναλόγως για να συμμετέχει ενεργά στη διαχείριση τοπίων και τη χωροθέτηση και για να αισθανθεί ότι έχει ευθύνη για ότι συμβαίνει στο τοπίο.

Η **Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον (COM 2005 718)**, η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη (**COM 2001 264**) και η αναθεώρηση της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ (**Συμβούλιο 10117/06**) είναι επίσης σχετική. Οι στρατηγικές αυτές αντιμετωπίζουν τον περιορισμό της αγροτικής-αστικής μετατροπής χρήσης του εδάφους που είναι ένας από τους στόχους του βου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον.

Τέλος, σε διεθνές επίπεδο, ο εκπαιδευτικός, επιστημονικός και πολιτιστικός οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) ενθαρρύνει τις χώρες για να υπογράψουν τη Συνθήκη Παγκόσμιας Κληρονομιάς και για να εξασφαλίσουν την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς τους και για να ορίσουν τις περιοχές μέσα στο εθνικό έδαφός τους για το συνυπολογισμό στον κατάλογο **παγκόσμιας κληρονομιάς (UNESCO 1972)**. Άλλες σχετικές συμβάσεις της UNESCO που στοχεύουν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η Συνθήκη σχετικά με την προστασία και προώθηση της **ποικιλομορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων (2005)**, η Συνθήκη για την προστασία της **άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (2003)**, η καθολική Διακήρυξη σχετικά με την **πολιτιστική ποικιλομορφία (2001)**.

Άλλες συμβάσεις αναφέρονται:

- 1. Σύμβαση της Χάγης, 14 Μαρτίου 1954**, «για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ενόπλου συρράξεως». Η Σύμβαση συνοδεύεται από έναν εκτελεστικό Κανονισμό και ένα Πρωτόκολλο που αποβλέπουν στην τεχνική πραγμάτωσή της.
- 2. Η Σύσταση της Γενικής Συνδιάσκεψης της UNESCO, 19 Νοεμβρίου 1964**, «για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν με σκοπό

να εμποδιστεί η εξαγωγή, εισαγωγή και μεταβίβαση των παράνομα κτηθέντων πολιτιστικών αγαθών».

3. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση «για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς» που υιοθετήθηκε στο Λονδίνο στις 6 Μαΐου 1969 από τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4. Σύμβαση της 14ης Νοεμβρίου 1970, η οποία συνάφθηκε υπό την αιγίδα της UNESCO «για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ώστε να εμποδιστεί η εξαγωγή, εισαγωγή και μεταβίβαση των παράνομα κτηθέντων πολιτιστικών αγαθών».

5. Η Διεθνής Σύμβαση του Παρισιού της 16ης Νοεμβρίου 1972 «για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς».

Άλλη γενικότερη νομοθεσία που περιλαμβάνει θέματα προστασίας, διαχείρισης, χωροταξίας κλπ του τοπίου είναι:

Ο **περί Αρχαιοτήτων Νόμος (Κεφ. 31)** όπου το Υπουργικό Συμβούλιο με σύσταση του Διευθυντή Τμήματος Αρχαιοτήτων μπορεί να ανακηρύσσει οποιοδήποτε αντικείμενο, κτίριο ή χώρο τον οποίο θεωρεί ότι είναι δημοσίου συμφέροντος από απόψεως ιστορικού, αρχιτεκτονικού, πατροπαράδοτου, καλλιτεχνικού ή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος σε αρχαίο μνημείο και να το εντάσσει στους πίνακες του νόμου.

Το τοπίο επηρεάζεται έμμεσα από τη χωροταξία και τον προβλεπόμενο χωροταξικό σχεδιασμό. Ο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος (Αρ.90/1972, 56/1982, 7/1990, 28/1991, 91(1)/1992, 55(1)/1993, 72(1)/1998, 59(1)/1999, 142(1)/1999) είναι σχετικός.

Νόμοι, Κανονισμοί και Διατάγματα που αφορούν άμεσα ή έμμεσα το Τοπίο και την Πολιτιστική Κληρονομιά της Κυπριακής Νομοθεσίας παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.

Ανακεφαλαιώνοντας, το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για το τοπίο και την πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει:

- ο Ευρωπαϊκή Συνθήκη για το Τοπίο
- ο Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον (COM 2005 718),
- ο Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη (COM 2001 264)

- ο Αναθεώρηση της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ (Συμβούλιο 10117/06)
- ο Συνθήκη Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO 1972)
- ο Συνθήκη σχετικά με την προστασία και προώθηση της ποικιλομορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων (UNESCO 2005)
- ο Συνθήκη για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (UNESCO 2003)
- ο Διακήρυξη σχετικά με την πολιτιστική ποικιλομορφία (UNESCO 2001).
- ο Σύμβαση της Χάγης, 14 Μαρτίου 1954
- ο Η Σύσταση της Γενικής Συνδιάσκεψης της UNESCO
- ο Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση «για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς»
- ο Σύμβαση της 14ης Νοεμβρίου 1970,
- ο Η Διεθνής Σύμβαση του Παρισιού
- ο Ο περί Αρχαιοτήτων Νόμος (Κεφ. 31)
- ο Ο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος

Σύνοψη των κυρίων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας που συνδέονται με το ΠΑΑ και τη ΣΠΕ:

Μετά τα παραπάνω, ως κύριοι στόχοι της ΣΠΕ στον τομέα του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς τίθενται οι παρακάτω:

- ο Προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- ο Προστασία και διατήρηση του αγροτικού τοπίου (φυτοφράκτες, αναβαθμίδες κ.α.)
- ο Συντήρηση της ποικιλίας και μοναδικότητας του τοπίου ως πηγή βιοποικιλότητας και αναψυχής
- ο Προστασία από φυσικούς κινδύνους (π.χ. κίνδυνος πλημμύρων, πυρκαγιών)

3.4. Η Σχέση του Προγράμματος με άλλα Μέσα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Η στρατηγικός σχεδιασμός της Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω του ΠΑΑ βρίσκεται στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας, του Γκέτεμποργκ και τις λοιπές ευρωπαϊκές προτεραιότητες. Η συμβολή του είναι ανάλογη με το μέγεθος του Προγράμματος και των δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω αυτού. Η εθνική στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη συνεισφέρει άμεσα στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών στρατηγικών της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ, ενώ είναι απόλυτα συνεπής με το Εθνικό Πρόγραμμα για τη Λισσαβόνα. Το Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για τη Λισσαβόνα οριστικοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2005 με βάση την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας και βασίζεται σε εννέα σημεία που καθορίζονται ως προκλήσεις κλειδιά για την Κύπρο. Τα ακόλουθα πέντε από τα εννέα σημεία έχουν άμεση εφαρμογή στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης:

- διαφοροποίηση της οικονομίας προς δραστηριότητες με υψηλή προστιθέμενη αξία αξιοποιώντας ιδιαίτερα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νησιού,
- προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας,
- αναβάθμιση των βασικών υποδομών,
- περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, και
- διασφάλιση της περιβαλλοντικής αειφορίας.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αναμένεται να βοηθήσει στην υλοποίηση των πιο πάνω στόχων.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης συνδέεται με στρατηγικές και σχέδια δράσης της ΕΕ και ειδικότερα:

- Με το 6^ο Κοινοτικό Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα δράσης, κυρίως με την επιλογή των μέτρων του Άξονα 2 και του Άξονα 3. Συγκεκριμένα, συνδέεται με την Κοινοτική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα-Δίκτυο Natura, με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (Νόμος 13(Ι)/2004), τη στρατηγική για την προστασία του εδάφους, το Κοινοτικό πρόγραμμα για τις κλιματικές αλλαγές και τη στρατηγική για τη ρύπανση του αέρα καθώς και με τη στρατηγική για την χρήση των φυτοφαρμάκων μέσω της προώθησης γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.

- Με τη δασική στρατηγική της ΕΕ μέσω του Άξονα 2 αλλά και του Άξονα 1 και ειδικότερα μέσω της επιλογής μέτρων υποδομής για την ανάπτυξη της δασοκομίας, καθώς και με την επιλογή μέτρων για την αειφορική χρήση της δασικής γης.
- Με το Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη βιολογική παραγωγή και τρόφιμα, κυρίως μέσω του Άξονα 2, αλλά και του Άξονα 1 και ειδικότερα μέσω των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και των μέτρων παροχής συμβουλών.
- Με την Καινοτομία, κυρίως μέσω των Αξόνων 1, 3, και 4, αλλά και με τον Άξονα 2. Αναλυτικότερα: στον Άξονα 1 με τα μέτρα σε γεωργικές, δασικές εκμεταλλεύσεις και μεταποιητικές επιχειρήσεις για την προώθηση της καινοτομίας. Στον Άξονα 2 με τα μέτρα εισαγωγής καινοτόμων πρακτικών διαχείρισης της γης και τέλος, στους Άξονες 3 και 4 με τα μέτρα για τη δημιουργία μικροεπιχειρήσεων εκτός του πρωτογενή τομέα και την παροχή βασικών υπηρεσιών σε αγροτικές περιοχές.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης συνεισφέρει και προωθεί τους στόχους της νέας ΚΑΠ μέσω των μέτρων του Άξονα 1, που αφορούν στην προώθηση της εκπαίδευσης / κατάρτισης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, καθώς και μέσω των μέτρων του Άξονα 2, που αφορούν στην παροχή ενισχύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που τηρούν τα κοινοτικά πρότυπα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η συμπληρωματικότητα του ΠΑΑ με τα μέτρα που χρηματοδοτούνται από άλλα εργαλεία της ΚΑΠ, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας:

Ο συντονισμός και η ετοιμασία της ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής του κράτους γίνεται από το Γραφείο Προγραμματισμού και σε αυτό το πλαίσιο συντονίζει την ετοιμασία των Προγραμματικών Εγγράφων που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και η βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων που απευθύνονται στις περιοχές της υπαίθρου αποτελεί αποκλειστικός στόχος Ειδικής Υποεπιτροπής Αγροτικής Ανάπτυξης. Επιπλέον έχει συσταθεί Συμβουλευτική επιτροπή που ασχολείται ειδικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και στην οποία συμμετέχουν όλες οι κρατικές υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα.

Η συμπληρωματικότητα με τα μέτρα του Πρώτου Πυλώνα της ΚΑΠ έχει επιτευχθεί. Η Κύπρος εφαρμόζει το απλοποιημένο σύστημα καταβολής των άμεσων ενισχύσεων (SAPS) και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζει τα μέτρα του πρώτου πυλώνα (Κοινές Οργανώσεις Αγοράς) στην μορφή που εφαρμόζονται στα περισσότερα

κράτη μέλη. Έχουν ληφθεί πρόνοιες έτσι ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος μια δράση να χρηματοδοτείται από δύο διαφορετικά μέτρα.

Η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης με τα ακόλουθα Προγράμματα παρουσιάζεται αναλυτικά στο Πρόγραμμα.

• **Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013**

Αναφορικά με τη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών μέσω του ΕΤΠΑ παρέχονται κίνητρα για προώθηση δραστηριοτήτων σχετικών με τον τουρισμό της υπαίθρου και παρεμβάσεις υλοποίησης έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000. Παράλληλα, χρηματοδοτούνται δημόσιες υποστηρικτικές υποδομές για την ενθάρρυνση του τουρισμού στην ύπαιθρο. Επιπρόσθετα και συμπληρωματικά της προγραμματικής περιόδου 2004-2006 και με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών θα υλοποιηθούν έργα αναβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής.

Συμπληρωματικά, στις πεδινές περιοχές, οι αντίστοιχες παρεμβάσεις για αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΑΑ. Περαιτέρω, μέσω του μέτρου Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικού πλούτου» θα χρηματοδοτηθούν οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων :

- Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών παροχών που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση/ τοπιοτέχνηση των κοινοτικών υπηρεσιών
- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς

Η προσβασιμότητα των περιοχών της υπαίθρου θα προωθηθεί με την επέκταση /βελτίωση των κυρίων επαρχιακών δρόμων ενώ στα πλαίσια του ΠΑΑ θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις στους δευτερεύοντες επαρχιακούς δρόμους.

Συμπληρωματικότερα υπάρχει και στον τομέα της Προστασίας του Περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα ο Άξονας 2 «Βελτίωση του Περιβάλλοντος και Τοπίου» του ΠΑΑ περιλαμβάνει μια σειρά παρεμβάσεων που αφορούν την προστασία του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών (Μέτρο 2.3) που θα προέλθει από την μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (Μέτρο 2.6), την συμβολή στο περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της αύξησης της δασοκάλυψης που

θα προέλθει από την πρόληψη πυρκαγιών (Μέτρο 2.5) και το μέτρο της δάσωσης γεωργικών και μη γεωργικών γαιών (Μέτρο 2.4).

Οι παρεμβάσεις αυτές του ΠΑΑ λειτουργούν συμπληρωματικά με τις δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στο Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» του Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» που αφορούν την διαχείριση των στερών απορριμμάτων, την προώθηση της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Τέλος συμπληρωματικότητα παρουσιάζεται και μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας 1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του δασοκομικού τομέα» με τον Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Η ενίσχυση των μεταποιητικών επιχειρήσεων για παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας αλλά και η παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις στοχευμένων πληθυσμιακών ομάδων (γυναίκες και νέοι) δεν καλύπτουν τον πρωτογενή τομέα και την πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασικών προϊόντων. Η διάσταση αυτή καλύπτεται από το ΠΑΑ μέσω του Άξονα Προτεραιότητας 1 (Μέτρα 1.6, 1.5, 1.2).

Σε επίπεδο στοχοθέτησης υπάρχει πλήρης σύγκλιση. Όσον αφορά το επίπεδο είδους κατηγοριών παρεμβάσεων υπάρχει θεματική διαφοροποίηση στο μεγαλύτερο μέρος των παρεμβάσεων, εκτός από ένα μικρό αριθμό παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» ως συνέχεια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, για τις οποίες έχει καθοριστεί σαφής διαχωριστική γραμμή, με βάση το χωρικό κριτήριο του υψομέτρου.

Επιπλέον για περαιτέρω αποφυγή επικαλύψεων, καθιερώνεται σύστημα αμφίδρομης εκ των προτέρων γνωμοδότησης μεταξύ των Διαχειριστικών Αρχών στα μέτρα που σχετίζονται με παρεμβάσεις στην ύπαιθρο. Θετική εισήγηση για προώθηση του έργου θα γίνεται μόνο και εφόσον και μετά από εξέταση κάθε έργου διασφαλιστεί η αποφυγή επικάλυψης και η ύπαρξη συνεργίας/ συμπληρωματικότητας.

- **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013**

Ο κίνδυνος επικαλύψεων με το Πρόγραμμα της Αλιείας υπάρχει μόνο σε ότι αφορά τον Άξονα Leader. Η ύπαρξη και λειτουργία σε μια συγκεκριμένη περιοχή τόσο ΟΤΔ όσο και «Ομάδας» δεν απαγορεύεται. Όμως μέσα από την συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών στο στάδιο της επιλογής των ΟΤΔ και των «Ομάδων» θα

εξασφαλίζεται ότι υπάρχουν οι απαιτούμενοι διαχωρισμοί ενώ ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στην εξασφάλιση συμπληρωματικότητας των δράσεων.

• **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013»**

Ο Στρατηγικός στόχος είναι η «πλήρης και ποιοτική απασχόληση, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών ενώ οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα
- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης

Οι γενικοί αυτοί στόχοι αντιστοιχίζονται σε ισάριθμους άξονες προτεραιότητας ως εξής:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: «Διεύρυνση της αγοράς εργασίας και κοινωνική συνοχή»
- Άξονας Προτεραιότητας 2: «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προσαρμοστικότητα »

Υπάρχουν ξεκάθαρες διαχωριστικές γραμμές με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αφού μέσω του ΠΑΑ η εκπαίδευση των γεωργών / δασοκαλλιεργητών αφορά την επαγγελματική τους ενασχόληση ενώ η όποια εκπαίδευση λάβουν μέσω του ΕΚΤ θα αφορά άλλους τομείς όπως η απόκτηση ικανοτήτων σε κάποια άλλη επαγγελματική κατεύθυνση ή σε κάποια άλλη δεξιότητα.

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται συνοπτικά το περιεχόμενο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007 -2013. Αρχικά γίνεται αναφορά στο γεωγραφικό πεδίο του με σκοπό την διερεύνηση των χωρικών στοιχείων εφαρμογής του. Στη συνέχεια περιγράφεται το περιεχόμενο του προγράμματος και η φύση των δράσεων που ενισχύονται σε κάθε Άξονα προτεραιότητας. Ακολούθως συνοψίζονται τα βασικά Μέτρα και διερευνάται η φύση, η χωρική κατανομή και οι τομείς που ενδέχεται να επηρεαστούν καθώς και τα πιθανά έργα τα οποία ενδέχεται να υλοποιηθούν από την εφαρμογή τους.

4.1. Γεωγραφικό Πεδίο Εφαρμογής του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013

Το Πρόγραμμα καλύπτει όλη την Επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

Όλες οι περιοχές του Προγράμματος κατατάσσονται ως περιοχές εκτός στόχου σύγκλισης.

4.2. Ανάλυση της Κατάστασης του Πρωτογενή Τομέα

4.2.1. Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση στις αγροτικές περιοχές

Ως αγροτικές περιοχές χαρακτηρίζονται οι περιοχές που δεν ορίζονται ως αστικές από τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια. Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιείται για σκοπούς συνέχειας και δυνατότητας σύγκρισης αλλά και γιατί η Κύπρος είναι μια μικρή χώρα με μικρό γεωργικό κλήρο και μικρά αστικά κέντρα. Να σημειωθεί ότι ο ορισμός του OECD, σύμφωνα με τον οποίο αγροτικές περιοχές θεωρούνται οι κοινότητες με πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 150 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, δεν είναι εύκολα εφαρμόσιμος στην περίπτωση της Κύπρου λόγω ανεπάρκειας στοιχείων για τον καθορισμό τους με βάση των ορισμό του OECD. Παρόλα αυτά υπολογίζεται ότι μεγάλο μέρος των περιοχών που σήμερα χαρακτηρίζονται ως αγροτικές δεν θα θεωρούνται ως τέτοιες, εάν χρησιμοποιείτο ο ορισμός του OECD και επιπρόσθετα, καθαρά αγροτικές περιοχές με σχετικά μεγάλο πληθυσμό και μικρή έκταση δεν θα κατατάσσονταν ως αγροτικές ενώ άλλες με μεγάλο πληθυσμό αλλά και μεγάλες εκτάσεις θα κατατάσσονταν σαν αγροτικές. Επίσης θα υπήρχαν διαφορές μεταξύ γειτονικών κοινοτήτων με αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων.

Κατά την περίοδο 1992 - 2004 υπήρξε μια σχετική σταθεροποίηση του αγροτικού πληθυσμού μετά την μαζική έξοδο του από την ύπαιθρο προς τις πόλεις που άρχισε τη δεκαετία του 60 και επιταχύνθηκε δραματικά μετά την τουρκική εισβολή του

1974. Τα αίτια της σταθεροποίησης αυτής σχετίζονται με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου και την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών στην ύπαιθρο, σε συνάρτηση με την αύξηση του κόστους και τη μείωση της ποιότητας της ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα και τη μεταστροφή των αντιλήψεων προς μια πιο ανθρωποκεντρική και ποιοτική διάσταση της σύγχρονης ζωής. Το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού είναι αρκετά χαμηλότερο του αστικού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2004 ο αγροτικός πληθυσμός ανερχόταν στις 229.200 (30,6% του συνολικού).

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανέρχεται στις 45.199 (στοιχεία της Απογραφής του 2003), το 99% των οποίων είναι ατομικές. Κατά μέσο όρο υπάρχουν 5 τεμάχια και 35 δεκάρια ανά εκμετάλλευση, ενώ η μέση έκταση ανά τεμάχιο είναι 7 δεκάρια. Από τη συνολική έκταση του νησιού (925.100 εκτάρια) περίπου 589.880 εκτάρια ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και από αυτά η γεωργική γη αποτελεί το 26%, τα δάση το 24%, οι άλλες δασοκαλυμμένες εκτάσεις το 30%, η άγονη και ακαλλιέργητη γη το 7% και η οικιστική γη το υπόλοιπο 13%. Η συνολική έκταση της γεωργικής γης ήταν 153.300 εκτάρια το 2003. Οι ετήσιες καλλιέργειες αντιπροσωπεύουν το 69,8%, οι μόνιμες το 26,4%, οι βοσκότοποι το 0,3% και η αγρανάπαυση το 3,5% της γεωργικής γης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερα προϊόντα καλύπτουν το 80,3% της γεωργικής γης, πιο συγκεκριμένα τα σιτηρά με 47,4%, τα κτηνοτροφικά φυτά 15,5%, τα αμπέλια 8,2% και οι ελιές & χαρουπιές 9,2%. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν επιπλέον και 40.800 εκτάρια ακαλλιέργητης και άγονης γης (εγκαταλελειμμένη γεωργική γη) που αποτελούν το 7% της συνολικής έκτασης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Απογραφής Γεωργίας του 2003 η συντριπτική πλειοψηφία (το 76,1%) των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι πάνω από 45 ετών με το 48,5% να είναι πάνω από 55 ετών. Το πρόβλημα της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού της Κύπρου φαίνεται και από τον δείκτη της ηλικιακής δομής των απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα ο οποίος είναι χαμηλότερος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός του αγροτικού κλήρου δυσχεραίνουν την ορθή και αποδοτική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Αυτό δεν αποτελεί τόσο μεγάλο πρόβλημα για τα πιο ανταγωνιστικά προϊόντα της Κύπρου όπως τα εσπεριδοειδή, τις πατάτες και τα λαχανικά. Για τα μικρότερης οικονομικής σημασίας προϊόντα όμως (όπως τα φυλλοβόλα, αμπέλια, ελιές κ.α.) που κυρίως βρίσκονται στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές αυτό αποτελεί ένα αρκετά σημαντικό πρόβλημα που προστίθεται στα υπόλοιπα που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί αυτών των περιοχών. Οι καλλιέργειες στις περιοχές αυτές πρέπει να διατηρηθούν εξαιτίας της σημαντικής συμβολής τους

στη διατήρηση του περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου. Όσον αφορά τη χωροταξική διάταξη των βασικότερων καλλιεργειών τα εσπεριδοειδή είναι συγκεντρωμένα κυρίως δυτικά της Λεμεσού, δυτικά της Λευκωσίας και στην Επαρχία Πάφου, οι πατάτες στις ανατολικές παραλιακές περιοχές και τα σιτηρά κυρίως στις πεδινές περιοχές. Τα αμπέλια όμως καθώς και τα φυλλοβόλα παρουσιάζονται διάσπαρτα στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Από τα στοιχεία για το επίπεδο γεωργικής εκπαίδευσης των κατόχων/ διαχειριστών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και το δείκτη της δια βίου εκπαίδευσης φαίνεται ότι ένα ακόμα σοβαρό πρόβλημα και αδυναμία του γεωργικού τομέα είναι και το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και εκπαίδευσης των απασχολούμενων σε αυτόν. Αυτός ο παράγοντας σε συνδυασμό με τη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, τον μικρό αριθμό ερευνητικών κέντρων, τη μη ύπαρξη, προς το παρόν Εθνικού Πανεπιστημίου που να καλύπτει επαρκώς τον τομέα της γεωργίας και άρα την περιορισμένη επιστημονική έρευνα σε εθνικό επίπεδο αποτελούν τροχοπέδη για καινοτόμες δράσεις με άμεση αρνητική επίδραση και στην ανταγωνιστικότητα του τομέα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη λήψης μέτρων για βελτίωση της ηλικιακής δομής των απασχολούμενων στον ευρύτερο γεωργικό τομέα καθώς και προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης στον αγροτικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα υπάρχει ανάγκη για εκπαίδευση μεταξύ άλλων και σε θέματα επιχειρηματικότητας, οικονομικής διαχείρισης, διαχείρισης του νερού, καινοτόμων πρακτικών, νέα πρότυπα και υποχρεώσεις (πολλαπλή συμμόρφωση για παράδειγμα), ποιότητα και υγιεινή των τροφίμων και ευημερία των ζώων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Τμήματος Γεωργίας, ο γεωργικός τομέας σημείωσε οριακή πτώση κατά το έτος 2006, καθώς μειώθηκαν οι προοπτικές διάθεσης των παραγομένων γεωργικών προϊόντων, ενώ παράλληλα η απασχόληση στον τομέα κατέγραψε πτωτική τάση.

Πιο συγκεκριμένα μπορεί να αναφερθεί ότι η μείωση του όγκου της γεωργικής παραγωγής, ως σύνολο, προκύπτει τόσο από μείωση της φυτικής όσο και της κτηνοτροφικής παραγωγής.

Η μείωση της φυτικής παραγωγής προήρθε από τη μείωση της παραγωγής των κυριότερων γεωργικών προϊόντων της Κύπρου τα οποία είναι οι πατάτες, τα σιτηρά, τα εσπεριδοειδή, τα σταφύλια και το ελαιόλαδο.

Η φυτική παραγωγή και ειδικότερα αυτή των σιτηρών και του ελαιοκάρπου, επηρεάστηκε αρνητικά από τη χαμηλή βροχόπτωση που σημειώθηκε κατά την καλλιεργητική περίοδο 2005-2006. Η παραγωγή εσπεριδοειδών και σταφυλιών μειώθηκε λόγω των σχεδίων αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών αυτών οι οποίες

χρειάζονται χρόνο για να αποδώσουν. Επιπρόσθετα οι παραγόμενες ποσότητες σταφυλιών σημείωσαν περαιτέρω πτωτική τάση εξαιτίας της ανομβρίας.

Οι πατατοκαλλιεργητές για να επιτύχουν την εξασφάλιση ικανοποιητικών τιμών, πράγμα που δεν είχαν καταφέρει τον προηγούμενο χρόνο, το 2006 προέβησαν σε φύτευση μικρότερων εκτάσεων με αποτέλεσμα να σημειωθεί μείωση των παραγόμενων ποσοτήτων. Τελικά κατάφεραν να εξασφαλίσουν αμειπτικές τιμές για τις εξαγόμενες πατάτες, λόγω και της αυξημένης εξωτερικής ζήτησης, κυρίως από ευρωπαϊκές χώρες, των οποίων η εγχώρια παραγωγή επηρεάστηκε αρνητικά από αντίξοα καιρικά φαινόμενα.

Η παραγωγή των φυλλοβόλων οπωροφόρων δένδρων (μήλα, ροδάκινα, δαμάσκηνα κ.α.) ήταν επίσης σημαντικά μειωμένη λόγω των αντίξοων καιρικών φαινομένων (χαλάζι) που σημειώθηκαν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Όσον αφορά στον τομέα της ανθοκομίας δεν παρατηρήθηκαν οποιεσδήποτε διαφοροποιήσεις σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, παρά τις πιέσεις που δέχεται ο τομέας λόγω της άφιξης ανθοκομικών προϊόντων από τρίτες χώρες και χώρες κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο όγκος παραγωγής της κτηνοτροφίας όπως έχει αναφερθεί σημείωσε επίσης μείωση. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζει τη μείωση τόσο της εξωτερικής όσο και της εγχώριας ζήτησης. Όσον αφορά την μεταποίηση, μείωση σημείωσε ο τομέας των τροφίμων, ποτών και καπνού, ο οποίος επηρεάστηκε αρνητικά από τη μείωση της εξωτερικής ζήτησης για τσιγάρα και βιομηχανικά προϊόντα γεωργικής προέλευσης.

Γενικότερα μπορεί να σημειωθεί ότι ο δείκτης της παραγωγικότητας της εργασίας στον αγροτικό τομέα φαίνεται ότι κατατάσσει την Κύπρο στην 16η θέση σε σχέση με τα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε., γεγονός που δείχνει τα σημαντικά περιθώρια βελτίωσης που υπάρχουν. Ο δείκτης αυτός είναι ενδεικτικός της ανταγωνιστικότητας, της ανάγκης για εκσυγχρονισμό, αναδιάρθρωση και στήριξη καινοτόμων δράσεων καθώς και της ανάγκης για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Αναφορικά με την καινοτομία και την Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών εκτιμάται ότι βρίσκονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα εκτός από ορισμένες οργανωμένες μονάδες κτηνοτροφίας και σύγχρονες βιομηχανίες τροφίμων, κυρίως σε επίπεδο εταιρειών. Οι ατομικές εκμεταλλεύσεις υστερούν σημαντικά. Κατά συνέπεια υπάρχει δυνατότητα για αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας στους τομείς γεωργίας και βιομηχανίας τροφίμων μέσω της εισαγωγής καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και σύγχρονου τεχνολογικού

εξοπλισμού και συστημάτων λογισμικής υποστήριξης της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας.

Ο πληθυσμός των αγροτικών περιοχών αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, είναι σχετικά απομονωμένος (κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές), υστερεί σε επίπεδο εκπαίδευσης, ηλικιακής σύνθεσης και εισοδημάτων εξαιτίας κυρίως των περιορισμένων ευκαιριών απασχόλησης. Ως εκ τούτου η πλειοψηφία απασχολείται στον πρωτογενή τομέα. Παρά ταύτα και στον τομέα αυτό παρατηρείται πτωτική τάση. Η πτωτική τάση του αριθμού των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αποδίδεται κυρίως στη μειωμένη ελκυστικότητα του γεωργικού επαγγέλματος κάτι που αποτελεί χαρακτηριστικό όλων των σύγχρονων οικονομιών. Το γεωργικό επάγγελμα δεν είναι ελκυστικό εξαιτίας των χαμηλών εισοδημάτων που αποφέρει σε συνδυασμό με το μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας και εξάρτησης από αστάθμητους παράγοντες (π.χ. καιρικές συνθήκες) που το χαρακτηρίζουν. Επιπρόσθετα έχει καθιερωθεί στην κοινή αντίληψη ως υποδεέστερο και χαμηλής κοινωνικής αποδοχής. Τα προβλήματα αυτά προστίθενται στα υπόλοιπα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών αφού η πλειοψηφία τους, λόγω περιορισμένων εναλλακτικών ευκαιριών, ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και εναλλακτικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές όπως για παράδειγμα η δημιουργία μικρών αγροβιοτεχνιών και χειροτεχνικών δραστηριοτήτων και παραγωγή προϊόντων προστιθέμενης αξίας (οργανικές καλλιέργειες, προϊόντα ονομασίας προέλευσης κτλ) καθώς επίσης και η κατασκευή/ μετατροπή παραδοσιακών καφενείων, εστιατορίων κτλ. Μεταξύ των άλλων κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των μειονεκτικών περιοχών είναι και ο μικρός και συρρικνωμένος πληθυσμός που εξαρτάται πρωταρχικά από τη γεωργική δραστηριότητα καθώς και η σημασία της γεωργικής δραστηριότητας για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, του φυσικού χώρου και του τουριστικού δυναμικού της περιοχής. Οι παράγοντες αυτοί ισχύουν σε μεγάλο βαθμό για τις μειονεκτικές περιοχές της Κύπρου γι' αυτό και επιβάλλεται η ανάγκη για επιπλέον στήριξη τους.

Οι επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές περιλαμβάνουν 313 κοινότητες στις οποίες υπάρχουν περίπου 16.650 γεωργικές εκμεταλλεύσεις με επιλέξιμη έκταση 82.800 εκτάρια γεωργικής γης που αποτελεί το 59% του συνόλου της γεωργικής γης που ελέγχεται από τη Κυπριακή Δημοκρατία. Η εισαγωγή καθεστώτος ενίσχυσης των μειονεκτικών περιοχών βασίζεται στην ανάγκη αντιστάθμισης μέρους της απώλειας εισοδήματος που οφείλεται σε εδαφοκλιματικά μειονεκτήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση της χρήσης της γεωργικής γης. Οι ορεινές κοινότητες

των επιλέξιμων μειονεκτικών περιοχών όπου βρίσκεται το 13% της γεωργικής γης χαρακτηρίζονται από οξύτερα προβλήματα εδαφοκλιματικών συνθηκών και διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κατά συνέπεια από αυξημένο κόστος αξιοποίησης της γης. Η ενίσχυση στις επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές διαφοροποιείται ως προς το ύψος της αποζημίωσης για την γεωργική γη των ορεινών περιοχών από τις ημιορεινές/ πεδινές περιοχές για να αντιμετωπίζεται ανάλογα η οικονομική επίπτωση από τα εδαφοκλιματικά πλεονεκτήματα και την υφιστάμενη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με σκοπό την διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας.

4.2.2. Κυβερνητικές Προσπάθειες Διαχείρισης των Αγροτικών Προβλημάτων

Η προσπάθειες ανατροπής και εξομάλυνσης των αρνητικών επιπτώσεων που δημιουργεί η νέα κατάσταση πραγμάτων καθώς επίσης και η βελτίωσης των δεικτών παραγωγής οργανώνεται και υλοποιείται από το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Στόχος του Υπουργείου είναι η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος αλλά και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, με σεβασμό στο περιβάλλον, ενίσχυση της βιοποικιλότητας, τη διατήρηση και ανάδειξη της αγροτικής πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τη παραγωγή ποιοτικά βελτιωμένων γεωργικών προϊόντων με βασικό γνώμονα την ασφάλεια της υγείας του καταναλωτή.

Σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του κράτους στον τομέα της γεωργίας και την εναρμόνιση της πολιτικής του με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρξε η υλοποίηση των Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 – 2006. Στα πλαίσια επίτευξης των στόχων του Σχεδίου παρελήφθησαν από το Τμήμα Γεωργίας συνολικά 69.181 αιτήσεις από τις οποίες 6.337 απορρίφθηκαν ενώ βρίσκονται υπό διεκπεραίωση 26.930 αιτήσεις. Συνολικά εγκρίθηκαν 35.914 αιτήσεις και καταβλήθηκε στους δικαιούχους ποσό ύψους £38,6 εκ. το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό πέραν του 41,62% των διαθέσιμων πόρων του Σχεδίου. Τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά ενθαρρυντικά.

Το σημαντικότερο Τμήμα του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος το οποίο ασχολείται κατεξοχήν με θέματα γεωργίας και κτηνοτροφίας και το οποίο εργάζεται για την επίτευξη της γεωργικής πολιτικής της κυβέρνησης είναι το Τμήμα Γεωργίας. Ανάμεσα στις σημαντικές εργασίες που επιτελούν στο Τμήμα αυτό είναι η εκπόνηση και υλοποίηση των Σχεδίων Αγροτικής Ανάπτυξης (2004 -2006 και 2007 – 2013). Στη συνέχεια θα γίνει ενδεικτικά αναφορά σε ορισμένες δράσεις του Τμήματος.

Το προσωπικό του Τμήματος Γεωργίας εργάζεται προς την κατεύθυνση υλοποίησης των προνοιών του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (ΚΟΓΠ) από τους γεωργούς. Η ενημέρωση και εκπαίδευση των γεωργών στα θέματα που άπτονται του ΚΟΓΠ κρίνεται επιτακτική για την μείωση των περιστατικών παρατυπίας αλλά και για την αποτελεσματικότερη προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Το Τμήμα Γεωργίας αναλαμβάνει την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για τις ευαίσθητες από τη νιτρορύπανση περιοχές. Αυτό θεωρείται μια μεγάλης σημασίας δραστηριότητα που αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στον περιορισμό της νιτρορύπανσης η οποία προκαλείται από τις διάφορες γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες. Ανάμεσα στις δράσεις του Τμήματος Γεωργίας προς την επίτευξη των στόχων για την νιτρορύπανση είναι η έκδοση και διανομή ενημερωτικών εντύπων και η οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλους του γεωργοκτηνοτρόφους που δραστηριοποιούνται στις περιοχές αυτές.

Χάρτης 1: Ευαίσθητες από νιτρορύπανση περιοχές (με πράσινο χρώμα)- (Βλέπε Παράρτημα VII σε μεγέθυνση)

Πηγή: GSD – Hydrogeological Services International (Δεκ. 2002)

Λόγω των σημαντικών προβλημάτων στα υδατικά αποθέματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος δημιουργείται πιεστική ανάγκη για χρήση κατώτερης ποιότητας νερού για σκοπούς άρδευσης. Η χρήση του ανακυκλωμένου νερού για γεωργικούς σκοπούς αποτελεί σήμερα μέρος του σχεδιασμού και της ανάπτυξης των υδατικών πόρων.

Αξίζει να τονιστεί ότι οποιαδήποτε μελλοντική αύξηση της αρδευόμενης έκτασης εξαρτάται αποκλειστικά από την ανάπτυξη των επιφανειακών υδατικών πόρων και τη χρησιμοποίηση του ανακυκλωμένου νερού.

Το 1995 μετά τα επιτυχή πειράματα που έγιναν στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών άρχισε η χρήση ανακυκλωμένου νερού από τους γεωργούς. Τα αποτελέσματα της χρήσης του ανακυκλωμένου νερού σε επίπεδο γεωργού είναι πολύ ενθαρρυντικά. Από την εμπειρία διαφάνηκε ότι τόσο η ποσότητα όσο και η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων δεν υστερούν από εκείνα που ποτίζονται με κοινό νερό. Επίσης, η χρήση του ανακυκλωμένου νερού σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τον ΚΟΓΠ δεν δημιούργησε οποιαδήποτε προβλήματα στους χειριστές του νερού αλλά και στο κοινό γενικότερα.

Ως αναφορά την χρήση της παραγόμενης λάσπης από τα συστήματα επεξεργασίας λυμάτων μέχρι σήμερα έχει διατεθεί σε γεωργούς διαφόρων επαρχιών και χρησιμοποιήθηκε κατά κύριο λόγο σε καλλιέργειες σιτηρών, ελαιοδέντρων και κτηνοτροφικών φυτών. Οι αναλύσεις εδάφους έδειξαν ότι σε όλες τις περιοχές όπου έχει διατεθεί η λάσπη οι συγκεντρώσεις μετάλλων είναι αρκετά χαμηλότερες από τα επιτρεπτά όρια. Η ποσότητα του κάθε μετάλλου που προστίθεται στο έδαφος κάθε χρόνο με την εφαρμογή ενδεδειγμένης ποσότητας λάσπης, είναι επίσης μέσα στα καθορισμένα αποδεκτά πλαίσια.

Κατά το 2006 με σκοπό την αγορά από μέρους των παραγωγών πολλαπλασιαστικού υλικού το οποίο είναι αποδεδειγμένα υγιές, χωρίς ποιοτικά ελαττώματα και έχει την ταυτότητα και την καθαρότητα της ποικιλίας λειτούργησαν 130 μονάδες παραγωγής ή / και εμπορίας πολλαπλασιαστικού υλικού.

Το Τμήμα Γεωργίας κατά το έτος 2006 προώθησε τα Σχέδια Παραγωγής Πιστοποιημένων Σπόρων Σιτηρών και Κτηνοτροφικών Φυτών. Συγκεκριμένα διατέθηκαν συνολικά 4821 τόνοι σπόρου σιτηρών, 1353 τόνοι σπόρου χορτοδοτικών κτηνοτροφικών φυτών και 1,4 τόνοι οσπρίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρήθηκε μια μείωση της τάξης του 30,6 % σε σχέση με το 2005 στη διάθεση πιστοποιημένων σπόρων σιτηρών και μια αύξηση της τάξης του 300 % στη διάθεση πιστοποιημένων σπόρων κτηνοτροφικών φυτών.

Στον Τομέα της Λαχανοκομίας συνεχίστηκε η συστηματική παρακολούθηση των θερμοκηπιακών μονάδων σε παγκύπρια κλίμακα και σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας επισκόπησης (2006), η καλλιέργεια λαχανικών σε θερμοκήπια καλύπτει έκταση 302,2 εκταρίων ενώ με τον τομέα αυτό ασχολούνται 685 οικογένειες. Ο κύριος τύπος θερμοκηπίου που χρησιμοποιείται στην Κύπρο είναι τα ψηλά

θερμοκήπια με 2-3 μέτρα υδροροή (ποταμό) ενώ 130,5 εκτάρια είναι θερμαινόμενα.

Σημαντική εργασία που επιτελέστηκε κατά το 2006 από το Τμήμα Γεωργίας είναι η εκπόνηση, σχεδίαση και εποπτεία της εγκατάστασης και λειτουργίας Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης (ΒΣΑ), η ετοιμασία τεχνοοικονομικών μελετών σε μικρά Άρδευτικά Τμήματα, η εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας και αυτοματισμού, ο υπολογισμός των αρδευτικών αναγκών διαφόρων καλλιεργειών και η ετοιμασία ωραρίων άρδευσης και προγραμμάτων υδρολίπανσης.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι στο παρόν στάδιο ετοιμάζεται το τελικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013 το οποίο θα αποτελέσει το θεμέλιο λίθο της αγροτικής πολιτικής του κράτους και το οποίο θα συμβάλει καθοριστικά στην επίλυση και αντιμετώπιση ποικίλων και σημαντικών προβλημάτων του γεωργικού τομέα.

4.2.3. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης από την άποψη πλεονεκτημάτων και αδυναμιών

Η Κυπριακή οικονομία και ειδικότερα η αγροτική οικονομία βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση που οφείλεται στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Τρία χρόνια μετά την ένταξη, η οικονομία προσαρμόζεται ακόμη στο νέο κανονιστικό πλαίσιο ενώ λειτουργεί σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς. Η συνεχής φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και η επέκταση των συμφωνιών της Ε.Ε. στα πλαίσια της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας εντείνουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται τα κυπριακά γεωργικά προϊόντα από ομοειδή προϊόντα τόσο από χώρες της ΕΕ όσο και από τρίτες χώρες.

Μια γενική εικόνα για το σύνολο της Κυπριακής οικονομίας δίνεται από τον δείκτη του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σύμφωνα με τον οποίο η Κύπρος κατατάσσεται στη 14η θέση μεταξύ των 25 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τους δείκτες που σχετίζονται με την απασχόληση και την ανεργία φαίνεται ότι το πρόβλημα αυτό δεν είναι τόσο έντονο στην Κυπριακή οικονομία όσο στα περισσότερα από τα άλλα κράτη μέλη. Το ποσοστό συμμετοχής της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του τομέα των υπηρεσιών στο σύνολο της οικονομίας κατατάσσει την Κύπρο σε μία από τις πρώτες θέσεις στην ΕΕ των 25.

Η συνεισφορά του γεωργικού και δασικού τομέα και της βιομηχανίας τροφίμων στο σύνολο της Κυπριακής οικονομίας είναι αρκετά σημαντική αντιπροσωπεύοντας το 6,7% του ΑΕΠ, το 10,3% του εργατικού δυναμικού και το 37% των εξαγωγών.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι ο τομέας στο σύνολο του έχει ένα σημαντικό ρόλο να παίξει στην ανάπτυξη και την απασχόληση και άρα και στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Στον πιο κάτω Πίνακα φαίνεται αναλυτικά η συνεισφορά των επιμέρους τομέων.

Πίνακας 1: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Εργαζόμενοι

Τομέας	Γεωργικός (πλην του δασικού) (2003)	Δασικός (2003)	Βιομηχανία Τροφίμων (2003)	Σύνολο οικονομίας
ΑΠΑ (€)	210.707.000	1.367.000	244.117.647	6.814.800.000
% ΑΕΠ	3,1	0,02	3,6	
Εργαζόμενοι	22.200	430	12.500	340.100
% σύνολο της οικονομίας	6,5	0,13	3,7	
Πηγή: Στατιστική υπηρεσία				

4.2.4. Απόδοση του γεωργικού, δασικού και του τομέα της βιομηχανίας τροφίμων

4.2.4.1. Γεωργικός Τομέας

Ο γεωργικός τομέας συνεισφέρει κατά 3,1% στο ΑΕΠ, 6,7% στην απασχόληση και 21,2% στις εξαγωγές. Τα σημαντικότερα Κυπριακά γεωργικά προϊόντα είναι τα τυπικά Μεσογειακά όπως πατάτες (πρώιμες κυρίως), λαχανικά, εσπεριδοειδή, ελιές, αμπελοοινικά προϊόντα. Τα σημαντικότερα προϊόντα ζωικής παραγωγής είναι το κρέας (βοδινό, χοιρινό, πουλερικών και αιγοπρόβειο) και το γάλα (αγελαδινό, αιγινό και πρόβειο). Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη την αξία παραγωγής φαίνεται ότι τα πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι το κριθάρι, οι πατάτες, τα σταφύλια, τα εσπεριδοειδή, τα λαχανικά και οι ελιές και από τα κτηνοτροφικά το γάλα, το χοιρινό κρέας και το κρέας πουλερικών, με το αιγοπρόβειο κρέας να ακολουθεί. Λαμβάνοντας υπόψη τη συμμετοχή τους στις εξαγωγές τα σημαντικότερα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα είναι τα εσπεριδοειδή, οι πατάτες και τα λαχανικά που αποτελούν το 18,7% του συνόλου των εξαγωγών.

Σιτηρά

Ο τομέας των σιτηρών που αντιπροσωπεύει το 47,4% της γεωργικής γης αντιμετωπίζει σοβαρότερο πρόβλημα λόγω του πολυτεμαχισμού και του μικρού κλήρου. Ταυτόχρονα η προγραμματισμένη μείωση των επιδοτήσεων αναμένεται να μειώσει τον αριθμό των γεωργών που ασχολούνται με τις καλλιέργειες αυτές

και πιο συγκεκριμένα αναμένεται να ελευθερωθούν γύρω στα 10.000 εκτάρια. Κατά συνέπεια διαφαίνεται η ανάγκη παρεμβάσεων προς δύο κατευθύνσεις, την αναδιάρθρωση προς μεγαλύτερα τεμάχια και την εξεύρεση εναλλακτικών χρήσεων της γης που θα ελευθερωθεί.

Εσπεριδοειδή

Ο τομέας των εσπεριδοειδών πέραν των γενικών προβλημάτων αντιμετωπίζει και το πρόβλημα της υδαρούς κηλίδωσης στις κλεμεντίνες και στα μανταρίνια του Αρακαπά. Εντοπίζονται επίσης προβλήματα εμπορίας στα λευκόσαρκα γκρέιπφρουτ και στις Μαντόρες λόγω μειωμένης ζήτησης στις αγορές της Ε.Ε. και στις τρίτες χώρες. Η παραγωγή εσπεριδοειδών σήμερα έχει την ανάγκη να προσαρμοστεί στο ανταγωνιστικό περιβάλλον έτσι ώστε να αμβλυνθεί το πρόβλημα της διάθεσης και εμπορίας τους. Διέξοδο στην αγορά των εσπεριδοειδών αποτελεί η παραγωγή προϊόντων ποιότητας και η αναδιάρθρωση της καλλιέργειας για παραγωγή προϊόντων με προστιθέμενη αξία.

Ελαιοκομικός τομέας

Ο ελαιοκομικός τομέας συνεισφέρει τόσο στη στήριξη του γεωργικού εισοδήματος, όσο και στη διατήρηση και αναβάθμιση του αγροτικού τοπίου. Η ελαιοκομία στη χώρα χαρακτηρίζεται από έντονο οικογενειακό χαρακτήρα και μικρό μέγεθος κλήρου, καθιστώντας τις εμπορικές συναλλαγές μικρότερης σημασίας. Μεγάλο μέρος της διακίνησης των ελαιοκομικών προϊόντων γίνεται έξω από τα επίσημα κανάλια εμπορίας. Τα προβλήματα και οι αδυναμίες του κλάδου αυτού πέρα από αυτά που αναφέρθηκαν ήδη και αφορούν το σύνολο του γεωργικού τομέα είναι και η γενικά έντονη παρηνιαυτοφορία, που επιτείνεται από αντίξοες εδαφοκλιματικές συνθήκες και το έντονο πρόβλημα της διαχείρισης των λυμάτων των ελαιотριβείων. Συγκεκριμένες ανάγκες του κλάδου αποτελούν ο εκσυγχρονισμός και η εφαρμογή νέων βελτιωμένων τεχνικών καλλιέργειας, η βελτίωση των συνθηκών συγκομιδής, μετασυλλεκτικής μεταχείρισης και αποθήκευσης ελαιοκάρπου, ο εκσυγχρονισμός των ελαιотριβείων με σκοπό την παραγωγή υψηλής ποιότητας προϊόντος από τη μία, αλλά και της μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την άλλη, η καλύτερη οργάνωση της εμπορίας με έμφαση στη διαφοροποίηση του προϊόντος (Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης, Προϊόντα Βιολογικής Γεωργίας, ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου, τυποποίηση και συσκευασία) και η ενδυνάμωση του ρόλου των Οργανώσεων Παραγωγών στον τομέα. Νέες ευκαιρίες εμπορίας έχουν παρουσιαστεί κατά τα τελευταία έτη, λόγω της παγκόσμιας αύξησης της κατανάλωσης του ελαιολάδου και της επιτραπέζιας ελιάς, που οφείλεται τόσο στην εισαγωγή του προϊόντος σε νέες αγορές, όσο και στην ανάδειξη της σημασίας που

αυτά έχουν για μια ισορροπημένη διατροφή και για την πρόληψη σοβαρών χρόνιων ασθενειών. Αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν π.χ. με την προβολή της ανώτερης ποιότητας των ελαιοκομικών προϊόντων, ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου και προώθηση προϊόντων ονομασίας προέλευσης και βιολογικής παραγωγής.

Αμπελοοινικός τομέας

Από τα σημαντικότερα προβλήματα του αμπελοοινικού τομέα είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα που προκύπτει από τον πολύ- και μικρό-τεμαχισμό (δυσχέρεια στην εκμηχάνιση), τον γηρασμένο πληθυσμό των αμπελουργικών κοινοτήτων, τη μη προσφορά ικανοποιητικών καλλιεργητικών φροντίδων και τις μη ικανοποιητικές επενδύσεις στα αμπέλια εξαιτίας κυρίως της μη εξασφάλισης αμειπτικών τιμών. Σημαντικό πρόβλημα εμπορίας αποτελούν και οι δυσκολίες διάθεσης της παραγωγής στις οινοβιομηχανίες σε ικανοποιητικές τιμές εξαιτίας και των προβλημάτων ποιότητας. Στην εξομάλυνση των προβλημάτων εμπορίας του τομέα μπορεί να συντελέσει και η στροφή προς εμφιαλωμένους οίνους ποιότητας και ιδιαίτερα προς οίνους ονομασίας προέλευσης οι οποίοι θα παράγονται με βάση τις ντόπιες παραδοσιακές ποικιλίες. Σημαντική συμβολή μπορεί επίσης να έχουν και τυχόν επενδύσεις στον αγροτουρισμό σε συνδυασμό με τα περιφερειακά οινοποιεία. Κατά συνέπεια ο τομέας χρειάζεται αναδιάρθρωση (εκριζώσεις, αλλαγή ποικιλιών μέσω προγραμμάτων που εφαρμόζει το Συμβούλιο Αμπελουργικών Προϊόντων) αλλά και στήριξης για βελτίωση τόσο των καλλιεργητικών φροντίδων όσο και των συνθηκών οινοποίησης. Η συνεισφορά του τομέα κρίνεται ως πολύ σημαντική κυρίως για περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς λόγους.

Κτηνοτροφία

Οι τομείς της χοιροτροφίας, αγελαδοτροφίας και πτηνοτροφίας παρά το γεγονός ότι είναι ήδη αρκετά ανταγωνιστικοί, αντιμετωπίζουν κάποια εξειδικευμένα προβλήματα. Ένα από αυτά είναι η μη επάρκεια σε εγχώρια παραγωγή ζωοτροφών και κατά συνέπεια η μεγάλη εξάρτηση από τις αγορές του εξωτερικού. Σε αυτό προστίθεται και το προαναφερθέν πρόβλημα των σιτηρών, η σημαντικότερη χρήση των οποίων είναι η παραγωγή ζωοτροφών. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη ενίσχυσης του τομέα παραγωγής ζωοτροφών για να αυξηθεί κατ' επέκταση η ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής κτηνοτροφίας. Ένα άλλο πρόβλημα που συνδέεται έμμεσα με την ανταγωνιστικότητα είναι αυτό της διαχείρισης των αποβλήτων. Το πρόβλημα είναι πιο έντονο στις μεγάλες μονάδες, κυρίως χοιροστάσια και βουστάσια, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές διαχείρισης αποβλήτων κάτι που απαιτεί

εξειδικευμένες επενδύσεις άρα επιπλέον κόστος που κατά συνέπεια επηρεάζει και την ανταγωνιστικότητα.

Πτηνοτροφία

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τη πτηνοτροφία το θέμα της απόστασης από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές αγορές εκτός από τα γνωστά προβλήματα που δημιουργεί μπορεί να θεωρηθεί και ως προστατευτικό της ντόπιας παραγωγής εξαιτίας και της έντονης προτίμησης των Κυπρίων καταναλωτών προς φρέσκα πτηνοτροφικά προϊόντα. Σημαντικά προβλήματα στον Κυπριακό πτηνοτροφικό τομέα προκαλεί και η Ευρωμεσογειακή συνεργασία αφού κάποιες γειτονικές χώρες όπως το Ισραήλ έχουν πολύ ανεπτυγμένες, μεγάλες και εκσυγχρονισμένες μονάδες πτηνοτροφίας με υψηλή παραγωγικότητα οπότε με τις διάφορες εμπορικές διευκολύνσεις που τους παρέχει η Ε.Ε. και εξαιτίας της γεωγραφικής μας εγγύτητας αναμένεται εύκολη πρόσβαση μεγάλων ποσοτήτων πτηνοτροφικών προϊόντων στην Κυπριακή αγορά.

Χοιροτροφία

Στον τομέα της χοιροτροφίας η γεωγραφική θέση της Κύπρου προσφέρει σχετική προστασία στην ντόπια παραγωγή αφού οι γειτονικές χώρες δεν παράγουν σημαντικές ποσότητες χοιρινού, δυσχεραίνονται όμως ταυτόχρονα και περιορίζονται οι προοπτικές εξαγωγής παρά την πολύ καλή ποιότητα του Κυπριακού χοιρινού κρέατος.

Αγελαδοτροφία

Το σημαντικότερο πρόβλημα του τομέα της αγελαδοτροφίας είναι το υψηλό κόστος ζωοτροφών (χόρτου) εξαιτίας του ξηροθερμικού κλίματος και του υψηλού κόστους του νερού.

4.2.4.2. Βιολογικά προϊόντα

Όσον αφορά την καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων οι σχετικές εκτάσεις ανέρχονται σε 1684,3 εκτάρια αποτελώντας περίπου το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Στον τομέα της βιολογικής καλλιέργειας απασχολούνται περίπου 400 άτομα ένας αριθμός που ωστόσο σημειώνει σταδιακή αύξηση. Οι πιο σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), οι αροτράιες καλλιέργειες -σιτηρά, ψυχανθή- (34%) και τα αμπέλια (7%). Άλλες βιολογικές καλλιέργειες είναι οι χαρουπιές (3%), φυλλοβόλα (2,5%), αρωματικά (2%), λαχανικά (1%) κ.α. Τα βιολογικά προϊόντα είναι ανταγωνιστικά και έχουν προοπτικές. Είναι λοιπόν επιθυμητή η στροφή προς αυτήν την κατεύθυνση και η επέκταση της καλλιέργειας τους. Για να επιτευχθεί όμως αυτό υπάρχει ανάγκη για κατάλληλες

επενδύσεις τόσο στο στάδιο της παραγωγής όσο και στο στάδιο της μεταποίησης και προώθησης τους.

4.2.4.3. Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών

Αναφορικά με τις Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών είναι αδιαμφισβήτητος ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν στην ενδυνάμωση και αναδόμηση του πρωτογενούς τομέα. Μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων των παραγωγών στις απαιτήσεις της αγοράς, στην διευκόλυνση της διάθεσης των προϊόντων στην αγορά, στην εφαρμογή κοινών κανόνων παραγωγής, ιδίως σε θέματα ποιότητας των προϊόντων, προστασίας του περιβάλλοντος, χρησιμοποίησης συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής και βιολογικής παραγωγής καθώς και στη θέσπιση κοινών κανόνων για τις πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή, με ιδιαίτερη έμφαση στη συγκομιδή και τη διάθεσή της. Σήμερα στην Κύπρο υπάρχουν 24 αναγνωρισμένες Ομάδες/Οργανώσεις Παραγωγών σε διάφορες κατηγορίες προϊόντων όπως εσπεριδοειδή, φρούτα και λαχανικά, μπανάνες, ακατέργαστος καπνός, ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές, βιολογικό ελαιόλαδο και επιτραπέζια ελιά, πατάτες, αγελαδινό γάλα και βόειο κρέας, χοίρειο κρέας. Σημειώνεται ότι για σημαντικούς τομείς της Κυπριακής γεωργίας όπως είναι τα οινοποιήσιμα σταφύλια, τα σιτηρά, τα πουλερικά και τα αιγοπρόβατα δεν υπάρχουν ακόμα Ομάδες Παραγωγών.

4.2.5. Δασικός τομέας

Η συνεισφορά του δασικού τομέα στο ΑΕΠ παρουσιάζει πτωτική τάση αφού το 2003 ήταν 0,02% έναντι 0,044% που ήταν το 1997. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συμβολή του δασικού τομέα στην Κυπριακή Οικονομία επικεντρώνεται κυρίως στον κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρόλο των δασών αφού ο οικονομικός τους ρόλος λόγω των κλιματοεδαφικών συνθηκών είναι περιορισμένος. Τα δάση έχουν επίσης σημαντικό ρόλο στη προστασία των εδαφών από τη διάβρωση.

Είναι ενδιαφέρον να τονισθεί ότι ενώ το ολικό ποσοστό των δασών και των άλλων δασοκαλυμμένων εκτάσεων (54% στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία) είναι ψηλότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ποσοστό των δασών (23,7%) είναι πολύ χαμηλότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (35%).

Παρά το μικρό ποσοστό συμμετοχής του δασικού τομέα στο ΑΕΠ εντούτοις η συνεισφορά του είναι σημαντική όχι μόνο όσον αφορά το περιβάλλον αλλά και γιατί δίνει δυνατότητες εναλλακτικής απασχόλησης και ψυχαγωγίας στους κατοίκους των αγροτικών περιοχών.

Ο ρόλος των δασών στην αγροτική ανάπτυξη είναι πολύ σημαντικός. Εκτός της στήριξης που παρέχουν στη λειτουργία των πολύ μικρών πριστηρίων με την παραγόμενη ξυλεία, προσφέρουν κι' ένα ευρύ φάσμα από άλλες κοινωνικές και περιβαλλοντικές υπηρεσίες από τις οποίες αξιοσημείωτες είναι: η προσφορά εργασίας στους κατοίκους των παραδασόβιων χωριών, παρέχουν ευκαιρίες αναψυχής στους κατοίκους των πόλεων, προσελκύουν τουρίστες από το εξωτερικό βοηθώντας έτσι τον τουρισμό πάνω στον οποίο στηρίζεται η εθνική οικονομία, συνεισφέρουν στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς, στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας καθώς και στην προστασία του νερού και του εδάφους από τη διάβρωση.

4.2.5.1. Τομέας Βιομηχανίας Τροφίμων

Ο τομέας της βιομηχανίας τροφίμων συνεισφέρει κατά 3,6% στο ΑΕΠ, 3,7% στην απασχόληση και 15,9% στις εξαγωγές. Λαμβάνοντας υπόψη την ακαθάριστη αξία παραγωγής και τη συμβολή τους στις εξαγωγές, τα σημαντικότερα προϊόντα της Κυπριακής βιομηχανίας τροφίμων είναι το κρέας, τα τυριά/ χαλούμι, το κρασί και οι χυμοί. Από τα προϊόντα της βιομηχανίας τροφίμων το χαλούμι, το κρασί και οι χυμοί φρούτων και λαχανικών αποτελούν το 10,2% του συνόλου των εξαγωγών.

Μεταξύ των γεωργικών μεταποιημένων προϊόντων της Κύπρου περιλαμβάνονται ορισμένα βασικά προϊόντα που χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακά και συγκεντρώνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία ενισχύουν τις δυνατότητες αυξημένης παραγωγής και διάθεσης τόσο στην ντόπια αγορά όσο και στο εξωτερικό. Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά αφορούν κυρίως την ποιότητα της πρώτης ύλης από την οποία κατασκευάζονται, την γεωγραφική περιοχή όπου παράγεται η πρώτη ύλη ή το μεταποιημένο προϊόν, τον τρόπο και τη διαδικασία παραγωγής των συγκεκριμένων προϊόντων και άλλα στοιχεία που έχουν σχέση με την παράδοση και ιστορία του τόπου. Ως τέτοια προϊόντα μπορούν να χαρακτηριστούν το χαλούμι, τα λουκάνικα και ο παστουρμάς, η «ποσυρτή», η «λούντζα», το χοιρομέρι, η «ζιβανία» και η κουμανταρία, τοπικά κρασιά γεωγραφικής προέλευσης και ένδειξης, ο τραχανάς και άλλα.

Με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. οι μεταποιητικές μονάδες που ασχολούνται με την επεξεργασία και διάθεση γεωργικών προϊόντων ήταν υποχρεωμένες να εναρμονιστούν με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, να αναβαθμιστούν και να εκσυγχρονιστούν ούτως ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον οξύτατο ανταγωνισμό αλλά και τις προκλήσεις από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και ιδιαίτερα τις ευκαιρίες που διανοίγονται στη μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά. Παρά το γεγονός ότι οι μονάδες αυτές έχουν κάνει κάποια βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, εντούτοις η προσπάθεια για περαιτέρω εκσυγχρονισμό και

τεχνολογική αναβάθμιση επιβάλλεται να συνεχιστεί με έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας των κυπριακών προϊόντων, στην παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και στην εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που συγκεντρώνουν τα παραδοσιακά και άλλα γεωργικά προϊόντα της Κύπρου. Το κύριο και βασικό πρόβλημα της βιομηχανίας τροφίμων είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα που οφείλεται κυρίως στη χαμηλή παραγωγικότητα, στο συγκριτικά υψηλό κόστος παραγωγής (υψηλές τιμές πρώτων υλών, εργατικών, ηλεκτρισμού κ.α.), στην έλλειψη εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού, σε χρόνια προβλήματα οργάνωσης, διοίκησης και εμπορίας των προϊόντων τα οποία σχετίζονται με το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και τον οικογενειακό τους χαρακτήρα. Τα προβλήματα αυτά, δεν επιτρέπουν στις βιομηχανίες προϊόντων γεωργικής προέλευσης να παράξουν προϊόντα βελτιωμένης ποιότητας ή και νέα προϊόντα. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη για έρευνα και ανάπτυξη, για συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα, για τεχνολογική συνεργασία καθώς και για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων παραγωγής ή και δημιουργία νέων μονάδων για την επεξεργασία και μεταποίηση νέων γεωργικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που να είναι σε θέση να αντέχουν στον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Η απόσταση της Κύπρου από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες (αγορές) συνεπάγεται σημαντικό κόστος μεταφοράς περιορίζοντας τις τυχόν θετικές επιπτώσεις της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς ενώ οι ανταγωνιστικές πιέσεις είναι έντονες. Επιπρόσθετα λοιπόν οι Κύπριοι γεωργοί και επιχειρηματίες επιβάλλεται να βελτιώσουν τις συνθήκες και μεθόδους τυποποίησης, αποθήκευσης, συσκευασίας και διάθεσης των προϊόντων τους

Υπάρχει επίσης ανάγκη για την κατάρτιση και επιμόρφωση του απαραίτητου προσωπικού που θα στελεχώσει τις επιχειρήσεις, στον τομέα της παραγωγής, της διοίκησης και της εμπορίας. Οι σύγχρονες μέθοδοι στην παραγωγή ιδιαίτερα προϊόντων γεωργικής προέλευσης, απαιτούν πλήρως καταρτισμένο προσωπικό με τις νέες μεθόδους και αντιλήψεις που περιλαμβάνουν την προστασία του καταναλωτή αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο τουρισμός, αποτελεί ένα δυνατό σημείο και προοπτική και για τα μεταποιημένα προϊόντα γεωργικής προέλευσης, αφού οι 2,4 εκατομμύρια τουρίστες συμβάλουν στην κατανάλωση μεγάλου μέρους της εγχώριας παραγωγής προϊόντων όπως το κρασί, τα τυριά (με το χαλούμι να πρωταγωνιστεί), τα αλλαντικά (λουκάνικα, παστουρμά) κ.α. Οι τουρίστες έρχονται σε επαφή με τα Κυπριακά προϊόντα (παραδοσιακά και μη) οπότε αν αυτό αξιοποιηθεί σωστά μπορεί να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω προώθηση τους στις αγορές του εξωτερικού γι' αυτό και

υπάρχει ανάγκη για εκσυγχρονισμό των μεθόδων προβολής και εμπορίας χρησιμοποιώντας σύγχρονες μεθόδους τεχνολογίας.

4.3. Γενική Στρατηγική για Αντιμετώπιση Πλεονεκτημάτων και Αδυναμιών

Λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της δασοκομίας στην Κύπρο και τις υπάρχουσες αδυναμίες αυτών όπως περιγράφηκαν παραπάνω και έχοντας ταυτόχρονα υπόψη της Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές, διαμορφώνεται η προτεινόμενη Στρατηγική Αγροτικής Ανάπτυξης.

Η Κυπριακή Δημοκρατία εφαρμόζει ένα μόνο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης το οποίο βασίζεται εξολοκλήρου στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης. Η Γενική Στρατηγική του Προγράμματος είναι πλήρως ταυτισμένη με την γενική στρατηγική του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου αφού δεν υπάρχουν περιφερειακές διαφοροποιήσεις.

Το υπό μελέτη Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης περιλαμβάνει τρεις Άξονες προτεραιότητας, ο καθένας από τους οποίους προωθεί σειρά δράσεων στην κατεύθυνση κάλυψης των αναπτυξιακών αναγκών της περιοχής Προγραμματισμού. Επιπλέον, ένας τέταρτος οριζόντιος Άξονας αφορά την βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων (Άξονας Leader). Στη συνέχεια αναλύονται οι στόχοι και η στρατηγική που υιοθετείται σε κάθε άξονα προτεραιότητας, καθώς και τα μέτρα που προβλέπονται για την επίτευξη των στόχων αυτών. Οι Άξονες, τα μέτρα/καθεστώτα με ένδειξη της νομικής βάσης θέσπισης των καθώς και οι επιλέξιμες δράσεις κάθε μέτρου παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1 (Παράρτημα ΙΙΙ).

4.3.1. Άξονας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς γεωργίας, δασοκομίας και κτηνοτροφίας

Ο Άξονας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς γεωργίας, δασοκομίας και κτηνοτροφίας» έχει ως αντικείμενο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της κυπριακής γεωργικής παραγωγής, έτσι ώστε αυτή να μπορεί να ανταπεξέρχεται στις πιέσεις που θα προέλθουν από την πιθανή διεύρυνση της εισαγωγικής διείσδυσης αφ' ενός, και αφετέρου να διευρύνει τις εξαγωγικές της επιδόσεις. Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις αποσκοπούν στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών και στην προσφορά στην κατανάλωση νέων και σαφώς βελτιωμένων ποιοτικά προϊόντων.

Η διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στα προϊόντα που η Κύπρος έχει συγκριτικό πλεονέκτημα αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την κυπριακή γεωργία. Οι ενισχύσεις στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κυρίως του γεωργικού τομέα με ιδιαίτερη εστίαση σε τομείς και προϊόντα στα οποία υπάρχει ή μπορεί δυνητικά να υπάρξει συγκριτικό πλεονέκτημα όπως για παράδειγμα τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης, τα βιολογικά προϊόντα, τα αρωματικά φυτά, τα πρώιμα και τα φυλλώδη λαχανικά. Με τις πιστώσεις του άξονα θα επιδιωχθεί η στήριξη των κυπριακών γεωργικών προϊόντων έτσι ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών (εσπεριδοειδή, πατάτες, λαχανικά κλπ). Τα κυπριακά προϊόντα ήδη αποτελούν την πρώτη επιλογή των Κυπρίων καταναλωτών, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται σαφής προώθησή τους στην εσωτερική αγορά καθώς και ο εξαγωγικός προσανατολισμός τους σε τρίτες χώρες. Αυτό θα γίνει με την προώθηση ποιοτικών προϊόντων αλλά και προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία. Η προσπάθεια θα επικεντρωθεί στην βελτίωση των μεθόδων τυποποίησης, αποθήκευσης, συσκευασίας και διάθεσης των προϊόντων. Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αλλά και στο φυσικό κεφάλαιο αποτελούν άμεσες προτεραιότητες της νέας προγραμματικής περιόδου. Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν θα προωθούν την επιχειρηματικότητα, την μεταφορά της γνώσης, την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων καθώς και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού και τη προώθηση της καινοτομίας. Κατά τον σχεδιασμό των μέτρων που στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη για αειφορική γεωργία με ιδιαίτερη έμφαση στην αειφορική διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στον Άξονα 1 είναι:

Μέτρα που αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης και στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού:

- Μέτρο 111: Δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών, για τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργία, των τροφίμων και της δασοκομίας
- Μέτρο 112: Εγκατάσταση νέων γεωργών
- Μέτρο 113: Πρόωρη συνταξιοδότηση γεωργών και γεωργικών εργατών
- Μέτρο 114: Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές

Μέτρα που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού δυναμικού και στην προαγωγή της καινοτομίας:

- Μέτρο 121: Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Μέτρο 123: Αύξηση της αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων
- Μέτρο 125: Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας και της δασοκομίας

Μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής προϊόντων:

- Μέτρο 131: Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία
- Μέτρο 132: Στήριξη γεωργών που συμμετέχουν σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων
- Μέτρο 133: Στήριξη ομάδων παραγωγών για δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα τροφίμων

Μέτρα που αποσκοπούν στη Χρήση γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών:

- Μέτρο 142: Δημιουργία ομάδων παραγωγών

4.3.2. Άξονας 2: Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος και του Τοπίου

Ο Άξονας 2 «Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος και του Τοπίου» έχει ως αντικείμενο την προστασία και την ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών, την διατήρηση της βιοποικιλότητας, την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών, την ανάπτυξη των γεωργικών και δασοκομικών συστημάτων σε περιοχές υψηλής φυσικής αξίας και παραδοσιακών τοπίων, τη προστασία και ορθολογική χρήση των υδάτων και τον περιορισμό των επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών.

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου αποτελεί εξίσου σημαντική προτεραιότητα για την Κύπρο. Η διατήρηση της γεωργικής γης και του παραδοσιακού τοπίου, κυρίως στις ορεινές / ημιορεινές περιοχές του νησιού αποτελούν μείζονες στρατηγικές προτεραιότητες. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην αντιμετώπιση του φαινομένου της εντατικοποίησης της φυτικής και ζωικής παραγωγής που παρατηρείται σε κάποιους παραγωγικούς τομείς τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο. Η διατήρηση, κυρίως, αλλά και η περαιτέρω ενίσχυση της βιοποικιλότητας μέσω στοχευμένων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων (όπως η βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων, η διατήρηση των παραδοσιακών αμπελιών και των γηγενών φυλών αγελάδων και προβάτων, η αμειψισπορά, η ολοκληρωμένη διαχείριση παραγωγής και η καλλιέργεια έναντι ζιζανιοκτονίας), η ποιοτική αναβάθμιση των εδαφών, η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των

υδατικών πόρων και συστημάτων, καθώς και η μείωση των επιπτώσεων από την αλλαγή του κλίματος αποτελούν θέματα ύψιστης προτεραιότητας. Η στήριξη των περιοχών Φύση 2000 (περιλαμβανομένων των δασικών περιοχών), η παροχή εξισωτικής αποζημίωσης καθώς και μια σειρά αγροπεριβαλλοντικών μέτρων θα βοηθήσουν σημαντικά στην επίτευξη των ευρύτερων ευρωπαϊκών στόχων του Γκέτεμποργκ. Επιπλέον, η εθνική στρατηγική στοχεύει στην αειφορική διαχείριση και την ενίσχυση του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και περιλαμβάνει κατά σειρά προτεραιότητας την προστασία των δημόσιων και ιδιωτικών δασών από τις πυρκαγιές, την ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου των δασών καθώς και τη δάσωση για περιβαλλοντικούς σκοπούς.

Τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στον Άξονα 2 είναι:

Μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης:

- Μέτρο 211: Ενισχύσεις στους γεωργούς ορεινών περιοχών για φυσικά μειονεκτήματα
- Μέτρο 212: Ενισχύσεις στους γεωργούς περιοχών με μειονεκτήματα
- Μέτρο 213: Ενισχύσεις στους γεωργούς περιοχών με μειονεκτήματα, εκτός των ορεινών περιοχών
- Μέτρο 214: Αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις

Μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση δασικής γης:

- Μέτρο 221: Πρώτη δάσωση γεωργικών γαιών
- Μέτρο 222: Πρώτη εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων σε γεωργική γη
- Μέτρο 223: Πρώτη δάσωση μη γεωργικών γαιών
- Μέτρο 224: Ενισχύσεις Natura 2000
- Μέτρο 225: Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις
- Μέτρο 226: Αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και εισαγωγή δράσεων πρόληψης
- Μέτρο 227: Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις

4.3.3. Άξονας 3: Διαφοροποίηση της Βελτίωσης της Ποιότητας Ζωής

Ο Άξονας 3 «Διαφοροποίηση της Βελτίωσης της Ποιότητας Ζωής» επιδιώκει τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης, την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την εξασφάλιση της διαρκούς ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών, τη διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η αναβίωση φθινουσών

περιοχών των οποίων η τοπική οικονομία εξαρτάται άμεσα από τον πρωτογενή τομέα και την παροχή προοπτικών ανάπτυξης και εξέλιξης.

Η ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές αποτελεί επίσης μείζονα στρατηγική προτεραιότητα για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Η αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές μέσω υλοποίησης έργων υποδομής και της στήριξης του επιχειρηματικού κλίματος και της επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους αποτελούν επιμέρους στρατηγικές επιλογές. Η στήριξη συμπληρωματικών τουριστικών δραστηριοτήτων από κοινού με τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τον τουρισμό της υπαίθρου που θα καλυφτούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία δημιουργεί τα θεμέλια για περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη. Απώτερος στόχος είναι η ανατροπή της ηλικιακής κλίμακας και η κοινωνικό-οικονομική αναζωογόνηση της Κυπριακής υπαίθρου προστατεύοντας ταυτόχρονα το οικιστικό και φυσικό περιβάλλον. Η εστίαση κατά προτεραιότητα στις ορεινές περιοχές είναι δεδομένη αφού εκεί παρουσιάζονται τα κυριότερα προβλήματα. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση των διοικητικών μηχανισμών και στην προώθηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών μέσω της συνεργασίας και εφαρμόζοντας την προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω. Η ενίσχυση των ικανοτήτων/ δυνατοτήτων των Ομάδων Τοπικής Δράσης αποτελεί βασική προτεραιότητα του κράτους.

Τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στον Άξονα 3 είναι:

Μέτρα για τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας:

- Μέτρο 313: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων

Μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές:

- Μέτρο 321: Ανάπτυξη Κέντρων Κοινοτικών/ Κοινωνικών παροχών
- Μέτρο 322: Αναζωογόνηση και ανάπτυξη της υπαίθρου
- Μέτρο 323: Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς
- Μέτρο 341: Απόκτηση δεξιοτήτων εμφύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης

4.3.4. Άξονας 4: Leader

Ο Άξονας 4 «Leader» αποσκοπεί στη δημιουργία και βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης LEADER.

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες στηρίζεται το τοπικό παραγωγικό σύστημα, η ισόρροπη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και η τοπική ανάπτυξη σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.

Η εθνική στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από τους τρεις βασικούς άξονες προτεραιότητας 1, 2 και 3 στους οποίους κατανέμεται το συνολικό ποσό σε ποσοστά περίπου 45%, 45% και 10% αντίστοιχα. Ο Άξονας 4 που αφορά την βελτίωση των τοπικών αναπτυξιακών ικανοτήτων είναι οριζόντιος και θα λάβει ποσοστό 2.5% που θα αντλείται κυρίως μέσα από τους τρεις άλλους άξονες προτεραιότητας.

Τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στον Άξονα 4 είναι:

Μέτρα για εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης:

- Μέτρο 411: Ανταγωνιστικότητα
- Μέτρο 412: Περιβάλλον/ διαχείριση της γης
- Μέτρο 413: Ποιότητα ζωής/ διαφοροποίηση
- Μέτρο 421: Διατοπική και διεθνική συνεργασία
- Μέτρο 431: Λειτουργία της ομάδας τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση

4.3.5. Τεχνική υποστήριξη

Μέσα από την «τεχνική υποστήριξη» καλύπτεται η ετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση, δημοσιότητα, έλεγχος και η αξιολόγηση των μέτρων και γενικά του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και ορισμένες αναγκαίες δαπάνες της Αρχής Διαχείρισης του Σχεδίου που στοχεύουν στη διασφάλιση της αποδοτικής διαχείρισης του.

Το Μέτρο που περιλαμβάνεται στην Τεχνική υποστήριξη είναι:

- Μέτρο 511: Τεχνική βοήθεια

Στο Μέτρο περιλαμβάνονται, ειδικότερα, δράσεις που αφορούν:

- Γενικά στη «δημοσιότητα – πληροφόρηση» του Προγράμματος.
- Ειδικότερα στη μέγιστη δυνατή «ενημέρωση» των δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος και του κοινού γενικότερα.
- Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.

- Βελτιώσεις στις απαιτούμενες εργασίες για την αξιολόγηση (δημιουργία baseline, ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειριών).
- Στην υποβοήθηση εφαρμογής μέτρων και δράσεων του Προγράμματος και της αγροτικής ανάπτυξης γενικότερα με εμπειρογνώμονες, μελέτες κ.τ.λ.
- Συμμετοχή λειτουργών που εμπλέκονται στην εφαρμογή και διαχείριση του Προγράμματος σε συνέδρια και εκπαιδεύσεις τα οποία βοηθούν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- Ανταλλαγή επισκέψεων και συνεργασία με τις αντίστοιχες υπηρεσίες διαχείρισης και πληρωμών άλλων κρατών μελών.
- Διοργάνωση συνεδρίων με θέμα την Αγροτική Ανάπτυξη.
- Τη σύσταση και λειτουργία του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου.
- Οποιοσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν σαν στόχο την ορθολογικότερη, αποδοτικότερη, αποτελεσματικότερη εφαρμογή του Προγράμματος άλλα και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης

4.4. Αιτιολόγηση Προτεραιοτήτων με βάση τα όσα αναφέρονται στις Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές και το ΕΣΣΑΑ

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση και αποτυπώνει τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία του τόπου τα οποία αφορούν την χαμηλή παραγωγικότητα των εκμεταλλεύσεων, το υψηλό κόστος παραγωγής, το μικρό μέγεθος του αγροτικού κλήρου, τον υψηλό μέσο όρο ηλικίας των γεωργών και την χαμηλή ικανότητα διαχείρισης, την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, το χαμηλό ποσοστό δεντροφύτευσης και την έλλειψη νερού καθώς επίσης την υποαπασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και την έλλειψη εναλλακτικών μορφών απασχόλησης πέραν της γεωργίας.

Τα μέτρα του Άξονα 1 με ποσοστό συμμετοχής περίπου 45% στο Προγραμματικό Έγγραφο έχουν ως βασικό στόχο την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών προϊόντων του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και σε τρίτες χώρες και την περαιτέρω ενίσχυση των τομέων που πλεονεκτούν συγκριτικά με τους υπόλοιπους τομείς παραγωγής καθώς επίσης και την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της γεωργίας του τόπου.

Τα μέτρα στον Άξονα 2 με ποσοστό 45% ενισχύουν την αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και δημιουργούν κίνητρα για ενδυνάμωση και αξιοποίηση των δασικών πόρων.

Τα δύο μέτρα στον Άξονα 3 με 10% ποσοστό συμμετοχής στο Προγραμματικό Έγγραφο ενισχύουν την οικονομική διαφοροποίηση και βελτιώνουν τις υποδομές διαβίωσης στις περιοχές εφαρμογής του Προγράμματος.

Επιπλέον τα μέτρα στον Άξονα 4 με περίπου 2,5% ποσοστό συμμετοχής δημιουργούν μία οριζόντια γέφυρα μεταξύ των μέτρων των άλλων αξόνων με σκοπό τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων.

4.5. Σύνοψη του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης

Στον πίνακα του Παραρτήματος III αναλύεται περαιτέρω η δομή του προγράμματος όπως αναλύθηκε παραπάνω.

5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Η προετοιμασία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης αποτέλεσε μια μακρά διαδικασία. Στον προγραμματισμό της Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην ενεργό συμμετοχή των διάφορων ενδιαφερόμενων και επηρεαζόμενων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και ειδικά οι Αγροτικές Οργανώσεις είχαν κληθεί εκ των προτέρων (από Σεπτέμβριο 2005) να υποβάλουν τις προτάσεις τους τόσο για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο όσο και για το Πρόγραμμα 2007-2013.

Το Τμήμα Γεωργίας άρχισε την ετοιμασία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης τον Φεβρουάριο του 2006 λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φορέων οι οποίες είναι πολύ καλά γνωστές στις κυβερνητικές υπηρεσίες λόγω της συνεχούς στενής συνεργασίας μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Στις 15 Μαΐου 2006, οι πρώτες προτάσεις για τα μέτρα που θα περιλαμβάνονταν στο ΠΑΑ στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης είχαν ετοιμαστεί. Το πρώτο προσχέδιο παρουσιάστηκε στις Αγροτικές Οργανώσεις και σε άλλες μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΚΕΒΕ, ΟΕΒ, κλπ) και στους διάφορους παραγωγικούς τομείς στις 29 Σεπτεμβρίου και 6 Οκτωβρίου 2006.

Τον Σεπτέμβριο και Οκτώβριο 2006 παρουσιάστηκε στους εταίρους προσχέδιο των μέτρων του Νέου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013. Μετά από διάφορες ερωτήσεις και απαντήσεις, δόθηκε στους εταίρους χρονικό διάστημα 10 ημερών να αποστείλουν τυχόν σχόλια πράγμα που έγινε και αυτά λήφθηκαν υπόψη για την ετοιμασία του τελικού κειμένου του πρώτου προσχεδίου (Φεβρουάριος 2007), ενώ μετά από σειρά διαβουλεύσεων ο καταρτισμός του τελικού σχεδίου ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2007.

Στόχος της πιο πάνω διαδικασίας ήταν ο προσδιορισμός εκείνης της προσέγγισης που θα εξασφάλιζε την κατανομή των πιστώσεων με το βέλτιστο αποτέλεσμα για την αγροτική ανάπτυξη αλλά και το περιβάλλον, καθώς αυτό αποτελεί βασική συνιστώσα και στόχο του προγράμματος. Όπως είναι φυσικό, κατά τη διαδικασία αυτών των προσεγγίσεων εξετάστηκαν από το Υπουργείο διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες, κάθε μια από τις οποίες κατέληγε σε διαφορετικό λίγο ή πολύ Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, ανάλογα με τους άξονες ανάπτυξης που επιλέγονταν ή με τη σύνθεση και τη βαρύτητα των μέτρων κάθε άξονα.

Οι εναλλακτικές αυτές λύσεις, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κύριες εναλλακτικές, την ΕΛ0, ΕΛ1 και ΕΛ2, όπως εξετάζονται αναλυτικά στη συνέχεια και

αξιολογούνται στην παρούσα μελέτη από πλευράς περιβαλλοντικής απόδοσης της κάθε μιας.

Ως ΕΛ0 συμβολίζεται η μηδενική λύση, δηλαδή η λύση που δεν προβλέπει κανένα Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και που ουσιαστικά ισοδυναμεί με τη μη ενίσχυση, δηλαδή με τη φυσική εξέλιξη του πρωτογενή τομέα στην Κύπρο. Ως ΕΛ1 συμβολίζεται η προτεινόμενη λύση, δηλαδή το προτεινόμενο πρόγραμμα με τους άξονες και τα μέτρα που περιλαμβάνει. Τέλος, ως ΕΛ2 συμβολίζεται μια εναλλακτική δυνατότητα του ΠΑΑ, η οποία περιλαμβάνει αρκετές διαφοροποιήσεις σε μέτρα του προγράμματος σε σχέση με το προτεινόμενο, ενώ δίνει διαφορετική βαρύτητα σε διάφορες ενισχύσεις, και που αποτελεί το Προσχέδιο του ΠΑΑ όπως είχε ολοκληρωθεί τον Φεβρουάριο του 2007.

Στον Πίνακα 2 αναφέρονται συνοπτικά οι εναλλακτικές λύσεις που εξετάστηκαν.

Πίνακας 2: Εναλλακτικές λύσεις

Εναλλακτική Λύση	Περιγραφή	Παρατηρήσεις
ΕΛ0	Κανένα Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	Μηδενική λύση
ΕΛ1	Προτεινόμενο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	Προτεινόμενη λύση
ΕΛ2	Εναλλακτικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Προσχέδιο Φεβρουαρίου 2007)	Εναλλακτική Λύση

5.1. Μηδενική Λύση ΕΛ0

Η μηδενική λύση ισοδυναμεί με τη διατήρηση της τρέχουσας κατάστασης και την εγκατάλειψη προώθησης του ΠΑΑ. Η λύση αυτή δεν εξυπηρετεί την Κοινή Αγροτική Πολιτική ούτε τους εθνικούς και κοινοτικούς στόχους σχετικά με την αγροτική εξέλιξη. Η γεωργία, η κτηνοτροφία και η δασοκομία αφήνονται στη φυσική τους εξέλιξη, δεν προωθείται ο εκσυγχρονισμός, η αναδιάρθρωση, η ποιότητα της παραγωγής, η βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, η αειφορική χρήση, η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές κτλ.

Η κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα ο πρωτογενής τομέας είναι αποτέλεσμα ενισχύσεων από προηγούμενα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, ενώ στην εναλλακτική λύση αυτή δεν υλοποιούνται οι ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Είναι φανερό, ότι η μηδενική λύση δεν ισοδυναμεί μόνο με στασιμότητα της αγροτικής κατάστασης, αλλά ίσως ακόμα με υποβάθμιση αυτής σε σχέση με τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία υπήρχε μια σημαντική ενίσχυση της γεωργικής δραστηριότητας. Όμως η υποβάθμιση της αγροτικής κατάστασης θα προκαλούσε υποβάθμιση και του περιβάλλοντος συνολικά, όπως φάνηκε από τα προβλήματα που επισημάνθηκαν στο κεφάλαιο 4 ανά περιβαλλοντική παράμετρο, και που οφείλονται εν μέρει και στη μέχρι σήμερα

μορφή ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας. Συνεπώς η μηδενική λύση ΕΛ0 αποτελεί μια μη - φιλοπεριβαλλοντική λύση.

5.2. Κύρια Λύση ΕΛ1 (Προτεινόμενο Πρόγραμμα)

Η λύση αυτή περιγράφεται αναλυτικά στο προηγούμενο κεφάλαιο. Πρόκειται για την προτεινόμενη λύση η οποία περιλαμβάνει τέσσερις άξονες, οι οποίοι δομούνται από επιμέρους μέτρα, και ένα οριζόντιο άξονα ενός μέτρου που προσβλέπει στην τεχνική υποστήριξη υλοποίησης του ΠΑΑ. Με τη λύση αυτή δίνεται μια συγκεκριμένη βαρύτητα σε κάθε μέτρο. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις αναλυτικότερα, πάντα σε επίπεδο ανάλυσης στρατηγικής, παρατίθενται σε επόμενο κεφάλαιο.

Στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος IV της παρούσας μελέτης, παρουσιάζεται η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και της βαρύτητας ανά άξονα και ανά μέτρο του Προγράμματος 2007-2013 της προτεινόμενης λύσης.

5.3. Εναλλακτική Λύση ΕΛ2 (Εναλλακτικό Πρόγραμμα)

Το Εναλλακτικό Πρόγραμμα ΕΛ2 αποτέλεσε την βάση του προγράμματος της λύσης ΕΛ1, και διαφέρει σε αριθμό μέτρων (συγκεκριμένα ένα μέτρο λιγότερο στους Άξονες 1, 2 και 3) αλλά και στην κατανομή των πιστώσεων μεταξύ αυτών, και συνολικά ανά άξονα. Στην ουσία, η λύση αυτή πρόκειται για το πρώτο προσχέδιο του ΠΑΑ 2007 - 2013 όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά τις διάφορες διαβουλεύσεις των εταίρων μέχρι το Φεβρουάριο του 2007. Έτσι, στο εναλλακτικό πρόγραμμα μερικά από τα επιμέρους μέτρα λαμβάνουν διαφορετική βαρύτητα, ενώ προσθαφαιρούνται μερικά μέτρα σε σχέση με το προτεινόμενο πρόγραμμα. Το σύνολο των πιστώσεων (Δημόσια Δαπάνη = Κοινοτική + Εθνική Συμμετοχή) στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα είναι το ίδιο με το Προτεινόμενο Πρόγραμμα. Εδώ σημειώνεται ότι στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα προβλέπεται επιπρόσθετη Συμπληρωματική Εθνική Χρηματοδότηση (Κρατικές Ενισχύσεις) βάσει του Άρθρου 89 του Καν. 1698/2005 της ΕΚ μεγέθους 55,3 εκατ. Ευρώ το οποίο σχεδόν μοιράζεται στους Άξονες 1 και 2, κάτι που δεν προβλέφθηκε για το Εναλλακτικό Πρόγραμμα. Συγκεκριμένα, η Κρατική Ενίσχυση αυτή δίδεται στο καθεστώς 1.5.1 Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις του Μέτρου 1.5 του Άξονα 1 (ύψος Κρατικής Ενίσχυσης 26.290.328 Ευρώ), και στο Μέτρο 2.3 Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις του Άξονα 2 (ύψος Κρατικής Ενίσχυσης 29.000.000 Ευρώ).

Το σύνολο των πιστώσεων στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα κατανέμεται διαφορετικά σε σχέση με το Προτεινόμενο Πρόγραμμα, δίνοντας αυξημένη βαρύτητα σε ορισμένες δράσεις και αντίστοιχα μειωμένη σε κάποιες άλλες. Με τον τρόπο αυτό το Εναλλακτικό Πρόγραμμα δίνει διαφορετικές προτεραιότητες και προωθεί περισσότερο ή λιγότερο τους επιμέρους τομείς της αγροτικής ανάπτυξης. Σε κάθε περίπτωση λοιπόν συνιστά ένα άλλο πρόγραμμα, που έχει διαφορετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Στον Πίνακα 2 του Παραρτήματος IV παρουσιάζεται η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και της βαρύτητας ανά άξονα και ανά μέτρο του Εναλλακτικού Προγράμματος 2007-2013.

Από την σύγκριση που γίνεται μεταξύ του Προτεινόμενου Προγράμματος (ΕΛ1) και του Εναλλακτικού Προγράμματος (ΕΛ2) παρατηρούνται τα εξής:

- Ο Άξονας 1 του Προτεινόμενου Προγράμματος παρουσιάζει σημαντική αύξηση τόσο σε βαρύτητα (4%) στο όλο Πρόγραμμα όσο και σε δημόσια δαπάνη (περίπου 13 εκατ. Ευρώ) ενώ συμπεριλαμβάνει και την κρατική ενίσχυση (26,3 εκατ. Ευρώ) η οποία στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα δεν συμπεριλήφθηκε. Η αύξηση της Δημόσιας Δαπάνης στον Άξονα 1 του Προτεινόμενου Προγράμματος απορροφάται κυρίως από το Μέτρο 121 (1.5 Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων) κάτω από το Καθεστώς ενισχύσεως 1.5.1 Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, το οποίο λαμβάνει επιπρόσθετα και όλη την Κρατική Ενίσχυση (26,3 εκατ. Ευρώ). Αυξημένη δημόσια δαπάνη κατά 2 εκατ. Ευρώ προβλέπεται και για το Μέτρο 112 (1.2 Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών) ενώ υπάρχει και επιπρόσθετα το Μέτρο 131 (1.10 Ειδικές Ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε. Επιτροπής) το οποίο ενισχύεται με 4 εκατ. Ευρώ. Τέλος, στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα προβλέπεται μείωση της δημόσιας δαπάνης της τάξης των 8 εκατ. Ευρώ στο Μέτρο 132 (Καθεστώς 1.8.1 Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων).
- Ο Άξονας 2 του Προτεινόμενου Προγράμματος προβλέπει αυξημένη δημόσια δαπάνη (4,8 εκατ. ευρώ) και αντίστοιχη μικρή αύξηση (1.5%) σε σχέση με την βαρύτητα στο όλο Πρόγραμμα έναντι της Εναλλακτικής Λύσης. Οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται αρχικά στο γεγονός ότι στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα και στο Μέτρο 214 (2.3 Αγροπεριβαλλοντικές Ενισχύσεις) προβλέπεται η εισαγωγή ενός επιπρόσθετου Καθεστώτος 2.3.8 με τίτλο «Παροχή Ενισχύσεων για τη διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της Άγριας Πανίδας», στο οποίο πιστώθηκε επιπρόσθετη δαπάνη 1,8

εκατ. ευρώ ενώ επίσης, αυξήθηκε η δαπάνη σε σύγκριση με αυτή που προβλεπόταν στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα για το Μέτρο 226 (Μέτρο 2.5 Προστασία των Δασών από τις Πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών) κατά 3 εκατ. Ευρώ. Τέλος, άλλη διαφοροποίηση η οποία όμως είναι ασήμαντη αλλά γίνεται για σκοπούς πληρότητας της σύγκρισης των δύο Προγραμμάτων, είναι το ότι στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα το Μέτρο 213 αποτελεί ανεξάρτητο Μέτρο (2.2 Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές ΦΥΣΗ 2000), ενώ στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα το Μέτρο 213 συμπεριλαμβάνεται στο Μέτρο 2.1 Παροχή Εξισωτικών Πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές. Επίσης σημειώνεται ότι, στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα το Μέτρο 2.3 Αγροπεριβαλλοντικές Ενισχύσεις, προβλέπονται Κρατικές Ενισχύσεις ύψους 29 εκατ. Ευρώ έναντι καμίας στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα.

- Ο Άξονας 3 του Προτεινόμενου Προγράμματος παρουσιάζει σημαντική μείωση σε σχέση με τη δημόσια δαπάνη (περίπου 16 εκατ. Ευρώ) που προβλέπεται στο Εναλλακτικό Πρόγραμμα και σε σχέση με τη βαρύτητα του (4,9 %) στο όλο Πρόγραμμα. Συγκεκριμένα, το Μέτρο 313 που υλοποιείται μέσω του Μέρου 3.1 (Ενθάρρυνση Τουριστικών δραστηριοτήτων), παρουσιάζει μείωση στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα της τάξης του 2,7 εκατ. Ευρώ, ενώ και τα Μέτρα 321, 323 που υλοποιούνται στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα μέσω του Μέρου 3.2 (Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου) παρουσιάζει μείωση στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα ύψους 13,6 εκατ. Ευρώ. Επίσης, στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα προστίθεται το Μέτρο 341 (Μέτρο 3.3 Απόκτηση δεξιοτήτων για υλοποίηση μίας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης) με πιστωμένη δημόσια δαπάνη 300,000 Ευρώ.
- Ο Άξονας 4 παραμένει ο ίδιος και στα δύο Προγράμματα και σε επίπεδο πιστώσεων και σε βαρύτητα, με ακριβώς τις ίδιες δράσεις μέτρα στα οποία τους αναλογούν οι ίδιες πιστώσεις.
- Τέλος, ο Άξονας 5 που υλοποιείται μέσω του Μέρου 511 (Μέτρο 5.1 Τεχνική Υποστήριξη) παρουσιάζει μείωση στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα της τάξης του 1,8 εκατ. ευρώ στις πιστωμένες δημόσιες δαπάνες και στην όλη βαρύτητα στο Προγράμματος της τάξης του 0,6%.

Παρατηρείται ότι τα μέτρα 112, 121, 214, και 226 παρουσιάζουν σημαντική αύξηση της βαρύτητας και της δαπάνης στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα (ΕΛ1), ενώ τα μέτρα 132, 313, 321, 323, 511 παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Επίσης στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα εμφανίζονται 2 νέα μέτρα, το 131 και το 341.

Από τις διαφοροποιήσεις αυτές είναι έκδηλο ότι το Προτεινόμενο Πρόγραμμα ενισχύει τα Μέτρα του Άξονα 1 και του Άξονα 2, ενώ δίνει μικρότερη βαρύτητα στον Άξονα 3 αλλά και στην τεχνική υποστήριξη του Προγράμματος.

Ειδικότερα, μέσα από την προτεινόμενη λύση και σε σχέση με τον Άξονα 1 προωθούνται περισσότερο τα μέτρα που αποσκοπούν:

- Στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
- Στην ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών

Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν δράσεις οι οποίες, επιφέρουν άμεσες και έμμεσες θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και τοπικές και μικρής σημαντικότητας αρνητικές επιπτώσεις στο έδαφος, τα ύδατα, την ατμόσφαιρα, τη χλωρίδα – πανίδα που μπορούν να προκύψουν από τη κατασκευή έργων στη γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα, από την προώθηση των μονάδων μεταποίησης, αλλά και από την κατασκευή έργων όπως μονάδες βιολογικού καθαρισμού, υποδομές πρόσβασης σε νέα γεωργική και δασική γη, οικοδομικές εργασίες κ.α.

Επίσης, μειώνονται οι ενισχύσεις του Μέτρου 132 (Εκπλήρωση των προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία), το οποίο μέτρο αφορά κυρίως δράσεις που αποσκοπούν στην εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων ποιότητας (βιολογικής γεωργίας, προστασίας των γεωργικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων) εθνικών προτύπων (εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης στη φυτική παραγωγή AGRO, εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης για τη διασφάλιση της ποιότητας του χοίρειου κρέατος). Η εφαρμογή των απαιτήσεων των παραπάνω προτύπων και συστημάτων στον γεωργικό τομέα περιλαμβάνει και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, των λιπασμάτων και των φυτοπροστατευτικών προϊόντων, κατά την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, γεγονός που οδηγεί στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Στον κτηνοτροφικό τομέα προβλέπονται απαιτήσεις διαχείρισης που διασφαλίζουν τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και το περιβάλλον. Τέλος, με την εφαρμογή των προτύπων επιτυγχάνεται αύξηση της προστιθέμενης αξίας για τα πρωτογενή προϊόντα του γεωργικού τομέα και βελτίωση του εισοδήματος του γεωργικού πληθυσμού, με αποτέλεσμα τη συνέχιση της απασχόλησής τους στον πρωτογενή τομέα.

Τέλος, και σε σχέση με τον Άξονα 1, το νέο μέτρο που υιοθετείται στο προτεινόμενο πρόγραμμα (131 Εκπλήρωση των προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία) περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν κυρίως στην ηλεκτρονική σήμανση αιγοπροβάτων, που επιβάλλεται από τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης και συμβάλλει στη συμμόρφωση των απαιτήσεων της βιολογικής κτηνοτροφίας. Τα περιβαλλοντικά οφέλη του μέτρου αυτού προβλέπονται να είναι έμμεσα και

συνδέονται με την προστασία του εδάφους και των υδάτων και την άμβλυση των κλιματικών παραγόντων.

Μέσα από την προτεινόμενη λύση ενισχύονται περισσότερο τα μέτρα του Άξονα 2 που αποσκοπούν:

- Στην Παροχή Ενισχύσεων για τη διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της άγριας πανίδας (που αποτελεί νέο Μέτρο σε σχέση με το Εναλλακτικό Πρόγραμμα)
- Στην Προστασία των Δασών από τις Πυρκαγιές και στην αναδάσωση καμένων περιοχών

Οι δράσεις των πιο πάνω μέτρων σχετίζονται με την προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000), τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών. Επιπλέον, προωθούνται παρεμβάσεις προστασίας των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό, αέρα), καθώς και η αύξηση της δασικής έκτασης.

Τα παραπάνω μέτρα περιλαμβάνουν δράσεις που εκτιμάται ότι θα επιφέρουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και ιδιαίτερα στο έδαφος, στα νερά, στο τοπίο, στη βιοποικιλότητα αλλά και στον πληθυσμό. Συνεπώς με την αύξηση των προβλεπόμενων δαπανών στα μέτρα αυτά και γενικότερα στον Άξονα 2 αναμένεται να αυξηθούν και τα περιβαλλοντικά οφέλη από την υλοποίηση των επιλέξιμων δράσεων κάτι που θεωρείται σημαντικό πλεονέκτημα στην περιβαλλοντική αξιολόγηση του προτεινόμενου προγράμματος (ΕΛ1).

Ειδικότερα μετά τις πρόσφατες μεγάλες πυρκαγιές που εκδηλώθηκαν στην Κύπρο (Ιούλιος 2007), η ενίσχυση του Μέτρου 226 (Μέτρο 2.5 Προστασία των Δασών από τις Πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών) κρίνεται ιδιαίτερα ευεργετική και επίκαιρη, αφού αναμένονται έμμεσες και μόνιμες θετικές επιπτώσεις στη μείωση της διάβρωσης του εδάφους.

Τέλος, μέσα από την εναλλακτική λύση του προτεινόμενου προγράμματος (ΕΛ1) δίδεται μειωμένη ενίσχυση σε δαπάνες και βαρύτητα στον Άξονα 3 σε σχέση με το Εναλλακτικό Πρόγραμμα (ΕΛ2), και κυρίως σε μέτρα που αποσκοπούν:

- Ενθάρρυνση Τουριστικών δραστηριοτήτων
- Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου,

Ταυτόχρονα, στο προτεινόμενο πρόγραμμα (ΕΛ1) προστίθεται το Μέτρο 3.3 Απόκτηση δεξιοτήτων για υλοποίηση μίας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, το οποίο δεν συνδέεται με αναμενόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Τα πιο πάνω μέτρα εκτιμάται ότι γενικά ωθούν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση κυρίως του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα, αλλά ταυτόχρονα προϋποθέτουν και κατασκευή έργων υποδομής τα οποία δύναται να επιφέρουν ασήμαντες αρνητικές επιπτώσεις κατά το στάδιο κατασκευής κυρίως σε παραμέτρους του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο Άξονας 4, όπως έχει ήδη αναφερθεί δεν έχει διαφορές μεταξύ των δύο εναλλακτικών λύσεων.

Η μείωση της προβλεπόμενης δαπάνης του Άξονα 5 στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα δεν επηρεάζει την περιβαλλοντική αξιολόγηση και σύγκριση των δύο λύσεων, και έτσι μαζί με τον Άξονα 4 δεν λήφθηκαν υπόψη στην συγκριτική αξιολόγηση.

5.4. Αξιολόγηση Εναλλακτικών Δυνατοτήτων

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ανάλυση των εναλλακτικών λύσεων, είναι αρχικά προφανές ότι η μηδενική λύση κρίνεται ως η δυσμενέστερη, τόσο για την εξέλιξη της αγροτικής ανάπτυξης, όσο και για την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Όσον αφορά στις άλλες δυο εναλλακτικές δυνατότητες, στον Πίνακα 4 επιχειρείται μια συγκριτική αξιολόγηση των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται συνοπτικά οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των Αξόνων 1, 2 και 3 των δύο προγραμμάτων σε κάθε επιμέρους περιβαλλοντική παράμετρο χρησιμοποιώντας ένα σύστημα βαθμολόγησης το οποίο αναλύεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3: Σύστημα βαθμολόγησης επιπτώσεων

Βαθμός Επίπτωσης	Ένταση Επίπτωσης στην Περιβαλλοντική Παράμετρο
3	Μεγάλη Θετική
2	Μέτρια Θετική
1	Μικρή Θετική
0	Καμία
-1	Μικρή Αρνητική
-2	Μέτρια Αρνητική
-3	Μεγάλη Αρνητική

Οι περιβαλλοντικές παράμετροι που επιλέχθηκαν όπως αποτελέσουν τα κριτήρια της αξιολόγησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον είναι αυτές που αναφέρονται στον Νόμο 102(Ι)/2005 που προβλέπει για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο

περιβάλλον ορισμένων σχεδίων ή/και προγραμμάτων. Πιο κάτω επεξηγεται τι εξετάζεται για κάθε περιβαλλοντική παράμετρο:

- Βιοποικιλότητα: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα της περιοχής μελέτης από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ
- Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στον Ανθρώπινο πληθυσμό, στην Ανθρώπινη Υγεία και σε οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ
- Πανίδα, Χλωρίδα: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στην Πανίδα και την Χλωρίδα της περιοχής όπου εφαρμόζονται οι συγκεκριμένες δράσεις του ΠΑΑ
- Έδαφος: Εξετάζονται οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ στα εδαφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής
- Ύδατα: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στα επιφανειακά και υπόγεια νερά της περιοχής από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ
- Ατμόσφαιρα: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στην Ατμόσφαιρα από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ
- Κλιματικοί Παράγοντες: Εξετάζονται οι επιπτώσεις στο τοπικό κλίμα της περιοχής μελέτης από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ
- Υλικά περιουσιακά στοιχεία: Εξετάζονται οι επιπτώσεις που δύναται να επιφέρει η εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ σε οποιαδήποτε υλικά αγαθά
- Πολιτιστική κληρονομιά: Εξετάζονται οι επιπτώσεις που δύναται να επιφέρει η εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ στην πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της αρχαιολογικής κληρονομιάς και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- Τοπίο: Εξετάζονται οι επιπτώσεις που δύναται να επιφέρει η εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ στο φυσικό, ιστορικό και παραδοσιακά ανθρωπογενές τοπίο

Το σύνολο των παραμέτρων που εξετάζονται αποτελεί μια ισορροπία και μια αντιπροσωπευτική εικόνα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον αντιπροσωπεύεται επαρκώς με τις παραμέτρους Βιοποικιλότητα, Πανίδα / Χλωρίδα, Έδαφος, Ύδατα, Ατμόσφαιρα και Κλιματικοί Παράγοντες, ενώ το ανθρωπογενές περιβάλλον αντιπροσωπεύεται επαρκώς από τις παραμέτρους Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία, Υλικά περιουσιακά στοιχεία, Πολιτιστική κληρονομιά και το Τοπίο.

Στην Αξιολόγηση που γίνεται στην συνέχεια η κάθε παράμετρος έχει την ίδια βαρύτητα (Βαρύτητα = 1), η οποία πολλαπλασιάζεται αρχικά με την ένταση της επίπτωσης που εκτιμάται ότι θα επιφέρει η υλοποίηση των δράσεων του κάθε Άξονα ανά περιβαλλοντική παράμετρο όπως υποδείχθηκε στον Πίνακα 3. Η εκτίμηση της έντασης της επίπτωσης γίνεται κάνοντας την απλή ερώτηση «Τι αντίκτυπο θα επιφέρει η υλοποίηση των δράσεων του συγκεκριμένου Άξονα στην συγκεκριμένη παράμετρο, και πόσο σημαντικός προβλέπεται αυτός να είναι?». Στη συνέχεια, η ένταση της επίπτωσης πολλαπλασιάζεται με την βαρύτητα του ποσοστού συμμετοχής του Άξονα στο όλο Πρόγραμμα έτσι ώστε να σταθμίζεται με το σύνολο των πιστώσεων που προβλέπονται για τον συγκεκριμένο Άξονα της συγκεκριμένης ΕΛ.

Στην συγκριτική αξιολόγηση που γίνεται για τις δύο ΕΛ, λόγω του ότι τα δύο προγράμματα είναι παρόμοια με πολύ λίγες διαφορές, κρίθηκε ορθό όπως χρησιμοποιηθούν οι ίδιες εντάσεις για κάθε επίπτωση σε κάθε Άξονα ανά περιβαλλοντική παράμετρο της κάθε ΕΛ, και έτσι η διαφοροποίηση της συνολικής βαθμολογίας είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού ύψους ενίσχυσης που προβλέπεται για κάθε Άξονα σε κάθε ΕΛ.

Και στα δύο προγράμματα, ο Άξονας 1 προτείνει μέτρα που ωθούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα. Προβλέπονται μικρής έντασης θετικές επιπτώσεις στο φυσικό και στο ανθρωπογενές περιβάλλον.

Ο Άξονας 2 προτείνει μέτρα που συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων. Όπως φαίνεται από την ανάλυση των επιπτώσεων του Άξονα 2 στον πίνακα που ακολουθεί, η εφαρμογή του θα επιφέρει ως επί το πλείστον μεσαίας έντασης θετικές επιπτώσεις κυρίως στο φυσικό περιβάλλον και μικρότερης έντασης θετικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον.

Ο Άξονας 3 προτείνει μέτρα που ωθούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση κυρίως του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και κατά κύριο λόγο έμμεσα, αλλά ταυτόχρονα προωθούν και έργα υποδομής τα οποία αναμένεται να επιφέρουν και άμεσες βραχυπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον κατά την φάση της κατασκευής ορισμένων έργων. Προβλέπεται ότι η εφαρμογή των δράσεων του Άξονα 3 θα επιφέρει μικρής έως και μεσαίας έντασης θετικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον, αλλά και μικρής έντασης αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.

Πίνακας 4: Συγκριτική Αξιολόγηση των Εναλλακτικών Λύσεων ΕΛ1 και ΕΛ2 και των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον

	Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Βαρύτητα Αξόνων %	Άθροισμα
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΛΥΣΗ ΕΛ1 – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ												
Άξονας 1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1		
	0	0,4323	0	0,4323	0,4323	0,4323	0,4323	0,4323	0	0,4323	43,23%	3,0261
Άξονας 2	3	2	3	2	2	1	2	0	0	1		
	1,3026	0,8684	1,3026	0,8684	0,8684	0,4342	0,8684	0	0	0,4342	43,42%	6,9472
Άξονας 3	-1	2	-1	-1	-1	1	0	2	1	1		
	-0,089	0,178	-0,089	-0,089	-0,089	0,089	0	0,178	0,089	0,089	8,90%	0,2670
Άξονας 4	0											
	0										2,65%	0
Άξονας 5	0											
	0										1,79%	0
Συνολική βαθμολογία Εναλλακτικής Λύσης ΕΛ1												10,2403
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΛΥΣΗ ΕΛ2 – ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ												
Άξονας 1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1		
	0	0,3925	0	0,3925	0,3925	0,3925	0,3925	0,3925	0	0,3925	39,25%	2,7475
Άξονας 2	3	2	3	2	2	1	2	0	0	1		
	1,2585	0,839	1,2585	0,839	0,839	0,4195	0,839	0	0	0,4195	41,95%	6,712
Άξονας 3	-1	2	-1	-1	-1	1	0	2	1	1		
	-0,1381	0,2762	-0,1381	-0,1381	-0,1381	0,1381	0	0,2762	0,1381	0,1381	13,81%	0,4143
Άξονας 4	0											
	0										2,65%	0
Άξονας 5	0											
	0										2,35%	0
Συνολική βαθμολογία Εναλλακτικής Λύσης ΕΛ2												9,8738

Όπως παρουσιάζεται και στους Πίνακες του Παραρτήματος IV, κάθε Άξονας φέρει μια βαρύτητα ως προς το σύνολο των Αξόνων 1 έως 5, δηλαδή λαμβάνει ένα συγκεκριμένο ποσοστό των συνολικών δαπανών. Οι βαρύτητες αυτές είναι διαφορετικές ανάμεσα στις δύο υπό εξέταση λύσεις, καθώς έχουν επηρεαστεί από τις βαρύτητες των επιμέρους μέτρων, οι οποίες είναι διαφορετικές. Πολλαπλασιάζοντας λοιπόν τη βαθμολογία των επιπτώσεων κάθε Άξονα με την αντίστοιχη βαρύτητά του και αθροίζοντας τα ποσά που προκύπτουν, οδηγούμαστε σε μια συνολική βαθμολογία για κάθε λύση. Προφανώς, η λύση που φέρει την υψηλότερη βαθμολογία είναι αυτή που επιφέρει και τις πιο θετικές επιπτώσεις (ή καλύτερα επιδράσεις) στο περιβάλλον. Σημειώνεται ότι δεν λήφθηκε υπόψη η Κρατική Ενίσχυση που δίδεται στο Προτεινόμενο Πρόγραμμα, εφόσον πρόκειται στην ουσία για συμπληρωματική ενίσχυση, και που όμως αν ληφθεί υπόψη τότε το προτεινόμενο πρόγραμμα θα είχε ψηλότερη βαθμολογία.

Από τη συγκριτική λοιπόν θεώρηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων προκύπτει ότι η λύση ΕΛ1 του Προτεινόμενου Προγράμματος αναμένεται να αποφέρει μεγαλύτερα περιβαλλοντικά οφέλη, κυρίως προς στο φυσικό περιβάλλον. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να εξαχθεί και από το γεγονός ότι δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην αειφορική χρήση της γεωργικής γης, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου. Ταυτόχρονα στη λύση ΕΛ1 περιορίζονται οι πιστώσεις προς τις κατασκευές, τη μεταποίηση, τις επιχειρήσεις κ.α. που επιβαρύνουν σχετικά τις παραμέτρους του φυσικού περιβάλλοντος. Από την άλλη μεριά, η εφαρμογή της ΕΛ2 πιθανώς να πρόσφερε μεγαλύτερα οφέλη κυρίως προς στο ανθρωπογενές περιβάλλον, μέσω δράσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας, όμως και παρόλα αυτά, συνδυάζοντας τα οφέλη και προς το ανθρωπογενές αλλά και προς το φυσικό περιβάλλον, φαίνεται ότι η ΕΛ1 και το Προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι ιδανικότερη λύση σε σχέση με την ΕΛ2.

Συνεπώς, η αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων με κριτήρια την περιβαλλοντική απόδοση, με ταυτόχρονη εξασφάλιση της εφικτής εφαρμογής τους και της επίτευξης των στόχων τους, αναδεικνύει ως προσέγγιση επιλογής την εναλλακτική λύση ΕΛ1, δηλαδή το προτεινόμενο σχέδιο ΠΑΑ.

Στη συνέχεια εξετάζονται οι γενικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από την προτεινόμενη λύση καθώς και οι γενικές κατευθύνσεις των μέτρων αντιμετώπισης που θα πρέπει να ληφθούν ώστε να μειωθούν περισσότερο ή και να εξαλειφθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

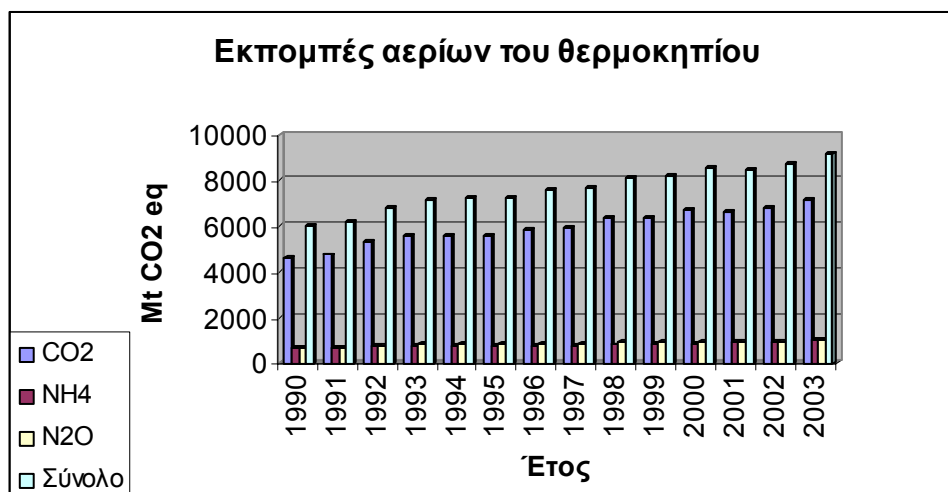
Στο παρόν Κεφάλαιο θα γίνεται αναφορά στην υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής που καλύπτει το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013. Η περιοχή μελέτη όπως έχει ήδη αναφερθεί καλύπτει όλη την Επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

6.1. Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας (Κλάδος Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα) είναι ο υπεύθυνος φορέας για τη συνεχή παρακολούθηση των επιπέδων των ατμοσφαιρικών ρύπων. Σήμερα το δίκτυο μέτρησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας και των συγκεντρώσεων διάφορων αέριων ρυπαντών περιλαμβάνει εννέα ειδικά εξοπλισμένους σταθμούς.

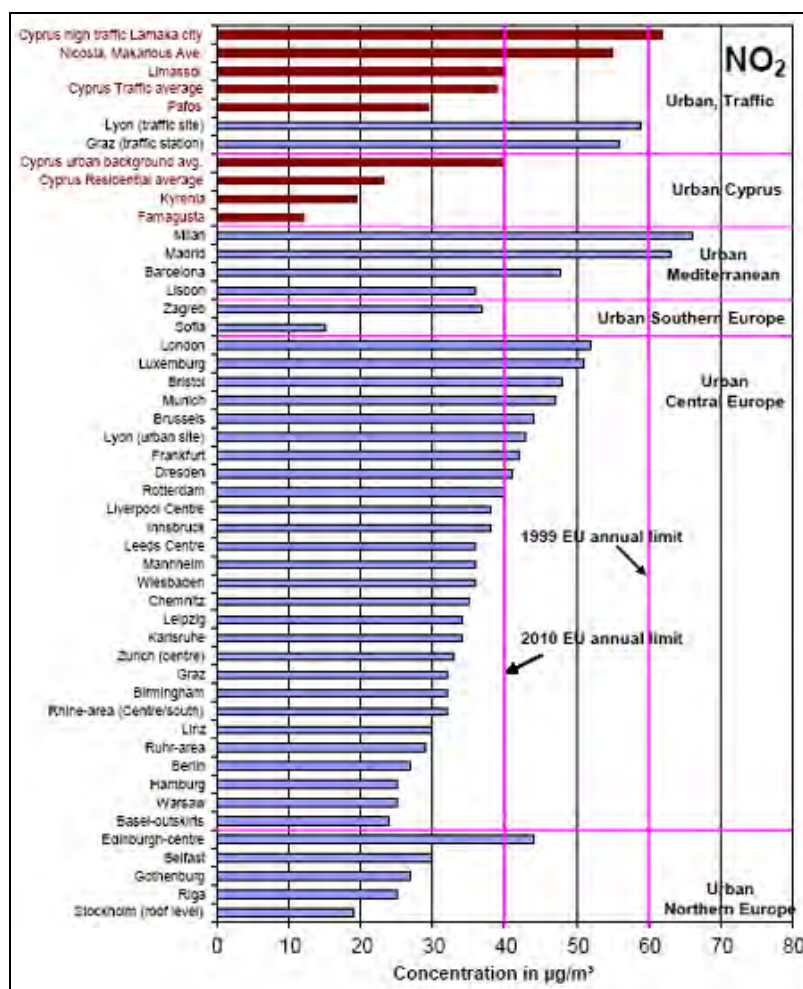
Οι ατμοσφαιρικοί ρύποι στην Κύπρο εμφανίζουν σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις σε αστικές και βιομηχανικές περιοχές. Μία αναλυτική μελέτη που εκπονήθηκε την περίοδο 2002 / 2003 έκανε σύγκριση των επιπέδων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Κύπρο με την κατάσταση σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής κατέδειξαν ότι οι συγκεντρώσεις αέριων ρύπων στην ατμόσφαιρα των Κυπριακών πόλεων είναι σχετικά υψηλές, σε σχέση με την μέση κατάσταση σε πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Εικόνες 6-1 – 6-3).

Επιπρόσθετα στο Γράφημα 6-1 που ακολουθεί διαφαίνεται η αυξητική τάση στις παραγόμενες ποσότητες θερμοκηπιακών αερίων στο νησί (CO_2 , NH_4 , N_2O). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τα υψηλά επίπεδα ρύπων που επικρατούν στο νησί τονίζοντας την επιτακτική ανάγκη λήψης αποτελεσματικότερων μέτρων.

Γράφημα 6-1: Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Κύπρο για την περίοδο 1990 - 2003

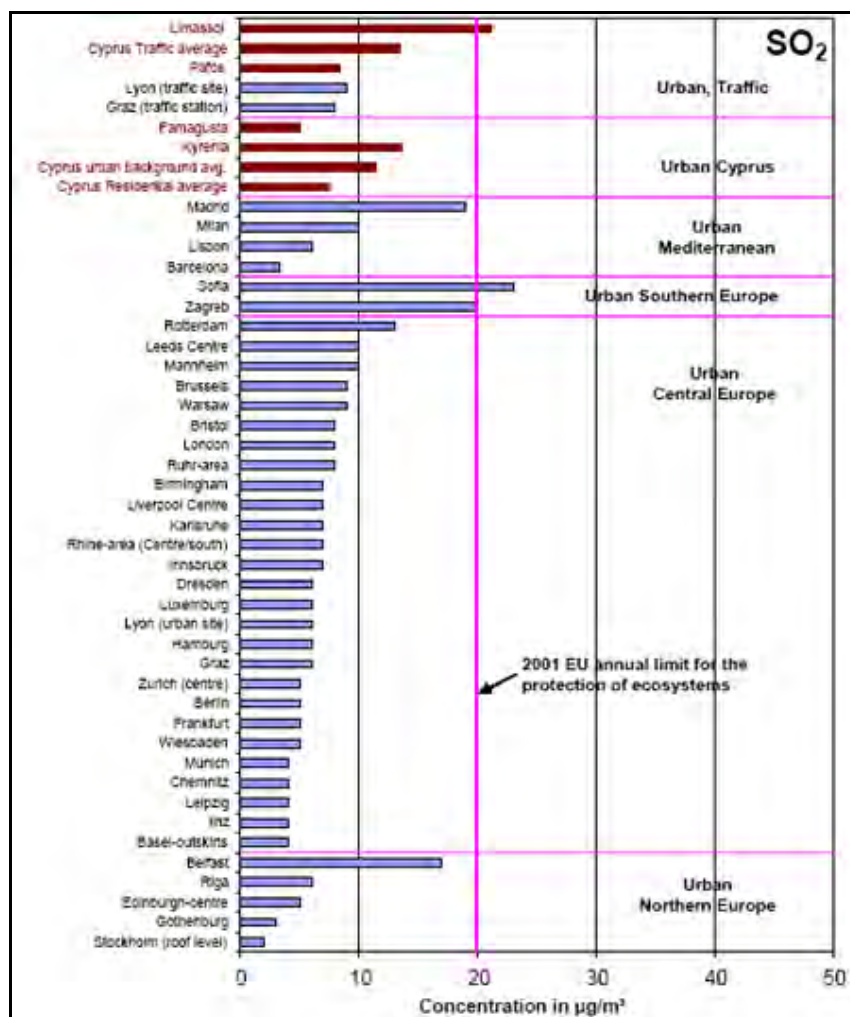
Πηγή: Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013

Εικόνα 6-1: Σύγκριση των μέσων ετήσιων συγκεντρώσεων NO₂ σε Κυπριακές αστικές περιοχές (κόκκινες γραμμές) και περιοχές άλλων Ευρωπαϊκών πόλεων (μπλε γραμμές) την περίοδο 2002-2003. Οι έντονες

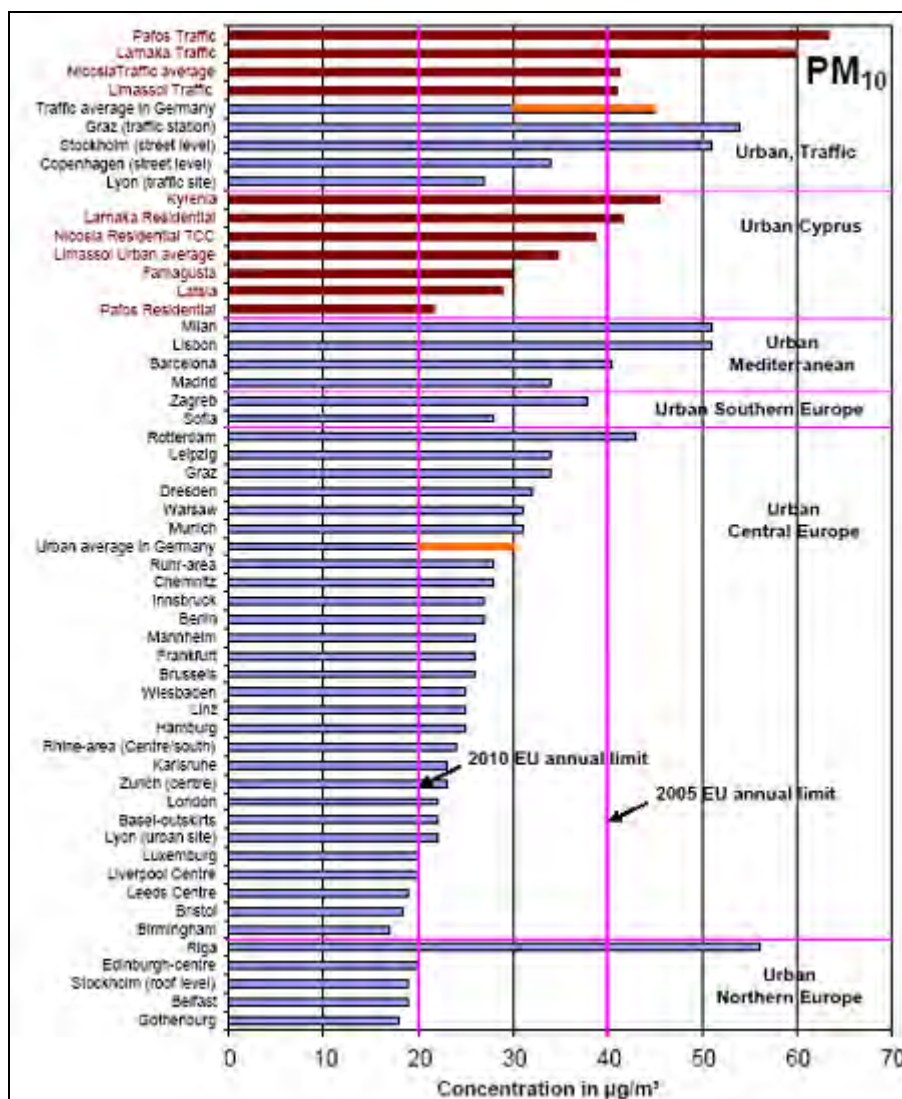
κάθετες γραμμές δείχνουν τα όρια στόχους της ΕΕ για το 2005 και 2010 αντίστοιχα.

Πηγή: Στοιχεία μελέτης δημοσιευμένα στον ιστοτόπο του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

Εικόνα 6-2: Σύγκριση των μέσων ετήσιων συγκεντρώσεων SO₂ σε Κυπριακές αστικές περιοχές (κόκκινες γραμμές) και περιοχές άλλων Ευρωπαϊκών πόλεων (μπλε γραμμές) την περίοδο 2002-2003. Οι έντονες κάθετες γραμμές δείχνουν τα όρια στόχους της ΕΕ για το 2005 και 2010 αντίστοιχα.

Πηγή: Στοιχεία μελέτης δημοσιευμένα στον ιστοτόπο του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

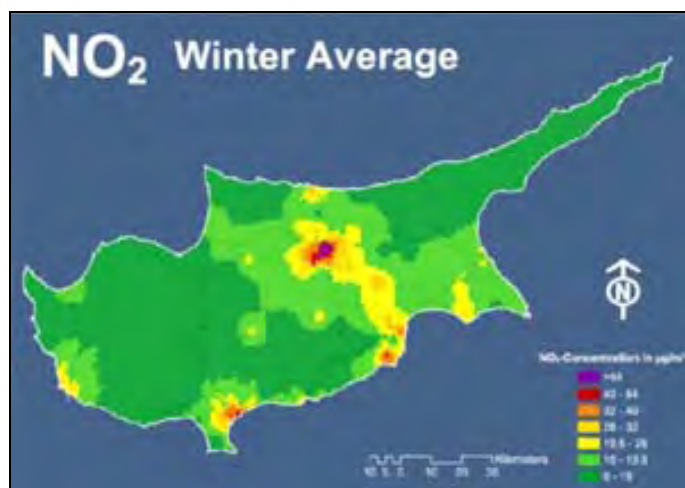

Εικόνα 6-3: Σύγκριση των μέσων ετήσιων συγκεντρώσεων αιωρούμενων σωματιδίων PM10 σε Κυπριακές αστικές περιοχές (κόκκινες γραμμές) και περιοχές άλλων Ευρωπαϊκών πόλεων (μπλε γραμμές) την περίοδο 2002-2003. Οι έντονες κάθετες γραμμές δείχνουν τα όρια στόχους της ΕΕ για το 2005 και 2010 αντίστοιχα

Πηγή: Στοιχεία μελέτης δημοσιευμένα στον ιστότοπο του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

Αναλυτικά αναφέρεται ότι σχετικά υψηλές τιμές διοξειδίου του αζώτου (NO_2) μπορούν να παρατηρηθούν στις πόλεις και τα περίχωρα τους ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο εξαιτίας τυπικών φυσικών ατμοσφαιρικών φαινομένων της περιόδου όπως το φαινόμενο της ατμοσφαιρικής ευστάθειας ή / και των ατμοσφαιρικών αναστροφών (Εικόνα 6-4).

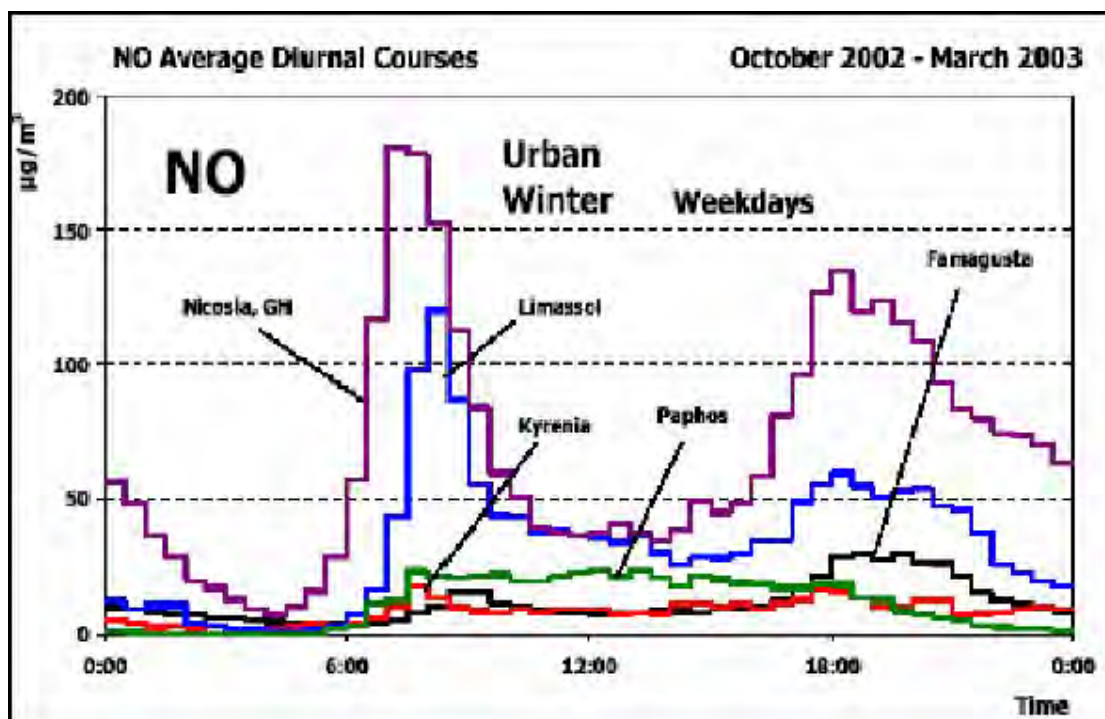

Εικόνα 6-4: Μέση Χειμερινή συγκέντρωση NO₂

Πηγή: Στοιχεία δημοσιευμένα στον Ιστότοπο του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

Στο Γράφημα 6-2 που ακολουθεί παρουσιάζεται η ημερήσια διακύμανση των συγκεντρώσεων του μονοξειδίου του αζώτου σε όλες τις πόλεις της Κύπρου. Οι υψηλότερες συγκεντρώσεις παρατηρούνται κατά τις ώρες μέγιστης κυκλοφορίας. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να γίνει περισσότερο διακριτό στη Λευκωσία και τη Λεμεσό καθώς είναι οι πόλεις με τη μεγαλύτερη κίνηση οχημάτων.

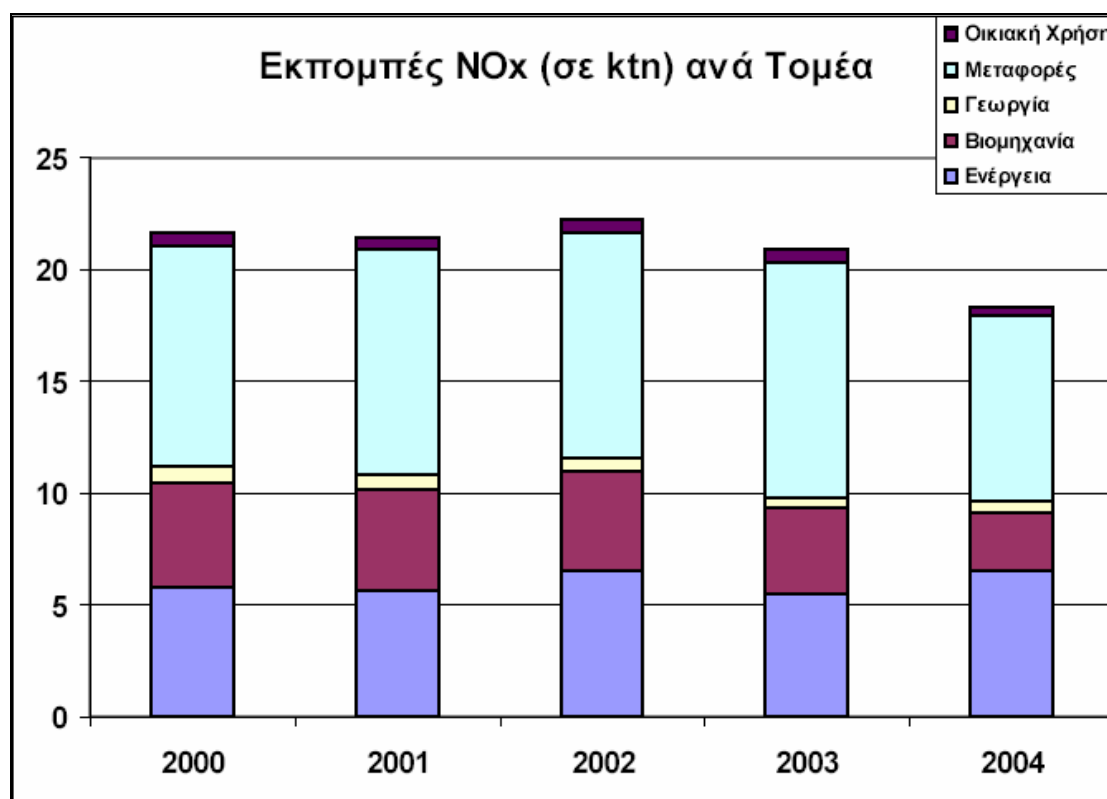
Γράφημα 6-2: Ημερήσια κατανομή NO

Πηγή: Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003-2005, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

Οι συγκεντρώσεις των οξειδίων του αζώτου παρουσιάζουν γενικά μια μικρή μείωση τα τελευταία χρόνια (Γράφημα 6-3), με εξαίρεση το 2002, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την υιοθέτηση αποτελεσματικότερων τεχνολογιών στις διάχυτες πηγές ρύπανσης (πετρελαιοκίνητα οχήματα, κεντρικές θερμάνσεις) καθώς επίσης και με την απόδοση των δαπανών πολλών βιομηχανικών εγκαταστάσεων για την προστασία του αέρα.

Αξίζει να τονιστεί ότι κατά το 2004 οι συνολικές εκπομπές οξειδίων του αζώτου ανήλθαν στους 18,36 χιλιάδες τόνους σε σύγκριση με τις 21,65 χιλιάδες τόνους που παράχθηκαν κατά το 2000 σημειώνοντας μια μείωση της τάξης του 15,1%.

Όπως μπορεί να φανεί και από το γράφημα το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπομπών NO_x προέρχεται από τον τομέα των μεταφορών οι εκπομπές του οποίου κατά το 2004 έφθασαν τους 8,34 χιλιάδες τόνους, τιμή που αντιστοιχεί σε ποσοστό 45,4% των συνολικών εκπομπών NO_x.

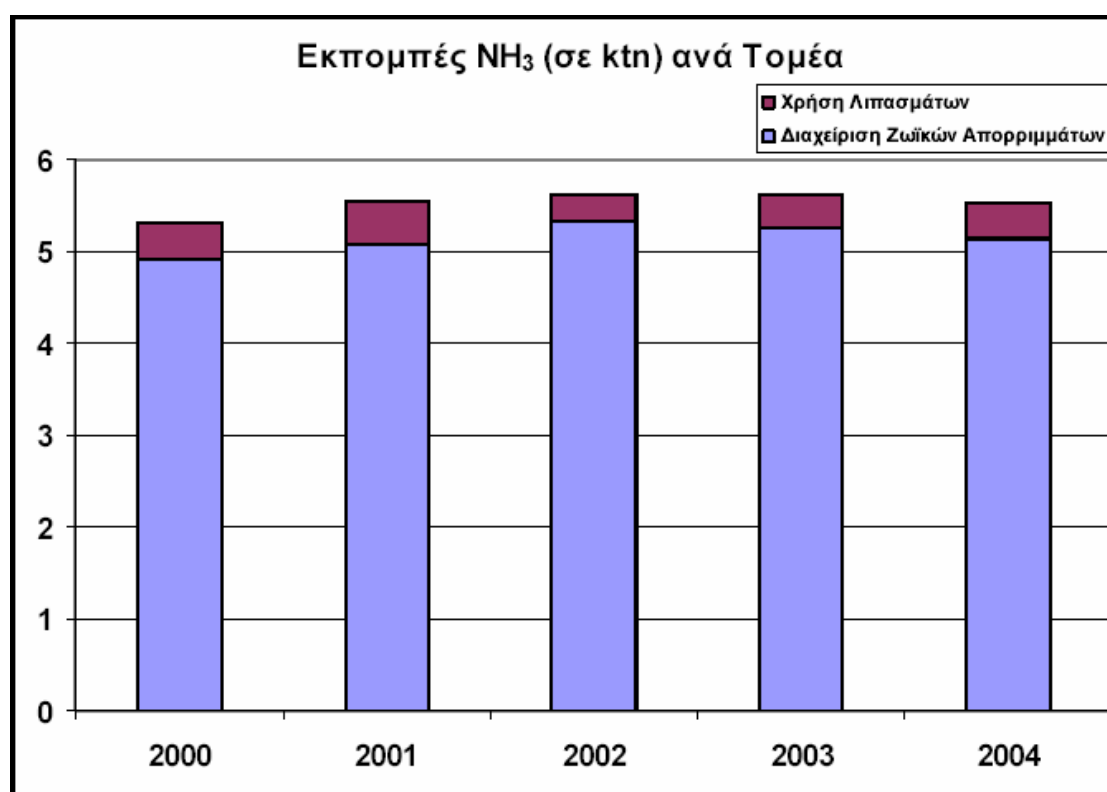
Γράφημα 6-3: Ετήσιες εκπομπές οξειδίων του αζώτου ανά τομέα παραγωγής

Πηγή: Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003-2005, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

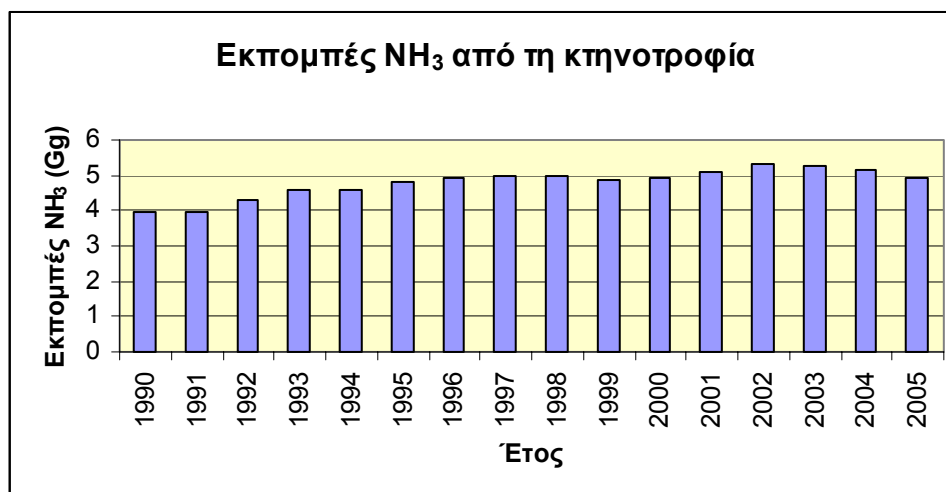
Οι ποσότητες αμμωνίας που παράγονται από τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ευθύνονται για το 93% (2004) του συνολικού ποσοστού αμμωνίας που παράγεται στην Κύπρο. Πέραν από τις ποσότητες που παράγονται κατά τη διαχείριση των ζωικών απορριμμάτων μικρές ποσότητες παράγονται και από τη χρήση λιπασμάτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Από τα γραφήματα που ακολουθούν φαίνεται μια σχετική σταθερότητα στις παραγόμενες ποσότητες για τα έτη 2000 - 2004. Οι συνολικές εκπομπές NH₃ κατά το 2004 στην Κύπρο ανήλθαν στους 5,51 χιλιάδες τόνους σε σύγκριση με 5,31 χιλιάδες τόνους το 2000, σημειώνοντας μικρή αύξηση της τάξης του 3,7%.

Γράφημα 6-4: Εκπομπές αμμωνίας ανά τομέα παραγωγής

Πηγή: Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003-2005, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

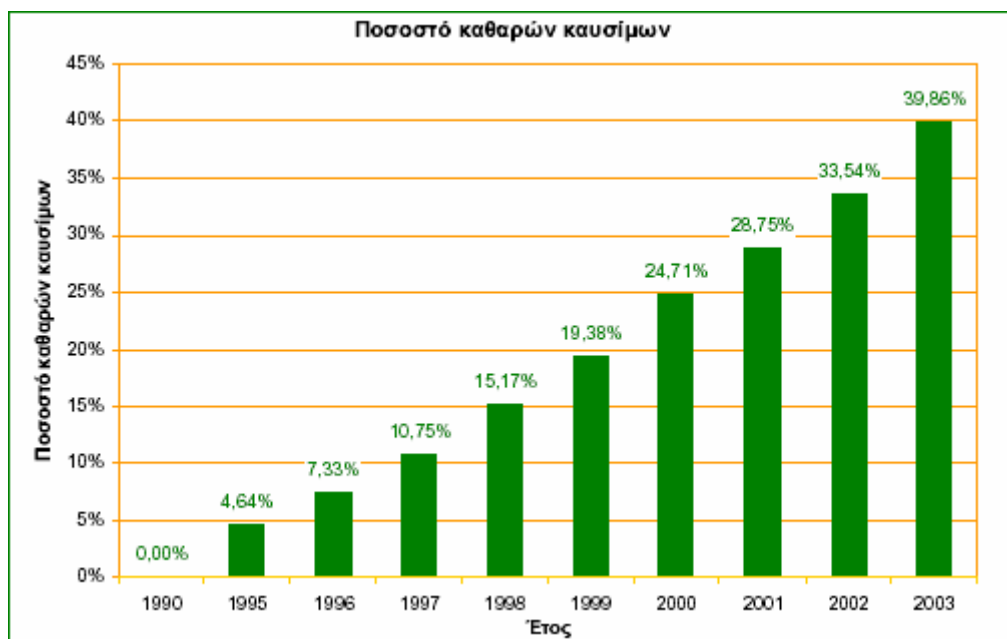
Γράφημα 6-5: Εκπομπές αμμωνίας από ζωικά απορρίμματα

Πηγή: Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

Οι κατηγορίες των περιοχών, όπου τα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης που οφείλονται κυρίως στην κυκλοφορία (διοξείδιο του αζώτου και βενζόλιο) φθάνουν σε μέσες τιμές υψηλότερες από το άνω όριο εκτίμησης αλλά ακόμη και από τις μελλοντικές οριακές τιμές ποιότητας αέρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι:

- Τμήματα πόλεων με υψηλό κυκλοφοριακό φόρτο, όπως η Λεωφόρος Μακαρίου στη Λευκωσία.
- Περιοχές πόλεων με χαμηλό ρυθμό φυσικής ανανέωσης του αέρα, (περιοχές αστικού υποβάθρου και εμπορικών δραστηριοτήτων, όπως η Δημοτική Αγορά της Λάρνακας).
- Συνδυασμός των παραπάνω, δηλαδή περιοχές με υψηλή κυκλοφοριακή φόρτιση και χαμηλό ρυθμό φυσικής ανανέωσης του αέρα.

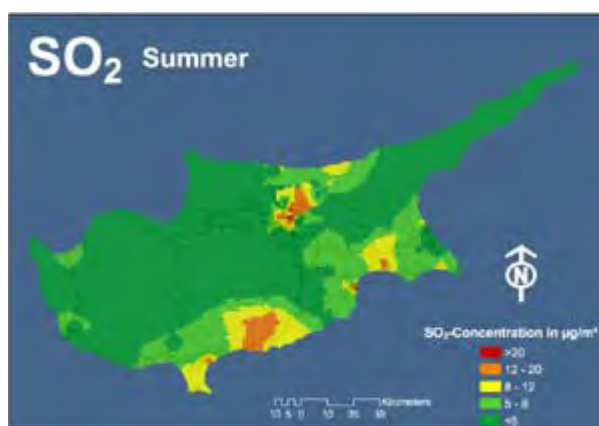
Σημαντική θετική εξέλιξη στην άμβλυση των πιέσεων που δέχονται οι εν λόγω περιοχές είναι η σταδιακή διείσδυση καθαρών καύσιμων στην Κυπριακή αγορά.

Γράφημα 6-6: Ποσοστό καθαρών καυσίμων

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

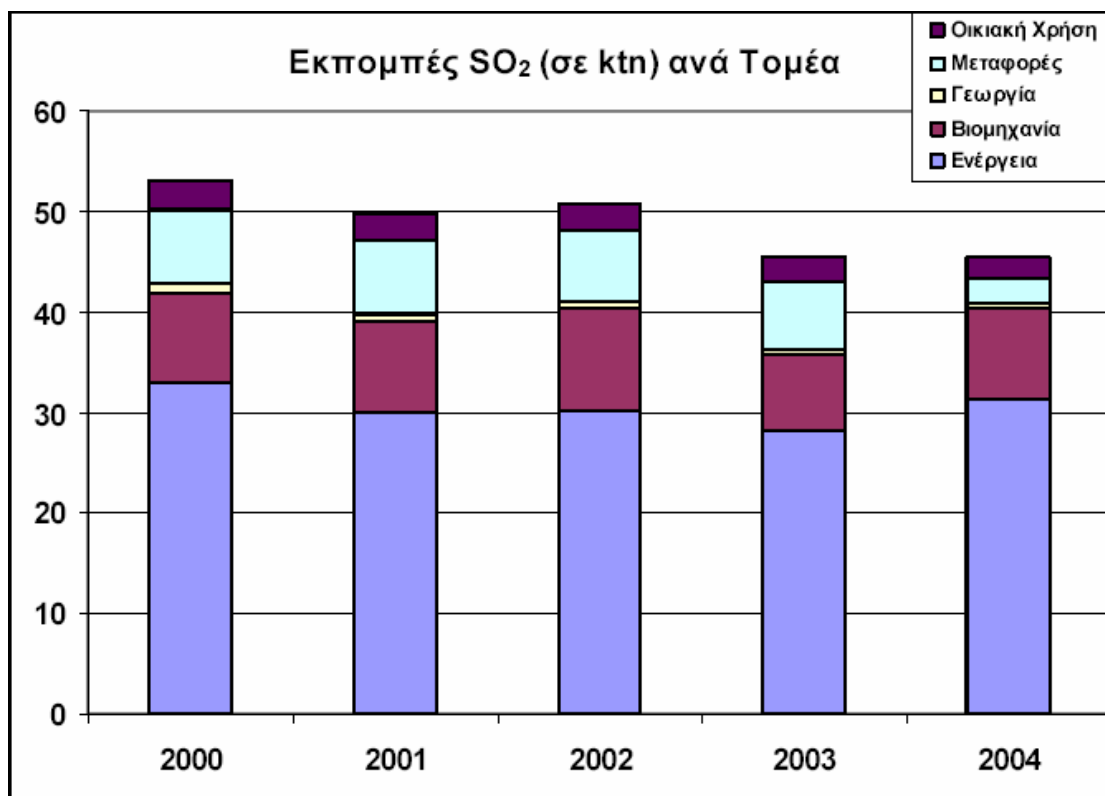
Όπως και στην περίπτωση του διοξειδίου του αζώτου, οι υψηλότερες τιμές βενζολίου αναμένονται στις αστικές περιοχές, όπου βρίσκονται και οι μείζονες πηγές ρύπανσης όπως η κυκλοφορία οχημάτων. Η σημαντικότερη πηγή διοξειδίου του θείου είναι το εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας της Κερύνειας στη βόρεια ακτή, και του Βασιλικού, της Μονής και της Δεκέλειας στην νότια ακτή. Αθροιστικά οι τιμές συγκεντρώσεων φτάνουν από 8 έως 12 $\mu\text{g} / \text{m}^3$ στις γύρω από αυτά τα εργοστάσια περιοχές, (στην Εικόνα 6-5 με κίτρινο χρώμα), ενώ μπορούν να φτάσουν και τιμές της τάξης των 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (στην Εικόνα 6-5 με πορτοκαλί) στην περίπτωση των μονάδων Μονής και Βασιλικού.

Εικόνα 6-5: Μέσες Θερινές συγκεντρώσεις SO₂

Πηγή: Στοιχεία δημοσιευμένα στον Ιστότοπο του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

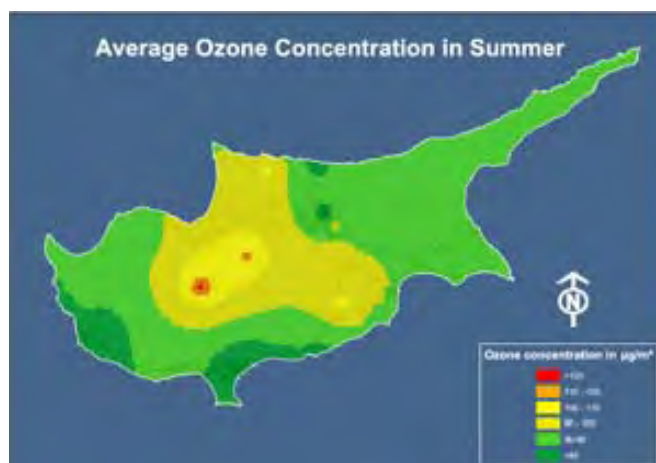
Οι συγκεντρώσεις του διοξειδίου του θείου παρουσιάζουν μια σταδιακή μείωση τα τελευταία χρόνια (Γράφημα 6-7). Το γεγονός αυτό όπως και στην περίπτωση των οξειδίων του αζώτου σχετίζεται άμεσα με την υιοθέτηση αποτελεσματικότερων τεχνολογιών στις διάχυτες πηγές ρύπανσης (πετρελαιοκίνητα οχήματα, κεντρικές θερμάνσεις) καθώς επίσης και με την απόδοση των δαπανών πολλών βιομηχανικών εγκαταστάσεων για την προστασία του αέρα.

Γράφημα 6-7: Ετήσιες εκπομπές διοξειδίου του θείου ανά τομέα παραγωγής

Πηγή: Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003-2005, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

Επίσης σημαντικό πρόβλημα στην Κύπρο παρουσιάζει το όζον στην κατώτερη ατμόσφαιρα, ειδικά στις περιοχές με ψηλό υψόμετρο. Αντιθέτως, εντός του αστικού ιστού το όζον στην Κύπρο εμφανίζει γενικά χαμηλές τιμές, εξαιτίας της καταστροφής του κατά την χημική αντίδρασή του με πρωτογενείς ρύπους που προέρχονται κυρίως από την κυκλοφορία. Παραδόξως το όζον είναι ρύπος που απαντάται συχνότερα σε αγροτικές περιοχές με υψηλό υψόμετρο, παρά σε αστικές περιοχές.

Εικόνα 6-6: Μέσες Θερινές συγκεντρώσεις Όζοντος
Πηγή: Στοιχεία δημοσιευμένα στον Ιστότοπο του Τμήματος Επιθεώρησης
Εργασίας <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

Η Κύπρος, όπως και πολλές άλλες χώρες της Μεσογείου, επηρεάζεται από σύννεφα σκόνης που δημιουργούνται στην έρημο της Σαχάρας και μετακινούνται εξαιτίας της ατμοσφαιρικής κυκλοφορίας. Το ξηρό κλίμα της Κύπρου συνεισφέρει στην επαναιώρηση των σωματιδίων σκόνης επιτείνοντας το πρόβλημα.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ενδεικτικά ο πίνακας με τις ετήσιες εκπομπές αέριων ρύπων ανά τομέα παραγωγής. Με αυτό τον τρόπο δίνεται μια σφαιρική εικόνα της ρύπανσης του αέρα εντοπίζοντας τους τομείς με το μεγαλύτερο ποσοστό ρύπανσης. Η γεωργία και η κτηνοτροφία συμβάλουν με ένα μικρό αλλά σημαντικό ποσοστό στη συνολική ρύπανση της ατμόσφαιρας ενώ παράλληλα παρουσιάζονται ως η σημαντικότερη πηγή ρύπανσης από αμμωνία.

Πίνακας 5: Ετήσιες εκπομπές αέριων ρύπων (σε κtn) ανά τομέα για το έτος 2004

Τομέας	SO ₂	NO _x	NH ₃	VOC
Παραγωγή Ενέργειας	31,40	6,54		2,08
Διύλιση Πετρελαίου	0,32	0,04		0,25
Κατασκευαστική Βιομηχανία	4,32	0,53		2,62
Μεταφορές	2,41	8,34		5,68
Οικιστικά (Κεντρικές Θερμάνσεις)	2,10	0,44		0,27
Γεωργία	0,55	0,44		0,09
Αποθήκευση και Διανομή Πετρελαιοειδών				1,25
Παραγωγή Τσιμέντου και Ασβέστη	4,27	2,03		0,08
Διαχείριση Ζωικών Αποβλήτων			5,13	
Εκπομπές από Λιπάσματα			0,38	
Σύνολο	45,37	18,36	5,51	12,32

Πηγή: Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003-2005, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας

Σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές, έχει εκπονηθεί Στρατηγικό Σχέδιο για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, λαμβάνοντας υπόψη τεχνικά αλλά και οικονομικά κριτήρια.

Το Σχέδιο υπολόγισε τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, εκτίμησε την εξέλιξη των εκπομπών για τη χρονική περίοδο έως το 2020, αξιολόγησε τις προοπτικές περιορισμού των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και εξέτασε το κόστος και το όφελος από την εφαρμογή διαφόρων μέτρων.

Η υλοποίηση του Σχεδίου, συνεπάγεται τη συστηματική εφαρμογή πληθώρας μέτρων και πολιτικών, που θα επιφέρουν σημαντικές αλλαγές. Αν και αρκετά μέτρα εμφανίζουν οικονομικά οφέλη, εντούτοις η υλοποίηση του όλου Σχεδίου θα απαιτήσει τη δέσμευση σημαντικών κεφαλαίων.

Ο τομέας της παραγωγής και χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να αποτελέσει τη βάση επίτευξης των στόχων του Σχεδίου, με προγράμματα και μέτρα που αποτελούν, ήδη, μέρος της ενεργειακής πολιτικής, όπως:

- α) Την κατασκευή νέων συμβατικών μονάδων που θα εγκατασταθούν στο σύστημα με καύσιμο το φυσικό αέριο.
- β) Την απόσυρση παλαιών μονάδων ατμοστρόβιλων του σταθμού Μονής.
- γ) Την εγκατάσταση αιολικών πάρκων.
- δ) Την υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων στον οικιακό – τριτογενή τομέα που θα στοχεύουν στη διείσδυση αποδοτικότερων ηλεκτρικών συσκευών καθώς και τη βελτίωση της ενεργειακής συμπεριφοράς των κτιρίων.

Σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει και ο τομέας των μεταφορών, κυρίως μέσω της ενθάρρυνσης της χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς, της προώθησης της χρήσης μικρού κυβισμού οχημάτων, της συστηματικής συντήρησης των οχημάτων, κλπ.

Οι κυριότερες μειώσεις εκπομπών στο βιομηχανικό τομέα, θα προέλθουν από τη διείσδυση του φυσικού αερίου σε επιλεγμένες βιομηχανικές μονάδες καθώς, επίσης και την καύση απορριμμάτων στη βιομηχανία τσιμέντου.

Η αποτελεσματική εφαρμογή του Στρατηγικού Σχεδίου προϋποθέτει και δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των διαφόρων ομάδων – αποδεκτών, καθώς και του ευρύτερου κοινού.

Η επιτυχής υλοποίηση του προγράμματος μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου προϋποθέτει το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και τη συστηματική παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής του. Ταυτόχρονα, θα πρέπει

να εξεταστούν τρόποι ώστε να διασφαλιστεί η μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου σε όλα τα μέτρα του σχεδίου ανάπτυξης, όπως έχει προβλεφθεί στον αρχικό σχεδιασμό, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδομένα.

Με βάση τα πιο πάνω, το Υπουργικό Συμβούλιο, μετά από Πρόταση που υποβλήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ενέκρινε, στις γενικές του αρχές, το Στρατηγικό Σχέδιο και εξουσιοδότησε τον Υπουργό Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος να συντονίσει τη σταδιακή υλοποίησή του, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αφού αυτό διαφοροποιηθεί λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις απόψεις των διαφόρων φορέων.

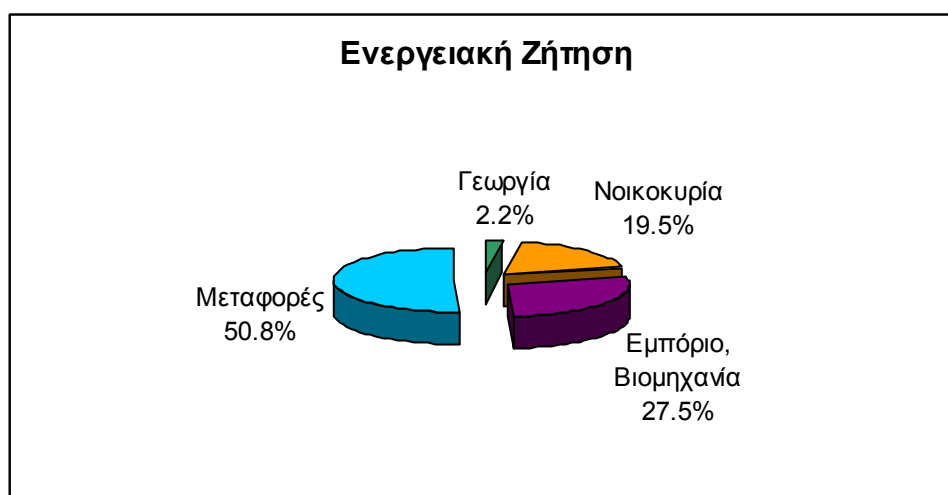
Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κύπρος δεν είχε συμπεριληφθεί στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης για τις Κλιματικές Αλλαγές, δεν είχε ενταχθεί στο Παράρτημα Β του Πρωτοκόλλου του Κιότο και δεν ήταν μέλος της ΕΕ όταν συμφωνήθηκαν οι επιμέρους δεσμεύσεις των Κρατών-Μελών της για την πρώτη περίοδο δεσμεύσεων (2008 - 2012). Έτσι, στα πλαίσια της από κοινού επίτευξης του στόχου του 8% για την ΕΕ, η Κύπρος δεν έχει οποιοσδήποτε ποσοτικοποιημένες δεσμεύσεις σχετικά με τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου οι οποίες για την περίοδο 1990 - 2003 αυξήθηκαν κατά 52,1%.

Η θετική συνεισφορά των Κυπριακών δασών στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών μέσω της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα φαίνεται από την συνολική ποσότητα άνθρακα που περιέχεται στην Ετήσια Προσαύξηση των δασικών δέντρων και η οποία ανέρχεται περίπου στους 0,037 εκατομμύρια μετρικούς τόνους. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι υποβοηθητική η στήριξη των δασώσεων που παρέχεται τόσο από το υφιστάμενο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης όπου δασώθηκαν περίπου 250 ha όσο και από Εθνικούς Πόρους όπου δασώνονται περίπου 200 ha/έτος.

6.2. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Η χώρα εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την εισαγωγή ενεργειακών πόρων από το εξωτερικό. Αυτό σε συνδυασμό με τις έντονες διακυμάνσεις στη ζήτηση (π.χ. τουρισμός, θερμό καλοκαίρι) αυξάνει την ανασφάλεια σχετικά με την ικανότητα κάλυψης των ενεργειακών αναγκών του νησιού. Την τελευταία δεκαετία η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε περίπου 70 % (1954 ktOE για το 2006), ενώ η τελική κατανάλωση ενέργειας παρουσίασε αύξηση της τάξης του 35%. Το 2005 το κόστος εισαγωγής ενεργειακών πόρων ανήλθε στα 481 εκατομμύρια λίρες Κύπρου αντιπροσωπεύοντας το 16,2 % του κόστους των συνολικών εισαγωγών της Κυπριακής δημοκρατίας.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή της ενεργειακής ζήτησης σε διάφορους τομείς. Οι μεταφορές φαίνεται να κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό ζήτησης με τιμή που αντιστοιχεί στο 50,8 % της συνολικής ενεργειακής ζήτησης. Ένα σημαντικό μέρος της κατανάλωσης αυτής οφείλεται στην πολιτική αεροπορία ωστόσο η τιμή αυτή τονίζει την ανάγκη προώθησης μέτρων μείωσης της ζήτησης όπως είναι η χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς και οικολογικών μέσων μεταφοράς. Ο δεύτερος σημαντικότερος καταναλωτής ενέργειας είναι ο τομέας της βιομηχανίας και του εμπορίου. Στον τομέα αυτό προεξέχουσα θέση καταλαμβάνει η βιομηχανία παραγωγής τσιμέντου καθώς επίσης και η βιομηχανία τροφίμων. Από την άλλη μεριά η γεωργία κατέχει το μικρότερο ποσοστό ζήτησης το οποίο φτάνει μόλις στο 2,2 %.

Γράφημα 6-8: Ενεργειακή ζήτηση

Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας

Η ασφαλής και αδιάλειπτη ενεργειακή τροφοδοσία της χώρας, η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και η συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών περιορισμών στη θέσπιση πολιτικών, κατευθυντήριων γραμμών και προτεραιοτήτων στον τομέα της ενέργειας, αποτελούν τους τρεις κύριους πυλώνες της εθνικής ενεργειακής στρατηγικής.

Στο παρόν στάδιο η συνεισφορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό δυναμικό της χώρας είναι μικρή και φτάνει μόλις το 4,5 % της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης. Η κάλυψη των αναγκών του νησιού γίνεται με τη χρήση συμβατικών καυσίμων και κυρίως πετρελαιοειδών (89,9 %). Ωστόσο ένας από τους κύριους στόχους της εθνικής ενεργειακής πολιτικής (Σχέδιο Δράσης για ΑΠΕ 2002-2010) είναι η όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκμετάλλευση των

Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο Σχέδιο Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο περιλαμβάνονται στόχοι όπως ο διπλασιασμός της συνεισφοράς των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου από 4,5 % που ήταν το 1995 σε 9 % μέχρι το 2010, η αύξηση της συνεισφοράς των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρισμού από μηδενική σε 6 % μέχρι το 2010, η εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και η ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων θα οδηγήσει ετησίως στην αποφυγή της αγοράς 85.000 τόνων πετρελαίου αξίας 11 εκατομμυρίων λιρών για σκοπούς ηλεκτροπαραγωγής και 280.000 τόνων αξίας 35 εκατομμυρίων λιρών για την κάλυψη των συνολικών ενεργειακών αναγκών του νησιού.

Γράφημα 6-9: Πρωτογενείς ενεργειακές πηγές

Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας

Ο μακροπρόθεσμος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των ΑΠΕ φτάνοντας το 20 % της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι του 2020.

Η Κυπριακή δημοκρατία διαμέσου του νόμου Ν.33(Ι)/2003 «περί προώθησης και ενθάρρυνσης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της εξοικονόμησης ενέργειας» προωθεί την εξοικονόμηση ενέργειας αλλά και τη χρήση ΑΠΕ. Στα πλαίσια του εν λόγω νόμου έχει δημιουργηθεί ειδικό ταμείο ενίσχυσης των ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας τα έσοδα του οποίου προέρχονται από την επιβολή ενεργειακού τέλους της τάξης του 0,13 σεντς ανά κιλοβατώρα στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπρόσθετα έχει καταρτιστεί σχέδιο χορηγιών σε όσους λαμβάνουν μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας αλλά και σε όσους κάνουν χρήση ΑΠΕ

με αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση του ενδιαφέροντος προς αυτή την κατεύθυνση με σημαντική αύξηση των αιτήσεων για λήψη των σχετικών χορηγιών.

Πίνακας 6: Αύξηση αριθμού αιτήσεων στα προγράμματα χορηγιών

Κατηγορία	Αριθμός Αιτήσεων που Υποβλήθηκαν			
	2004	2005	Αύξηση %	Έως Ιούνιο 2006
Εξοικονόμηση Ενέργειας	47	58	23 %	14
Θερμομόνωση	119	684	474 %	970
Κεντρικά Ενεργητικά Συστήματα	69	87	26 %	17
Οικιακά Ηλιακά Συστήματα	440	1967	285 %	617

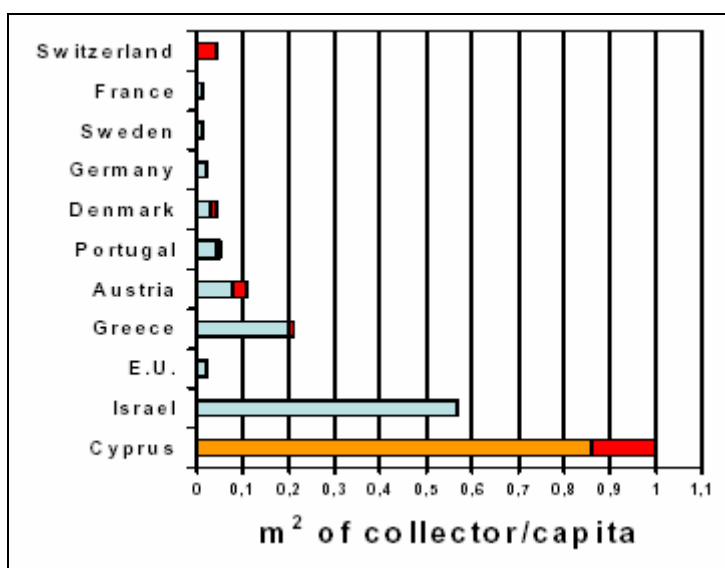
Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας

Ώθηση δίνεται επίσης στη χρήση της βιομάζας για σκοπούς θέρμανσης και ψύξης αλλά και για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του σχεδίου χορηγιών για τις ΑΠΕ. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει χορηγίες σε επενδύσεις που πραγματοποιούνται στους τομείς της παραγωγής βιοκαυσίμων για μεταφορές, της εκμετάλλευσης της βιομάζας με συμπαραγωγή ηλεκτρισμού - θερμότητας ή και ψύξης, αλλά και τηλεθέρμανσης ή και τηλεψύξης. Εθνικός στόχος είναι η αντικατάσταση μέρους των συμβατικών καυσίμων που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές με βιοκαύσιμα. Παράλληλα προσδοκώντας στην επίτευξη του στόχου της βιομάζας στην ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ που αντιστοιχεί στο 1,2 % κατά το 2010 έχει καταρτιστεί Σχέδιο Ενθάρρυνσης της Ηλεκτροπαραγωγής από Βιομάζα και Βιοαέριο Εκκλούμενο από Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων, μέσω του οποίου δίνονται λειτουργικές ενισχύσεις.

Επιπρόσθετα το Κράτος έχει προβεί στην κατάρτιση Πενταετούς Σχεδίου Δράσης για την περίοδο 2006 -2010 (Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού). Έχει προβεί στη μεταφορά της ευρωπαϊκής οδηγίας 2002/91 σχετικά με την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων στην εθνική νομοθεσία (Ο περί ρύθμισης της Ενεργειακής Απόδοσης των Κτιρίων Νόμος του 2006 Ν.142(Ι)/2006), καθώς επίσης και στην μεταφορά στις οδηγίας σχετικά με την ενεργειακή σήμανση (Energy Labels) και την παροχή πληροφοριών για την κατανάλωση ενέργειας για τις οικιακές συσκευές καθώς και την ελεύθερη διακίνηση προϊόντων που φέρουν σήμανση CE.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στο δασικό τομέα υπήρξε το 2004 παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας ύψους 1,04 ktoe. Στην Κύπρο η ανανεώσιμη ενέργεια από το δασικό τομέα προέρχεται μόνο από καυσόξυλα (προερχόμενα από κρατικά και ιδιωτικά δάση) καθώς επίσης και άλλα υπολείμματα ξύλου από τις μεταποιητικές

βιομηχανίες. Επίσης, παρά το ότι η συνεισφορά της γεωργίας στην παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας προς το παρόν δεν κρίνεται σημαντική εντούτοις υπάρχουν άλλα προγράμματα για παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Στο παρόν στάδιο τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η χρήση ΑΠΕ για ηλεκτροπαραγωγή περιορίζεται σε ελάχιστες, μη διασυνδεδεμένες με το δίκτυο, μικρές εγκαταστάσεις. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η Κύπρος είναι από τις πρωτοπόρες χώρες στην εγκατάσταση ηλιακών συλλεκτών για σκοπούς θέρμανσης νερού (ηλιακοί θερμοσίφωνες). Το 90% των σπιτιών, το 80% των διαμερισμάτων και το 50% των ξενοδοχειακών μονάδων έχει εγκατεστημένους ηλιακούς συλλέκτες.

Γράφημα 6-10: Εγκατεστημένοι ηλιακοί συλλέκτες σε κάθε χώρα Πηγής: Υπηρεσία Ενέργειας

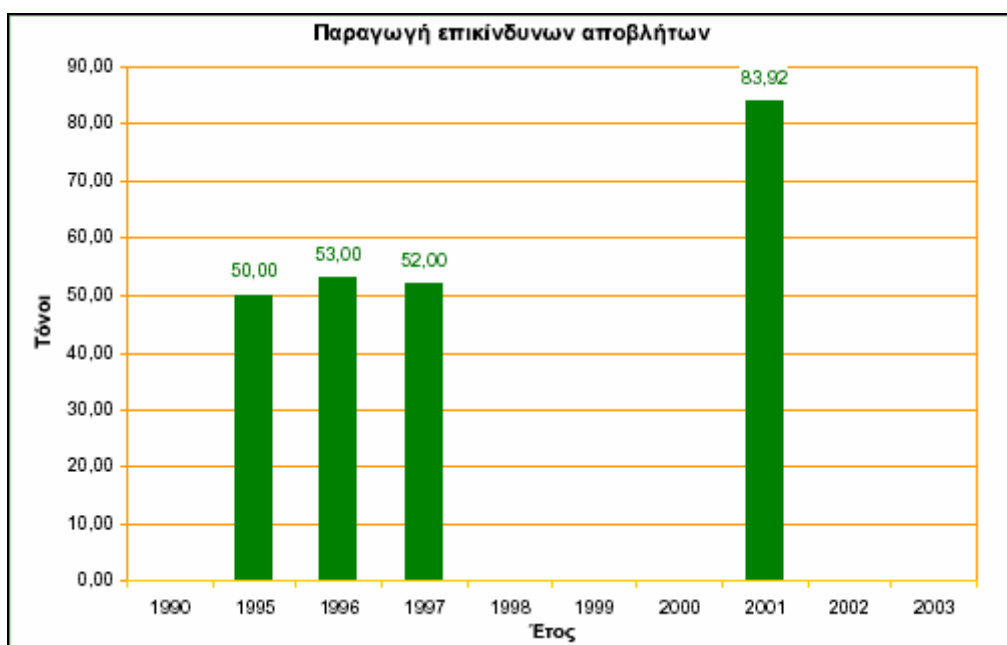
6.3. Βιομηχανική Ρύπανση

Το μέγεθος των βιομηχανιών στην Κύπρο, σύμφωνα με τον ρυθμό παραγωγής τους και το ρυθμό ροής των υγρών αποβλήτων, είναι μικρό έως μέτριο. Η βιομηχανία τροφίμων (συμπεριλαμβανομένων των γαλακτοκομικών, επεξεργασίας ιχθύων, αναψυκτικών κλπ) αντιστοιχεί στο 57% περίπου της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Κύπρο, ενώ παράλληλα υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός χημικών βιομηχανιών (χρώματα, βαφές, καλλυντικά) που αντιστοιχεί στο 14% περίπου του συνολικού αριθμού. Ένας άλλος σημαντικός κλάδος είναι τα σφαγεία (13%). Υπάρχουν επίσης 19 βιομηχανίες στον τομέα της επιμετάλλωσης ή επεξεργασίας των μετάλλων και δύο βυρσοδεφεία που αντιστοιχούν στο 9% των βιομηχανιών.

Η κύρια βιομηχανική δραστηριότητα εντοπίζεται στην περιοχή της Λευκωσίας (41% του συνολικού αριθμού εργοστασίων), της Λάρνακας (20% του συνολικού

αριθμού εργοστασίων) και της Λεμεσού (11% του συνολικού αριθμού εργοστασίων). Ένας μεγάλος αριθμός βιομηχανιών έχει εγκατασταθεί εντός καθορισμένων βιομηχανικών περιοχών. Παρόλα αυτά πολλές μικρές κυρίως βιομηχανίες βρίσκονται εκτός οριοθετημένων βιομηχανικών περιοχών. Οι περιοχές αυτές αποτελούν δυνητικές πηγές σημειακής και διάχυτης ρύπανσης για το υδατικό και ατμοσφαιρικό περιβάλλον. Η διάθεση υγρών αποβλήτων από τις βιομηχανίες αυτές δημιουργεί σημειακές πηγές ρύπανσης για τα γειτονικά υδατικά σώματα.

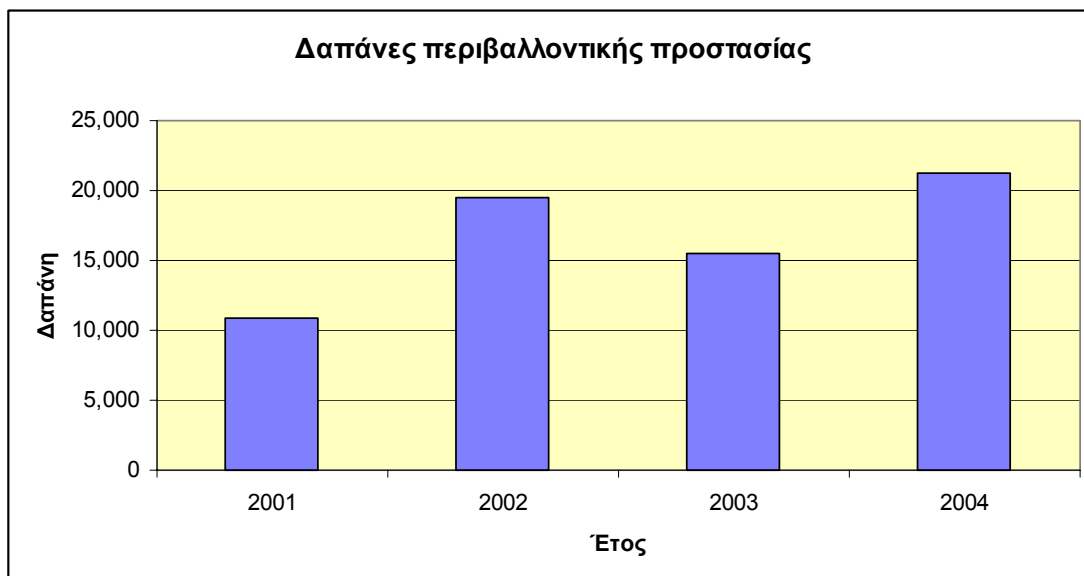
Αξιοσημείωτη είναι επίσης η αύξηση των ποσοτήτων επικινδύνων αποβλήτων που παράγονται στο νησί. Παρόλο που το Γράφημα 6-11 που ακολουθεί παρουσιάζει μια αποσπασματικότητα είναι εύκολο να εντοπιστεί η σημαντική αύξηση των παραγόμενων επικινδύνων αποβλήτων για το έτος 2001 σε σύγκριση με τα έτη 1995 - 1997.

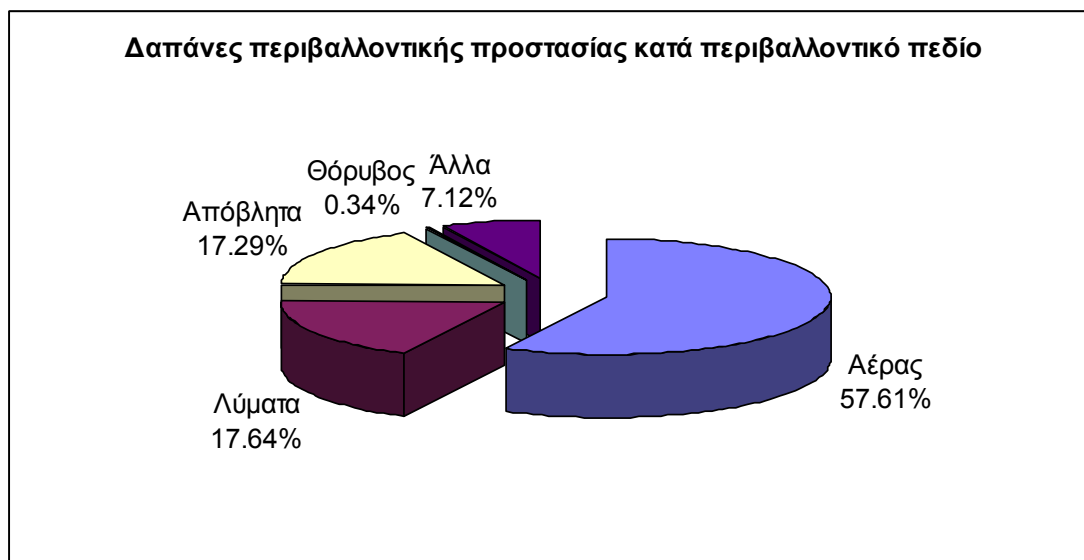
Γράφημα 6-11: Παραγόμενες ποσότητες επικινδύνων αποβλήτων

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

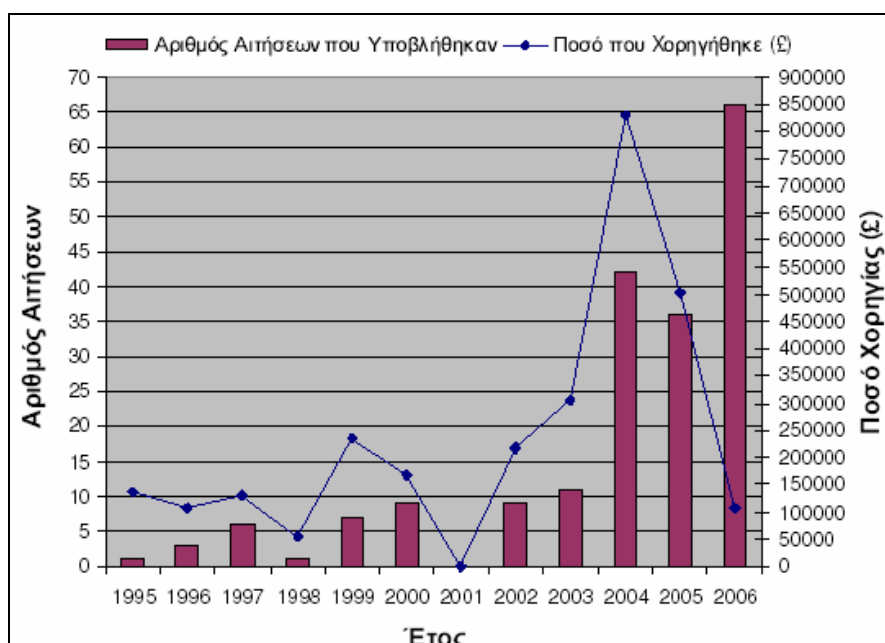
Θετική εξέλιξη είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση των δαπανών του βιομηχανικού τομέα προς την κατεύθυνση προστασίας του περιβάλλοντος. Ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν επίσης και οι διάφορες χορηγίες που παραχωρεί η Κυπριακή Κυβέρνηση στις βιομηχανίες με στόχο τη μείωση της περιβαλλοντικής ρύπανσης. Στα Γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζονται οι ετήσιες δαπάνες του βιομηχανικού τομέα με στόχο την αντιμετώπιση της αέριας ρύπανσης.

Γράφημα 6-12: Δαπάνες του βιομηχανικού τομέα για την προστασία του αέρα
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Γράφημα 6-13: Δαπάνες περιβαλλοντικής προστασίας κατά περιβαλλοντικό πεδίο
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Γράφημα 6-14: Παροχή χορηγιών για τον έλεγχο της βιομηχανικής ρύπανσης

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Υπουργείου Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού

Οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Κύπρου που υπάγονται στην Οδηγία 96/61/EK σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (IPPC) (Ν. 56(I)/2003) είναι 103 οι περισσότερες εκ των οποίων αποτελούν κτηνοτροφικές μονάδες (74) ενώ οι υπόλοιπες αποτελούν εγκαταστάσεις παραγωγής κεραμικών ειδών (9), χώρους ταφής απορριμμάτων (5), εγκαταστάσεις παραγωγής τσιμέντου (2), εγκαταστάσεις επεξεργασίας ζωικών υπολειμμάτων ορυκτελαίων και επικίνδυνων αποβλήτων (6), ενώ καταγράφονται τρεις εγκαταστάσεις καύσης, δύο σφαγεία, μία μονάδα παραγωγής ακατέργαστων μετάλλων και μία μονάδα παραγωγής ασβέστη.

6.4. Υδατικοί πόροι

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από έλλειψη πόρων γλυκού νερού περιορίζοντας τις δυνατότητες γεωργικής εκμετάλλευσης των εδαφών, αλλά και την γενική παραγωγικότητα του χερσαίου οικοσυστήματος. Παρόλο που τα τελευταία 40 χρόνια προτεραιότητα του κράτους ήταν η ανάπτυξη των υδάτινων πόρων (δημιουργία ταμιευτήρων νερού Πίνακας Παραρτήματος V και Χάρτης 2) και η προώθηση μέτρων εξοικονόμησης, η περιορισμένη διαθεσιμότητα νερού παραμένει γεγονός. Τα αυξημένα φαινόμενα σοβαρής ανομβρίας - πιθανό αποτέλεσμα των κλιματολογικών αλλαγών - καθώς και η μεγάλη αύξηση των υδατικών αναγκών επιδεινώνουν την κατάσταση. Τα μειωμένα αποθέματα επιφανειακών υδάτων οδήγησαν στην υπεράντληση των υδροφορέων, με αποτέλεσμα τα περισσότερα

συστήματα υπόγειων υδάτων να χαρακτηρίζονται σήμερα ότι βρίσκονται «σε κίνδυνο». Το μεγαλύτερο πρόβλημα υπεράντλησης μεταξύ των υπόγειων υδροφορέων της ελεύθερης Κύπρου, παρατηρείται στους υδροφορείς Κοκκινοχωριών, Κιτίου, Γερμασόγειας, Ακρωτηρίου και Πέγειας με αποτέλεσμα τη διείσδυση του θαλάσσιου νερού στους υδροφορείς και τον επηρεασμό της ποιότητας των υδάτων. Στις περιοχές αυτές εφαρμόζεται ειδική νομοθεσία που μεταξύ άλλων προνοεί την παροχή άδειας για άντληση του υπόγειου νερού και κατά συνέπεια ελέγχεται η υπόγεια στάθμη του.

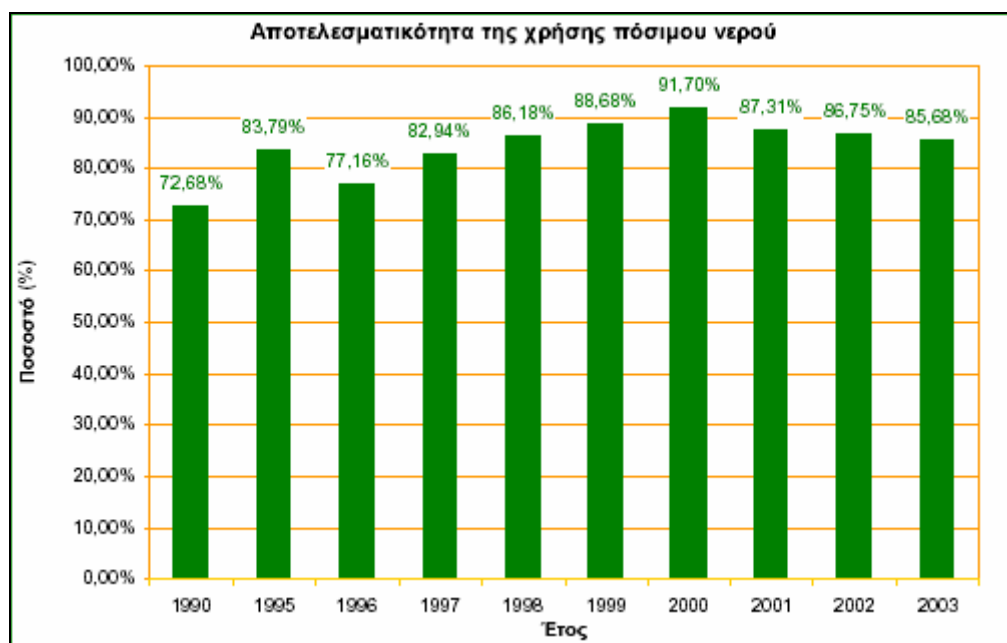
Χάρτης 2: Οι θέσεις των κυριότερων υδατοφρακτών

Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων

Τα τελευταία χρόνια στο υδατικό ισοζύγιο της χώρας προστέθηκαν σημαντικές ποσότητες αφαλατωμένου θαλασσινού νερού και νερού από την επαναχρησιμοποίηση εξαγνισμένων λυμάτων. Παράλληλα προωθήθηκε η χρήση Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης φτάνοντας το 95% στις αρδευόμενες καλλιέργειες και εξοικονομώντας 55 εκ. κυβικών μέτρων νερού ετησίως.

Οι μέσες συνολικές ετήσιες ανάγκες σε νερό για όλη την ελεύθερη Κύπρο ανέρχονται σε 267 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερό, από τα οποία, 30% αφορούν τις ανάγκες για ύδρευση (για νοικοκυριά και τουριστικούς σκοπούς), 63% αφορούν τις ανάγκες για αρδευτικούς σκοπούς (για γεωργική παραγωγή και

κτηνοτροφία), 2% για χώρους πρασίνου, 2% για βιομηχανικούς σκοπούς και 3% για σκοπούς τεχνητού εμπλουτισμού των υπόγειων υδροφορέων. Από το 30% του νερού που καταναλώνεται για ύδρευση ένα ποσοστό του 15% περίπου χάνεται από το σύστημα. Το ποσοστό αυτό υπολογίζεται συγκρίνοντας τις διαθέσιμες ποσότητες με τις αντίστοιχες ποσότητες που πληρώθηκαν από τους καταναλωτές. Για τη μείωση του φαινομένου αυτού απαιτείται η λήψη περαιτέρω μέτρων παρακολούθησης, διαχείρισης και επιδιόρθωσης των συστημάτων ύδρευσης.

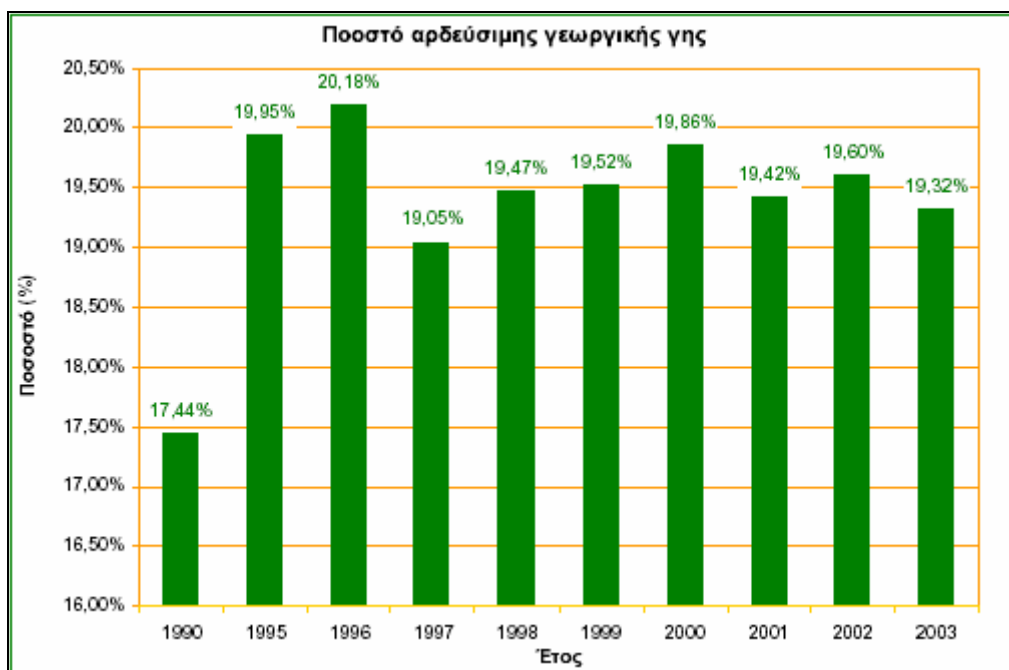

Γράφημα 6-15: Αποτελεσματικότητα χρήσης πόσιμου νερού

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

Τα τελευταία χρόνια μειώθηκε σημαντικά η έκταση των αρδευόμενων μόνιμων καλλιεργειών (Γράφημα 6-16) και αυξήθηκαν οι ετήσιες καλλιέργειες με αποτέλεσμα τη καλύτερη διαχείριση και την ευελιξία χρήσης των υδατικών πόρων με τελικό στόχο την αειφορία. Ο παράγοντας νερό λήφθηκε σοβαρά υπόψη κατά την ετοιμασία των προγραμμάτων προώθησης των αρδευόμενων καλλιεργειών. Όμως, λόγω της εξάντλησης των υδατινών πόρων του τόπου που προκαλείται από την ανομβρία, η ετήσια ποσότητα κατανάλωσης νερού δεν είναι σταθερή αλλά κυμαίνεται από έτος σε έτος, ανάλογα με τη διαθέσιμη ποσότητα. Οι μεγαλύτερες διακυμάνσεις / περιορισμοί αφορούν το νερό για γεωργικές δραστηριότητες (άρδευση).

Γράφημα 6-16: Εξέλιξη Ποσοστού Αρδεύσιμης Γεωργικής Γης
Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και
Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

Οι κυριότεροι παράγοντες υποβάθμισης των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών είναι:

- **Η διάθεση ανεπεξέργαστων αστικών και βιομηχανικών λυμάτων σε επιφανειακούς και υπόγειους αποδέκτες.**

Οι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων που λειτουργούν ή βρίσκονται σε φάση κατασκευής καλύπτουν της απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων και τις ανάγκες των μεγαλύτερων οικιστικών συνόλων. Παρόλα αυτά εξακολουθεί να υφίσταται έλλειμμα σε υποδομές του δικτύου αποχέτευσης σε περιοχές με πληθυσμό άνω των 15.000. Το έλλειμμα αυτό αναμένεται να καλυφθεί στο πλαίσιο των Εθνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013. Σε ότι αφορά τις «ευαίσθητες» στα αστικά λύματα περιοχές στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 91/271/ΕΚ, έχουν καθορισθεί δύο περιοχές: α) η παράκτια περιοχή του νότιο- ανατολικού τμήματος της Κύπρου και β) η περιοχή βορείως της Λεμεσού.

- **Η έκπλυση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων από τις εντατικές γεωργικές καλλιέργειες που δημιουργούν φαινόμενα ευτροφισμού.**

Η επίδραση της εντατικής γεωργίας στο περιβάλλον αποτελεί το πεδίο ενδιαφέροντος της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης. Στη Κύπρο έχουν οριστεί πέντε

«ευπρόσβλητες» περιοχές για τα υπόγεια νερά και μία για τα επιφανειακά, οι οποίες βρίσκονται κυρίως στην κεντρική και ανατολική πλευρά του νησιού. Οι περιοχές αυτές είναι: α) Πόλης Χρυσοχούς, β) Καριώτης (επιφανειακά), γ) Κοκκινοχώρια, δ) Κίτι, ε) Πέγεια και στ) Ακρωτήρι. Η βασική αιτία φόρτισης των περιοχών αυτών όπως έχει αναφερθεί είναι η υπερβολική χρήση αζωτούχων λιπασμάτων στις γεωργικές καλλιέργειες.

Η Κύπρος με Υπουργικό Διάταγμα καθόρισε το Σχέδιο Δράσης για τη νιτρορύπανση το οποίο άρχισε να εφαρμόζεται στις έξι ευαίσθητες ζώνες. Συγκεκριμένα το πρόβλημα εντοπίζεται σε καλλιέργειες όπως οι πατάτες και τα λαχανικά και σε μικρότερο βαθμό στα εσπεριδοειδή. Η χρήση της κοπριάς και της λάσπης πρέπει να γίνεται με ελεγχόμενο τρόπο έτσι ώστε να αποφεύγονται προβλήματα χειροτέρευσης της ποιότητας των νερών.

Όσον αφορά τα θέματα συγκέντρωσης φωσφόρου και φυτοφαρμάκων αυτά βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα και δεν αναμένονται να δημιουργηθούν οποιαδήποτε προβλήματα. Οι βασικές ζώνες που αντιμετωπίζουν αγροπεριβαλλοντικά προβλήματα είναι οι ορεινές - ημιορεινές όπου καλλιεργούνται τα οινοποιήσιμα αμπέλια και οι παραθαλάσσιες όπου καλλιεργούνται τα εσπεριδοειδή και οι πατάτες. Η εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών προγραμμάτων στη τρέχουσα προγραμματική περίοδο αλλά και η συνέχιση τους στη νέα αναμένεται να μειώσει τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών.

Στο Χάρτη 3 που ακολουθεί σημειώνονται οι ευαίσθητες περιοχές, οι ευπρόσβλητες ζώνες καθώς και οι σταθμοί δειγματοληψίας στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ για τα νερά κολύμβησης.

του περιβάλλοντος και έχει τεθεί σε ισχύ από τον Οκτώβριο του 1999, με τη δέσμευση να εφαρμοσθεί σε όλες τις υφιστάμενες και επηρεαζόμενες μονάδες μέχρι τον Οκτώβριο του 2007.

Η Κυπριακή νομοθεσία εναρμονίσθηκε με την Οδηγία, μέσω του Νόμου Αρ. 56(I)/2003. Προβλέπεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα χορήγησης αδειών (Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων, Άδεια Εκπομπής Αέριων Αποβλήτων, Άδεια Διαχείρισης Αποβλήτων), βασισμένο στην εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών οι οποίες συνιστούν το πλέον εξελιγμένο και αποτελεσματικό στάδιο των διεργασιών και μεθόδων παραγωγής για την προστασία του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με το Νόμο αυτό, οι εγκαταστάσεις, εντατικής εκτροφής πουλερικών οι οποίες διαθέτουν πάνω από 40.000 θέσεις για πουλερικά και οι χοιροτροφικές μονάδες με δυναμικότητα θέσεων πάνω από 2.000 χοίρους παραγωγής άνω των 30 κιλών ή 750 για χοιρομητέρες (αμιγή χοιροστάσια), θεωρούνται ως ιδιαίτερα ρυπογόνες και χρειάζεται να εφαρμόσουν τις διατάξεις του ολοκληρωμένου ελέγχου και πρόληψης της ρύπανσης.

Στην Κύπρο, το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω του μεγάλου αριθμού κτηνοτροφικών μονάδων εντατικής εκτροφής, πτηνοτροφείων αλλά και χοιροστασιών και της συγκέντρωσής τους σε ορισμένες περιοχές. Σήμερα λειτουργούν 34 πτηνοτροφικές και 40 χοιροτροφικές μονάδες που εμπίπτουν στις ειδικές διατάξεις του Νόμου για τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο και Πρόληψη της Ρύπανσης. Από αυτές μόνο 2 χοιροστάσια και 24 πτηνοτροφεία έχουν αδειοδοτηθεί και λειτουργούν με βάση τις πρόνοιες της νομοθεσίας.

6.5. Θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον

Η Κύπρος βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της Μεσογείου. Τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της εν λόγω περιοχής είναι τα ακόλουθα:

Υψηλές θερμοκρασίες: Η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία είναι 12°C και αυτή φτάνει μέχρι και τους 25°C την καλοκαιρινή περίοδο. Οι υψηλές θερμοκρασίες οφείλονται τόσο στο γεωγραφικό της μήκος όσο και στο μικρό μέσο βάθος της θάλασσας με αποτέλεσμα να επικρατούν υψηλοί μεταβολικοί ρυθμοί στους οργανισμούς του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Υψηλή αλατότητα: Η Μεσόγειος είναι η πιο αλμυρή από τις θάλασσες της Ευρώπης καθώς η εξάτμιση είναι μεγαλύτερη από την ποσότητα του γλυκού νερού που προστίθεται σε αυτήν από την βροχή και τις εκροές των εσωτερικών υδάτων. Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζεται ετήσιο έλλειμμα γλυκού νερού περίπου 2.500 Km³ (ΕΕΑ, 1999).

Μικρής έκτασης παλιρροιακά φαινόμενα: Η τυπική διακύμανση της στάθμης λόγω παλιρροιακών φαινόμενων είναι μικρότερη από 50 cm, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο την δυνατότητα γρήγορης αραιώσης και διασποράς αποβλήτων.

Ολιγοτροφικός χαρακτήρας: Η Μεσόγειος εμφανίζεται γενικά φτωχή σε θρεπτικά συστατικά (κύρια ενώσεις του αζώτου και του φωσφόρου και δευτερευόντως του πυριτίου), γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα χαμηλή πρωτογενή παραγωγή και φυτοπλαγκτονική βιομάζα. Ο ολιγοτροφικός χαρακτήρας της Μεσογείου γενικά, αυξάνει από τη Δύση προς την Ανατολή. Αντίθετα από άλλες θάλασσες παγκοσμίως θεωρείται ότι ο περιοριστικός παράγοντας ανάπτυξης της πρωτογενούς παραγωγής είναι η ανεπάρκεια της θάλασσας σε φώσφορο και όχι σε άζωτο.

Μεγάλη βιοποικιλότητα: Η χλωρίδα και η πανίδα είναι από τις πλέον πλούσιες σε αριθμό ειδών ειδικά στην παράκτια ζώνη. Τα είδη της Μεσογείου εμφανίζουν υψηλό βαθμό διαφοροποίησης και ενδημισμού. Συστήνουν με αυτό τον τρόπο βιοκοινωνίες που απαντούν μόνο στο περιβάλλον αυτό.

Υψηλός αριθμός ξενικών ειδών: Ένας μεγάλος αριθμός ειδών έχει μεταναστεύσει στην Μεσόγειο δια μέσου της διώρυγας του Σουέζ (Λεσσεσιανά είδη) ή έχουν μεταφερθεί από άλλες περιοχές του πλανήτη με την βοήθεια ποντοπόρων πλοίων (Μελέτη «Priority issues in the Mediterranean environment», ΕΕΑ 4/2006). Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ της Κύπρου και της Ελλάδας και αποτελεί σημαντική πίεση για τους άγριους πληθυσμούς λόγω ανάπτυξης ανταγωνιστικών σχέσεων.

Γενικότερα η κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής διατηρεί υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά σύμφωνα με τα στοιχεία του δικτύου παρακολούθησης των νερών κολύμβησης στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ. Τοπικού επιπέδου προβλήματα παρουσιάζονται στη παράκτια περιοχή της Λεμεσού λόγω της παρουσίας του λιμανιού αλλά και της έντονης αστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης.

Η θάλασσα και οι παράκτιες περιοχές ως τελικός υδάτινος αποδέκτης είναι ευάλωτες στην ρύπανση από αστικά, βιομηχανικά και γεωργικά λύματα. Σύμφωνα με στοιχεία της Greenpeace, η ρύπανση από χερσαίες πηγές υπολογίζεται πως ευθύνεται για το 44% περίπου των αποβλήτων που καταλήγουν στη θάλασσα, ενώ από τις θαλάσσιες μεταφορές προέρχεται το 12% των αποβλήτων. Οι προστατευόμενες παραθαλάσσιες περιοχές του νησιού ανέρχονται στα 6,5 km² και καταλαμβάνουν περίπου το ~8,3% της παραλιακής ζώνης της Κύπρου.

6.6. Ρύπανση από τις θαλάσσιες μεταφορές

Όσον αφορά την ανοιχτή θάλασσα, η βασική περιβαλλοντική απειλή σχετίζεται τόσο με πλοία που διασχίζουν την Κύπρο όσο και με αυτά που κινούνται στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Από τα τελευταία, 200-300 είναι τάνκερς που μεταφέρουν πετρέλαιο και παράγωγα προϊόντα πετρελαίου στην Ευρώπη από τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες της Βορείου Αφρικής. Σύμφωνα με το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) το 2002, υπολογίζεται πως τα τελευταία 15 χρόνια διέρρευσαν στη Μεσόγειο περίπου 55.000 τόνοι πετρελαίου εξαιτίας ατυχημάτων. Οι απορρίψεις χημικών και κατάλοιπων πετρελαίου από τα πλοία από το ξέπλυμα αντλιών και δεξαμενών, γνωστή και ως "λειτουργική ρύπανση", αποτελεί ακόμα ένα σημαντικό παράγοντα της θαλάσσιας ρύπανσης. Σύμφωνα με την UNEP, υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο καταλήγουν με αυτόν τον τρόπο περίπου 250.000 τόνοι πετρελαίου στη θάλασσα της Μεσογείου. Σημαντική είναι και η επίπτωση της ποντοπόρου ναυσιπλοΐας όσον αφορά στην εισαγωγή ξένων ειδών στην Μεσόγειο θάλασσα. Οι οργανισμοί μεταφέρονται είτε προσκολλημένοι στα ύφαλα των πλοίων είτε μαζί με το έρμα των πετρελαιοφόρων. Σε πολλές περιπτώσεις τα είδη αυτά εξαπλώνονται στην Μεσόγειο αντικαθιστώντας τα ενδημικά είδη της Μεσογείου και διαταράσσοντας την ισορροπία στους Μεσογειακούς οικοτόπους.

6.7. Αλιεία και αλιευτικά αποθέματα

Σήμερα στη θαλάσσια περιοχή περιμετρικά της Κύπρου δραστηριοποιούνται 876 Κυπριακά αλιευτικά σκάφη, ενώ έντονη είναι και η παρουσία αλιευτικών σκαφών τρίτων χωρών που αλιεύουν στα διεθνή ύδατα. Τα πρώτα στην πλειοψηφία τους αποτελούν σκάφη της μικρής παράκτιας αλιείας (μήκος < 12μ) με πλήρωμα συνήθως ένα ή δύο άτομα, που χρησιμοποιούν κυρίως δίχτυα και παραγάδια και αλιεύουν κοντά στην ακτή. Το ποσοστό που κατέχουν οι τράτες από το σύνολο του αλιευτικού στόλου φαίνεται στο Γράφημα που ακολουθεί. Η απασχόληση στην θαλάσσια συλλεκτική αλιεία φτάνει μόλις το 0,1 % του ενεργού απασχολούμενου δυναμικού. Το 2004 η αλιευτική παραγωγή από κυπριακά σκάφη που δραστηριοποιούνται στη περιοχή έφτασε 1.883,72 τόνους. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι τα Μεσογειακά αλιευτικά πεδία και τα κυριότερα αλιευτικά αποθέματα βρίσκονται σε κατάσταση υπερεκμετάλλευσης. Αυτό ισχύει τόσο για τους πληθυσμούς των μικρών πελαγικών ψαριών (με πιθανή εξαίρεση την σαρδέλα) όσο και για τα κυριότερα εμπορικά είδη των βενθικών αλιευμάτων, αλλά και για τα αποθέματα των μεγάλων πελαγικών μεταναστευτικών ειδών σύμφωνα με έρευνες για τα είδη αυτά σε όλη την Μεσόγειο θάλασσα.

Γράφημα 6-17: Ποσοστό αλιευτικού στόλου που χρησιμοποιεί τράτες (υπολογίζεται ως ηλικό της ιπποδύναμης τράτων προς τη συνολική ιπποδύναμη του αλιευτικού στόλου)

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

Η ανεξέλεγκτη αλιεία σε πρώτο επίπεδο έχει επίπτωση στην αφθονία και την σύσταση των πληθυσμών των εμπορικών ειδών. Δευτερογενώς οι συνέπειες της αλιείας επεκτείνονται επίσης σε οργανισμούς με τροφική εξάρτηση από τα είδη αυτά. Αυτό μπορεί να επηρεάσει ένα σύνολο οργανισμών κατά μήκος της τροφικής αλυσίδας, προκαλώντας αποσταθεροποίηση του οικοσυστήματος. Επίσης αρνητικές επιπτώσεις παρουσιάζονται σε είδη που δεν αποτελούν στόχο αλιείας αλλά συλλαμβάνονται ακούσια από τα αλιευτικά εργαλεία.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των προβλημάτων που σχετίζονται με την αλιεία τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) δεσμεύονται σε δράσεις μείωσης της αλιευτικής προσπάθειας στο επίπεδο διατήρησης της αφθονίας των αλιευτικών αποθεμάτων και επίτευξης της αειφορικής εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων. Τα μέτρα που λαμβάνονται από την Κύπρο στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για την Αλιεία στη νέα προγραμματική περίοδο περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, οικονομικά κίνητρα για την απόσυρση αλιευτικών σκαφών και την τεχνική βελτίωση της επιλεκτικότητας των αλιευτικών εργαλείων.

6.8. Υδατοκαλλιέργεια

Την τελευταία δεκαετία σημαντικός αριθμός ερευνητικών εργασιών χρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους των χωρών της

Μεσογείου έχει επικεντρωθεί στην μελέτη των επιπτώσεων της υδατοκαλλιέργειας στο θαλάσσιο περιβάλλον εξετάζοντας πλήθος παραμέτρων από διάφορες οπτικές γωνίες. Τα κύρια συμπεράσματα των ερευνών αυτών μπορούν να συνοψιστούν παρακάτω:

1. Τα παραπροϊόντα της διαδικασίας εκτροφής (Διαφυγούσα τροφή, περιπτώματα των ψαριών) δεν μεταβάλουν σημαντικά τα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά της στήλης του νερού, ενώ οι παρατηρούμενη περιορισμένη χρονικά και χωρικά αύξηση στις συγκεντρώσεις θρεπτικών στοιχείων (κυρίως αμμωνιακά και φωσφορικά ιόντα) δεν είναι μεγαλύτερη από αυτήν που προκαλείται από άλλες πηγές των ουσιών αυτών και δεν επηρεάζει σημαντικά την συγκέντρωση της χλωροφύλλης α (Chl a) και του συνολικού διαλυμένου άνθρακα στο νερό (TOC) που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ευτροφισμό.
2. Οι σωματιδιακές εκπομπές των παραπροϊόντων φαίνεται να έχουν επίδραση στις φυσικές και χημικές ιδιότητες του ιζήματος κάτω από τους κλωβούς. Η επίδραση αυτή περιορίζεται σε μερικές δεκάδες μέτρα γύρω από τους κλωβούς και χρονικά τους θερμούς μήνες όπου τα καλλιεργούμενα ψάρια εμφανίζουν εντονότερο μεταβολισμό.
3. Δεν παρουσιάζεται σημαντική διαφοροποίηση της σύνθεσης του φυτοπλαγκτού σε περιοχές ανάπτυξης υδατοκαλλιέργειας.
4. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της βενθικής βιοποικιλότητας στις περιοχές κάτω από τους ιχθυοκλωβούς. Τα πορίσματα μελετών σε ευρύτερες περιοχές έδειξαν ότι η αλλοίωση στην σύνθεση και τα χαρακτηριστικά των μακροβενθικών οργανισμών είναι περιορισμένες αν και μια αύξηση της συνολικής βιομάζας των μεγάλων βενθικών οργανισμών σε αποστάσεις 1-10 Km θα μπορούσε να συσχετιστεί με την παρουσία μονάδων υδατοκαλλιέργειας.
5. Αύξηση της αφθονίας, και της συνολικής βιομάζας πληθυσμών άγριων ψαριών αλλά και μεγαλύτερη ποικιλία ειδών αυτής της κατηγορίας οργανισμών παρατηρήθηκε σε έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε ζώνες ανάπτυξης υδατοκαλλιεργείων.
6. Ανησυχίες έχουν εκφραστεί από πολλούς ερευνητές για τις επιπτώσεις στην γενετική σύσταση των άγριων πληθυσμών από τα δραπετεύοντα ψάρια των ιχθυοκαλλιεργείων. Στην Κύπρο λειτουργούν 7 μονάδες πάχυνσης ευρύαλων μεσογειακών ειδών. Ακόμη στην περιοχή λειτουργούν 4 ιχθυογεννητικοί σταθμοί που παράγουν γόνο για τις μονάδες πάχυνσης και 8 μονάδες υδατοκαλλιέργειας γλυκέων υδάτων στις οποίες περιλαμβάνονται 6 μικρά

ιχθυοτροφεία πέστροφας και 2 μονάδες παραγωγής διακοσμητικών ψαριών (ornamentals).

6.9. Εδαφικοί πόροι

Το έδαφος είναι ένας σημαντικός φυσικός πόρος καθώς αποτελεί πηγή παραγωγής τροφίμων και άλλης βιομάζας, αποτελεί μέσο αποθήκευσης, διήθησης και μετατροπής ανόργανων και οργανικών συστατικών, νερού, ενέργειας καθώς και διαφόρων χημικών ουσιών. Επίσης αποτελεί το οικολογικό ενδιαίτημα για πολυποίκιλους οργανισμούς που διαβιούν στο εσωτερικό ή την επιφάνεια και φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον για την ανθρωπότητα. Το έδαφος αποτελεί το υπόστρωμα κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας ενώ ταυτόχρονα είναι στοιχείο του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

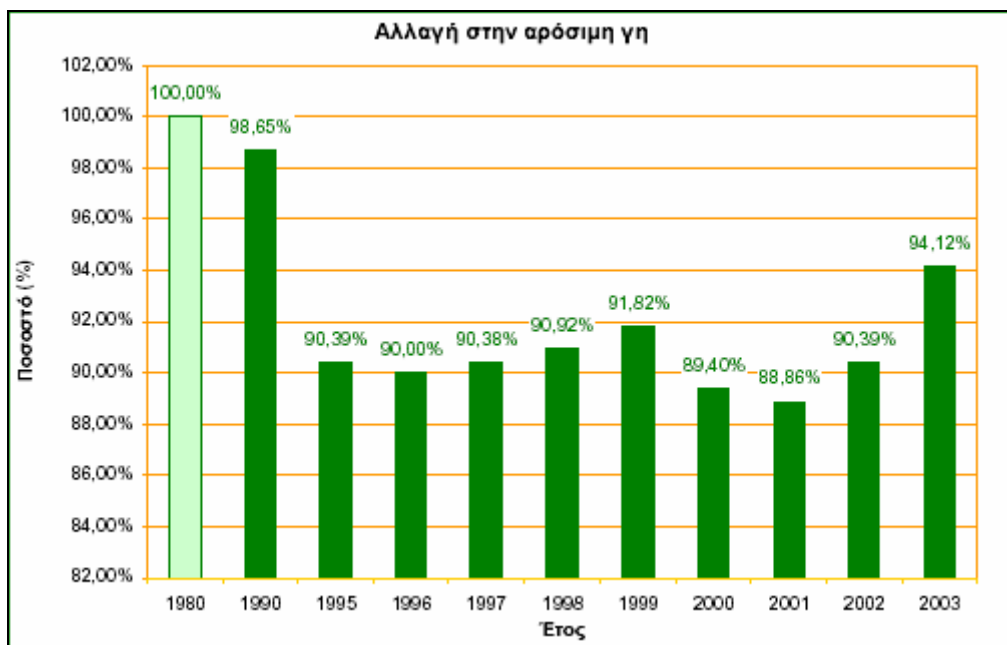
Οι βασικοί κίνδυνοι για τους εδαφικούς πόρους είναι:

Η ανεπάρκεια σχεδίων και υποδομών διάθεσης των στερεών αστικών απορριμμάτων: Στην Κύπρο λειτουργούν 5 χώροι διάθεσης απορριμμάτων, ένας σε κάθε επαρχία, όπου γίνεται η τελική διάθεση των στερεών αποβλήτων. Σε αυτούς περιλαμβάνεται ο ΧΥΤΑ Πάφου, ενώ οι υπόλοιποι χώροι δεν ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές ΧΥΤΑ. Συγκεκριμένα οι χώροι ταφής στην επαρχία Λευκωσίας και Λεμεσού λειτουργούν με ελεγχόμενη απόθεση, ενώ οι άλλοι τρεις χώροι λειτουργούν υπό συνθήκες ημιελεγχόμενης απόθεσης. Επίσης, στην Κύπρο υφίσταται σημαντικός αριθμός χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης οικιακών και άλλων στερεών αποβλήτων, οι οποίοι είναι μικρής έκτασης αλλά προκαλούν περιβαλλοντικά προβλήματα. Για την λύση του προβλήματος προωθείται η κατασκευή ΧΥΤΑ στην περιοχή Λυμπιών για τις ανάγκες των επαρχιών Λάρνακας και Αμμοχώστου και ΧΥΤΑ για τις ανάγκες της Λευκωσίας και της Λεμεσού αντίστοιχα.

Η διάβρωση των εδαφών - Απερήμωση: Το φαινόμενο της διάβρωσης των εδαφών αποτελεί παράγοντα μείωσης των εδαφικών πόρων. Η κατάσταση αυτή προκαλείται από τις κλιματικές συνθήκες (ξηρασία, λειψυδρία, άτακτες και έντονες βροχοπτώσεις) και από τις ανθρώπινες δραστηριότητες (αποδάσωση, υπερβόσκηση, υποβάθμιση της δομής του εδάφους). Το φαινόμενο είναι εντονότερο σε περιοχές με χαμηλή φυτοκάλυψη όπου οι ρίζες των φυτών δεν μπορούν να συγκρατήσουν ικανοποιητικά το έδαφος. Οι εκτάσεις που θίγονται δεν είναι πλέον σε θέση να υποστηρίξουν τη βλάστηση. Αξίζει να τονιστεί ότι το ποσοστό της γεωργικής γης που καλλιεργείται σε σύγκριση με τη γεωργική γη που θα μπορούσε να καλλιεργηθεί αντιστοιχεί μόνο στο 8,57 % (2003) ενώ το ποσοστό των αροτραίων εκτάσεων παρουσιάζει σημαντική μείωση (Γράφημα 6-

18). Το φαινόμενο της απερήμωσης προκαλεί απώλεια της παραγωγικότητας των εδαφών με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της γης σε άνυδρες, υπο-άνυδρες και ξηρές υπο-άνυδρες περιοχές. Η υποβάθμιση αυτή έχει αντίκτυπο στην οικολογία των επηρεαζόμενων περιοχών καθώς επίσης και στην ποιότητα ζωής και τα εισοδήματα των κατοίκων. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Άτλαντα της Απερήμωσης (UNEP, 1992 και ΕΚ 1994) μεταξύ των περιοχών που απειλούνται από την απερήμωση συμπεριλαμβάνονται εκτεταμένες περιοχές της Κύπρου. Η Κύπρος αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο που συνεπάγεται για το νησί η εξάπλωση του φαινομένου της απερήμωσης έχει ήδη επικυρώσει τη σχετική σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερήμωσης (Νόμος Αρ. 23(III)/1999).

Στα πλαίσια των απαιτήσεων που απορρέουν από την εν λόγω Σύμβαση η Κύπρος καλείται να θεσπίσει Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την καταπολέμηση της Απερήμωσης και την άμβλυνση των συνεπειών της ξηρασίας. Για το σκοπό αυτό έχουν ήδη ξεκινήσει από μέρους της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος να γίνονται οι απαιτούμενες ενέργειες. Συγκεκριμένα έχει προκηρυχθεί διαγωνισμός για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ετοιμασία του Εθνικού Προγράμματος Δράσης για την Καταπολέμηση της Απερήμωσης και αναμένεται εντός μικρού χρονικού διαστήματος να ξεκινήσει η υλοποίηση αυτού του προγράμματος.

Γράφημα 6-18: Αλλαγή στην αρόσιμη γη σε σύγκριση με το ποσοστό του 1980

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

Η διάβρωση των ακτών: Η φυσική ανεπάρκεια υδατικών πόρων και η εκμετάλλευση των επιφανειακών υδάτων για σκοπούς άρδευσης των καλλιεργειών έχουν ως αποτέλεσμα την μείωση της ροής των ποταμών και αντίστοιχα του φυσικού εφοδιασμού των παράκτιων περιοχών με άμμο και άλλα φερτά υλικά. Αποτέλεσμα αυτής της μείωσης είναι η διατάραξη της ισορροπίας μεταξύ της δημιουργίας ακτών και της διάβρωσής τους από την θάλασσα. Με τον τρόπο αυτό όλο και περισσότερη παράκτια έκταση υφίσταται χωρική μείωση (Living With Coastal Erosion In Europe - Sediment And Space For Sustainability, EC 2004). Η ακτογραμμή της Κύπρου έχει επηρεαστεί κατά 37,8% από τη διάβρωση. Το φαινόμενο αυτό σε συνδυασμό με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας εξαιτίας των κλιματικών αλλαγών, αποτελεί μακροπρόθεσμα σημαντική απειλή για τη νησιωτική περιοχή.

Διάβρωση δασικών εδαφών: Διάφορες δασοκομικές δραστηριότητες καθώς επίσης και δραστηριότητες υλοτομίας μπορούν να έχουν δυσμενείς επιδράσεις στα δασικά εδάφη όπως:

- Εδαφολογική διαταραχή στην επιφάνεια του εδάφους η οποία προκαλείται από τις υλοτομίες. Αυτό μπορεί να ποικίλει από ελαφριά διαταραχή της επιφάνειας του εδάφους μέχρι και πλήρη απώλεια των ανώτερων εδαφολογικών στρωμάτων ανάλογα με τη μέθοδο υλοτομίας και εξαγωγής της ξυλείας.
- Απώλεια εδαφολογικής σταθερότητας εξαιτίας της αποσύνθεσης των ριζών μετά από υλοτομία. Η εδαφολογική σταθερότητα αποκαθίσταται με την εγκατάσταση της νέας βλάστησης.
- Απώλεια οργανικής ουσίας και θρεπτικών συστατικών ως το κύριο αποτέλεσμα της αύξησης της επιφανειακής απορροής.
- Αλλαγή των εδαφολογικών φυσικών ιδιοτήτων. Οι υλοτομίες μπορούν να αλλάξουν τη δομή των εδαφών, να προκαλέσουν συμπίεση με επακόλουθη μείωση της υδατοπερατότητας και του αερισμού, αύξηση της επιφανειακής απορροής και πρόκληση διάβρωσης.

Όλα τα πιο πάνω μπορούν να μειώσουν την παραγωγική δυνατότητα των εδαφών, η οποία είναι απόλυτα συσχετισμένη με μία σχετικά λεπτή και επιφανειακή στρώση χώματος. Η μείωση της παραγωγικής δυνατότητας των εδαφών έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των αυξητικών δυνατοτήτων των δέντρων.

Παρά τις προαναφερθείσες αιτίες διάβρωσης των εδαφών κατά τις τελευταίες δεκαετίες δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα και ζημιές. Αναμένεται ότι με τα διάφορα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (κατασκευή αναβαθμιδών, χρήση Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης, καλλιέργεια έναντι ζιζανιοκτονίας, κατασκευή και συντήρηση αναβαθμιδών και ξηρολιθιών, αναδάσωση γεωργικής και μη γεωργικής γης, κλπ) θα αμβλυυνθεί περαιτέρω το πρόβλημα της διάβρωσης των εδαφών. Η υποχρεωτική εφαρμογή των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Πρακτικών που προϋποθέτει ενέργειες που προστατεύουν από την διάβρωση σε σειρά αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Άξονα 2 που καλύπτουν τις βασικότερες καλλιέργειες αναμένεται να συμβάλει στην βέλτιστη αντιμετώπιση του φαινομένου της διάβρωσης. Η εντατικοποίηση της παραγωγής από την άλλη, οδηγεί σε περαιτέρω υποβάθμιση της ποιότητας, των ήδη φτωχών σε οργανική ουσία, εδαφών.

6.10. Γεωμορφολογία

Η Κύπρος είναι από τις λίγες χώρες στον κόσμο όπου η γεωλογία υπήρξε πρωταρχικός παράγοντας στη διαμόρφωση του φυσικού της περιβάλλοντος. Η γεωλογία ήταν επίσης καθοριστικός παράγοντας στην ιστορική, πολιτιστική και κοινωνικοοικονομική εξέλιξη του νησιού τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και κατά τους νεότερους χρόνους. Η γένεση του νησιού είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς μοναδικών και πολύπλοκων γεωλογικών διεργασιών, που κατέστησε την Κύπρο γεωλογικό πρότυπο για τους γεωεπιστήμονες όλου του κόσμου και συνέβαλε στην κατανόηση της εξέλιξης των ωκεανών και του πλανήτη Γη γενικότερα. Η δασώδης κορυφή του Τροόδους είναι το βαθύτερο στρώμα ενός κομματιού ωκεάνιου φλοιού και του ανώτερου μανδύα της γης, είναι δηλαδή ένα οφιολιθικό σύμπλεγμα που σχηματίστηκε πριν 90 εκατομμύρια χρόνια 8000 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Το οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τροόδους που αποτελεί το βασικότερο τοπογραφικό στοιχείο του νησιού έχει έκταση 3000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, ενώ η πιο ψηλή κορυφή του, ο Όλυμπος, έχει υψόμετρο 1951 μέτρων. Δημιουργήθηκε την Ανω Κρητιδική Περίοδο στο βυθό της Τηθύος θάλασσας, που την εποχή εκείνη κάλυπτε το γεωγραφικό χώρο από τα Πυρηναία μέσω των Άλπεων, της Πίνδου, του Ζάγρου μέχρι και τα Ιμαλάια. Μετά τη δημιουργία του το Τρόδος αναδύθηκε σχηματίζοντας το σημερινό νησί, μέσα από πολύπλοκες τεκτονικές διεργασίες που καθορίζονταν από τη σύγκλιση των λιθοσφαιρικών πλακών της Ευρασιατικής στο βορρά και της Αφρικανικής στο νότο.

Γενικότερα η Κύπρος μπορεί να διαχωρισθεί με βάση τη γεωμορφολογία της σε τρεις περιοχές:

- στην οροσειρά του Πενταδάκτυλου που περιλαμβάνει επίσης τη χερσόνησο της Καρπασίας.
- την οροσειρά του Τροόδους και τη φυσική προέκτασή της και
- στις αλλουβιακές πεδιάδες (κυρίως της Μόρφου και Αμμοχώστου).

Χάρτης 4: Γεωλογία της Κύπρου

Πηγή: Η Γεωλογία της Κύπρου, 2002, Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης

Οροσειρά του Πενταδάκτυλου

Η οροσειρά του Πενταδάκτυλου αναφέρεται και ως βόρεια οροσειρά ή οροσειρά της Κερύνειας. Είναι μια στενή και επιμήκης οροσειρά, που εκτείνεται από το ακρωτήριο Αποστόλου Ανδρέα στα ανατολικά μέχρι το ακρωτήριο Κορμακίτη στα δυτικά. Το πλάτος της σπάνια υπερβαίνει τα 5 χιλιόμετρα. Θεωρείται, μαζί με τα Κρητικά όρη, το νοτιότερο κομμάτι της αλπικής ορογενετικής ζώνης που εκτείνεται από τα Πυρηναία όρη στα δυτικά μέχρι τα Ιμαλάια όρη στα ανατολικά.

Το ανάγλυφο της οροσειράς είναι πολύ χαρακτηριστικό και παρουσιάζει μια σειρά βουνοκορφών με υψόμετρο από 740 μέχρι 1024 μέτρα. Το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι στο κεντρικό τμήμα της οροσειράς με ψηλότερη κορυφή το Κυπαρισσόβουνο (1024 μέτρα). Ανατολικά και δυτικά το υψόμετρο μειώνεται σταδιακά.

Οι απότομες βουνοκορφές αποτελούνται από σκληρούς ανακρυσταλλωμένους ασβεστόλιθους, που δημιουργούν μια εντυπωσιακή τοπογραφία με απόκρημνες κορυφές, βαθιές κοιλάδες, κάθετες πλαγιές, φαράγγια και διάσελα καθώς επίσης επιφανειακά και υπόγεια καρστικά φαινόμενα, όπως σπήλαια, καταβόθρες και υπόγειες σήραγγες με πιο γνωστά τα σπήλαια του Κόρνου, του Προφήτη Ηλία και της Άσπρης Μούττης.

Βόρεια της οροσειράς η στενή παράκτια ζώνη παρουσιάζει μια εντυπωσιακή αμφιθεατρική τοπογραφία, που οφείλεται στις διάφορες αναβαθμίδες ως αποτέλεσμα των περιοδικών ανυψωτικών κινήσεων της Κύπρου κατά το Πλειόκαινο - Πλειστόκαινο.

Στη χερσόνησο της Καρπασίας συναντώνται χαρακτηριστικοί λόφοι, γνωστοί ως «κουέστες». Οι λόφοι αυτοί, με τη μια πλευρά απότομη (μέτωπο) και την άλλη ήπια (ράχη), είναι μορφές που σχηματίζονται σε σχετικά πρόσφατα αναδυθείσες περιοχές και το σχήμα τους είναι το αποτέλεσμα διαφορικής διάβρωσης.

Το μικρό πλάτος της οροσειράς του Πενταδάκτυλου και η καρστικοποίηση των ασβεστόλιθων δεν επιτρέπουν τη δημιουργία εκτεταμένου υδρογραφικού δικτύου. Αντίθετα, αυτό περιορίζεται σε μικρές και βαθιές κοιλάδες πολύ μικρού μήκους. Οι ποταμοί σ' αυτή τη γεωμορφολογική περιοχή ρέουν μόνο μετά από βροχόπτωση και η διάρκεια της ροής τους είναι πολύ σύντομη.

Οροσειρά του Τροόδου

Η οροσειρά του Τροόδου με τις παρυφές της κατέχει το κεντρικό με νοτιοκεντρικό μέρος της Κύπρου και καλύπτει σε έκταση τα 2/3 του νησιού. Γεωλογικά αποτελείται από το ομώνυμο οφιολιθικό σύμπλεγμα. Η ψηλότερη κορυφή του και

ταυτόχρονα το ψηλότερο σημείο της Κύπρου είναι ο Όλυμπος με υψόμετρο 1951 μέτρα.

Η οροσειρά του Τροόδους είναι το κυρίαρχο μορφολογικό στοιχείο και το γεωλογικό υπόβαθρο της Κύπρου. Η γένεση και η ανάπτυξη της Κύπρου από το βυθό της θάλασσας είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη γένεση και ανύψωση του Τροόδους. Η οροσειρά αυτή παρουσιάζει ένα ποικιλόμορφο ανάγλυφο, ως αποτέλεσμα της διαφορετικής αντίστασης στη διάβρωση και αποσάθρωση των πετρωμάτων που τη δομούν. Το κεντρικό μέρος της οροσειράς, που παρουσιάζει και το μεγαλύτερο υψόμετρο, αποτελείται από πλουτώνια πετρώματα και χαρακτηρίζεται από ομαλές πλαγιές και αποστρογγυλεμένες κορυφές. Γύρω από τα πλουτώνια πετρώματα απαντώνται τα φλεβικά πετρώματα, τα οποία χαρακτηρίζονται από απότομες πλαγιές, βαθιές κοιλάδες και χαράδρες. Σε αντίθεση η περιφέρεια της οροσειράς που γεωλογικά αποτελείται από λάβες, παρουσιάζει ένα σχετικά ήπιο ανάγλυφο με λόφους και σχετικά αποστρογγυλεμένες επιφάνειες.

Οι παρυφές της οροσειράς και κυρίως οι νότιες, παρουσιάζουν χαρακτηριστικές «κουέστες» και υψώματα με απότομες κατωφέρειες. Η μορφολογία αυτή είναι χαρακτηριστική των ιζηματογενών σχηματισμών που εμφανίζονται στην επιφάνεια και που βασικά αποτελούνται από εναλλασσόμενα στρώματα κρητιδίων και μαργών. Στις βόρειες παρυφές η μορφολογία είναι διαφορετική και χαρακτηρίζεται από δελταϊκές και αλλουβιακές αποθέσεις προϊόντων έντονης διάβρωσης των οφιολιθικών πετρωμάτων. Στις νοτιοδυτικές παρυφές της οροσειράς, λόγω της έντονης παρουσίας αργιλικών σχηματισμών, επικρατεί ένα ήπιο μορφολογικό ανάγλυφο με αποστρογγυλεμένες επιφάνειες. Κατά τόπους, λόγω της παρουσίας αλλόχθονων όγκων ανακρυσταλλωμένων ασβεστόλιθων και άλλων πετρωμάτων κυρίως πυριγενών παρουσιάζεται μια χαρακτηριστική τοπογραφία με τους όγκους αυτούς να ορθώνονται και να δεσπόζουν στο τοπίο.

Το ανάγλυφο και η τοπογραφία του Τροόδους επηρέασαν άμεσα το φυσικό περιβάλλον της Κύπρου και είναι οι κύριοι ρυθμιστές των κλιματολογικών συνθηκών και ειδικότερα της βροχόπτωσης και συνεπώς και των υδατικών της πόρων, επιφανειακών και υπογείων καθώς και της χλωρίδας και πανίδας του νησιού.

Η οροσειρά του Τροόδους παρουσιάζει ένα εκτεταμένο υδρογραφικό δίκτυο που είναι αποτέλεσμα των γεωλογικών συνθηκών, της γεωλογίας και της κατανομής της βροχόπτωσης. Το θολωτό σχήμα της οροσειράς βοηθά, ώστε το υδρογραφικό δίκτυο να είναι ακτινωτό με τους ποταμούς να κατευθύνονται από το κέντρο της οροσειράς προς την περιφέρεια. Το υδρογραφικό δίκτυο είναι δενδριτικής μορφής.

Στις περιοχές όπου εμφανίζονται πυριγενή πετρώματα, οι κοιλάδες είναι σχετικά στενές σε σχήμα V και με μεγάλες κλίσεις των πρανών. Αντίθετα στις περιοχές των ιζηματογενών πετρωμάτων οι κοιλάδες είναι μικρού μήκους, με μικρές κλίσεις και γενικά ακολουθούν τον τεκτονισμό και την κλίση των πετρωμάτων. Ο κύριος κορμός του δικτύου στα ιζηματογενή πετρώματα είναι σχετικά ευθύς, με απότομες και απόκρημνες πλευρές και μικρά φαράγγια κατά τόπους. Όταν οι ποταμοί αρχίζουν να ρέουν σε περιοχές όπου οι φυσικές κλίσεις είναι μικρές και οι επιφάνειες επίπεδες, ο βασικός κορμός τους πλαταίνει και δημιουργεί το πεδίο πλημμύρων. Το ίδιο συμβαίνει και στις εκβολές τους.

Οι αλλουβιακές πεδιάδες

Μεταξύ των οροσειρών του Πενταδάκτυλου και του Τροόδου εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσαορίας, η οποία γεωμορφολογικά δεν θεωρείται ξεχωριστή ενότητα, αλλά είναι ουσιαστικά προέκταση των παρυφών των δύο οροσειρών. Η ζώνη επαφής των γεωμορφολογικών ζωνών του Πενταδάκτυλου και του Τροόδου ακολουθεί τις κοίτες των ποταμών Πεδιαίου και Οβγού.

Χαρακτηριστικές γεωμορφές της πεδιάδας της Μεσαορίας αποτελούν οι κορωνίδες. Πρόκειται για λόφους με σχήμα τραπεζοειδές (λόφος του Άρωνα) και κωνικό (λόφος Καφίζι). Το χαρακτηριστικό τους σχήμα οφείλεται στο γεγονός ότι η πάνω επιφάνεια τους καλύπτεται από σκληρό πέτρωμα, συνήθως ασβεστιτικό ψαμμίτη και οι πλαγιές τους αποτελούνται από μαλακά μαργαϊκά πετρώματα. Ο σχηματισμός των γεωμορφών αυτών οφείλεται στη διαφορετική διάβρωση των εναλλασσομένων στρωμάτων των μαργαϊκών πετρωμάτων και των ασβεστιτικών ψαμμιτών και στις ανοδικές κινήσεις της Κύπρου κατά το Πλειόκαινο - Πλειστόκαινο.

Οι αλλουβιακές πεδιάδες αποτελούνται από ποτάμιες αποθέσεις άμμων, κροκαλών και ιλύος. Τέτοιες πεδιάδες είναι της Αμμοχώστου, της Μόρφου, της Λάρνακας και του Ακρωτηρίου. Οι πεδιάδες αυτές κατά το Πλειστόκαινο αποτελούσαν δέλτα και ποταμόκολπους, ευρίσκονταν δηλαδή κάτω από τη στάθμη της θάλασσας και πολύ πιο μέσα στην ξηρά από ότι είναι σήμερα. Τα υλικά που μετέφεραν οι ποταμοί εναποτέθηκαν μέσα στους ποταμόκολπους, τους απέφραξαν και τους γέμισαν, δημιουργώντας τις πεδιάδες που υπάρχουν στην εποχή μας.

6.11. Απόβλητα

Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως στην Κύπρο λειτουργούν 5 χώροι διάθεσης απορριμμάτων. Από αυτούς μόνο ο ΧΥΤΑ Πάφου πληροί τις προδιαγραφές, ενώ οι χώροι ταφής στην επαρχία Λευκωσίας και Λεμεσού λειτουργούν με ελεγχόμενη απόθεση και οι άλλοι τρεις υπό συνθήκες ημιελεγχόμενης απόθεσης. Επίσης στην

Κύπρο υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης οικιακών και άλλων στερεών αποβλήτων. Για την λύση του προβλήματος πέραν από την προώθηση της κατασκευής ΧΥΤΑ για τις ανάγκες Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Αμμοχώστου έχει εκπονηθεί και ένα στρατηγικό σχέδιο για τη διαχείρισης των αποβλήτων. Στον Πίνακα 7 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διάφοροι τύποι στερεών αποβλήτων καθώς επίσης και οι αντίστοιχες παραγόμενες ποσότητες για την Κύπρο, ενώ στο Πίνακα 8 παρουσιάζονται τα παραγόμενα υγρά και στερεά επικίνδυνα απόβλητα.

Πίνακας 7: Στερεά απόβλητα στην Κύπρο

Τύπος αποβλήτων	Στερεά απόβλητα (τόνοι)/έτος
Οικιακά	368.800 (1993) 530.200 (εκτίμηση για 2007) 622.200 (εκτίμηση για 2015)
<u>Υλικά συσκευασίας:</u> Μέταλλα Πλαστικό Γυαλί Χαρτί - Χαρτόνι Ξύλο	7.000 (2000) 35.500 (2000) 21.500(2000) 40.100 (2000) 7.900 (2000)
<u>Οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους:</u> Αυτοκίνητα σαλούν Λεωφορεία Φορτηγά Μοτοσικλέτες	<u>Αριθμός οχημάτων</u> 11.600 (1999) 150 (1999) 4.450 (1999) 10.600 (1999)
Παλαιά ελαστικά (αναφέρονται σε παλαιά ελαστικά προερχόμενα μόνο από αυτοκίνητα και φορτηγά)	5.250 (1995) 4.800 (1998)¹ 4.950 (2000)¹ 5.200 (εκτίμηση για 2003)¹ 5.450 (εκτίμηση για 2006)¹
<u>ΑΚΚΕ:</u> Κτιριακές κατασκευές κατεδαφίσεις εκσκαφές υλικά οδοποιίας	500.000 (1996) Βρίσκεται υπό εκπόνηση σχετική μελέτη.
ΑΗΗΣ	Δεν υφίστανται στοιχεία. Βρίσκεται υπό εκπόνηση σχετική μελέτη.
Απορριπτόμενες ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές	250 (2002)
<u>ΜΠΕΑ:</u> Χρώματα, διαλύτες, κόλλες Προϊόντα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης Φυτοφάρμακα / παρασιτοκτόνα Καθαριστικά / απορρυπαντικά Μπαταρίες Άλλα Υλικά Απόβλητα γραφείων	1.550 (2001) 550 (2001) 140 (2001) 70 (2001) 280 (2001) 110 (2001) 240 (2001) 160 (2001)
Χ.Ο.	5.900 (1996) 6.300 (2000)
Γεωργικά	1.000.000 (1995)
Υγειονομικής περίθαλψης	4.250 (1995) 3.950 (1999) 3.430 (2001)

Πηγή: Στρατηγική Διαχείρισης Αποβλήτων, 2004

Πίνακας 8: Επικίνδυνα απόβλητα στην Κύπρο

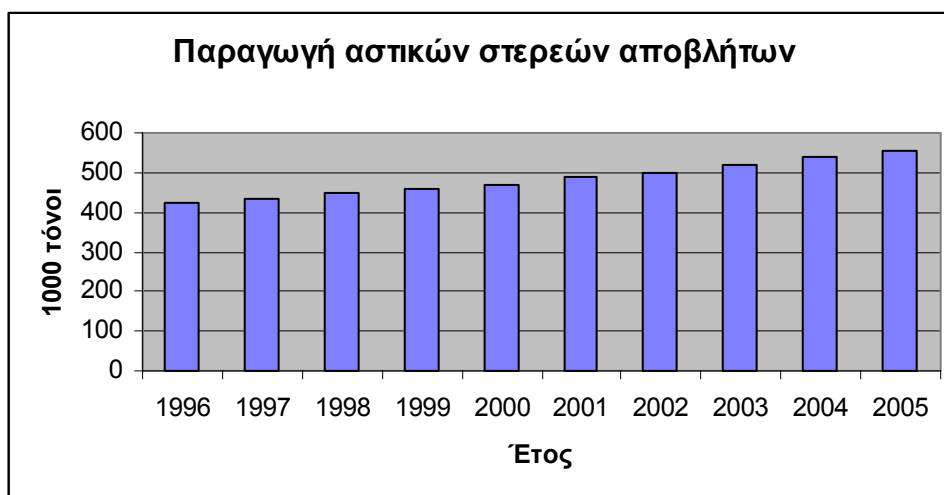
Τύπος Αποβλήτου	Υγρά Απόβλητα m ³ / έτος	Στερεά Απόβλητα τόνοι / έτος
Εύφλεκτα	500	400
Φυτοφάρμακα	80	400
Κλινικά Απόβλητα	-	450
Υγρά απόβλητα Βυρσοδεψείων που περιέχουν βαρέα μέταλλα	11500	-
Απόβλητα Μεταλλουργείων, Επιμεταλλωτηρίων / Ανοδίωσης ΑΙ, Χυτηρίων Σιδήρου και Μολύβδου, Επεξεργασίας Χαλκού	22500	45
Στάχτες, κατάλοιπα καύσης	-	160
Υγρά απόβλητα Βαφείων	37500	-
Υγρά απόβλητα Εργαστηρίων και Βιομηχανιών επιβαρημένα με βαρέα μέταλλα	3000	-
Λάσπες Ηλεκτροπαραγωγικών Σταθμών	-	150
Υγρά απόβλητα Εργαστηρίων και Βιομηχανιών επιβαρημένα με οργανικά	6000	-
Οργανικού Διαλύτες (Εργαστήρια)	15	-
Λάσπες Διαλυτών	-	200
Λάδια Κοπής	5	-
Λάσπη Λαδιών	-	80
Ληγμένα Φάρμακα	-	5
Οικιακά Απόβλητα (πλην των εύφλεκτων και Φυτοφαρμάκων)	-	770
Απόβλητα Γραφείων	-	160
Απόβλητα Αμιάντου	-	Δεν υφίστανται στοιχεία, βρίσκεται υπό εκπόνηση σχετικής μελέτης.

Πηγή: Στρατηγική Διαχείρισης Αποβλήτων, 2004

Από τους παραπάνω Πίνακες διαφαίνεται ότι τα παραγόμενα απόβλητα που σχετίζονται με τη γεωργία είναι:

- Μικρές Ποσότητες Επικινδύνων Αποβλήτων (ΜΠΕΑ) και συγκεκριμένα φυτοφαρμάκων / παρασιτοκτόνων, με παραγωγή 70 τόνων ανά έτος (στοιχείο του 2001).
- Γενικά γεωργικά απόβλητα συνολικής ποσότητας 1.000.000 τόνων ανά έτος (στοιχείο του 2005).
- Επικίνδυνα υγρά αποβλήτων από φυτοφάρμακα με παραγωγή 80 m³ / χρόνο (στοιχείο του 2001).
- Στερεά επικίνδυνα απόβλητα φυτοφαρμάκων με παραγωγή 400 τόνων / χρόνο.

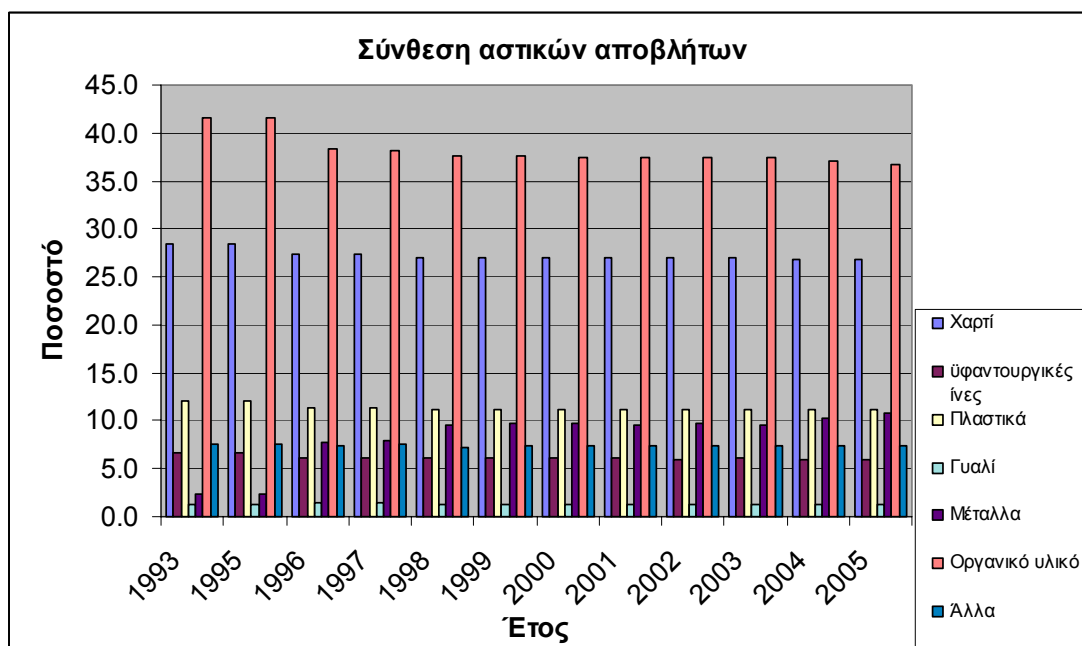
Λόγω της συνεχόμενης αύξησης του όγκου των παραγόμενων αποβλήτων, όπως αυτό μπορεί να διαφανεί και από το Γράφημα 6-19 που ακολουθεί, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη προώθησης μέτρων μείωσης των παραγόμενων αποβλήτων καθώς επίσης και μέτρων μείωσης των ποσοτήτων που καταλήγουν σε ΧΥΤΑ. Το μικρό ποσοστό υλικών που οδηγούνται προς ανακύκλωση (Γράφημα 6-21) υποδηλώνει τα μεγάλα περιθώρια δραστηριοποίησης προς αυτή την κατεύθυνση. Το γεγονός ότι παρατηρείται μια σχετική σταθερότητα στη σύνθεση των αστικών αποβλήτων (Γράφημα 6-20) μπορεί να συμβάλει στον ορθολογικό σχεδιασμό ενός συστήματος διαχείρισης το οποίο λόγω των σταθερών εισροών μπορεί να καταστεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό.

Γράφημα 6-19: Παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

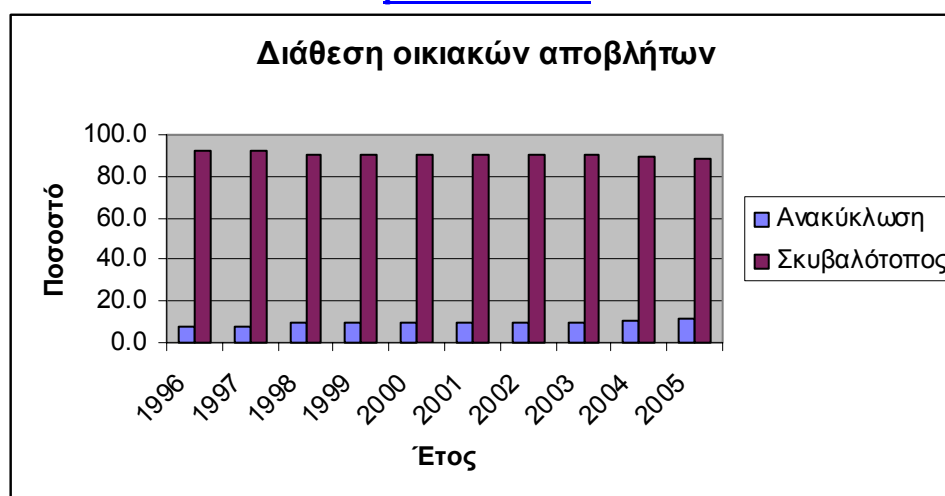
http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

Γράφημα 6-20: Σύνθεση αστικών λυμάτων

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

Γράφημα 6-21: Διάθεση οικιακών αποβλήτων

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

Σχετικά με την αυξητική τάση των παραγόμενων αποβλήτων που αναφέρθηκε πιο πάνω μπορούν να τονιστούν τα εξής:

- Οι ποσότητες των δημοτικών αποβλήτων (οικιακά και υλικά συσκευασίας) αυξάνονται κατά 7 % κατά την τουριστική περίοδο (Μάιος – Σεπτέμβριος). Η αύξηση αυτή αναμένεται να ενταθεί περαιτέρω τα επόμενα έτη με την αναμενόμενη αύξηση των τουριστών στο νησί. Επιπλέον λόγω της

αύξησης του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων του νησιού αναμένεται περαιτέρω αύξηση της ποσότητας των αποβλήτων αυτών. Επίσης η σύσταση τους θα διαφοροποιηθεί λόγω της μεταβολής των καταναλωτικών συνηθειών και πρακτικών καθώς και των υλικών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή και συσκευασία των αγαθών.

- Τα απόβλητα κατασκευών, κατεδαφίσεων, εκσκαφών και υλικών οδοποιίας έχουν παρουσιάσει αύξηση τα τελευταία χρόνια, λόγω της αυξημένης οικοδομικής δραστηριότητας. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα έτη εξαιτίας της συνεχιζόμενης οικοδομικής δραστηριότητας και των μεγάλων έργων που βρίσκονται σε εξέλιξη ή προγραμματίζονται να γίνουν. Εξαιρέση αποτελούν τα απόβλητα από κατεδαφίσεις, τα οποία διαχρονικά παρουσιάζουν μείωση της παραγόμενης ποσότητας.
- Τα παλαιά ελαστικά διαφόρων τύπων οχημάτων αναμένεται επίσης ότι θα παρουσιάσουν μια αύξηση της τάξης του 7%.
- Τέλος τα τελευταία έτη παρατηρείται αύξηση στην κατανάλωση ορυκτελαίων με συνεπαγόμενη αύξηση των παραγόμενων χρησιμοποιημένων Ορυκτελαίων. Η τάση αυτή οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των αυτοκινήτων, του κυβισμού και της ιπποδύναμής τους, του πληθυσμού και των τουριστών και, τέλος, στην αύξηση της ηλικίας των μηχανών των οχημάτων που χρησιμοποιούνται.

Στους Πίνακες που ακολουθούν παρατίθενται οι υφιστάμενες πρακτικές διαχείρισης των στερεών και επικινδύνων αποβλήτων στο νησί. Παρατηρείται ότι δεν υφίστανται στοιχεία σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων γεωργικού και κτηνοτροφικού τύπου, ενώ η πρακτική διαχείριση των ΜΠΕΑ (ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται τα φυτοφάρμακα / παρασιτοκτόνα) και των επικίνδυνων στερεών και υγρών αποβλήτων από την γεωργία είναι η απλή πρόσμιξη τους με τα οικιακά απόβλητα και η τελική τους διατίθενται σε ΧΥΤΑ ή ΧΑΔΑ.

Η όλη εικόνα που σχηματίζεται από την μελέτη των παρακάτω Πινάκων δείχνει τα σημαντικά κενά και τις αδυναμίες που υπάρχουν στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων. Προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού και της μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στρέφεται η Στρατηγική Διαχείρισης των Αποβλήτων. Οι στόχοι που θέτει η Στρατηγική αυτή κατά σειρά προτεραιότητας είναι οι ακόλουθοι:

- Μείωση της ποσότητας, του όγκου και του ρυπαντικού φορτίου των αποβλήτων.

- Επαναχρησιμοποίηση υλικών.
- Ανακύκλωση/ Ανάκτηση υλικών.
- Ανάκτηση ενέργειας από τα υλικά που περιέχονται στα απόβλητα.
- Κατάλληλη υγειονομική ταφή των καταλοίπων και των αποβλήτων που έχουν υποστεί επεξεργασία.

Αξίζει να τονιστεί ότι το προτεινόμενο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης αναμένεται να συμβάλει θετικά τόσο στη μείωση όσο και στην επεξεργασία των παραγόμενων γεωργικών αποβλήτων. Ανάμεσα στα μέτρα που προωθούνται περιλαμβάνονται και μέτρα μείωσης της κατανάλωσης φυτοφαρμάκων καθώς επίσης και επιχορηγήσεις στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις που προβαίνουν στη κατασκευή συστημάτων βιολογικής επεξεργασίας των αποβλήτων τους.

Πίνακας 9: Υφιστάμενες πρακτικές διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην Κύπρο

Τύπος αποβλήτου	Πρακτικές διαχείρισης
Οικιακά	Συλλογή 2-3 φορές εβδομαδιαίως. Οδηγούνται προς τελική διάθεση σε 7 χώρους ημιελεγχόμενης απόθεσης και σε χώρους ανεξέλεγκτης απόθεσης. Κανένας χώρος δεν τηρεί επακριβώς τις προδιαγραφές υγειονομικής ταφής. Υφίστανται προγράμματα μερικής ανακύκλωσης χαρτιού, μεταλλικών κουτιών, πλαστικού και γυαλιού.
Υλικά συσκευασίας	Υφίστανται προγράμματα μερικής συλλογής, επεξεργασίας, παραγωγής δευτερογενών προϊόντων, ανακύκλωσης ή / και εξαγωγής. Οι εναπομένουσες ποσότητες οδηγούνται προς τελική διάθεση στους υφιστάμενους χώρους ταφής.
Βιομηχανικά	Τα στερεά απόβλητα είτε υφίστανται επεξεργασία (π.χ. ανάκτηση υλικών) εντός των μονάδων είτε οδηγούνται προς τελική διάθεση. Οι ιλύες από την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων εντός των βιομηχανικών μονάδων είτε υφίστανται επεξεργασία εντός των μονάδων είτε οδηγούνται προς τελική διάθεση. Τα υγρά απόβλητα που υφίστανται επεξεργασία σε Κεντρικές Μονάδες στη συνέχεια επαναχρησιμοποιούνται όπου αυτό είναι δυνατό ή διατίθενται με ασφάλεια στο περιβάλλον. Οι ιλύες που δημιουργούνται από τις Κεντρικές Μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων οδηγούνται προς τελική διάθεση για γεωργικούς σκοπούς. Στην Κεντρική Μονάδα της Βαθιάς Γωνιάς η ιλύς από την πρωτοβάθμια επεξεργασία των υγρών αποβλήτων υφίσταται αναερόβια χώνευση (ιλύς που παράγεται κατά την επεξεργασία υγρών βιομηχανικών αποβλήτων που περιέχουν υψηλό οργανικό φορτίο, π.χ. απόβλητα από γαλακτοκομεία, απόβλητα που περιέχουν λίπη και έλαια) ή ενταφιάζεται σε κατάλληλα επενδυμένη υδατοστεγή δεξαμενή πλησίον του χώρου επεξεργασίας (ιλύς που παράγεται κατά την επεξεργασία υγρών βιομηχανικών αποβλήτων που περιέχουν βαρέα μέταλλα). Η ιλύς από τη

	δευτεροβάθμια επεξεργασία (ιλύς που παράγεται κατά τη βιολογική επεξεργασία) οδηγείται προς αερόβια χώνευση – σταθεροποίηση και στη συνέχεια η σταθεροποιημένη ιλύς υφίσταται αφύγρανση, αποθήκευση και τελική διάθεση ως εδαφοβελτιωτικό.
Οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους	Υφίστανται προγράμματα μερικής συλλογής και εξαγωγής τους. Οι εναπομένουσες ποσότητες καταλήγουν σε χώρους προσωρινής παραμονής ή απορρίπτονται ανεξέλεγκτα.
Παλαιά ελαστικά	Δεν υφίσταται οργανωμένο σύστημα συλλογής. Οι διανομείς/ πωλητές νέων ελαστικών συλλέγουν τα παλαιά ελαστικά και τα μεταφέρουν σε χώρους τελικής διάθεσης (σχεδόν το σύνολο των παλαιών ελαστικών οδηγούνται στους χώρους αυτούς).
Απόβλητα κτιριακών κατασκευών, κατεδαφίσεων, εκσκαφών και υλικά οδοποιίας (ΑΚΚΕ)	Μικρές ποσότητες χρησιμοποιούνται για επιχωμάτωσεις ή άλλες χωματουργικές εργασίες, ενώ η μεγαλύτερη ποσότητα απορρίπτεται στο περιβάλλον ανεξέλεγκτα. Δεν υφίσταται σχέδιο για την ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων αυτών.
Απορριπτόμενες Ηλεκτρικές και Ηλεκτρονικές Συσκευές (ΑΗΗΣ)	Απορρίπτονται συνήθως μαζί με τα οικιακά απόβλητα και καταλήγουν σε χώρους διάθεσης. Οι εταιρείες του Συνδέσμου ανακύκλωσης σιδήρου, προβαίνουν σε εργασίες ανάκτησης του σιδήρου που περιέχεται σε οικιακές συσκευές.
Γεωργικά/ Κτηνοτροφικά	Δεν υφίστανται στοιχεία.
Απόβλητα από υγειονομική περίθαλψη (οικιακού τύπου)	Τα οικιακού τύπου απόβλητα από δημόσιες και ιδιωτικές κλινικές και ιατρεία απορρίπτονται μαζί με τα δημοτικά απόβλητα.

Πηγή: Στρατηγική Διαχείρισης Αποβλήτων, 2004

Πίνακας 10:Υφιστάμενες πρακτικές διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων στην Κύπρο

Τύπος αποβλήτου	Πρακτικές διαχείρισης
PCBs	Γίνεται μερική συλλογή και αποθήκευση λαδιών από ηλεκτρικούς μετασχηματιστές και συμπυκνωτές που περιέχουν πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCBs) και εξάγονται στο εξωτερικό (ΜΓΕΑ)
Χρησιμοποιημένα Ορυκτέλαια (ΧΟ)	Εκτιμάται ότι γύρω στο 50% της δημιουργούμενης ποσότητας συλλέγεται ενώ το υπόλοιπο απορρίπτεται ανεξέλεγκτα ή καίγεται σε μη ελεγχόμενους χώρους. Τα Χ.Ο. που συλλέγονται υφίστανται αρχικά μερική επεξεργασία από ιδιωτική εταιρεία και στη συνέχεια οδηγούνται στα τσιμεντοποιία για καύση, με βάση ειδικά πρότυπα και ειδική άδεια.
Επικίνδυνα απόβλητα από υγειονομική περίθαλψη	Τα μολυσματικά απόβλητα από τις δημόσιες υγειονομικές μονάδες και από ορισμένες κλινικές και ιατρεία τοποθετούνται σε ειδικές σακούλες και στη συνέχεια μεταφέρονται για αποστείρωση σε ιδιωτική μονάδα. Τα υπολείμματα της αποστείρωσης διατίθενται σε χώρους τελικής διάθεσης. Τα υπόλοιπα επικίνδυνα απόβλητα υγειονομικής περιθαλψής από δημόσιες και ιδιωτικές κλινικές και ιατρεία

	εκτιμάται ότι είτε απορρίπτονται μαζί με τα δημοτικά απόβλητα είτε διατίθενται ανεξέλεγκτα.
Επικίνδυνα απόβλητα από σφαγεία και ιλύς λαδιών	Γίνεται θερμική επεξεργασία των αποβλήτων από υπολείμματα σφαγείων (αφού επεξεργαστούν και καταλήξουν κρεατάλευρα) και της ιλύος λαδιών από τα διυλιστήρια σε κλιβάνους τσιμεντοποιείων.
Απόβλητα από εργαστήρια	Γίνεται κατάλληλη συλλογή και εξαγωγή εργαστηριακών χημικών διαλυτών (περίπου 10 m ³ /έτος) κ.α.
Απορριπτόμενες ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές	Δεν υφίσταται οργανωμένο σύστημα συλλογής. Οι απορριπτόμενες μπαταρίες αυτοκινήτων συλλέγονται σε μεγάλο ποσοστό από εταιρείες ανακύκλωσης συσσωρευτών από τα συνεργεία και τους χώρους πώλησής τους, επεξεργάζονται μερικώς και εξάγονται στο εξωτερικό. Το περιεχόμενο οξύ των συσσωρευτών απορρίπτεται ανεξέλεγκτα.
Μικρές Ποσότητες Επικινδύνων Αποβλήτων (ΜΠΕΑ)	Απορρίπτονται μαζί με τα μικτά οικιακά απόβλητα και οδηγούνται προς τελική διάθεση. Δε λαμβάνει χώρα ξεχωριστή συλλογή και διαχείρισή τους.
Απόβλητα Αμιάντου	Δεν υφίσταται οργανωμένο σύστημα συλλογής. Γίνεται μερική συλλογή και αποθήκευσή τους και τα υπόλοιπα εκτιμάται ότι απορρίπτονται ανεξέλεγκτα.

Πηγή: Στρατηγική Διαχείρισης Αποβλήτων, 2004

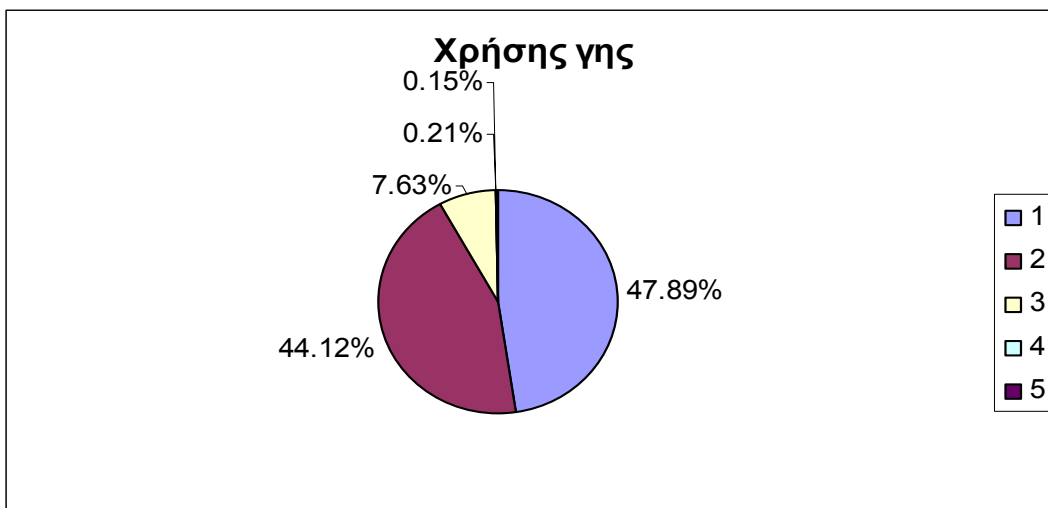
Σημαντικά είναι τα μέχρι στιγμής δείγματα προόδου που έχουν επιτευχθεί στον τομέα διαχείρισης των αποβλήτων από μέρους της Κυβέρνησης τα τελευταία χρόνια. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

- Σχεδιασμός Στρατηγικής για τη διαχείρισης των αποβλήτων (2004)
- Λειτουργία του ΧΥΤΑ στην Πάφο
- Συνέχιση της επέκτασης του δικτύου αποχέτευση σε όλους τους μεγάλους δήμους και στις κοινότητες με περισσότερους από 2000 κατοίκους
- Σχεδιασμός ενός διαχειριστικού προγράμματος για τα επικίνδυνα απόβλητα στα πλαίσια του οποίου αναμένεται το 2008 να ξεκινήσει η κατασκευή μιας κεντρικής μονάδας διαχείρισης των επικινδύνων αποβλήτων
- Έναρξη προγράμματος συλλογής, μεταφοράς, διαχωρισμού, ανάκτησης και ανακύκλωσης των αποβλήτων συσκευασίας

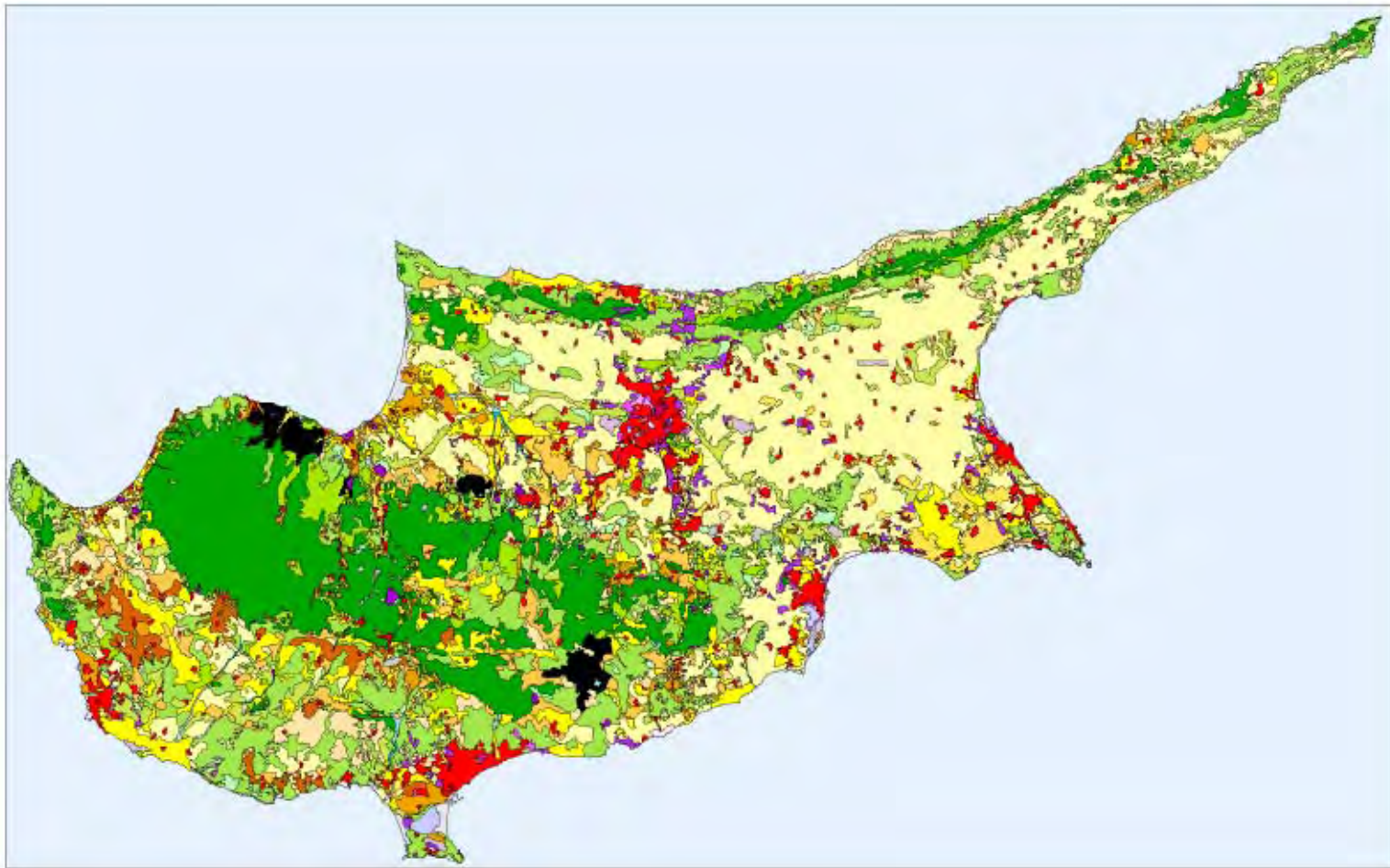
6.12. Χρήση γης

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε το 2000 σχετικά με τη χρήση γης στο νησί η συνολική έκταση της γεωργικής γης κατά το 2000 ανερχόταν στα 443.043 Ha και αντιστοιχούσε στο 47,89 % (1) της συνολικής γης του νησιού καταλαμβάνοντας

το μεγαλύτερο μερίδιο γης (Corine land cover 2000). Τα δάση και οι δασοκομικές εκτάσεις κάλυπταν 407.858 Ha που ισοδυναμούσαν στο 44,12 % (2) του νησιού ενώ οι άλλες κατηγορίες χρήσης γης καταλάμβαναν πολύ μικρότερες εκτάσεις. Συγκεκριμένα οι τεχνητές επιφάνειες καταλάμβαναν 70.233 Ha (7,63 % (3)), οι υγροβιότοποι 1955 Ha (0,21 % (4)) και τέλος τα υδατικά σώματα 1401 Ha (0,15 % (5)).

Γράφημα 6-22: Χρήση γης
Πηγή: Corine land cover 2000

Χάρτης 5: Χρήσης γης (Corine 2000)

Πηγή: Corine land cover 2000

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε το 2006 από το Τμήμα Δασών («Κριτήρια και Δείκτες για Αειφόρο Διαχείριση των Κυπριακών δασών») Τα Κυπριακά δάση καταλαμβάνουν μια συνολική έκταση 172.595 εκταρίων εκ των οποίων τα 106.781 εκτάρια αφορούν κρατικά δάση ενώ τα 65.814 εκτάρια είναι ιδιωτικά δάση. Τα κρατικά δάση καταλαμβάνουν κατά κύριο λόγο τις οροσειρές του Τροόδου και του Πενταδακτύλου (Χάρτης 6). Τα κύρια δασοπονικά είδη σε αυτά τα δάση είναι η Τραχεία Πεύκη, η Μαύρη Πεύκη, ο Κέδρος, η Λατζιά, ο Αόρατος, ο Ευκάλυπτος, ο Πλάτανος και ο Σκλήθρος (Πίνακας 11).

Πίνακας 11: Κύρια δασοπονικά είδη κρατικών δασών

Κύρια δασοπονικά είδη	Έκταση σε εκτάρια
Συστάδες Τραχείας Πεύκης	88.790
Συστάδες Μαύρης Πεύκης	2.640
Μικτές συστάδες Τραχείας – Μαύρης Πεύκης	2.330
Συστάδες Κέδρου	130
Μικτές συστάδες Κέδρου – Τραχείας Πεύκης	120
Μικτές συστάδες Τραχείας – Λατζιάς	5.870
Συστάδες Αοράτου	5.350
Συστάδες Ευκαλύπτου	137
Παραποτάμια Βλάστηση (Πλάτανος – Σκλήθρος)	430

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Τα ιδιωτικά δάση δημιουργήθηκαν κυρίως εξαιτίας της εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων που γειτονεύουν με τα κρατικά δάση και τη φυσική επέκταση της δασικής βλάστησης. Τα κύρια δασοπονικά είδη σε αυτά τα δάση είναι η Τραχεία Πεύκη, το Κυπαρίσσι, η Χαρουπιά, η Άγρια Ελιά, ο Αόρατος, ο Ευκάλυπτος, ο Πλάτανος, ο Σκλήθρος και η Βαλανιδιά (Πίνακας 12).

Πίνακας 12: Κύρια δασοπονικά είδη ιδιωτικών δασών

Κύρια δασοπονικά είδη	Έκταση σε εκτάρια
Συστάδες Τραχείας Πεύκης	48.954
Συστάδες Κυπαρισσιού	7.270
Μικτές συστάδες Χαρουπιάς – Άγριας Ελιάς	5.720
Συστάδες Αοράτου	2.940
Συστάδες Ευκαλύπτου	260
Παραποτάμια Βλάστηση (Πλάτανος – Σκλήθρος)	610
Συστάδες Βαλανιδιάς	60

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Στον Πίνακα που ακολουθεί γίνεται μια σύγκριση των δασικών εκτάσεων για τα έτη 1999 και 2002. Από την σύγκριση αυτή διαφαίνεται η αύξηση της δασοκαλυμμένης έκτασης η οποία οφείλεται κυρίως:

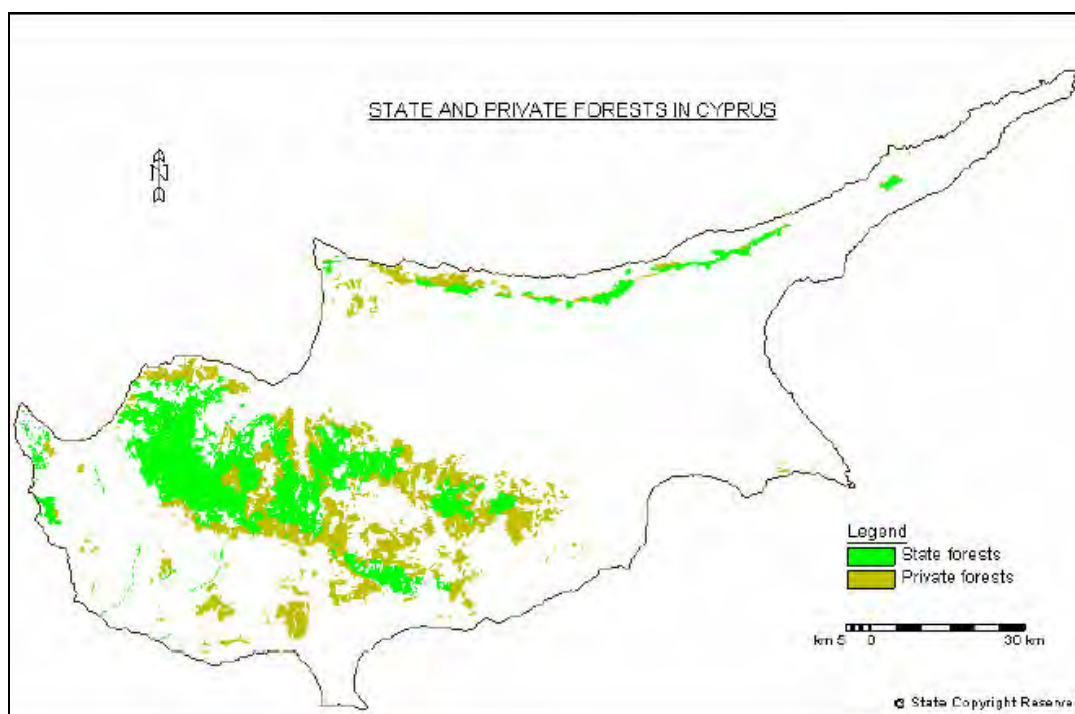
- Στη μείωση της βόσκησης εξαιτίας της εγκαταλείψεως της υπαίθρου

- Στη μείωση των αναγκών σε καυσόξυλα
- Τη μείωση των δασικών πυρκαγιών κυρίως στις εκτάσεις εκτός των κρατικών δασών (Πίνακας 14)
- Στη φυσική δάσωση των εγκαταλελειμμένων γεωργικών εκτάσεων

Πίνακας 13: Σύγκριση δασικών εκτάσεων 1999 και 2002

Κρατικά δάση (εκτάρια)		Ιδιωτικά και χαλίτικα (εκ.)		Σύνολο (εκτάρια)	
1999	2002	1999	2002	1999	2002
105.801	106.781	65.814	65.814	171.615	172.595

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Χάρτης 6: Κρατικά και ιδιωτικά δάση

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

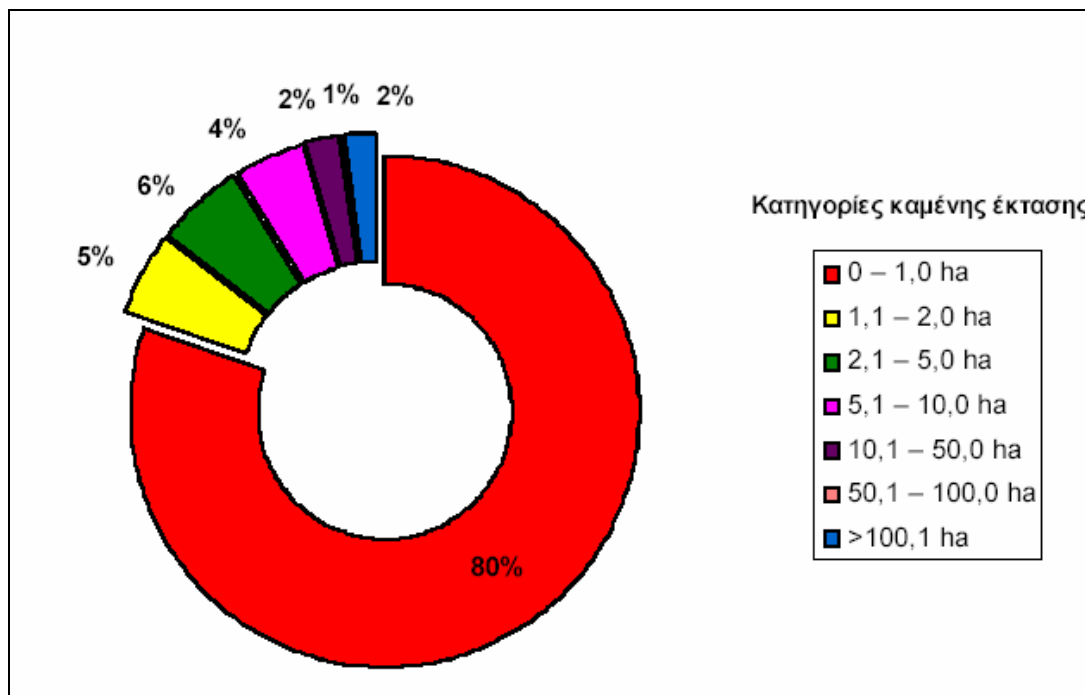
Ο σημαντικότερος παράγοντας καταστροφής των δασών είναι η πρόκληση πυρκαγιών. Πολλές φορές οι εκτάσεις αυτές διατρέχουν το κίνδυνο ανεξέλεγκτης και παράνομης αλλαγής στη χρήση τους γι' αυτό σε κάθε περίπτωση απαιτείται η άμεση και καθοριστική δράση των κρατικών φορέων για την μείωση των επιπτώσεων των πυρκαγιών και για αναδάσωση των καμένων εκτάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2003 μέσα από τον άξονα 2 «Αναβάθμιση του περιβάλλοντος και του τοπίου» προωθεί δράσεις προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές και δράσεις αναδάσωσης των καμένων περιοχών (Μέτρο 226).

Πίνακας 14: Καμένες εκτάσεις 1993-2002

Έτος	Αριθμός επεισοδίων	Σύνολο καμένης έκτασης (εκτάρια)	Καμένη έκταση με βάση το καθεστώς ιδιοκτησίας (εκτάρια)		
			Κρατική Γη	Ιδιωτική Γη	Χαλίτικη Γη
1993	16	1344,4	69,2	1268,9	6,3
1994	35	1021,0	178,1	816,8	26,1
1995	24	308,7	69,6	169,1	70,0
1996	20	284,5	116,1	168,4	0
1997	19	396,7	166,7	145,0	85,0
1998	19	4056,3	566,4	3489,9	0
1999	20	4,4	3,4	1,0	0
2000	23	563,9	333,8	210,1	20,0
2001	23	793,9	380,4	276,6	136,9
2002	28	22,3	20,2	2,1	0
Σύνολο	227	8796,1	1903,9	6547,9	344,3

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

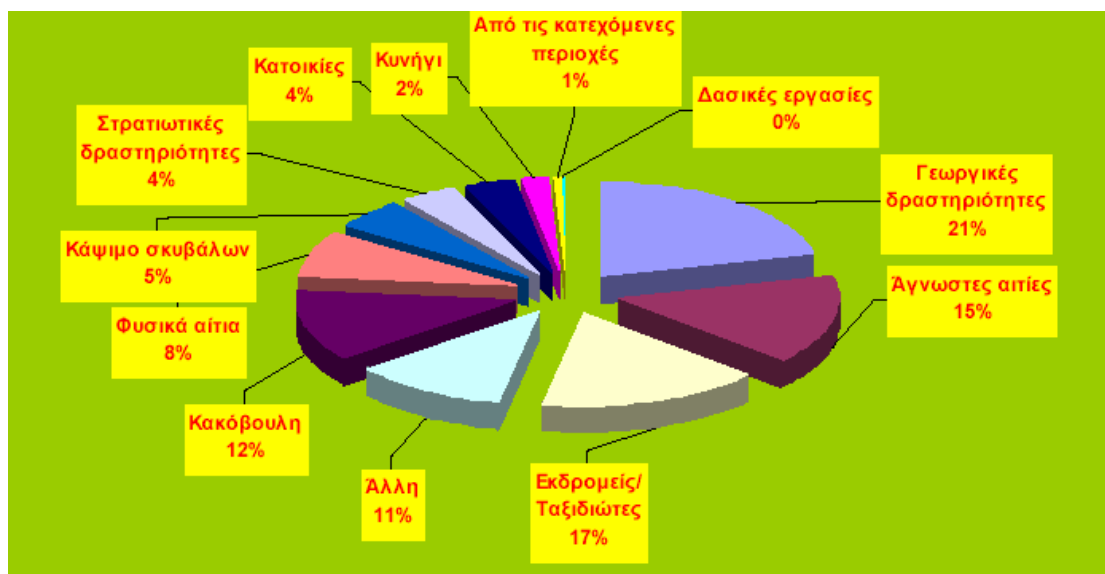
Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δασικές πυρκαγιές ανά κατηγορία καμένης έκτασης για την επταετία 2000 – 2006 έτσι όπως αυτές παρουσιάζονται στην Ανασκόπηση Δασικών Πυρκαγιών του Τμήματος Δασών. Σημαντική θετική επισήμανση είναι το γεγονός ότι σε ποσοστό 80 % των περιστατικών πυρκαγιών η καμένη έκταση δεν υπερβαίνει το 1 Ha ενώ σε ποσοστό 91 % των περιστατικών η καμένη έκταση δεν ξεπερνά τα 5 Ha. Αυτό δείχνει την αποτελεσματικότητα των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και άμεσης κατάσβεσης των πυρκαγιών. Ωστόσο παρουσιάζονται περιθώρια βελτίωσης και λήψης επιπρόσθετων μέτρων τα οποία όπως έχει τονιστεί προωθούνται και μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013.

Γράφημα 6-23: Δασικές πυρκαγιές κατά κατηγορία καμένης έκτασης 2000-2006

Πηγή: Ανασκόπηση δασικών πυρκαγιών για την επταετία 2000 – 2006, Τμήμα Δασών

Στο Γράφημα 6-24 παρουσιάζονται οι διάφορες αιτίες πρόκλησης των δασικών πυρκαγιών. Σημαντική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι οι γεωργικές δραστηριότητες ευθύνονται για το 21 % των περιστατικών πρόκλησης πυρκαγιών που καταγράφηκαν την επταετία 2000 – 2006. Το ποσοστό αυτό κατατάσσει τις γεωργικές δραστηριότητες πρώτες στη λίστα των αιτιών με δεύτερη αιτία τους εκδρομείς ή ταξιδιώτες (17 %).

Γράφημα 6-24: Αιτίες δασικών πυρκαγιών για την περίοδο 2000 – 2006

Πηγή: Ανασκόπηση δασικών πυρκαγιών για την επταετία 2000 – 2006, Τμήμα Δασών

6.13. Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα και πανίδα

Η γεωγραφική απομόνωση της περιοχής λόγω του νησιωτικού της χαρακτήρα οδήγησε σε διαφοροποίηση πολλά είδη με αποτέλεσμα την εμφάνιση πολλών ενδημικών ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Έτσι στη Κύπρο απαντώνται πολυάριθμοι οικότοποι που φιλοξενούν σπάνια και προστατευόμενα είδη και στηρίζουν οικοσυστήματα με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Από το 1999 άρχισε η διαδικασία επιλογής και καθορισμού των περιοχών προστασίας του Δικτύου «ΦΥΣΗ 2000». Σε αυτές περιλαμβάνονται 39 περιοχές προς ένταξη στο πανευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών. Η έκταση σε εκτάρια των περιοχών Natura (SCI, SPA, SCI-SPA) ανέρχεται στα 167,562,00 Ha. Στις πιο σημαντικές περιοχές του Κυπριακού καταλόγου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 ανήκουν η περιοχή των Αλυκών Λάρνακας, το Βουνί Παναγιάς στη ανατολική Πάφο, το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους στο κέντρο του Τροόδους όρους, η περιοχή Κάβο Γκρέκο που περιλαμβάνει το Εθνικό Δασικό Πάρκο του Κάβο Γκρέκο και η κοιλάδα Διαρίζου στα δυτικά – βορειοδυτικά του όρους Τροόδους. Αναλυτικά στοιχεία για τις παραπάνω περιοχές αναφέρονται στο Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 15: Προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura στην Κύπρο

Κωδικός	Ονομασία	Τύπος	Έκταση (ha)
CY2000001	ΜΑΜΜΑΡΙ – ΔΕΝΕΙΑ	SCI	219
CY2000002	ΑΛΥΚΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ-ΑΓΙΟΣ ΣΩΖΟΜΕΝΟΣ	SCI	434
CY2000003	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΙΤΣΕΡΟΥ	SCI	982
CY2000004	ΔΑΣΟΣ ΜΑΧΑΙΡΑ	SCI	7797
CY2000005	ΜΑΔΑΡΙ-ΠΑΠΟΥΤΣΑ	SCI	6195
CY2000006	ΔΑΣΟΣ ΠΑΦΟΥ	SCI & SPA	63556
CY2000007	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΛΑΤΥ		
CY2000008	ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΚΕΔΡΩΝ – ΚΑΜΠΟΣ		
CY2000009	ΦΟΥΝΤΟΥΚΑΔΑΣΗ ΠΙΤΣΙΛΙΑΣ		
CY2000010	ΚΟΙΛΑΔΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΜΑΡΟΥΛΛΕΝΑΣ		
CY2000011	ΚΟΙΛΑΔΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΟΝΑΣ		
CY2000012	ΚΟΙΛΑΔΑ ΚΑΡΚΟΤΗ		
CY3000005	ΚΑΒΟ ΓΚΡΕΚΟ	SCI	2003
CY3000006	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΙΑ	SCI	189

CY4000001	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΙΣ-ΓΙΑΛΙΑ	SCI	2773
CY4000002	ΧΑ ΠΟΤΑΜΙ	SCI	3296
CY4000003	ΚΟΙΛΑΔΑ ΔΙΑΡΙΖΟΥ	SCI	1724
CY4000004	ΒΟΥΝΙ ΠΑΝΑΓΙΑΣ	SCI & SPA	1489
CY4000005	ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΩΡΟΥ ΝΕΡΟΥ	SCI	914
CY4000006	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΥΛΙΑ	SCI	201
CY4000007	ΞΕΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	SCI & SPA	8815
CY4000008	ΜΑΥΡΟΚΟΛΥΜΠΟΣ	SCI	1344
CY4000009	ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΚΟΥΛΛΙ	SCI	186
CY4000010	ΧΕΡΣΟΝΗΣΣΟΣ ΑΚΑΜΑ	SCI & SPA	25541
CY4000011	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΤΗΣ	SCI & SPA	514
CY4000012	ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΗΣ ΨΟΚΑΣ-ΚΑΡΚΑΒΑΣ		
CY4000013	ΦΑΡΟΣ ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΥ		
CY4000014	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΥΜΟΥ		
CY4000015	ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΡΙΤΟΥ ΜΑΡΟΤΤΟΥ		
CY5000001	ΔΑΣΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	SCI	5209
CY5000004	ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΤΡΟΟΔΟΥΣ	SCI & SPA	9033
CY5000005	ΑΚΡΟΤΗΡΙΟ ΑΣΠΡΟ-ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΡΩΜΙΟΥ	SCI	2761
CY5000006	ΚΟΙΛΑΔΑ ΛΙΜΝΑΤΗ	SCI	470
CY5000007	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΓΑΤΑΣ	SCI	428
CY6000002	ΑΛΥΚΕΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	SCI & SPA	1712
CY6000003	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΥΜΠΙΩΝ-ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ	SCI	518
CY6000004	ΔΑΣΟΣ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	SCI	2375
CY6000005	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΥΚΑΡΩΝ	SCI	255
CY6000006	ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΡΙΖΟΕΛΙΑΣ	SCI	107

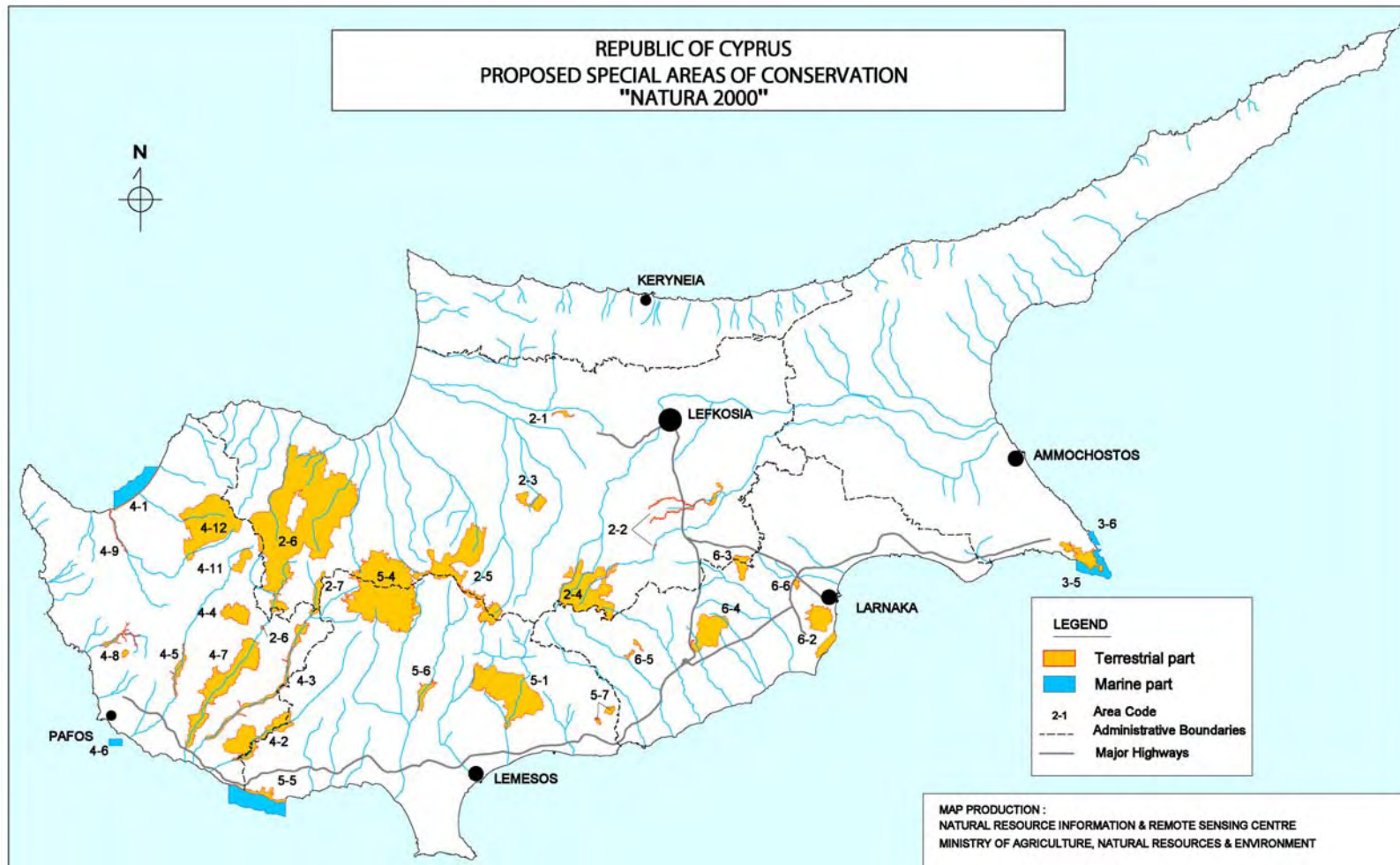
Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος, Ιούλιος 2007

Σύμφωνα με τις πρόνοιες της Κοινοτικής Νομοθεσία, Οδηγία 92/43/EEC για τη Διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της Άγρια Πανίδας αλλά και την εθνική νομοθεσία Νόμος 153(Ι)/2003 περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής η Κύπρος καλείται να εγκαθιδρύσει τα αναγκαία μέτρα προστασίας για τις περιοχές Περιβαλλοντικής Σημασίας.

Μέχρι σήμερα υπήρχαν κάποιες μορφής διαχειριστικά σχέδια κυρίως για δασικές περιοχές όπως το δάσος Λεμεσού, τα δασικά πάρκα Αθαλάσσης και Κάβο Γκρέκο, το Εθνικό Πάρκο Τροόδους κλπ. Ωστόσο τα σχέδια αυτά δεν συνάδουν ούτε με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε με τις προδιαγραφές που θέτει η

Κυπριακή νομοθεσία. Στα πλαίσια του χρηματοδοτικού μέσου της Ευρωπαϊκής Ένωσης LIFE – ΦΥΣΗ έχει ολοκληρωθεί το πρόγραμμα «Προστασία και Διαχείριση Περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο». Το πρόγραμμα αυτό είχε προϋπολογισμό 2.551.277 Ευρώ από τα οποία τα 1.530.766.Ευρώ αποτέλεσαν χρηματοδότηση από μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το εν λόγω πρόγραμμα προέβλεπε μεταξύ άλλων την ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για τέσσερις περιοχές που έχουν ήδη προταθεί προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ως υποψήφιες προς ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Σήμερα, εκπονούνται και Μελέτες καταρτισμού Σχεδίων Διαχείρισης για άλλες 8 περιοχές στα πλαίσια της Μεταβατικής διευκόλυνσης.

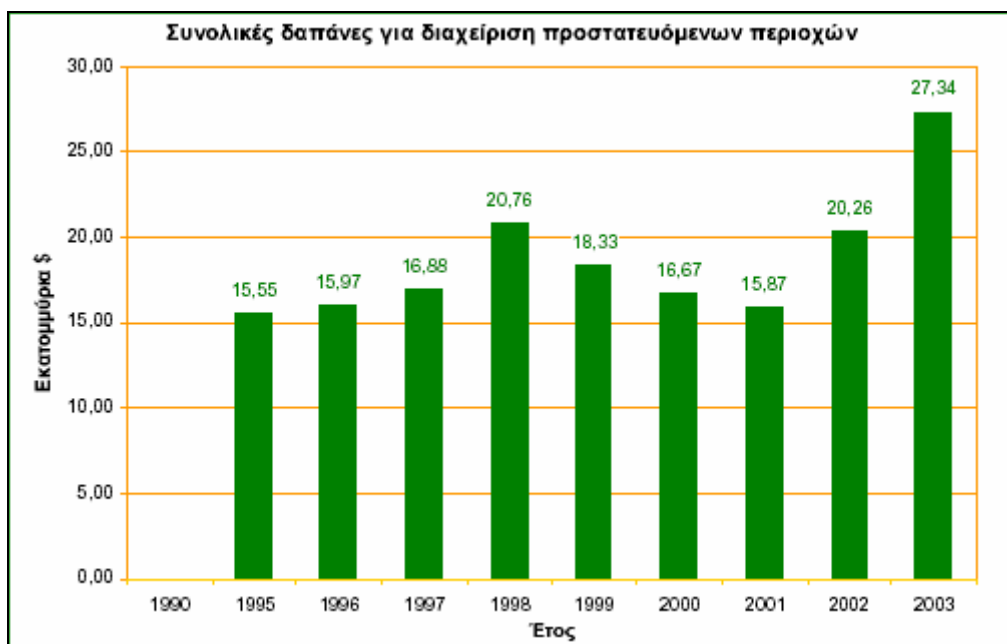
Χάρτης 7: Περιοχές Natura 2000
Πηγή: Υπηρεσία Περιβάλλοντος

Οι σημαντικότερες απειλές για την βιοποικιλότητα είναι:

- Η ρύπανση του αέρα, του εδάφους και των νερών από ανθρωπογενείς δραστηριότητες.
- Η υπέρμετρη αύξηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην παράκτια περιοχή και οι τουριστικές δραστηριότητες κυρίως στην παράκτια ζώνη.
- Οι διάφορες δασοκομικές δραστηριότητες όπως, συγκομιδή ξυλείας, μηχανική προετοιμασία του εδάφους, κατασκευή δρόμων και αντιπυρικών λωρίδων και άλλες
- Τα κατασκευαστικά έργα αναπτύξεως, όπως υδατοφράκτες και άλλα
- Η εντατική γεωργία
- Η εντατική αλιεία
- Η εισαγωγή ξενικών ειδών στα οικοσυστήματα.
- Η αλλαγή χρήσης γης και η αστική ανάπτυξη
- Οι φυσικές καταστροφές, όπως πυρκαγιές, θεομηνίες και άλλες

Σήμερα στο νησί απαντώνται περισσότερα από 1960 είδη φυτών (είδη, υποείδη, ποικιλίες και υβρίδια) εκ των οποίων τα 140 (7%) είναι ενδημικά.

Οι συνολικές δαπάνες που διατέθηκαν για τη διαχείριση όλων των προστατευόμενων περιοχών παρουσιάζονται στο Γράφημα που ακολουθεί. Από το εν λόγω Γράφημα μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί η αύξηση των δαπανών κατά το έτος 2003.

Γράφημα 6-25: Συνολικές δαπάνες για διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

Πηγή: ΣΜΠΕ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013

Ο ρόλος των δασών στο δίκτυο «Φύση 2000» και γενικότερα στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας είναι πολύ σημαντικός καθώς περιοχές του δικτύου που καλύπτουν περίπου το 97% των χερσαίων οικοσυστημάτων χαρακτηρίζονται ως δασικές. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι ο ρόλος των κρατικών δασικών περιοχών είναι ακόμη πιο σημαντικός αφού καλύπτουν περίπου το 85% των χερσαίων οικοσυστημάτων.

Στα Κυπριακά δάση κυριαρχούν τα κωνοφόρα είδη αν και μερικά φυλλοβόλα είδη μπορούν να βρεθούν διεσπαρμένα ή σε μικρές συστάδες σε διάφορες περιοχές. Συγκεκριμένα απαντώνται έξι κωνοφόρα είδη και ένας ίσος αριθμός πλατύφυλλων, ιθαγενών ειδών δέντρων (με κυκλική επιφάνεια (basal area) > 5% της συνολικής επιφάνειας του χώρου). Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ιθαγενή είδη δέντρων έτσι όπως αυτά καταγράφηκαν με βάση τα κριτήρια που τίθενται από το MCPFE (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe).

Πίνακας 16: Ιθαγενή είδη δέντρων

A/A	Κωνοφόρα	Πλατύφυλλα
1	Pinus brutia	Platanus orientalis
2	Pinus nigra sub. Spp. Pallasiana	Alnus orientalis
3	Cedrus brevifolia	Salix alba
4	Juniperus foetidissima	Ceratonia siliqua
5	Juniperus excelsa	Olea europaea
6	Cupressus sempervirens	Quercus infectoria sub-spp. veneris

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Τα μέχρι στιγμής δεδομένα σχετικά με τα απειλούμενα είδη που διαβιούν στα δάση καταδεικνύουν ότι 59 είδη των οποίων η επιβίωση εξαρτάται από τα δάση κατά τη διάρκεια κάποιας περιόδου του κύκλου ζωής τους απειλούνται. Συγκεκριμένα πρόκειται για 5 είδη θηλαστικών, 16 είδη πουλιών, 5 είδη ερπετών, 3 είδη αμφιβίων, 1 είδος ψαριού, 4 είδη ασπόνδυλων και 25 είδη φυτών.

Το γεγονός ότι απειλούνται μόνο 59 είδη από τα 4161 είδη που απαντώνται στα κυπριακά δάση πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι η διαχείριση των δασών αυτών δεν είναι εντατική και η απόληψη ξυλείας δεν αποτελεί πια προτεραιότητα. Η πολιτική και πρακτική αυτή συμβάλλει θετικά στην προστασία και τη συντήρηση των ειδών.

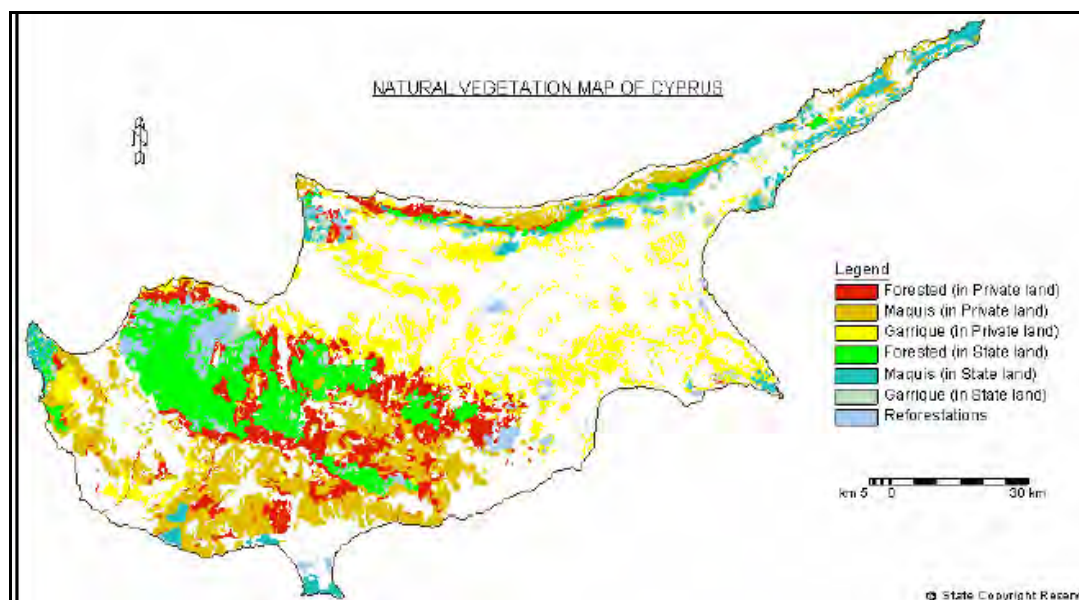
Η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές αποτελεί τον πιο σημαντικό από τους στρατηγικούς στόχους του δασικού τομέα αφού ολόκληρη η Κύπρος έχει καταταχθεί ως περιοχή υψηλού κινδύνου. Έχει εκπονηθεί Σχέδιο Προστασίας στο οποίο μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται: η κατασκευή και βελτίωση αντιπυρικών λωρίδων και δρόμων, η λειτουργία πυροφυλακίων για σκοπούς ανίχνευσης, η πραγματοποίηση περιπολιών για σκοπούς ανίχνευσης και άμεσης καταστολής, η διατήρηση συστήματος τηλεπικοινωνιών, κτλ. Παρά τη λήψη αυτών των μέτρων κάθε χρόνο υπάρχουν 275 πυρκαγιές (μέσος όρος τελευταίων 5 χρόνων) οι οποίες καίνε μια έκταση 2486 εκταρίων / έτος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Κύπρο υπάρχουν κάποιες παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιών όπως είναι το Μαραθεύτικο (ή Βαμβακάδα), η Λευκάδα, η Προμάρα, το Σπούρτικο, η Μοροκανέλλα, το Γιαννούδι, το Φλούρικο η Κανέλλα και το Όμοιο καθώς και κάποιες παραδοσιακές φυλές ζώων χαμηλής παραγωγικότητας που απειλούνται με εξαφάνιση, η προστασία και διατήρηση των οποίων θεωρείται σημαντική επειδή μεταξύ άλλων εμφανίζουν σήμερα και πολύ αναβαθμισμένο οινολογικό ενδιαφέρον. Οι ποικιλίες αυτές υπάρχουν σήμερα σε πολύ μικρές εκτάσεις. Όσον αφορά τις λευκές ποικιλίες (Προμάρα, Κανέλλα, Μοροκανέλλα και

Σπούρτικο) έχουν απομείνει μόνο 7 δεκάρια και κάποια διάσπαρτα. Ως προς τις ερυθρές ποικιλίες (Μαραθεύτικο, Λευκάδα, Γιαννούδι Φλούρικο και Όμοιο) έχουν απομείνει περίπου 2.200 δεκάρια, τα 1200 εκ των οποίων καλύπτονται από Μαραθεύτικο.

Όσον αφορά τις παραδοσιακές φυλές ζώων σημαντική είναι η φυλή των ντόπιων αγελάδων και των κυπριακών παχύουρων προβάτων. Υπολογίζεται ότι στην Κύπρο εκτρέφονται 200 αγελάδες και 30 ταύροι της ντόπιας φυλής καθώς και περίπου 550 ντόπια παχύουρα πρόβατα.

Σύμφωνα με τον δείκτη High Nature Value farmland areas οι περιοχές στις οποίες η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα αποτελούν περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου (110.000 από τα 925.100 εκτάρια, Πηγή: Corine Landcover Database). Σε αυτές περιλαμβάνονται γεωργικές εκτάσεις της περιοχής της Κάτω Πάφου, της παραλιακής πεδινής και λοφώδους περιοχής της Πάφου, των Κρασοχωριών, της κοιλάδας Χρυσοχούς, των ποτάμιων και παραποτάμιων περιοχών καθώς και εκτάσεις που βρίσκονται σε περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 και είναι σημαντικές για κάποια είδη χλωρίδας και πανίδας. Συγκεκριμένα στοιχεία για τις περιοχές αυτές δεν υπάρχουν και συνεπώς δεν μπορεί να περιγραφεί η υφιστάμενη κατάσταση και να καθοριστούν στόχοι. Προγραμματίζεται όμως με τη νέα απογραφή γεωργίας να ληφθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία έτσι που να δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας βάσης δεδομένων και κατά συνέπεια ελέγχου των γεωργικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με υψηλή βιοποικιλότητα.

Χάρτης 8: Φυσική βλάστηση στην Κύπρο

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Διεθνείς Συμφωνίες, Νομοθεσίες και Προγράμματα Δράσης που στοχεύουν στην διασφάλιση και διατήρηση της βιοποικιλότητας και αφορούν την Κύπρο έχουν ήδη παρουσιασθεί στο Κεφάλαιο 3.

6.14. Τοπίο

Το φυσικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ο νησιωτικός της χαρακτήρας. Στο νησί εμφανίζεται ποικιλία παράκτιων οικοτόπων όπως βραχώδεις ακτές λιγότερο ή περισσότερο απότομης κλίσης, αμμώδεις παραλίες με μεγάλη ή μικρή οριζόντια ή κάθετη έκταση, ανοιχτοί και κλειστοί κόλποι, οξύληκτα ή στρογγυλεμένα ακρωτήρια κτλ, συνθέτοντας ένα ιδιαίτερο και σημαντικής αισθητικής αξίας τοπίο. Το χέρσο κομμάτι εμφανίζει ποικιλομορφία ανάλογη με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, την έκταση, το ύψος και την κλίση των ορεινών και πεδινών περιοχών. Σε αυτά περιλαμβάνονται ψηλά βουνά (Τρόδος), κάμποι (πεδιάδα της Μεσσαρίας), ποτάμια και τεχνητές λίμνες.

Αποτέλεσμα της μακρόχρονης συνύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον είναι η αμφίδρομη διαμόρφωση των δύο. Τα παραδείγματα αυτής της συνδιαμόρφωσης είναι πολλά: Οι ξερολιθιές που χαρακτηρίζουν το τοπίο και την προσπάθεια του ανθρώπου να δημιουργήσει καλλιεργήσιμη γη, οι ελαιώνες και αμπελώνες και αντίστοιχα η επιρροή της θάλασσας στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας και της αλιείας όπως επίσης και οι διατροφικές συνήθειες των κατοίκων και τα ιδιαίτερα τοπικά προϊόντα του νησιού.

Σήμερα ο φυσικός πλούτος, το ιδιαίτερο τοπίο και το σημαντικό πολιτισμικό απόθεμα του νησιού αποτελούν πόλο έλξης χιλιάδων τουριστών κάθε χρόνο και την σημαντικότερη πηγή εσόδων για τους κατοίκους του.

6.15. Ανθρωπογενές περιβάλλον

6.15.1. Δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός της Κύπρου ανέρχεται στις 703.526 κατοίκους, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής το 2001. Όσον αφορά το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, αυτός ανήλθε στο 12,58 % (1992 - 2001). Στην αύξηση του πληθυσμού θα πρέπει να υπολογιστεί και η αύξηση της καθαρής μετανάστευσης. Τα ποσοστά των αλλοδαπών εμφανίζονται ιδιαίτερα αυξημένα και ανέρχονται στο 9,4%. Επομένως διαφαίνεται ότι η Κύπρος αντιμετωπίζει εντονότατα φαινόμενα εισροής και διέλευσης οικονομικών μεταναστών, γεγονός που δημιουργεί ανάγκες ομαλής ενσωμάτωσής τους στην τοπική οικονομία και κοινωνία προς αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού.

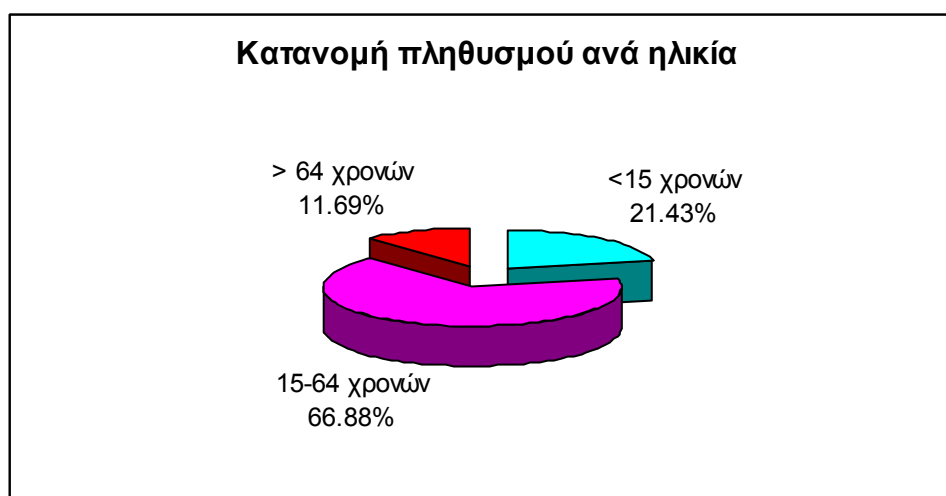
Αναφορικά με την αναλογία των ηλικιωμένων ως προς το συνολικό πληθυσμό, στην Κύπρο, όπως και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρείται το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης που μεταβάλλει σταδιακά τη δομή της ηλικιακής σύνθεσης του πληθυσμού. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του νησιού.

Πίνακας 17: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά της Κύπρου

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Πληθυσμός – Απογραφή 1992	615.013
Πληθυσμός Απογραφή 2001	703.529
Κάτοικοι ανά km²	76
% Μεταβολή πληθυσμού 1992-2001	12,58
% αλλοδαποί	9,4
% ηλικιωμένοι (>65 ετών)	11,7

Πηγή: Eurostat, 2006

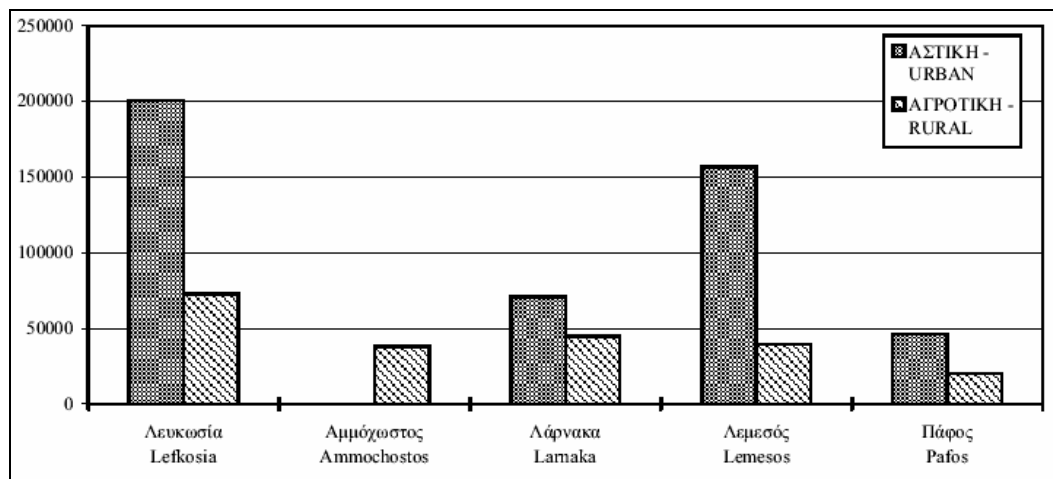
Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού για το 2001 τα άτομα κάτω των 15 χρόνων συνιστούν το 21,43 % του συνολικού πληθυσμού, ενώ ο πληθυσμός μεταξύ 15 και 64 χρόνων φτάνει το 66,88 %. Το ποσοστό των ατόμων άνω των 64 ετών ανέρχεται στο 11,69 % μια τιμή που παρουσιάζει συνεχή αύξηση λόγω της μεγάλης αύξησης στην προσδοκώμενη διάρκεια ζωής.

Γράφημα 6-26: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικία για το 2001

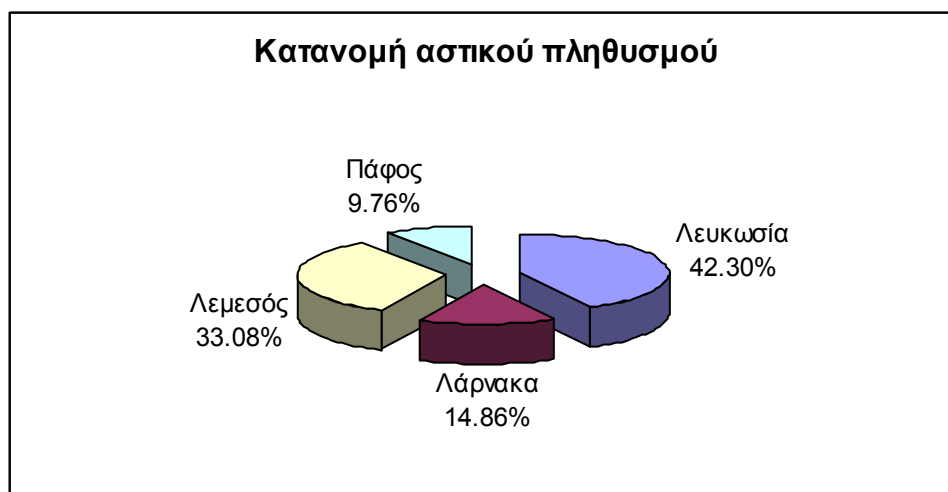
Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

Όπως σε κάθε Ευρωπαϊκή χώρα έτσι και στην Κύπρο παρατηρείται μια συνεχόμενη ροή πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στις πόλεις. Το 2001 το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου που διαμένει στις πόλεις έφτασε το 68,8% του συνόλου. Η Λευκωσία, η μεγαλύτερη πόλη της Κύπρου, καλύπτει 42,3 % του συνολικού αστικού πληθυσμού με 200.686 κατοίκους.

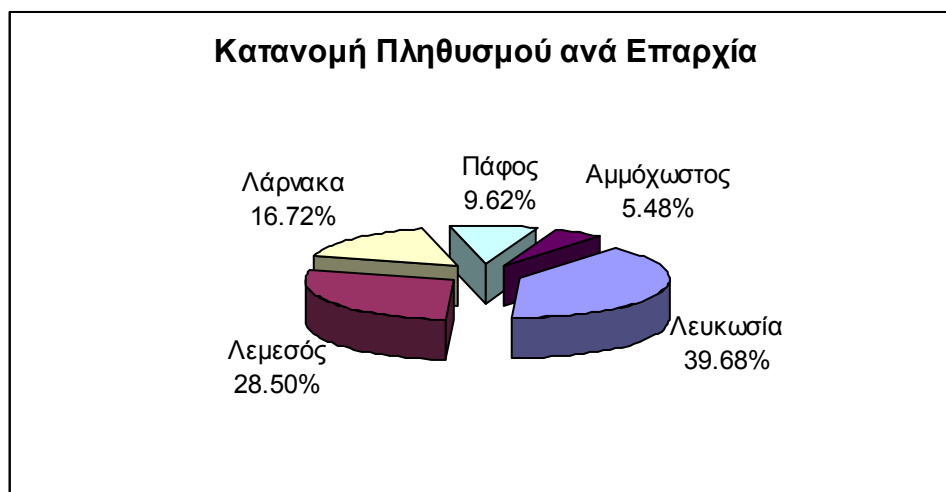
Γράφημα 6-27: Πληθυσμός κατά επαρχία και αστική / αγροτική περιοχή για το 2001

Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

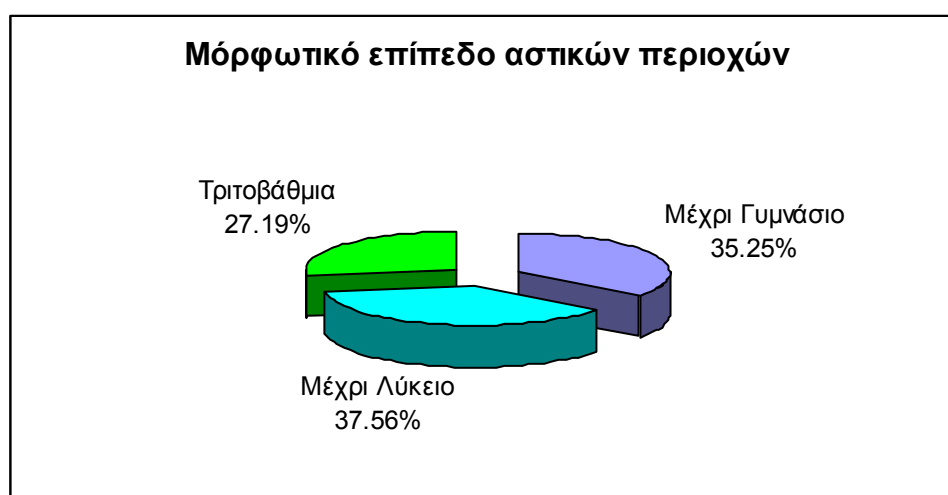
Γράφημα 6-28: Κατανομή αστικού πληθυσμού, 2001

Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

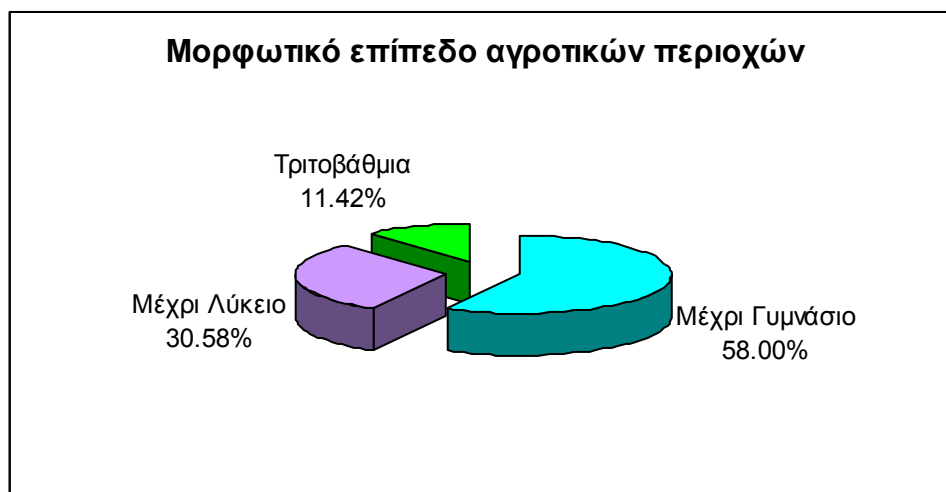

Γράφημα 6-29: Κατανομή Πληθυσμού ανά Επαρχία, 2001
Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

Αξίζει να σημειωθεί η διαφορά στο μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων των αγροτικών περιοχών σε σχέση με τους κατοίκους των πόλεων. Στα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζεται αναλυτικά η διαφοροποίηση αυτή. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το ποσοστό των ατόμων με γυμνασιακή ή και χαμηλότερη μόρφωση ανέρχεται στο 58 % στις αγροτικές περιοχές σε σύγκριση με το 35,25 % που παρατηρείται στις πόλεις. Οι περιορισμένες ευκαιρίες μόρφωσης που παρουσιάζονται στα χωριά σε συνδυασμό με τις περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης ευθύνονται κατά κύριο λόγο για την εικόνα που παρατηρείται.

Γράφημα 6-30: Μορφωτικό επίπεδο αστικών περιοχών, 2001
Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

Γράφημα 6-31: Μορφωτικό επίπεδο αγροτικών περιοχών, 2001
Πηγή: Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος ΙΙ Στοιχεία κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία

Συμπερασματικά στην Κύπρο:

- Παρουσιάζονται αυξητικές τάσεις του πληθυσμού, με βασική αιτία την εισροή οικονομικών μεταναστών.
- Παρατηρείται μετακίνηση πληθυσμού από τις περιοχές της υπαίθρου στα αστικά κέντρα.
- Σημαντική αύξηση καταγράφεται στην δημογραφική γήρανση.

6.15.2. Πολιτιστική κληρονομιά

Η ανθρώπινη παρουσία στο νησί σύμφωνα με ανασκαφικά ευρήματα (Χοιροκοιτία) χρονολογείται από την παλαιολιθική και νεολιθική εποχή, ενώ αναπτύχθηκαν και ήκμασαν σημαντικοί πολιτισμοί στα ιστορικά χρόνια αφήνοντας πίσω τους σημαντικά ιστορικά μνημεία. Η ιστορία και ο πολιτισμός του νησιού μπορεί να χαρακτηριστεί τόσο πλούσια όσο και ιδιαίτερη. Η Κύπρος στο σύνολό της χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πλούσιου πολιτιστικού περιβάλλοντος με μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Στα μνημεία που έχουν ανακηρυχθεί από την UNESCO ως μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι αρχαιότητες της Πάφου, η νεολιθική Χοιροκοιτία και οι δέκα Βυζαντινές εκκλησίες του Τροόδου. Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα πόλεων αποτελούν επίσης βασικά στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοοικονομική πτυχή της ζωής στο νησί έχουν διαδραματίσει τα δάση της Κύπρου. Αποτέλεσαν και αποτελούν πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες, λογοτέχνες, ζωγράφους, μουσικούς και άλλους. Στα

δάση της Κύπρου συναντά κανείς πληθώρα αρχαιολογικών και πολιτιστικών χώρων. Μερικά παραδείγματα αποτελούν αρχαίοι οικισμοί, οχυρώσεις και κάστρα, εκκλησίες, θέατρα, αρχαία, μεταλλεία, καμίνια, γνωστές από την αρχαιότητα βυζαντινές γέφυρες, φυσικά μνημεία και ιδιαίτερα όμορφα τοπία κ.α. Κατάλογος των αρχαιολογικών και πολιτιστικών χώρων που απαντώνται στα δάση παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Πίνακας 18: Αρχαιολογικοί και πολιτιστικοί χώροι στα δάση και άλλες δασοκαλυμμένες περιοχές

A/A	Αρχαίο μνημείο	Επαρχία	Πόλη / Χωριό
1	Ο χώρος και τα κατάλοιπα της Αρχαίας Ταμασσού	Λευκωσία	Πολιτικό
2	Ο χώρος και τα κατάλοιπα της αρχαίας πόλης των Σόλων	Λευκωσία	Καραβοστάσι
3	Τμήμα του χώρου και των καταλοίπων του Ανακτόρου και των Ιερών της αρχαίας Αίπειας στην τοποθεσία Βουνί	Λευκωσία	Λουτρός
4	Τμήμα του μεταλλείου της πρώιμης εποχής του χαλκού στην τοποθεσία Αλέτρι	Λευκωσία	Γαλήνη
5	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Καλούπασις	Λευκωσία	Μιτσερό
6	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Καμpanολάονα	Λευκωσία	Μηλικούρι
7	Παλαιά Βρύση	Λευκωσία	Πολιτικό
8	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Κοκινόγια	Λευκωσία	Σιά
9	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Βουδόμαντρα	Λευκωσία	Μιτσερό
10	Τα κατάλοιπα του Φρουρίου του Τάγματος των Ναϊτών	Λάρνακα	Χοιροκοιτία
11	Τμήματα του χώρου και των καταλοίπων του νεολιθικού συνοικισμού στην τοποθεσία Βουνί	Λάρνακα	Χοιροκοιτία
12	Ο χώρος με τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς στην τοποθεσία Σκουριά	Λάρνακα	Καλαβασός
13	Τμήματα του χώρου και των καταλοίπων της αρχαίας πόλης του Κουρίου	Λεμεσός	Επισκοπή
14	Το Ιερόν του Απόλλωνα Υλάτη	Λεμεσός	Επισκοπή
15	Τμήμα του αρχαίου νεκροταφείου στην τοποθεσία Άγιος Ερμογένης	Λεμεσός	Επισκοπή
16	Μέρος του χώρου γύρω από το Στάδιο στην Επισκοπή	Λεμεσός	Επισκοπή
17	Τμήμα των τειχών και των καταλοίπων γνωστά ως «Παλαιά Χώρα» στη Χιονίστρα	Λεμεσός	Πάνω Πλάτρες
18	Γεφύρι της Ελιάς	Λεμεσός	Φοινί
19	Ο χώρος με τα κατάλοιπα αρχαίου μεταλλείου και σωρού αρχαίας σκουριάς στις τοποθεσίες «Πλατείες» και «Κουρίες»	Λεμεσός	Ασγάτα
20	Ο χώρος με τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στο δάσος Λεμεσού	Λεμεσός	Γεράσα
21	Το παλαιό γεφύρι στην τοποθεσία Ελιόμυλος	Λεμεσός	Ποταμιού
22	Γεφύρι του Πισκόπου	Λεμεσός	Φοινί
23	Γεφύρι του Σκάφρου	Πάφος	Σίμου
24	Γεφύρι του Τσιελεφού	Πάφος	Άγιος Νικόλαος
25	Γεφύρι του Ρουδιά	Πάφος	Άγιος Ιωάννης
26	Τμήματα του χώρου και των καταλοίπων της αρχαίας πόλεως των Ρωμαϊκών Παλαιοχριστιανικών χρόνων στην τοποθεσία Άγιος Γεώργιος	Πάφος	Πέγεια

27	Κατάλοιπα χαλκολιθικού Ελληνιστικού Ρωμαϊκού και Μεσαιωνικού οικισμού και Οχυρώσεις που βρίσκονται στη νησίδα γνωστή ως Γερόνησος	Πάφος	Πέγεια
28	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Μαυροβούνια	Πάφος	Πόλη Χρυσοχούς
29	Ο χώρος και τα κατάλοιπα σωρού αρχαίας σκουριάς χαλκού στην τοποθεσία Καβάκια	Πάφος	Πάνω Παναγιά
30	Η ερειπωμένη εκκλησία του Αγίου Μάμαντος	Πάφος	Πάνω Γιαλιά
31	Ο χώρος και τα κατάλοιπα του ερειπωμένου Μεσαιωνικού Πύργου, γνωστός σαν «Πύργος της Ρήγαινας» και της παρακείμενης εκκλησίας	Πάφος	Νέο Χωριό
32	Εκκλησία Παναγίας Χρυσοπατερίτισσας	Πάφος	Πωμός
33	Το Φρούριο του Αγίου Ιλαρίωνα	Κερύνεια	Κάρμι
34	Το Φρούριο Βουφαβέντο	Κερύνεια	Κουτσοβέντης

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Αναφορικά με τις υποδομές σύγχρονου πολιτισμού, υπάρχει σε ολόκληρο το νησί σημαντικός αριθμός από θεματικά μουσεία που εστιάζουν στην ιδιαίτερη παράδοση του νησιού. Επιπλέον, σε μικρότερο αριθμό υπάρχουν υποδομές που υποστηρίζουν μεγάλα γεγονότα σύγχρονου πολιτισμού (χορός, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική κλπ).

6.15.3. Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Το Πανεπιστήμιο Κύπρου που εδρεύει στη Λευκωσία, ιδρύθηκε το 1989 και δέχθηκε τους πρώτους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές το 1992 και 1997 αντιστοίχως. Αναλυτικά στο Πανεπιστήμιο Κύπρου λειτουργούν έξη σχολές:

1. Η Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών με 4 τμήματα
2. Η Σχολή Θετικών και Εφαρμοσμένων Επιστημών με 5 τμήματα
3. Η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών Αγωγής με 4 τμήματα
4. Η Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης με 4 τμήματα
5. Η Πολυτεχνική Σχολή με 4 τμήματα
6. Η Φιλοσοφική Σχολή με 3 τμήματα και την Ερευνητική Μονάδα Αρχαιολογίας

Κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2003-2004 στο Πανεπιστήμιο φοιτούσαν 4.000 φοιτητές περίπου, 3300 προπτυχιακοί και 700 μεταπτυχιακοί. Επιπλέον μια σειρά ιδιωτικών σχολών αναγνωρισμένων από το Κυπριακό Κράτος ως Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα λειτουργεί στην Κύπρο παρέχοντας προγράμματα σπουδών σε ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων. Με τη νέα ακαδημαϊκή χρονιά αναμένεται επίσης να δεχτεί για πρώτη φορά φοιτητές το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου το οποίο εδρεύει στη Λεμεσό.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι γενικότερα παρουσιάζονται περισσότερες ευκαιρίες μόρφωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα σε σύγκριση με την ύπαιθρο. Σε μεγάλο αριθμό χωριών εντοπίζονται σχολεία δημοτικής εκπαίδευσης ωστόσο γυμνάσια και λύκεια εντοπίζονται μόνο σε μερικές μεγάλες κοινότητες οι οποίες δέχονται μαθητές και από τα γύρο χωριά. Αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με τις δυσκολίες μετακίνησης που επικρατούν (ελλιπή μεταφορικά μέσα) στο νησί αλλά και με το μειωμένο αριθμό ιδιωτικών φροντιστηρίων, τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, οδηγούν στην μαζική μετακίνηση οικογενειών στις πόλεις.

6.15.4. Ανθρώπινη υγεία

Στην Κύπρο οι δείκτες που αφορούν την αναλογία κλινών και ιατρών βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με την Ελλάδα και με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, και ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου παρατηρούνται προβλήματα προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας. Συγκεκριμένα στα περισσότερα χωριά λειτουργούν κοινοτικά ιατρικά κέντρα τα οποία επισκέπτεται ιατρός μία με δύο φορές την εβδομάδα. Αυτό δυσκολεύει την ιατρική παρακολούθηση των ασθενών και δημιουργεί σοβαρές αδυναμίες έγκαιρης αντιμετώπισης σε περιπτώσεις εκτάκτων περιστατικών.

6.15.5. Οικονομικές Επιδόσεις

Η Κύπρος παρουσιάζει κατά κεφαλήν ΑΕΠ το οποίο αντιστοιχεί στο 74,2% της ΕΕ-25. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους ΜΑΔ ανέρχεται στο 80,1% του αντίστοιχου μέσου όρου της ΕΕ-25. Το νησί παρουσιάζει ικανοποιητικό ρυθμό ανάπτυξης ο οποίος κυμαίνεται περίπου στο 3% και υπερβαίνει κατά μία περίπου ποσοστιαία μονάδα τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ-15 (2,1%).

Η κατανομή της Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) στους τρεις παραγωγικούς τομείς καταδεικνύει τα εξής:

- Ο πρωτογενής τομέας υπολείπεται σε ποσοστό συμμετοχής έναντι των άλλων δύο τομέων,
- ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με μεγαλύτερο ποσοστό στην συνολική ΑΠΑ σε σχέση με τον πρωτογενή τομέα,
- ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κυρίως λόγω του αναπτυγμένου τουριστικού κλάδου.

Πίνακας 19: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2003

Δείκτες / Περιοχές	Κύπρος
ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ	11.754,5
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ	16.300
Ως % του Μ.Ο. της ΕΕ-25	74,2
ΑΕΠ σε ΜΑΔ	13.415
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ	18.600
Ως % του Μ.Ο. της ΕΕ-25	79,9
Μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ Περιόδου 2002-2003	3,3

Πηγή: Eurostat, 2006

6.15.6. Οικονομικά στοιχεία κατά τομέα παραγωγής

Η κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) στους τρεις παραγωγικούς τομείς όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω καταδεικνύει τα εξής:

- ο πρωτογενής τομέας υπολείπεται σε ποσοστό συμμετοχής έναντι των άλλων δύο τομέων,
- Ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με μεγαλύτερο ποσοστό στην συνολική ΑΠΑ σε σχέση με τον πρωτογενή τομέα,
- ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κυρίως λόγω του ανεπτυγμένου τουριστικού κλάδου.

Γενικότερα, η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή επικεντρώνεται στον τουρισμό. Η υπέρμετρη ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη δραστηριοτήτων συνδεδεμένων με την παραγωγή και την μεταποίηση. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή της ΑΠΑ ανά παραγωγικό τομέα.

Πίνακας 20: Κατανομή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας κατά τομέα παραγωγής, 2003

Δείκτες / Περιοχές	Κύπρος
Συνολική ΑΠΑ	11.026,4
Πρωτογενής τομέας (% συμμετοχή στην ΑΠΑ)	3,7%
Δευτερογενής τομέας (% συμμετοχή στην ΑΠΑ)	19,1%
Τριτογενής τομέας (% συμμετοχή στην ΑΠΑ)	77,2%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια (% συμμετοχή στην ΑΠΑ)	8,0%

Πηγή: Eurostat, 2006

Πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει διαχρονικά καθοδική πορεία και παράγει το 3,7% της συνολικής ΑΠΑ σε τιμές του 2003. Στη διάρθρωση της παραγωγής επικρατούν η ελαιοκαλλιέργεια, η αμπελοκαλλιέργεια, η ιχθυοκαλλιέργεια η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία ενώ υπάρχει σημαντική παραγωγή σε πατάτες, σιτηρά, λαχανικά και εσπεριδοειδή.

Οι παράγοντες που λειτουργούν κατασταλτικά στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα είναι ο μικρός αγροτικός κλήρος, οι περιορισμένοι φυσικοί πόροι, η γήρανση και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του αγροτικού πληθυσμού καθώς και η μειωμένη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων λόγω αυξημένου κόστους παραγωγής και μεταφοράς.

Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής έχει μεγαλύτερη συμμετοχή σε σύγκριση με τον πρωτογενή τομέα με ποσοστό 19,1% στη συνολική ΑΠΑ του νησιού. Ο τομέας της μεταποίησης, παρουσιάζει πτωτική τάση και επικεντρώνεται στον κλάδο των τροφίμων – ποτών και καπνού, ενώ σημαντική συμμετοχή έχουν και οι κλάδοι των χημικών- πλαστικών και πετρελαιοειδών, των προϊόντων μετάλλου και μηχανημάτων, της ένδυσης-υπόδησης, των μη μεταλλικών ορυκτών, των ειδών από ξύλο και των επίπλων.

Τα βασικά προβλήματα του τομέα, τα οποία αποτελούν ουσιαστικά εμπόδια στην αναπτυξιακή του πορεία, είναι το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων με εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, οι χαμηλές επενδύσεις σε σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό και στην έρευνα, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, το δυσανάλογα μεγάλο κόστος των μεταφορών και η μη επαρκής έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων και της παραγωγικής διαδικασίας.

Τριτογενής τομέας

Στη Κύπρο κυριαρχεί ο τριτογενής τομέας και ιδιαίτερα ο τουριστικός κλάδος, με συμμετοχή 77,2% στην ΑΠΑ της περιοχής. Ο τουρισμός αποτελεί τον δυναμικότερο κλάδο της οικονομίας, καθώς αποτελεί τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης, που τροφοδοτεί και άλλες δραστηριότητες, ενώ παρουσιάζει διαχρονική δυναμική.

Τα κυριότερα προβλήματα του τουρισμού εστιάζονται στη μονοδιάστατη ανάπτυξη σύμφωνα με τα πρότυπα του μαζικού τουρισμού, στη μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου (Απρίλιος – Οκτώβριος), στη χωρική συγκέντρωση των τουριστικών

δραστηριοτήτων σε ορισμένες περιοχές και στην ανάγκη βελτίωσης των έργων υποδομής (θαλάσσιες μεταφορές και οδικό δίκτυο). Οι αδυναμίες αυτές επιδεινώνονται από τον εντονότερο και αυξημένο ανταγωνισμό τόσο από νέες χώρες, όσο και από παραδοσιακούς προορισμούς, ενώ διαφαίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, συνεδριακός, θρησκευτικός, τρίτης ηλικίας, αθλητικός, εκτός περιόδων αιχμής κλπ.)

Σημαντικός είναι και ο ρόλος του εμπορίου, με την επισήμανση ότι η δυναμική του κλάδου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πορεία της τουριστικής κίνησης. Λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της περιοχής ο τουρισμός αποτελεί τον σημαντικότερο κλάδο του τριτογενή τομέα. Η συμμετοχή των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην ΑΠΑ αντιστοιχεί στο 8%. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα που ακολουθεί το νησί διαθέτει 928 ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα με συνολικό αριθμό 45.209 δωματίων και 92.840 κλινών, ενώ παράλληλα διατηρούνται τέσσερα τουριστικά κάμπινγκ με συνολικό αριθμό 2808 κλινών.

**Πίνακας 21: Αριθμός καταλυμάτων, δωματίων και κλινών ξενοδοχείων και τουριστικών κάμπινγκ
Πηγή: Eurostat, 2005**

Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα			Τουριστικά κάμπινγκ		Σύνολο	
Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός δωματίων	Αριθμός κλινών	Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός κλινών	Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός κλινών
928	45.209	92.840	4	2808	937	95.648

Συμπερασματικά αναφορικά με τον οικονομικό τομέα καταγράφονται τα ακόλουθα:

- ικανοποιητικός ρυθμός ανάπτυξης.
- κυριαρχεί ο τριτογενής τομέας με ιδιαίτερη βαρύτητα να κατέχει ο τουριστικός κλάδος,
- ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζουν διαχρονικά πτωτικές τάσεις, λόγω της υπέρμετρης τουριστικής ανάπτυξης,
- ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει σημαντική παρουσία
- σε μικρό βαθμό παρουσιάζεται διασύνδεση του πρωτογενή με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα,
- στην περιοχή υφίσταται μεγάλος αριθμός ΜΜΕ και ΠΜΕ οικογενειακού κυρίως χαρακτήρα, με βασικά στοιχεία την εσωστρέφεια, την περιορισμένη χρήση των ΤΠΕ, καθώς και την αδυναμία παραγωγής ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

6.15.7. Αγροτική οικονομία και ποιότητα ζωής

Εξαιτίας των περιορισμένων εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης η οικονομική δραστηριότητα της πλειοψηφίας των κατοίκων των αγροτικών περιοχών σχετίζεται άμεσα με τον πρωτογενή τομέα, με όλα τα προβλήματα που αυτό συνεπάγεται λόγω του μεγάλου βαθμού αβεβαιότητας και εξάρτησης από αστάθμητους παράγοντες.

Όσον αφορά τη ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές παρά το ότι υπάρχει πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες, εντούτοις χρειάζεται βελτίωση σε σύγκριση με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και υποδομές των αστικών κέντρων.

Προβλήματα παρατηρούνται σε κάποιες από τις βασικές υποδομές των αγροτικών περιοχών με σημαντικότερο αυτό της έλλειψης ικανοποιητικού οδικού δικτύου και άμεσης και λειτουργικής σύνδεσης (μέσα μαζικής μεταφοράς) μεταξύ των αστικών κέντρων και των αγροτικών περιοχών αλλά και των αγροτικών περιοχών μεταξύ τους. Σε γενικές γραμμές δεν εντοπίζονται σοβαρές ελλείψεις αναφορικά με την γενική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και παιδεία υπάρχουν όμως περιθώρια βελτίωσης κυρίως προς την κατεύθυνση τη εξειδίκευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

6.15.8. Αγορά εργασίας

Ο συνολικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανέρχεται σε 367,5 χιλ. άτομα (Eurostat 2005). Το νησί χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικές επιδόσεις για τον τομέα της απασχόλησης σε σχέση με την ΕΕ των 25. Ειδικότερα, το μέσο ποσοστό απασχόλησης των ατόμων 15-64 ετών εκτιμήθηκε στο 68,5 % και είναι υψηλότερο σε σχέση με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο (ΕΕ - 25), με το φαινόμενο να παρουσιάζεται και στις γυναίκες με ποσοστό απασχόλησης 58,4 % έναντι 56,2 % της ΕΕ των 25. Οι επιδόσεις ως προς τα ποσοστά ανεργίας είναι αξιόλογες, με το ποσοστό ανεργίας να κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα (5,2% έναντι του 9% στην ΕΕ-25). Συνολικά, η εικόνα που εμφανίζει η Κύπρος στην αγορά εργασίας συγκρίνεται θετικά με τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βρίσκεται κοντά στο στόχο που έχει θέσει η ΕΕ, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, για πλήρη απασχόληση που περιλαμβάνει την επίτευξη έως το 2010 ενός συνολικού ποσοστού απασχόλησης 70%, ποσοστό απασχόλησης των γυναικών 60%, ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων (55 έως 64 ετών) 50% και μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Πίνακας 22: Δείκτες απασχόλησης και ανεργίας, 2005

Δείκτες / Περιοχές	Κύπρος	ΕΕ - 25
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός 15 ετών και άνω (χιλιάδες)	367,5	217.648,3
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός 15 – 64 ετών (χιλιάδες)	357,5	214.679,9
Απασχόληση % απασχόλησης 15 – 64 %	68,5	63,7
% απασχόλησης γυναικών 15 – 64	58,4	56,2
% απασχόλησης ηλικιωμένων 55 – 64	50,6	42,5
Ανεργία %	5,2	9,0
% μακροχρόνιας ανεργίας (επί των ανέργων)	23,2	45,5

Πηγή: Eurostat, 2006

6.15.9. Τουρισμός

Σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον παρατηρούνται επίσης από την αισθητή αύξηση του πληθυσμού, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, εξαιτίας των τουριστών. Σύμφωνα με το Γράφημα 6-32 που ακολουθεί φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ρεύμα τουριστών καταφθάνει στο νησί κατά τους μήνες Μάιο έως Οκτώβριο. Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη χωρίς σωστό και προσεκτικό προγραμματισμό, μπορεί να προκαλέσει σημαντικές και ανεπανόρθωτες ζημιές στο περιβάλλον. Η Κυπριακή κυβέρνηση έχει εκπονήσει για τα έτη 2003 - 2010 εθνικό στρατηγικό σχέδιο που αφορά την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα. Όραμα της στρατηγικής αυτής είναι η ανάδειξη της Κύπρου ως ενός ποιοτικού τουριστικού προορισμού που να ικανοποιεί τον επισκέπτη με ποικίλα ενδιαφέροντα και αναζητήσεις και να διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής για το ντόπιο. Στα πλαίσια υλοποίησης αυτού του οράματος βρίσκεται και η ανάπτυξη μιας ποικιλίας εναλλακτικών μορφών τουρισμού στους οποίους συγκαταλέγονται ο αγροτουρισμός, τα μονοπάτια μελέτης της φύσης, τα εθνικά δασικά πάρκα, οι βοτανικοί κήποι και οι ποδηλατικές διαδρομές.

Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος των περιβαλλοντικών πιέσεων εξαιτίας του τουριστικού ρεύματος αξίζει να γίνει μια αναφορά στους αριθμούς των τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο το νησί. Από το 1980 μέχρι και το 2002 υπήρξε (σχεδόν σε όλα τα έτη) μια αυξητική τάση στον αριθμό των τουριστών που επισκέφτηκαν το νησί. Η τάση αυτή άλλαξε και από το 2002 και μετά παρατηρούνται αυξομειώσεις του αριθμού των τουριστών οι οποίες ωστόσο διατηρούν τον αριθμό των ξένων επισκεπτών σε υψηλά επίπεδα (πάνω από τα 2

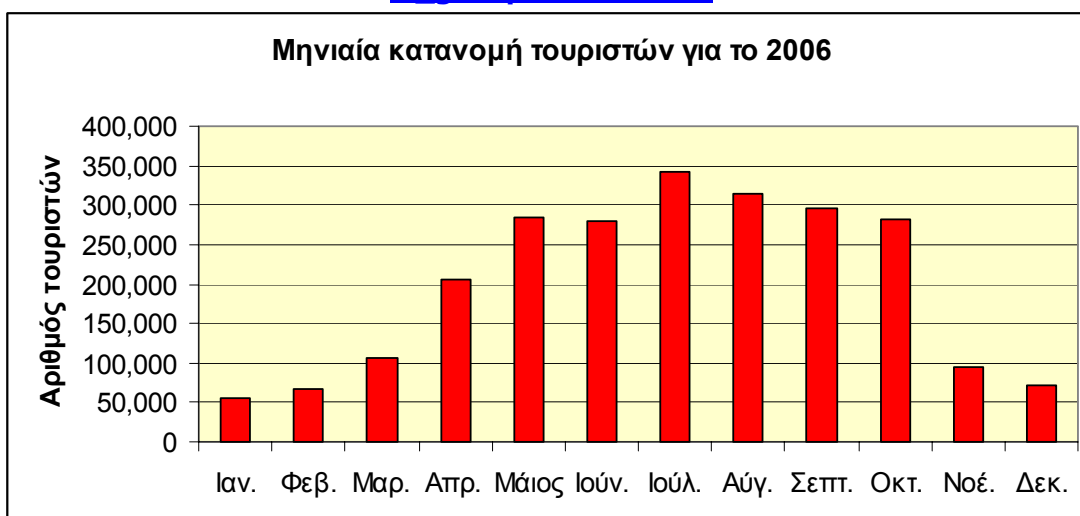
εκατομμύρια). Η αλλαγή αυτή είναι ενδεικτική των πιέσεων που δέχεται η τουριστική βιομηχανία τα τελευταία χρόνια αλλά και της ανάγκης εξεύρεσης άμεσων εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το ΠΑΑ 2007 -2013 συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση μέσω δράσεων αναβάθμισης της υπαίθρου αλλά και προώθησης του αγροτουρισμού. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτονται την Κύπρο προέρχεται από χώρες τις Ε.Ε. και κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο. Το ποσοστό αυτό τα τελευταία έξι χρόνια παρουσίασε μια μικρή αύξηση και κυμαίνεται περίπου στο 94 %.

Γράφημα 6-32: Αριθμός τουριστών για την περίοδο 1980-2006

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/transport_gr/transpo rt_gr?OpenDocument

Γράφημα 6-33: Μηνιαία κατανομή τουριστών για το 2006

Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού

<http://www.visitcyprus.biz/ctoweb/ctowebtradesection.nsf/>

Οι πιο σημαντικές επιδράσεις του τουρισμού στην Κύπρο είναι:

- υποβάθμιση και καταστροφή οικοσυστημάτων και βιοτόπων λόγω της ανάπτυξης τουριστικών εγκαταστάσεων και υποδομής όπως ξενοδοχείων, διαμερισμάτων, εστιατορίων, δρόμων, χιονοδρομικών πιστών, εγκαταστάσεων γκολφ, αεροδρομίων κ.λ.π.
- συμπίεση και διάβρωση των εδαφών
- πίεση στην πανίδα, τη χλωρίδα και τα απειλούμενα υπό εξαφάνιση είδη
- υπεράντληση νερού από υπόγεια υδροφόρα στρώματα για ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών, αφού πολλές φορές η ζήτηση είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την παροχή
- απώλεια επίγειας και θαλάσσιας βιοποικιλότητας
- αύξηση στα επίπεδα ρύπανσης από την απόρριψη στερεών και υγρών αποβλήτων που παράγονται από τον τουρισμό.

Παρόλο που το περιβάλλον δέχεται σημαντικές πιέσεις από κάθε μορφή τουρισμού η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει σημαντικά στην οικονομία του τόπου και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά τα έτη 2001 και 2002, επισκέφτηκαν το νησί 2.696.732 και 2.418.236 τουρίστες αντίστοιχα προσφέροντας εισοδήματα της τάξης των 1.271.630.043 και 1.132.321.228 Λιρών Κύπρου.

Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τον τουρισμό στην προσπάθεια αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει το νησί αλλά και στην προσπάθεια προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στοχεύει στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Συγκεκριμένα έχει καταρτιστεί σχέδιο ανάπτυξης που αφορά τον τουρισμό στην ύπαιθρο και που συνδεότανε με το Εθνικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2004-2006 και το ενιαίο έγγραφο προγραμματισμού στόχος δύο. Το Σχέδιο αυτό δεν περιορίζεται μόνο στη διανομή και τη δημιουργία καταλυμάτων σε παραδοσιακές οικοδομές, αλλά περιλαμβάνει δράσεις και μέτρα για τη δημιουργία ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου, εμπλουτισμένου με έργα πολιτιστικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου που εξυπηρετούν ειδικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες. Στα πλαίσια αυτά έχουν τύχει επεξεργασίας δράσεις και σχέδια κινήτρων που στοχεύουν:

- Στη δημιουργία νέων και ποιοτική αναβάθμιση υφιστάμενων αγροτουριστικών καταλυμάτων και παραδοσιακών εστιατορίων, προώθηση άλλων δραστηριοτήτων π.χ. εκθετήρια, μουσεία, εργαστήρια παραδοσιακών τεχνών και άλλων ασχολιών

- Στη στήριξη μεταποιητικών μονάδων που έχουν σχέση με τοπικά προϊόντα
- Στη δημιουργία μονοπατιών μελέτης της φύσης, ποδηλατικών διαδρομών, θεματικών και σύνθετων διαδρομών, θεματικών μουσείων, κέντρων πληροφόρησης κλπ.

Σημαντικά υποβοηθητική είναι η οικονομική και τεχνική βοήθεια που παρέχει ο ΚΟΤ στην Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, η οποία είναι ένας μη κερδοσκοπικός σύνδεσμος ιδιοκτητών / διαχειριστών παραδοσιακών καταλυμάτων στα χωριά ο οποίος διατηρεί Κεντρικό Σύστημα εξυπηρέτησης, Γραφείο Κρατήσεων και ιστοσελίδα με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών στα χωριά.

Γενικά οι δράσεις του εθνικού στρατηγικού σχεδίου για τον τουρισμό συνάδουν με μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 τα οποία στοχεύουν στην προώθηση του αγροτουρισμού, τη δημιουργία χώρων αναψυχής και γενικά και βελτίωση της ποιότητας ζωής των αγροτικών περιοχών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό ρεύμα τουριστών και επισκεπτών κατακλύζουν κάθε χρόνο τα κυπριακά δάση τα οποία καλούνται να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των ανθρώπων για εξορμήσεις στη φύση. Στα πλαίσια της κάλυψης αυτών των αναγκών έχουν δημιουργηθεί διάφοροι χοροί αναψυχής όπως εκδρομικοί χώροι, μονοπάτια της φύσης χιονοδρομικά κέντρα κ.α.

Συγκεκριμένα οι ξένοι και ντόπιοι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν 41 εκδρομικούς χώρους, 6 κατάσκηνωτικούς χώρους (με μικρή χρέωση), 174 χιλιόμετρα μονοπατιών της φύσης, και 449 χιλιόμετρα ποδηλατοδρόμων. Επιπλέον στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους λειτουργούν τέσσερις πίστες χιονοδρομιών τις οποίες διαχειρίζεται η Ομοσπονδία Χιονοδρόμων Κύπρου.

Το Τμήμα Δασών έχει δημιουργήσει δύο Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, ένα στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους και ένα στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Αθαλάσσης. Και τα δύο κέντρα έχουν εκπαιδευτικό, ενημερωτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Οι στόχοι που τέθηκαν για την λειτουργία τους είναι:

- Η ενημέρωση και προβολή της αξίας των δασών του νησιού με την ανάδειξη σημαντικών δασικών οικοσυστημάτων
- Η ενημέρωση και προβολή του έργου του Τμήματος Δασών για την προστασία των δασών και της φυσικής κληρονομιάς
- Η περιβαλλοντική εκπαίδευση
- Η έμπνευση σεβασμού και αγάπης για τους φυσικούς πόρους και η δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη δεκαετία του 1990 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στον οικοτουρισμού και άρχισαν να ιδρύονται μικρές επιχειρήσεις ζωτικής σημασίας για τους κατοίκους των παραδασόβιων κοινοτήτων οι οποίες αποτελούν πηγή απασχόλησης και εισοδήματος.

Τέλος σημαντικός αριθμός κυρίως Κυπρίων (το 25% του ανδρικού πληθυσμού του νησιού) επισκέπτονται κάθε χρόνο τα δάση για σκοπούς κυνηγιού. Το συνολικό εισόδημα του Ταμείου Θήρας (του Υπουργείου Εσωτερικών) από την έκδοση των ετήσιων αδειών κυνηγιού ανέρχεται στο £1.750.000. Αυτό το ποσό χρησιμοποιείται κυρίως για τη χρηματοδότηση διαφόρων προγραμμάτων, σχετικών με τη διαχείριση της άγριας ζωής, την προστασία των βιότοπων και των απειλούμενων υπό εξαφάνιση ειδών και την αποκατάσταση πληθυσμών άγριας ζωής. Το κυνήγι αποτελεί επίσης σημαντική πηγή εισοδήματος για διάφορες επιχειρήσεις που ασχολούνται με την παραγωγή, εισαγωγή και διάθεση κυνηγετικών ειδών, όπως όπλων, φυσισγιών, στολών κ.λ.π.

Πίνακας 23: Εκδρομικοί χώροι

A/A	Εκδρομικός χώρος	Δασική Περιφέρεια	Χωρητικότητα σε άτομα	Έτος δημιουργίας
1	Ακαδημία	Λευκωσία	180	1996
2	Μάντρα του Καρπιού	Λευκωσία	1600	1972
3	Κίονια	Λευκωσία	560	1972
4	Ε.Δ.Π. Αθαλάσσας	Λευκωσία	400	1994
5	Προφήτης Ηλίας	Λευκωσία	120	1973
6	Κόρνος	Λευκωσία	600	1976
7	Κάβο Γκρέκο	Λευκωσία	120	1995
8	Άγιος Γεώργιος Αθαλάσσας	Λευκωσία	150	1991
9	Ριζοελιά	Λευκωσία	150	2003
10	Αγία Παρασκευή	Λεμεσός	665	1979
11	Κακομάλλης	Λεμεσός	355	1980
12	Πολεμίδα	Λεμεσός	200	2003
13	Φράκτης του Ξυλιάτου	Αδελφή	675	1984
14	Γεφύρι Παναγιάς	Αδελφή	35	1998
15	Καπουρά	Αδελφή	200	1965
16	Πλατάνια	Τρόδος	2660	1969
17	Αρκολαχανιά (Μέσα Ποταμός)	Τρόδος	560	1982
18	Λιβάδι του Πασιά	Τρόδος	1280	1981
19	Κάμπος του Λιβαδιού	Τρόδος	660	1992
20	Αρμιρολίβαδο	Τρόδος	2080	1985
21	Τροοδίτισσα (Ξεροκόλυμπος)	Τρόδος	630	1979
22	Καμπίν του Καλοήρου	Τρόδος	560	1971
23	Ασίνου	Τρόδος	120	1974
24	Φράγμα Προδρόμου	Δ. Κολέγιο	250	2002
25	Μάραθος	Δ. Κολέγιο	300	1974
26	Ξεραρκάκα	Δ. Κολέγιο	650	1976
27	Γεφύρι του Λιβαδιού	Πάφος	400	1991
28	Μονασιήλλακα	Πάφος	600	1988
29	Ξυσταρούδα	Πάφος	250	1978
30	Κομιτζιή	Πάφος	400	1974
31	Κοινοτικό Δάσος Τίμης	Πάφος	700	1987
32	Σταυρός της Ψώκας	Πάφος	600	1970
33	Αγιά	Πάφος	250	1971

34	Σμυγιές	Πάφος	400	1986
35	Αγίου Μερκούριου	Πάφος	350	1995
36	Παπάλουκας	Πάφος	200	1986
37	Πέρα Βάσα	Πάφος	200	1995
38	Καλονόμουτη	Πάφος	120	2001
39	Αγία Βαρνάρα	Πάφος	120	1994
40	Μαυραλής	Πάφος	410	1995
41	Άγιος Αντώνιος	Λάρνακα	50	2001

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Πίνακας 24: Κατασκηνωτικοί χώροι στα κρατικά δάση

A/A	Δάσος / Τοποθεσία	Διαχειριστής-Μισθωτής	Αντίσκηνα / Τροχόσπιτα	Χωρητικότητα (άτομα)
1	Τρόδος-Πλατάνια	Τμήμα Δασών	150	600
2	Τρόδος	Κοινοτικό Συμβούλιο Τροόδους	170	650
3	Τρόδος-Καπμί του Καλοήρου	Τμήμα Δασών	80	320
4	Δασικό Κολέγιο - Φράκτης Προδρόμου	Τμήμα Δασών	30	100
5	Πάφος - Πόλις Χρυσοχούς	Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού	200	700
6	Πάφος - Σταυρός της Ψώκας	Τμήμα Δασών	60	150
ΣΥΝΟΛΟ				2520

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

Πίνακας 25: Κατασκηνωτικοί χώροι στα κρατικά δάση για ειδική χρήση από συγκεκριμένες ομάδες

A/A	Δάσος / Τοποθεσία	Διαχειριστής-Μισθωτής	Αντίσκηνα / Τροχόσπιτα	Χωρητικότητα (άτομα)
1	Λεμεσός - Κακομάλλης	Μητρόπολη Λεμεσού	1	30
2	Τρόδος	Girl Guide (scouts)	6	60
3	Τρόδος - Ασπρόκρεμμος	Σύνδεσμος Γονέων και Δασκάλων Λεμεσού	8	60
4	Τρόδος	ΠΑ.ΣΥ.ΔΥ	3	50
5	Τρόδος - Λουτρά των Αετών	Πρόσκοποι	25	150
6	Τρόδος - Πλατάνια	Πρόσκοποι	15	100
7	Τρόδος	Ιερά Καρδιά Σχολή Αγίας Μαρίας	2	20
8	Τρόδος Πασιά Λιβάδι	Αμερικανική Ακαδημία	25	150
9	Τρόδος Πασιά Λιβάδι, Rocky Point	American college of Girls (Cairo)	10	60
10	Κολέγιο - Πρόδρομος	Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων	25	100
11	Κάρα των Γλιών	Πρόσκοποι	47	180
ΣΥΝΟΛΟ				960

Πηγή: Κριτήρια και δείκτες για αειφόρο διαχείριση των κυπριακών δασών, 2006, Τμήμα Δασών

7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΑ 2007 - 2013

7.1. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) από την εφαρμογή των δράσεων των Μέτρων του ΠΑΑ. Ειδικότερα:

- παρουσιάζεται η μεθοδολογία εκτίμησης και αξιολόγησης των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων που δύναται να προκύψουν από την εφαρμογή των δράσεων του προγράμματος, και στη συνέχεια
- αξιολογούνται οι θετικές και αρνητικές, άμεσες και έμμεσες, μόνιμες και προσωρινές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες, μακροπρόθεσμες, σωρευτικές, δευτερεύουσες ή συνεργιστικές στο φυσικό περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία, στα υλικά αγαθά και στην πολιτιστική κληρονομιά.

7.2. Μεθοδολογία

Στο Σχέδιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 προσδιορίζονται οι ειδικοί στόχοι του κάθε Άξονα ξεχωριστά, και στα πλαίσια επίτευξης των στόχων αυτών περιγράφονται οι δράσεις που προωθούνται μέσω χρηματοδοτήσεων.

Προκειμένου να γίνει μια εμπειριστατωμένη και διάφανη ανάλυση των επιπτώσεων που αναμένεται να έχει το πρόγραμμα στο περιβάλλον, γίνεται στη συνέχεια περιβαλλοντική ανάλυση για όλα τα μέτρα των Αξόνων του προγράμματος, όπου για κάθε μέτρο παρουσιάζεται μία σύνοψη με τις κυριότερες αναμενόμενες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, με στόχο την ανάδειξη των πλέον σημαντικών έτσι ώστε να είναι δυνατή και η εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση. Αξίζει να τονιστεί ότι στην περιγραφή του ΠΑΑ 2007 - 2013 γίνεται μια πρώτη περιγραφή των αναμενόμενων θετικών επιπτώσεων που θα επιφέρει η εφαρμογή του κάθε μέτρου στο περιβάλλον. Η ανάλυση αυτή είναι εντονότερη για τα μέτρα που σχετίζονται άμεσα με το περιβάλλον, ωστόσο απουσιάζουν από την περιγραφή αυτή οι αναφορές σε πιθανές αρνητικές επιπτώσεις (άμεσες ή έμμεσες) που δύναται να προκύψουν από την εφαρμογή των διαφόρων μέτρων ή δράσεων του προγράμματος.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια γενική παρουσίαση των επιπτώσεων που αναμένεται να επιφέρει στο περιβάλλον η εφαρμογή του κάθε άξονα ξεχωριστά, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστούν υπό μορφή μήτρας αξιολόγησης οι εκτιμώμενες επιπτώσεις από την εφαρμογή των διαφόρων μέτρων του

προγράμματος. Για την αξιολόγηση γίνεται χρήση διαφόρων καθοδηγητικών ερωτήσεων οι οποίες σχετίζονται με τις επιμέρους περιβαλλοντικές παραμέτρους που αξιολογούνται. Στόχος αυτών των ερωτήσεων είναι η σφαιρική και πλήρης αξιολόγηση των επιπτώσεων σύμφωνα πάντοτε και με τις απαιτήσεις της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.

Επιπρόσθετα για την ευκολότερη παρουσίαση της αξιολόγησης των επιπτώσεων χρησιμοποιήθηκε ένα σύστημα βαθμολόγησης που ακολουθείται σε πολλές προσεγγίσεις ΣΜΠΕ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, και που σχετίζεται άμεσα με τις απαντήσεις στις ερωτήσεις αξιολόγησης. Η ένταση (σοβαρότητα) κάθε επίπτωσης κάθε μέτρου, αξιολογείται και συμβολίζεται ως εξής:

Συμβολισμός	Αξιολόγηση Επίπτωσης
+++	Μεγάλη Θετική
++	Μέτρια Θετική
+	Μικρή Θετική
0	Καμία
-	Μικρή Αρνητική
--	Μέτρια Αρνητική
---	Μεγάλη Αρνητική

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι καθοδηγητικές ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της κάθε περιβαλλοντικής παραμέτρου, οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν και ως δείκτες ανάλυσης για την περιβαλλοντική αξιολόγηση.

Πίνακας 26: Καθοδηγητικές Ερωτήσεις για την περιβαλλοντική αξιολόγηση

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Ερωτήσεις Αξιολόγησης
Βιοποικιλότητα, χλωρίδα, πανίδα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου υποστηρίζουν το στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διακοπή της μείωσης της βιοποικιλότητας; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα βελτιώσουν την ποιότητα / ποσότητα των προστατευόμενων περιοχών, ειδικά των περιοχών του δικτύου ΦΥΣΗ 2000;
Πληθυσμός, υγεία	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα είναι καταλυτικές ως προς τη μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε θόρυβο; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα υποστηρίζουν τις προσπάθειες στη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων για την υγεία;
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα συμβάλλουν στην προστασία των χαρακτηριστικών του εδάφους; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα επηρεάσουν την κατάσταση των υποβαθμισμένων (ρυπασμένων) εδαφών; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου προωθούν της αειφόρο διαχείριση των αποβλήτων εστιάζοντας στην αποφυγή διάθεσης απορριμμάτων σε χώρους διάθεσης;
Ύδατα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα επηρεάσουν την ποιότητα των

	<p>επιφανειακών ή / και υπόγειων υδάτων σε σχέση με τα απαιτούμενα από την Οδηγία Πλαίσιο για τα νερά («καλή οικολογική και χημική κατάσταση»);</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα επηρεάσουν την υδρομορφολογία των ποτάμιων συστημάτων; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα επηρεάσουν την αειφόρο χρήση των υδατικών πόρων;
Ατμόσφαιρα, Κλίμα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα οδηγήσουν σε μείωση των αέριων ρύπων; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα οδηγήσουν σε μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου υποστηρίζουν της αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα ενισχύσουν το ρόλο των ΑΠΕ; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα οδηγήσουν σε μείωση των εκπομπών που συνδέονται με της μεταφορές και την κυκλοφορία;
Τοπίο, Πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα επηρεάσουν τη ζήτηση γης για αστική ανάπτυξη; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου υποστηρίζουν τη διατήρηση ή ανάπλαση αξιολογού τοπίου από πολιτιστικής πλευράς; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου θα διευκολύνουν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου υποστηρίζουν την αειφόρο αστική και περιφερειακή ανάπτυξη; ➤ Οι δράσεις του Μέτρου προωθούν την προστασία από φυσικούς κινδύνους;

Η μέθοδος εντοπισμού και εκτίμησης της σημαντικότητας των επιπτώσεων έγινε με την χρησιμοποίηση των πιο πάνω καθοδηγητικών ερωτήσεων. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται ευρέως σε μελέτες στρατηγικού επιπέδου, και συνάδει με τις οδηγίες του Greening Regional Development Programmes Network όπως παρουσιάζονται στην έκδοση «Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013», προσαρμόζοντας την στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιβαλλοντικής και θεσμικής κατάστασης στην Κύπρο.

Κατά την εφαρμογή της μεθόδου αυτής, οι άξονες προτεραιότητας, τα μέτρα και οι επιλέξιμες δράσεις τους υποβάλλονται σε αυτήν την σειρά των ερωτήσεων για συνολικά δέκα περιβαλλοντικές παραμέτρους όπως αυτές αναφέρονται στο σημείο στ' του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ, αλλά και στον Νόμο 102(Ι)/2005 που προβλέπει για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον ορισμένων σχεδίων ή/και προγραμμάτων. Οι παράμετροι – δείκτες είναι οι εξής:

- Βιοποικιλότητα
- Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία
- Πανίδα, Χλωρίδα
- Έδαφος
- Ύδατα

- Ατμόσφαιρα
- Κλιματικοί Παράγοντες
- Υλικά περιουσιακά στοιχεία
- Πολιτιστική κληρονομιά
- Τοπίο
- Η σχέση μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων

Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για να εκτιμηθεί εάν σε κάποια περιβαλλοντική παράμετρο αναμένονται ή όχι επιπτώσεις επελέγησαν έτσι ώστε να αρμόζουν στο στρατηγικό χαρακτήρα της μελέτης αυτής, ως εξής:

- Ως επιπτώσεις σε μια περιβαλλοντική παράμετρο νοούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς της παραμέτρου αυτής είτε σε επίπεδο χώρας είτε σε μια περιοχή σημαντικά ευρύτερη από αυτήν όπου θα υλοποιηθούν οι δράσεις κάθε επιμέρους μέτρου. Συνεπώς, επιπτώσεις τοπικού χαρακτήρα, στην άμεση περιοχή γύρω από κάθε έργο που προβλέπεται δεν θεωρήθηκαν ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα και δεν εξετάστηκαν. Αυτές εξετάζονται κατά το στάδιο αδειοδότησης των έργων αυτών μέσω της νομοθεσίας για Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα (Ν. 140(I)/2005)
- Πέραν του πιο πάνω, ως αναμενόμενες επιπτώσεις θεωρήθηκαν όχι μόνο οι άμεσες και πρωτογενείς που συνδέονται απ' ευθείας με την υλοποίηση ενός μέτρου, αλλά και οι επιπτώσεις που δύνανται να προκληθούν εμμέσως ή δευτερογενώς.

Το επόμενο στάδιο που ακολουθεί τον εντοπισμό των επιπτώσεων είναι η ποσοτικοποίηση τους σε από Μεγάλες Θετικές (+++) έως και Μεγάλες Αρνητικές (---). Ο χαρακτηρισμός της κάθε επίπτωσης αποτελεί αποτέλεσμα της εκτίμησης της μορφής, του μεγέθους, του εύρους, σοβαρότητας, δυνατότητας πρόληψης, μετριασμού και αντιστρεψιμότητας, αναλόγως αν πρόκειται για θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.

Στην επόμενη ενότητα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των επιπτώσεων σε πίνακες συσχέτισης. Στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο 8, γίνεται εισήγηση υιοθέτησης μέτρων πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των επιπτώσεων στο περιβάλλον καθώς και σύστημα παρακολούθησης περιβαλλοντικών δεικτών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να παρακολουθείται η απόδοση των προταθέντων μέτρων αλλά και η πιθανή επίδραση των δράσεων στου ΠΑΑ στις διάφορες περιβαλλοντικές παραμέτρους.

7.3. Επιπτώσεις στο Περιβάλλον από την εφαρμογή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι επιπτώσεις των δράσεων των Μέτρων του ΠΑΑ ανά Άξονα, όπως αυτοί έχουν διαμορφωθεί στην παρούσα φάση, σε σχέση με τις επιπτώσεις που δύναται να έχουν στο περιβάλλον. Υπενθυμίζεται ότι ως περιοχή μελέτης αποτελεί η επικράτεια της Κυπριακής δημοκρατίας η οποία είναι ελεγχόμενη από την νόμιμη κυβέρνηση.

7.3.1. Άξονας 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των δράσεων των Μέτρων του Άξονα 1, δημιουργήθηκε μια μήτρα συσχέτισης των περιβαλλοντικών παραμέτρων ανά προβλεπόμενο Μέτρο υλοποίησης στα πλαίσια του Άξονα 1 (Πίνακας 27).

Όπως παρουσιάζεται και στην σχετική ανάλυση των μέτρων του Άξονα 1 στον πίνακα που ακολουθεί, η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά θετικές έμμεσες, μεσοπρόθεσμες έως και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ο Άξονας 1 προτείνει μέτρα που ωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργοκτηνοτροφίας και της δασοκομίας, μέσω δημιουργίας βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νεότερους ανθρώπους, περισσότερο επιδεικτικούς στη χρήση νέων τεχνολογιών. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα, και σε ορισμένα μέτρα άμεσα, ενώ προωθούν νέους τομείς στην γεωργική αγορά, με συνέπεια την αύξηση των εισοδημάτων, του βιοτικού αγροτικού επιπέδου και την στήριξη της παραμονής πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Στο πλαίσιο υλοποίησης των μέτρων του Άξονα 1, προωθείται η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των αγροτών και η ενημέρωσή τους για φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους εκμετάλλευσης, επέρχεται μείωση της ηλικιακής σύνθεσης των αγροτών με αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και της βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, προωθούνται οι ενεργειακές και βιολογικές καλλιέργειες, βελτιώνονται οι συνθήκες ζωής των ζώων, βελτιώνονται οι υποδομές για τη προστασία των υδατικών πόρων και του περιβάλλοντος από την προώθηση της ορθολογιστικής διαχείρισης των αποβλήτων, ενθαρρύνεται η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κ.α. Ειδικά τα σχέδια βελτίωσης στις κτηνοτροφικές μονάδες αναμένεται να έχουν σημαντικές

θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (σε τοπική κλίμακα και στο βαθμό που τους αντιστοιχεί) εφόσον προβλέπονται και ενισχύσεις για υποδομές περιβαλλοντικές.

Οι παραπάνω δράσεις επιφέρουν έμμεσα θετικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα, την πανίδα, τα νερά, το έδαφος, τον αέρα, τις κλιματικές αλλαγές, τον πληθυσμό, την ανθρώπινη υγεία, το τοπίο, ενώ εν μέρει προωθούν την πολιτιστική κληρονομιά.

Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής υποδομών ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, όπως υποδομές πρόσβασης στη γεωργική και κτηνοτροφική γη, έργα διαχείρισης αποβλήτων, κτλ.. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι βραχυπρόθεσμες και πρόσκαιρες, αφού περιορίζονται κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών και γενικά δεν θεωρούνται σημαντικές σε σχέση με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η λειτουργία και η χρήση αυτών των υποδομών μακροπρόθεσμα. Σε κάθε περίπτωση οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα αντιμετωπιστούν ειδικότερα από τις Μελέτες Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (άλλοτε ΜΕΕΠ ή ΠΕΕΠ βάσει του Νόμου 140(Ι)/2005) που απαιτείται από την νομοθεσία όπως εκπονούνται για ορισμένα επιμέρους έργα (Παράρτημα VI).

Πίνακας 27: Περιβαλλοντικές επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 1-Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας

Κωδικός Μέτρου		Βιοικιότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ													
111	Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης	0	0	0	+/0	+/0	+/-	+/-	0	0	+/-		Οι στόχοι του μέτρου επικεντρώνονται στην διεύρυνση της γνώσης κυρίως σε θέματα ορθής γεωργικής πρακτικής ορθολογικής διαχείρισης της παραγωγής και στην υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων και εφαρμογή καλλιεργητικών τεχνικών που προωθούν την Αειφόρο Αγροτική Ανάπτυξη. Επομένως το μέτρο δεν αναμένεται να έχει άμεσες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η επιτυχία του μέτρου αυτού θα αποφέρει μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα έμμεσες θετικές επιπτώσεις αν εκπαιδευόμενοι υιοθετήσουν τις παρεχόμενες σε αυτούς γνώσεις σε φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων. Οι επιπτώσεις αυτές σχετίζονται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων και κυρίως το έδαφος και τα νερά την ορθολογική χρήση φυτοφαρμάκων, τη βελτίωση των κλιματικών παραγόντων, την εφαρμογή πρακτικών παραγωγής συμβατών με τη διατήρηση και αναβάθμιση του τοπίου. Η επαρκής επαγγελματική κατάρτιση, αναμένεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα του τομέα και το βιοτικό επίπεδο των γεωργών που μπορεί να προκαλέσει αύξηση της αγοραστικής δύναμης και του καταναλωτισμού των κατοίκων της περιοχής (αγορά νέων οχημάτων, κατασκευή οικιών κλπ.), με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί μελλοντικά αυξημένη κατανάλωση ενέργειας και παραγωγής αποβλήτων.
112	Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	0	0	0	+/0	+/0	+/0	+/0	0	0	+/0		Το μέτρο στοχεύει στην προσέλκυση νέων ανθρώπων στο γεωργικό τομέα. Αυτό αναμένεται να επιφέρει θετικές έμμεσες και συσσωρευτικές επιπτώσεις μακροπρόθεσμα για το περιβάλλον καθώς οι νέοι είναι πιο δεκτικοί στην εκπαίδευση και

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδάτα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													εφαρμογή νέων τεχνολογιών, ενώ ενθαρρύνεται και η παραμονή των νέων στην ύπαιθρο. Αυτό αναμένεται να έχει όπως και στην περίπτωση του Μέτρου 111 θετικές επιπτώσεις κυρίως στο έδαφος, το νερό, την ατμόσφαιρα και το τοπίο, εφόσον οι νέοι αγρότες ευαισθητοποιηθούν κατά την εκπαίδευση και περιβαλλοντικά. Αξίζει να τονιστεί ωστόσο και ο κίνδυνος οι νέοι γεωργοί στην προσπάθεια αύξησης της παραγωγής του να στραφούν σε μεθόδους εντατικής καλλιέργεια με αρνητικές επιπτώσεις για το γενικότερο περιβάλλον. Η εφαρμογή του μέτρου αυτού αναμένεται να επιφέρει αύξηση του μεγέθους και τεχνολογική αναβάθμιση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς
113	Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	0	0	0	+/0	+/0	+/0	+/0	0	0	+/0	0	Το μέτρο στοχεύει στην αποχώρηση των ηλικιωμένων γεωργών από την ενεργό επαγγελματική δραστηριότητα και στην προσέλκυση νέων αγροτών στο γεωργικό τομέα. Επομένως και αυτό το Μέτρο αναμένεται να επιφέρει τα ίδια περιβαλλοντικά αποτελέσματα όπως και το Μέτρο 112. Επιπρόσθετο πλεονέκτημα θεωρείται και η εξασφάλιση της παραμονής των ηλικιωμένων στην ύπαιθρο, αποτρέποντας φαινόμενα απερήμωσης των αγροτικών περιοχών
114	Χρήση γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών	+	+	+	++	++	++	++	0	0	+		Το μέτρο στοχεύει στην επιτυχή εφαρμογή των απαιτήσεων της πολλαπλής συμμόρφωσης και όλα τα πρότυπα επαγγελματικής ασφάλειας που σχετίζονται με τη γεωργία. Η εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης υλικών και προϊόντων καθώς και των προνοιών του ΚΟΓΠ θα επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα κυρίως στους τομείς του εδάφους, της ατμόσφαιρας και των κλιματικών παραγόντων (σωστή χρήση φυτοφαρμάκων, διαχείριση γεωργοκτηνοτροφικές και δασικές τεχνικές, φυτοϋγεία, προστασία περιβάλλοντος, προστασία εδάφους από διάβρωση κτλ). Οι επιπτώσεις αναμένονται θετικές, πρωτογενείς, μακρόχρονες και συσσωρευτικές.

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
121	Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (Δύο Καθεστώτα Ενίσχυσης ως εξής: 1. Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις 2. Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις)	+/-	+	0	++/ -	++/ -	++/ -	++/ -	0	0	+/-		<p>Το μέτρο αυτό αντλεί σχεδόν τους μισούς χρηματοδοτικούς πόρους του άξονα 1. Ένας από τους σημαντικότερους στόχους του παρόντος μέτρου είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της γεωργοκτηνοτροφίας μέσω της βελτίωσης του φυσικού δυναμικού. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω αναδιάρθρωσης, ανάπτυξης και εφαρμογής καινοτόμων μεθόδων στις εκμετάλλευσης, και κυρίως περιβαλλοντικής αναβάθμισης και εκσυγχρονισμό τους (προώθηση επιχειρηματικότητας, εισαγωγή νέας τεχνολογίας, μείωση κόστους παραγωγής, προστασία εκμεταλλεύσεων από καταστροφές, κατασκευή έργων υποδομής). Οι δράσεις του μέτρου ενισχύουν την προστασία υδατικών πόρων, τη βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, την ορθολογική διαχείριση αποβλήτων κλπ.)</p> <p>Οι εκτιμώμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις (σημαντικά θετικές, πρωτογενείς, μεσοπρόθεσμες και μακρόχρονες, και συσσωρευτικές) συνδέονται με την ορθολογική διαχείριση των υδάτων (μέσω συστημάτων εγγείων βελτιώσεων), καθώς επίσης και με την προστασία των εδαφών και τη βελτίωση των κλιματικών παραγόντων (μέσω των φιλοπεριβαλλοντικών γεωργικών πρακτικών και της διαχείρισης των αποβλήτων).</p> <p>Μικρές κλιμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται κατά το στάδιο κατασκευής διαφόρων έργων υποδομής οι οποίες ωστόσο θα είναι βραχυχρόνιες και αναστρέψιμες ενώ αρκετά έργα που προβλέπονται να υλοποιηθούν ελέγχονται από τον Νόμο 140 (I)/2005 και θα πρέπει να υποβληθεί ΜΕΕΠ. Έργα και Δράσεις που προωθούνται δια μέσω αυτού του μέτρου αποτελούνται από εγκατάσταση βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, αναβαθμίσεις, ισοπεδώσεις κατασκευή αποθηκευτικών χώρων, περιφράξεων, ψυγείων, κατασκευή θερμοκηπίων και δικτυοκηπίων, κατασκευή ατομικών θέσεων ανάπαυσης των αγελάδων σε συνδυασμό ή όχι με μηχανικό εξοπλισμό για καθαρισμό των διαδρόμων, υπόστεγα στέγασης των ζώων αιγοπροβατοτροφίας, αρμεκτήρια, αποθήκες, βασικές κτιριακές εγκαταστάσεις, συστήματα κλιματισμού, υποστατικά στέγασης, δεξαμενές και συναφή</p>

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδάτα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													εξοπλισμό συγκέντρωσης ομογενοποίησης λυμάτων χοιροστασιών/ βουστασιών, δεξαμενές συγκέντρωσης/ ωρίμανσης διαχωρισμένων υγρών λυμάτων και εξοπλισμό πρόωθησης εγκαταστάσεις/ εξοπλισμό μηχανικού διαχωρισμού υγρών / στερεών αποβλήτων, δεξαμενές εξάτμισης βιολογικά επεξεργασμένων λυμάτων μόνον και εφόσον αυτές αποτελούν μέρος βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, χώροι συγκέντρωσης/ ωρίμανσης στερεών αποβλήτων, ηλεκτρολογικό/ μηχανολογικό εξοπλισμό συστήματα άρδευσης/ μεταφοράς υγρών λυμάτων, μηχανήματα διασκορπισμού σε χωράφια στερεών/υγρών αποβλήτων, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής βιολογικής επεξεργασίας λυμάτων (αερόβιας ή αναερόβιας με παραγωγή βιοαερίου), εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής τριτοβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικός πτηνοσφαγίων / σφαγίων όπως δεξαμενή αερισμού, δεξαμενή χλωρίωσης κλπ.), εγκαταστάσεις και εξοπλισμό για κομποστοποίηση κοπριάς ή/και παραγωγής βιοαερίου, ομαδικά συστήματα βιολογικής επεξεργασίας με παραγωγή βιοαερίου, κ.α.
123	Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	+	+	+/-	+/-	+/-	+/-	++	+	+	+		Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού δυναμικού και στην προαγωγή της καινοτομίας. Πρόκειται για το δεύτερο μεγαλύτερο μέτρο του Άξονα 1 από άποψη κατανομής πόρων. Στοχεύει μεταξύ άλλων στην ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, στη βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας, των υγειονομικών συνθηκών, και την τήρηση των αναγκαιών προτύπων προστασία του περιβάλλοντος, καθώς επίσης και στην διατήρηση και προώθηση παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων. Αναμένεται να επιφέρει θετικές επιπτώσεις στην προστασία των υδάτων και στην ατμόσφαιρα, στη συγκράτηση πληθυσμού στην ύπαιθρο(νέες ευκαιρίες απασχόλησης), στο τοπίο και στους κλιματικούς παράγοντες (εκσυγχρονισμός τεχνολογιών, εφαρμογή τεχνολογιών με μειωμένες παραγωγές ρύπων) καθώς επίσης και μικρής κλίμακας θετικές επιπτώσεις σε όλους τους άλλους τομείς του περιβάλλοντος (προώθηση παραδοσιακών ειδών, βελτίωση περιουσιακών στοιχείων, ορθολογική διαχείριση

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													<p>περιβάλλοντος κλπ.)</p> <p>Οι επενδύσεις για βελτίωση της συγκομιδής και μεταποίησης του ξύλου πριν από την βιομηχανική μεταποίηση του αναμένεται να συνεισφέρει στην βελτίωση του περιβάλλοντος.</p> <p>Μικρής κλίμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται κατά το στάδιο κατασκευής διαφόρων έργων υποδομής (Μονάδες βιολογικού καθαρισμού, οικοδομικές εργασίες εκσυγχρονισμού,) οι οποίες αναμένεται να είναι πρωτογενείς, βραχυχρόνιες και αναστρέψιμες που θα συνδέονται με το έδαφος, τα ύδατα, την ατμόσφαιρα και την τοπική πανίδα - χλωρίδα. Στα πλαίσια του μέτρου αυτού προβλέπονται να ιδρυθούν νέες ή να εκσυγχρονιστούν υφιστάμενες μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, μονάδες τυποποίησης – επεξεργασίας – μεταποίησης μελιού και λοιπών μελισσοκομικών προϊόντων, ελαιοτριβεία για παραγωγή ελαιολάδου βιολογικής παραγωγής, μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων ελαιοτριβείων, τοπικά οινοποιεία. Επίσης αναμένεται να εκσυγχρονιστούν υφιστάμενα σφαγεία εξαιρουμένων των επενδύσεων που αφορούν βιολογικούς σταθμούς να ιδρυθούν νέα ή να εκσυγχρονιστούν υφιστάμενα σφαγεία κουνελιών, μονάδες μεταποίησης φιστικιών και αμυγδάλων, κ.α.</p>
125	Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη	+	+	+/-	++ +/-	++/ -	+/-	++/ -	+	0	++/ -		<p>Στόχος του μέτρου είναι η άμβλυση των σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κτηνοτροφικές περιοχές, η προώθηση της ορθολογικής χωροταξικής ανάπτυξης της κτηνοτροφίας και η προστασία του περιβάλλοντος. Αναμένονται σημαντικές θετικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα ύδατα, στο έδαφος, στην ατμόσφαιρα και το τοπίο (κατασκευές κοινών αποχετεύσεων, κατασκευές αποστραγγιστικών και άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων, κατασκευή έργων υποδομής, μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων, δαπάνες βελτίωσης του τοπίου των κτηνοτροφικών περιοχών, βελτίωση υποδομών κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων για να συνάδουν με τις απαιτήσεις της</p>

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													<p>νομοθεσίας κλπ). Οι δράσεις του Μέτρου αναμένεται να έχουν σημαντικές θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις μακροπρόθεσμα, λόγω μεταφοράς οχληρών κτηνοτροφικών υποστατικών στις νέες ή βελτιωμένες κτηνοτροφικές περιοχές.</p> <p>Η δημιουργία νέων κτηνοτροφικών περιοχών, μπορεί να προκαλέσει την υποβάθμιση νέων περιοχών με επιπτώσεις που οδηγούν στο φαινόμενο της ερημοποίησης κυρίως λόγω της βοσκής με αρνητικές επιπτώσεις στην χλωρίδα αλλά και στο τοπίο. Από την άλλη, η μεταφορά των κτηνοτρόφων από περιοχές που προκαλείται οχληρία, θα έχει αποτέλεσμα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, αλλά και την δημόσια υγεία μέσω των έργων εξωραϊσμού των υφιστάμενων περιοχών.</p> <p>Μικρής κλίμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται κατά το στάδιο κατασκευής διαφόρων έργων υποδομής στις υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές οι οποίες μερικές θα είναι βραχύχρονες και άλλες μη αναστρέψιμες. Από την άλλη μεριά σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις αναμένεται να παρουσιαστούν στις νέες κτηνοτροφικές περιοχές που θα δημιουργηθούν. Οι επιπτώσεις αυτές θα είναι μόνιμες αλλά μπορούν να αμβλυνθούν με τη λήψη κατάλληλων μέτρων και την εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων (εκπόνηση ΜΕΕΠ πριν από την κατασκευή των έργων). Γενικά στο μέτρο αυτό προβλέπεται η δημιουργία έργων υποδομής για τη δημιουργία νέων κτηνοτροφικών περιοχών όπως κατασκευή δρόμων, μεταφορά ηλεκτρικού ρεύματος και νερού, κοινές αποχετεύσεις, δεξαμενές λουσίματος ζώων, κατασκευή αποστραγγιστικών και άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων, κατασκευή/ συντήρηση υδατοδεξαμενών. Σε κτηνοτροφικές ζώνες, προβλέπονται μεταφοράς ρεύματος και νερού σε κεντρικά σημεία, κατασκευής δρόμων προσέλασης, άλλα έργα βελτίωσης της υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές, αλλά και εργασίες καθαρισμού, εξωραϊσμού, δέντροφύτευσης, και προσαρμογής των κατασκευών γης που συνάδουν με το περιβάλλον, το τοπίο, τις υγιεινές συνθήκες και την ευημερία των ζώων.</p>

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδάτα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
131	Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοστούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία	0	0	0	+	+	+	+	0	0	0		Το μέτρο αφορά κυρίως την ηλεκτρονική σήμανση αιγοπροβάτων, που επιβάλλεται από τους κανόνες της πολλαπλής συμμόρφωσης και συμβάλλει στη συμμόρφωση των απαιτήσεων της βιολογικής κτηνοτροφίας. Τα περιβαλλοντικά οφέλη είναι έμμεσα και συνδέονται με την προστασία του εδάφους και των υδάτων, την άμβλυνση των κλιματικών παραγόντων.
132	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων	0	+	0	+	+	+	+	0	+	0		Οι δράσεις του μέτρου αυτού (προϊόντα ΠΟΠ – ΠΕΓ, βιολογικές καλλιέργειες, παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα) προωθούν την εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων ποιότητας που προϋποθέτει την τήρηση κάποιων ορθολογικών περιβαλλοντικών προτύπων (ορθολογική χρήση φυσικών πόρων, λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, κτλ) που αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Έτσι, μικρής κλίμακας έμμεσες θετικές επιπτώσεις αναμένονται στο έδαφος, τα νερά και την ατμόσφαιρα από την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών, την ορθολογική διαχείριση των πόρων και την αύξηση της εφαρμογής βιολογικών καλλιεργειών. Επίσης, προωθείται ένας νέος τομέας γεωργικής καλλιέργειας για την Κύπρο, κάτι που θα αποφέρει νέους τομείς πρωτογενούς απασχόλησης, και μακρόχρονα βελτίωση του εισοδήματος του γεωργικού πληθυσμού, αυξάνοντας το ενδιαφέρον προς αυτό τον τομέα, ενώ η προώθηση της παραγωγής προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης διαφυλάσσει την πολιτιστική μας κληρονομιά διατηρώντας παραδοσιακές τεχνικές.
133	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0		Στόχος του μέτρου είναι η ενημέρωση των καταναλωτών και η προώθηση των προϊόντων ποιότητας. Το μέτρο αυτό αναμένεται να επιφέρει μικρής κλίμακας έμμεσες θετικές επιπτώσεις στο πληθυσμό και την ανθρώπινη υγεία καθώς αναμένεται να αυξήσει ελαφρώς την κατανάλωση αυτών των προϊόντων (υγιεινά τρόφιμα) αυξάνοντας παράλληλα τα εισοδήματα αυτής της κατηγορίας των γεωργών.

Κωδικός Μέτρου		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
142	Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας ομάδων παραγωγών / ενώσεων ομάδων παραγωγών	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0		Στόχος του μέτρου είναι η ενθάρρυνση της οργάνωσης των παραγωγών μέσω της παροχής οικονομικών κινήτρων. Αυτό το μέτρο αναμένεται να δημιουργήσει οργανωμένα σύνολα τα οποία από κοινού θα παράγουν πιο ανταγωνιστικά προϊόντα. Αυτό αναμένεται να επηρεάσει θετικά τους γεωργούς για παραμονή στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης

7.3.2. Άξονας 2. Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των δράσεων των Μέτρων του Άξονα 2, δημιουργήθηκε ένα μητρώο συσχέτισης των παραμέτρων του περιβάλλοντος με τα Μέτρα που προβλέπονται να υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα 2 (Πίνακας 28).

Όπως φαίνεται από την ανάλυση των επιμέρους μέτρων του Άξονα 2 στον πίνακα που ακολουθεί, η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά και ως επί το πλείστον μέτριας σημαντικότητας θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, μεσοπρόθεσμα έως και μακροπρόθεσμα.

Ο Άξονας 2 προτείνει μέτρα που θα συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, προωθούνται δράσεις οι οποίες σχετίζονται με την προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000), τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι μειονεκτικές περιοχές με σκοπό τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας. Επιπλέον, στον Άξονα 2 προωθούνται παρεμβάσεις προστασίας των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό, αέρα), καθώς και η αύξηση της δασικής έκτασης και η ενίσχυση ενεργειακών καλλιεργειών. Σχετικά με την πρωτογενή παραγωγή και τη μεταποίηση, μέσα από τα μέτρα γίνεται σημαντική προσπάθεια υιοθέτησης φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων που διασφαλίζουν την ασφάλεια των τροφίμων και τη δημόσια υγεία. Έμφαση δίνεται σε δράσεις που προωθούν τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και την εισαγωγή μεθόδων και τεχνικών που στοχεύουν στην εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων.

Οι δράσεις που υιοθετούνται στον Άξονα αυτό αναμένεται να συμβάλλουν θετικά στη διατήρηση του τοπίου και τη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και την ερημοποίηση σε μειονεκτικές περιοχές, στην προστασία των νερών και του εδάφους, στην αλλαγή του κλίματος και στη διάδοση της βιολογικής γεωργίας.

Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής έργων όπως υποδομές πρόσβασης σε δασική γη, αντιπυρικών έργων, κατασκευές δεξαμενών, κτλ και κατά τη φάση των δασώσεων προς τους τοπικούς υδροφορείς. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι βραχυπρόθεσμες και πρόσκαιρες, αφού περιορίζονται κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών ή των πρώτων σταδίων των δασώσεων και γενικά δεν θεωρούνται σημαντικές σε σχέση με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η εφαρμογή των μέτρων του Άξονα 2.

Σε κάθε περίπτωση οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα αντιμετωπιστούν ειδικότερα από τις Μελέτες Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον που θα εκπονηθούν για κάθε επιμέρους έργο εφόσον τα έργα αυτά διέπονται από τον Νόμο 140(Ι)/2005.

Πίνακας 28: Περιβαλλοντικές επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 2-Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου

Κωδικός Μέτρου/		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ													
211, 212	Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές ορεινές και μειονεκτικές μη ορεινές περιοχές	+	+++	+	+	+/0	0	+/0	+	+	++		Το Μέτρο αποσκοπεί στην ενίσχυση των γεωργών που βρίσκονται σε ορεινές και μη ορεινές μειονεκτικές περιοχές ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν την καλλιέργεια της γεωργικής γης με εφαρμογή μεθόδων που συμβάλουν στην αιφόρο γεωργική ανάπτυξη. Αυτό αναμένεται να υποβοηθήσει τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις περιοχές αυτές, τη διατήρηση του αγροτικού τοπίου, την προφύλαξη του αγροτικού εισοδήματος, τη διατήρηση των υλικών περιουσιακών στοιχείων τους και της συνδεδεμένης πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπλέον η αιφόρος διαχείριση της γεωργικής γης συμβάλλει στην προστασία των εδαφών, τη διαχείριση των υδάτων και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι επιπτώσεις αναμένονται θετικές, έμμεσες και μόνιμες.
213	Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ	++	0	++	++ +	++ +	+	+	0	+	++		Οι ενισχύσεις σε γεωργικές εκτάσεις που βρίσκονται σε περιοχές Natura 2000 ή εκτάσεις που καλύπτονται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (N. 13(I)/2004) έχουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις (μέσω της εφαρμογής των απαιτήσεων Πολλαπλής Συμμόρφωσης, του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής και την ορθολογική διαχείριση της γης, τη βελτίωση της βιοποικιλότητας, της ποιότητας εδάφους και νερών και την προστασία του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
214	Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις (Οκτώ Καθεστώτα Ενίσχυσης Αγροπεριβαλλοντικών Υποχρεώσεων στους εξής τομείς: 1. Οινοποιήσιμα/ επιτραπέζια αμπέλια 2. Πατάτες 3. Εσπεριδοειδή 4. Αροτραίες καλλιέργειες	++ +	+	++ +	++ +	++ +	++	++	0	+	++ +		Το μέτρο στοχεύει στη μείωση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και φυτοφαρμάκων και στην προώθηση μεθόδων καταπολέμησης παρασίτων. Αυτό αναμένεται να επιφέρει σημαντικά άμεσα θετικά αποτελέσματα στο έδαφος, μείωση της ρύπανσης (μείωση χρήσης ζιζανιοκτόνων και προώθηση μηχανικής αντιμετώπισης των ζιζανίων) αύξηση οργανικής ουσίας (ρύθμιση αμειψισποράς), αύξηση της δυνατότητας συγκράτησης υγρασίας κλπ, με θετικές επιπτώσεις στα ύδατα, στην ατμόσφαιρά και τους κλιματικούς παράγοντες (μείωση της ρύπανσης από αέριες εκπομπές), ενώ παράλληλα θα συμβάλει στην προστασία της πανίδας, της χλωρίδας και της βιοποικιλότητας, και στην αιφόρο διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων. Επίσης προωθείται ο περιορισμός

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
	<p>5. Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οينوποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων</p> <p>6. Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές</p> <p>7. Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων</p> <p>8. Παροχή Ενισχύσεων για τη διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της άγριας πανίδας)</p>												<p>της έκρηξης και επέκτασης πυρκαγιών (καταστροφή αγριόχορτων), η προστασία του εδάφους από διάβρωση, η βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του ενώ διασώζονται ποικιλίες και ζώα με γενετικό υλικό προσαρμοσμένο στις τοπικές συνθήκες.</p> <p>Η μείωση της μονοκαλλιέργειας αναμένεται να βελτιώσει το τοπίο, να μειώσει της επιβάρυνση των εδαφών και να συμβάλει στην αύξηση της βιοποικιλότητας, της χλωρίδας και της πανίδας. Παράλληλα προωθούνται και μέτρα διατήρησης της βιοποικιλότητας ανεξάρτητα του οικονομικού οφέλους (π.χ. διατήρηση και αύξηση του αριθμού των ντόπιων φυλών προβάτων και αγελάδων).</p> <p>Σημαντικές άμεσες θετικές επιπτώσεις στα ύδατα και γενικότερα στο περιβάλλον προέρχονται από την προώθηση της ορθολογιστικής χρήσης των διαθέσιμων υδάτινων πόρων και της αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων.</p> <p>Τέλος τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας και συγκράτησης του πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές αναμένεται να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στον αγροτικό πληθυσμό, την υγεία, το τοπίο και την πολιτιστική μας κληρονομιά.</p>

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
221	Δάσωση γεωργικής γης	++ +	+	++ +	++	++ /-	+	++ +	0	0	+		<p>Το μέτρο αποσκοπεί στη αειφορική χρήση δασικής γης μέσω δάσωσης εγκαταλειμμένων γεωργικών εκτάσεων ή περιοχών με περιβαλλοντικά προβλήματα. Αυτό αναμένεται μακροπρόθεσμα να επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα συμβάλλοντας στην αύξηση της χλωρίδας, της πανίδας και γενικότερα της βιοποικιλότητας, και στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών μέσω συγκράτησης σημαντικών ποσοτήτων CO₂. Αναμένεται επίσης σημαντική μείωση του προβλήματος της διάβρωσης των εδαφών.</p> <p>Η ικανότητα συγκράτησης υγρασίας από το έδαφος θα αυξηθεί σημαντικά ενώ παράλληλα θα υπάρξει βελτίωση του τοπίου της περιοχής και η πιθανότητα επίσκεψης του από τους ανθρώπους θα επιφέρει οφέλη στον τομέα της ανθρώπινης υγείας.</p> <p>Οι δράσεις που προβλέπονται για υλοποίηση του μέτρου αυτού αποτελούνται από προετοιμασία του εδάφους, προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, εγκατάσταση της φυτείας καθώς και εργασίες για προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Επίσης περιλαμβάνουν εργασίες για λεκάνωμα, πότισμα, συντήρηση του αρδευτικού συστήματος, την καταπολέμηση ζιζανίων στη βολοφυτεία/ σποροφυτεία καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών της βολοφυτείας ή σποροφυτείας για τα πρώτα δύο χρόνια μετά τη φύτευση ή σπορά.</p> <p>Αναμένονται ασημαντες βραχυπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις από την επιβάρυνση υδατικών τοπικών ισοζυγίων από την κατανάλωση νερού για άρδευση νέων φυτειών. Επίσης, απαιτείται η αυστηρή εφαρμογή των κατάλληλων πρακτικών φύτευσης όπως τήρηση αποστάσεων από υδροφορείς, αποφυγή δημιουργίας λάσπης, κτλ προς αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων στους τοπικούς υδροφορείς. Τονίζεται ότι για να επιφέρει το εν λόγω μέτρο τα θετικά αποτελέσματα που περιγράφονται πιο πάνω θα πρέπει να αποφευχθεί η δάσωση γεωργικών εκτάσεων με ψηλό δείκτη βιοποικιλότητας.</p>
222	Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών	++ +	+	++ +	++	+	+	+	0	0	++		<p>Το μέτρο στοχεύει στη περιμετρική δάσωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη στήριξη των</p>

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
	συστημάτων												<p>γεωργών με την προστασία των γεωργικών καλλιεργειών, και την παραγωγή δασικών προϊόντων. Βελτιώνεται η βιωσιμότητα των συστημάτων αγροτικής παραγωγής ενώ η αλληλοσυμπλήρωση δέντρων και καλλιεργειών επιφέρει πολλαπλά οφέλη οικονομικής άποψης, αλλά και λόγω της προστατευτικής (ανεμοθραύστες) και οικολογικής σημασίας (θετικές επιδράσεις στην βιοποικιλότητα). Μακρόχρονα παράγονται και δασοκομικά προϊόντα.</p> <p>Έτσι, βελτιώνεται η χλωρίδα με συνεπακόλουθη βελτίωση της πανίδας και αύξηση της βιοποικιλότητας καθώς επίσης και βελτίωση του αγροτικού τοπίου.</p> <p>Επιτυγχάνεται φυσική προστασία ενάντια στην επιφανειακή διάβρωση του εδάφους από το νερό, βελτίωση της ποιότητας των εδαφών, μείωση του κινδύνου διάχυσης της ρύπανσης σε ποταμούς και χείμαρρους, μείωση της εξατμισοδιαπνοής λόγω της παρουσίας των δέντρων, και κατά συνέπεια μείωση των αναγκών σε άρδευση των καλλιεργειών. Τέλος μακροπρόθεσμα επιτυγχάνεται δέσμευση του άνθρακα από τα δέντρα, ενώ βελτιώνεται το τοπίο με τη δημιουργία πράσινων νησίδων σε ζώνες έντονης καλλιέργειας..</p> <p>Οι δράσεις που προβλέπονται για υλοποίηση του μέτρου αυτού αποτελούνται από προετοιμασία του εδάφους, την προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, την εγκατάσταση της φυτείας καθώς και εργασίες για προστασία από βιολογικούς και αβιοτικούς παράγοντες.</p> <p>Οι θετικές επιπτώσεις που αναμένονται από την εφαρμογή του μέτρου αυτού κρίνονται πρωτογενείς, μεσοπρόθεσμες και μόνιμες.</p>
223	Δάσωση μη γεωργικής γης	++ +	++	++ +	++	+	+	++	0	0/-	++		<p>Το μέτρο αυτό προωθεί τη δάσωση μη γεωργικής γης στην οποία παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (πυρκαγιές, ερημοποίηση κλπ). Αυτό μακροπρόθεσμα αναμένεται να συμβάλει θετικά στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, την προστασία της υπαίθρου από φυσικές καταστροφές (π.χ. πλημμύρες) και στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίθωση.</p> <p>Η ανάπτυξη των δένδρων έχει επίσης ως αποτέλεσμα την άμβλυση των κλιματικών αλλαγών (συγκράτηση διοξειδίου του άνθρακα από τα δένδρα, ενώ η δυνατότητα χρήσης εναλλακτικών υλικών (ξύλο) σε μια σειρά από προϊόντα (π.χ. κατασκευαστικά</p>

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													<p>υλικά) συμβάλλει σε δραστηριότητες ουδέτερες ως προς την παραγωγή CO₂, με συνέπεια τις θετικές επιπτώσεις στους κλιματικούς παράγοντες).</p> <p>Η δάσωση επικλινών εδαφών θα συμβάλλει στη βελτίωση και τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων.</p> <p>Γενικότερα το μέτρο συμβάλλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου και την εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της μη γεωργικής γης. Στην περίπτωση που τα δάση προορίζονται επίσης να χρησιμοποιηθούν και ως χώροι αναψυχής δημιουργούνται οφέλη με την ενθάρρυνση ενός τρόπου ζωής με ενσωμάτωση δραστηριοτήτων κοντά στη φύση και επακόλουθο όφελος στην ανθρώπινη υγεία.</p> <p>Τέλος υπάρχει η περίπτωση αρνητικών επιπτώσεων στην πολιτιστικής κληρονομιάς (στην αρχαιολογία) σε περίπτωση που κοντά στις περιοχές των δασών υπάρχει αρχαιολογικό ενδιαφέρον, οι οποίες όμως μπορούν να αντιμετωπιστούν με έργα αξιοποίησης και ανάδειξης των ευρημάτων.</p>
224	Ενισχύσεις Φύση 2000	++ +	+	++ +	+	+	0	0	0	0	+		<p>Στόχος του παρόντος μέτρου είναι η προστασία και διατήρηση των περιοχών ΦΥΣΗ 2000. Οι ενισχύσεις που θα δίνονται στους δασοκαλλιεργητές θα συμβάλουν στην παραμονή τους στις εν λόγω περιοχές και στη συνέχιση της απασχόλησης τους λαμβάνοντας παράλληλα τα κατάλληλα μέτρα προστασία του δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Στις περιοχές αυτές θα διατηρηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη ανάπτυξη της χλωρίδας και της πανίδας την ενίσχυση της βιοποικιλότητας, την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων και τη γενικότερη αισθητική αναβάθμιση του τοπίου.</p>

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
225	Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	++	0	++	+	0/+	0	+	+	0	0/+		Στόχος του παρόντος μέτρου είναι η προστασία και διατήρηση δασικών περιοχών εκτός του δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Στις περιοχές αυτές θα διατηρηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη ανάπτυξη της χλωρίδας και της πανίδας, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας, την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων και τη γενικότερη αισθητική αναβάθμιση του τοπίου. Οι θετικές επιπτώσεις αναμένονται έμμεσες και θα διαφανούν μεσοπρόθεσμα.
226	Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών	+	+	+/-	+/-	+/0	+/-	+	++	+	++		Στόχος του μέτρου είναι η αντιπυρική προστασία των δασών και η λήψη κατάλληλων δράσεων πρόληψης και έγκαιρης αντιμετώπισης. Το μέτρο αυτό συμβάλει στην προστασία και αύξηση της βιοποικιλότητας, στην υδατική ισορροπία των λεκανών απορροής, στην προστασία του εδάφους (από πυρκαγιές, πλημμύρες, διάβρωση), στην προστασία του εισοδήματος του πληθυσμού οι εργασίες του οποίου συνδέονται με τα δάση, στην προστασία του τοπίου και της υπάρχουσας πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπρόσθετα με αυτό τον τρόπο αυξάνονται έμμεσα τα αποθέματα ξυλίας και αμβλύνονται οι κλιματικές αλλαγές. Μικρής κλίμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται κατά την κατασκευή των έργων όπου δύναται να υπάρξουν μικρές περιβαλλοντικές οχλήσεις (έδαφος, χλωρίδα, πανίδα, ατμόσφαιρα) που όμως κρίνονται βραχυχρόνιες και παροδικές. Τέτοια έργα δύναται να είναι η κατασκευή μονοπατιών, κατασκευή αντιπυρικών λωρίδων, διάνοιξη δασικών δρόμων, κατασκευή υδατοδεξαμενών, κατασκευή και βελτίωση πυροφυλακίων και θέσεων παρατήρησης
227	Μη παραγωγικές επενδύσεις	+	++	+	+/-	+/-	0	0	++	++	++		Το μέτρο αυτό περιέχει δράσεις που σχετίζονται με την προστασία και την προώθηση των δασικών περιοχών για σκοπούς αναψυχής και τουρισμού. Οι δράσεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του τοπίου και τη ανάδειξη της βιοποικιλότητας, της ορθολογικής διαχείρισης των υδάτων, την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την αναζωογόνηση της υγείας των επισκεπτών. Επιπρόσθετα το μέτρο συμβάλει στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση και στη βελτίωση του κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου των κατοίκων των περιοχών. Κατά τη φάση κατασκευής των έργων υποδομής αναμένονται

Κωδικός Μέτρου /		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
													<p>μικρής κλίμακας αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που όμως θα είναι παροδικές. Τέτοια έργα δύναται να είναι η δημιουργία κέντρων επισκεπτών, η δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων, η δημιουργία εκθετηρίων, η δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων μονοπατιών μελέτης της φύσης, έργα ανάδειξης θέσεων θέας, έργα ανάδειξη στοιχείων της δασικής κληρονομιάς (ανάπλαση χώρων παραδοσιακών καμινιών συλλογής πίσσας, νερόμυλων, γεφυριών, κλπ.)</p>

7.3.3. Άξονας 3. Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των δράσεων των Μέτρων του Άξονα 3, δημιουργήθηκε ένα μητρώο συσχέτισης των παραμέτρων του περιβάλλοντος, με τα Μέτρα που προβλέπονται να υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα 3 (Πίνακας 29).

Όπως φαίνεται από την ανάλυση των επιμέρους μέτρων του Άξονα 3 στον πίνακα που ακολουθεί, η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά μικρής έντασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και μικρής έντασης αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ο Άξονας 3 προτείνει μέτρα που θα ωθήσουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα, αλλά ταυτόχρονα προωθούν και έργα υποδομής τα οποία επιφέρουν και μικρές αρνητικές επιπτώσεις.

Οι δράσεις των Μέτρων του Άξονα 3 θα υλοποιηθούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όπου ο πρωτογενής τομέας αποτελεί σημαντική παράμετρο της τοπικής οικονομίας, σε περιοχές με πληθυσμιακή συρρίκνωση και σε σχετικά μεγάλη απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού, η βελτίωση των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της προστασίας περιβάλλοντος, η ανάδειξη του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών, της τοπικής αρχιτεκτονικής και αγροτικής κληρονομιάς, η αύξηση των υλικών περιουσιακών στοιχείων, η προστασία και η αξιοποίηση των φυσικών πόρων (νερά/ έδαφος), η προστασία και η ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, η ανάπτυξη τοποθεσιών υψηλής φυσικής αξίας, η διατήρηση της βιοποικιλότητας κ.α.

Οι παραπάνω δράσεις θα επιφέρουν έμμεσα και μεσοπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις στον πληθυσμό, το τοπίο, την πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά, τη βιοποικιλότητα, τα νερά, το έδαφος, τον αέρα.

Αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κυρίως κατά τη φάση κατασκευής των έργων υποδομής, όπως η ίδρυση νέων επιχειρήσεων, βιοτεχνίες, καταλύματα, έργα πρόσβασης σε αγροτικές περιοχές, μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται κυρίως κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών και γενικά θεωρούνται αρκετά επουσιώδεις και παροδικές σχετικά με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η λειτουργία και η χρήση αυτών των υποδομών μακροπρόθεσμα στις αγροτικές περιοχές. Σε κάθε περίπτωση οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα αντιμετωπιστούν ειδικότερα από τις Μελέτες Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον που θα εκπονηθούν για κάθε επιμέρους έργο.

Πίνακας 29: Περιβαλλοντικές επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 3-Ποιότητα Ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ													
313	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	-	++	-	-	-	-	-	+	+	0		<p>Το μέτρο αυτό προωθεί την διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και των δραστηριοτήτων των αγροτών στοχεύοντας στη προώθηση του αγροτουρισμού, με αποτέλεσμα την αύξηση των εισοδημάτων των κατοίκων της περιοχής, την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη των υλικών περιουσιακών στοιχείων των κατοίκων (αναβάθμιση και δημιουργία νέων καταλυμάτων, εστιατορίων κλπ.)</p> <p>Οι υποδομές για την ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, αξιοθέατων και μνημείων της φύσης ή του πολιτισμού θα συμβάλλουν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, του τοπίου και γενικότερα του περιβάλλοντος και αναμένεται να έχουν θετικές επιπτώσεις στον αγροτικό πληθυσμό.</p> <p>Εν τούτοις, η ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων μπορεί να προκαλέσει την άσκηση πιέσεων στο περιβάλλον, την κατανάλωση φυσικών πόρων (νερό και ενέργεια) και την παραγωγή αποβλήτων (υγρά και στερεά), για τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα ορθολογικής και ασφαλούς διαχείρισης με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων τους. Έτσι, οποιοσδήποτε αναπτύξεις θα πρέπει να συνοδεύονται από με ανάλογα έργα περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης, αλλιώς δύναται να προκληθούν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, πρωτογενείς, μερικώς αναστρέψιμες και συσσωρευτικές αν δεν ελέγχονται.</p> <p>Επίσης, κατά την φάση κατασκευής των έργων υποδομής αναμένονται μικρής κλίμακας αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που όμως θα είναι παροδικές. Τα έργα που δύναται να υλοποιηθούν στα πλαίσια εφαρμογής αυτού του μέτρου αποτελούνται από σήμανση μονοπατιών για πεζοπορία, διαδρομές ορεινής ποδηλασίας, συντήρηση/ αποκατάσταση, επίπλωση και εξοπλισμό παραδοσιακών/ διατηρητέων οικοδομών και μετατροπή τους σε κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών για πολιτιστικά, περιβαλλοντικά θέματα που πηγάζουν από την περιοχή της υπαίθρου και τοποθέτηση πινακίδων στους τουριστικούς χώρους, Θεματικές Διαδρομές, Θεματικά Μουσεία (π.χ. φυσικής ιστορίας, λαϊκής παραδοσιακής τέχνης) κτλ.</p>

Κωδικός Μέτρου / Καθεστώς		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Υδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
321, 322, 323	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου (Τρία Καθεστώτα Ενίσχυσης ως εξής: 1. Κατάρτιση σχεδίων προστασίας και διαχείρισης και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρώπινου περιβάλλοντος 2. Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς 3. Ανάπτυξη Κοινοτικών Κέντρων κοινωνικών υπηρεσιών	0	++ +	0	0	0	0	0	++	++ +	++ +		<p>Στόχος του μέτρου είναι η διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου. Η βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος θα διαμορφώσει πιο ελκυστικά μέρη για διαβίωση (βελτίωση τοπίου) και προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων.</p> <p>Η υλοποίηση παρεμβάσεων για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος, θα συμβάλει στη διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, του τοπίου και του φυσικού πλούτου.</p> <p>Τέλος θα αναδειχθεί η πολιτιστική κληρονομιά, θα αναβαθμιστεί η κοινωνική και πολιτιστική υποδομή σε ολόκληρη τη Κύπρο και θα αναζωογονηθεί το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον των κοινοτήτων της υπαίθρου (διατήρηση του πληθυσμού της).</p> <p>Στα πλαίσια εφαρμογής των μέτρων αυτών, προβλέπεται η δημιουργία πολυδύναμων και πολιτιστικών κέντρων, αιθουσών πολλαπλών χρήσεων, κέντρων νεότητας, βιβλιοθηκών νέας τεχνολογίας, βρεφκοκομικών σταθμών, υποδομών για στέγαση υπηρεσιών απασχόλησης, κ.α.. Δεν προβλέπονται οποιοσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις.</p>
341	Απόκτηση δεξιοτήτων για υλοποίηση μίας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	0	0	0	0	0	0/-	0/-	0	0	0	0	<p>Στόχος του Μέτρου είναι απόκτηση δεξιοτήτων από εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Η ανάπτυξη των περιοχών που θα επέλθει από την εφαρμογή αυτού του μέτρου θα οδηγήσει σε αύξηση των εισοδημάτων των κατοίκων της περιοχής μακροπρόθεσμα και θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα στους τομείς των υλικών περιουσιακών στοιχείων και του τοπίου. Μικρής κλίμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την πιθανή κατασκευή έργων υποδομής. Αυτές οι επιπτώσεις θα είναι ωστόσο βραχυχρόνιες και παροδικές.</p>

7.3.4. Άξονας 4. Εφαρμογή της προσέγγισης Leader

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι Περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των δράσεων των Μέτρων του Άξονα 4, δημιουργήθηκε ένα μητρώο συσχέτισης των παραμέτρων του περιβάλλοντος, με τα Μέτρα που προβλέπονται να υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα 4 (Πίνακας 30).

Όπως φαίνεται από την ανάλυση των επιμέρους μέτρων του Άξονα 4 στον πίνακα που ακολουθεί, η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά και ως επί το πλείστον μικρής έκτασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τα μέτρα του Άξονα 4 αναφέρονται στη δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader και ταυτόχρονα εξυπηρετούν και ενισχύουν τα μέτρα των παραπάνω τριών Αξόνων του ΠΑΑ.

Τα μέτρα που εμπεριέχονται στον Άξονα 4 συμβάλλουν έμμεσα στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής στην ύπαιθρο, διατηρώντας και ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το πληθυσμό σε αυτή. Επιπλέον, συμβάλλουν με έμμεσο τρόπο στην προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ενώ παράλληλα χρησιμοποιούν τον εκσυγχρονισμό για την προστασία του περιβάλλοντος και προωθούν την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Σε γενικές γραμμές, οι στρατηγικές που αναπτύσσονται μέσω της προσέγγισης Leader έχουν ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα και αφορούν στην προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων, στις οποίες στηρίζεται το τοπικό παραγωγικό σύστημα, στην ισόρροπη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και την τοπική ανάπτυξη σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.

Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από τον Άξονα αυτό είναι αμελητέες και μπορούν να προκληθούν έμμεσα από την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Πίνακας 30: Περιβαλλοντικές επιπτώσεις των Μέτρων του Άξονα 4-Εφαρμογή της προσέγγισης Leader

Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπίο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: LEADER														
410	Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης													
411	Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας	+	++	+	++ /-	++ /-	++ /-	++/-	+	0	+			Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας. Θα εφαρμόζονται δράσεις που συνάδουν με τα μέτρα 121, 123 και 133 οπότε οι επιπτώσεις του μέτρου αυτού θα είναι ανάλογες με αυτές των μέτρων 121, 123, 133 ανάλογα πάντοτε με την κάθε περίπτωση. Επιπρόσθετα υπάρχει η δυνατότητα υλοποίησης δράσεων που δεν εμπίπτουν μέσα στα όρια του προγράμματος αλλά ωστόσο ικανοποιούν τους στόχους του άξονα 1. Σε γενικές γραμμές το μέτρο αναμένεται να επιφέρει θετικά αποτελέσματα κυρίως στους τομείς του πληθυσμού, του εδάφους, των νερών, της ατμόσφαιρας και του τοπίου (π.χ. αύξηση εισοδήματος αγροτών, εφαρμογή ΚΟΓΠ, βιοκαλλιέργειες κλπ.) .
412	Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου	++	++	++	++ +/-	++ +/-	++ +/-	+++/ -	+	0	+			Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος της υπαίθρου. Θα εφαρμόζονται δράσεις που συνάδουν με την υλοποίηση των στόχων του άξονα 2. Επιπρόσθετα υπάρχει η δυνατότητα υλοποίησης δράσεων που δεν εμπίπτουν μέσα στα όρια του προγράμματος αλλά ωστόσο ικανοποιούν τους στόχους του άξονα 2. Σε γενικές γραμμές το μέτρο αναμένεται να επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα κυρίως στους τομείς του πληθυσμού, του εδάφους, των νερών, της ατμόσφαιρας και του τοπίου (π.χ. αύξηση εισοδήματος αγροτών, διαχείριση φυσικών πόρων, εφαρμογή ΚΟΓΠ, βιοκαλλιέργειες κλπ.).

Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς		Βιοποικιλότητα	Πληθυσμός και Ανθρώπινη υγεία	Πανίδα, Χλωρίδα	Έδαφος	Ύδατα	Ατμόσφαιρα	Κλιματικοί παράγοντες	Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Πολιτιστική κληρονομιά	Τοπιο	Σχέση μεταξύ των προηγούμενων	Παρατηρήσεις
413	Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	+	++	+	+/-	+/-	+/-	+/-	++	++	++		Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές. Θα εφαρμόζονται δράσεις που συνάδουν με την υλοποίηση των στόχων του άξονα 3. Επιπρόσθετα υπάρχει η δυνατότητα υλοποίησης δράσεων που δεν εμπίπτουν μέσα στα όρια του προγράμματος αλλά ωστόσο ικανοποιούν τους στόχους του άξονα 3. Σε γενικές γραμμές το μέτρο αναμένεται να επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα κυρίως στους τομείς του πληθυσμού και της ανθρώπινης υγείας, του τοπίου, της πολιτιστικής κληρονομιάς και των υλικών περιουσιακών στοιχείων (π.χ. αύξηση εισοδήματος αγροτών, έργα υποδομής στις τοπικές κοινωνίες, ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς κλπ.) .
421	Διατοπική και διεθνική συνεργασία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		Στόχος του Μέτρου είναι η προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ, καθιερώνοντας καθεστώς ενίσχυσης της εφαρμογής έργων συνεργασίας, για την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες. Οι δράσεις του Μέτρου δεν συνδέονται με αναμενόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις
431	Λειτουργία των ομάδων τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		Οι παρεμβάσεις του Μέτρου δεν αναμένεται να έχουν σημαντικές θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

7.3.5. Άξονας 5. Τεχνική Υποστήριξη

Στον Άξονα αυτό προβλέπεται ένα μέτρο από το οποίο θα καλυφθούν τα έξοδα Διαχειριστικής Αρχής για την τεχνική υποστήριξη του ΠΑΑ 2007 – 2013, και το οποίο καλύπτει την ετοιμασία, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση των μέτρων τα οποία είναι αναγκαία για την υλοποίηση του Προγράμματος. Οι δράσεις του Μέτρου δεν συνδέονται με αναμενόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

8. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΣΧΕΔΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

8.1. Εισαγωγή

Στο Κεφάλαιο που ακολουθεί προτείνονται μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των δυνητικών αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή των δράσεων των Μέτρων του ΠΑΑ, όπως αυτές αξιολογήθηκαν για κάθε μέτρο στο προηγούμενο Κεφάλαιο, και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και της Κυπριακής Νομοθεσίας Ν. 102(Ι)/2005.

Σύμφωνα, με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, τα Κράτη Μέλη οφείλουν να παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εντοπίσουν εγκαίρως τυχόν απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να αναλάβουν την κατάλληλη επανορθωτική δράση. Επίσης, η Οδηγία αναφέρει ότι κατά την εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος πρέπει να παρακολουθείται και να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των δράσεων του, ως προς την ικανοποίηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών στόχων. Παρομοίως, η αντίστοιχη Κυπριακή Νομοθεσία Ν. 102(Ι)/2005, αναφέρει ότι κατά την Στρατηγική Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο περιβάλλον ενός σχεδίου πρέπει να προτείνονται ο τρόπος παρακολούθησης και τα μέτρα ελέγχου των αρνητικών επιπτώσεων που τυχόν προκαλούνται στο περιβάλλον από την εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος.

Παράλληλα, και σε σχέση με το ΠΑΑ 2007 - 2013, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1698/2005 της ΕΚ για στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ, Άρθρο 80, και του Κανονισμού 1974/2006 της ΕΚ για θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του προηγούμενου κανονισμού, Άρθρο 62 και Παράρτημα VII, έχει θεσπιστεί ένα κοινό πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης (ΚΠΠΑ) των προγραμμάτων, που αποτελείται από μια κοινή δέσμη δεικτών βάσης, εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων των ΠΑΑ.

Στα πλαίσια αυτά διαμορφώνεται ένα σύνολο δεικτών παρακολούθησης των επιπτώσεων των μέτρων ως προς τις παραμέτρους του περιβάλλοντος που εξετάζονται σύμφωνα με την Οδηγία. Οι δείκτες αυτοί μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο για την αξιολόγηση επίτευξης των στόχων του ΠΑΑ, όσο και για την αποτελεσματικότητα του ΠΑΑ σε σχέση με την ικανοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, μερικοί δείκτες που προτείνονται στη συνέχεια συνδέονται με την παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος και καλύπτουν το σύνολο της

χώρας και δεν μπορούν να αφορούν αποκλειστικά επιπτώσεις των επιμέρους δράσεων που περιλαμβάνονται στο ΠΑΑ. Τέτοιο παράδειγμα, αποτελούν οι δείκτες ποιότητας της ατμόσφαιρας, η οποία προφανώς επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και άλλες δραστηριότητες εκτός από αυτές που αποτελούν δράσεις του ΠΑΑ.

Σε επίπεδο μέτρων προτείνονται και δείκτες έμμεσης παρακολούθησης της περιβαλλοντικής απόδοσης. Πρόκειται ουσιαστικά για δείκτες αποτελεσμάτων ή επιδόσεων των δράσεων του εκάστοτε μέτρου, οι οποίοι όμως έμμεσα μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή των δράσεων του μέτρου στην κατάσταση / ποιότητα του περιβάλλοντος.

Τα μέτρα αντιμετώπισης των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και οι δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων στην ποιότητα του περιβάλλοντος, δίνονται στη συνέχεια ανά Μέτρο του ΠΑΑ. Στη συνέχεια παρουσιάζεται και το σχέδιο παρακολούθησης που προτείνεται.

8.2. Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 1

Η εφαρμογή των δράσεων των Μέτρων του Άξονα θα επιφέρει γενικά θετικές έμμεσες, μεσοπρόθεσμες έως και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ο Άξονας 1 προτείνει μέτρα που ωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργοκτηνοτροφίας και της δασοκομίας, μέσω δημιουργίας βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νεότερους ανθρώπους, περισσότερο επιδεικτικούς στη χρήση νέων τεχνολογιών.

Ενδεχόμενες μικρές αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής υποδομών ανάπτυξης. Σε αυτές τις περιπτώσεις που οι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής υποδομών ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, όπως υποδομές πρόσβασης στη γεωργική και κτηνοτροφική γη, έργα διαχείρισης αποβλήτων, κτλ. Τονίζεται ωστόσο, ότι οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι βραχυπρόθεσμες και πρόσκαιρες, αφού περιορίζονται κατά τη φάση κατασκευής των υποδομών και γενικά δεν θεωρούνται σημαντικές σε σχέση με τις σημαντικές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η λειτουργία και η χρήση αυτών των υποδομών μακροπρόθεσμα. Σε κάθε περίπτωση οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις θα αντιμετωπιστούν ειδικότερα από τις Μελέτες Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (άλλοτε ΜΕΕΠ ή ΠΕΕΠ βάσει του Νόμου 140(Ι)/2005) που απαιτείται από την νομοθεσία όπως εκπονούνται για ορισμένα επιμέρους έργα.

➤ **Μέτρο 111 Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης**

Ο στόχος του μέτρου είναι να βελτιωθεί το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού που ασχολείται με τη γεωργία, τροφίμων και δασών, σε θέματα μεταξύ άλλων, την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων, σωστή εφαρμογή αγροπεριβαλλοντικών και δασικών μέτρων, και το ΦΥΣΗ 2000. Με τη βελτίωση της πληροφόρησης μέσω της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, το Μέτρο είναι ουσιαστικά από μόνο του Μέτρο που αποβλέπει έμμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος από τις γεωργικές δραστηριότητες.

Αν και δεν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του μέτρου, προτείνεται ως δείκτης παρακολούθησης και έμμεσης αξιολόγησης των δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας να καταγράφεται ο αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης και ο αριθμός των συμμετεχόντων με θέματα προστασίας και βελτίωσης του τοπίου και προστασίας του περιβάλλοντος.

➤ **Μέτρο 112 Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών**

Όπως και με το Μέτρο 111, δεν αναμένονται δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οπότε δεν προτείνονται και μέτρα αντιμετώπισης.

Δεν προτείνονται δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Ως δείκτης έμμεσης παρακολούθησης της επιτυχίας του ΠΑΑ, με έμμεση σχέση με την περιβαλλοντική αναβάθμιση της υπαίθρου, προτείνεται όπως αξιοποιηθούν οι Απογραφές του Τμήματος Στατιστικής σε σχέση με τον πληθυσμό στις ορεινές περιοχές, η ηλικιακή σύνθεση και ποσοστά ανδρών / γυναικών του πληθυσμού, και ο αριθμός των κατοίκων που ασχολούνται με την γεωργία.

➤ **Μέτρο 113 Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών**

Ομοίως ως το Μέτρο 112 δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων στο περιβάλλον, αλλά ούτε και δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Ως έμμεσος δείκτης προτείνεται ο ίδιος που προτείνεται με το Μέτρο 112.

➤ **Μέτρο 114 Χρήση γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών**

Αναμένονται έμμεσα θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κυρίως με την σταδιακή εφαρμογή των απαιτήσεων διαχείρισης και πολλαπλής συμμόρφωσης. Δεν προτείνονται ως εκ τούτου μέτρα αντιμετώπισης αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Στην περιγραφή του Μέτρου στο ΠΑΑ τονίζεται ότι η παροχή των προαναφερμένων υπηρεσιών θα πραγματοποιείται μέσω διαπιστευμένων Δημοσίων

και Ιδιωτικών Φορέων, οι οποίοι θα πρέπει να πληρούν τα κριτήρια που περιγράφονται στο Μέτρο με πληρότητα και σαφήνεια.

Οι δείκτες που προτείνονται, οι οποίοι στοχεύουν στην έμμεση παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, και που προκύπτουν από τις ενισχύσεις για χρήση παροχής υπηρεσιών γεωργικών και δασοκομικών συμβουλών είναι ο:

- Αριθμός σχεδίων υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών για θέματα προστασίας περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων των αγροπεριβαλλοντικών δράσεων.
- Αριθμός σχεδίων υπηρεσιών παροχής δασοκομικών συμβουλών για θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

➤ **Μέτρο 121 Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων**

Στα πλαίσια εφαρμογής του Μέρους αυτού, προβλέπονται δύο καθεστώτα ενίσχυσης. Το πρώτο καθεστώς αποτελείται από δράσεις εκσυγχρονισμού των γεωργικών καλλιεργειών, η βελτίωση και αναδιάρθρωση της παραγωγής, η προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, η μείωση του κόστους παραγωγής, η προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές, η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, η βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, η προστασία των υδάτινων πόρων, η βελτίωση της ευημερίας των ζώων, η ασφάλεια των εργαζομένων και η προώθηση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής. Το δεύτερο καθεστώς στοχεύει στην άμβλυνση του προβλήματος διαχείρισης του μεγάλου όγκου των αποβλήτων, κυρίως των χοιροτροφικών και αγελαδοτροφικών εκμεταλλεύσεων και η υποστήριξη της προσπάθειας για την εφαρμογή της εναρμονισμένης νομοθεσίας περί προτύπων παραγωγής/εμπορίας κρέατος πουλερικών, στα πλαίσια της οποίας η διαχείριση των αποβλήτων των πτηνοσφαγείων είναι σοβαρό πρόβλημα. Επισημαίνεται ότι, για κτηνοτροφικά υποστατικά που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας IPPC, επιβάλλεται η εφαρμογή των διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας και η εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών διαχείρισης χοιρολυμάτων.

Στα πλαίσια του πρώτου καθεστώτος ενίσχυσης, και για αιτούμενη ενίσχυση κάτω των 9000 ευρώ, θα πρέπει να υποβάλλεται απλοποιημένο Σχέδιο Βελτίωσης της εκμετάλλευσης, και για ενισχύσεις μέχρι 400000 ευρώ, Ολοκληρωμένη Μελέτη Οικονομικής Βιωσιμότητας. Στην περιγραφή του καθεστώτος στο ΠΑΑ προσδιορίζονται με σαφήνεια και πληρότητα οι διάφορες επιλέξιμες δράσεις. Οι

συνολικές επιπτώσεις είναι θετικές και δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτός άλλωστε είναι και ο ευρύτερος στόχος του Μέτρου: η αύξηση του φυσικού δυναμικού. Τονίζεται ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται θα πρέπει να τηρούν τους ΚΟΓΠ, να προβλέπουν την ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων τους, καθώς και την ορθολογική χρήση νερού και φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

Οι προτεινόμενοι δείκτες για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση των έργων των δράσεων του καθεστώτος είναι έμμεσου χαρακτήρα και αποτελούνται από:

- Αριθμός εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν σε ορεινές μειονεκτικές περιοχές
- Αριθμός εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν εκτός των ορεινών
- Αριθμός εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν σε περιοχές NATURA 2000
- Αριθμός εκμεταλλεύσεων που θα ενισχυθούν σε περιοχές που εμπίπτουν στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ (N.13(I)/2004)

Τέλος σημειώνεται ο σημαντικός ρόλος της εφαρμογής συστήματος τακτικών ελέγχων της τήρησης του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, ως μέτρο αντιμετώπισης των οινωδήποτε τυχόν περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το δεύτερο καθεστώς αποσκοπεί στην τήρηση των απαιτήσεων πολλαπλής συμμόρφωσης και στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (χοιροστάσια, βουστάσια, πτηνοτροφεία), αλλά και πτηνοσφαγεία και σφαγεία. Ειδικότερα όμως, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση προβλημάτων σε περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση εντατικών κτηνοτροφικών μονάδων, σε συνάρτηση με την οδηγία 91/676 για τα νιτρικά και άλλους κανόνες για διατήρηση του περιβάλλοντος.

Τα έργα υποδομής των φιλικών προς το περιβάλλον κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, θα πρέπει κατά τη λειτουργία τους να τηρούν τους τιθέμενους περιβαλλοντικούς όρους. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι αν η διαχείριση των αποβλήτων των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, δεν γίνεται σύμφωνα με τις απαραίτητες τεχνολογίες, η διάθεσή τους θα έχει σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο έδαφος, στα ύδατα αλλά και στην ατμόσφαιρα και στους κλιματικούς παράγοντες.

Οι συνολικές επιπτώσεις είναι θετικές αν και μικρής κλίμακας αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται κατά το στάδιο κατασκευής διαφόρων έργων υποδομής οι οποίες ωστόσο προτείνονται να ελέγχονται από τον Νόμο 140(I)/2005, βάση του οποίου και θα πρέπει να υποβληθεί ΜΕΕΠ. Τονίζεται ότι οι εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται

θα πρέπει να τηρούν τα κριτήρια που τίθενται στα κριτήρια συμμετοχής στο Καθεστώς αυτό, όπως περιγράφονται με πληρότητα και σαφήνεια στο ΠΑΑ, και που προβλέπουν την ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων καθώς και την ορθολογική χρήση φυσικών πόρων. Επίσης, τα έργα υποδομής των φιλικών προς το περιβάλλον κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, θα πρέπει κατά τη λειτουργία τους να τηρούν τους τιθέμενους περιβαλλοντικούς όρους. Τονίζεται ιδιαίτερα ότι αν η διαχείριση των αποβλήτων των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, δεν γίνεται σύμφωνα με τις απαραίτητες τεχνολογίες, η διάθεσή τους θα έχει σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο έδαφος, στα ύδατα αλλά και στην ατμόσφαιρα και στους κλιματικούς παράγοντες.

Ως προτεινόμενος δείκτης αξιολόγησης – παρακολούθησης του Καθεστώτος αυτού, και έμμεσου δείκτη αξιολόγησης της θετικής επίδρασης στο περιβάλλον που θα επιφέρει η εφαρμογή του Καθεστώτος αυτού προτείνεται η καταγραφή του αριθμού των μονάδων που θα ενισχυθούν.

Προς παρακολούθηση για πρόληψη των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον που μπορούν να προκύψουν από την μη ικανοποιητική επεξεργασία των αποβλήτων σε μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες (IPPC), προτείνεται όπως παρακολουθείται και αξιοποιείται το σύστημα παρακολούθησης που εφαρμόζει η Υπηρεσία Περιβάλλοντος των εκρών των μονάδων που θα ενισχύονται σε σχέση με το οργανικό και μικροβιολογικό φορτίο, αλλά και τις συγκεντρώσεις σε θρεπτικά.

➤ Μέτρο 123 Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων

Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό της μεταποίησης και της εμπορίας των γεωργικών και δασικών προϊόντων με απώτερο στόχο την βελτίωση της παραγωγής και της περαιτέρω προώθησης τους. Στοχεύει μεταξύ άλλων στην ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, στη βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας, των υγειονομικών συνθηκών, και την τήρηση των αναγκαίων προτύπων προστασία του περιβάλλοντος, καθώς επίσης και στην διατήρηση και προώθηση παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων.

Οι δράσεις του μέτρου αυτού αποτελούνται από ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων παραγωγής γαλακτοκομικών, γεωργικών προϊόντων (Μέλι, ελαιοκομικά, αμπελοοινικά, και οπωροκηπευτικά προϊόντα), σφαγείων, μονάδων

επεξεργασίας αποβλήτων ελαιοτριβείων, ιδρύσεις τυποποιητηρίων κτλ, και πρέπει ομοίως να τηρούνται περιβαλλοντικοί όροι λειτουργίας.

Στα δασικά προϊόντα προβλέπεται υποστήριξη για τον εκσυγχρονισμό μονάδων μεταποίησης που περιλαμβάνει και δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και ενθάρρυνση για τη διοχέτευση των υπολειμμάτων της παραγωγής για την ενέργεια και για την εισαγωγή καινοτομιών με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος.

Σε όλες επομένως τις παραπάνω περιπτώσεις προτείνεται ως μέτρο αντιμετώπισης:

- Συστηματικός έλεγχος της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας των ενισχυόμενων μονάδων
- Όπου εφαρμόζεται, να ελέγχονται τυχόν αρνητικές επιπτώσεις από τις κατασκευαστικές δραστηριότητες ίδρυσης νέων ή εκσυγχρονισμός υφιστάμενων μονάδων που άπτονται του Νόμου 140(I)/2005, από τις προβλεπόμενες μέσω του νόμου αυτού Μελέτες Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον.

Οι προτεινόμενοι δείκτες που αποσκοπούν στην έμμεση παρακολούθηση – αξιολόγηση εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση των δράσεων του μέτρου αυτού είναι:

- Αριθμός επιχειρήσεων που έλαβαν ενίσχυση
- Αριθμός τεκμηριωμένων οχλήσεων – καταγγελιών από τη λειτουργία των μεταποιητικών μονάδων

➤ **Μέτρο 125 Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη**

Οι δράσεις του Μέτρου αυτού στοχεύουν στην παροχή ενισχύσεων για τη δημιουργία έργων υποδομής που συμβάλλουν στη χωροταξική και περιβαλλοντική αναβάθμιση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που θα ενταχθούν στις κτηνοτροφικές περιοχές. Προβλέπονται δράσεις που αφορούν έργα υποδομής για τη δημιουργία νέων κτηνοτροφικών περιοχών και έργα βελτίωσης της υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές.

Οι δράσεις του Μέτρου αναμένεται να έχουν σημαντικές θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις μακροπρόθεσμα, λόγω μεταφοράς οχληρών κτηνοτροφικών υποστατικών στις νέες ή βελτιωμένες κτηνοτροφικές περιοχές.

Στην περίπτωση χωροθέτησης νέων κτηνοτροφικών περιοχών προτείνεται όπως ο Δικαιούχος (Τμήμα Γεωργίας) του μέτρου αυτού καταρτίσει Σχέδιο με όλες τις

πιθανές νέες κτηνοτροφικές περιοχές προτού εφαρμοστούν οποιεσδήποτε δράσεις στα πλαίσια εφαρμογής του Μέτρου αυτού, και όπως αυτό το Σχέδιο εκτιμηθεί και αναλυθεί υπό την διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης όπως καθορίζεται από την Νομοθεσία 102(I)/2005, και ζητηθεί γνωμάτευση από την Περιβαλλοντική Αρχή βάση του Άρθρου 11 του Νόμου αυτό. Η διαδικασία αυτή, θα υποδείξει και μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την δράση αυτή, αλλά και κριτήρια επιλογής των νέων περιοχών.

Οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που συνδέονται με την κατασκευή έργων υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές, κυρίως των εγγειοβελτιωτικών έργων, αντιμετωπίζονται με την τήρηση περιβαλλοντικών όρων. Τα εγγειοβελτιωτικά έργα γενικά θα πρέπει να συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και επομένως η συμβολή τους είναι θετική στην προστασία των υδατικών πόρων. Εν τούτοις οποιαδήποτε έργα γίνονται στα πλαίσια αναβάθμισης της υποδομής των υφιστάμενων κτηνοτροφικών περιοχών, αλλά και την ανέγερση υποστατικών στις περιοχές αυτές θα πρέπει να εκτιμούνται βάση του Νόμου 140(I)/2005 από όπου θα προκύπτουν και συγκεκριμένα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων από την κατασκευή τους στο έδαφος, στο τοπίο, στη χλωρίδα και στην πανίδα.

Λόγω της σημαντικότητας των δράσεων και έργων υποδομής προτείνονται ως μέτρα γενικά αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων:

Για τα έργα μεταφοράς ρεύματος και νερού:

- Επαναφορά περιβάλλοντος στην φυσική του κατάσταση μετά την υλοποίηση των έργων
- Προσαρμογή των κατασκευών ώστε να συνάδουν με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

Για τα έργα κατασκευής δρόμων προσπέλασης:

- Εφαρμογή συστήματος διατήρησης της καλής κατάστασης του οδικού δικτύου

Για άλλα έργα βελτίωσης της υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές

- Προσαρμογή των κατασκευών ώστε να συνάδουν με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

Οι προτεινόμενοι δείκτες που προτείνονται ως έμμεσοι δείκτες αξιολόγησης – παρακολούθησης της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από τη λειτουργία των έργων των πιο πάνω δράσεων είναι:

- Αριθμός μονάδων που εγκαταστάθηκαν στις νέες ή βελτιωμένες κτηνοτροφικές περιοχές, και οι οποίες μετακινήθηκαν από περιοχές υψηλής όχλησης

Επίσης, προτείνεται όπως χρησιμοποιηθεί ως δείκτης παρακολούθησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή των δράσεων του παρόντος μέτρου, οι μεταβολές των θρεπτικών συστατικών στα υπόγεια νερά των περιοχών όπου θα εφαρμοστούν οι δράσεις αυτές. Στο σχέδιο παρακολούθησης που αναφέρεται στο επόμενο Κεφάλαιο καθορίζεται μέσω ποιών προγραμμάτων παρακολούθησης των νερών μπορεί να υλοποιείται η παρακολούθηση του πιο πάνω δείκτη.

- **Μέτρο 131 Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία**

Δεν αναμένονται σοβαρές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των δράσεων του Μέτρου. Δεν προτείνονται επομένως μέτρα αντιμετώπισης.

Ένας δείκτης που συνδέεται με περιβαλλοντική αναβάθμιση και είναι αποτέλεσμα δράσεων του μέτρου είναι:

- Αριθμός αιγοπροβάτων στα οποία εφαρμόζεται ηλεκτρονική σήμανση ως ποσοστό της ομάδας στόχου (σύνολο αιγοπροβάτων χώρας, σύνολο αιγοπροβάτων περιοχής)

Η ηλεκτρονική σήμανση είναι απαραίτητο εργαλείο στη βιολογική κτηνοτροφία.

- **Μέτρο 132 Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων**

Δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των δράσεων του Μέτρου και έτσι δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης.

Οι δράσεις του μέτρου αποσκοπούν στην διασφάλιση των καταναλωτών για την ποιότητα του προϊόντος ή στην χρησιμοποιούμενη μέθοδο παραγωγής, στην αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας για τα πρωτογενή γεωργικά προϊόντα και στη διεύρυνση των διεξόδων στις αγορές. Οι Υπεύθυνες Αρχές για την επίβλεψη της σωστής λειτουργίας του συστήματος ποιότητας ανά είδος προϊόντων (ΠΟΠ / ΠΓΕ, παραδοσιακά προϊόντα, βιολογικά προϊόντα, κουμανδαρία και ΟΕΟΠ), αναγράφονται στην περιγραφή του μέτρου στο ΠΑΑ. Η εφαρμογή των συστημάτων ποιότητας προβλέπεται να επιφέρουν θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον αφού μέσω της εφαρμογής των συστημάτων αυτών θα επιτευχθεί

μεταξύ άλλων και εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών, ορθολογική διαχείριση των πόρων, και μειωμένη κατανάλωση φυτοφαρμάκων.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της βελτίωσης του περιβάλλοντος, είναι:

- Αριθμός στηριζόμενων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εφαρμόζουν συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη παραγωγή ανά είδος προϊόντος παραγωγής.

➤ **Μέτρο 133 Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων**

Στόχος του Μέτρου αυτού είναι η βελτίωση των γνώσεων των καταναλωτών σχετικά με τις προδιαγραφές των προϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο των συστημάτων για την ποιότητα. Για το λόγο αυτό, προβλέπεται στήριξη στις Ομάδες Παραγωγών για ενημέρωση των καταναλωτών και προώθησης των προϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο συστημάτων ποιότητας.

Η εφαρμογή των δράσεων αυτών δεν αναμένεται να έχει οποιεσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις και έτσι δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης, αλλά ούτε και εφαρμόζεται κάποιος δείκτης αξιολόγησης – παρακολούθησης του περιβάλλοντος καθώς δεν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις.

➤ **Μέτρο 142 Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων παραγωγών / Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών**

Δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης επιπτώσεων και δείκτες παρακολούθησης της ποιότητας περιβάλλοντος καθώς δεν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του μέτρου αυτού.

8.3. Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 2

Ο Άξονας 2 προτείνει μέτρα που θα συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων. Η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει μέτριας σημαντικότητας θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, μεσοπρόθεσμα έως και μακροπρόθεσμα. Οι δράσεις που υιοθετούνται στον Άξονα αυτό αναμένεται να συμβάλλουν θετικά στη διατήρηση του τοπίου και τη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και την ερημοποίηση σε μειονεκτικές περιοχές,

στην προστασία των νερών και του εδάφους, στην αλλαγή του κλίματος και στη διάδοση της βιολογικής γεωργίας.

Όλα τα μέτρα του Άξονα αυτού δρουν ως μέτρα αντιμετώπισης της περιβαλλοντικής υποβάθμισης που προκαλείται από γεωργο-δασοκομικές δραστηριότητες.

Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κατά τη φάση κατασκευής έργων υποδομής και πρόληψης, ωστόσο, αυτές προβλέπονται βραχυπρόθεσμες και με μειωμένη σημασία. Για τις περιπτώσεις αυτές προτείνονται συνήθη μέτρα αντιμετώπισης επιπτώσεων από εργασίες κατασκευής υποδομών.

➤ **Μέτρο 211, 212 Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές ορεινές και μειονεκτικές μη ορεινές περιοχές**

Τα δύο μέτρα στοχεύουν στην ενίσχυση των γεωργών για τη συνέχιση των καλλιεργειών σε ορεινές μειονεκτούσες περιοχές και άλλες μη ορεινές άγονες και μειονεκτούσες περιοχές, με την παράλληλη εφαρμογή κανόνων ορθής γεωργικής πρακτικής. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην αειφόρο χρήση της γεωργικής γης με σημαντικές έμμεσες θετικές επιπτώσεις στην αγροτική ύπαιθρο, και δεν αναμένονται σημαντικές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή δράσεων του Μέτρου.

Η φιλοσοφία και το περιεχόμενο του μέτρου περιλαμβάνει δράσεις που αποτελούν μέτρα αντιμετώπισης των προβλημάτων που συνδέονται με τα φυσικά μειονεκτήματα καλλιεργήσιμων ορεινών και άγονων περιοχών.

Οι δείκτες έμμεσης παρακολούθησης που σχετίζονται με την κατάσταση του περιβάλλοντος είναι:

- Μεταβολή των εκτάσεων αγροτικών και δασικών περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)
- Μεταβολή των χρήσεων γης που εμπίπτουν στις περιοχές Natura 2000 (μέσω της καταγραφής που γίνεται στα πλαίσια του CORINE Land Cover, για το οποίο γίνεται αναφορά στο Σχέδιο Παρακολούθησης)

➤ **Μέτρο 213 Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ**

Δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή δράσεων του Μέτρου.

Η φιλοσοφία και το περιεχόμενο του Μέτρου περιλαμβάνει δράσεις που αποτελούν μέτρα αντιμετώπισης των προβλημάτων που συνδέονται με τις απαιτήσεις για τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις που ανήκουν σε περιοχές Natura 2000 ή περιοχές που καλύπτονται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (N. 13(I)/2004). Οι δράσεις αναμένεται να έχουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις (μέσω της εφαρμογής των απαιτήσεων Πολλαπλής Συμμόρφωσης, των ΚΟΓΠ), αφού προωθούν μεταξύ άλλων την διαφύλαξη του φυσικού χώρου και περιβάλλοντος, την προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, και την διατήρηση της βιωσιμότητας της αγροτικής οικογένειας.

Τονίζεται ότι, μέχρι την έγκριση των Διαχειριστικών Σχεδίων που εκπονούνται αυτήν την περίοδο, η μόνη δράση που μπορεί να ενισχύεται στα πλαίσια εφαρμογής του Μέτρου αυτού είναι η διατήρηση λωρίδων φυσικής βλάστησης στα όρια των αγροτεμαχίων, χωρίς καμιά χημική επιβάρυνση. Μετά την ολοκλήρωση και έγκριση των σχετικών σχεδίων, οι δράσεις που θα υλοποιούνται πρέπει να είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τα Διαχειριστικά Σχέδια κάθε περιοχής.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός δικαιούχων σε περιοχές Natura 2000
- Παρακολούθηση μεταβολής της βιοποικιλότητας των περιοχών όπου ασκείται γεωργική δραστηριότητα (βλέπε Βάση Δεδομένων Βιοποικιλότητας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και Τμήματος Δασών, στο Σχέδιο Παρακολούθησης)
- Μεταβολή των χρήσεων γης που εμπίπτουν στις περιοχές Natura 2000 (μέσω της καταγραφής που γίνεται στα πλαίσια του CORINE Land Cover, για το οποίο γίνεται αναφορά στο Σχέδιο Παρακολούθησης)
- Παρακολούθηση μεταβολής ποιότητας υδατικών πόρων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω υφιστάμενων προγραμμάτων παρακολούθησης υδάτων όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)

➤ **Μέτρο 214 Αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις**

Το Μέτρο αυτό αποτελείται από οκτώ Καθεστώτα με βάση τα οποία οι γεωργοί αναλαμβάνουν συγκεκριμένες αγροπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν

τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα. Προϋπόθεση ενίσχυσης, είναι η εφαρμογή του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, αλλά και των Καλών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών συνθηκών. Οι αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Μέτρο έχουν ως γενικούς στόχους:

- Προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών του πόρων
- Προστασία της δημόσιας υγείας
- Διατήρηση της βιοποικιλότητας, ιδίως των γενετικών πόρων
- Διατήρηση του γεωργικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του

και δεν προκαλούν δυσμενείς αρνητικές επιπτώσεις εφόσον αποτελούν αυτές Μέτρα Προστασίας του Περιβάλλοντος.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός και έκταση γεωργικών εκμεταλλεύσεων όπου παρέχεται ενίσχυση μηχανικής αντιμετώπισης ζιζανίων έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων (ανά είδος καλλιέργειας)
- Αριθμός ενισχυόμενων εκμεταλλεύσεων που εφαρμόζουν αμειψισπορά ή αγρανάπαυση (ανά είδος καλλιέργειας)
- Αριθμός ενισχυόμενων εκμεταλλεύσεων Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Παραγωγής (ανά είδος καλλιέργειας)
- Αριθμός Ενισχύσεων σε κτηνοτρόφους που διατηρούν ζώα της ντόπιας φυλής αγελάδων και προβάτων, και συνολικός αριθμός ζώων ανά είδος
- Αριθμός Ενισχύσεων σε καλλιεργητές παραδοσιακών ποικιλιών αμπέλου και σχετική έκταση παραγωγής
- Αριθμός και έκταση βιολογικών καλλιεργειών (ανά είδος φυτικής παραγωγής)
- Αριθμός δικαιούχων βιολογικής κτηνοτροφίας και αριθμός ζώων εκτροφής (ανά είδος ζώου)
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και εκτάσεις όπου εφαρμόζονται δράσεις προστασίας της πανίδας που ευνοεί τη βιοποικιλότητα
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων που εφαρμόζουν δράσεις προστασίας φυτικών ποικιλιών που κινδυνεύουν από γενετική διάβρωση
- Παρακολούθηση μεταβολής της βιοποικιλότητας των περιοχών όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω αξιοποίησης Βάσης Δεδομένων

Βιοποικιλότητας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και Τμήματος Δασών, όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)

- Παρακολούθηση μεταβολής ποιότητας επιφανειακών και υπογείων υδατικών πόρων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις για μείωση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και μείωση της νιτρορύπανσης, σε σχέση με συγκεντρώσεις θρεπτικών (μέσω υφιστάμενων προγραμμάτων παρακολούθησης υδάτων όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)
- Παρακολούθηση ποιότητας εδάφους στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω προγράμματος παρακολούθησης εδάφους στις ευαίσθητες περιοχές για την νιτρορύπανση που εφαρμόζει ο Κλάδος Χρήσης Γης και Ύδατος, του Τμήματος Γεωργίας – βλέπε Σχέδιο Παρακολούθησης στη συνέχεια)

➤ **Μέτρο 221 Δάσωση γεωργικής γης**

Οι ενισχύσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Μέτρο αποτελούν Μέτρα προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος, με ειδικότερους σκοπούς:

- Την ενίσχυση της αντιδιαβρωτικής προστασίας και καταπολέμηση του φαινομένου της απερίημωσης
- Τη διατήρηση και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας
- Την προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων
- Την άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών

Οι δράσεις που προβλέπονται στο Μέτρο αυτό αποτελούνται από δράσεις εγκατάστασης, προστασίας, περιποίησης και συντήρησης της Δασικής Φυτείας. Αναμένονται ασήμαντες βραχυπρόθεσμες και παροδικές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και έτσι δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης.

Σε περίπτωση που οι εν λόγω δράσεις σχετίζονται με περιοχές που εμπίπτουν στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 ή σε περιοχές όπου διέπονται από το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ οι δράσεις αυτές πρέπει να ελέγχονται για την συμβατότητα τους με τα διαχειριστικά σχέδια όταν αυτά ολοκληρωθούν. Επίσης, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις που καθορίζονται λεπτομερώς στο ΠΑΑ, θα πρέπει να υποβάλλονται Σχέδια Δάσωσης, και τα έργα αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται από ΠΕΕΠ βάση του Νόμου 140(Ι)/2005, από την οποία θα ελέγχεται και η συμβατότητα του με τις πρόνοιες των νόμων «περί Παραγωγής και Εμπορίας Πολλαπλασιαστικού Υλικού» των 1991 έως και 2002, και τον «περί Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και

Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και Φυτικά Προϊόντα», καθώς και με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα.

Σύμφωνα με τον δείκτη High Nature Value farmland areas οι περιοχές στις οποίες η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα αποτελούν περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου (110.000 από τα 925.100 εκτάρια, Πηγή: Corine Landcover Database). Προτείνεται όπως αποφεύγονται οι δασώσεις σε γεωργική γη η οποία συνδέεται με ψηλό δείκτη βιοποικιλότητας.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις για δράσεις δάσωσης για πρόληψη της διάβρωσης ή της ερήμωσης
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις για δράσεις δάσωσης για ενίσχυση της βιοποικιλότητας
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις για δράσεις δάσωσης για προστασία των υδάτινων πόρων
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις για δράσεις δάσωσης για πρόληψη των πλημμυρών
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις δάσωσης και σχετικές εκτάσεις για την άμβλυση της κλιματικής αλλαγής
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις για δράσεις αποφυγής της περιθωριοποίησης και εγκατάλειψης της γης
- Παρακολούθηση μεταβολής της βιοποικιλότητας των περιοχών όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω αξιοποίησης Βάσης Δεδομένων Βιοποικιλότητας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και Τμήματος Δασών, όπως αναφέρεται το Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)
- Παρακολούθηση μεταβολής ποιότητας υδατικών πόρων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω υφιστάμενων προγραμμάτων παρακολούθησης υδάτων όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)
- Παρακολούθηση της βελτιωτικής μεταβολής των κλιματικών παραγόντων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μεταβολή του δασικού δυναμικού της Κύπρου)
- Μεταβολή των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)

➤ **Μέτρο 222 Εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων**

Οι ενισχύσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Μέτρο αποτελούν μέτρα προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος, με ειδικότερους σκοπούς την στήριξη των γεωργών με την προστασία αρδευσίμων καλλιεργειών από ανέμους και παγετό, την συμβολή στην παραγωγή δασικών προϊόντων, η επέκταση του πρασίνου και η ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων και αναγκών, όπως είναι η βελτίωση του τοπίου, η προστασία και βελτίωση της βιοποικιλότητας, η παροχή καταφυγίων για την πανίδα κλπ.

Από την υλοποίηση των επιλέξιμων δράσεων δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Όπως και με το προηγούμενο μέτρο, οι δικαιούχοι θα πρέπει να υποβάλλουν Σχέδιο Εγκατάστασης για το γεωργοδασοπονικό έργο που θα αιτούνται στήριξη, και που πρέπει να συνάδει με τους σχετικούς νόμους και σχέδια.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός και έκταση γεωργικών εκμεταλλεύσεων που θα ενισχύονται από το μέτρο
- Παρακολούθηση μεταβολής της βιοποικιλότητας των περιοχών όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω αξιοποίησης Βάσης Δεδομένων Βιοποικιλότητας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και Τμήματος Δασών, όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)
- Παρακολούθηση μεταβολής ποιότητας υδατικών πόρων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω υφιστάμενων προγραμμάτων παρακολούθησης όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)
- Παρακολούθηση της βελτίωσης μεταβολής των κλιματικών παραγόντων στις περιοχές όπου παρέχονται ενισχύσεις (μεταβολή του δασικού δυναμικού της Κύπρου)
- Μεταβολή των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)

➤ **Μέτρο 223 Δάσωση μη γεωργικής γης**

Οι ενισχύσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Μέτρο αποτελούν Μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος και βελτίωσης των δασικών πόρων μέσω της δάσωσης εγκαταλειμμένων γεωργικών γαιών, περιοχών με δασοκάλυψη κάτω του 10%,

περιοχές όπου παρουσιάζονται προβλήματα διάβρωσης και έχουν δασοκάλυψη λιγότερη του 30%, και περιοχές εγκαταλειμμένων λατομείων και μεταλλείων, για:

- Ενίσχυση της αντιδιαβρωτικής και αντιπυρικής προστασίας
- Διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας
- Άμβλυση των κλιματικών αλλαγών
- Προστασία αγροδασικού τοπίου
- Προστασία εδάφους
- Προστασία υδατικών πόρων

Δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την υλοποίηση των έργων αυτών. Παρόλα αυτά, τα έργα δασώσεων διέπονται από τους νόμους και τα σχέδια όπως και τα προηγούμενα δύο Μέτρα. Επίσης, επιβάλλεται και εδώ η υποβολή Σχεδίου Δάσωσης, το οποίο θα ελέγχεται και στα πλαίσια του Νόμου 140(I)/2005.

Υπάρχει η περίπτωση αρνητικών επιπτώσεων στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίπτωση που κοντά στις περιοχές των δασών υπάρχει αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Έτσι, προτείνεται η ανάληψη μέτρων προστασίας και ανάδειξης των αρχαιολογικών ευρημάτων.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και εκτάσεις που αφορούν δράσεις δάσωσης για την πρόληψη της διάβρωσης ή της ερήμωσης
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και εκτάσεις που αφορούν δράσεις δάσωσης ενίσχυσης της βιοποικιλότητας
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και εκτάσεις που αφορούν δράσεις δάσωσης για προστασία των υδάτινων πόρων
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και εκτάσεις που αφορούν δράσεις δάσωσης για την πρόληψη των πλημμυρών
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και σχετικές εκτάσεις που αφορούν δράσεις δάσωσης για την άμβλυση της κλιματικής αλλαγής
- Μεταβολή των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)

➤ **Μέτρο 224 Ενισχύσεις Φύση 2000**

Οι δράσεις του Μέτρου αποτελούν δράσεις διαφύλαξης, συντήρησης και αποκατάστασης βιοτόπων και οικοτόπων και δεν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις.

Συγκεκριμένα οι επιλέξιμες δράσεις προστασίας περιοχών του δικτύου NATURA 2000 συμβάλλουν στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός και έκταση δασικής περιοχής Natura 2000 στην οποία εφαρμόζονται δράσεις προστασίας
- Παρακολούθηση μεταβολής της βιοποικιλότητας των περιοχών όπου παρέχονται ενισχύσεις (μέσω αξιοποίησης Βάσης Δεδομένων Βιοποικιλότητας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και Τμήματος Δασών, όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Παρακολούθησης στην συνέχεια)

➤ **Μέτρο 225 Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις**

Οι δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν Μέτρο ισχύουν για περιοχές που δεν εμπίπτουν στο δίκτυο Natura 2000, αλλά ο προστατευτικός και οικολογικός τους ρόλος κρίνεται σημαντικός, ειδικά σε θέματα που αφορούν την:

- αύξηση της βιοποικιλότητας,
- διαφύλαξη των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων
- προστασία των εδαφών από διάβρωση
- διατήρηση των υδατικών πόρων,
- προστασία των ειδών της άγριας ζωής.

Δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ούτε από την εφαρμογή των δράσεων του παρόντος Μέτρου.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και έκτασης δασικής γης για δράσεις ενίσχυσης της βιοποικιλότητας
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και έκτασης δασικής γης για δράσεις διατήρησης των οικοσυστημάτων υψηλής αξίας

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και έκτασης δασικής γης για δράσεις ενίσχυσης της προστατευτικής αξίας του δάσους όσον αφορά στη διάβρωση του εδάφους
  - Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και έκτασης δασικής γης για δράσεις ενίσχυσης της προστατευτικής αξίας του δάσους όσον αφορά στη συντήρηση των υδάτινων πόρων/ποιότητα νερού
  - Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων και έκτασης δασικής γης για δράσεις ενίσχυσης της προστατευτικής αξίας του δάσους όσον αφορά σε φυσικούς κινδύνους
  - Μεταβολή των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)
- **Μέτρο 226 Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών**

Στόχος του μέτρου είναι η αντιπυρική προστασία των δασών και η λήψη κατάλληλων δράσεων πρόληψης και έγκαιρης αντιμετώπισης. Οι δράσεις του Μέτρου συμβάλλουν εμμέσως στην προστασία του περιβάλλοντος.

Συγκεκριμένα προτείνονται δράσεις με σκοπό την:

- πρόληψη των φυσικών καταστροφών (πυρκαγιών)
- προστασία και ενίσχυση της βιολογικής ποικιλομορφίας
- την υδατική ισορροπία – λεκάνες απορροής
- άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών
- Μέτρα αντιπυρικής προστασίας
- Μείωση του μέσου χρόνου επέμβασης

Οι δράσεις που προβλέπονται πρέπει να συνάδουν με το Εθνικό Σχέδιο Δασών και με το Σχέδιο Πυρασφάλειας των Δασών.

Κατά την περίοδο κατασκευής των έργων υποδομής πυροπροστασίας αναμένονται μικρές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, για τις οποίες τα μέτρα αντιμετώπισης συνίστανται στην τήρηση σχετικών περιβαλλοντικών όρων.

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την κατάσταση του περιβάλλοντος είναι:

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις πρόληψης από τον κίνδυνο πυρκαγιάς

- Έκταση δασικής γης στην οποία εφαρμόζονται δράσεις πρόληψης από τον κίνδυνο πυρκαγιάς
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις πρόληψης από τις φυσικές καταστροφές
- Έκταση δασικής γης στην οποία εφαρμόζονται δράσεις πρόληψης από τις φυσικές καταστροφές
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις αποκατάστασης από τις καταστροφές πυρκαγιάς
- Έκταση δασικής γης στην οποία εφαρμόζονται δράσεις αποκατάστασης από τις καταστροφές πυρκαγιάς
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις αποκατάστασης από τις φυσικές καταστροφές
- Έκταση δασικής γης στην οποία εφαρμόζονται δράσεις αποκατάστασης από τις φυσικές καταστροφές
- Μεταβολή των περιοχών υψηλής φυσικής αξίας (από καταμετρήσεις που γίνονται για σκοπούς του Τμήματος Γεωργίας και Τμήματος Δασών)

➤ **Μέτρο 227 Υποστήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις**

Οι δράσεις του μέτρου δεν έχουν σημαντικές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Κατά την περίοδο κατασκευής των έργων προτείνονται τα μέτρα αντιμετώπισης των μικρών αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συνίστανται στην τήρηση των σχετικών περιβαλλοντικών όρων.

Κατά τη λειτουργία των έργων υποδομής, των έργων αξιοποίησης και ανάδειξης των δασών προτείνεται:

- Έλεγχος της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων
- Διαχείριση αποβλήτων κατασκευαστικών εργασιών
- Ορθολογική διαχείριση νερού και ενέργειας

Οι δείκτες παρακολούθησης που προτείνονται και σχετίζονται με την κατάσταση του περιβάλλοντος είναι:

- Δασικές εκτάσεις που εξυπηρετούνται από τα μέτρα υποστήριξης για μη παραγωγικές επενδύσεις

- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις που υποστηρίζουν την επίτευξη των στόχων του μέτρου
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις με άλλους περιβαλλοντικούς στόχους
- Αριθμός ενισχυόμενων δικαιούχων για δράσεις που ενισχύουν την αξία του δασικού και δασώδους εδάφους ως προς την έλξη του κοινού

8.4. Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 3

Ο Άξονας 3 περιλαμβάνει μέτρα, οι δράσεις των οποίων θα ωθήσουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Πρόκειται για μέτρα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος κατά κύριο λόγο έμμεσα, αλλά ταυτόχρονα προωθούν και έργα υποδομής τα οποία επιφέρουν και μικρές αρνητικές επιπτώσεις κυρίως κατά την περίοδο της κατασκευής τους.

Οι δράσεις των Μέτρων του Άξονα 3 θα υλοποιηθούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όπου ο πρωτογενής τομέας αποτελεί σημαντική παράμετρο της τοπικής οικονομίας, σε περιοχές με πληθυσμιακή συρρίκνωση και σε σχετικά μεγάλη απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η εφαρμογή των δράσεων των Μέτρων του Άξονα 3 θα επιφέρει μικρής έντασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και μικρής έντασης αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Οι αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προέλθουν κυρίως κατά τη φάση κατασκευής έργων, όπως η εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων, βιοτεχνιών, τουριστικών καταλυμάτων, αλλά και κατασκευής έργων υποδομής, όπως έργα πρόσβασης σε αγροτικές περιοχές, μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα. Σε αυτές τις περιπτώσεις που οι δράσεις εμπεριέχουν κατασκευή έργων προτείνονται ορισμένα απλά μέτρα που έχουν να κάνουν με τις νομοθετημένες ορθές κατασκευαστικές πρακτικές.

Οι προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης στα Μέτρα του Άξονα 3, είναι κυρίως δείκτες αποτελέσματος και επιδόσεων από την εφαρμογή του ΠΑΑ.

➤ Μέτρο 313 Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων

Κατά την κατασκευή έργων που αφορούν την μικρής κλίμακας υποδομή και υποδομή αναψυχής, τα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών περιβαλλοντικών συνιστάνται στην τήρηση των σχετικών περιβαλλοντικών όρων. Τέτοια έργα/δράσεις αφορούν συντήρηση και αποκατάσταση παραδοσιακών και

διατηρητέων οικοδομών και μετατροπή τους σε κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών, τοποθέτηση πινακίδων σε τουριστικούς χώρους, ποδηλατικές διαδρομές, θεματικές διαδρομές (μονοπάτια για πεζοπόρους, κτλ.) ανάπλαση και βελτίωση θέσεων θέας εκτός των δασικών περιοχών, Θεματικά Μουσεία, ανάδειξη και ανάπλαση χώρων παραδοσιακών καμινιών, νερόμυλων, γεφυριών κλπ.

Κατά τη λειτουργία των τουριστικών μονάδων θα δημιουργούνται επιπτώσεις κυρίως από την παραγωγή αποβλήτων. Ως Μέτρα Αντιμετώπισης των επιπτώσεων προτείνονται τα ακόλουθα:

- Έλεγχος της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων
- Διαχείριση αποβλήτων
- Διαχείριση νερού και ενέργειας
- Ενθάρρυνση εθελοντικής εφαρμογής
- Ενθάρρυνση χρησιμοποίησης ΑΠΕ

Η ενίσχυση των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση προστασίας του περιβάλλοντος, με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών, αξιοποίηση βιομάζας, γεωθερμίας κλπ. αποτελούν Μέτρο για την άμβλυση των παραμέτρων της κλιματικής αλλαγής και για την προστασία της ατμόσφαιρας.

Ο δείκτης που προτείνεται για την έμμεση παρακολούθηση των επιπτώσεων των δράσεων στο περιβάλλον είναι ο αριθμός των τουριστικών υποδομών που θα ενισχυθούν, και ο αριθμός των επισκεπτών όπου αυτό είναι δυνατό.

Ειδικότερα, για την προστασία του εδάφους προτείνεται :

- Αποκατάσταση χώρων απόθεσης και εργοταξιακών χώρων
- Συστηματικός έλεγχος και εφαρμογή μέτρων διαχείρισης στερών αποβλήτων

Για την προστασία των υδάτων:

- προστασία από τυχόν διαρροές

➤ **Μέτρο 321, 322, 323 Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου**

Στόχος των ενοποιημένων αυτών μέτρων είναι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις κοινότητες της υπαίθρου με σκοπό την διατήρηση του τοπικού πληθυσμού. Προβλέπονται τρεις κατηγορίες δράσεων που αφορούν την ανάπτυξη κοινοτικών κέντρων και κέντρων κοινωνικών παροχών, κατάρτιση σχεδίων για τη διατήρηση, αποκατάσταση, αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου της

υπαίθρου και ανάπλαση και επέκταση υποδομών στις κοινότητες της υπαίθρου, και διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς.

Τα μικρά έργα πρόσβασης στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις αποτελούν Μέτρο για τη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές των καλλιεργειών τους.

Τέλος, οι παρεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίρια για τη μετατροπή τους σε μουσεία – συλλογές- εκθετήρια και η ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς αποτελούν Μέτρο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πλην των μικρών κατασκευαστικών έργων που δύναται να επιφέρουν πολύ μικρής έως ασήμαντης έντασης αρνητικές επιπτώσεις στο τοπικό περιβάλλον, δεν προβλέπονται άλλες επιπτώσεις. Τα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών περιβαλλοντικών συνίστανται στην τήρηση των σχετικών περιβαλλοντικών όρων.

Ειδικότερα, για την προστασία του εδάφους προτείνεται

- Αποκατάσταση χώρων απόθεσης και εργοταξιακών χώρων
- Συστηματικός έλεγχος και εφαρμογή μέτρων διαχείρισης στερών αποβλήτων

Για την προστασία των υδάτων:

- προστασία από τυχόν διαρροές

Προτείνεται ως δείκτης παρακολούθησης για την έμμεση παρακολούθηση των επιπτώσεων των δράσεων στο περιβάλλον να καταγράφεται ο αριθμός των επενδυτικών σχεδίων προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και επενδυτικών σχεδίων ανακαίνισης και ανάπτυξης χωριών.

➤ **Μέτρο 341 Απόκτηση δεξιοτήτων για υλοποίηση μίας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης**

Δεν αναμένονται αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

8.5. Προτεινόμενα Μέτρα και Δείκτες Παρακολούθησης Άξονα 4

Τα μέτρα του Άξονα 4 αναφέρονται στη δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader και ταυτόχρονα εξυπηρετούν και ενισχύουν μέτρα των υπολοίπων Αξόνων του ΠΑΑ.

Η εφαρμογή των μέτρων και των επιμέρους δράσεων του Άξονα αυτού αναμένεται να επιφέρει γενικά και ως επί το πλείστον μικρής έκτασης θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον..

Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από τον Άξονα αυτό είναι αμελητέες και μπορούν να προκληθούν έμμεσα από την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

➤ **Μέτρο 411 Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας**

Θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις ανάλογες με αυτές του Μέτρου 121, 123, και 133, που σχετίζονται με την εφαρμογή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης που θα έχουν εγκριθεί, και που θα αποσκοπούν κυρίως στην επίτευξη των στόχων του πρώτου Άξονα. Αναμένονται ανάλογες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, και δείκτες παρακολούθησης όπως αυτές συνοψίζονται στα Μέτρα 121, 123 και 133.

Κατά τον καταρτισμό των Στρατηγικών Σχεδίων Τοπικής Ανάπτυξης, προτρέπει να όπως ζητηθεί ή γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής κατά πόσο απαιτείται η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση όπως καθορίζεται από την Νομοθεσία 102(I)/2005, Άρθρο 11.

➤ **Μέτρο 412 Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου**

Θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις ανάλογες με αυτές των μέτρων 214 και 226, που σχετίζονται με την εφαρμογή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης που θα έχουν εγκριθεί, και που θα αποσκοπούν κυρίως στην επίτευξη των στόχων του δεύτερου Άξονα.

Αναλόγως με ποιές δράσεις του Άξονα 2 θα συσχετίζονται οι δράσεις του μέτρου αυτού, προτείνονται και τα ανάλογα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων αλλά και αντίστοιχοι δείκτες παρακολούθησης.

Κατά τον καταρτισμό των Στρατηγικών Σχεδίων Τοπικής Ανάπτυξης, προτρέπει να όπως ζητηθεί ή γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής κατά πόσο απαιτείται η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση όπως καθορίζεται από την Νομοθεσία 102(I)/2005, Άρθρο 11.

➤ **Μέτρο 413 Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας**

Εντάσσονται δράσεις όμοιες με αυτές που εντάσσονται στα Μέτρα 313, 321, 322, 323 του Άξονα 3. Αναμένονται ανάλογες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως συνοψίζονται στα εν λόγω Μέτρα και επομένως προτείνονται αντίστοιχα μέτρα για την αντιμετώπιση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και δείκτες παρακολούθησης.

Κατά τον καταρτισμό των Στρατηγικών Σχεδίων Τοπικής Ανάπτυξης, προτρέπειται όπως ζητηθεί ή γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής κατά πόσο απαιτείται η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση όπως καθορίζεται από την Νομοθεσία 102(I)/2005, Άρθρο 11.

➤ **Μέτρο 421 Διατοπική και διεθνική συνεργασία**

Οι δράσεις διατοπικής και διακρατικής συνεργασίας με σκοπό την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες και την προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ, δεν συνεπάγονται περιβαλλοντικές επιπτώσεις και επομένως δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης.

Δεν προτείνονται δείκτες που να αφορούν άμεσα στην παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Άλλοι προτεινόμενοι δείκτες έμμεσης εκτίμησης των επιπτώσεων των δράσεων στο περιβάλλον είναι:

- Αριθμός προγραμμάτων διατοπικής συνεργασίας για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος
- Αριθμός προγραμμάτων διεθνικής συνεργασίας για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος

➤ **Μέτρο 431 Λειτουργία των ομάδων τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή**

Οι δράσεις για την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμπύχωση της περιοχής δεν συνεπάγονται περιβαλλοντικές επιπτώσεις και επομένως δεν προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης.

Δεν προτείνονται δείκτες που να αφορούν άμεσα στην παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Προτεινόμενος δείκτης έμμεσης εκτίμησης των επιπτώσεων των δράσεων στο περιβάλλον είναι ο αριθμός προγραμμάτων εμπύχωσης για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

8.6. Προτεινόμενο Σχέδιο Παρακολούθησης

Στο Κεφάλαιο αυτό, δίνονται συνοπτικά στοιχεία που αφορούν στο προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον, όπως αυτό αναλύθηκε ανά Μέτρο στο προηγούμενο Κεφάλαιο, με συμπληρωματικό στόχο να καταγραφούν και οι ανάγκες βελτίωσης του.

Επισημαίνεται, ότι οι δράσεις όλων των Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης επιφέρουν επιπτώσεις θετικές και αρνητικές κυρίως:

- στη βιοποικιλότητα
- στη χλωρίδα και πανίδα
- στο έδαφος
- στα ύδατα
- στην ποιότητα της ατμόσφαιρας της περιοχής εφαρμογής της δράσης
- στους κλιματικούς παράγοντες σε επίπεδο χώρας

8.6.1. Πλαίσιο Συστήματος Παρακολούθησης

Η παρακολούθηση – έλεγχος (monitoring) με την έννοια που τίθεται στην Οδηγία 2001/42/ΕΚ και στον Νόμο 102(Ι)/2005 για την εκτίμηση των Επιπτώσεων στο περιβάλλον ορισμένων σχεδίων / Προγραμμάτων, χρησιμοποιείται για να εκτιμήσει κατά πόσο οι προβλέψεις της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ήταν ακριβείς, κατά πόσο η υλοποίηση του ΠΑΑ συμβάλλει στην επίτευξη των επιθυμητών περιβαλλοντικών στόχων, κατά πόσο τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης / πρόληψης είναι αποτελεσματικά, και κατά πόσο υπάρχουν οποιεσδήποτε δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις οι οποίες είναι εντός αποδεκτών ορίων ή απαιτείται η υιοθέτηση κάποιων διορθωτικών μέτρων.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης εφαρμόζεται γενικά σε όλη τη γεωγραφική επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο το κράτος, ενώ κάποιες βελτιωτικές και διορθωτικές δράσεις πρόκειται να υλοποιηθούν σε συγκεκριμένες μειονεκτικές περιοχές.

Η δομή και οι προβλεπόμενες δράσεις του ΠΑΑ 2007 – 2013 είναι τέτοια, που καθιστά την ποσοτικοποίηση και συγκεκριμενοποίηση των επιπτώσεων δύσκολο έργο. Έτσι, το προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης περιλαμβάνει τη μέτρηση δεικτών που μπορούν να διασφαλίσουν μια αξιόπιστη σχέση μεταξύ της συνολικής εφαρμογής των δράσεων του προγράμματος και της πιθανής σημαντικής επίπτωσης που παρακολουθείται / ελέγχεται, χωρίς να μπορεί όμως να προσδιοριστεί επακριβώς η πηγή / αιτία στη μεταβολή της τιμής ενός δείκτη, εφόσον σε αυτή συμβάλλουν περισσότερες από μια πηγές και εκτός των δράσεων του ΠΑΑ.

Κατά την επιλογή των δεικτών για την παρακολούθηση, εξετάζεται πώς αυτοί θα αναλυθούν. Η ανάλυση των δεικτών μπορεί να περιλαμβάνει:

- Αλλαγή στις τιμές των δεικτών
- Υφιστάμενη κατάσταση και εκτιμώμενες επιπτώσεις
- Σημεία αναφοράς : Οι αλλαγές στις τιμές των δεικτών μπορούν επίσης να συγκριθούν σε σχέση με τιμές δεικτών σε άλλες παρόμοιες θέσεις ή αποδέκτες για να διαπιστωθεί εάν εμφανίζονται παρόμοιες επιπτώσεις.
- Χρήση ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών: Η παρακολούθηση των περισσότερων δεικτών θα βασιστεί στη συλλογή ποσοτικών πληροφοριών, αλλά μπορεί επίσης να υπάρξει μια ανάγκη να ενσωματωθούν κάποιες ποιοτικές πληροφορίες στην ανάλυση για να βελτιωθεί η κατανόηση αυτών.
- Κριτήρια ή οριακές τιμές για λήψη μέτρων αντιμετώπισης (π.χ. ποιές είναι οι συνθήκες που θα θεωρούνταν ως περιβαλλοντικά ανεπιθύμητες ή απαράδεκτες). Σε αυτήν την περίπτωση και για τις ανάγκες της διαδικασίας στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης γίνεται αποδεκτό ότι οι οριακές τιμές για τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης δίνονται από την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία.

8.6.2. Προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης για τα Μέτρα του ΠΑΑ

Μετά τα παραπάνω γίνεται στο σημείο αυτό η σύνδεση και ο συνδυασμός των δεικτών (άμεσων και έμμεσων) που έχουν προταθεί στο προηγούμενο Κεφάλαιο με τις υπάρχουσες σχετικές πληροφορίες και τα υφιστάμενα δίκτυα παρακολούθησης, ώστε να προκύψουν ρεαλιστικές και εφικτές προτάσεις παρακολούθησης.

Καταγράφεται στο σημείο αυτό η δυσκολία άμεσης και ακριβούς σύνδεσης αναμενόμενης επίπτωσης ανά κατηγορία δράσης και μετρούμενου δείκτη αφού στη διαμόρφωση της τιμής, του προφίλ και της εικόνας του δείκτη συμβάλλουν σε

διαφορετικό βαθμό και με διαφορετικό τρόπο περισσότερες από μια από τις προγραμματιζόμενες δράσεις, καθώς και οι υφιστάμενες δραστηριότητες. Ωστόσο, η παρακολούθηση των δεικτών, η κατανόηση και η ανάλυση των τάσεων τους σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα των δράσεων είναι δυνατό να δώσει αξιολογικά συμπεράσματα, ικανά να απαντήσουν στα ερωτήματα που αναφέρονται στην εισαγωγή του παρόντος Κεφαλαίου.

Το σύστημα παρακολούθησης διαμορφώνεται ανά περιβαλλοντική παράμετρο ως προς την οποία έχουν εκτιμηθεί οι πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα, Πανίδα

Η απογραφή και εκτίμηση της βιοποικιλότητας στην Κύπρο, σε εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη Διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της Άγριας Πανίδας, άρχισε το 1999, με την έναρξη της υλοποίησης του προγράμματος "Ειδικές Περιοχές Προστασίας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) στην Κύπρο" στα πλαίσια της εφαρμογής ειδικού, για το σκοπό αυτό, Προγράμματος "LIFE-TRITEΣ ΧΩΡΕΣ," με από κοινού χρηματοδότηση από την Κυπριακή Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στη φάση αυτή, έγινε η απογραφή των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I και των ειδών χλωρίδας και πανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας, 92/43/ΕΟΚ που απαντούν στην Κύπρο. Ετοιμάστηκε, επίσης, ο προκαταρκτικός εθνικός κατάλογος των υποψήφιων περιοχών οι οποίες δυνατό να αναγνωρισθούν ως κοινοτικού ενδιαφέροντος και να ενταχθούν στο ευρωπαϊκό δίκτυο "ΦΥΣΗ 2000".

Στη συνέχεια έγινε ο καταρτισμός του Καταλόγου Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (List of Sites of Community Importance), και ο ορισμός Τόπων Κοινοτικής Σημασίας ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Special Areas of Conservation) ενώ καθορίστηκαν οι δράσεις προτεραιότητας για τη διατήρηση ή/και αποκατάσταση των τύπων οικοτόπων και των ειδών των παραρτημάτων της Οδηγίας που υπάρχουν σ' αυτές, σε συνάρτηση με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει υποβάλει 39 περιοχές προς ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000, με έκταση σε εκτάρια των περιοχών Natura (SCI, SPA, SCI-SPA) ανέρχεται στα 167,562,00 Εκταρίων.

Μέχρι σήμερα υπήρχαν κάποιες μορφής διαχειριστικά σχέδια κυρίως για δασικές περιοχές όπως το δάσος Λεμεσού, τα δασικά πάρκα Αθαλάσσας και Κάβο Γκρέκο, το Εθνικό Πάρκο Τροόδους κλπ. Ωστόσο τα σχέδια αυτά δεν συνάδουν ούτε με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε με τις προδιαγραφές που θέτει η Κυπριακή νομοθεσία. Στα πλαίσια του χρηματοδοτικού μέσου της Ευρωπαϊκής Ένωσης LIFE – ΦΥΣΗ έχει ολοκληρωθεί το πρόγραμμα «Προστασία και Διαχείριση

Περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Κύπρο». Το εν λόγω πρόγραμμα προέβλεπε μεταξύ άλλων την ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για τέσσερις περιοχές που έχουν ήδη προταθεί προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ως υποψήφιες προς ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000. Σήμερα, εκπονούνται και Μελέτες Καταρτισμού Σχεδίων Διαχείρισης για άλλες 8 περιοχές στα πλαίσια της Μεταβατικής Διευκόλυνσης.

Επίσης, έχει δημιουργηθεί η Βάση Δεδομένων BIOCYPRUS. Η Βάση Δεδομένων BIOCYPRUS οργανώθηκε στο πρότυπο της αντίστοιχης Ελληνικής (BIOGREECE) με ορισμένες τροποποιήσεις ως προς τους πίνακες εισαγωγής των δεδομένων και με προσθήκη καταλόγων για τη συμπλήρωση των στοιχείων για τα επιπλέον είδη και τους τύπους οικοτόπων των περιοχών.

Άλλα, στοιχεία βιοποικιλότητας, υπάρχουν σποραδικά και διάσπαρτα σε διάφορες εκδόσεις ερευνητών, όπως Πρότυπα Δελτία Δεδομένων ορισμένων περιοχών, ψηφιακοί χάρτες οικοτόπων, σχετικές πληροφορίες στο Τμήμα Δασών. Εκτός από τα πιο πάνω, στοιχεία χλωρίδας υπάρχουν σε σχετικές βιβλιογραφικές πηγές όπως το «Flora of Cyprus (Meikle 1977, 1985)» ενώ πληροφορίες για την κατάσταση διατήρησης, το καθεστώς προστασίας, τον ενδημισμό, το ενδιαίτημα και τις απειλές υπάρχουν σε βάσεις δεδομένων όπως την Cyprus Flora (2007) από το πρόγραμμα Cyprus Flora (2006) και από το Κόκκινο Βιβλίο της κυπριακής χλωρίδας.

Με την ολοκλήρωση των Σχεδίων Διαχείρισης των Περιοχών Natura 2000, θα πρέπει να ενημερωθεί και η σχετικά βάση δεδομένων με τα αναλυτικά στοιχεία βιοποικιλότητας ανά τύπο οικοτόπου, και θα πρέπει οι Αρμόδιες Αρχές να την διατηρούν και να την ενημερώνουν σε τακτικά χρονικά διαστήματα.

Η τακτική ενημέρωση των παραπάνω στοιχείων θα δώσει απαντήσεις σε μια σειρά δεικτών που μπορεί να συνδέονται με τις δράσεις του ΠΑΑ:

- μεταβολή πληθυσμού ειδών χλωρίδας και πανίδας (κατά είδος, Ρυθμός μείωσης ή αύξησης των πληθυσμών των προστατευόμενων ειδών),
- μεταβολές βιοποικιλότητας
- μεταβολές εκτάσεων οικοτόπων κλπ.

Το είδος της ανάλυσης, είναι αυτό της σύγκρισης με την υφιστάμενη κατάσταση. Παρόλο που στο Κεφάλαιο εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δίνεται μια διάσταση στους προτεινόμενους δείκτες, εντούτοις το περιεχόμενο των δεικτών είναι κυρίως ποιοτικό και περιλαμβάνει σύνθετη πληροφορία και όχι απλές τιμές και μεταβολή αυτών.

Επιπλέον, από τους προταθέντες δείκτες στο προηγούμενο Κεφάλαιο προκύπτουν και μια σειρά δεικτών άμεσα ποσοτικοποιήσιμων που μπορούν να ενταχτούν στο σύστημα παρακολούθησης της ΣΠΕ και συνδέονται με αυτήν καθεαυτή την υλοποίηση των έργων των προβλεπόμενων παρεμβάσεων.

Υδατα

Σε σχέση με την παρακολούθηση των νερών στην Κύπρο, υπάρχει μια πληθώρα υφιστάμενων δικτύων παρακολούθησης που υλοποιούνται είτε σε παγκύπρια ή τοπική βάση. Τα προγράμματα αυτά, υλοποιούνται είτε προς εναρμόνιση προς συγκεκριμένες ευρωπαϊκές οδηγίες και αντίστοιχους Κυπριακούς Κανονισμούς, είτε για ερευνητικούς σκοπούς και σκοπούς των διαφόρων κρατικών υπηρεσιών.

Στα προγράμματα αυτά συμμετέχουν υπηρεσίες με κάποιο ιδιαίτερο ρόλο στην διαχείριση των νερών όπως είναι το Τμήμα Αναπτυξέως Υδάτων, το Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, το Τμήμα Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών, το Γενικό Χημείο του Κράτους, και οι Ιατρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας.

Στην παρούσα φάση, έχει ολοκληρωθεί και το Πρόγραμμα Παρακολούθησης των νερών στα πλαίσια εφαρμογής του Άρθρου 8 της Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά (2000/60/ΕΚ). Το πρόγραμμα αυτό, αποτελεί το επιστέγασμα σειράς δράσεων προς εντοπισμό την καταλληλότερων σημείων δειγματοληψίας, παραμέτρων προς ανάλυση, και επαρκούς συχνότητας συλλογής δειγμάτων για ανάλυση, με στόχο την παρακολούθηση και εκτίμηση των τάσεων της ποιοτικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων, και της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υπογείων υδάτων, σε όλα τα υδάτινα σώματα της Κύπρου. Προτείνεται όπως το πρόγραμμα αυτό σε συνδυασμό με το πρόγραμμα παρακολούθησης της νιτρορύπανσης, αξιοποιηθούν στα πλαίσια παρακολούθησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΑΑ στην περιβαλλοντική παράμετρο των νερών.

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων παρακολούθησης της Οδηγίας για τη ΣΠΕ και σε συνδυασμό με τα δύο υπάρχοντα δίκτυα θα πρέπει να προσδιορισθούν επακριβώς τα σημεία μέτρησης για τα επιφανειακά, υπόγεια, πόσιμα, και πιθανώς ακτές κολύμβησης που βρίσκονται σε υδάτινους φορείς που πρόκειται να επηρεαστούν από τις δράσεις των Μέτρων, καθώς επίσης και οι παράμετροι οι οποίες καταγράφονται.

Οι δείκτες που προτείνονται σε σχέση με αυτά τα σημεία μέτρησης και στις υδατικές λεκάνες που εφαρμόζονται δράσεις του ΠΑΑ είναι:

- ποιότητα υπογείων υδάτων

- ποιότητα επιφανειακών υδάτων
- ποιότητα πόσιμου νερού
- κατανάλωση νερού άρδευσης στις περιοχές εφαρμογής των δράσεων

Προτείνεται επίσης όπως δημιουργηθεί η υποδομή συνεχούς παρακολούθησης από πλευράς της Αρχής Διαχείρισης του ΠΑΑ, αυτών των μετρήσεων ώστε να αποτυπώνονται άμεσα οι τάσεις και οι αλλαγές στις παραμέτρους των μετρήσεων της ποιότητας των υδάτων και να γίνεται προσπάθεια να συνδέονται αυτές οι αλλαγές πιθανώς με την υλοποίηση ή λειτουργία των έργων του ΠΑΑ (υπόγεια, επιφανειακά και θαλάσσια ύδατα).

Η ανάλυση μπορεί να περιλαμβάνει ανάλυση των αλλαγών των δεικτών, αλλά και σύγκριση με σημεία αναφοράς εφόσον σε αρκετές περιπτώσεις (π.χ. επιφανειακά νερά) η παρακολούθηση της ποιότητας σε έναν αποδέκτη γίνεται σε περισσότερες από μια θέσεις.

Στα πλαίσια της εφαρμογής των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων (π.χ. ενισχύσεις προστασίας από τη νιτρορύπανση, βιολογική γεωργία κλπ) του ΠΑΑ οι τελικοί δικαιούχοι πρέπει να διατηρούν και στοιχεία που αφορούν στη χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών. Έτσι, τα στοιχεία αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό και με τις τιμές των δεικτών.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η ποιότητα των υδάτων επηρεάζεται από πολλές και διαφορετικές δραστηριότητες, οι οποίες μπορεί να λαμβάνουν χώρα και εκτός των ορίων της γεωγραφικής περιοχής εφαρμογής των δράσεων του εκάστοτε Μέτρου. Έτσι, προκειμένου οι δείκτες ποιότητας νερών να χρησιμοποιηθούν για αποτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των παρεμβάσεων του ΠΑΑ, θα πρέπει να συνδυάζονται και με άλλες ποιοτικές πληροφορίες (π.χ. στοιχεία για δραστηριότητες, παρεμβάσεις και έργα άλλων προγραμμάτων κλπ).

Ατμόσφαιρα – Κλιματικοί παράγοντες

Η παρακολούθηση και διαχείριση της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα στην Κύπρο γίνεται μέσα από τις πρόνοιες του περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα Νόμου του 2002 (Ν. 188(I)/2002) και τεσσάρων σειρών Κανονισμών που καθορίζουν όρια ποιότητας ατμοσφαιρικού αέρα για συγκεκριμένους ρύπους.

Αρμόδιο Υπουργείο για εφαρμογή του πιο πάνω Νόμου και Κανονισμών είναι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας και ειδικότερα του Κλάδου Ποιότητας Αέρα, το οποίο έχει και την

απαραίτητη υποδομή, την αναγκαία τεχνογνωσία, την εμπειρία και τον εξοπλισμό για εφαρμογή της πιο πάνω Νομοθεσίας.

Το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας προβαίνει από το 1991 σε μετρήσεις ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα σε διάφορα σημεία της Κύπρου, με τη βοήθεια Κινητών Μονάδων που είναι πλήρως εξοπλισμένες με αυτόματα όργανα συνεχούς μέτρησης διαφόρων ρύπων. Μέχρι το 2006 το δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα αποτελείτο από 4 σταθμούς και το 2006 επεκτάθηκε με άλλους 5 που εγκαταστάθηκαν εντός του 2006. Αυτή η επέκταση έγινε στα πλαίσια της Προενταξιακής βοήθειας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επτά από τους εννέα σταθμούς βρίσκονται εντός αστικών ζωνών, ένας βρίσκεται σε βιομηχανική ζώνη, ενώ ο τελευταίος σταθμός, ο σταθμός της Αγίας Μαρίνας του Ξυλιάτου, βρίσκεται σε ορεινή τοποθεσία μακριά από οποιοσδήποτε βιομηχανικές και αστικές πηγές. Ο σταθμός αυτός βρίσκεται μεταξύ των χωριών Αγίας Μαρίνας και Ξυλιάτου στη Λευκωσία και είναι σταθμός μέτρησης του επιπέδου συγκεντρώσεων βάσης. Αυτές οι μετρήσεις είναι ενδεικτικές των αερομεταφερόμενων ρύπων στην Κύπρο από άλλες χώρες, όπως και της προστασίας της βλάστησης και των οικοσυστημάτων.

Ο σταθμός αυτός, θα πρέπει να μελετηθεί και να εκτιμηθεί στο κατά πόσο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για την εκτίμηση των θετικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των δράσεων του ΠΑΑ.

Ο μόνος δείκτης παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας που προτείνεται σχετίζεται με τη πιθανή λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και είναι:

- Οι εκπομπές αερίων ρύπων

Για τους κλιματικούς παράγοντες προτείνεται η χρήση του δείκτη:

- συνεισφορά στη βελτίωση των κλιματικών παραγόντων

ο οποίος θα πρέπει να στηρίζεται σε εκτιμήσεις της συνεισφοράς των ποσοτικοποιημένων σχετικών δράσεων του ΠΑΑ και συγκεκριμένα στην μεταβολή του δασικού δυναμικού της Κύπρου

Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία

Δεν προτείνονται δείκτες παρακολούθησης των δυσμενών επιπτώσεων στην παράμετρο αυτή. Ως δείκτης έμμεσης παρακολούθησης της επιτυχίας του ΠΑΑ, με έμμεση σχέση με την περιβαλλοντική αναβάθμιση της υπαίθρου, προτείνεται όπως αξιοποιηθούν οι Απογραφές του Τμήματος Στατιστικής σε σχέση με τον πληθυσμό στις ορεινές περιοχές, η ηλικιακή σύνθεση και ποσοστά ανδρών / γυναικών του πληθυσμού, και ο αριθμός των κατοίκων που ασχολούνται με την γεωργία.

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Στην περιβαλλοντική παράμετρο ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ προτείνεται να παρακολουθούνται οι αλλαγές στις χρήσεις γης (π.χ. μέσα από τα στοιχεία του CORINE LAND COVER που χειρίζεται η Υπηρεσία Περιβάλλοντος και αεροφωτογραφήσεις, αλλά κυρίως από στοιχεία δράσης «Παραγωγή γεωγραφικής βάσης δεδομένων που περιλαμβάνει χαρτογράφηση δασικής γης, πυκνότητα βλάστησης, εκτίμηση δασικής βιομάζας) καθώς και οι μεταβολές της αξίας της γης σε περιοχές.

Έδαφος

Ο Κλάδος Χρήσης Γης και Ύδατος του Τμήματος Γεωργίας καλύπτει δραστηριότητες που αφορούν την ταξινόμηση και χαρτογράφηση των εδαφών για γεωργικούς σκοπούς. Συμβουλεύει τους χρήστες της γης για την καταλληλότητα της και για τα μέτρα που επιβάλλεται να ληφθούν ως και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των χημικών αναλύσεων του εδάφους. Προς τούτο υπάρχουν χάρτες χρήσης γης που καλύπτουν διάφορες περιοχές της Κύπρου. Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, χειρίζεται και από το Πρόγραμμα Δράσης για τις ευαίσθητες από την νιτρορύπανση περιοχές θέματα όπως Χρήση Λιπασμάτων, Αποθήκευση - Διακίνηση Λιπασμάτων, Χρήση κτηνοτροφικών αποβλήτων, Παρακολούθηση και έλεγχο, την διενέργεια δειγματοληψιών και σχετικών αναλύσεων φύλλων και εδάφους, και την λίπανση των καλλιεργειών.

Επίσης στο CORINE Land Cover που χειρίζεται η Υπηρεσία Περιβάλλοντος καταγράφονται οι αλλαγές των χρήσεων γης στο σύνολο της χώρας, ανά δεκαετία.

Στην περιβαλλοντική παράμετρο ΕΔΑΦΟΣ, προτείνεται να παρακολουθούνται οι αλλαγές στις χρήσεις γης (όπως και παραπάνω στα Υλικά Περιουσιακά Στοιχεία) και επίσης να καταγράφονται αυτές κατά την υλοποίηση των παρεμβάσεων υποδομών, ώστε από τα αποτελέσματα των καταγραφών αυτών να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των μέτρων αντιμετώπισης.

Ο προτεινόμενος δείκτης είναι:

- Μεταβολή στις χρήσεις γης

Πολιτιστική Κληρονομιά

Στην περιβαλλοντική παράμετρο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς χρησιμοποιείται ως στοιχείο παρακολούθησης η αλλαγή των στοιχείων της πολιτιστικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Τοπίο

Το περιβαλλοντικό θέμα ΤΟΠΙΟ μπορεί να παρακολουθείται μέσω του προτεινόμενου δείκτη:

- Βαθμός μεταβολής τοπίου

Άλλα Στοιχεία Παρακολούθησης

Προς παρακολούθηση για πρόληψη των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον που μπορούν να προκύψουν από την μη ικανοποιητική επεξεργασία των αποβλήτων σε μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες (IPPC), προτείνεται όπως παρακολουθείται και αξιολογείται το σύστημα παρακολούθησης που εφαρμόζει η Υπηρεσία Περιβάλλοντος των εκροών των μονάδων που θα ενισχύονται σε σχέση με το οργανικό και μικροβιολογικό φορτίο, αλλά και τις συγκεντρώσεις σε θρεπτικά.

9. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

9.1. Μελέτες έργων από Εφαρμογή Δράσεων ΠΑΑ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται οι αναγκαίες πρόσθετες βασικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες θα πρέπει να εκπονούνται πριν την έγκριση των έργων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Προκειμένου τα επιμέρους έργα να ωριμάσουν και να είναι έτοιμα προς ένταξη και χρηματοδότηση στα πλαίσια του ΠΑΑ, απαιτείται να γίνουν μια σειρά μελετών, οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος των έργων και σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία και τις απαιτούμενες διαδικασίες (μελέτες όπως ΜΕΕΠ, ΠΕΕΠ, ΙΡΡC όπου εφαρμόζει, εγκρίσεις και απαιτούμενες άδειες όπως Πολεοδομική, Οικοδομής, Απόρριψης Αποβλήτων, λειτουργίας από Κτηνιατρείο, από το Τμήμα Επιθεωρήσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κτλ). για την υλοποίηση των έργων αυτών.

Τα σημαντικότερα είδη έργων που προβλέπεται να υλοποιηθούν κάτω από ορισμένα Μέτρα/δράσεις στο πλαίσιο του ΠΑΑ περιλαμβάνουν υλοποίηση έργων υποδομής, όπως:

- αναβάθμιση δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωση πολιτιστικής δομής (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, πολιτιστικά κέντρα, πολυδύναμα και πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί κλπ.)
- παρεμβάσεις σε δευτερεύοντες επαρχιακούς δρόμους
- ίδρυση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων
- εκσυγχρονισμό και αναδιάρθρωση γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (εισαγωγή νέας τεχνολογίας)
- Εγγειοβελτιωτικές παρεμβάσεις, κατασκευή, ή βελτίωση της ακίνητης περιουσίας, (καινούργια υποστατικά για αγελαδοτροφία, αιγοπροβατοτροφία, πτηνοτροφία κονικλοτροφία.)
- Κατασκευή έργων υποδομής και ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης για εκσυγχρονισμό, και περιβαλλοντική αναβάθμιση των χοιροστασίων, βουστασίων, και πτηνοσφαγείων.

- Κτιριακές εγκαταστάσεις, δεξαμενές και συναφή εξοπλισμό συγκέντρωσης ομογενοποίησης λυμάτων κλπ. χοιροστασίων/ βουστασίων. Μηχανήματα διασκορπισμού στα χωράφια στερεών/υγρών αποβλήτων, Εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής βιολογικής επεξεργασίας λυμάτων (αερόβιας ή αναερόβιας με παραγωγή βιοαερίου). Εγκαταστάσεις και εξοπλισμό εφαρμογής τριτοβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων.
- Ίδρυση νέων ή εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μονάδων (γαλακτοκομικών προϊόντων, μελιού, ελαιοτριβείων, επεξεργασίας αποβλήτων ελαιοτριβείων, αποπυρήνωσης, τοπικών οινοποιείων και μεταποίησης οινοποιήσιμων ποικιλιών σταφυλιών, συσκευασίας κλπ μπανανών, οπωροκηπευτικών, πατάτας και προϊόντων βιολογικής παραγωγής, ανθέων, αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, παραγωγής ζωοτροφών, συσκευασίας /ι επεξεργασίας αυγών, σφαγείων πουλερικών, τεμαχισμού κρέατος πουλερικών, σφαγείων για βοοειδή, σφαγείων κουνελιών, τεμαχισμού κρέατος και παραγωγής κρεατοπαρασκευασμάτων, αλευρόμυλων, συγκομιδής και μεταποίησης ξύλου πριν από τη βιομηχανική μεταποίηση του, κλπ.
- Προγραμματισμένα/ εγκριθέντα έργα υποδομής σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες και έργα εξωραϊσμού
- Δημιουργία Κέντρων Επισκεπτών, νέων και αναβάθμιση υφισταμένων εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων
- Υλοποίηση έργων υποδομής και δράσεων με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό
- Δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση/ τοποτέχνηση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα και πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί. Δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση της υποδομής για στέγαση υπηρεσιών απασχόλησης
- Ανάπλαση δημοσίων χώρων, αισθητική αποκατάσταση όψεων κτιρίων. Έργα Κυκλοφοριακής Διαχείρισης, Δημιουργία Εργαστηρίων Παραδοσιακών Προϊόντων, Ξενώνων (Αγροτουρισμός), Χώρων Εκπαίδευσης, Πολιτιστικής και Διοικητικής Υποδομής
- Ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα

Για πολλά από τα έργα αυτά απαιτείται πριν την έναρξη και κατά τη φάση του λειτουργικού σχεδιασμού του Έργου, η υλοποίηση όλων των επί μέρους κύριων και υποστηρικτικών μελετών με τα αντίστοιχα στάδιά τους και διαδικασίες που αφορούν (και ανάλογα με το είδος των έργων), όπως:

- Μελέτη Οικονομικής Σκοπιμότητας, εφόσον απαιτείται
- Αναγνωριστική Γεωλογική Μελέτη, εφόσον απαιτείται
- Αναγνωριστική Γεωργική Μελέτη, ή στοιχεία αυτής, εφόσον απαιτείται
- Στοιχεία Υδρολογικής Μελέτης, εφόσον απαιτείται
- Σχέδιο άρδευσης
- Αναγνωριστική Μελέτη Οδοποιίας, εφόσον απαιτείται
- Προκαταρκτική Έκθεση Επιπτώσεων στο Περιβάλλον(ΠΕΕΠ), εφόσον απαιτείται από τις κείμενες διατάξεις.
- κλπ.

Στο γεωμετρικό σχεδιασμό του Έργου, θα πρέπει να περιλαμβάνονται οι επί μέρους κύριες και υποστηρικτικές μελέτες με τα αντίστοιχα στάδιά τους και διαδικασίες:

- Προμελέτες και Οριστικές μελέτες (γεωλογικές, υδρολογικές, υδραυλικές κλπ)
- Προμελέτη των αντίστοιχων έργων για αποχέτευση – αποστράγγιση ομβρίων.
- Μελέτη Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Πριν το λειτουργικό σχεδιασμό των έργων προκειμένου για Μελέτες Εγγειοβελτιωτικών έργων απαιτείται αρχικά η περιγραφή των περιβαλλοντικών δεδομένων. Για Υδρολογικές μελέτες λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία υδρολογικών και μετεωρολογικών σταθμών της περιοχής καθώς και οι διατάξεις για τους υδατικούς πόρους της περιοχής.

Μετά την υλοποίηση των μελετών και του σταδίου γεωμετρικού σχεδιασμού, το έργο θα μπορεί να προχωρήσει σε ένταξη.

Κατά περίπτωση είναι δυνατόν να απαιτείται και η εκτέλεση ερευνητικών προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα η εκπόνηση προγραμμάτων παρακολούθησης παραμέτρων του περιβάλλοντος στα νερά, στο έδαφος ή στους βιοτόπους.

Για ορισμένες δράσεις απαιτούνται συγκεκριμένες μελέτες και εκθέσεις όπως:

- Απλοποιημένα Σχέδια Βελτίωσης (χωρίς να απαιτείται η ανάλυση κόστους - οφέλους) στο οποίο να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις βελτιώνουν την συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης και εξυπηρετούνται οι στόχοι του μέτρου (121-1.5.1)
- Ολοκληρωμένες Μελέτες Οικονομικής Βιωσιμότητας (απόδειξη Οικονομικής Βιωσιμότητας της επένδυσης μέσα από ανάλυση κόστους - οφέλους) (121 - 1.5.1).
- Για υφιστάμενα χοιροστάσια θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι με την αποπεράτωση/ ολοκλήρωση της συγκεκριμένης επένδυσης θα ικανοποιούνται τα ελάχιστα, με βάση τη σχετική νομοθεσία, κριτήρια σε ότι αφορά το περιβάλλον.
- Εφαρμογή του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής
- Τεχνοοικονομικές Μελέτες

Ειδικά οι προτάσεις από ΟΤΔ (LEADER) που στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές και που υποβάλλονται στην Τεχνική Επιτροπή Αξιολόγησης, θα πρέπει να εξετάζονται και υπό το πρίσμα περιβαλλοντικών επιπτώσεων και κατά πόσον μια ΣΜΠΕ θα είναι ενδεχόμενα αναγκαία.

9.2. Άλλες Προτεινόμενες Μελέτες - Έρευνες

Στο κείμενο που ακολουθεί αναφέρονται συγκεκριμένες μελέτες /ενέργειες που, υλοποιούμενες πριν από την ένταξη ορισμένων έργων, θα ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των έργων, αλλά και θα συμβάλλουν στην παρακολούθηση του ΠΑΑ και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Συγκεκριμένα, προτείνεται η υλοποίηση των παρακάτω:

- Συμπλήρωση των Διαχειριστικών Σχεδίων των περιοχών που εντάσσονται στο δίκτυο «Φύση 2000» εφόσον πολλά μέτρα αναφέρονται στον ρόλο των δασών και γεωργικών περιοχών στην ενίσχυση και διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Οριστική μελέτη παραδοσιακών ποικιλιών αμπελιών και παραδοσιακών φυλών ζώων (ντόπιες αγελάδες και κυπριακά παχύουρα πρόβατα). Καθορισμός αριθμού και χώρου και εκτάσεων που βρίσκονται οι ποικιλίες αυτές.

- Καθορισμός περιοχών στις οποίες η γεωργία συνδέεται με υψηλή βιοποικιλότητα (περίπου το 12% της συνολικής έκτασης της Κύπρου) ώστε στις περιοχές αυτές να αποφεύγεται η δάσωση της γεωργικής γης. Συγκεκριμένα στοιχεία για τις περιοχές αυτές δεν υπάρχουν και συνεπώς δεν μπορεί να περιγραφεί η υφιστάμενη κατάσταση και να καθοριστούν στόχοι. Θα πρέπει με τη νέα απογραφή γεωργίας να ληφθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία έτσι που να δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας βάσης δεδομένων και κατά συνέπεια ελέγχου των γεωργικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με υψηλή βιοποικιλότητα. Αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκπόνηση των μέτρων του ΠΑΑ για να μην υπάρξουν προβλήματα στον προγραμματισμό και την εφαρμογή. Κατά συνέπεια οι δραστηριότητες μέσω του ΠΑΑ θα καταγράφονται και όταν υπάρχουν τα δεδομένα μέσω της απογραφής θα μπορεί να γίνει σχετική σύγκριση.
- Μελέτη και ενέργειες για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την Νιτρορύπανση στις έξι ευαίσθητες ζώνες (Υπουργικό Διάταγμα), με ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές καλλιέργειας πατάτας, καθώς και ανανέωση των δεδομένων για τον δείκτη αξιολόγησης της ποιότητας νερού (πλεόνασμα αζώτου υπολογιζόμενο σε κιλά ανά εκτάριο).
- Μελέτη για την συγκέντρωση φωσφόρου και φυτοφαρμάκων στις ορεινές – ημιορεινές περιοχές όπου καλλιεργούνται τα οινοποιήσιμα αμπέλια και στις παραθαλάσσιες όπου καλλιεργούνται τα εσπεριδοειδή και οι πατάτες. Αυτό κρίνεται αναγκαίο εφόσον προβλέπεται συνέχιση εφαρμογής αγροπεριβαλλοντικών προγραμμάτων στη νέα προγραμματική περίοδο με στόχο την περαιτέρω μείωση στη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών.
- Θα απαιτηθούν ενέργειες για συνεργία με την Αρχή που διαμορφώνει / σχεδιάζει το Πρόγραμμα Μέτρων στα πλαίσια της εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/EK) για μεγιστοποίηση του ρόλου που το ΠΑΑ θα μπορεί να διαδραματίσει στην μείωση των πιέσεων στα νερά από αγροτικές δραστηριότητες και στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις έξι ευαίσθητες ζώνες για τη νιτρορύπανση.
- Ενέργειες για εφαρμογή σε όλες τις υφιστάμενες και επηρεαζόμενες μονάδες που εμπίπτουν στα πλαίσια του νόμου (εντατική εκτροφή πουλερικών και χοιροτροφικές μονάδες που είναι ιδιαίτερα ρυπογόνες) του ολοκληρωμένου συστήματος χορήγησης αδειών (Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων, Άδεια Εκπομπής Αέριων Αποβλήτων, Άδεια Διαχείρισης

Αποβλήτων) σύμφωνα με την Οδηγία Αρ. 96/61/ΕΕ, σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης, γνωστής ως Οδηγία IPPC και του Νόμου Αρ. 56(Ι)/2003.

- Μελέτη εκτίμησης συνολικών ποσοτήτων αμμωνίας που παράγεται από τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και τα απόβλητα τους και για το υποξείδιο του αζώτου που παράγεται από τη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων στη γεωργία και από την καύση αγροτικών υπολειμμάτων.
- Ενέργειες και συνεργία του ΠΑΑ και παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για Ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) για εξάλειψη των εμποδίων στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και ενίσχυση όλων των μορφών ΑΠΕ που ήδη προσφέρονται στην Κύπρο (αιολικής, ηλιακής, βιομάζας και φωτοβολταϊκών).
- Ετοιμασία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την καταπολέμηση της απερίημωσης (προκήρυξη αρ. 3/2007). Το Σχέδιο αυτό θα συνεισφέρει σημαντικά στο θέμα διάβρωσης των εδαφών και στους παράγοντες (έντονες βροχοπτώσεις, μεγάλες κλίσεις, πυρκαγιές, εγκατάλειψη της καλλιεργήσιμης γης και σε μικρότερο βαθμό η υπερβόσκηση ή και το είδος των φυτών που καλλιεργούνται) που συντείνουν στο φαινόμενο αυτό ιδιαίτερα στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Επιπλέον πέρα από τις θεσμοθετημένες υποχρεωτικές έρευνες, μελέτες και ενέργειες, όπως περιγράφηκαν συνοπτικά παραπάνω υπάρχουν και μια σειρά από υποχρεώσεις, που απορρέουν από τις απαιτήσεις παρακολούθησης των δράσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

- Μελέτη για τη Δημιουργία Ενιαίου Συστήματος Παρακολούθησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον του ΠΑΑ. Με βάση την ανάλυση των απαιτήσεων για παρακολούθηση μέσω συγκεκριμένων δεικτών και σύμφωνα με τις απαιτήσεις των Ευρωπαϊκών Κανονισμών, ειδικά για τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα και λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη στοιχείων για την παρακολούθηση των επιπτώσεων του ΠΑΑ προτείνεται η υλοποίηση Μελέτης για τη Δημιουργία Ενιαίου Συστήματος Παρακολούθησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον του ΠΑΑ. Σημειώνεται ότι υφιστάμενα δίκτυα παρακολούθησης (κυρίως του Τμήματος Ανάπτυξης Υδάτων, του Τμήματος Γεωλογικής Επισκόπησης (νιτρικά), του Γενικού Κρατικού Χημείου, του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών, για τα ύδατα, του Τμήματος Δασών κ.α. καθώς και του Υπουργείου Εργασίας αναφορικά με την ατμόσφαιρα) καλύπτουν μεγάλο

μέρος από τις παραμέτρους των δεικτών που έχουν τεθεί. Ελλείμματα στο σύνολο των δεικτών θα πρέπει να καλυφθούν. Το αντικείμενο της μελέτης μπορεί να περιλαμβάνει ενδεικτικά:

- ο Αναλυτική καταγραφή των υφισταμένων δικτύων παρακολούθησης, καθώς και των προγραμμάτων παρακολούθησης από τα διάφορα Τμήματα
- ο Καταγραφή των απαιτήσεων που προκύπτουν από τις δράσεις του ΠΑΑ (κυρίως από τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα)
- ο Γεωγραφικός προσδιορισμός αναγκών παρακολούθησης (διαπιστωμένες πιέσεις, νέες ανάγκες)
- ο Σχεδιασμός προγράμματος παρακολούθησης
- ο Προτάσεις ενοποίησης παρακολούθησης των περιβαλλοντικών δεικτών που αφορούν τις δράσεις του ΠΑΑ.

10. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η πλέον σημαντική δυσκολία που ανέκυψε κατά την εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) ήταν το αυστηρά περιορισμένο χρονοδιάγραμμα για την εκτέλεση της μελέτης. Η δυσκολία μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό από την έγκαιρη παραχώρηση βοηθητικού υλικού και στοιχείων τόσο από την αναθέτουσα αρχή όσο και από άλλες υπηρεσίες.

Να σημειωθεί επίσης ότι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 βρίσκεται ακόμη υπό εξέλιξη πράγμα που δυσκόλεψε την οριστικοποίηση της ΣΜΠΕ.

Αξίζει να ληφθεί υπόψη ότι η ΣΜΠΕ αποτελεί μια σχετικά πολύ νέα μορφή περιβαλλοντικής μελέτης/διαδικασίας, αφού ενσωματώθηκε στην κυπριακή νομοθεσία πολύ πρόσφατα με την Νόμο 102(Ι)/2005 «Νόμος που προβλέπει για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον ορισμένων σχεδίων και/ή προγραμμάτων». Η έλλειψη αναλυτικών προδιαγραφών, συνήθους πρακτικής εκπόνησης παρομοίων μελετών και πρακτικής ελέγχου καλύφθηκε με την αναφορά σε παρόμοιες εφαρμογές αλλού και ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Σε αυτό συντέινε και το γεγονός ότι τα κύρια μέλη της ομάδας έχουν εκπονήσει στο πρόσφατο παρελθόν παρόμοιες μελέτες περιβαλλοντικές στρατηγικής πράγμα που βοήθησε στην εκπόνηση και της παρούσας ΣΜΠΕ.

Εκτιμάται ότι η ΣΜΠΕ όπως έχει εκπονηθεί καλύπτει σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό όλες τις τυπικές απαιτήσεις της νομοθεσίας και της σχετικής Οδηγίας και αντιμετωπίζει όλες τις ουσιαστικές ανάγκες του ΠΑΑ και των επιπτώσεων του στο περιβάλλον.

11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία στα Αγγλικά

1. A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, Office of the Deputy Prime Minister, 2005
2. Bathing Waters Quality in Cyprus Annual Report for the 2006 Bathing Season Under Art. 13 of the Bathing Water Quality Directive (76/106/EEC), Ministry of Agriculture, Natural Resources and Environment & Ministry of Health, 2006
3. CORINE Land Cover 2000 (CLC2000) Cyprus, Grant Agreement Ref. No. 3412-B2004.EEA.51822, Final Report, Ministry of Agriculture, Natural Resources and Environment, 2005
4. Current status of Renewables in Cyprus (Presentation), Christodoulos Pharconides Renewable Energy Systems Engineer, Energy Officer, Cyprus Institute of Energy, 2006
5. Cyprus National Programme Report 2006 in accordance with the National Emission Ceilings Directive 2001/81/EC, Ministry of Labour and Social Insurance, Department of Labour Inspection, 2006
6. Development of Strategic Environmental Assessment (SEA) Methodologies for Plans and Programmes in Ireland (2001-DS-EEP-2/5), Synthesis Report, Environmental Protection Agency, 2003
7. Handbook on Sea for Cohesion Policy 2007 - 2013, Greening Regional Development Programmes Network, 2006
8. LRTAP Informative Inventory Report of Cyprus, Ministry of Labour and Social Insurance, Department of Labour Inspection, 2007
9. National Reform Programme of Cyprus Progress Report, Ministry of Finance, 2006
10. Questionnaire relating to the implementation of the Directive 96//61//EC concerning Integrated Pollution and Prevention Control (IIPPC) 2003-2005, Ministry of agriculture, natural resources and environment, Ministry of Labour and social insurance, 2006

Βιβλιογραφία στα Ελληνικά

11. Αιολική Ενέργεια στην Κύπρο (Παρουσίαση), Σόλων Κασίνης Διευθυντής Υπηρεσίας Ενέργειας, Υπουργείο Εμπορείου Βιομηχανίας και Τουρισμού, 18 Ιουνίου 2007

12. Αξιοποίηση της Λάσπης Αποχετευτικών Συστημάτων, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, 2006
13. Ανασκόπηση Δασικών Πυρκαγιών για την Επταετία 2000 – 2006, Τμήμα Δασών
14. Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος I, Γενικά Δημογραφικά Χαρακτηριστικά, Στατιστική Υπηρεσία, 2004
15. Απογραφή Πληθυσμού 2001, Τόμος II, Στοιχεία Κατά Επαρχία, Δήμο / Κοινότητα, Στατιστική Υπηρεσία, 2004
16. Διάταγμα με βάση το άρθρο 7(2)(ε) του νόμου Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμοι, «Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής για Περιορισμό της Νιτρορύπανσης»
17. Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα Κύπρου, Τμήμα Δασών
18. Έκθεση Κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των αέριων εκπομπών της Κύπρου 2003 – 2005, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας, 2006
19. Επιχειρησιακό πρόγραμμα αειφόρος ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα 2007 – 2013, Μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον, Κυπριακή Δημοκρατία, Γραφείο Προγραμματισμού
20. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007 – 2013, Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ανάπτυξης, ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, 2006
21. Ετήσια Έκθεση του Τμήματος Γεωργίας για το 2006, Τμήμα Γεωργίας, 2006
22. Ετήσια Έκθεση Υπουργείου Εμπορείου Βιομηχανίας και Τουρισμού για το 2006, Υπουργείο Εμπορείου Βιομηχανίας και Τουρισμού, 2006
23. Εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 Σχετικά με την Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Ορισμένων Σχεδίων και Προγραμμάτων
24. Η Γεωλογία της Κύπρου, Δελτίο Αρ.10, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης, 2002
25. Η χρήση ανακυκλωμένου νερού στη γεωργία (Ενημερωτικό Έντυπο), Τμήμα Γεωργίας, Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, Υπηρεσία Περιβάλλοντος, 2005
26. Κριτήρια και Δείκτες για Αειφόρο Διαχείριση των Κυπριακών Δασών, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Δασών, 2006

27. Μελέτη Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από την Υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2007 -2013, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών, 2006
28. Νομικό Πλαίσιο Βιολογικής Γεωργίας (Ο Περί Βιολογικής Παραγωγής Νόμος 160(Ι) του 2001 και οι σχετικοί Κανονισμοί Κ.Δ.Π. 506/2001)
29. Ο νόμος περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και / ή Προγράμματα του 2005 (Ν.102(Ι)/2005)
30. Περίληψη Σχεδίου Δράσης για ΑΠΕ, Υψηροσία Ενέργειας
31. Πρόγραμμα δράσης για τις ευαίσθητες από τη νιτρορύπανση περιοχές (Ενημερωτικό Έντυπο), Τμήμα Γεωργίας, 2006
32. Στρατηγική Διαχείρισης Αποβλήτων, Εκτελεστική Περίληψη, Κυπριακή Δημοκρατία, 2004
33. Στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013, Ελλάδα, 2007
34. Στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδας – Κύπρου, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Υ.Δ. Π.Κ.Π. Interreg III, Ευρωπαϊκή Ένωση Γενική Διεύθυνση Reggιο, 2007
35. Στρατηγική Τουριστικής Ανάπτυξης 2003 -2010, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
36. Σχέδιο Χορηγιών για Ενθάρρυνση της Αξιοποίησης της Βιομάζας (2007-2008) για Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα Καθώς και Φορείς που Ασκούν Οικονομική Δραστηριότητα, Επιτροπή Διαχείρισης Ειδικού Ταμείου Α.Π.Ε. και ΕΞ.Ε., 2007
37. Σχέδιο ενθάρρυνσης ηλεκτροπαραγωγής από βιομάζα και βιοαέριο από χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, Επιτροπή Διαχείρισης Ειδικού Ταμείου Α.Π.Ε. και ΕΞ.Ε., 2007
38. Ενέργεια στην Κύπρο, Στόχοι και Άξονες Πολιτικής (παρουσίαση) Σ. Κάσινης, Διευθυντής Υψηροσίας Ενέργειας, Ιούλιος 2006

Ιστοσελίδες

39. Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών: <http://www.ari.gov.cy/>
40. Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού:
<http://www.visitcyprus.biz/ctoweb/ctowebtradesection.nsf/MenuLeft?OpenForm>

41. Στατιστική Υπηρεσία:

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

42. Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων:

http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

43. Τμήμα Γεωργίας:

http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument

44. Τμήμα Δασών:

http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/DMLindex_gr/DMLindex_gr?OpenDocument

45. Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας: <http://www.airquality.dli.mlsi.gov.cy/>

46. Υπηρεσία Περιβάλλοντος:

http://www.moa.gov.cy/moa/agriculture.nsf/environment_gr/environment_gr?OpenDocument

47. Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος:

http://www.moa.gov.cy/moa/agriculture.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

48. Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού:

http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument

12. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Κατάλογος με τα σημαντικότερα νομοθετικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα αντίστοιχα της Κυπριακής Νομοθεσίας σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος

1. Διεθνές και Κοινοτικό περιβαλλοντικό θεσμικό πλαίσιο

Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα

- Σύμβαση για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας ως ενδιαιτήματος για τα υδρόβια πουλιά (1971) – Διεθνής Σύμβαση Ramsar
- Σύμβαση Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης
- Σύμβαση Βόννης
- Οδηγία 92/43/ΕΕ «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως της άγριας πτηνοπανίδας»

Κλιματολογικές αλλαγές

- Πρωτόκολλο του Κιότο
- Οδηγία 2003/87/ΕΚ «Θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας»

Ατμοσφαιρικό περιβάλλον

- Οδηγία 96/62/ΕΕ του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1996 «οδηγία πλαίσιο για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα»
- Οδηγία 1999/30/ΕΕ «σχετικά με τις οριακές τιμές SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀ και Pb στον αέρα του περιβάλλοντος»
- Οδηγία 2000/69/ΕΕ «οριακές τιμές βενζολίου και μονοξειδίου του άνθρακα στον αέρα του περιβάλλοντος»
- Οδηγία 2002/3/ΕΕ «σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα»
- Οδηγία 2004/107/ΕΚ «σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα»
- Οδηγία 2003/87/ΕΚ «σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας- Τροποποίηση της Οδηγίας 96/61/ΕΚ»
- Οδηγία 2001/81/ΕΚ «σχετικά με εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους». Χαράζει τη βασική στρατηγική και τους στόχους της όσον αφορά την μείωση των αερίων εκπομπών για την περίοδο 2000-2030. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τους αέριους ρύπους NO_x, NMVOCs, SO₂, NH₃, PM₁₀ και PM_{2,5}.

Θόρυβος

- Οδηγία 2002/49/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002 «σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου»

Έδαφος

- Υπό έκδοση Οδηγία Πλαίσιο της ΕΕ για τα Εδάφη (COM(2002)179)
- Οδηγία 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα»
- Οδηγία 99/31/ΕΚ «για την υγειονομική ταφή»
- Οδηγία 2006/12/ΕΚ «περί των στερεών αποβλήτων»

Νερά

- Οδηγία 2000/60 (L 327 της 22/12/2000) «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων»
- Οδηγία 2006/118/εκ L 372/19 «προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση»
- Οδηγία 91/271/ΕΟΚ (L35 της 30.5.1991) «Για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων»
- Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (L35 της 31.12.1991) «Προστασία υδάτων από νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης»
- Οδηγία 90/415/ΕΟΚ (L219 της 14.8.1990) «Τροποποίηση του Παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 86/280/ΕΟΚ σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον Κατάλογο Ι του Παραρτήματος της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 90/154/ΕΟΚ «Τροποποίηση της 76/464»
- Οδηγία 88/347/ΕΟΚ (L 158 της 25.6.1988) «Τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 86/280/ΕΟΚ σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον Κατάλογο Ι του Παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 88/347/ΕΟΚ (L 158 της 25.6.1988) «Τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 86/280/ΕΟΚ σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο Ι του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 86/280/ΕΟΚ (L 181 της 4.7.1986) «Σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο Ι του παραρτήματος της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 86/280/ΕΟΚ (L 181 της 4.7.1986) «Σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο Ι του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 86/280/ΕΟΚ (L 181 της 4.7.1986) «Σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικινδύνων ουσιών που υπάγονται στον Κατάλογο Ι του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.»
- Οδηγία 80/778/ΕΟΚ (L 229 της 30.8.1980) «Οδηγία του Συμβουλίου της 15.7.1980 περί της ποιότητας του πόσιμου νερού»
- Οδηγία 78/659/ΕΟΚ (L 222 της 14.8.1978) «Περί της ποιότητας των γλυκών υδάτων που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως για τη διατήρηση της ζωής των ιχθύων»
- Οδηγία 76/464/ΕΟΚ (L 123 της 18.5.1976) «Περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας.»
- Οδηγία 75/440/ΕΟΚ (L 194 της 25.5.1975) «Περί απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων επιφάνειας που προορίζονται για την παραγωγή πόσιμου. Ύδατος.

Τοπίο

- Οδηγία 92/43/ΕΕ «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»

Ασφάλεια και Υγεία

- 1999/519/EK Σύσταση του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 1999 «περί του περιορισμού της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία(0Hz-300GHz)»

2. Κυπριακό νομοθετικό πλαίσιο σχετικό με το περιβάλλον

Ενοποιημένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης

- Ο περί Κοινοτικού Συστήματος Απονομής Οικολογικού Σήματος Νόμος (Αρ.189(I)/2004)
- Ο περί Εκούσιας Συμμετοχής Οργανισμών σε Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου Νόμος (Αρ.122(I)/2004)
- Ο περί της Ολοκληρωμένης Πρόληψης και Ελέγχου της Ρύπανσης Νόμος (Αρ.56(I)/2003)
- Ο περί Τυποποίησης, Διαπίστευσης και Τεχνικής Πληροφόρησης Νόμος (Αρ.156(I)/2002)
- Ο περί Κυπριακών Προτύπων και Ελέγχου Ποιότητας Νόμος (Αρ.68/1975)

Προστασία από την ακτινοβολία

- Οι περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (Βασικές Αρχές) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.494/2002)
- Οι περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (Ενημέρωση του Πληθυσμού για Εφαρμοστέα Μέτρα σε περίπτωση Έκτακτης Ανάγκης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.495/2002)
- Οι περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (Επιτήρηση και Έλεγχος των Αποστολών Ραδιενεργών Αποβλήτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.496/2002)
- Οι περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (Έκθεση για Ιατρικούς Σκοπούς) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.497/2002)
- Ο περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες Νόμος(Αρ.115(I)/2002)

Προστασία των νερών

- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Νερά Κυπρινίδων και Νερά Σαλμονίδων)Διάταγμα (Κ.Δ.Π.83/2005)
- Ο περί της Ποιότητας του Νερού Ανθρώπινης Κατανάλωσης (Παρακολούθηση και Έλεγχος) (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.275(I)/2004)
- Ο περί Εμπορικής Ναυτιλίας (Κοινοτικό Σύστημα Παρακολούθησης και Ενημέρωσης σχετικά με την Κυκλοφορία Πλοίων) Νόμος (Αρ.131(I)/2004)
- Ο περί της Διεθνούς Σύμβασης για την Πρόληψη της Θάλασσας από Πλοία (Κυρωτικός) και περί Συναφών Θεμάτων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ. 46(III)/2004)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Καταλοίπων Αποτέφρωσης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.535/2004)
- Ο περί Αποχετευτικών Συστημάτων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.108(I)/2004)
- Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμος (Αρ.13(I)/2004)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ευπρόσβλητες Ζώνες λόγω Νιτρορύπανσης και Κατηγορίες Νερών που Υφίστανται ή Ενδέχεται να Υποστούν Νιτρορύπανση) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.42/2004)

- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Πρόγραμμα Δράσης για την Προστασία των Ευπρόσβλητων Περιοχών Νερών λόγω Νιτρορύπανσης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.41/2004)
- Ο περί της Διεθνούς Συμβάσεως περί Προλήψεως της Ρύπανσης της Θάλασσας από Πλοία (Κυρωτικός) και περί Συναφών Θεμάτων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.38(III)/2003)
- Οι περί Ευκολιών Υποδοχής και Απαγόρευσης Απόρριψης στη Θάλασσα Αποβλήτων Πλοίου και Καταλοίπων Φορτίου Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.771/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Αστικών Λυμάτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.772/2003)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Αίτηση για Αδεια Απόρριψης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.254/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Πρόληψη και Μείωση της Ρύπανσης των Νερών από Αμίαντο) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.515/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Διασφάλιση Ποιότητας Γλυκών Νερών για Ψάρια) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.514/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ρύπανση από Ορισμένες Επικίνδυνες Ουσίες) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.513/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Διασφάλιση Ποιότητας Νερών για Οστρακοειδή) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.512/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Υδραργύρου από Τομείς Εκτός του Βιομηχανικού Τομέα της Ηλεκτρόλυσης των Χλωριούχων Αλάτων Αλκαλίων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.511/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Υδραργύρου από τον Βιομηχανικό Τομέα της Ηλεκτρόλυσης των Χλωριούχων Αλάτων Αλκαλίων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.510/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Καδμίου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.509/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Επικίνδυνων Ουσιών σε Υπόγεια Νερά) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.508/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Εξαχλωροκυκλοεξανίου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.507/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Δειγματοληψία και Ανταλλαγή Πληροφοριών για τα Γλυκά Επιφανειακά Νερά) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.506/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόβλητα από τη Βιομηχανία Διοξειδίου του Τιτανίου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.505/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απόρριψη Επικίνδυνων Ουσιών) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.504/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.534/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Χρησιμοποίηση της Ιλύος στη Γεωργία) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.517/2002)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής) Διάταγμα (Αρ. Κ.Δ.Π.407/2002)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και των Εδαφών Νόμος (Αρ.106(I)/2002)
- Ο περί της Ποιότητας του Νερού Ανθρώπινης Κατανάλωσης (Παρακολούθηση και Ελεγχος) Νόμος (Αρ.87(I)/2001)
- Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου για Συνεργασία στην Αντιμετώπιση Μεγάλων Περιστατικών Θαλάσσιας Ρύπανσης στη Μεσόγειο (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.21(III)/2001)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ποιοτικοί Στόχοι των Γλυκών Νερών για τη Διατήρηση της Ζωής των Ψαριών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.10/2001)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ποιότητα των Νερών για Οστρακοειδή) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.9/2001)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ποιοτικοί Στόχοι των Νερών αναφορικά με Ορισμένες Επικίνδυνες Ουσίες) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.8/2001)

- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ποιότητα των Νερών Κολύμβησης) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.99/2000)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέθοδοι Προσδιορισμού, Συχνότητα Δειγματοληψιών και Ανάλυση Επιφανειακών Νερών που Προορίζονται για την Παραγωγή Πόσιμου Νερού) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.98/2000)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ποιότητα των Επιφανειακών Νερών που προορίζονται για την Παραγωγή Πόσιμου Νερού) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.97/2000)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Αρχείο) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.116/1998)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέτρα Προστασίας Υπόγειων Νερών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.45/1996)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Αίτηση για Άδεια Απόρριψης Αποβλήτων) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.297/1995)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Απαγόρευση Απόρριψης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.52/1993)
- Ο περί Αποχευτικών Συστημάτων Νόμος (Αρ.1/1971)

Διαχείριση απόβλητων

- Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.668/2004)
- Ο περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Τροποποιητικός) Νόμος του 2004 (Αρ.196(Ι)/2004)
- Οι περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών (Ευθύνη Οικονομικών Παραγόντων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.747/2003)
- Οι περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών (Εξουσίες και Καθήκοντα Επιθεωρητών) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.746/2003)
- Ο περί των Οχημάτων στο τέλος του Κύκλου Ζωής τους Νόμος (Αρ. 157(Ι)/2003)
- Ο περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κίνησης (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.146(Ι)/2003)
- Ο περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.133(Ι)/2003)
- Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Χώροι Υγειονομικής Ταφής) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.562/2003)
- Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Αίτηση για Άδεια Διαχείρισης Αποβλήτων) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.160/2003)
- Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Εντυπα Αναγνώρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.159/2003)
- Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Μητρώο Αποβλήτων) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.158/2003)
- Το περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Κατάλογος Αποβλήτων) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.157/2003)
- Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Ηλεκτρικές Στήλες και Συσσωρευτές) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.82/2003)
- Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Διαχείριση Χρησιμοποιημένων Ορυκτελαίων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.637/2002)
- Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων (Πολυχλωροδιφαινύλια και Πολυχλωροτριφαινύλια) (PCB/PCT) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.636/2002)
- Ο περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος (Αρ.215(Ι)/2002)
- Οι περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών (Παρεκκλίσεις από Επίπεδα Συγκέντρωσης Βαρέων Μετάλλων στις Συσκευασίες) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 183/2002)
- Ο περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών Νόμος (Αρ.32(Ι)/2002)

- Ο περί των Τροποποιήσεων της Σύμβασης για τον Έλεγχο της Διασυνοριακής Διακίνησης Επικίνδυνων Αποβλήτων (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.12(III)/2000)
- Ο περί Κοινοτήτων Νόμος του 1999 (Αρ.86(I)/1999) έως 2001 (Αρ.5(I)/2001)
- Ο περί της Σύμβασης για τον Έλεγχο της Διασυνοριακής Διακίνησης Επικίνδυνων Αποβλήτων (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.29(III)/1992)
- Ο περί Αποφυγής της Ρύπανσης Δημοσίων Δρόμων και Δημοσίων Χώρων Νόμος (Αρ.19(I)/1992)
- Ο περί Δήμων Νόμος του 1985 (Αρ.111/1985) έως 1997 (Αρ.20(I)/ 1997) Προστασία της ατμόσφαιρας
- Ο περί της Σύμβασης της Στοκχόλμης για τους Έμμοιους Οργανικούς Ρύπους (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 42(III)/2004)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου της Σύμβασης του 1979 για τη Διαμεθοριακή Ρύπανση της Ατμόσφαιρας σε Μεγάλη Απόσταση που αφορά τον Έλεγχο των Εκπομπών Οξειδίων του Αζώτου ή των Διαμεθοριακών Ροών τους (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 40(III)/2004)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου της Σύμβασης του 1979 για τη Διαμεθοριακή Ρύπανση της Ατμόσφαιρας σε Μεγάλη Απόσταση που οφείλεται στους Έμμοιους Οργανικούς Ρύπους (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 39(III)/2004)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου της Σύμβασης του 1979 για τη Διαμεθοριακή Ρύπανση της Ατμόσφαιρας σε Μεγάλη Απόσταση από Βαρέα Μέταλλα (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 38(III)/2004)
- Το περί Προδιαγραφών Βενζίνης, Ντίζελ και Βιοντίζελ, Διάταγμα του 2004 (Κ.Δ.Π. 318/2004)
- Το περί Προδιαγραφών Βαρέως Μαζούτ, Ελαφριού Μαζούτ, Πετρελαίου Εσωτερικής Καύσης και Ντίζελ Πλοίων, Διάταγμα του 2004 (Κ.Δ.Π.316/2004)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Περιορισμός Εκπομπών Ορισμένων Ρύπων από Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.195/2004)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Τροποποιητικός)(Αρ.2) Νόμος (Αρ.54(I)/2004)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ. 53(I)/2004)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Όζον στον Ατμοσφαιρικό Αέρα) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.194/2004)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Ετήσια Ανώτατα Όρια Εκπομπών για Ορισμένους Ατμοσφαιρικούς Ρύπους) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.193/2004)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Μη Αδειοδοτούμενες Εγκαταστάσεις) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.170/2004)
- Ο περί Προδιαγραφών Πετρελαιοειδών και Καυσίμων Νόμος (Αρ.148(I)/2003)
- Οι περί Προδιαγραφών Πετρελαιοειδών και Καυσίμων (Άδεια Εμπορίας Μολυβδούχας Βενζίνης) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 748/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Αποτέφρωση Αποβλήτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.284/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Έλεγχος των Εκπομπών Πτητικών Οργανικών Ουσιών (VOC) από την Αποθήκευση Βενζίνης και τη Διάθεσή της από Τερματικές Εγκαταστάσεις στους Σταθμούς Διανομής Καυσίμων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.76/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Πρόληψη της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης που Προκαλείται από Υφιστάμενες Εγκαταστάσεις Καύσης Αστικών Αποβλήτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.75/2003)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Περιορισμός των Εκπομπών Πτητικών Οργανικών Ουσιών από τη Χρήση Οργανικών Διαλυτών σε Ορισμένες Δραστηριότητες και Εγκαταστάσεις) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.73/2003)

- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Αποτέφρωση Επικίνδυνων Αποβλήτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.638/2002)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Οριακές Τιμές SO₂, NO₂, NO, σωματιδίων και μολύβδου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 574/2002)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας Νόμος (Αρ.187(Ι)/2002)
- Ο περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα Νόμος (Αρ.188(Ι)/2002)
- Οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Τρόποι Επιτήρησης και Ελέγχου των Χώρων οι οποίοι σχετίζονται με τα Απόβλητα της Βιομηχανίας Διοξειδίου του Τιτανίου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.545/2002)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Ατμοσφαιρική Ρύπανση από το Όζον) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.530/2002)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Καύση Χρησιμοποιημένων Ορυκτελαιών) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.529/2002)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (πρόληψη και μείωση της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης από Αμίαντο) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.528/2002)
- Ο περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Περιορισμός και Έλεγχος της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης από τα Απόβλητα της Βιομηχανίας Διοξειδίου του Τιτανίου) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.527/2002)
- Οι περί της Ποιότητας του Ατμοσφαιρικού Αέρα (Οριακές Τιμές Βενζολίου και Μονοξειδίου του Άνθρακα στον Ατμοσφαιρικό Αέρα) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.516/2002)
- Οι περί Πετρελαιοειδών (Τροποποιητικοί) (Αρ. 2) (Εκπομπές Εξάτμισης Βενζίνας) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.319/2002)
- • Οι περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων (εκπομπή αερίων από οχήματα) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.129/2002, 130/2002, 131/2002)
- Το περί Εμπορικών Επιγραφών (Ενεργειακός Οδηγός για τα Οχήματα) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.92/2002)
- Ο περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.18/(Ι)/2002)
- Οι περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κίνησης Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.109/2001)
- Ο περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων Νόμος (Αρ.18/(Ι)/2000)
- Η περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Καθορισμός Γενικών Όρων Λειτουργίας για Διεργασίες Αποθήκευσης Πετρελαιοειδών- Πρατήρια λιανικής πώλησης) Γνωστοποίηση (Κ.Δ.Π.198/1999)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Αίτηση για Εγγραφή Διεργασίας) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.296/1995)
- Το περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας (Αίτηση για Ανέγερση Καπνοδόχου) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.287/1992)
- Ο περί της Σύμβασης για τη Διαμεθοριακή Ρύπανση της Ατμόσφαιρας σε Μεγάλη Απόσταση και του Πρωτοκόλλου (1984) της (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.184/1991)
- Ο περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κίνησης Νόμος (Αρ.86/1972)
- Οι περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κίνησης Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.66/1984)
- Ο περί Πετρελαιοειδών Νόμος (Κεφ.272, 64/1975 και Κ.Δ.Π.42/1965)

Χημικές ουσίες, διαχείριση του κινδύνου και ΓΤΟ (Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών)

- Ο περί Επικίνδυνων Ουσιών (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ. 194(Ι)/2004)
- Ο περί της Σύμβασης του Ελσίνκι σχετικά με τις Διασυννοριακές Επιπτώσεις των Βιομηχανικών Ατυχημάτων (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 32(ΙΙΙ)/2004)
- Ο περί της Σύμβασης του Ρότερνταμ περί της Διαδικασίας Συναίνεσης μετά από Ενημέρωση για Ορισμένα Επικίνδυνα Χημικά Προϊόντα και Προϊόντα Φυτοπροστασίας στο Διεθνές Εμπόριο (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 20(ΙΙΙ)/2004)

- Ο περί της Διεθνούς Συμβάσεως περί Αστικής Ευθύνης και Αποζημίωσης για Ζημιά σε σχέση με την Θαλάσσια Μεταφορά Επικίνδυνων και Επιβλαβών Ουσιών του 1996 (Κυρωτικός) και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος (Αρ. 21(III)/2004)
- Ο περί των Ουσιών που Καταστρέφουν τη Στιβάδα του Όζοντος Νόμος (Αρ.158(I)/2004)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.23(III)/2004)
- Ο περί Βιοκτόνων Νόμος (Αρ.72(I)/2004)
- Ο περί Γενετικά Τροποποιημένων Μικροοργανισμών (κατά την Περιορισμένη χρήση) Νόμος (Αρ.15(I)/2004)
- Ο περί Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών (Ελευθέρωση στο Περιβάλλον) Νόμος (Αρ. 160(I)/2003)
- Ο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Ατυχήματα Σχετιζόμενα με Επικίνδυνες Ουσίες) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.759/2003)
- Οι περί παραγωγής, Εμπορίας και Ελέγχου Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 285/2003)
- Ο περί Σπόρων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.173(I)/2002)
- Νόμος που τροποποιεί τον περί της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα (Κυρωτικό) Νόμο του 1996 και κυρώνει το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια (Αρ.7(III)/2003)
- Οι περί Επικίνδυνων Ουσιών (Ταξινόμηση, Συσκευασία και Σήμανση Επικίνδυνων Ουσιών και Παρασκευασμάτων) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.292/2002)
- Ο περί Επικίνδυνων Ουσιών (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.81(I)/2002)
- Ο περί της Τροποποίησης και Κωδικοποίησης του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ για τις Ουσίες που Καταστρέφουν τη Στοιβάδα του Όζοντος (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.9(III)/2001)
- Ο περί του Τροποποιημένου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Σπονδυλωτών που Χρησιμοποιούνται για Πειραματικούς και άλλους Επιστημονικούς Σκοπούς (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.25 (III)/1999)
- Ο περί Πολιτικής Άμυνας Νόμος (Αρ.117(I)/1996)
- Ο περί Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Νόμος (Αρ.89(I)/1996)
- Ο περί Τροφίμων (Έλεγχος και Πώληση) Νόμος (Αρ.54/1996)
- Ο περί Ζώων (Επιστημονικά Πειράματα) Νόμος (Αρ.30(I)/1995) και Κ.Δ.Π.18/2000)
- Ο περί Αμιάντου (Ασφάλεια και Υγεία Προσώπων στην Εργασία) Νόμος (Αρ.23(I)/1993)
- Ο περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Σπονδυλωτών που χρησιμοποιούνται για Πειραματικούς και άλλους Επιστημονικούς Σκοπούς (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.9(III)/1993)
- Ο περί Γεωργικών Φαρμάκων Νόμος (Αρ.1/1993)
- Ο περί της Σύμβασης της Βιέννης για την Προστασία της Στοιβάδας του Όζοντος και του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ για τις Ουσίες που Καταστρέφουν τη Στοιβάδα του Όζοντος (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.19(III)/1992)
- Ο περί Επικίνδυνων Ουσιών Νόμος (Αρ.199/1991)

Προστασία και διαχείριση της φύσης και της άγριας ζωής

- Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμος (Αρ.153(I)/2003)
- Ο περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμος (Αρ.152(I)/2003)
- Οι περί Προστασίας και Ευημερίας των Ζώων (Διατήρηση Άγριων Ζώων σε Ζωολογικούς Κήπους) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.81/2002)

- Ο περί Προστασίας και Ευημερίας των Ζώων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.43(I)/2002)
- Ο περί της Σύμβασης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη Ρύπανση και περί Συναφών Πρωτοκόλλων (Κυρωτικός) (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.20(III)/2001)
- Ο περί της Σύμβασης για τη Διατήρηση των Αποδημητικών Ειδών που Ανήκουν στην Αγρία Πανίδα (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.17(III)/2001)
- Ο περί της Διεθνούς Σύμβασης για τους Υγρότοπους Διεθνούς Σημασίας (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.8(III)/2001)
- Ο περί της Σύμβασης για την Ερημοποίηση (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.23(III)/1999)
- Ο περί της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία ((Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.4(III)/1996)
- Ο περί Υγείας και Ευημερίας των Ζώων Νόμος (Αρ.46(I)/1994, Αρ.75(I)/2000)
- Ο περί της Σύμβασης για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.24/1988)
- Ο περί Προστασίας και Αναπτύξεως Θηραμάτων και Αγρίων Πτηνών Νόμος (Αρ.39/1974 και Κ.Δ.Π.266/1996)
- Ο περί της Σύμβασης για το Διεθνές Εμπόριο Εξαφανιζόμενων Ειδών Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.20/1974)
- Ο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος (Αρ.90/1972, 56/1982,7/1990,28/1991,91(1)/1992,55(1)/1993,72(1)/1998, 59(1)/1999,142(1)/1999)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές της Μεσογείου Θάλασσας (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.266/1987)
- Ο περί Δασών Νόμος (Αρ.14/1967)
- Ο περί Αλιείας Νόμος (Κεφ.135 και Κ.Δ.Π.273/1990,94/1994)
- Ο περί Προστασίας της Παραλίας Νόμος (Κεφ.59)

Προστασία από το θόρυβο

- Ο περί των Βασικών Απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν Καθορισμένες Κατηγορίες Προϊόντων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ.258(I)/2004)
- Ο περί Αξιολόγησης και Διαχείρισης του Περιβαλλοντικού Θορύβου Νόμος (Αρ.224(I)/2004)
- Οι περί των Βασικών Απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν Καθορισμένες Κατηγορίες Προϊόντων (Εκπομπή Θορύβου στο Περιβάλλον από Εξοπλισμό προς χρήση σε Εξωτερικούς Χώρους) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.535/2003)
- Ο περί των Βασικών Απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν Καθορισμένες Κατηγορίες Προϊόντων (Τροποποιητικός) Νόμος (Αρ. 29(I)/2003)
- Ο περί Πολιτικής Αεροπορίας Νόμος (Αρ. 213(I)/2002)
- Ο περί των Οικιακών Συσκευών (Εκπομπές Αερόφερτου Θορύβου) Νόμος (Αρ.192(I)/2002)
- Ο περί των Βασικών Απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν Καθορισμένες Κατηγορίες Προϊόντων Νόμος (Αρ.30(I)/2002)
- Οι περί Αεροπλοΐας (Θόρυβος Αεροσκαφών) Κανονισμοί (Αρ.105/1988)
- Ο περί Διασφαλίσεως και Προστασίας της Κοινής Ησυχίας Νόμος (Αρ.91/1968, 27/1974)

Οριζόντια θέματα

- Ο περί της Εμπορίας Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου Νόμος (Αρ.132(I)/2004)

- Ο περί της Πρόσβασης στις Πληροφορίες που είναι Σχετικές με το Περιβάλλον Νόμος (Αρ.119(I)/2004)
- Ο περί της Σύμβασης του Άαρχους για την Πρόσβαση στις Πληροφορίες, τη Συμμετοχή στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ. 33(III)/2003)
- Ο περί του Πρωτοκόλλου του Κιότο (Κυρωτικός) Νόμος
- Ο περί Βιολογικής Παραγωγής Νόμος (Αρ.160(I)/2001)
- Οι περί Βιολογικής Παραγωγής (Σήμανση, Παραγωγή, Έλεγχος και Εμπορία) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π.506/2001)
- Ο περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμος (Αρ.57(I)/2001)
- Ο περί της Συμφωνίας Συνεργασίας με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.5(III)/2001)
- Ο περί της Σύμβασης για τις Διασυνοριακές Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις (Κυρωτικός) Νόμος (Αρ.24(III)/1999)
- Ο περί Ρυθμίσεως Μεταλλείων και Λατομείων Νόμος (Κεφ. 270)
- Ο περί Αρχαιοτήτων Νόμος (Κεφ. 31)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura στην Κύπρο

Κωδικός	Όνομασία	Τύπος	Έκταση [ha]
CY2000001	ΜΑΡΜΑΡΙ-ΔΕΝΕΙΑ	SCI	219
CY2000002	ΑΛΥΚΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ- ΑΓΙΟΣ ΣΩΖΟΜΕΝΟΣ	SCI	434
CY2000003	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΙΤΣΕΡΟΥ	SCI	982
CY2000004	ΔΑΣΟΣ ΜΑΧΑΙΡΑ	SCI	7797
CY2000005	ΜΑΔΑΡΙ-ΠΑΠΟΥΤΣΑ	SCI	6195
CY2000006	ΔΑΣΟΣ ΠΑΦΟΥ	SCI & SPA	63556
CY3000005	ΚΑΒΟ ΓΚΡΕΚΟ	SCI	2003
CY3000006	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΙΑ	SCI	189
CY3000007	ΛΙΜΝΗ ΠΑΡΑΛΗΜΝΙΟΥ	SCI	288
CY4000001	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΙΣ-ΓΑΛΙΑ	SCI	2773
CY4000002	ΧΑ ΠΟΤΑΜΙ	SCI	3296
CY4000003	ΚΟΙΛΑΔΑ ΔΙΑΡΙΖΟΥ	SCI	1724
CY4000004	ΒΟΥΝΙ ΠΑΝΑΓΙΑΣ	SCI & SPA	1489
CY4000005	ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΜΩΡΟΥ ΝΕΡΟΥ	SCI	914
CY4000006	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΥΛΙΑ	SCI	201
CY4000007	ΞΕΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	SCI & SPA	8815
CY4000008	ΜΑΥΡΟΚΟΛΥΜΠΟΣ	SCI	1344
CY4000009	ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΚΟΥΛΛΙ	SCI	186
CY4000010	ΧΕΡΣΟΝΗΣΣΟΣ ΑΚΑΜΑ	SCI & SPA	25541
CY4000011	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΤΗΣ	SCI & SPA	514
CY5000001	ΔΑΣΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	SCI	5209
CY5000002	ΑΛΥΚΗ ΑΚΡΟΤΗΡΙΟΥ- ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ ΦΑΣΟΥΡΙΟΥ	SCI & SPA	12955
CY5000003	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	SCI & SPA	1024
CY5000004	ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΤΡΟΟΔΟΥΣ	SCI & SPA	9033
CY5000005	ΑΚΡΟΤΗΡΙΟ ΑΣΠΡΟ	SCI	2761
CY5000006	ΚΟΙΛΑΔΑ ΛΙΜΝΑΤΗ	SCI	470
CY5000007	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΓΑΤΑΣ	SCI	428
CY6000001	ΚΑΒΟ ΠΥΛΑ	SCI	2769
CY6000002	ΑΛΥΚΕΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	SCI & SPA	1712
CY6000003	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΥΜΠΙΟΝ - ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ	SCI	518
CY6000004	ΔΑΣΟΣ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	SCI	2375
CY6000005	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΥΚΑΡΩΝ	SCI	255
CY6000006	ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΡΙΖΟΕΛΙΑΣ	SCI	107
Σύνολο			168.076

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Πίνακας 4-1: Σύντομη περιγραφή των Αξόνων προτεραιότητας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και των Μέτρων / Καθεστώτων και της νομικής των βάσης

ΆΞΟΝΑΣ 1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ		
1.1 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώτος	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος
111	Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης (Άρθρα 20(α) (I) και 21 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, Κανονισμός (Ε.Ε.) 1974/ 2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.)	<p>Το μέτρο στοχεύει στη διεύρυνση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, πληροφόρησης και διάχυσης της γνώσης σε όλους τους ενήλικες Αγρότες ή οργανωμένα σύνολα που δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας, της δασοκαλλιέργειας και των τροφίμων, με νέες τεχνολογίες πληροφόρησης με στόχο την ανάπτυξη και εξειδίκευση του τομέα σε:</p> <ul style="list-style-type: none"> - κατάλληλη γνώση στους τομείς των προϊόντων ποιότητας, - αποτελέσματα έρευνας και ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανόμενων των αναγκών της πολλαπλής συμμόρφωσης - εφαρμογή πρακτικών παραγωγής που είναι συμβατές με τη διατήρηση και αναβάθμιση του τοπίου, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία του καταναλωτή. - τη σωστή εφαρμογή των αγροπεριβαλλοντικών, το πρόγραμμα ΦΥΣΗ 2000 και των δασικών αγροπεριβαλλοντικών Μέτρων. <p>Οι δράσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι παραπάνω στόχοι περιλαμβάνουν</p> <p>α) Επαγγελματική κατάρτιση» διάρκειας 100 ωρών, ασχολούμενων σε τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και των δασών με προτεραιότητα όσων συμμετέχουν σε διάφορα Μέτρα του Π.Α.Α 2007-2013, και 250 ωρών αναφορικά με πρώτη εγκατάσταση νέων γεωργών,</p> <p>β) Ενημέρωση/ εκπαίδευση ατόμων σε διάφορα Μέτρα του Π.Α.Α. (αγρό-δασο-περιβαλλοντικά, η Φύση 2000, τα δασο-αγρό-περιβαλλοντικά, τα τρόφιμα, η πολλαπλή συμμόρφωση, η ευημερία των ζώων, οι καινοτόμες πρακτικές κ.ά.) με διάρκεια που θα είναι σχετική με το θέμα και θα κυμαίνεται μεταξύ των 5 και 20 διδακτικών ωρών. Αυτό θα γίνεται με περιφερειακές και άλλες τοπικές διαλέξεις από προσοντούχο επιστημονικό προσωπικό με κείμενα και προγράμματα της έγκρισης του Τμήματος Γεωργίας .</p> <p>Σειρές μαθημάτων θα προσφέρονται και από Τμήμα Γεωργίας σε Ομάδες Παραγωγών και άλλων συνόλων που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη.</p>
112	Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών (Άρθρο 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005, Άρθρο 13 και 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.2).	<p>Στόχος του μέτρου είναι η παροχή ειδικών ευεργετημάτων /κινήτρων για την παραμονή στην ύπαιθρο νέων ανθρώπων (κάτω των 40 ετών) και να εργαστούν στην γεωργία, και την ηλικιακή ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού.</p> <p>Το Μέτρο προωθεί τους εξής στόχους:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση μεγέθους γεωργικών εκμεταλλεύσεων - αύξηση ανταγωνιστικότητας - Βιώσιμες ανταγωνιστικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις με νέους ανθρώπους πλέον επιδεκτικούς σε νέες τεχνολογίες - Πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με κίνητρα παραμονής σε αυτήν - Περιορισμό αστυφιλίας / διατήρηση οικονομικής ανάπτυξης υπαίθρου

		<p>- Επαγγελματική κατάρτιση νέων γεωργών</p> <p>Το Μέτρο καθιερώνει οικονομική ενίσχυση για προσέλκυση νέων γεωργών στην ύπαιθρο. Προσφέρει ευκαιρία και στηρίζει νέους που επιθυμούν να εργαστούν στον γεωργικό τομέα. Οι νέοι γεωργοί αναλαμβάνουν υποχρέωση να υλοποιήσουν συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο για τη δημιουργία βιώσιμης γεωργικής εκμετάλλευσης.</p> <p>Η κατάρτιση επιχειρηματικού σχεδίου είναι το μέσο που θα εξασφαλίζει διαχρονικά την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της νέας εκμετάλλευσης. Θα πρέπει να διαθέτουν ή αποκτήσουν επαρκή επαγγελματική κατάρτιση (τουλάχιστον 250 ώρες) ή πτυχίο τριτοβάθμιας σχολής ανάλογης κατεύθυνσης, απόκτηση επαρκούς πείρας (3 έτη) από ημερομηνίας έγκρισης της αίτησης των, ολοκλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων, συμμετοχή στο Μέτρο για 10 χρόνια, αφιέρωση 80% του χρόνου τους (Μ.Α.Ε.) σε γεωργικές ασχολίες, οι εκτάσεις να είναι ιδιόκτητες ή νοικιασμένες με 10ετή μίσθωση και το ζωικό κεφάλαιο ιδιόκτητο, αποδεδειγμένα. Για χαλίτικη γη, δασική ή τουρκοκυπριακή θα πρέπει να εξασφαλίζεται από την εκδίδουσα αρχή διαβεβαίωση για ανανέωση των μισθώσεων τους από χρόνο σε χρόνο. Ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να είναι μόνιμος κάτοικος αγροτικής περιοχής που ευρίσκεται στα όρια της ευρύτερης περιοχής της εκμετάλλευσης.</p> <p>Στο επιχειρησιακό σχέδιο (3 έτη από την έγκριση) πρέπει τουλάχιστο να αναφέρεται η υφιστάμενη κατάσταση της γεωργικής εκμετάλλευσης, οι κυριότεροι στόχοι και επιδιώξεις της νέας εκμετάλλευσης, στοιχεία για τις επενδύσεις, την επαγγελματική εκπαίδευση, τη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών και οποιονδήποτε μέτρων χρειάζονται για την ανάπτυξη των αναγκαίων δραστηριοτήτων της γεωργικής τους εκμετάλλευσης, σχέδιο βελτίωσης που να αποδεικνύει την βιωσιμότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης.</p>
<p>113</p>	<p>Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών</p> <p>(Άρθρο 23 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/ 2005, Άρθρο 14 Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.1.3)</p>	<p>Το μέτρο αποσκοπεί στην ενθάρρυνση των ηλικιωμένων γεωργών να αποχωρήσουν από την ενεργό επαγγελματική δραστηριότητα και σε συνδυασμό με το Μέτρο της «Πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών» επιδιώκει να επιφέρει τη διαρθρωτική βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεών τους, κυρίως μέσω:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Της μεταβίβασης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε νεότερους γεωργούς, την αύξηση του μεγέθους, την τεχνολογική τους αναβάθμιση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους. - Την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση της ποιότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων. - Την ηλικιακή ανανέωση των ανθρώπων που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα. - Τη διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος σε υποχωρούντες από το γεωργικό επάγγελμα και την παραμονή τους στις αγροτικές περιοχές. - Τη μείωση της αστυφιλίας και την αποτροπή της απερήμωσης των αγροτικών περιοχών <p>Οι δράσεις μέσω των οποίων θα επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι αφορούν:</p> <p>Πρόωρη συνταξιοδότηση αρχηγών-γεωργών κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που άσκησαν το επάγγελμα τουλάχιστον για 10 χρόνια και είναι μόνιμοι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής (ηλικίας 55-65 ετών) που παραχωρούν την εκμετάλλευση (σε επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές να είναι 30 δεκ.</p>

		<p>ξηρικής ή 10 αρδευόμενη ή ανάλογο συνδυασμό και στις υπόλοιπες 50 δεκάρια ξηρικής ή 15 δεκάρια αρδευόμενης γης ή ανάλογο συνδυασμό) σε νεότερο γεωργό (20 -49 ετών). Το Μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης συνδέεται άμεσα με το Μέτρο της Πρώτης Εγκατάστασης νέων γεωργών. Αποτελεί προτεραιότητα του Μέρου ο «διάδοχος» γεωργός να είναι νέος, πρώτης εγκατάστασης γεωργός. Κατά εξαίρεση οι πρόωρα συνταξιοδοτούμενοι μπορούν να συνεχίσουν να καλλιεργούν μικρό τμήμα της εκμετάλλευσής τους, όχι μεγαλύτερο από 5 δεκ. ξηρικής ή 1.5 δεκ. αρδευόμενης έκτασης, αποκλειστικά για αυτοκατανάλωση.</p>
<p>114</p>	<p>Χρήση γεωργικών συμβουλευτικών Υπηρεσιών (Άρθρα 20(α) (iii) και 24 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, σημείο III. Άρθρο 17 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.1.4)</p>	<p>Το Μέτρο αποσκοπεί στη παραχώρηση οικονομικής ενίσχυσης των κατόχων γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων να κάνουν χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών με σκοπό να προσαρμόσουν και βελτιώσουν τη συνολική απόδοση της εκμετάλλευσής τους. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες στοχεύουν στην αποτίμηση της απόδοσης και σε βελτιώσεις των επιδόσεων και της αειφορίας των γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων στοχεύοντας στην περί αυτά ενημέρωση των γεωργών.</p> <p>Οι δράσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι παραπάνω στόχοι αφορούν <u>Χρήση τεχνικής υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στη διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες όπως προβλέπονται στα άρθρα 4 και 5 και στα Παραρτήματα III και IV του Κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003. - τα πρότυπα εργασιακής ασφάλειας βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας. <p><u>Υπηρεσίες παροχής δασοκομικών συμβουλών οι οποίες τουλάχιστον καλύπτουν:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - τις κανονιστικές απαιτήσεις για τους όρους που στοχεύουν στην αειφόρο χρήση της δασικής γης. - τη συμμόρφωση προς κοινοτικά πρότυπα για συγκεκριμένη δασική επένδυση. - τα πρότυπα εργασιακής ασφάλειας βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας. <p>Στη διαχείριση θα καλύπτονται θέματα όπως: αμειψισπορά, γεωργοκτηνοτροφικές και δασικές τεχνικές, φυτοϋγεία, προστασία του περιβάλλοντος, θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, ασφάλεια και υγιεινή τροφίμων, ευημερία των ζώων, διαχείριση εδάφους, αποθήκευση και μετασυλλεκτική διαχείριση, κτηνιατρική περίθαλψη και εξοπλισμός υποστατικών, πολλαπλή συμμόρφωση, θέματα παραγωγικής διαδικασίας κ.α, με επισκέψεις στις εκμεταλλεύσεις και άλλη ενημέρωση/ πληροφόρηση από Φορέα.</p> <p>Η δράση αυτή καλύπτει και την τήρηση βιβλίων γεωργικής λογιστικής (ετήσια απογραφή, τη συστηματική και τακτική κίνηση της εκμετάλλευσής, απασχόληση των εργαζομένων, ετήσιο ισολογισμό καθώς και λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης κ.α). Καταγραφή όλων των ρών (ενέργεια, φυτοϋγειονομικά προϊόντα, παραγωγή, εμπορεύσιμο προϊόν, λιπάσματα, σπόροι, ζωοτροφές, κτηνιατρική περίθαλψη, απώλειες, αγορές, πωλήσεις κλπ).</p>

<p>115</p>	<p>Σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων, γεωργών αντικατάστασης και υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών στην εκμετάλλευση, καθώς και υπηρεσιών παροχής δασοκομικών συμβουλών</p>	<p>Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007-2013</p>
<p>1.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ</p>		
<p>Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώτος</p>	<p>Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)</p>	<p>Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος</p>
<p>121</p>	<p>Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων</p> <p>(Άρθρο 20 (b) (i) και 26 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, Άρθρο 17 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.1)</p>	<p>Το Μέτρο που στοχεύει στην επίλυση των διαρθρωτικών αδυναμιών του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα είτε αυτές οι αδυναμίες σχετίζονται με την ανάγκη για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είτε με την ανάγκη για βελτίωση της συνολικής επίδοσης των εκμεταλλεύσεων και ειδικότερα της περιβαλλοντικής αναβάθμισης τους, υποδιαιρείται σε δύο καθεστώτα:</p> <p>A) «1.5.1 Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» που έχει ως απώτερο σκοπό τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων για τη στήριξη της παραγωγής των γεωργικών/ κτηνοτροφικών προϊόντων έτσι ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών. Οι κυριότεροι επιμέρους στόχοι του μέτρου είναι:</p> <p>Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, Βελτίωση και αναδιάρθρωση της παραγωγής, Προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, Εισαγωγή νέας τεχνολογίας, Μείωση του κόστους παραγωγής, Προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές, Βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, Βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, Προστασία των υδάτινων πόρων, Βελτίωση της ευημερίας των ζώων, Ασφάλεια των εργαζομένων, Προώθηση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής.</p> <p>Οι επενδύσεις στις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το ύψος της ενίσχυσης:</p> <ul style="list-style-type: none"> - α) Ύψος ενίσχυσης €3.000 ως €9.000 με υποχρέωση την υποβολή Απλοποιημένου Σχεδίου Βελτίωσης στο οποίο να αποδεικνύεται ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις βελτιώνουν την συνολική επίδοση της εκμετάλλευσης και εξυπηρετούνται οι στόχοι του μέτρου. Η βελτίωση της συνολικής επίδοσης επηρεάζεται από στοιχεία όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια των

		<p>εργαζομένων, η προστασία των υδάτινων πόρων, η τεχνολογική αναβάθμιση και η προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές.</p> <ul style="list-style-type: none"> - β) Ύψος ενίσχυσης €9.001 μέχρι €400.000 (600.000 για νέους γεωργούς) με υποχρέωση υποβολής Ολοκληρωμένης Μελέτης Οικονομικής Βιωσιμότητας Οι δράσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι παραπάνω στόχοι αφορούν εγγειοβελτιωτικές παρεμβάσεις, την κατασκευή, απόκτηση ή βελτίωση της ακίνητης περιουσίας, την αγορά νέων μηχανημάτων και εξαρτημάτων καθώς και τα έξοδα μελετών. Ειδικά για νέους γεωργούς, στις επιλέξιμες δαπάνες περιλαμβάνεται και η αγορά γης, σε ποσοστό μέχρι 10% της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης. <p>B) «1.5.2 Παροχή ενισχύσεων για επενδύσεις για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διαχείριση των αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις» Ο «παραδοσιακός» και ανεξέλεγκτος τρόπος συγκέντρωσης των ακατέργαστων χοιρολυμάτων «slurry» σε μεγάλες χωμάτινες δεξαμενές μπορεί ή/και είναι πολύ σοβαρή εστία ρύπανσης/υποβάθμισης του περιβάλλοντος, Ανάλογο πρόβλημα διαχείρισης λυμάτων παρουσιάστηκε σαν αποτέλεσμα τεχνολογικής αναβάθμισης κατά τα τελευταία λίγα χρόνια και σε μερικές μεγάλες κυρίως, αγελαδοτροφικές μονάδες. Το Καθεστώς καλείται επίσης να επιλύσει και την διαχείριση των αποβλήτων των πτηνοσφαγείων που αποτελεί πρόβλημα. Οι στόχοι προσβλέπουν στην επεξεργασία χοιρολυμάτων και αγελαδοτροφίας (Μηχανικού Διαχωρισμού στερεών/ υγρών) και ωρίμανση ενώ στις περιπτώσεις IPPC στην εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών, καθώς και στην ενδεδειγμένη βιολογική επεξεργασία των υγρών αποβλήτων των πτηνοσφαγείων και των σφαγείων πριν την απόρριψη τους στο περιβάλλον. Οι δράσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι παραπάνω στόχοι αφορούν τον εκσυγχρονισμό, και την περιβαλλοντική αναβάθμιση των χοιροστασιών, βουστασιών, και των πτηνοσφαγείων μέσω της ενθάρρυνσης των επενδύσεων για κατασκευή έργων υποδομής και ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης σε όλες τις περιοχές της Κύπρου όπου ασκείται Κρατικός έλεγχος. Οι δράσεις που μπορούν να περιληφθούν στο Καθεστώς αφορούν επενδύσεις προς εξυπηρέτηση υφιστάμενων και νέων κτηνοτροφικών μονάδων.</p>
<p>123</p>	<p>Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων</p> <p>(Άρθρο 20 (b) (i) και 28 του</p>	<p>Το μέτρο καλύπτει την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της μεταποίησης και εμπορίας των βασικών γεωργικών προϊόντων και τα οποία συγκεντρώνουν ουσιαστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα για διάθεσή τους στην ντόπια αγορά αλλά και στο εξωτερικό. Η μεταποίηση και εμπορία των προϊόντων αυτών δημιουργούν προστιθέμενη αξία και αυξημένη ζήτηση και το μέτρο θα συμβάλει στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Οι νέες σύγχρονοι μέθοδοι παραγωγής των γεωργικών προϊόντων σε μια πιο οργανωμένη βάση, ακολουθώντας τις ανάλογες προδιαγραφές για την υγιεινή παραγωγή τους και την προστασία του περιβάλλοντος, συνέβαλαν στην αύξηση της παραγωγής για τη διάθεση της οποίας απαιτείται η δημιουργία σύγχρονων μονάδων μεταποίησης και ιδιαίτερα νέων μονάδων για την παραγωγή νέων</p>

	<p>Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005, Άρθρο 19 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.3)</p>	<p>προϊόντων. Το μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση και αύξηση της γεωργικής παραγωγής μέσω αυξημένης ζήτησης για την παραγωγή και εμπορία μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων. Πρόσθετα, το μέτρο θα συμβάλει στη βελτίωση της παραγωγικότητας/απόδοσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργών. Στόχοι του μέτρου είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία - Ανάπτυξη νέων επεξεργασιών και τεχνολογιών που συνδέονται με τα προϊόντα αυτά και η προώθηση καινοτόμων επενδύσεων - Αξιοποίηση πρώτων υλών γεωργικής και δασικής προέλευσης - Βελτίωση του εισοδήματος του αγροτικού κόσμου - Προσανατολισμός της παραγωγής σε συνάρτηση με τις προβλεπόμενες τάσεις των αγορών ή η ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων διεξόδων για τα γεωργικά προϊόντα - Βελτίωση ή εξορθολογισμός των διαύλων εμπορίας ή των διαδικασιών μεταποίησης - Βελτίωση και παρακολούθηση της ποιότητας, των υγειονομικών συνθηκών, και η τήρηση των αναγκαίων προτύπων - Προστασία του περιβάλλοντος - Διατήρηση και προώθηση παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων - Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές <p>Χρηματοδοτικές ενισχύσεις παρέχονται σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις που ασχολούνται με τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, βάσει του κόστους επιλέξιμων δαπανών, όπως αγοράς καινούριου εξοπλισμού και τεχνογνωσίας ή επενδύσεων σε κτίρια. Επιλέξιμοι κλάδοι είναι: γάλα, μέλι, ελαιοκομικά και αμπελοοινικά προϊόντα, οπωροκηπευτικά, άνθη, φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά, ζωοτροφές, αυγά και πουλερικά, κρέας, σιτηρά, φιστίκια και αμύγδαλα καθώς και δασοκομικά προϊόντα. Η χρηματοδότηση θα αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό των μονάδων μεταποίησης/τυποποίησης/επεξεργασίας των ανωτέρω προϊόντων. Βασικό κριτήριο επιλογής των επενδυτικών έργων που θα ενταχθούν για χρηματοδότηση θα είναι η βιωσιμότητα τους και θα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι ανάγκες της αγοράς και η δυναμικότητα τους σε σχέση με την υφιστάμενη δυναμικότητα του υποτομέα στον οποίο προτίθενται να δραστηριοποιηθούν.</p>
<p>124</p>	<p>Συνεργασία για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας</p>	<p>Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007-2013</p>
<p>125</p>	<p>Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη (Άρθρο 20(b), (v) και 30 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 1698/2005,</p>	<p>Στόχοι του μέτρου είναι η προώθηση της ορθολογικής χωροταξικής ανάπτυξης της κτηνοτροφίας και η προστασία του περιβάλλοντος από αρνητικές και οχληρές επιδράσεις των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων και η κατασκευή βασικών έργων υποδομής για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και εξωραϊσμού του τοπίου στις κτηνοτροφικές περιοχές στα πλαίσια των πιο πάνω στόχων. Οι επιλέξιμες δράσεις αφορούν έργα και βελτιώσεις σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες που κατά</p>

	<p>Κανονισμός 1974/2006, Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.2.5)</p>	<p>κανόνα θα εξυπηρετούν/αξιοποιούνται από τρεις ή περισσότερους χρήστες. Οι βελτιώσεις αυτές αφορούν:</p> <p>α) έργα υποδομής για τη δημιουργία νέων κτηνοτροφικών περιοχών όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μελέτες διαχωρισμού κτηνοτροφικών οικοπέδων - ετοιμασία περιβαλλοντικής μελέτης - κατασκευή δρόμων - μεταφορά ηλεκτρικού ρεύματος και νερού - κοινές αποχετεύσεις - δεξαμενές λουσίματος ζώων - κατασκευή αποστραγγιστικών και άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων - κατασκευή/ συντήρηση υδατοδεξαμενών <p>β) έργα υποδομής στις κτηνοτροφικές ζώνες που αφορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μεταφορά ρεύματος και νερού σε κεντρικό σημείο ή σημεία - κατασκευή δρόμων προσπέλασης σε κεντρικό σημείο ή σημεία κ.α. <p>γ) έργα βελτίωσης της υποδομής σε υφιστάμενες κτηνοτροφικές περιοχές</p> <p>δ) δαπάνες καθαρισμού, εξωραϊσμού, δεντροφύτευσης, προσαρμογής των κατασκευών γης που συνάδουν με το περιβάλλον, το τοπίο, τις υγιεινές συνθήκες και την ευημερία των ζώων.</p> <p>Δαπάνες για τις μελέτες που αναφέρονται πιο πάνω δεν θα ξεπερνούν το 10% της δημόσιας δαπάνης του μέτρου.</p> <p>Για τα έργα υποδομής σε κτηνοτροφικές περιοχές και ζώνες θα καθορίζεται η πραγματική δαπάνη που έχει πραγματοποιηθεί από την αρμόδια κυβερνητική Υπηρεσία, Τοπική Αρχή κλπ μέσω εγκεκριμένης στον προϋπολογισμό πρόνοιας και θα διεκδικείται κατά 100% από το ΣΑΑ. Για τις δράσεις εξωραϊσμού και περιβαλλοντικής αναβάθμισης του τοπίου θα παρέχεται από κρατικά κονδύλια του Προϋπολογισμού του Τμήματος Γεωργίας (για να ανακτηθούν μετά από υποβολή σχετικής αίτησης από το ΣΑΑ) ενίσχυση μέχρι 70% της δαπάνης και το υπόλοιπο 30% καλύπτεται από τις ενδιαφερόμενες Τοπικές Αρχές/Οργανωμένες Ομάδες και αποτελεί τη συνεισφορά των επηρεαζόμενων/ ευεργετούμενων από την ανάπτυξη. Για κατεδάφιση/μετεγκατάσταση περιβαλλοντικά προβληματικών περιστατικών, θα παρέχεται κρατική ενίσχυση μέσω άλλου Κρατικού Σχεδίου Ανάπτυξης, βάσει όσων προνοούνται στο συγκεκριμένο σχέδιο.</p>
<p>126</p>	<p>Αποκατάσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και εισαγωγή των κατάλληλων δράσεων πρόληψης</p>	<p>Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007-2013</p>
<p>1.3 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ</p>		

Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος
131	<p>Παροχή βοήθειας σε γεωργούς για να προσαρμοσθούν σε απαιτητικά πρότυπα βασιζόμενα στην κοινοτική νομοθεσία</p>	<p>Η προσαρμογή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα κοινοτικά πρότυπα που άπτονται των τομέων:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ του περιβάλλοντος της Δημόσιας υγείας ➤ της υγείας των ζώων και των φυτών ➤ της καλής διαβίωσης των ζώων και ➤ της ασφάλειας στο χώρο εργασίας <p>αποτελεί Κανονιστική υποχρέωση και θα πρέπει να τηρείται από όλους τους γεωργούς.</p> <p>Τα πρότυπα αυτά επειδή τις περισσότερες φορές επιβάλλουν στους γεωργούς νέες υποχρεώσεις που οδηγούν σε μείωση του εισοδήματός τους είτε άμεσα είτε μέσω του πρόσθετου κόστους και προκειμένου να διευκολυνθούν οι γεωργοί να προχωρήσουν στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη προσαρμογή των εκμεταλλεύσεών τους προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, κρίνεται σκόπιμο μέσω του μέτρου αυτού να στηριχθεί η προσπάθεια αυτή των γεωργών.</p> <p>Οι δράσεις μέσω των οποίων επιτυγχάνεται ο παραπάνω στόχος αφορούν στη μερική κάλυψη και του διαφυγόντος εισοδήματος με στόχο την ταχύτερη εφαρμογή και τήρηση των απαιτητικών προτύπων.</p>
132	<p>Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων</p> <p>(Άρθρο 20 (i) (ii) και 32 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/2005, Άρθρο 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2006 και Παράρτημα II, σημείο 5.3.1.3.2)</p>	<p>Στόχος του καθεστώτος αυτού είναι η παροχή διαβεβαίωσης στους γεωργούς όσον αφορά στην ποιότητα των προϊόντων ή της διαδικασίας παραγωγής που χρησιμοποιείται ως αποτέλεσμα συμμετοχής τους σε τέτοια συστήματα, να επιτευχθεί προστιθέμενη αξία στα πρωτογενή γεωργικά προϊόντα και να βελτιωθούν οι ευκαιρίες εμπορίας των προϊόντων αυτών. Η στήριξη θα δίνεται στους γεωργούς που συμμετέχουν στο σύστημα ποιότητας των τροφίμων μόνο στην περίπτωση που το γεωργικό προϊόν έχει αναγνωριστεί επίσημα βάσει προαναφερθέντων Κανονισμών ή εάν το σύστημα που είναι αναγνωρισμένο από το κράτος μέλος πληροί τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν. Δεν είναι επιλέξιμο για στήριξη συστήματα ή επιμέρους δράσεις οι οποίες έχουν ως μοναδικό σκοπό να αυξήσουν το επίπεδο ελέγχου της τήρησης υποχρεωτικών προτύπων με βάση την κοινοτική ή εθνική νομοθεσία δεν είναι επιλέξιμο για στήριξη. Για συστήματα ποιότητας τροφίμων που προνοούνται από τους Κανονισμούς (ΕΚ) 510/ 2005 και (ΕΚ) 509/ 2005, η στήριξη θα δίνεται μόνο σε σχέση με προϊόντα τα οποία έχουν εγγραφεί στο εθνικό ή κοινοτικό Μητρώο.</p> <p>Οι δράσεις προωθούν την:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κάλυψη των πρόσθετων σταθερών εξόδων του γεωργού που προκύπτουν από την τήρηση προδιαγραφών και απαιτήσεων για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας - Κάλυψη των εξόδων ένταξης του γεωργού στο συγκεκριμένο σύστημα ποιότητας - Κάλυψη των εξόδων του γεωργού όσον αφορά τους ελέγχους και την πιστοποίηση που θα υπόκειται από την Αρμόδια Αρχή ή από αναγνωρισμένο ιδιωτικό οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης για να επιβεβαιώνεται η συμμόρφωση με τις προδιαγραφές του προϊόντος ή/ και τη νομοθεσία που διέπει την παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος - Κάλυψη εξόδων για την τήρηση στοιχείων και συμπλήρωση εντύπων από το γεωργό όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα κατά την παραγωγή και εμπορία του προϊόντος

		<ul style="list-style-type: none"> - Κάλυψη λογιστικών εξόδων του γεωργού <p>Τα επιλέξιμα Κοινοτικά και Εθνικά Σχέδια για στήριξη είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ)/Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) που κατοχυρώνονται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου (περιλαμβανομένης της πατάτας ΠΟΠ) - Προϊόντα που κατοχυρώνονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 509/2006 του Συμβουλίου - Βιολογικά προϊόντα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2092/1991 του Συμβουλίου - Προϊόντα που κατοχυρώνονται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 1493/1999 (περιλαμβανομένης της Κουμανδαρίας και των τεσσάρων Οίνων Ελεγχόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΟΕΟΠ)). <p>Το ύψος της ενίσχυσης καθορίζεται βάσει του πάγιου κόστους ή του σταθερού ετήσιου κόστους που απορρέει από τη συμμετοχή στα στηριζόμενα προγράμματα για μέγιστη διάρκεια πέντε ετών. Η στήριξη για παραγωγή προϊόντων ποιότητας που καλύπτονται από συστήματα ποιότητας με βάση τους Κανονισμούς (ΕΚ) 510/ 2006, (ΕΚ) 509/ 2006, (ΕΚ) 2092/ 91 και (ΕΚ) 1493/ 1999 θα είναι μέχρι τις 3.000 ευρώ ανά εκμετάλλευση.</p>
<p>133</p>	<p>Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων</p> <p>(Άρθρο 20 (i) (ii) και 33 του Κανονισμού (ΕΕ)1698/2005, Άρθρο 23 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.3.3)</p>	<p>Το μέτρο αποσκοπεί στην παροχή στήριξης σε ομάδες παραγωγών προϊόντων ποιότητας με στόχους:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Την ενημέρωση καταναλωτών για προϊόντα που παράγονται βάσει Κοινοτικών και εθνικών συστημάτων ποιότητας. - Την προώθηση των προϊόντων αυτών <p>Οι δράσεις αυτές επικεντρώνονται στην ποιότητα, τον ειδικό τρόπο παραγωγής, τα υψηλά επίπεδα ευημερίας των ζώων και τον σεβασμό προς το περιβάλλον, ενώ μπορεί να διαδίδεται επιστημονική και τεχνική γνώση για τα προϊόντα αυτά. Δικαιούχες είναι οι δράσεις πληροφόρησης, προώθησης και διαφήμισης στην εσωτερική αγορά, ενώ δεν πρέπει να αφορούν εμπορικά σήματα. Οι δράσεις δεν πρέπει να προτρέπουν στην αγορά ενός προϊόντος βάσει συγκεκριμένης καταγωγής εκτός από τα προϊόντα ΠΟΠ, ΠΓΕ και τα κρασιά ποιότητας που παράγονται σε οριοθετημένες περιοχές.</p> <p>Με το καθεστώς αυτό θα καλύπτονται οι πιο κάτω συγκεκριμένες δαπάνες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η κάλυψη δαπανών που σχετίζονται με την οργάνωση και/ ή τη συμμετοχή σε εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις - Η κάλυψη των δαπανών που σχετίζονται με εκστρατείες προώθησης των προϊόντων ποιότητας - Η κάλυψη των δαπανών που σχετίζεται με την προβολή, δημοσιότητα και διαφήμιση των προϊόντων ποιότητας - Η κάλυψη των δαπανών όσον αφορά την ενημέρωση του καταναλωτή για την ύπαρξη αυτών των προϊόντων και των προδιαγραφών τους <p>Η στήριξη περιορίζεται μέχρι το 70% του επιλέξιμου κόστους της δράσης με μέγιστο ποσό τα 100,000 ευρώ για όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου.</p>

1.4 ΧΡΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώτος	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος
141	Στήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης που βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης	Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007-2013
142	Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/ Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών (Άρθρο 20 (d) (ii) και 35 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005, Άρθρο 25 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.1.4.2)	<p>Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην ενθάρρυνση σύστασης Ομάδων Παραγωγών (ΟΠ) ή Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών (Ε.Ο.Π) μέσω της κατ' αποκοπή παροχής οικονομικών ενισχύσεων για περίοδο πέντε ετών, βάσει του κύκλου εργασιών ή την αξία της παραγωγής που τίθεται σε εμπορία κάθε έτος.</p> <p>Στόχος των Ομάδων Παραγωγών θα είναι η προσαρμογή της παραγωγής και των αποδόσεων με τις απαιτήσεις της αγοράς, την από κοινού διάθεση των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας προς πώληση, της κεντρικής οργάνωσης των πωλήσεων και της διάθεσης της παραγωγής στους διάφορους φορείς εμπορίας και, την θέσπιση κοινών κανόνων για τις πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή ιδιαίτερα για τη συγκομιδή και τη διάθεσή της.</p> <p>Δικαιούχος της οικονομικής ενίσχυσης είναι μόνο η Ε.Ο.Π. και όχι τα συστατικά μέλη της, για προϊόντα που διέπονται από Κοινή Οργάνωση Αγοράς (στις οποίες δεν προβλέπεται παρόμοια στήριξη από την αντίστοιχη ΚΟΑ) καθώς και για προϊόντα χωρίς ΚΟΑ όπως καθορίζεται στη σχετική Κυπριακή και Κοινοτική νομοθεσία</p> <p>Η αναγνώριση των ΟΠ ή ΕΟΠ διενεργείται με βάση τη σχετική νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το μέτρο δεν έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις Οργανώσεων ή ΟΠ, όπου η κοινή εμπορία των προϊόντων γίνεται με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 2200/96 του Συμβουλίου.</p> <p>Οι ενισχύσεις θα παρέχονται στις Ο.Π και Ε.Ο.Π. οι οποίες αναγνωρίζονται από την Αρμόδια Εθνική Αρχή έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013, σε ετήσιες δόσεις για τα πρώτα πέντε έτη από την ημερομηνία αναγνώρισης της ΟΠ.</p> <p>Η ενίσχυση υπολογίζεται με βάση την παραγωγή που διατίθεται ετησίως στην αγορά και δεν υπερβαίνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Α) το 1ο, 2ο, 3ο, 4ο και 5ο έτος το 5%, 5%, 4%, 3%, 2% της αξίας της παραγωγής που έχει τεθεί σε εμπορία μέχρι το μέγιστο ποσό 1.000.000 € της παραγωγής αυτής, - Β) για το 1ο, 2ο, 3ο, 4ο και 5ο έτος το 2,5%, 2,5%, 2%, 1,5%, 1,5% της αξίας της παραγωγής η οποία υπερβαίνει το 1,000,000 € που έχει τεθεί σε εμπορία - Γ) δε δύναται να υπερβεί ένα ανώτατο όριο το οποίο για κάθε Ο.Π. ισούται με: - 100.000 € το 1ο και 2ο έτος, 80.000 € το 3ο έτος, 60.000 € το 4ο έτος και 50.000 € το 5ο έτος.

ΆΞΟΝΑΣ 2. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ		
2.1 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώτος	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος
211 212	Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές (Άρθρα 36 (α) (i) (ii) και 37 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005 Κανονισμός (ΕΕ) 1974/ 2006 και Παράρτημα, σημεία 5.3.2.1.1, 5.3.2.1.2)	<p>Το μέτρο αποσκοπεί στην καθιέρωση καθεστώτος ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων για περίοδο πέντε ετών σε επιλέξιμες μειονεκτικές περιοχές (313 κοινότητες συνολικής έκτασης 73.261ha γεωργικής γης για αντιστάθμιση απώλειας εισοδήματος, λόγω μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων ή αντίξωων καιρικών συνθηκών, με στόχο:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τη διασφάλιση της συνεχούς αξιοποίησης της γεωργικής γης με μόνιμες, ημιμόνιμες ή εποχιακές καλλιέργειες που αποδίδουν ένα αποδεκτό επίπεδο παραγωγής καθώς και της γεωργικής γης υπό αγρανάπαυση. - Τη διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας. - Τη διαφύλαξη του φυσικού χώρου - Τη διαχείριση της γης με μεθόδους που συμβάλλουν στην αειφόρο γεωργική ανάπτυξη. <p>Οι δικαιούχοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που καλλιεργούν 3 τουλάχιστον δεκάρια γεωργικής γης, ελάχιστης έκτασης κάθε τεμαχίου ίσης με 0,5 δεκάρια για μόνιμες και ημιμόνιμες καλλιέργειες και ενός δεκαρίου για εποχιακές καλλιέργειες.</p> <p>Πρέπει να είναι μόνιμοι κάτοικοι ή να εδρεύουν σε μια από τις 379 κοινότητες που περιλαμβάνεται στον κατάλογο των Μειονεκτικών Γεωργικών Περιοχών ή διαμένουν σε περιοχές άλλες από τις ΜΓΠ εφόσον πρόκειται για άτομα που έχουν εκτοπιστεί από τις ιδιόκτητες εκμεταλλεύσεις τους στο βόρειο μέρος της Κύπρου λόγω της τουρκικής εισβολής του 1974.</p> <p>Δεσμεύονται να συνεχίσουν τη γεωργική δραστηριότητά τους για 5 τουλάχιστον έτη από την πρώτη καταβολή της εξισωτικής πληρωμής και χρησιμοποιούν πρακτικές σύμφωνες με τον Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη του φυσικού χώρου, καθώς και τις πρακτικές αειφορικής γεωργίας. Από το 2009 θα ελέγχονται για τις κανονιστικές απαιτήσεις της Πολλαπλής Συμμόρφωσης, ενώ δέχονται και διευκολύνουν ελέγχους που πραγματοποιούν τα Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα.</p> <p>Το ύψος της ενίσχυσης διαφοροποιείται σε δύο περιφέρειες και εξαρτάται από τη σοβαρότητα των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων, την παρούσα κατάσταση και οικονομική διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και το είδος της καλλιέργειας για αποφυγή υπεραντιστάθμισης σε ορισμένες εκτατικές ξηρικές καλλιέργειες. Στις δύο περιφέρειες καθορίζονται μονάδες εξισωτικής αποζημίωσης.</p>

<p>213</p>	<p>Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές Φύση 2000</p> <p>Άρθρα 38 και 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005</p>	<p>Με το Μέτρο καθιερώνεται καθεστώς ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε πρώτο στάδιο για διατήρηση/ βελτίωση της βιοποικιλότητας στις περιοχές Φύση 2000 και σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν ολοκληρωθούν τα Διαχειριστικά Σχέδια για κάθε περιοχή, σε αντιστάθμιση μέρους της απώλειας εισοδήματος λόγω εφαρμογής των Σχεδίων, όπως απαιτείται και από την εφαρμογή των σχετικών οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ. Το Μέτρο προορίζεται να εφαρμοστεί σε 36 κηρυγμένες περιοχές Φύση 2000 (περίπου 2.827 εκτάρια γεωργικής γης).</p> <p>Οι κυριότεροι στόχοι του Μέρου είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η παροχή στήριξης για την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας. • Η διατήρηση της βιωσιμότητας της αγροτικής οικογένειας. • Η διαφύλαξη του φυσικού χώρου και περιβάλλοντος. • Η διατήρηση και προαγωγή αειφορικών γεωργικών συστημάτων. • Η προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων <p>Μέχρι την έγκριση των Διαχειριστικών Σχεδίων για κάθε περιοχή, για να είναι δυνατή η επιδότηση μέσω του Μέρου, θα πρέπει να εφαρμόζεται η εξής δράση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διατήρηση λωρίδων φυσικής βλάστησης στα όρια των αγροτεμαχίων κατά την περίοδο Απριλίου-Μαΐου (περίοδος φωλεοποίησης πουλιών), πλάτους 2 μ. και ύψους 30 εκ. τουλάχιστον, όπου δεν θα εφαρμόζεται οποιαδήποτε χημική επέμβαση. <p>Με την έγκριση των σχετικών Διαχειριστικών Σχεδίων, για να είναι δυνατή η επιδότηση/στήριξη μέσω του Μέρου, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι εξής δράσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή των σχετικών Διαχειριστικών Σχεδίων της κάθε περιοχής με σκοπό την υιοθέτηση από τους γεωργούς μεθόδων για τη διατήρηση και προστασία των περιοχών αυτών όπως ορίζουν οι Οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ. • Η διασφάλιση της συνεχούς αξιοποίησης της γεωργικής γης με μόνιμες, ημιμόνιμες ή εποχιακές καλλιέργειες που αποδίδουν ένα αποδεκτό επίπεδο παραγωγής καθώς και της γεωργικής γης υπό αγρανάπαυση. <p>Δικαιούχοι είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που κατέχουν ή διαχειρίζονται γεωργική γη και υποβάλλουν κανονικά αίτηση, οι οποίοι πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια. Η ενίσχυση για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις περιοχές Φύση 2000 ορίζεται αρχικά σε 350€/εκτάριο και ακολούθως θα γίνεται επαναπροσδιορισμός στη βάση των Διαχειριστικών Σχεδίων.</p>
<p>214</p>	<p>Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις</p> <p>(Άρθρο 36 (α) (iv) και 39 του Κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005 Άρθρο 27 του Κανονισμού (ΕΕ) 1974/2005, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.1.4)</p>	<p>Το Μέτρο αυτό αποτελείται από 8 καθεστώτα, βάσει των οποίων οι γεωργοί αναλαμβάνουν συγκεκριμένες αγροπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα. Οι δεσμεύσεις αναλαμβάνονται για περίοδο 5 ετών, εκτός της εφαρμογής τριετούς αμειψισποράς, δράση για την οποία τα συμβόλαια έχουν εξαετή διάρκεια.</p> <p>Τα καθεστώτα είναι:</p> <p>2.3.1: «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα/επιτραπέζια αμπέλια»</p> <p>Οι κυριότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Η επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων λόγω της μείωσης στη χρήση ζιζανιοκτόνων - Μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια των αμπελιών. - Αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων. - Προστασία της δημόσιας υγείας - Βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του - Περιορισμός της έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών - Συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο <p>Οι απαιτήσεις είναι οι ίδιες με αυτές της Πολλαπλής Συμμόρφωσης (Κανονισμός ΕΚ 1782/2003). Επιλέξιμη δράση είναι η μηχανική καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των αγριόχορτων. Η δράση αυτή θα γίνεται κατά τη διάρκεια του βλαστητικού κύκλου των αμπελιών.</p> <p>2.3.2: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες»</p> <p>Ειδικότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η μείωση της συνολικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης που προκαλείται από την καλλιέργεια πατατών, - η αειφορική διαχείριση των διαθέσιμων φυσικών πόρων, - η μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων και η βελτίωση της ποιότητας και ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων, - η προαγωγή της επαγγελματικής ασφάλειας και ευημερίας των παραγωγών και του εργατικού προσωπικού, - η προστασία της δημόσιας υγείας, - η προσαρμογή της παραγωγής των κυπριακών πατατών κατά τρόπο που να ικανοποιεί τις αυξημένες απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού καταναλωτικού κοινού, - βελτίωση της υφής και γονιμότητας του εδάφους και αύξηση της διαθέσιμης υγρασίας του. <p>Επιλέξιμες δράσεις αποσκοπούν στην προώθηση καλλιεργητικών μεθόδων και τεχνικών παραγωγής και διαχείρισης που σέβονται το περιβάλλον, ιδίως για να προστατευθεί η ποιότητα των υδάτων, του εδάφους και του τοπίου και να διατηρηθεί ή/ και να προαχθεί η βιοποικιλομορφία.</p> <p>Οι δράσεις είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Τριετής Αμειψισπορά</u> (εναλλαγή με ένα χρόνο πατάτες, ένα χρόνο άλλη ετήσια καλλιέργεια εκτός των σολανωδών και ένα χρόνο υποχρεωτική αγρανάπαυση με τουλάχιστον δύο καλλιέργειες του εδάφους (φθινόπωρο - άνοιξη) και εφαρμογή χλωρής λίπανσης) και - <u>Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής</u> (ορθολογιστική χρήση του νερού και των λιπασμάτων καθώς και η συνδυασμένη χρήση φυσικών και χημικών μεθόδων φυτοπροστασίας) <p>Το ποσοστό της ενίσχυσης βασίζεται στο διαφυγόν εισόδημα και τις επιπρόσθετες δαπάνες που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος</p>
--	--	--

		<p>2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή» Ανάμεσα στους στόχους του Καθεστώτος περιλαμβάνονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η μείωση της χρήσης εντομοκτόνων, μυκητοκτόνων και χημικών λιπασμάτων. - Η μείωση ή και αντικατάσταση της χρήσης ζιζανιοκτόνων, - Η ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων, - Η ασφάλεια των εργαζομένων, - Η παραγωγή εσπεριδοειδών ποιότητας, - Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων, - Η προστασία της δημόσιας υγείας, - Η βελτίωση και προαγωγή της βιοποικιλότητας. - Η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση <p>Επιλέξιμες δράσεις αφορούν:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής Εσπεριδοειδών</u> (ορθολογιστική χρήση του νερού και των λιπασμάτων καθώς και η συνδυασμένη χρήση φυσικών, βιολογικών, μηχανικών και χημικών μεθόδων φυτοπροστασίας) και 2. <u>Μηχανική αντιμετώπιση ζιζανίων έναντι χρήσης ζιζανιοκτόνων</u> <p>Η ενίσχυση θα παρέχεται για την κάλυψη των αυξημένων δαπανών που προκύπτουν από τις δράσεις (600 Ευρώ ανά εκτάριο για την δράση 1 και 300 Ευρώ για την 2).</p> <p>2.3.4: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες» Ο στόχος είναι η επίτευξη σημαντικών αγροπεριβαλλοντικών βελτιώσεων λόγω της μείωσης της χρήσης αγροχημικών παρασκευασμάτων, η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, ο περιορισμός του πληθυσμού των δυσεξόντων ζιζανίων στα σιτηρά αλλά και η βελτίωση της δομής και της γονιμότητας του εδάφους.</p> <p>Επιλέξιμη δράση είναι η διακοπή της μονοκαλλιέργειας σιτηρών και η εισαγωγή διετούς ή τριετούς συστήματος αμειψισποράς με μια χρονιά αγρανάπαυσης ή καλλιέργειας με επιλέξιμα ψυχανθή το αργότερο κάθε τρίτο χρόνο.</p> <p>Η ενίσχυση καλύπτει μέρος του διαφυγόντος εισοδήματος και των επιπρόσθετων δαπανών που προέρχονται από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος.</p> <p>2.3.5: «Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων» <u>Α. Διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση</u> Στόχος είναι η διάσωση, διατήρηση στο φυσικό τους περιβάλλον και η αύξηση του αριθμού των ζώων της αυτόχθονης φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτου προκειμένου να διατηρηθούν στο φυσικό τους περιβάλλον αλλά και να αυξηθεί η γενετική ποικιλομορφία με τις προστατευμένες αυτές φυλές οι οποίες αποτελούν ιστορικό/ γενετικό κεφάλαιο στο περιβάλλον της Κύπρου Ειδικός στόχος είναι η ενίσχυση των κτηνοτρόφων που έχουν δεσμευτεί για την διατήρηση και εκτροφή</p>
--	--	---

		<p>της ντόπιας φυλής αγελάδων και της ντόπιας φυλής προβάτων στο φυσικό τους περιβάλλον και η αύξηση του αριθμού των ζώων αυτών.</p> <p>Επιλέξιμη δράση είναι η εκτροφή/ διατήρηση ζώων των ντόπιων φυλών προβάτων και αγελάδων για πέντε (5) ημερολογιακά έτη και η διαχείριση τους σύμφωνα με τον Περί Ευημερίας των Ζώων Νόμο και σχετικούς κοινοτικούς Κανονισμούς της.</p> <p>Η Δράση προνοεί την παραχώρηση επιδοτήσεων στους κτηνοτρόφους που διατηρούν ζώα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - της ντόπιας φυλής αγελάδων, και - της ντόπιας φυλής προβάτων. <p><u>B. Διάσωση παραδοσιακών ποικιλιών της αμπέλου που κινδυνεύουν από εξαφάνιση</u></p> <p>Κύριοι στόχοι του μέτρου είναι η παροχή ειδικής ενίσχυσης προς τους καλλιεργητές τέτοιων ποικιλιών για την διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος, και της διάσωσης παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπελιών υπό εξαφάνιση. Επίσης η διάσωση των παραδοσιακών οινοποιήσιμων ποικιλιών υπό εξαφάνιση προκειμένου να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και η γενετική ποικιλομορφία του φυτικού κεφαλαίου, και τέλος η διατήρηση σε καλή κατάσταση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας.</p> <p>Επιβεβαιώνεται ότι θα ακολουθείται η Πολλαπλή Συμμόρφωση.</p> <p>Επιλέξιμη δράση είναι η μηχανική καλλιέργεια ή άλλος μηχανικός τρόπος καταστροφής των αγριόχορτων. Η δράση αυτή θα γίνεται κατά τη διάρκεια του βλαστητικού κύκλου των αμπελιών. Η διατήρηση σε καλή κατάσταση των υπό εξαφάνιση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών χαμηλής παραγωγικότητας.</p> <p>Η ενίσχυση ανέρχεται σε 900 Ευρώ ανά εκτάριο.</p> <p>2.3.6: «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις σε παραδοσιακές φυτείες δέντρων και θάμνων, με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές»</p> <p>Οι κυριότεροι στόχοι του καθεστώτος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ο περιορισμός της συνολικής περιβαλλοντικής ρύπανσης/ επιβάρυνσης από τη χρήση χημικών ζιζανιοκτόνων - διατήρηση/ βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους - η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου - η διατήρηση του παραδοσιακού αγροτικού περιβάλλοντος και της υψηλής φυσικής αξίας του παραδοσιακού τοπίου - η συγκράτηση του πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές - η διατήρηση της φυσικής υποδομής ως προϋπόθεσης για ανάπτυξη πρόσθετων δραστηριοτήτων <p>Οι επιλέξιμες δράσεις είναι:</p> <p><u>A. Σε ποικιλίες/είδη δένδρων που σχετίζονται με την παράδοση και είναι χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του τοπίου όπως π.χ. αμυγδαλιές, χαρουπιές, φουντουκιές, πολεμιδιές κ.τ.λ..</u></p>
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - η εφαρμογή δύο μηχανικών καλλιεργειών το χρόνο έναντι χημικής καταπολέμησης, με σκοπό την καταστροφή των αγριόχορτων (φθινόπωρο και άνοιξη). - μηχανική καταστροφή αγριόχορτων (φθινόπωρο και άνοιξη) γύρω από τα δέντρα. <p><u>B. Σε ανθοφόρους και άλλους θάμνους καθώς και φαρμακευτικά/ αρωματικά φυτά που σχετίζονται με την παράδοση και είναι χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του τοπίου όπως π.χ. Rosa damaskina, τρεμιθιά, σχοινιά, σπασιά κ.λ.π.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - μηχανική καταστροφή της ενδιάμεσης άγριας βλάστησης (φθινοπωρινής και ανοιξιάτικης), δύο φορές το χρόνο. <p>2.3.7: «Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων» Οι σημαντικότεροι στόχοι του Καθεστώτος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η μείωση της ρύπανσης που προκαλεί η γεωργία - η αειφορική διαχείριση των εδαφικών πόρων - η προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας - η διατήρηση της βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου - η προστασία της δημόσιας υγείας <p>Σκοπός του καθεστώτος είναι η εφαρμογή ενός σφαιρικού συστήματος γεωργικής παραγωγής με πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον που στοχεύουν στην ανάπτυξη των οικοσυστημάτων, στην αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων, χωρίς τη χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Για την εφαρμογή των πιο πάνω δράσεων έχουν επιλεγεί συγκεκριμένοι κλάδοι τόσο της φυτικής όσο και της ζωϊκής παραγωγής:</p> <p>2.3.8: «Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας». Στόχοι του Μέτρου είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η συστηματική ενσωμάτωση δράσεων μέσα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για διατήρηση των φυσικών οικοτόπων της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας και κατ' επέκταση για διατήρηση της βιοποικιλότητας. - Η δημιουργία βοσκοτόπων διατροφής και αναπαραγωγής της άγριας πανίδας μέσα στους φυσικούς οικοτόπους. - Η ικανοποιητική παροχή βιομάζας για διατροφή των πτηνών ή των θηλαστικών της άγριας πανίδας και η αποφυγή του επηρεασμού των γεωργικών καλλιεργειών. - Η προστασία και η διαχείριση της άγριας πανίδας στους βιοτόπους της καλλιεργούμενης γης και η διατήρηση των διαδρόμων επικοινωνίας των πληθυσμών της άγριας πανίδας μέσω των βιοτόπων. <p>Το μέτρο εφαρμόζεται σε γεωργικές εκτάσεις των πεδινών, ημιορεινών και ορεινών περιοχών, που αποτελούν τους φυσικούς χώρους διατροφής της άγριας πανίδας από γεωργικά ενδαιτήματα και</p>
--	--	---

		παρέχουν τις κατάλληλες συνθήκες φωλεοποίησης και αναπαραγωγής. Επιλέξιμη δράση είναι η ετήσια σπορά με επιλέξιμα μίγματα σιτηρών – ψυχανθών συγκεκριμένων καλλιεργούμενων ή αυτόχθονων ειδών που είναι κατάλληλα και προσαρμοσμένα στους φυσικούς οικοτόπους των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Κύπρου.
215	Ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων	Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007
216	Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις	Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007
2.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ ΔΕΙΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΗΣ ΓΗΣ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώτος	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώτος
221	Δάσωση Γεωργικής Γης (Άρθρα 36 (β) (i) και 43 Παράγραφοι 1,2,3 & 4 του Κανονισμού 1698/2005. Άρθρα 30 και 31 του Κανονισμού 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.2.1)	<p>Με το καθεστώς αυτό προωθείται η δάσωση περιοχών που αντιμετωπίζουν διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (διάβρωση εδάφους, υποβάθμιση ποιότητας νερών κλπ) ή οι εκεί γεωργικές καλλιέργειες έχουν καταστεί ασύμφορες.</p> <p>Το καθεστώς στοχεύει στο να συμβάλει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίημωση - στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας - στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων - στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου - στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της γεωργικής γης - στην άμβλυση των κλιματικών αλλαγών <p>Οι επιλέξιμες δράσεις διαχωρίζονται σε δύο ομάδες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Εγκατάσταση και Προστασία της Δασικής Φυτείας</u> (προετοιμασία εδάφους, προμήθεια πολλαπλασιαστικού υλικού, εγκατάσταση της φυτείας καθώς και τις εργασίες για προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες (η περιφραγή της φυτείας είναι επιλέξιμη μόνο στην περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα βόσκησης). Επίσης περιλαμβάνουν και τις εργασίες για το λεκάνωμα, το πότισμα, τη συντήρηση του αρδευτικού συστήματος, την καταπολέμηση ζιζανίων στη βολοφυτεία/ σποροφυτεία καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών της βολοφυτείας ή σποροφυτείας για τα πρώτα δύο χρόνια μετά τη φύτευση ή σπορά), και - <u>Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας</u> (έναρξη στο τέλος του δεύτερου χρόνου μετά τη φύτευση/ σπορά, διαρκεί τρία χρόνια και αποσκοπεί στην εξασφάλιση της φυτείας από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες.) <p>Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμοσθεί στις περιοχές της υπαίθρου που δεν είναι δασικές. Η στήριξη περιλαμβάνει οικονομική ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας, ετήσια ενίσχυση ανά εκτάριο για τα πρώτα τρία χρόνια μετά την εγκατάστασή της για δαπάνες συντήρησης</p>

		<p>ώστε να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης και ετήσια πριμοδότηση ανά εκτάριο μέχρι 15 χρόνια μετά τη φύτευση/ σπορά, ως αντιστάθμισμα της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος. Η στήριξη για δάσωση γεωργικών εκτάσεων, ανειλημμένη από Δημόσιες Αρχές, καλύπτει μόνο δαπάνες εγκατάστασης, ενώ παρέχεται στήριξη και σε περίπτωση μετατροπής αγροπεριβαλλοντικής δέσμευσης σε δέσμευση δάσωσης γεωργικής γης.</p> <p>Η δάσωση πρέπει να είναι συμβατή με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις της περιοχής και θα περιορίζεται σε γεωργική γη συγκεκριμένων τύπων καλλιέργειας. Δικαιούχοι είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα. Η δαπάνη εγκατάστασης καλύπτεται 100% από το δημόσιο για έργα του δημοσίου ενώ για έργα του ιδιωτικού τομέα η κάλυψη από το δημόσιο ανέρχεται μέχρι και 80%.</p>
222	<p>Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων</p> <p>(Άρθρα 36 (β) (ii) και 44 Παράγραφοι 1,2,3 & 4 του Κανονισμού 1698/2005. Άρθρα 30 και 32 του Κανονισμού 1974/2006, Παράρτημα II, σημείο 5.3.2.2.2)</p>	<p>Το καθεστώς αποσκοπεί στην εγκατάσταση νέων ανεμοθραυστών (γραμμική φυτεία που αποτελείται από μια έως δυο σειρές δασικών δέντρων κατάλληλα εγκατεστημένη) για προστασία των γεωργικών καλλιεργειών από εξωγενείς παράγοντες (ανέμους και παγετούς) καθώς και στη συμβολή για παραγωγή δασοκομικών προϊόντων και για ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων.</p> <p>Κύριοι στόχοι του Καθεστώτος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - η στήριξη των γεωργών με την προστασία των γεωργικών καλλιεργειών, - η συμβολή στην παραγωγή δασικών προϊόντων, - η επέκταση του πρασίνου, - η ικανοποίηση περιβαλλοντικών απαιτήσεων και αναγκών όπως η βελτίωση του τοπίου, η προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, η παροχή καταφυγίων για την πανίδα, κ.λ.π. <p>Οι δράσεις περιλαμβάνουν προετοιμασία του εδάφους, προμήθεια του πολλαπλασιαστικού υλικού, εγκατάσταση της φυτείας καθώς και εργασίες για προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Στις δράσεις περιλαμβάνονται επίσης εργασίες για το λεκάνωμα, το πότισμα, την καταπολέμηση ζιζανίων καθώς και την αναπλήρωση αποτυχιών για τα πρώτα δύο χρόνια μετά την εγκατάσταση. Οι Δικαιούχοι γεωργοί που εντάσσονται στο Καθεστώς δεσμεύονται να διατηρούν τον εγκατεστημένο ανεμοθραύστη σε ικανοποιητική κατάσταση τουλάχιστον για 5 χρόνια. Η γη που θα ενταχθεί στο Καθεστώς αυτό δε θα μπορεί να επανενταχθεί στο ίδιο ή άλλο ανάλογο Καθεστώς ή Μέτρο. Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης του ανεμοθραύστη θα καταβάλλεται σε τρεις δόσεις. Οι περισσότερες περιοχές που θα ενταχθούν στο Καθεστώς αυτό καλύπτονται ικανοποιητικά από το Σχέδιο Πυροπροστασίας.</p>
223	<p>Δάσωση μη Γεωργικής Γης</p> <p>(Άρθρα 36 (β) (iii) και 45 Παράγραφοι 1,2 & 3 του Κανονισμού 1698/ 2005. Άρθρο 30 και σημείο 5.3.2.2.3 του Παραρτήματος II του</p>	<p>Το καθεστώς αυτό προωθεί τη δάσωση επιλέξιμων εκτάσεων μη γεωργικής γης στην οποία παρουσιάζονται διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (πυρκαγιές, ερημοποίηση κλπ), με στόχο να συμβάλει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - στη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας - στην προστασία της υπαίθρου από φυσικές καταστροφές (πλημμύρες και πυρκαγιές) - στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίμωση - στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων

	Κανονισμού 1974/ 2006)	<ul style="list-style-type: none"> - στη βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου της υπαίθρου - στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών με την προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της μη γεωργικής γης - στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών <p>Οι δράσεις για την εγκατάσταση και προστασία της Δασικής Φυτείας είναι ίδιες με αυτές του καθεστώτος 222. Οι δράσεις για την Περιποίηση/ Συντήρηση της Δασικής Φυτείας ξεκινούν στο τέλος του δευτέρου χρόνου μετά τη φύτευση/ σπορά, διαρκούν τρία χρόνια και αποσκοπούν στην εξασφάλιση της φυτείας από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Οι εργασίες αυτές είναι επιλέξιμες μόνο στην περίπτωση της εγκαταλειμμένης γεωργικής γης. Η στήριξη περιλαμβάνει οικονομική ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας, ετήσια ενίσχυση για τα πρώτα τρία χρόνια μετά την εγκατάστασή της για τις δαπάνες συντήρησης ώστε να εξασφαλισθεί η επιτυχία της δάσωσης. Η στήριξη για δάσωση γεωργικών εκτάσεων, ανειλημμένη από Δημόσιες Αρχές, καλύπτει μόνο δαπάνες εγκατάστασης, ενώ παρέχεται στήριξη και σε περίπτωση μετατροπής αγροπεριβαλλοντικής δέσμευσης σε δέσμευση δάσωσης γεωργικής γης. Το Καθεστώς συνδέεται άμεσα με τη 2η δράση του Εθνικού Δασικού Προγράμματος (αφορά δασώσεις και δασοκομία) η οποία χαρακτηρίζεται ως πολύ μεγάλης σημασίας και η εφαρμογή της καλύπτει τόσο τα κρατικά δάση και τη χαλίτικη γη όσο και τη γεωργική και μη γη.</p>
224	Ενισχύσεις Φύση 2000 (Άρθρα 36 (β) (iv) και 46 του Κανονισμού 1698/2005. Άρθρο 30 και σημείο 5.3.2.2.4 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/2006.)	Το Καθεστώς αυτό θα εφαρμόζεται στις δασικές εκτάσεις των κηρυγμένων περιοχών Φύση 2000, με κυριότερο ειδικό στόχο τη διασφάλιση της εφαρμογής των Οδηγιών 92/43/EEC και 79/409/EEC. Αυτό θα γίνεται μέσω ειδικής στήριξης στους ιδιώτες δασοκαλλιεργητές με σκοπό να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που θα απορρέουν από την εφαρμογή των εν λόγω Οδηγιών καθώς επίσης και άλλων σχετικών εθνικών προνοιών και μέτρων. Στο παρόν στάδιο θα παρέχεται οικονομική ενίσχυση ως αντιστάθμισμα απώλειας εισοδήματος για την αποφυγή υλοτομιών στους οικοτόπους της παρουσιάζονται στο καθεστώς 225. Σε μεταγενέστερο στάδιο πιθανόν να προστεθούν επιπλέον περιορισμοί. Κριτήριο για ένταξη μιας έκτασης στο Καθεστώς θα αποτελεί ο αριθμός και ο βαθμός των περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει. Βασικός σκοπός του Καθεστώτος είναι η ενίσχυση της βιοποικιλότητας, και του οικολογικού ρόλου των δασών. Το Καθεστώς συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας, ενώ οι προς ένταξη περιοχές καλύπτονται από το Σχέδιο Πυροπροστασίας.
225	Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις (Άρθρα 36 (β) (v) και 47 Παράγραφος 1 και 2 του Κανονισμού 1698/2005. Σημείο 5.3.2.2.5 του Παραρτήματος II του Κανονισμού	Βασικός σκοπός του Καθεστώτος είναι η ενίσχυση του οικολογικού και προστατευτικού ρόλου των δασών σε περιοχές εκτός του δικτύου Φύση 2000. Στόχοι του είναι: <ul style="list-style-type: none"> - η διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας. - η ενίσχυση της προστατευτικής αξίας των δασών σε σχέση με τη διάβρωση και την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των υδάτων. - η διαφύλαξη και βελτίωση των υψηλής αξίας δασικών οικοσυστημάτων <p>Στο παρόν στάδιο έχει καθορισθεί μία μόνο δέσμευση η οποία αφορά την αποφυγή καρπώσεων στους ακόλουθους οικοτόπους:</p>

	1974/2006)	<ul style="list-style-type: none"> - μαύρης πεύκης (<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i>), - τραχείας πεύκης (<i>Pinus brutia</i>), - δρυός (<i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>veneris</i>), - τρεμιθιάς (<i>Pistacia atlantica</i>) - μικτούς οικότοπους των πιο πάνω ειδών. <p>Οι οικότοποι αυτοί βρίσκονται σε ευδιάβρωτα περιβάλλοντα και η συγκομιδή ξυλείας στους εν λόγω οικοτόπους θα προκαλούσε σοβαρή επιφανειακή διάβρωση. Η διάρκεια της δέσμευσης είναι 5ετής και το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που θα καταβάλλεται ως απώλεια εισοδήματος για την αποφυγή υλοτομιών έχει καθοριστεί στα 45 €/ha/έτος για συστάδες με συγκόμωση 10-40% και στα 109€ για συστάδες με συγκόμωση 40-80%. Το καθεστώς συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας. Οι περιοχές που θα ενταχθούν καλύπτονται από το Σχέδιο Πυροπροστασίας.</p>
226	<p>Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών (Άρθρα 36 (β) (vi) και 48 Παράγραφος 1 & 2 του Κανονισμού 1698/2005. Άρθρα 30 και 33 και σημείο 5.3.2.2.6 του Παραρτήματος II του Κανονισμού 1974/ 2006.)</p>	<p>Στόχοι του μέτρου είναι η μείωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - του αριθμού των πυρκαγιών και της ετήσιας καμένης έκτασης - της μέσης καμένης έκτασης ανά πυρκαγιά - του χρόνου ανίχνευσης των πυρκαγιών - του χρόνου μεταξύ της ανίχνευσης και της αναγγελίας μιας πυρκαγιάς - του μέσου χρόνου επέμβασης καθώς και της αναδάσωσης των καμένων περιοχών <p>Για την πρόληψη πυρκαγιών απαιτούνται έργα πυροπροστασίας όπως κατασκευή και συντήρηση αντιπυρικών λωρίδων, διάνοιξη δασικών δρόμων, κατασκευή υδατοδεξαμενών, εγκατάσταση συστημάτων πυρασφάλειας, καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση, εφαρμογή δασοκομικών μέτρων μείωσης κινδύνου έκρηξης και επέκτασης πυρκαγιών, εγκατάσταση υδροστομιών και κατασκευή μονοπατιών. Η κατασκευή και βελτίωση πυροφυλακίων, η εγκατάσταση και βελτίωση Αυτόματων Συστημάτων Ανίχνευσης Πυρκαγιών και η ανάπτυξη και βελτίωση υφιστάμενου συστήματος τηλεπικοινωνιών είναι κάποια επιπλέον μέτρα.</p> <p>Για την αναδάσωση των καμένων περιοχών θα παρέχεται οικονομική ενίσχυση η οποία θα ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών. Κατά την εφαρμογή της δράσης αυτής θα ακολουθούνται όλες οι άλλες πρόνοιες του Καθεστώτος «Δάσωση μη γεωργικής γης» του Μέτρου «Δασώσεις». Οι προτεινόμενες δράσεις συνδέονται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και τη Δασική Στρατηγική της Κοινότητας και είναι πλήρως συμβατές με το Σχέδιο Πυροπροστασίας Δασών.</p>

<p>227</p>	<p>Μη παραγωγικές επενδύσεις (Άρθρα 36 (β) (vii) και 49 Παράγραφος β του Κανονισμού 1698/2005. Σημείο 5.3.2.2.7 του Παραρτήματος ΙΙ του Κανονισμού 1974/2006)</p>	<p>Το Καθεστώς αυτό στοχεύει στη:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βελτίωση της προσφερόμενης δασικής/περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης. - αύξηση της δυναμικότητας των εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων. - ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρονται στους εκδρομικούς και κατασκηνωτικούς χώρους. - βελτίωση και επέκταση του δικτύου μονοπατιών μελέτης της φύσης. - αύξηση του αριθμού θέσεων θέας. <p>Επιλέξιμες δαπάνες, οι οποίες οικονομικά θα καλύπτονται πλήρως από το δημόσιο, αποτελούν οι εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ετοιμασία μελετών και σχεδίων. - Επίβλεψη της εκτέλεσης του έργου. - Διαμόρφωση και καθαρισμοί χώρων και διάνοιξη μονοπατιών. - Προμήθεια, κατασκευή και εγκατάσταση των αναγκαίων κατασκευών και διευκολύνσεων (τραπεζιών, παιδικών χαρών, αποχωρητηρίων, σκυβαλοδοχείων κλπ) - Έργα αναγκαίας τοποιοτέχνησης και αισθητικής βελτίωσης των χώρων, συμβατών με τους στόχους του έργου. - Διαμόρφωση, συντήρηση, κατάλληλη αναπαλαίωση υφισταμένων κτιριακών εγκαταστάσεων ή κατασκευή νέων κτιριακών εγκαταστάσεων για τη δημιουργία Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και του Μουσείου Δασικού Περιεχομένου. - Έργα ανάπλασης στοιχείων δασικής κληρονομιάς. - Ετοιμασία πληροφοριακού και ενημερωτικού υλικού για όλα τα έργα. - Προμήθεια εκθεμάτων και εξοπλισμού. <p>Το Καθεστώς συνδέεται με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και τη Δασική στρατηγική της Κοινότητας</p>
-------------------	--	---

ΆΞΟΝΑΣ 3: ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ		
3.1 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώς (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώς
311	Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες	Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007
312	Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων	Δεν προβλέπεται οποιαδήποτε εφαρμογή στο ΠΑΑ 2007
313	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων (Άρθρο 55 του Κανονισμού (Ε.Ε) 1698/2005, Άρθρο ..... του Κανονισμού (ΕΕ) .../2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.3.1.3)	Το Μέτρο στοχεύει στην ανάδειξη των αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου, στηρίζοντας και ενθαρρύνοντας Δημόσιες επενδύσεις (υλοποίηση έργων υποδομής) με επίκεντρο τον Αγροτουρισμό. Επιλέξιμες δράσεις είναι: Α) Μικρής κλίμακας υποδομή (χρηματοδότηση δραστηριοτήτων μετατροπής παραδοσιακών οικοδομών σε κέντρα πληροφόρησης πολιτιστικών/περιβαλλοντικών θεμάτων της περιοχής) Β) Υποδομή Αναψυχής (δημιουργία και λειτουργία υποδομών υποστήριξης αγροτουρισμού όπως <ul style="list-style-type: none"> - Ποδηλατικές Διαδρομές - Θεματικές Διαδρομές - Άλλες ειδικές υποδομές, π.χ. Θεματικά Μουσεία φυσικής ιστορίας, λαϊκής παραδοσιακής τέχνης που δεν παράγουν έσοδα. Σε όλες τις Δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνεται η δημιουργία πρασίνου. Δικαιούχοι είναι οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως) και οι Ομάδες Τοπικής Δράσης
3.2 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώς (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώς
321 322 323	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου (Άρθρο 56 και 57 του Κανονισμού (Ε.Ε) 1698/2005, Άρθρο ..... του Κανονισμού ...../2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 5.3.3.2)	Το Μέτρο αυτό χωρίζεται σε τρεις δράσεις, 321, 322, 323 και έχει ως στόχους: <ul style="list-style-type: none"> - τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος των Κοινοτήτων της υπαίθρου έτσι ώστε να διαμορφωθούν σε πιο ελκυστικά μέρη για διαβίωση και προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων. - την υλοποίηση παρεμβάσεων για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος, με στόχο την διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και φυσικού πλούτου. - την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργία/αναβάθμιση της κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής σε ολόκληρη τη Κύπρο καθώς και στην αναζωογόνηση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος των κοινοτήτων της υπαίθρου και τη

		<p>διατήρηση του πληθυσμού της. Επιλέξιμες δράσεις του Μέτρου είναι</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1. Ανάπτυξη Κέντρων Κοινοτικών/ Κοινωνικών παροχών (321) που προνοεί την ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών/κοινωνικών παροχών. Αυτό συνεπάγεται δημιουργία/επέκταση/ βελτίωση/ τοποθέτηση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολιτιστικά κέντρα, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί). Δικαιούχοι είναι οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (μέσω των Επαρχιακών Διοικήσεων και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως) και οι Ομάδες Τοπικής Δράσης. - 2. Αναζωογόνηση και ανάπτυξη της υπαίθρου (322) <ul style="list-style-type: none"> ο α. Κατάρτιση Σχεδίων για τη Διατήρηση, Αποκατάσταση, Αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του τοπίου της υπαίθρου (Ρυθμιστικά Σχέδια που είναι Σχέδια Ανάπτυξης Πυρήνα Κοινοτήτων της Υπαίθρου και της ευρύτερης περιοχής τους, έργα Κυκλοφοριακής Διαχείρισης, Δημιουργίας Εργαστηρίων Παραδοσιακών Προϊόντων, Ξενώνων (Αγροτουρισμός), Χώρων Εκπαίδευσης, Πολιτιστικής και Διοικητικής Υποδομής). ο β. Ανάπλαση και Επέκταση Υποδομών στις Κοινότητες της Υπαίθρου (Ανάπλαση/ προστασία των δημόσιων χώρων και των κτιρίων για ανάδειξη των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των κοινοτήτων καθώς και δρόμοι που ενώνουν δήμους/ ή και κοινότητες στις οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν έργα). - 3. Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς (323) που προνοεί υλοποίηση έργων προστασίας και ανάδειξης παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα <p>Το Μέτρο συνδέεται με τις δράσεις του Μέτρου 313.</p>
<p>341</p>	<p>Απόκτηση δεξιοτήτων εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης</p> <p>(Άρθρα 52, 59 του Κανονισμού 1698/2005 Άρθρο 36 , Παράρτημα II Σημείο 5.3.3.4 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006)</p>	<p>Στόχος του Μέτρου είναι απόκτηση δεξιοτήτων από εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης. Απώτερος στόχος είναι τα εταιρικά αυτά σχήματα να μετεξελιχτούν σε Ομάδες Τοπικής Δράσης και να χρηματοδοτηθούν σε μελλοντικό στάδιο μέσα από τον Άξονα LEADER. Δικαιούχος του Μέτρου είναι το Τμήμα Γεωργίας, το οποίο θα παρέχει βοήθεια στα σχήματα αυτά για υλοποίηση των πιο κάτω επιλέξιμων δράσεων:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μελέτες της συγκεκριμένης περιοχής. - μέτρα για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης. - κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προπαρασκευή και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης. - διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής, και κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο. - εφαρμογή, από εταιρικά σχήματα δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, εκτός των ΟΤΔ που εγκρίνονται μέσα από τον Άξονα LEADER, της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα από τα μέτρα όπως ορίζονται στο άρθρο 52 (α), (β), και (γ) του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 1698/2005

		<p>Τα εταιρικά σχήματα, τα οποία λαμβάνουν στήριξη για την υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, οφείλουν να πληρούν τους ακόλουθους όρους:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. να αναπτύσσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης σε τοπική βάση 2. να είναι αντιπροσωπευτικά των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που εμπίπτουν στο γεωγραφικό επίπεδο της περιοχής παρέμβασης. 3. οι δαπάνες λειτουργίας τους να είναι μικρότερες του 15% των δημόσιων δαπανών που σχετίζονται με τη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης κάθε επιμέρους εταιρικού σχήματος δημοσίου-ιδιωτικού τομέα. 4. Η γεωγραφική περιοχή δράσης τους να καθορίζεται επακριβώς με χρήση χάρτη, όχι απαραίτητα βάσει διοικητικών ορίων αλλά να ορίζεται η έκταση. Κάθε περιοχή θα πρέπει να ανήκει σε ένα μόνο εταιρικό σχήμα και δεν θα πρέπει να ανήκει σε καμία ΟΤΔ αναγνωρισμένης μέσα από τον Άξονα 4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007- 2013 (Άξονα LEADER). 5. Η περιοχή που καλύπτεται από την ομάδα να παρουσιάζει συνοχή και να διαθέτει επαρκή κρίσιμη μάζα από άποψη ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοοικονομικών πόρων, προκειμένου να στηρίζει μια βιώσιμη αναπτυξιακή στρατηγική. Ο πληθυσμός των ομάδων πρέπει να είναι μεταξύ 5000 και 150000 κατοίκων, ενώ μπορεί να υπάρξουν εξαιρέσεις σε πλήρως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Στις ομάδες αυτές μπορεί να περιληφθούν περιοχές που δεν μπορούν να ενωθούν με κανένα άλλο εταιρικό σχήμα λόγω κυρίως της δύσκολης πρόσβασης σε αυτές. 6. Το εταιρικό σχήμα θα πρέπει να έχει νομική υπόσταση (Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με εγγύηση και μετοχικό κεφάλαιο) και όλα όσα αυτό συνεπάγεται. 7. Για διασφάλιση της ορθής και αποδοτικής λειτουργίας της εταιρικής σχέσης θα πρέπει η ομάδα να εργοδοτεί εξειδικευμένο προσωπικό. 8. Στο επίπεδο λήψης αποφάσεων, οι οικονομικοί, κοινωνικοί εταίροι, καθώς και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών (γεωργοί, αγρότισσες, νέοι και ενώσεις) πρέπει να αποτελούν τουλάχιστον το 50% της τοπικής εταιρικής σχέσης. 9. Η ομάδα θα πρέπει να υποδείξει ένα διοικητικό και οικονομικό επικεφαλής φορέα (φυσικό ή νομικό πρόσωπο), ικανό διαχειριστή των δημοσίων κονδυλίων και που να εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της εταιρικής σχέσης <p>Το ύψος ενίσχυσης στα εγκεκριμένα εταιρικά σχήματα θα καλύπτει το 100% των επιλέξιμων δαπανών, ενώ για τα λειτουργικά έξοδα θα φτάνει στο 15% του κόστους</p>
ΑΞΟΝΑΣ 4. LEADER		
4.1. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ		
Κωδικός Μέτρου/ Καθεστώς	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώς (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου/Καθεστώς
41	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης	Το Μέτρο αυτό θα εφαρμόζεται σε όλες τις Αγροτικές Περιοχές με έμφαση τις ορεινές και ημιορεινές και με αυτό καθιερώνονται τα 3 Καθεστώτα ενίσχυσης για την εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης

	(Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005 Άρθρο 37 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006)	(ΣΤΑ): <ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας ((411) - Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου (412), και - Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (413) <p>Σκοπός του είναι η επίτευξη των στόχων ενός ή περισσοτέρων από τους τρεις άλλους Άξονες του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ). Οι προτάσεις ΣΤΑ πρέπει να υποβληθούν από τις υποψήφιες ΟΤΔ μέσα σε 2 χρόνια από την έναρξη του ΠΑΑ 2007-2013. Δικαίωμα ενίσχυσης έχουν οι ΟΤΔ που στην αίτησή τους συμπεριλαμβάνονται η περιγραφή της Ομάδας και η Στρατηγική Αγροτικής Ανάπτυξης της περιοχής.</p>
411	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας (Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005 Άρθρο 37 του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006)	Σκοπός του Καθεστώτος είναι η υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER, μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης (ΣΤΑ) σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Στόχος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας, μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων. Δικαιούχοι είναι εγκεκριμένες ΟΤΔ, βάσει της διαδικασίας αξιολόγησης του Μέτρου 4.1. Επιλέξιμη δράση είναι η εφαρμογή ΣΤΑ, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του 1ου Άξονα (ανταγωνιστικότητα γεωργικού και δασοκομικού τομέα). Οι ΟΤΔ θα μπορούν να υλοποιούν δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) καθώς και δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 1ου Άξονα. Το Καθεστώς αυτό συνδέεται με τα Μέτρα/Καθεστώτα 121, 123 και 133. Για το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης για την υλοποίηση δράσεων που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του ΠΑΑ, εφαρμόζονται οι σχετικοί όροι σύμφωνα με τα αντίστοιχα Μέτρα. Για δράσεις που δεν υπάγονται στα Μέτρα αυτά, το ύψος ενίσχυσης που θα καταβάλλεται στις ΟΤΔ, θα καλύπτει το 70% των επιλέξιμων δαπανών για δράσεις που γίνονται από Κοινοτικά Συμβούλια, 100% για δράσεις που γίνονται από τις ΟΤΔ και σε 55% για δράσεις που γίνονται από ιδιώτες.
412	Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου (Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005)	Το Καθεστώς αυτό αποσκοπεί στην υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων LEADER, τα οποία στοχεύουν στην ολοκληρωμένη, ψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη, διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων του αγροτικού πληθυσμού μέσω Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε σαφώς προσδιορισμένες Αγροτικές Περιοχές. Οι Στρατηγικές αυτές θα υλοποιούνται μέσα από τις ΟΤΔ εφαρμόζοντας την εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση με σκοπό την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων, για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου. Δικαιούχοι είναι εγκεκριμένες ΟΤΔ, βάσει της διαδικασίας αξιολόγησης του Μέτρου 4.1. Επιλέξιμη δράση είναι η εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του 2ου Άξονα (βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου). Προς το σκοπό αυτό οι ΟΤΔ θα μπορούν να υλοποιούν δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του ΠΑΑ καθώς και δράσεις που δεν

		<p>εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του ΠΑΑ 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 2ου Άξονα. Έμφαση πρέπει να δίνεται στην προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Θα δίνεται προτεραιότητα στις ΟΤΔ που μέσα στην στρατηγική τους εμπερικλείουν δράσεις που συντείνουν στην ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών πόρων.</p> <p>Το Καθεστώς συνδέεται με τα Καθεστώτα 223 και 227. Η διαδικασία της οικονομικής ενίσχυσης είναι ίδια με αυτή του Καθεστώτος 411.</p>
413	<p>Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας</p> <p>(Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005)</p>	<p>Το Καθεστώς αυτό στοχεύει ότι και τα Καθεστώτα 411 και 412. Δικαιούχοι είναι εγκεκριμένες ΟΤΔ, βάσει της διαδικασίας αξιολόγησης του Μέτρου 4.1.</p> <p>Επιλέξιμη δράση είναι η εφαρμογή ΣΤΑ, με σκοπό την επίτευξη των στόχων του 3ου Άξονα. Προς το σκοπό αυτό οι ΟΤΔ θα μπορούν να υλοποιούν δράσεις που υπάγονται μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης καθώς και δράσεις που δεν εμπίπτουν μέσα στα Μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 αλλά ικανοποιούν τους στόχους του 3ου Άξονα. Έμφαση πρέπει να δίνεται στην αντιμετώπιση των φαινομένων οικονομικής υστέρησης των αγροτικών περιοχών και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων έτσι ώστε να επιτευχθεί η αγροτική ανάπτυξη. Θα δίνεται προτεραιότητα στις ΟΤΔ που μέσα στην στρατηγική τους εμπερικλείουν δράσεις που συντείνουν στον περιορισμό της αστυφιλίας, στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τα τοπικά προϊόντα και στην εφαρμογή συστημάτων ποιότητας.</p> <p>Το Καθεστώς συνδέεται με το Μέτρο 313 και τη Δράση 321 του Μέτρου 3.2, ενώ η διαδικασία οικονομικής ενίσχυσης είναι ίδια με αυτή που περιγράφεται στο Καθεστώς 411.</p>
421	<p>Διατοπική και διεθνική συνεργασία</p> <p>(Άρθρα 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005 Άρθρο 39 του Κανονισμού 1974/2006)</p>	<p>Στόχος του Μέτρου είναι η προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας μεταξύ ΟΤΔ, καθιερώνοντας καθεστώς ενίσχυσης της εφαρμογής έργων συνεργασίας, για την επίτευξη των στόχων ενός ή περισσότερων από τους τρεις άλλους Άξονες. Τα προγράμματα συνεργασίας είναι ανοικτά σε εταιρικά σχήματα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ενώ σε αυτά πρέπει να συμμετέχει τουλάχιστον μια ΟΤΔ, εγκεκριμένη μέσα από τον Άξονα του LEADER. Στο πλαίσιο του Μέτρου αυτού χρηματοδοτούνται η κοινή δράση, η τεχνική βοήθεια για την προετοιμασία της και τα έξοδα για δημιουργία και λειτουργία της κοινής διάρθρωσης. Η ενίσχυση ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών για εγκεκριμένες προτάσεις.</p>
431	<p>Λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμφύχωση στην περιοχή</p> <p>(Άρθρα 59, 61, 62, 63, 64, 65 του Κανονισμού 1698/2005 Άρθρο 38 του Κανονισμού (ΕΚ)</p>	<p>Στόχος είναι η παροχή αρωγής στην υλοποίηση ΣΤΑ των ΟΤΔ, για την απόκτηση δεξιοτήτων και την εμφύχωση στην περιοχή. Οι επιλέξιμες δράσεις είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - μελέτες της περιοχής της ΟΤΔ, - μέτρα για παροχή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τη ΣΤΑ, - κατάρτιση προσωπικού που συμμετέχει στην προετοιμασία και την εφαρμογή μιας ΣΤΑ, - διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και κατάρτιση ατόμων με ηγετικό ρόλο - κάλυψη λειτουργικών εξόδων για την υλοποίηση δράσεων μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

	1974/2006)	<ul style="list-style-type: none"> - συμμετοχή σε σεμινάρια για την πρωτοβουλία LEADER <p>Δικαιούχοι είναι εγκεκριμένες ΟΤΔ, βάσει της διαδικασίας που περιγράφεται στο μέτρο 4.1. Το ύψος οικονομικής ενίσχυσης για τις 4 πρώτες δράσεις ανέρχεται στο 100% των επιλέξιμων δαπανών, ενώ για τα λειτουργικά έξοδα ανέρχεται στο 20% του κόστους δράσεων των ΟΤΔ.</p>
--	------------	---

5. ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ		
Κωδικός Μέτρου	Τίτλος Μέτρου/Καθεστώτος (Νομική βάση)	Σύντομη περιγραφή Μέτρου
511	<p>Τεχνική υποστήριξη</p> <p>(Άρθρο 66.2 του Κανονισμού 1698/2005, Άρθρο 40 του Κανονισμού 1974/2006 και Παράρτημα ΙΙ, σημείο 16.1)</p>	<p>Στόχοι του Μέτρου είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η διασφάλιση της ορθής υλοποίησης και στήριξης των Μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης στο σύνολο του, καθώς και του πρωτογενή τομέα στα πλαίσια του προγράμματος. - Η παρακολούθηση των δράσεων και η συντονισμένη εφαρμογή του προγράμματος καθώς και η αξιολόγηση του. <p>Οι δράσεις αφορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Γενικά στη «δημοσιότητα – πληροφόρηση» του Προγράμματος. - Ειδικότερα στη μέγιστη δυνατή «ενημέρωση» των δικαιούχων για ένταξη στα μέτρα του Προγράμματος και του κοινού γενικότερα - Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης. - Βελτιώσεις στις απαιτούμενες εργασίες για την αξιολόγηση (δημιουργία base line, ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειριών). - Στην υποβοήθηση εφαρμογής μέτρων και δράσεων του Προγράμματος και της αγροτικής ανάπτυξης γενικότερα με εμπειρογνώμονες, μελέτες κτλ. - Την διεξαγωγή των απαραίτητων Αξιολογήσεων των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης της Εκ των Υστέρων Αξιολόγησης του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 και της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της πέμπτης προγραμματικής περιόδου. - Οποιοσδήποτε άλλες δράσεις που δεν αφορούν διοικητικές δαπάνες και έχουν σαν στόχο την ορθολογικότερη, αποδοτικότερη, αποτελεσματικότερη εφαρμογή του Προγράμματος άλλα και ευρύτερα της αγροτικής ανάπτυξης. <p>Δικαιούχος είναι η Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ 2007-2013 και η οικονομική ενίσχυση καλύπτει πλήρως τις επιλέξιμες δαπάνες.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV

ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 5 – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ

- 1. Χρηματοδοτικός Πίνακας Π.Α.Α. Προσχεδίου Αυγούστου 2007 – Εναλλακτική Λύση 1 (ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΥΣΗ)**
- 2. Χρηματοδοτικός Πίνακας Π.Α.Α. Προσχεδίου Φεβρουαρίου 2007 – Εναλλακτική Λύση 2 (ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΛΥΣΗ)**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007 - 2013

	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	10	70.260.838	70.260.838	26.290.328	140.521.675	43,23%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	6	70.571.700	70.571.700	29.000.000	141.143.400	43,42%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	3	14.464.857	14.464.857	0	28.929.715	8,90%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4	3	4.313.090	4.313.090	0	8.626.179	2,65%
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ (511)	1	2.913.090	2.913.090	0	5.826.179	1,79%
ΣΥΝΟΛΟ	23	162.523.574	162.523.574	55.290.328	325.047.148	100,00%

Παρατηρήσεις:

1. Το Υπουργείο Εσωτερικών μετέχει στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 - 2013 με τα μέτρα 3.2 και 3.3 του Άξονα 3 και το Καθεστώς 4.1.3 του Άξονα 4 με συνολικό ποσοστό συμμετοχής 10%.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
111	1.1		Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης	1.750.000	1.750.000		3.500.000	2,49%	1,08%
112	1.2		Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	5.000.000	5.000.000		10.000.000	7,12%	3,08%
113	1.3		Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	7.500.000	7.500.000		15.000.000	10,67%	4,61%
114	1.4		Χρήση γεωργικών Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.000.000	1.000.000		2.000.000	1,42%	0,62%
121	1.5		Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	32.985.838	32.985.838		65.971.675	46,95%	20,30%
		1.5.1	<i>Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις</i>	27.485.838	27.485.838	26.290.328	54.971.675	39,12%	16,91%
		1.5.2	<i>Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις</i>	5.500.000	5.500.000		11.000.000	7,83%	3,38%
123	1.6		Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	12.000.000	12.000.000		24.000.000	17,08%	7,38%
125	1.7		Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη	525.000	525.000		1.050.000	0,75%	0,32%
132, 133	1.8		Συμμετοχή των γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων και Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης	3.500.000	3.500.000		7.000.000	4,98%	2,15%
		1.8.1	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων	2.000.000	2.000.000		4.000.000	2,85%	1,23%
		1.8.2	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	1.500.000	1.500.000		3.000.000	2,13%	0,92%
142	1.9		Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών / Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών	4.000.000	4.000.000		8.000.000	5,69%	2,46%
131	1.10		Ειδικές Ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ε. Επιτροπής (ανενεργό)	2.000.000	2.000.000		4.000.000	2,85%	1,23%
ΣΥΝΟΛΟ				70.260.838	70.260.838	26.290.328	140.521.675	100,00%	43,23%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
211, 212	2.1		Παροχή Εξισωτικών Πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές	24.521.700	24.521.700		49.043.400	34,75%	15,09%
213	2.2		Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές ΦΥΣΗ 2000	1.400.000	1.400.000		2.800.000	1,98%	0,86%
214	2.3		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις	38.100.000	38.100.000	29.000.000	76.200.000	53,99%	23,44%
	2.3.1		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα ολιγοειδή/ επιτραπέζια αμπέλια	11.000.000	11.000.000		22.000.000	15,59%	6,77%
	2.3.2		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στις πατάτες	3.750.000	3.750.000		7.500.000	5,31%	2,31%
	2.3.3		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα εσπεριδοειδή	7.500.000	7.500.000		15.000.000	10,63%	4,61%
	2.3.4		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στις αροτραίες καλλιέργειες	3.500.000	3.500.000		7.000.000	4,96%	2,15%
	2.3.5		Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών ολιγοειδών αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων Α. Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση Β. Διάσωση παραδοσιακών ποικιλιών της αμπέλου που κινδυνεύουν με εξαφάνιση	450.000	450.000		900.000	0,64%	0,28%
	2.3.6		Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές	7.500.000	7.500.000		15.000.000	10,63%	4,61%
	2.3.7		Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων	3.500.000	3.500.000		7.000.000	4,96%	2,15%
	2.3.8		Παροχή Ενισχύσεων για τη διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων και της άγριας πανίδας	900.000	900.000		1.800.000	1,28%	0,55%
221, 222, 223	2.4		Δασώσεις	1.300.000	1.300.000		2.600.000	1,84%	0,80%
	2.4.1		Δάσωση γεωργικής γης	599.000	599.000		1.198.000	0,85%	0,37%
	2.4.2		Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	108.500	108.500		217.000	0,15%	0,07%
	2.4.3		Δάσωση μη γεωργικής γης	592.500	592.500		1.185.000	0,84%	0,36%
226	2.5		Προστασία των Δασών από τις Πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών	2.250.000	2.250.000		4.500.000	3,19%	1,38%
224, 225, 227	2.6		Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών	3.000.000	3.000.000		6.000.000	4,25%	1,85%
	2.6.1		Μη παραγωγικές επενδύσεις	2.500.000	2.500.000		5.000.000	3,54%	1,54%
	2.6.2		Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	250.000	250.000		500.000	0,35%	0,15%
	2.6.3		Ενισχύσεις ΦΥΣΗ 2000	250.000	250.000		500.000	0,35%	0,15%
ΣΥΝΟΛΟ				70.571.700	70.571.700	29.000.000	141.143.400	100%	43,42%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
313	3.1		Ενθάρρυνση Τουριστικών δραστηριοτήτων	2.667.054	2.667.054	5.334.107	18,44%	1,64%
321, 323	3.2		Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου	11.647.804	11.647.804	23.295.608	80,52%	7,17%
323		3.2.1	<i>Κατάρτιση σχεδίων προστασίας και διαχείρισης και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρ. περ/ντος</i>					
321		3.2.2	<i>Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς</i>					
		3.2.3	<i>Ανάπτυξη Κοινωνικών Κέντρων κοινωνικών υπηρεσιών</i>					
341	3.3		Απόκτηση δεξιοτήτων για υλοποίηση μίας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	150.000	150.000	300.000	1,04%	0,09%
ΣΥΝΟΛΟ				14.464.857	14.464.857	28.929.715	100,00%	8,90%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
411, 412, 413	4.1		Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης	3.412.500	3.412.500	6.825.000	79,12%	2,10%
411		4.1.1	Δράσεις Leader στον Άξονα 1	1.225.000	1.225.000	2.450.000	28,40%	0,75%
412		4.1.2	Δράσεις Leader στον Άξονα 2	250.000	250.000	500.000	5,80%	0,15%
413		4.1.3	Δράσεις Leader στον Άξονα 3	1.937.500	1.937.500	3.875.000	44,92%	1,19%
421	4.2		Διατοπική και διεθνική συνεργασία	163.090	163.090	326.179	3,78%	0,10%
431	4.3		Λειτουργία ομάδων τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή	737.500	737.500	1.475.000	17,10%	0,45%
ΣΥΝΟΛΟ				4.313.090	4.313.090	8.626.179	100,00%	2,65%

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
511	5.1		Τεχνική υποστήριξη	2.913.090	2.913.090	5.826.179	1,79%
ΣΥΝΟΛΟ				2.913.090	2.913.090	5.826.179	1,79%

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007 - 2013

	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ & ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧΙΣΧΥΣΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	9	63.788.195	63.788.195	0	127.576.390	39,25%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	5	68.171.700	68.171.700	0	136.343.400	41,95%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	2	22.437.500	22.437.500	0	44.875.000	13,81%
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4	3	4.313.090	4.313.090	0	8.626.180	2,65%
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ (511)	1	3.813.090	3.813.090	0	7.626.180	2,35%
ΣΥΝΟΛΟ	20	162.523.575	162.523.575		325.047.150	100,00%

Παρατηρήσεις:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
111	1,1		Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης	1.750.000	1.750.000	3.500.000	0	2,74%	1,08%
112	1,2		Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών	4.000.000	4.000.000	8.000.000	0	6,27%	2,46%
113	1,3		Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	7.500.000	7.500.000	15.000.000	0	11,76%	4,61%
114	1,4		Χρήση γεωργικών Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	1.000.000	1.000.000	2.000.000	500	1,57%	0,62%
121	1,5		Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	25.513.195	25.513.195	51.026.390		40,00%	15,70%
		1.5.1	<i>Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις</i>	20.013.195	20.013.195	40.026.390	40.026.390	31,37%	12,31%
		1.5.2	<i>Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις</i>	5.500.000	5.500.000	11.000.000	27.500.000	8,62%	3,38%
123	1,6		Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα Δημιουργία και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων	12.000.000	12.000.000	24.000.000	36.000.000	18,81%	7,38%
125	1,7		Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη	525.000	525.000	1.050.000	116.667	0,82%	0,32%
132, 133	1,8		Συμμετοχή των γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων και Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης	7.500.000	7.500.000	15.000.000	1.285.714	11,76%	4,61%
132		1.8.1	Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για τη βελτίωση της ποιότητας των τροφίμων	6.000.000	6.000.000	12.000.000		9,41%	3,69%
133		1.8.2	Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων	1.500.000	1.500.000	3.000.000	1.285.714	2,35%	0,92%
142	1,9		Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών / Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών	4.000.000	4.000.000	8.000.000		6,27%	2,46%
ΣΥΝΟΛΟ				63.788.195	63.788.195	127.576.390	104.929.271	100,00%	39,25%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
211, 212, 213	2.1		Παροχή Εξισωτικών Πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές	25.921.700	25.921.700	51.843.400		38,02%	15,95%
214	2.2		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις	37.200.000	37.200.000	74.400.000		54,57%	22,89%
	2.2.1		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οиноποιήσιμα/ επιτραπέζια αμπέλια	11.000.000	11.000.000	22.000.000		16,14%	6,77%
	2.2.2		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στις πατάτες	3.750.000	3.750.000	7.500.000		5,50%	2,31%
	2.2.3		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα εσπεριδοειδή	7.500.000	7.500.000	15.000.000		11,00%	4,61%
	2.2.4		Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στις αροτραίες καλλιέργειες	3.500.000	3.500.000	7.000.000		5,13%	2,15%
	2.2.5		Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οиноποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων	450.000	450.000	900.000		0,66%	0,28%
			A. Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση						
			B. Διάσωση παραδοσιακών ποικιλιών της αμπέλου που κινδυνεύουν με εξαφάνιση						
	2.2.6		Διατήρηση της φυσικής αξίας του γεωργικού περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές	7.500.000	7.500.000	15.000.000		11,00%	4,61%
	2.2.7		Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων	3.500.000	3.500.000	7.000.000		5,13%	2,15%
221, 222, 223	2.3		Δασώσεις	1.300.000	1.300.000	2.600.000	866.667	1,91%	0,80%
221	2.3.1		Δάσωση γεωργικής γης	599.000	599.000	1.198.000	399.333	0,88%	0,37%
222	2.3.2		Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	108.500	108.500	217.000	72.333	0,16%	0,07%
223	2.3.3		Δάσωση μη γεωργικής γης	592.500	592.500	1.185.000	395.000	0,87%	0,36%
226	2.4		Προστασία των Δασών από τις Πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών	750.000	750.000	1.500.000		1,10%	0,46%
224, 225, 227	2.5		Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών	3.000.000	3.000.000	6.000.000		4,40%	1,85%
227	2.5.1		Μη παραγωγικές επενδύσεις	2.500.000	2.500.000	5.000.000		3,67%	1,54%
225	2.5.2		Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις	250.000	250.000	500.000		0,37%	0,15%
224	2.5.3		Ενισχύσεις ΦΥΣΗ 2000	250.000	250.000	500.000		0,37%	0,15%
ΣΥΝΟΛΟ				68.171.700	68.171.700	136.343.400	866.667	100%	41,95%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (εκ €)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
313	3.1		Ενθάρρυνση Τουριστικών δραστηριοτήτων	4.000.000	4.000.000	8.000.000	2.666.667	17,83%	2,46%
321, 322, 323	3.2		Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου	18.437.500	18.437.500	36.875.000	12.291.667	82,17%	11,34%
322		3.2.1	Κατάρτιση σχεδίων προστασίας και διαχείρισης και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρ. περιβάτος						
323		3.2.2	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς						
321		3.2.3	Ανάπτυξη Κοινωνικών Κέντρων κοινωνικών υπηρεσιών						
ΣΥΝΟΛΟ				22.437.500	22.437.500	44.875.000	14.958.334	100,00%	13,81%

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στον ΑΞΟΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
411, 412, 413	4.1		Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης	3.412.500	3.412.500	6.825.000	3.741.667	79,12%	2,10%
411		4.1.1	Δράσεις Leader στον Άξονα 1	1.225.000	1.225.000	2.450.000	2.450.000	28,40%	0,75%
412		4.1.2	Δράσεις Leader στον Άξονα 2	250.000	250.000	500.000		5,80%	0,15%
413		4.1.3	Δράσεις Leader στον Άξονα 3	1.937.500	1.937.500	3.875.000	1.291.667	44,92%	1,19%
421	4.2		Διατοπική και διεθνική συνεργασία	163.090	163.090	326.180		3,78%	0,10%
431	4.3		Λειτουργία ομάδων τοπικής δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή	737.500	737.500	1.475.000		17,10%	0,45%
ΣΥΝΟΛΟ				4.313.090	4.313.090	8.626.180	3.741.667	100,00%	2,65%

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΜΕΤΡΟ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (€)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (€)	ΠΟΣΟΣΤΟ στο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
511	5.1		Τεχνική υποστήριξη	3.813.090	3.813.090	7.626.179	2,35%
ΣΥΝΟΛΟ				3.813.090	3.813.090	7.626.179	2,35%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Πίνακας Κύριων υδατοφράκτων Κύπρου

Κύριοι υδατοφράκτες της Κύπρου

ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ						
A/A	ΟΝΟΜΑ	ΕΤΟΣ	ΠΟΤΑΜΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΥΨΟΣ (m)	ΧΩΡ/ΤΗΤΑ (m³)
1	Κούκλια	1900	-	Χωμάτινο	6	4.545.000
2	Λύμπια #	1945	Τρέμιθος	Βαρύτητας	5	18.000
3	Λυθροδόντας (Κάτω)	1945	Κουτσός (Γιαλιάς)	Βαρύτητας	11	32.000
4	Καλό Χωριό Κλήρου	1947	Ακάκι (Σερράχης)	Βαρύτητας	9	82.000
5	Ακρούντα	1947	Γερμασόγεια	Βαρύτητας	7	23.000
6	Γαληνή	1947	Κάμπος	Βαρύτητας	11	23.000
7	Πέτρα	1948	Ατσάς	Βαρύτητας	9	32.000
8	Πέτρα	1951	Ατσάς	Βαρύτητας	9	23.000
9	Λυθροδόντας (Πάνω)	1952	Κουτσός (Γιαλιάς)	Βαρύτητας	10	32.000
10	Καφίζης	1953	Ξερός (Μόρφου)	Βαρύτητας	23	113.000
11	Άγιος Λουκάς	1955	-	Χωμάτινο	3	455.000
12	Γύφου	1955	-	Χωμάτινο	3	100.000
13	Καντού	1956	Ταπάχανα (Κούρης)	Βαρύτητας	15	34.000
14	Πέρα Πεδί	1956	Κρυός (Κούρης)	Βαρύτητας	22	55.000
15	Πύργος	1957	Κατούρης	Βαρύτητας	22	285.000
16	Τριμήκληνη	1958	Κούρης	Βαρύτητας	33	340.000
17	Πρόδρομος	1962	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	10	122.000
18	Μόρφου	1962	Σερράχης	Χωμάτινο	13	1.879.000
19	Λεύκα	1962	Σέτραχος (Μαρ/σας)	Βαρύτητας	35	368.000
20	Κιόνελι	1962	Αρμυρός (Πεδιαίος)	Χωμάτινο	15	1.045.000
21	Αθαλάσσα	1962	Καλόγηρος (Πεδιαίος)	Χωμάτινο	18	791.000
22	Σωτήρα - (Εμπλ/στικό)	1962	-	Χωμάτινο	8	45.000

23	Παναγία Αμ/σπου- (Εμπ/κό)	1962	-	Χωμάτινο	7	45.000
24	Άγιος Γεώργιος- (Εμπλ/κό)	1962	-	Χωμάτινο	6	90.000
25	Κανλίκιογιου	1963	Τζινάρ (Πεδιαίος)	Χωμάτινο	19	1.113.000
26	Εμπλ/στικά Αμμοχώστου	1963	-	Χωμάτινα	8	165.000
27	Παραλίμνι - (Εμπλ/στικό)	1963	-	Χωμάτινα	5	115.000
28	Αγία Νάπα - (Εμπλ/στικό)	1963	-	Χωμάτινα	8	55.000
29	Αντιπλημμυρικά Αμμ/σπου	1963	-	Χωμάτινα	5	50.000
30	Αργάκα	1964	Μακούντα	Λιθόρριπτο	41	990.000
31	Μια Μηλιά	1964	Σιμέας (Πεδιαίος)	Χωμάτινο	22	355.000
32	Οβγός	1964	Οβγός	Χωμάτινο	16	845.000
33	Κίτι (Τρέμιθος)	1964	Τρέμιθος	Χωμάτινο	22	1.614.000
34	Αγρός	1964	Λιμνάτης	Χωμάτινο	26	99.000
35	Λιοπέτρι	1964	Ποταμός	Χωμάτινο	18	340.000
36	Άγιος Νικόλαος - (Εμπλ/κό)	1964	-	Χωμάτινο	2	1.365.000
37	Λίμνη Παρ/μνίου- (Εμπλ/κό)	1964	-	Χωμάτινη	1	1.365.000
38	Λίμνη Αγ. Λουκά- (Εμπλ/κό)	1964	-	Χωμάτινη	3	4.545.000
39	Φρέναρος - (Εμπλ/στικό)	1964	-	Χωμάτινα	5	115.000
40	Δερύνεια - (Εμπλ/στικό)	1964	-	Χωμάτινο	6	23.000
41	Πολεμίδια	1965	Γαρύλλης	Χωμάτινο	45	3.400.000
42	Αγιά Μαρίνα	1965	Ξερός	Λιθόρριπτο	33	298.000
43	Καλοπαναγιώτης	1966	Σέτραχος	Χωμάτινο	40	363.000

			(Μαρ/σας)			
44	Μαυροκόλυμπος	1966	Μαυροκόλυμπος	Χωμάτινο	45	2.180.000
45	Πομός	1966	Λειβάδι	Λιθόρριπτο	38	860.000
46	Μακράσυκα - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινο	8	195.000
47	Φρέναρος - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινα	7	45.000
48	Αυγόρου - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινα	3	68.000
49	Κοντέα - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινα	5	82.000
50	Ξυλοφάγου - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινα	7	86.000
51	Σωτήρα - (Εμπλ/στικό)	1966	-	Χωμάτινο	5	32.000
52	Άχνα Μεσανία - (Εμπλ/κό)	1967	-	Χωμάτινο	4	90.000
53	Λύση - (Εμπλουτιστικό)	1967	-	Χωμάτινο	7	77.000
54	Άγιος Γεώργιος - (Εμπλ/κό)	1967	-	Χωμάτινα	3	68.000
55	Γερμασόγεια	1968	Γερμασόγεια	Χωμάτινο	49	13.500.000
56	Σύγκρασις	1968	Μερικερός	Χωμάτινο	7	1.115.000
57	Ορμίδεια - (Εμπλουτιστικό)	1968	-	Χωμάτινο	5	100.000
58	Άγιος Επίκτητος - (Εμπλ/κό)	1968	-	Χωμάτινα	6	34.000
59	Ακανθού - (Εμπλουτιστικό)	1968	-	Χωμάτινο	6	45.000
60	Εμπλουτιστικά Μόρφου	1969	-	Χωμάτινα	5	130.000
61	Βρυσούλλες - (Εμπλ/στικό)	1969	-	Χωμάτινο	7	140.000
62	Ξυλοτύμβου - (Εμπλ/στικό)	1969	-	Χωμάτινα	7	50.000

63	Πρωτο/πάδες - (Εμπλ/στικό)	1970	-	Χωμάτινο	6	90.000
64	Λεύκαρα	1973	Συργάτης (Πεντ/νος)	Χωμάτ/Λιθόρρ.	71	13.850.000
65	Μάσαρη Εμπλουτιστικό	1973	Σερράχης	Χωμάτινο	15	2.273.000
66	Παλαιχώρι - Καμπί	1973	Ακάκι (Σερράχης)	Βαρύτητας	33	620.000
67	Κυπερούντα Αρ.1*	1974	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	7	50.000
68	Αρακαπάς	1975	Γερμασόγεια	Βαρύτητας	23	129.000
69	Λύμπια (Νέον)	1977	Τρέμιθος	Βαρύτητας	12	220.000
70	Άγιοι Βαβατσιιάς Αρ.1 *	1980	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	17	55.000
71	Επαγώνεια Αρ.1 *	1980	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	16	92.000
72	Χανδριά *	1980	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	35	70.000
73	Μελίνη Αρ.1 *	1980	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	22	59.000
74	Πελένδρι *	1980	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	18	123.000
75	Άγιοι Βαβατσιιάς	1981	Βασιλικός	Τοξωτό	19	53.000
76	Επαγώνεια Αρ.3 *	1981	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	12	65.000
77	Ακαπνού - Επαγώνεια *	1981	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	9	132.000
78	Κάτω Μύλος *	1981	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	23	104.000
79	Επαγώνεια Αρ.2 *	1982	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	8	127.000
80	Αρακαπάς Αρ.1 *	1982	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	12	192.000
81	Ασπρόκρεμμος	1982	Ξερός Ποταμός	Χωμάτινο	53	52.375.000
82	Ξυλιάτος**	1982	Λαγουδερά (Ελιά)	Λιθόρριπτο	42	1.430.000

83	Αγρίδια *	1983	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	18	59.000
84	Κυπερούντα Αρ. 2 *	1983	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	27	273.000
85	Λαγουδερά *	1983	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	36	71.000
86	Ορά *	1983	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	18	62.000
87	Άγιοι Βαβασιινιάς Αρ.2 *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	25	43.000
88	Φαρμακάς Αρ.1 *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	18	21.000
89	Φαρμακάς Αρ.2 *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	24	61.000
90	Αρακαπάς Αρ.2 *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	12	120.000
91	Διερώννα *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	24	159.000
92	Χοιροκοιτία *	1984	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	16	205.000
93	Έσσω Γαλάτα *	1985	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	27	35.000
94	Καλαβασός	1985	Βασιλικός	Λιθόρριπτο	60	17.100.000
95	Διπόταμος***	1985	Πεντάσχοινος	Λιθόρριπτο	60	15.500.000
96	Ευρέτου	1986	Σταυρός της Ψώκας	Λιθόρριπτο	70	24.000.000
97	Άχνα	1987	Εξωποτάμιο φράγμα	Χωμάτινο	16	6.800.000
98	Αραδίππου	1987	Παρθενίτης	Βαρύτητας	14	90.000
99	Κούρης	1988	Κούρης	Χωμάτινο	110	115.000.000
100	Βυζακιά	1994	Εξωποτάμιο φράγμα	Χωμάτινο	37	1.690.000
101	Οδού Αρ.1*	1996	Εξωποτάμια	Χωμάτινη	33	32.000

			δεξαμενή			
102	Οδού Αρ. 2 *	1996	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	34	53.000
103	Μελίνη Αρ.2*	1996	Εξωποτάμια δεξαμενή	Χωμάτινη	36	97.000
104	Αρμίνου	1998	Διάριζος	Χωμάτ/Λιθόρρ.	45	4.300.000
105	Τσακίστρα	2000	Λιμνίτης	Βαρύτητας	23	100.000
106	Ταμασός	2002	Πεδιαίος	Χωμάτ/Λιθόρρ.	34	2.800.000
107	Κανναβιού	2005	Έζουσα	Χωμάτ/Λιθόρρ.	75	18.000.000
108	Ακάκι-Μαλούντα (Υπό κατασκευή)	2006	Ακάκι (Σερράχης)	Χωμάτινο	38	2.000.000
ΣΥΝΟΛΟ					327.287.000	

Αντικαταστάθηκε από το φράγμα με αρ. 69

* Εξωποτάμιες δεξαμενές με επένδυση από μεμβράνη (ύψος 10 m)

** Η χωρ/τα του φράγματος αυξήθηκε το Φεβρουάριο του 1998 από 1.220.000 σε 1.430.000 m³

*** Η χωρ/τα του φράγματος αυξήθηκε τον Ιούλιο του 1998 από 13.700.000 σε 15.500.000 m³

Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων

http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

Ο περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμος 140(Ι)/2005

A. Παράρτημα 1 Νόμου 140(Ι)/2005 – Έργα για τα οποία ετοιμάζεται Μελέτη Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

B. Παράρτημα 2 Νόμου 140(Ι)/2005 – Έργα για τα οποία υποβάλλεται σε πρώτο στάδιο Προκαταρκτική Έκθεση Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

ΠΡΩΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

(Άρθρο 9)

**ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΜΕΛΕΤΗ
ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

1. Διυλιστήρια αργού πετρελαίου, περιλαμβανομένων επιχειρήσεων που παράγουν λιπαντικά από αργό πετρέλαιο, και εγκαταστάσεις για την αεριοποίηση και υγροποίηση άνθρακα ή ασφαλτούχων σχιστόλιθων.
2. Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί και άλλες εγκαταστάσεις καύσης με θερμική ισχύ από 50 MW και άνω και πυρηνικοί σταθμοί και άλλοι πυρηνικοί αντιδραστήρες, συμπεριλαμβανομένης της διάλυσης ή του παροπλισμού τους:

Νοείται ότι οι πυρηνικοί σταθμοί και οι άλλοι πυρηνικοί αντιδραστήρες παύουν να χαρακτηρίζονται ως τέτοιοι, όταν αφαιρεθούν μόνιμα από τον τόπο της εγκατάστασης όλα τα πυρηνικά καύσιμα και τα άλλα στοιχεία που είναι ραδιενεργώς μολυσμένα.
3. (α) Εγκαταστάσεις για την επεξεργασία ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων.
(β) Εγκαταστάσεις:
  - (i) για την παραγωγή ή τον εμπλουτισμό πυρηνικών καυσίμων,
  - (ii) για την επεξεργασία ή επανεπεξεργασία ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων ή πολύ ραδιενεργών αποβλήτων,
  - (iii) για την τελική διάθεση ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων,
  - (iv) αποκλειστικά για την τελική διάθεση ραδιενεργών αποβλήτων,
  - (v) αποκλειστικά για την αποθήκευση (όταν αυτή προγραμματίζεται για περισσότερο από δέκα χρόνια) ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων ή ραδιενεργών αποβλήτων σε χώρο διαφορετικό από το χώρο παραγωγής.
4. (α) Ολοκληρωμένες μεταλλουργικές βιομηχανίες για την παραγωγή ακατέργαστου χυτοσιδήρου, χαλκού και χάλυβα.
(β) Εγκαταστάσεις παραγωγής ακατέργαστων μη σιδηρούχων μετάλλων από μεταλλεύματα, συμπυκνώματα ή δευτερογενείς πρώτες ύλες, με μεταλλουργικές, χημικές ή ηλεκτρολυτικές διεργασίες.
5. Διάλυση εργοστασίων ή αποθηκών που επεξεργάζονται ή περιέχουν επικίνδυνες χημικές ουσίες ή και επικίνδυνα απόβλητα.
6. Γεωτρήσεις για την αποθήκευση πυρηνικών αποβλήτων.

7. Εγκαταστάσεις προσωρινής αποθήκευσης ή/και τελικής διάθεσης αποβλήτων αμιάντου.
8. Ολοκληρωμένες χημικές εγκαταστάσεις, δηλαδή εγκαταστάσεις για την παραγωγή σε βιομηχανική κλίμακα ουσιών με μεθόδους χημικής μετατροπής, στις οποίες παρατάσσονται πολλές μονάδες που συνδέονται λειτουργικά μεταξύ τους και προορίζονται για τους ακόλουθους σκοπούς:
- (α) την παραγωγή βασικών οργανικών χημικών προϊόντων,
  - (β) την παραγωγή βασικών ανόργανων χημικών προϊόντων,
  - (γ) την παραγωγή φωσφορούχων, αζωτούχων ή καλιούχων λιπασμάτων (απλά ή σύνθετα λιπάσματα),
  - (δ) την παραγωγή βασικών φυτοϋγειονομικών προϊόντων και βιοκτόνων,
  - (ε) την παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων με χημικές ή βιολογικές μεθόδους,
  - (στ) την παραγωγή εκρηκτικών υλών.
9. (α) Έργα κατασκευής σιδηροδρομικών γραμμών μεγάλων αποστάσεων.
- (β) Αερολιμένες, δηλαδή καθορισμένες εκτάσεις ξηράς ή νερών, περιλαμβανομένων και οποιωνδήποτε κτιρίων, εγκαταστάσεων και εξοπλισμού, που προορίζονται για ολική ή μερική χρήση για την άφιξη, αναχώρηση και επίγεια διακίνηση αεροσκαφών, περιλαμβανομένων ελικοπτέρων.
- (γ) Έργα κατασκευής αυτοκινητοδρόμων, δηλαδή δρόμων ειδικά σχεδιασμένων και κατασκευασμένων για οδική κυκλοφορία που δεν εξυπηρετούν παρόδιες ιδιοκτησίες, είναι εφοδιασμένοι, εκτός από ειδικά σημεία ή προσωρινά, με χωριστές λωρίδες για τις δύο κατευθύνσεις κυκλοφορίας, οι οποίες διαχωρίζονται μεταξύ τους από διαχωριστική λωρίδα που δεν προορίζεται για κυκλοφορία ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, από άλλα μέσα, δε διασταυρώνονται στο ίδιο επίπεδο με άλλο δρόμο, σιδηροδρομική γραμμή, γραμμή τραμ ή πεζόδρομο και σηματοδοτούνται ως αυτοκινητόδρομοι.
- (δ) Οδοί ταχείας κυκλοφορίας, δηλαδή οδοί που είναι προορισμένες για οδική κυκλοφορία και είναι προσβάσιμες μόνο από ειδικές διασταυρώσεις ή ελεγχόμενες συνδέσεις και στις οποίες, ειδικά, απαγορεύεται η στάθμευση στο οδόστρωμα.

- (ε) Έργα κατασκευής νέων οδών με τέσσερις ή περισσότερες λωρίδες κυκλοφορίας ή ευθυγράμμισης ή διαπλάτυνσης υφιστάμενων οδών με δύο ή λιγότερες λωρίδες κυκλοφορίας, ώστε να δημιουργηθούν τέσσερις λωρίδες ή περισσότερες, όταν η νέα οδός ή το νέο ή ευθυγραμμισμένο ή διευρυμένο αυτό τμήμα της οδού θα έχει συνεχές μήκος 4 000 μέτρων ή μεγαλύτερο.
10. (α) Εσωτερικές πλωτές οδοί και λιμένες για την κυκλοφορία στις εσωτερικές πλωτές οδούς που επιτρέπουν τη διέλευση σκαφών άνω των 1 350 τόνων.
(β) Εμπορικοί λιμένες, αποβάθρες φορτοεκφόρτωσης που συνδέονται με την ξηρά και εξωτερικοί λιμένες (εκτός των αποβαθρών για τα πορθμεία) όπου μπορούν να προσεγγίσουν σκάφη άνω των 1 350 τόνων.
11. Εγκαταστάσεις διαχείρισης στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, οι οποίες αφορούν οποιαδήποτε εγκατάσταση διάθεσης ή/και ανάκτησης, σύμφωνα με τα Παραρτήματα ΙΙΑ και ΙΙΒ αντίστοιχα του περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμου [Νόμος 215(Ι) του 2002].
12. Έργα άντλησης υπόγειων νερών ή έργα τεχνητής αναπλήρωσης υπόγειων νερών, όταν ο όγκος αντλούμενου ή αναπληρούμενου νερού ισούται με ή υπερβαίνει τα 250 000 κυβικά μέτρα το χρόνο.
13. (α) Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη, όταν ο όγκος του εκτρεπόμενου νερού υπερβαίνει τα 500 000 κυβικά μέτρα το χρόνο.
(β) Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη, όταν η πολυετής μέση ροή της λεκάνης άντλησης υπερβαίνει τα 10 000 000 κυβικά μέτρα το χρόνο και όπου ο όγκος του εκτρεπόμενου νερού υπερβαίνει το 5 % της ροής αυτής:
    Νοείται ότι η εκτροπή πόσιμου νερού μέσω αγωγών δεν εμπίπτει στις διατάξεις της παρούσας παραγράφου.
14. Φράγματα και ταμιευτήρες.
15. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων δυναμικότητας άνω των 2 000 ισοδύναμου πληθυσμού, δηλαδή έχουν αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιομηχανικές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (BOD₅) ίσες προς 60g/ημέρα.
16. Έργα διαχείρισης και χρήσης επεξεργασμένων λυμάτων.
17. Εγκαταστάσεις-

- (α) άντλησης πετρελαίου για εμπορικούς σκοπούς, δυναμικότητας άνω των 100 τόνων την ημέρα,
  - (β) άντλησης φυσικού αερίου για εμπορικούς σκοπούς, δυναμικότητας άνω των 100 000 κυβικών μέτρων την ημέρα,
  - (γ) για την παραγωγή υδρογονανθράκων στη θάλασσα.
18. Σωληναγωγοί υδατοπρομήθειας και άρδευσης που έχουν διάμετρο πέραν των εξήντα εκατοστομέτρων.
19. Αγωγοί μεταφοράς αερίου, πετρελαίου ή χημικών ουσιών, με διάμετρο άνω των 400 χιλιοστομέτρων και μήκος μεγαλύτερο των 10 000 μέτρων.
20. Εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών ή χοίρων με δυναμικότητα μεγαλύτερη από-
- (α) 85 000 θέσεις για κοτόπουλα πάχυνσης ή 60 000 θέσεις για ωτόκες κότες,
  - (β) 3 000 θέσεις για χοίρους πάχυνσης (άνω των 30 χγρ.) ή
  - (γ) 500 θέσεις για χοιρομητέρες.
21. Σφαγεία με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής σφαγίων πέραν των 50 τόνων.
22. Ιχθυοκαλλιέργειες με παραγωγή μεγαλύτερη των 50 τόνων ψαριών το χρόνο.
23. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις:
- (α) παραγωγής χαρτοπολτού από ξύλο ή παρόμοια ινώδη υλικά,
  - (β) παραγωγής χαρτιού και χαρτονιού, με δυναμικότητα παραγωγής άνω των 25 τόνων την ημέρα.
24. Κατασκευή και συναρμολόγηση αυτοκινήτων και μοτοσικλετών και κατασκευή κινητήρων οχημάτων.
25. Ναυπηγεία και καρνάγια.
26. Εργοστάσια κατασκευής και επισκευής αεροσκαφών.
27. Μεταλλεία, ορυχεία και εξόρυξη τύρφης.
28. Λατομεία σε έκταση μεγαλύτερη των δύο εκταρίων.
29. Κατασκευή εναέριων αγωγών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας με τάση 100 kV και άνω και μήκος άνω των 2 000 μέτρων και υποσταθμοί μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας.
30. Εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, πετροχημικών ή χημικών προϊόντων με συνολική χωρητικότητα τουλάχιστον 2 500 τόνων.
31. Ανεμογεννήτριες με ισχύ πάνω από 1 MW και φωτοβολταϊκά με ισχύ πάνω από 100 KW.

32. Εγκαταστάσεις για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας.
33. Σταθμοί αφαλάτωσης θαλάσσιου ή υφάλμυρου νερού.
34. Λιμενοβραχίονες και κυματοθραύστες.
35. Χιονοδρομικές πίστες, μηχανισμοί ανάβασης και σχετικά έργα υποδομής.
36. Μαρίνες σκαφών αναψυχής και αλιευτικοί λιμένες και καταφύγια.
37. Γήπεδα γκολφ, εξαιρουμένων των «μίνι» γκολφ.
38. Εγκαταστάσεις στις οποίες παράγονται ή χρησιμοποιούνται ή προγραμματίζεται να παράγονται ή χρησιμοποιούνται γενετικά διαφοροποιημένοι οργανισμοί.
39. Κτιριακές εγκαταστάσεις επίγειων δορυφορικών σταθμών οι οποίες περιλαμβάνουν και τις κατασκευές δορυφορικών σταθμών ραδιοεπικοινωνίας που βρίσκονται στο χώρο των εν λόγω κτιριακών εγκαταστάσεων.
40. Κτιριακές εγκαταστάσεις ραδιοφωνικών ή/και τηλεοπτικών σταθμών οι οποίες περιλαμβάνουν και τις κατασκευές ραδιοσταθμών εκπομπής ραδιοφωνικού ή/και τηλεοπτικού σήματος από το χώρο των εν λόγω κτιριακών εγκαταστάσεων, καθώς και τις κατασκευές ραδιοσταθμών εκπομπής ραδιοφωνικού ή/και τηλεοπτικού αναλογικού σήματος.
41. Ελαιοτριβεία.
42. Σκοπευτήρια.
43. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή/ και τελικής διάθεσης ζωικών αποβλήτων.
44. Εγκαταστάσεις συμπαραγωγής ενέργειας.
45. Κάθε μεταβολή ή επέκταση των έργων που απαριθμούνται στο παρόν Παράρτημα, όταν η επέκταση καθεαυτήν εμπίπτει στα κατώτατα όρια, αν τυχόν υπάρχουν, και τα οποία καθορίζονται στο παρόν Παράρτημα.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

(Άρθρο 9)

**ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΥΠΟΒΑΛΛΕΤΑΙ ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ****1. Γεωργία, δασοκομία και υδατοκαλλιέργεια**

- (α) Έργα αγροτικού αναδασμού.
- (β) Έργα για τη χρησιμοποίηση ακαλλιέργητης γης ή ημιφυσικών περιοχών για εντατικές γεωργικές καλλιέργειες.
- (γ) Έργα διαχείρισης υδάτινων πόρων για τη γεωργία, συμπεριλαμβανομένων των αρδευτικών και αποστραγγιστικών έργων.
- (δ) Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη.
- (ε) Σωληναγωγοί υδατοπρομήθειας και άρδευσης, όταν τοποθετούνται εντός προστατευόμενων περιοχών.
- (στ) Αρχική δάσωση και αποδάσωση με σκοπό τη μετατροπή σε άλλο τύπο χρήσης γης.
- (ζ) Εγκαταστάσεις εντατικής κτηνοτροφίας (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (η) Εντατική ιχθυοκαλλιέργεια (εφόσον δεν περιλαμβάνεται στο Πρώτο Παράρτημα).

2. Εξορυκτική βιομηχανία

- (α) Λατομεία (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (β) Υπόγεια μεταλλεία και ορυχεία.
- (γ) Εξόρυξη ορυκτών με βυθοκόρηση ποταμών και της θάλασσας.
- (δ) Γεωτρήσεις βάθους ως ακολούθως:
  - (i) Γεωθερμικές γεωτρήσεις,
  - (ii) γεωτρήσεις για ύδρευση (υδρογεωτρήσεις),
εξαιρουμένων των γεωτρήσεων για τη διερεύνηση της σταθερότητας του εδάφους.
- (ε) Εγκαταστάσεις επιφανείας της βιομηχανίας εξόρυξης λιθάνθρακα, πετρελαίου, φυσικού αερίου και μεταλλευμάτων και πετρωμάτων, καθώς και ασφαλτούχων σχιστολίθων.

3. Ενεργειακή βιομηχανία

- (α) Βιομηχανικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ατμού και θερμού ύδατος (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (β) Βιομηχανικές εγκαταστάσεις για τη μεταφορά αερίου, ατμού και θερμού ύδατος, μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας με εναέρια καλώδια (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (γ) Επιφανειακή αποθήκευση φυσικού αερίου.
- (δ) Αποθήκευση εύφλεκτων αερίων σε υπόγειες δεξαμενές.
- (ε) Επιφανειακή αποθήκευση ορυκτών καυσίμων.
- (στ) Βιομηχανική μπρικετοποίηση λιθάνθρακα και λιγνίτη.
- (ζ) Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και αποθήκευσης ραδιενεργών αποβλήτων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (η) Ανεμογεννήτριες με ισχύ πέραν των 30 KW και λιγότερο από 100 KW.
- (θ) Κατασκευή εναέριων αγωγών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας με τάση μικρότερη των 100 KV και υποσταθμοί μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

4. Παραγωγή και επεξεργασία μετάλλων

- (α) Εγκαταστάσεις παραγωγής χυτοσιδήρου ή χάλυβα (πρωτογενούς ή δευτερογενούς), συμπεριλαμβανομένων των χυτηρίων συνεχούς τήξης.
- (β) Εγκαταστάσεις επεξεργασίας σιδηρούχων μετάλλων, με έλαση εν θερμώ, σφυρηλάτηση ή επίθεση προστατευτικών στρωμάτων τηγμένων μετάλλων.
- (γ) Χυτήρια σιδηρούχων μετάλλων.
- (δ) Εγκαταστάσεις τήξης μη σιδηρούχων μετάλλων και κραμάτων, εξαιρουμένων των πολύτιμων μετάλλων και συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων ανάκτησης (εξευγενισμός, χύτευση κ.λπ.).
- (ε) Εγκαταστάσεις επιφανειακής κατεργασίας μετάλλων και πλαστικών υλών με ηλεκτρολυτικές ή χημικές διεργασίες.
- (στ) Κατασκευή σιδηροδρομικού υλικού.
- (ζ) Βαθιά κοίλανση με χρήση εκρηκτικών.
- (η) Εγκαταστάσεις φρύξης και περίτηξης μεταλλευμάτων.

5. Βιομηχανία ορυκτών

- (α) Εγκαταστάσεις παραγωγής σπένθρακα (ξηρά απόσταξη του άνθρακα).
- (β) Εγκαταστάσεις παραγωγής τσιμέντου.

- (γ) Εγκαταστάσεις παραγωγής αμιάντου και κατασκευής προϊόντων με βάση τον αμιάντο (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (δ) Υαλουργία, περιλαμβανομένης της κατασκευής ινών γυαλιού.
- (ε) Εγκαταστάσεις τήξης ορυκτών υλών, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ορυκτών ινών.
- (στ) Παραγωγή κεραμικών ειδών με ψήσιμο και ιδίως κεραμιδιών, πλίνθων, πυρίμαχων πλίνθων, πλακιδίων, ψευδοπορσελάνης ή πορσελάνης.

6. Χημική βιομηχανία (έργα που δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα)

- (α) Επεξεργασία ενδιάμεσων προϊόντων και παρασκευή χημικών προϊόντων.
- (β) Παρασκευή φυτοφαρμάκων και φαρμακευτικών προϊόντων, χρωμάτων και βερνικιών, ελαστομερών και υπεροξειδίων.
- (γ) Εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, πετροχημικών και χημικών προϊόντων.

7. Βιομηχανία τροφίμων

- (α) Βιομηχανία φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών.
- (β) Κονσερβοποιία ζωικών και φυτικών προϊόντων.
- (γ) Παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων.
- (δ) Ζυθοποιία και παραγωγή βύνης.
- (ε) Ζαχαροπλαστική και παρασκευή σιροπιού.
- (στ) Σφαγεία.
- (ζ) Βιομηχανίες παραγωγής αμύλου.
- (η) Εργοστάσια παραγωγής ιχθυάλευρου και ιχθυελαίου.
- (θ) Ζαχαρουργεία.

8. Κλωστοϋφαντουργία, βιομηχανία δέρματος, ξύλου και χαρτιού

- (α) Βιομηχανικές εγκαταστάσεις παραγωγής χαρτιού και χαρτονιού (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (β) Εγκαταστάσεις προεπεξεργασίας (δραστηριότητες πλύσης, λεύκανσης, μερσερισμού) ή βαφής ινών και υφασμάτων.
- (γ) Εγκαταστάσεις δέψης δερμάτων.
- (δ) Εργοστάσια παραγωγής και κατεργασίας κυτταρίνης.

9. Βιομηχανία ελαστικού

Παραγωγή και κατεργασία προϊόντων που προέρχονται από ελαστομερή.

10. Έργα υποδομής

- (α) Έργα ανάπτυξης βιομηχανικών περιοχών.

- (β) Έργα αστικής ανάπτυξης:
- (i) Εμπορικά κέντρα και μεγάλες υπεραγορές με επιφάνεια πέραν των 2 500 τ.μ.
  - (ii) Αυτόνομοι χώροι στάθμευσης με χωρητικότητα μεγαλύτερη των 300 οχημάτων.
  - (iii) Γήπεδα ποδοσφαίρου και στάδια με χωρητικότητα μεγαλύτερη των 2 000 καθήμενων θεατών.
  - (iv) Συγκρότημα κινηματογραφικών οθονών αιθουσών με περισσότερες των έξι οθονών.
  - (v) Σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με δυναμικότητα μεγαλύτερη των 500 σπουδαστών.
  - (vi) Πανεπιστημιούπολεις.
  - (vii) Ναοί και άλλοι χώροι θρησκευτικής λατρείας.
- (γ) Κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών και εγκαταστάσεων μεταφόρτωσης για συνδυασμένες μεταφορές και συνδυασμένων τερματικών σταθμών (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (δ) Κατασκευή αεροδρομίων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (ε) Κατασκευή λιμένων και λιμενικών εγκαταστάσεων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (στ) Κατασκευή εσωτερικών πλωτών οδών (εφόσον δεν περιλαμβάνεται στον Πρώτο Παράρτημα), έργα διευθέτησης υδατορευμάτων και αντιπλημμυρικά έργα.
- (ζ) Έργα κατασκευής νέων οδών με τέσσερις ή περισσότερες λωρίδες κυκλοφορίας ή ευθυγράμμισης ή διαπλάτυνσης υφιστάμενων οδών με δύο ή λιγότερες λωρίδες κυκλοφορίας, ώστε να δημιουργηθούν τέσσερις λωρίδες ή περισσότερες (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
- (η) Έργα κατασκευής, διαπλάτυνσης και εν γένει αναβάθμισης δρόμων-
- (i) σε ορεινές περιοχές όπου η κάλυψη της περιβάλλουσας φυσικής βλάστησης είναι πέραν του 50% σε συνεχές μήκος δρόμου τουλάχιστον 1 000 μέτρων

- (ii) μέσα στη ζώνη προστασίας της παραλίας ή σε περιοχές ή τοπία που έχουν κηρυχθεί ή χαρακτηριστεί προστατευόμενα σύμφωνα με οποιοδήποτε νόμο.
  - (iii) που εύλογα αναμένεται να επηρεάσουν την κοίτη ή τα πρηνή ποταμού ή χαρακτηριστικά γνωρίσματα φυσικής, ιστορικής, πολιτιστικής ή αρχαιολογικής κληρονομιάς ή φυσικούς διαδρόμους ειδών πανίδας ή οικοτόπους μεταναστευτικών ειδών ή περιοχές με ενδημικά είδη πανίδας και χλωρίδας, υγροβιότοπους, αμμόλοφους, κρημνούς, σπηλιές, αξιόλογους γεωμορφολογικούς και απολιθωματοφόρους σχηματισμούς, φαράγγια, εκβολές ποταμών, αμμουδιές ή τη φυσική ακτογραμμή.
- (θ) Μικρά εμπλουτιστικά αναχώματα ή και δήμευματα που κατασκευάζονται στους ποταμούς με συρματοκιβώτια (τύπου gabions) με σκοπό τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων, αν αυτά θα κατασκευαστούν σε ορεινές ή και δασώδεις περιοχές.
- (i) Έργα διευθέτησης και ρύθμισης της κοίτης ποταμών και χειμάρρων.
  - (ια) Τροχιόδρομοι (τραμ), υπερυψωμένοι ή υπόγειοι σιδηρόδρομοι, εναέριοι σιδηρόδρομοι ή παρεμφερείς σιδηρόδρομοι ειδικού τύπου που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ή κυρίως για τη μεταφορά επιβατών.
  - (ιβ) Πετρελαιοαγωγοί και αγωγοί αερίου (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
  - (ιγ) Υδραγωγοί μήκους μεγαλύτερου των 2 000 μέτρων.
  - (ιδ) Παράκτια έργα για την αντιμετώπιση της διάβρωσης και θαλάσσια έργα που παρέχουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης της ακτής, όπως με την κατασκευή αναχωμάτων, μόλων και άλλων έργων προστασίας από τη θάλασσα (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα), εκτός από τη συντήρηση και την ανακατασκευή των έργων αυτών.
  - (ιε) Ανάκτηση εδαφών από τη θάλασσα.
  - (ιστ) Έργα άντλησης υπόγειων νερών και συστήματα τεχνητής αναπλήρωσης υπόγειων νερών που δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα.
  - (ιζ) Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα.

11. Τουρισμός και αναψυχή

- (α) Παραθεριστικοί οικισμοί και ξενοδοχειακά συγκροτήματα εκτός οικιστικών ζωνών και σχετικά έργα υποδομής.
- (β) Μόνιμοι κατασκηνωτικοί χώροι και χώροι στάθμευσης τροχόσπιτων.
- (γ) Θεματικά πάρκα.
- (δ) Ζωολογικοί κήποι.

12. Άλλα έργα

- (α) Μόνιμες πίστες αγώνων και δοκιμών μηχανοκίνητων οχημάτων.
  - (β) Εγκαταστάσεις για τη διάθεση αποβλήτων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
  - (γ) Σταθμοί καθαρισμού λυμάτων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο Πρώτο Παράρτημα).
  - (δ) Χώροι απόθεσης λάσπης από την επεξεργασία αποβλήτων και λυμάτων.
  - (ε) Αποθήκευση παλαιοσιδήρων, συμπεριλαμβανομένων των άχρηστων οχημάτων.
  - (στ) Κλίνες δοκιμών κινητήρων, στροβίλων ή αεριωθητών.
  - (ζ) Εγκαταστάσεις παραγωγής τεχνητών ορυκτών ινών.
  - (η) Εγκαταστάσεις ανάκτησης ή καταστροφής εκρηκτικών ουσιών.
  - (θ) Διαλυτήρια πλοίων.
  - (ι) Κεραίες κινητής τηλεφωνίας σε προστατευόμενες ή και δασικές περιοχές.
    - (ια) Μονάδες εμφιάλωσης νερού.
    - (ιβ) Εκτροφεία θηραμάτων.
    - (ιγ) Διαχωρισμός πέραν των πενήντα οικοπέδων.
13. Οποιαδήποτε τροποποίηση ή επέκταση έργων που απαριθμούνται στο Πρώτο Παράρτημα ή στο παρόν Παράρτημα τα οποία έχουν ήδη εγκριθεί, εκτελεστεί ή εκτελούνται και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
14. Έργα του Πρώτου Παραρτήματος που εξυπηρετούν αποκλειστικά ή κυρίως την ανάπτυξη και τη δοκιμή νέων μεθόδων ή προϊόντων και δε χρησιμοποιούνται για περισσότερο από δύο χρόνια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII

ΧΑΡΤΕΣ

- 1. Χάρτης Ευπρόσβλητων Περιοχών στην Νιτρορύπανση**
- 2. Χάρτης Περιοχών ΦΥΣΗ 2000**

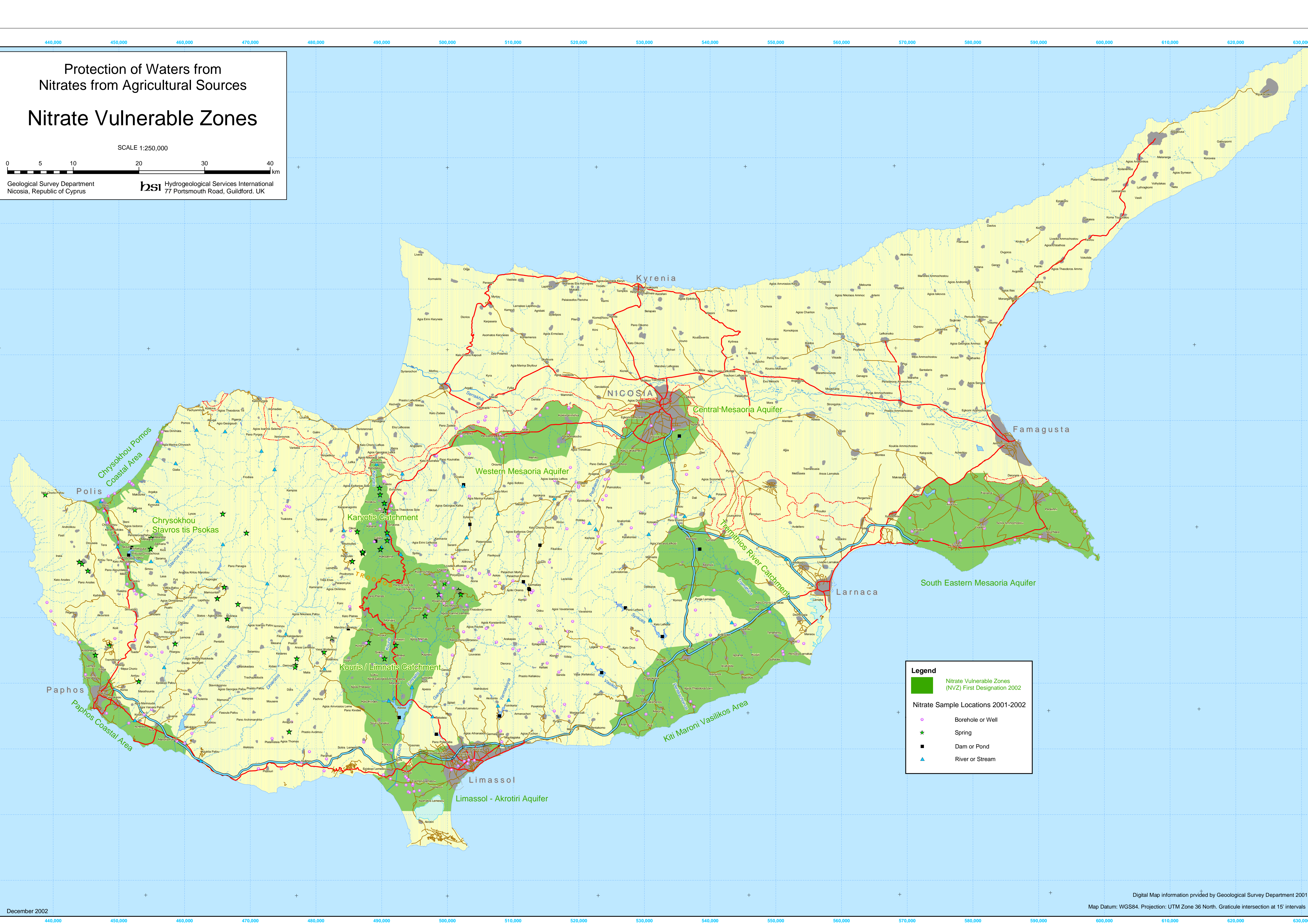
Protection of Waters from Nitrates from Agricultural Sources

Nitrate Vulnerable Zones

SCALE 1:250,000

Geological Survey Department
Nicosia, Republic of Cyprus

bsi Hydrogeological Services International
77 Portsmouth Road, Guildford, UK

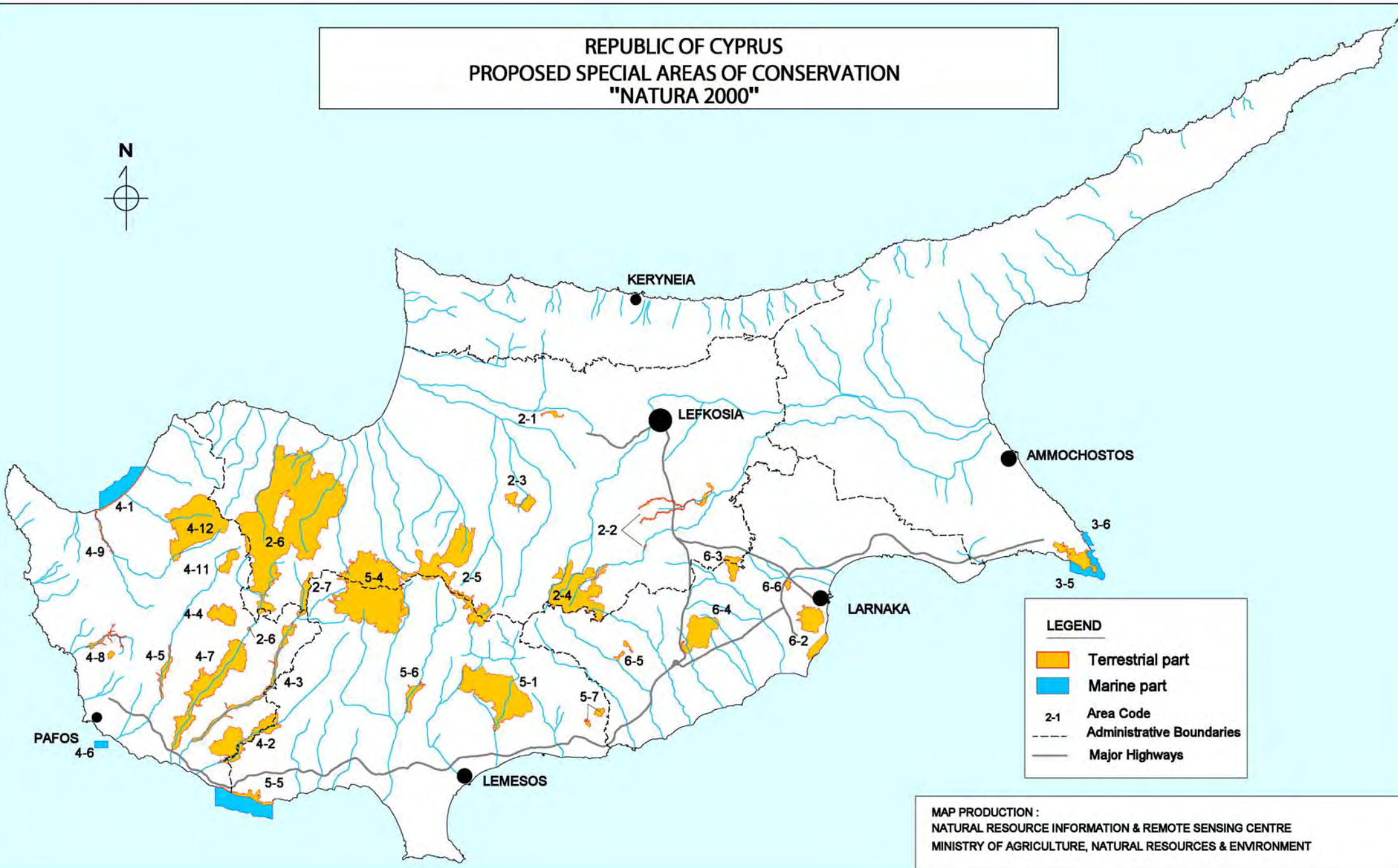

Legend

- Nitrate Vulnerable Zones (NVZ) First Designation 2002
- Borehole or Well
- Spring
- Dam or Pond
- River or Stream

REPUBLIC OF CYPRUS
PROPOSED SPECIAL AREAS OF CONSERVATION
"NATURA 2000"

LEGEND

- Terrestrial part
- Marine part
- 2-1 Area Code
- - - Administrative Boundaries
- Major Highways

MAP PRODUCTION :
NATURAL RESOURCE INFORMATION & REMOTE SENSING CENTRE
MINISTRY OF AGRICULTURE, NATURAL RESOURCES & ENVIRONMENT

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

- I. Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για μηχανική αντιμετώπιση των ζιζανίων έναντι ζιζανιοκτονίας

Παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου

Καθεστώς 2.3.1 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα οινοποιήσιμα αμπέλια»

A. Επιπλέον κόστος που προκύπτει για το γεωργό από την εφαρμογή της Δράσης

1. Αμοιβή ανθρώπινης και μηχανικής εργασίας για τη μηχανική καλλιέργεια ενός εκταρίου οινοποιήσιμων αμπελιών: 275 €/ ha (2 έως 3 καλλιέργειες το έτος)
2. Αμοιβή ανθρώπινης εργασίας για το σκάλισμα κάτω από την κόμη των φυτών ενός εκταρίου οινοποιήσιμων αμπελιών: 340 €/ ha (1 φορά το έτος)

ΣΥΝΟΛΟ A: $(275 \times 2) + 340 = \underline{\underline{890 \text{ €/ ha}}}$

B. Δαπάνες που δεν πραγματοποιεί ο γεωργός από την εφαρμογή της δράσης

1. Κόστος ζιζανιοκτονίας:
  - 1^η επέμβαση (Δεκέμβριος-Ιανουάριος)
    - προφυτρωτικό ζιζανιοκτόνο 36 €/ ha
    - εργατικά: 100 €/ ha
  - 2^η επέμβαση (Μάρτιος-Απρίλιος)
    - μεταφυτρωτικό ζιζανιοκτόνο: 9 €/ ha
    - εργατικά: 100 €/ ha

ΣΥΝΟΛΟ B: $36+90+9+90 = \underline{\underline{225 \text{ €/ ha}}}$

Γ. Ύψος ενίσχυσης

Το ύψος της ενίσχυσης όπως αναφέρεται και στην περιγραφή της σχετικής μεθοδολογίας ισούται με τη διαφορά του επιπλέον κόστους που προκύπτει για το γεωργό από την εφαρμογή της δράσης (σημείο A) μείον τις δαπάνες που δεν πραγματοποιεί πλέον (σημείο B). Συνεπώς:
 $(\Gamma) = (A) - (B) = 890 - 194 = \underline{\underline{665 \text{ €/ ha}}}$

Σημείωση: Για τους σκοπούς εφαρμογής του μέτρου οι Κυπριακές Αρχές έχουν θεσπίσει το ύψος ενίσχυσης σε 600 €/ ha. Στην περίπτωση των αμπελώνων που βρίσκονται σε υψόμετρο πέραν των 500 m και παρουσιάζουν μέση κλίση εδάφους πέραν του 15 % χορηγείται επιπλέον ενίσχυση 200 €/ ha λόγω της υποχρεωτικής χρήσης μικρού χειροκίνητου ελκυστήρα η οποία αυξάνει το επιπλέον κόστος της ανθρώπινης και μηχανικής εργασίας κατά 30 % περίπου.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

II. Μεθοδολογία του υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για την εφαρμογή του συστήματος τριετούς αμειψισποράς

Παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου

Καθεστώς 2.3.2 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στις πατάτες»

A. Υπολογισμός Καθαρού Κέρδους από την εφαρμογή του διετούς συστήματος αμειψισποράς (πατάτα – άλλη καλλιέργεια εκτός από σολανώδη) που αποτελεί τη συνήθη πρακτική

	Καλλιέργεια	Καθαρό κέρδος €/ha
1ο έτος	Πατάτες	4.307,60*
2ο έτος	Μια καλλιέργεια από το βοηθητικό πίνακα 1.1	1.101,90
Σύνολο καθαρού κέρδους/διετία		5.409,50
Σύνολο καθαρού κέρδους/τριετία		8.114,25**

* Μέσος σταθμικός όρος για τις τρεις καλλιεργητικές περιόδους (εαρινή, χειμερινή και ενδιάμεση)

** 5.409,50 €/ha X Συντελεστή 1,5 για αναγωγή από τα δύο στα τρία χρόνια

B. Υπολογισμός Καθαρού Κέρδους από την εφαρμογή του τριετούς συστήματος αμειψισποράς (πατάτα – άλλη καλλιέργεια εκτός από σολανώδη - ψυχανθές)

	Καλλιέργεια	Καθαρό κέρδος €/ha
1ο έτος	Πατάτες	4.307,60*
2ο έτος	Μια καλλιέργεια από το βοηθητικό πίνακα 1.1	1.101,90
3ο έτος	Ψυχανθές	-2.188,14**
Σύνολο καθαρού κέρδους/ τριετία		3.221,36

* Μέσος σταθμικός όρος για τις τρεις καλλιεργητικές περιόδους (εαρινή, χειμερινή και ενδιάμεση)

** Ενοίκιο γης και εργατικά οικογένειας 1.888,19 €/ha + σύνολο δαπανών για χλωρά λίπανση 299,95 €/ha = 2.188,14 €/ha

Βοηθητικός Πίνακας 1.1

Καλλιέργεια	Καθαρό κέρδος €/ha	
Κριθάρι	-91,80	} M.O. 1101,90 €/ha
Σιτάρι	-120,70	
Κουκιά	13,60	
Φασόλια ξηρά	1.113,50	
Καρότα	3.799,50	
Καρπούζια	1.897,20	

Γ. Ύψος ενίσχυσης

Το ύψος της ενίσχυσης όπως αναφέρεται και στην περιγραφή της σχετικής μεθοδολογίας ισούται με τη διαφορά του Καθαρού Κέρδους που προέκυπτε για το γεωργό από την εφαρμογή της συνήθους πρακτικής (σημείο Α) μείον το Καθαρό Κέρδος που προκύπτει για το γεωργό από την εφαρμογή της δράσης (σημείο Β).

(Γ) = (Α) – (Β) = 8.114,25 – 3.221,36 = 4.892,89 €/ ha για την τριετία άρα το ετήσιο ύψος ενίσχυσης ισούται με 4.892,89 / 3 = 1.630,96 €/ ha

Σημείωση: Για τους σκοπούς εφαρμογής του μέτρου οι Κυπριακές Αρχές έχουν θεσπίσει το ύψος ενίσχυσης σε 525 €/ ha.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

III. Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για εφαρμογή Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής

Παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου

Καθεστώς 2.3.3 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις στα εσπεριδοειδή»

A. Κόστος που προκύπτει για το γεωργό από την εφαρμογή της Δράσης

A / A	Περιγραφή Δαπάνης	Επιβάρυνση €/ ha
	Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παραγωγής	
α.	Διαχείριση λίπανσης* (δειγματοληψία και εργαστηριακές αναλύσεις νερού, εδάφους και φύλλων)	120
β.	Ολοκληρωμένη φυτοπροστασία (προσδιορισμός υπολειμμάτων, φερομόνες, παγίδες, ωφέλιμα έντομα, εργαστηριακές αναλύσεις)	310
γ.	Πιστοποίηση Ολοκληρωμένης Διαχείριση Παραγωγής (EUREPGAP κλπ)	170
	Σύνολο	600

* Αφορά το κόστος μιας εργαστηριακής ανάλυσης εδάφους και νερού ανά τριετία ανάλογα με το καλλιεργούμενο είδος, και τη σύσταση του εδάφους και μιας ανάλυσης φύλλων ανά έτος (90€/ha) συν το κόστος δειγματοληψίας (30€/ ha).

B. Ύψος ενίσχυσης

Το ύψος της ενίσχυσης όπως αναφέρεται και στην περιγραφή της σχετικής μεθοδολογίας ισούται το άθροισμα των σημείων α., β. και γ. του πιο πάνω πίνακα δηλ. **(B) = 120 + 310 + 170 = 600 €/ ha**

Σημείωση: Για τους σκοπούς εφαρμογής του μέτρου οι Κυπριακές Αρχές έχουν θεσπίσει το ύψος ενίσχυσης σε 550 €/ ha.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

IV. Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για διατήρηση των παραδοσιακών φυλών ζώων

Παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου

Καθεστώς 2.3.5, Δράση α. «Διατήρηση παραδοσιακών φυλών ζώων που κινδυνεύουν με εξαφάνιση»

A. Απώλεια εισοδήματος και διαφορά εξόδων που προκύπτει από την διατήρηση ενός παραδοσιακού ζώου σε σύγκριση με τη διατήρηση ενός βελτιωμένου ζώου

A. Παχύουρο Πρόβατο σε σύγκριση με βελτιωμένο πρόβατο

1.α. Έσοδα από παχύουρο πρόβατο: $50 \text{ kg γάλα} \times 0,77 \text{ € / kg} = 35,5 \text{ €}$

: $1 \text{ αρνί} \times 37 \text{ kg (Z.B.)} \times 2, 57 \text{ €} = 95 \text{ €}$

130,5 €

1.β. Έσοδα από βελτιωμένο πρόβατο: $140 \text{ kg γάλα} \times 0,77 \text{ € / kg} = 108 \text{ €}$

: $1, 4 \text{ αρνί} \times 35 \text{ kg (Z.B.)} \times 2, 57 \text{ €} = 126 \text{ €}$

234 €

2. Έξοδα: Τα έξοδα σε γενικές γραμμές τα ίδια και για τα δύο είδη ζώων

Συνεπώς η απώλεια εισοδήματος και η διαφορά των εξόδων από τη διατήρηση ενός παραδοσιακού παχύουρο πρόβατο σε σύγκριση με ένα βελτιωμένο ανέρχεται σε € 103,5 / έτος / ζώο ή σε € 673 / έτος / μονάδα ζωικού κεφαλαίου

B. Αγελάδα ντόπιας φυλής σε σύγκριση με βελτιωμένη αγελάδα

1.α. Έσοδα από ντόπια αγελάδα: $0 \text{ l γάλα} \times 0,45 \text{ € / l} = 0 \text{ €}$

: (τα έσοδα από γέννα -πώληση κρέατος είναι ίδια)

0 €

1.β. Έσοδα από βελτιωμένη αγελάδα: $5.500 \text{ l γάλα} \times 0,45 \text{ € / l} = 2.475 \text{ €}$

: (τα έσοδα από γέννα -πώληση κρέατος είναι ίδια)

2.475 €

2. Έξοδα: Τα έξοδα συντήρησης σε γενικές γραμμές τα ίδια και για τα δύο είδη ζώων, διαφέρουν τα έξοδα για παραγωγή γάλακτος

Έξοδα για ντόπια αγελάδα για παραγωγή γάλακτος: **0 €**

Έξοδα για βελτ. αγελάδα για παραγωγή γάλακτος: $0,29 \text{ € ανά } 2,5 \text{ l γάλα για } 5.500 \text{ l} = \mathbf{638 \text{ €}}$

Συνεπώς η απώλεια εισοδήματος και η διαφορά των εξόδων από τη διατήρηση αγελάδας ντόπιας φυλής σε σύγκριση με ένα βελτιωμένο ανέρχεται σε € 1.837 / έτος / μονάδα ζωικού κεφαλαίου

Σημείωση: Για τους σκοπούς εφαρμογής του μέτρου οι Κυπριακές Αρχές έχουν θεσπίσει το ύψος ενίσχυσης σε **375 €/ μονάδα ζωικού κεφαλαίου στα παχύουρα πρόβατα** και **300 €/ μονάδα ζωικού κεφαλαίου για τις αγελάδες ντόπιας φυλής.**

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

V. Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για εφαρμογή Βιολογικής Παραγωγής Προϊόντων

Παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου

Καθεστώς 2.3.7 «Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων»

1. ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Καλλιέργεια	Μέση Παραγωγή Βιολογικών Καλλιεργειών kg / ha	(α) ¹ Διαφυγόν εισόδημα €/ ha	(β) ² Αυξημένο κόστος παραγωγής €/ ha	ΣΥΝΟΛΟ €/ ha
Ελιές (αρδευόμενες)	1.050 (ελαιόλαδο)	495,00	820,76	1.315,76
Εσπεριδοειδή (Πορτοκάλια)	30.000	1.105,00	914,60	2.019,60
Αμπέλια (Επιτραπέζια)	9.000	- 1.056,00	2.390,20	1.334,20
Αμπέλια (Οινοποιήσιμα)	5.000	552,50	1.105,70	1.658,20
Ελιές (Ξηρικές)	525 (ελαιόλαδο)	123,75	517,05	640,08
Ξηρικές ετήσιες καλλιέργειες	—	180,71	201,26	381,97
Πατάτες	20.000	-1.020,00	2.205,24	1.185,24
Υπαίθρια Λαχανικά	23.000	- 3.113,00	4.969,00	1.856,00
Χαρούπια	8.500	- 42,75	405,27	362,52

¹ Διαφυγόν Εισόδημα = Εισόδημα από Συμβατική Καλλιέργεια – Εισόδημα από Βιολογική Καλλιέργεια

² Αυξημένο Κόστος Παραγωγής = Κόστος Παραγωγής Βιολογικής Καλλιέργειας – Κόστος Παραγωγής Συμβατικής Καλλιέργειας

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

Αναλυτικότερα στοιχεία για τον υπολογισμό των πιο πάνω ποσών κατά καλλιέργεια παρατίθενται πιο κάτω:

1.α Ελιές Αρδευόμενες

	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
ΑΠΟΔΟΣΗ (Ελαιόλαδο) (kg/ha)	2.100	3.000
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	3,95	2,93
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	8.295	8.790

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: 8.790 – 8.295 = 495 €

	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ ha)	9.028	8.207

Αυξημένο κόστος παραγωγής/ ha: 9.028 - 8.207= 820,76 €

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.β Εσπεριδοειδή (πορτοκάλια)

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha)	30.000	50.000
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	0,3315	0,221
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	9.945,00	11.050,00

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: 11.050 - 9.945 = 1.105 €

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ ha)	10.060,60	9.146,00

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: 10.060 - 9.146 = 914 €

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.γ Αμπέλια (Επιτραπέζια)

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha)	9.000	15.000
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	0,684	0,34
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	6.156	5.100

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: $5.100 - 6.156 = - 1.056 \text{ €}$

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ ha)	10.359,80	7.969,60

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: $10.359,80 - 7.969,60 = 2.390,20 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.δ Αμπέλια (Οινοποιήσιμα)

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha)	5.000	10.000
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	0,3315	0,221
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	1.657,50	2.210,00

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: $2.210 - 1.657,50 = 552,50 \text{ €}$

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ ha)	4.791,28	3.685,60

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: $4.791,28 - 3.685,60 = 1.105,68 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.ε Ελιές Ξηρικές

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha) (ελαιόλαδο)	525	750
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/kg)	3,95	2,93
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ha)	2.073,75	2.197,50

Διαφυγόν Εισόδημα / ha:: 2.197,50 – 2.073,75 = 123,75 €

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ha)	5.687,60	5.170,55

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: 5.687,60 – 5.170,55 = 517,05 €

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.στ Ξηρικές ετήσιες καλλιέργειες

	Βιολογική Καλλιέργεια				Συμβατική Καλλιέργεια			
	Κριθάρι (Σπόρος σανός)	Βίκος για σανό	Βίκος για χλωρή λίπανση	Μ.Ο για την τριετία	Κριθάρι (Σπόρος σανός)	Βίκος για σανό	Βίκος για χλωρή λίπανση	Μ.Ο για την τριετία
ΑΠΟΔΟΣΗ (tn/ha)	1.61 1.61	2.10			2.3 2.3	3.00		
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/kg)	164,16 51,30	164,16			136,80 42,75	136,80	136,80	
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ha)	264,30 82,59 346,89	344,74	-	230,54	314,64 98,32 412,96	410,40	410,40	411,25

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: 411,25 – 230,54 = 180,71 €

	Βιολογική Καλλιέργεια				Συμβατική Καλλιέργεια			
	Κριθάρι (Σπόρος, σανός)	Βίκος για σανό	Βίκος για χλωρή λίπανση	Μ.Ο για τη τριετία	Κριθάρι (Σπόρος σανός)	Βίκος για σανό	Βίκος για χλωρή λίπανση	Μ.Ο για τη τριετία
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ha)	891,42	862,52	862,52	872,15	685,71	663,48	663,48	670,89

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: 872,15 – 670,89 = 201,26 €

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.ζ Πατάτες

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha)	20.000	30.000
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	0,51	0,306
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	10.200	9180

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: $9180 - 10.200 = -1.020,00 \text{ €}$

	Βιολογική Καλλιέργεια	Συμβατική Καλλιέργεια
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ ha)	9.556,04	7.350,80

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: $9.556,04 - 7.350,80 = 2.205,24 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

1.η Υπαίθρια λαχανικά

	Βιολογική Καλλιέργεια					Συμβατική Καλλιέργεια				
	Τομάτες	Αγγουρ.	Καρότα	Καρπούζ.	Μ.Ο	Τομάτες	Αγγουρ.	Καρότα	Καρπούζ.	Μ.Ο
ΑΠΟΔΟΣΗ (kg/ha)	22.500	12.000	31.500	36.000	23.000	45.000	20.000	45.000	60.000	42.500
ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (€/ kg)	0,85	1,20	0,85	0,25	0,79	0,34	0,60	0,43	0,17	0,38
ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (€/ ha)	19.125	14.400	26.775	9.000	17.325	15.300	12.000	19.350	10.200	14.212

Διαφυγόν Εισόδημα / ha: $14.212 - 17.325 = - 3.113 \text{ €}$

	Βιολογική Καλλιέργεια					Συμβατική Καλλιέργεια				
	Τομάτες	Αγγουρ.	Καρότα	Καρπ.	Μ.Ο	Τομάτες	Αγγουρ.	Καρότα	Καρπούζ.	Μ.Ο
ΔΑΠΑΝΕΣ (€/ha)	19.370	14.653	22.987	10.794	16.951	13.836	10.467	15.325	8.303	11.982

Αυξημένο κόστος παραγωγής / ha: $16.951 - 11.982 = 4.969 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται το ενοίκιο της γης, η εργασία, οι εισροές, μεταφορικά, ασφάλιστρα ΟΓΑ, τόκοι κεφαλαίων κ.ά.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

2. ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Είδος Ζώου	(α) Διαφυγόν εισόδημα Ευρώ/ζώο	(β) Αυξημένο κόστος παραγωγής Ευρώ/ζώο	(α)+(β) Αναλογούσα ενίσχυση Ευρώ/ζώο	Ενίσχυση ανά εκτάριο* βοσκότοπου σε Ευρώ
Επιλέξιμες προβατίνες	- 70,26	129,30	59,04	(59,04 x 33)=1948,32
Επιλέξιμες αίγες	- 67,86	132,14	64,28	(64,28 x 33)= 2121,24

* Η επιδότηση, όπως παρουσιάζεται στην τελευταία στήλη του πιο πάνω πίνακα, θα πρέπει να κατανέμεται κατ' έκταση βοσκότοπου που κατέχει ο δικαιούχος κτηνοτρόφος, ούτως ώστε να συνάδει με τις πρόνοιες του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/ 91, Παράρτημα Ι, σημεία 1.2, 1.3, 1.4, 8.2.4 και 8.3.1 που θέλουν τη βιολογική κτηνοτροφία να είναι στενά συνδεδεμένη με τη γη και τα ζώα βιολογικής εκτροφής να έχουν στη διάθεση τους ικανοποιητικό χώρο για ελεύθερη βόσκηση. Σύμφωνα με τις πρόνοιες σχετικού Διατάγματος ο μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός αιγοπροβάτων ανά εκτάριο βοσκότοπου ανέρχεται στα 33 (ο αριθμός αυτός χρησιμοποιήθηκε στον πιο πάνω πίνακα). Συνεπώς το ύψος επιδότησης ανά εκτάριο βοσκότοπου δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 1948 Ευρώ στην περίπτωση των προβάτων και τα 2121 Ευρώ στην περίπτωση των αιγών. Η επιδότηση όμως, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Παραρτήματος του Κανονισμού 1698/ 2005, δεν μπορεί να υπερβαίνει τα **450 Ευρώ το εκτάριο**. Σε περίπτωση που ο αριθμός των ζώων ανά εκτάριο είναι μικρότερος από 7,6 πρόβατα ή 7,0 αίγες τότε η επιδότηση θα υπολογίζεται αναλογικά με μέτρο τα 59,04 Ευρώ ανα πρόβατο και 64,28 Ευρώ ανά αίγα.

Αναλυτικότερα στοιχεία για τον υπολογισμό των πιο πάνω ποσών κατά είδος ζώου παρέχονται στους Πίνακες 2.1, 2.2 και 2.3 που παρατίθενται πιο κάτω:

2.α Εκτροφή προβάτων

Έξοδα και δαπάνες για μονάδα με 144 προβατίνες και 6 κριούς

Είδος προϊόντος	Έσοδα από Συμβατική Εκτροφή (σε Ευρώ)	Έσοδα από Βιολογική Εκτροφή (σε Ευρώ)
Γάλα	122 προβατίνες x 180 lt x 0,663 = 14.560	122 προβατίνες x 150 lt x 1,02 = 18.666
Αρνιά	175 αρνιά x 32 kg Z, B x 2,55 = 14.280	175 αρνιά x 25 kg Z,B x 4,42 = 19.338
Πρόβατα	26 σκάρτα x 34 kg x 2,89 = 2.555	26 σκάρτα x 30 Kg x 4,76 = 3.713
Μαλλί και κοπριά	150 x 3,06 = 459	150 x 1,7 = 255
Συνολική απόδοση	31.854	41.972

Διαφυγόν Εισόδημα για όλη τη μονάδα 31854 - 41972 = - **10.118 €**

Διαφυγόν Εισόδημα κατά επιλέξιμη προβατίνα – 10.118:144 = - **70.26 €**

	Συμβατική Εκτροφή	Βιολογική Εκτροφή
Δαπάνες* (€)	37.218	55.827

Αυξημένο κόστος παραγωγής για όλη τη μονάδα: $55827 - 37218 = 18.609 \text{ €}$
Αυξημένο κόστος παραγωγής κατά επιλέξιμη προβατίνα: $18609:144 = 129,30 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται: κόστος ζωοτροφών, κτηνιατρικά έξοδα, έξοδα μηχανημάτων, νερό, ηλεκτρισμός, τόκοι κεφαλαίων, ενοίκιο γης, εργασία, έξοδα συντήρησης εγκαταστάσεων κλπ.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

2.β Εκτροφή αιγών

Έξοδα και δαπάνες για μονάδα αιγών με 144 αίγες και 6 τράγους

Είδος προϊόντος	Έσοδα από Συμβατική Εκτροφή (σε Ευρώ)	Έσοδα από Βιολογική Εκτροφή (σε Ευρώ)
Γάλα	$123 \times 280 \text{ lt} \times 0,391 = 13466$	$123 \times 210 \text{ lt} \times 0,646 = 16686$
Ρίφια	$173 \times 31 \text{ kg} \times 2,55 = 13676$	$173 \times 25 \text{ kg} \times 4,42 = 19116$
Αίγες	$28 \text{ σκάρτες} \times 34 \text{ kg} \times 2,89 = 2751$	$28 \text{ σκάρτες} \times 30 \text{ Kg} \times 4,76 = 3998$
Κοπριά	$150 \times 1,7 = 255$	$150 \times 0,8 = 120$
Συνολική απόδοση	30.148	39.920

Διαφυγόν Εισόδημα για όλη τη μονάδα $30148 - 39920 = - 9.772 \text{ €}$

Διαφυγόν Εισόδημα κατά επιλέξιμη προβατίνα $- 9772:144 = - 67,86 \text{ €}$

	Συμβατική Εκτροφή	Βιολογική Εκτροφή
Δαπάνες* (€)	38058	57087

Αυξημένο κόστος παραγωγής για όλη τη μονάδα: $57.087 - 38.058 = 19.029 \text{ €}$

Αυξημένο κόστος παραγωγής κατά επιλέξιμη αίγα: $19029:144 = 132,14 \text{ €}$

Σημείωση: Στις δαπάνες συμπεριλαμβάνονται: κόστος ζωοτροφών, κτηνιατρικά έξοδα, έξοδα μηχανημάτων, νερό, ηλεκτρισμός, τόκοι κεφαλαίων, ενοίκιο γης, εργασία, έξοδα συντήρησης εγκαταστάσεων κλπ.

Πηγή: Τμήμα Γεωργίας, έτη 2004 - 2006

VI. Μεθοδολογία υπολογισμού του ύψους ενίσχυσης για τη Δάσωση Γεωργικής Γης

Καθεστώς 2.4 «Δάσωση γεωργικής γης»

Υπολογισμός απώλειας εισοδήματος για μανταρινοειδή

	Μανταρίνια
Απόδοση (τόνοι/ εκτάριο)	35
Τιμή (£/ τόνο)	218
Επιδοτήσεις (£/ εκτάριο)	58
A. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	7.688
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
Λιπάσματα	257
Φυτοπροστασία	666
Ζιζανιοκτονία	28
Άρδευση	1.000
Μηχανική εργασία	178
Εργατικά	2.040
Άλλα έξοδα	417
Δαπάνη Ασφάλισης	231
Τόκος κεφαλαίου κίνησης	144
B. ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	4.961
ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
Ενοίκιο γης	200
Εργατικά οικογένειας	627
Τόκος σταθερού κεφαλαίου	430
Απόσβεση και δαπάνη εγκατάστασης	640
Γ. ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	1.897
Δ. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ (B+Γ)	6.858
E. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-B)	2.727
ΣΤ. ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-Δ)	830
ΑΠΟΛΕΣΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ + ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ)	£1.457/ εκτάριο

Υπολογισμός απώλειας εισοδήματος για τα οινοποιήσιμα αμπέλια

	Οινοποιήσιμα αμπέλια
Απόδοση (τόνοι/ εκτάριο)	12
Τιμή (£/ τόνο)	140
Επιδότησεις (£/ εκτάριο)	430
A. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	2.110
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
Λιπάσματα	56
Φυτοπροστασία	181
Ζιζανιοκτονία	71
Άρδευση	-
Μηχανική εργασία	66
Ξένα εργατικά	349
Μεταφορικά	100
Άλλα έξοδα	72
Δαπάνη Ασφάλισης	63
Τόκος κεφαλαίου κίνησης	29
B. ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	987
ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
Ενοίκιο γης	72
Εργατικά οικογένειας	1.045
Τόκος σταθερού κεφαλαίου	149
Απόσβεση και δαπάνη εγκατάστασης	191
Γ. ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	1.457
Δ. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ (B+Γ)	2.444
E. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-B)	1.123
ΣΤ. ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-Δ)	-334
ΑΠΟΛΕΣΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ + ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ)	£711/ εκτάριο

Υπολογισμός απώλειας εισοδήματος για φυλλοβόλα

	Μηλιές	Αχλαδιές	Κερασιές	Ροδακινιές	Δαμασκηνιές	Βερικοκιές
Απόδοση (τόνοι/ εκτάριο)	24	26	16	24	24	26
Τιμή (£/ τόνο)	550	660	1.500	660	1.000	880
Επιδοτήσεις (£/ εκτάριο)	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750
A. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ	14.950	18.910				
ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ						
Λιπάσματα	342	312	223	220	164	164
Φυτοπροστασία	1.147	1.374	142	592	283	352
Ζιζανιοκτονία	22	22	22	22	22	119
Άρδευση	789	789	789	789	789	820
Μηχανική εργασία	233	256	66	154	99	137
Ξένα εργατικά	476	527	2.101	415	343	993
Μεταφορικά	301	328	334	219	170	259
Άλλα έξοδα	449	567	773	528	773	739
Δαπάνη Ασφάλισης	113	125	133	88	79	107
Τόκος κεφαλαίου κίνησης	-	-	-	-	-	-
B. ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	3.871	4.301	4.583	3.027	2.722	3.690
ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ						
Ενοίκιο γης	200	200	200	200	200	200
Εργατικά οικογένειας	3.327	3.696	6.304	2.911	2.399	2.981
Τόκος σταθερού κεφαλαίου	371	527	196	185	126	111
Απόσβεση και δαπάνη εγκατάστασης	481	538	252	345	222	197
Γ. ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	4.379	4.961	6.952	3.641	2.947	3.489
Δ. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ (B+Γ)	8.250	9.262	11.535	6.668	5.669	7.179
E. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-B)	11.079	14.609	21.167	14.563	23.028	20.940
ΣΤ. ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ (A-Δ)	6.700	9.648	14.215	10.922	20.081	17.451
ΑΠΟΛΕΣΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ + ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ)	£10.027/ εκτάριο	£13.344/ εκτάριο	£20.519/ εκτάριο	£13.833/ εκτάριο	£22.480/ εκτάριο	£20.432/ εκτάριο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

ΚΑΛΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΚΑΛΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΤΥΠΑ	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
1. Διάβρωση του εδάφους Προστασία του εδάφους μέσω κατάλληλων μέτρων	Ελάχιστη εδαφοκάλυψη	Πρέπει να υπάρχει φυσική/ φυτική βλάστηση για κάλυψη σε εδάφη με κλίση μεγαλύτερη του 10% κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων.
	Ελάχιστη διαχείριση γαιών αντικατοπτρίζουσα ειδικές για το χώρο συνθήκες	Σε εδάφη με κλίση μεγαλύτερη του 10%, η άροση θα πρέπει να γίνεται κατά τις ισοϋψείς. Πρέπει να αποφεύγεται η καλλιέργεια του εδάφους σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων ιδιαίτερα στα αργιλώδη και γενικότερα βαριάς σύστασης εδάφη.
	Αναβαθμίδες	Οι αναβαθμίδες/ξερολιθιές και τα φυσικά πρανή στα όρια των αγροτεμαχίων θα πρέπει να διατηρούνται σε κατάσταση που να αποτρέπεται η διάβρωση.
2. Οργανική ύλη του εδάφους Διατήρηση των επιπέδων της οργανικής ύλης του εδάφους μέσω κατάλληλων μεθόδων	Πρότυπα για αμειψισπορές, όπου συντρέχει περίπτωση Διαχείριση υπολειμμάτων καλλιεργειών	Εφαρμόζεται εναλλαγή καλλιεργειών ή αγρανάπαυση τουλάχιστο κάθε τρία και πέντε χρόνια, για τις πατάτες και σιτηρά αντίστοιχα. Ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες, οι παραγωγοί πρέπει να ακολουθούν μια ή περισσότερες από τις παρά κάτω πρακτικές αναφορικά με τα φυτικά υπολείμματα: α) αξιοποίηση τους για σκοπούς βόσκησης. β) για τις ετήσιες φυτείες κοπή για κάλυψη ή ενσωμάτωση στο έδαφος των φυτικών υπολειμμάτων. Επιτρέπεται το κάψιμο δένδρων ή κλαδευμάτων, κατά την περίοδο του κλαδεύματος, μόνο στις περιπτώσεις προσβολών από μολυσματικές ασθένειες. Νοείται ότι το κάψιμο της ποκαλάμης απαγορεύεται.

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΤΥΠΑ	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
<p>3. Δομή του εδάφους Διατήρηση της δομής του εδάφους μέσω κατάλληλων μέτρων</p>	<p>Κατάλληλη χρήση γεωργικών μηχανημάτων</p>	<p>Η καλλιέργεια του εδάφους θα πρέπει να γίνεται μόνο όταν το έδαφος είναι στο ρώγο του και όταν απαιτείται.</p> <p>Να αποφεύγεται η δημιουργία μεγάλων σβώλων και το ψιλοχωμάτισμα του εδάφους.</p> <p>Να αποφεύγεται η χρήση βαριών μηχανημάτων, που δυνατό να προκαλέσουν συμπίεση του εδάφους, ιδιαίτερα σε αργιλώδη και γενικότερα βαριάς σύστασης εδάφη.</p>
<p>4. Ελάχιστο επίπεδο συντήρησης Εξασφάλιση ελάχιστου επιπέδου συντήρησης και αποφυγής της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων</p>	<p>Ελάχιστοι ρυθμοί ανανέωσης ζωικού πληθυσμού ή/και κατάλληλα καθεστώτα. Αποφυγή της επέκτασης ανεπιθύμητης βλάστησης σε γεωργική γη</p>	<p>Κατά την περίοδο της αγρανάπαυσης η μηχανική καλλιέργεια θα πρέπει να γίνεται δυο φορές το χρόνο για την καταπολέμηση των ζιζανίων και την αποθήκευση υγρασίας στο έδαφος. Η παρουσία ανεπιθύμητης βλάστησης, στο στάδιο ανάπτυξης αναπαραγωγικών οργάνων (ανθοφορία/σποροποίηση), σε ουσιαστικό βαθμό, αποτελεί ένδειξη μη τήρησης του συναφούς κριτηρίου.</p> <p>Η γεωργική γη διατηρείται καθαρή από υλικά ξένα προς αυτή. Σε γεωργική γη που δεν αξιοποιείται πλέον παραγωγικά, η ανεπιθύμητη βλάστηση απομακρύνεται ή με βόσκηση, ή/και μηχανικό κόψιμο, ή/και χημικά μέσα, όταν αυτό απαιτείται.</p> <p>Στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές, λόγω των επικρατουσών ιδιαζουσών συνθηκών, η συνήθης πρακτική για απομάκρυνση της ανεπιθύμητης βλάστησης στις μόνιμες παραδοσιακές φυτείες (π.χ. αμπέλια, φυλλοβόλα) είναι η εφαρμογή δύο επεμβάσεων με τη χρήση χημικών ζιζανιοκτόνων και μιας μηχανικής καλλιέργειας.</p> <p>Στις φυτείες εσπεριδοειδών και υποτροπικών, η συνήθης πρακτική απομάκρυνσης της ανεπιθύμητης βλάστησης είναι η εφαρμογή τουλάχιστον δύο επεμβάσεων με χημική ζιζανιοκτονία. Εφαρμόζεται επίσης και μια μηχανική καλλιέργεια.</p>

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΤΥΠΑ	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
	<p>Διατήρηση των χαρακτηριστικών του τοπίου</p>	<p>Επιβάλλεται η διατήρηση των χαρακτηριστικών του τοπίου, δένδρων, θάμνων, λιθοδομών, φρακτών, μονοπατιών σε καλή κατάσταση και τα αγροτεμάχια να είναι απαλλαγμένα από υλικά ξένα προς αυτά.</p>
	<p>Προστασία των μόνιμων βοσκοτόπων</p>	<p>Σε νέους βοσκότοπους που έχουν εγκατασταθεί με τη χρήση βελτιωμένων μεθόδων (μετακίνηση επιφανειακών βράχων, συμπληρωματική σπορά χορτοδοτικών φυτών, επιφανειακή λίπανση), στα αρχικά στάδια θα λαμβάνονται μέτρα για περιορισμό της φυσικής βλάστησης μέχρι να επιτευχθεί ικανοποιητική ετήσια βλάστηση για παραγωγή χορτομάζας λαμβανομένων υπόψη των εδαφοκλιματικών συνθηκών της περιοχής.</p> <p>Εκεί όπου ενδείκνυται θα πρέπει να γίνεται συμπληρωματική σπορά.</p> <p>Για την προστασία των βοσκοτόπων θα πρέπει να αποφεύγεται η υποβόσκηση ή υπερβόσκηση.</p> <p>Η επιφάνεια του εδάφους μετά τη βόσκηση πρέπει να είναι μόνο ελαφρά διαταραγμένη και μεγάλο ποσοστό της ετήσιας παραγωγής των φυτών πρέπει να παραμένει στο βοσκότοπο.</p> <p>Να αποφεύγεται η βόσκηση κατά το στάδιο της άνθισης και καρποφορίας των φυτών.</p>

Παράρτημα VI “Εφαρμοστικές λεπτομέρειες Δασικών Μέτρων”

Μέτρο 2.4: “Δασώσεις”

Πίνακας 1. Επιλέξιμες δράσεις/ έργα – Τυπική δαπάνη για το μέτρο “Δασώσεις”

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Επιλεξιμότητα στο καθεστώς			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ¹ €	Ανά εκτάριο ¹ €	Δάσωση γεωργικής γης	Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	Δάσωση μη γεωργικής γης	
Α. Εγκατάσταση και προστασία δασικής φυτείας και ανεμοθραύστη						
1. Προετοιμασία εδάφους						
Απομάκρυνση γεωργικής δενδρώδους καλλιέργειας ή μικρών θάμνων	0,042/ m ²	420	Ναι	Ναι	Ναι	
Απλή καλλιέργεια με γεωργικό ελκυστήρα για αφαίρεση ζιζανίων	0,023/ m ²	230	Ναι	Ναι	Ναι	
Χημική καταπολέμηση ζιζανίων	0,020/ m ²	200	Ναι	Όχι	Ναι	
Διάνοιξη ισοϋψών λωρίδων και βαθιά άροση με μπουλντόζα	1,460/ m	1.460	Ναι	Όχι	Ναι	Ελάχιστο μήκος λωρίδων: 1.000 m/ha
Διάνοιξη ισοϋψών λωρίδων με mini digger	1,600/ m	1.600	Ναι	Όχι	Ναι	Ελάχιστο μήκος λωρίδων: 1.000 m/ha
Βαθιά άροση εδάφους	0,063/ m ²	630	Ναι	Όχι	Ναι	
Προμήθεια και τοποθέτηση φυτοχώματος	4,000/ m ³	20.000	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία
Προμήθεια και τοποθέτηση κλαδοπλεγμάτων	2,333/ m ²	14.000	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία
Άνοιγμα τάφρων	1,860/ m ²	1.860	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία

¹ Για το καθεστώς «Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων» η μέγιστη αποδεκτή δαπάνη θα υπολογίζεται με βάση τη «δαπάνη ανά μονάδα εργασίας» και όχι με τη «δαπάνη ανά εκτάριο».

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Επιλεξιμότητα στο καθεστώς			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ¹ €	Ανά εκτάριο ¹ €	Δάσωση γεωργικής γης	Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	Δάσωση μη γεωργικής γης	
Κατασκευή κορμοφραγμάτων	25,000/m	1.000	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στις καμένες περιοχές
Κατασκευή κορμοδεμάτων	2,500/m	1.000	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στις καμένες περιοχές
Κατασκευή λιθοπλήρωτων συρματοκιβωτίων	200,000/ m ³	2.000	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στις καμένες περιοχές
Κατασκευή αυλάκων και μικρών βαθμίδων	1,600/ m ²	800	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία μόνο στις καμένες περιοχές
2. Αγορά και μεταφορά πολλαπλασιαστικού υλικού						
Βολόφυτα	2,150/ φυτό	970	Ναι	Ναι	Ναι	
Σπόροι	Τιμολόγιο Τμ. Δασών	425	Ναι	Όχι	Ναι	
3. Εγκατάσταση πολλαπλασιαστικού υλικού						
Άνοιγμα λάκκων	2,000/ φυτό	900	Ναι	Ναι	Ναι	
Φύτευση σε λάκκους	1,155/ φυτό	520	Ναι	Ναι	Ναι	
Εφαρμογή σποράς	0,080/ m ²	800	Ναι	Όχι	Ναι	
Εφαρμογή υδροσποράς	1,275/ m ²	7.650	Όχι	Όχι	Ναι	Είναι επιλέξιμη εργασία στα μεταλλεία/ λατομεία και καμένες περιοχές
Πρώτο πότισμα κατά τη φύτευση	1,155/ φυτό	520	Ναι	Ναι	Ναι	
Άρδευση βολοφύτων με βυτιοφόρο ή άλλο μέσο	1,155/ φυτό/ πότισμα	3.120/ έτος	Ναι	Ναι	Ναι	Μέχρι 6 φορές πότισμα το χρόνο
Άρδευση βολοφύτων όπου υπάρχει εγκατεστημένο σύστημα αρδεύσης	0,222/ φυτό/ πότισμα	600/ έτος	Ναι	Ναι	Ναι	Μέχρι 6 φορές πότισμα το χρόνο

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Επιλεξιμότητα στο καθεστώς			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ¹ €	Ανά εκτάριο ¹ €	Δάσωση γεωργικής γης	Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	Δάσωση μη γεωργικής γης	
Αναπλήρωση αποτυχιών στην περίπτωση βολοφύτων	4,000/ φυτό	360/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι	Μέχρι 20% του συνόλου των φυτών για τα πρώτα δύο χρόνια
Αναπλήρωση αποτυχιών στην περίπτωση σποροφυτείας	0,120/ m ²	240/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι	Μέχρι 20% του συνόλου των φυτών για τα πρώτα δύο χρόνια
Συντήρηση και ξεχόρτισμα λεκανών φυτών	0,844/ φυτό/ έτος	380/ έτος	Ναι	Ναι	Ναι	
Καταπολέμηση ζιζανίων στη σποροφυτεία	0,039/ m ² / έτος	390/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι	
Καταπολέμηση ζιζανίων στα βολόφυτα στα ενδιάμεσα των φυτών	0,032/ m ² έτος	320/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι	
4. Προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες						
Περίφραξη με τέλι πακλαβωτό	9,875/ m	3.950	Ναι	Όχι	Ναι	Νοουμένου ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα βόσκησης
Αγορά και τοποθέτηση καφασιών	2.956/ φυτό	680	Ναι	Όχι	Ναι	Νοουμένου ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα βόσκησης
Καταπολέμηση της ποντίκας	-	130	Ναι	Όχι	Ναι	Μόνο τον πρώτο χρόνο εγκατάστασης
Εγκατάσταση απλού αρδευτικού συστήματος για τα βολόφυτα	4,888/ φυτό	2.200	Ναι	Όχι	Ναι	
Εγκατάσταση απλού αρδευτικού συστήματος για τα βολόφυτα	2,040/ φυτό	-	Όχι	Ναι	Όχι	
Αγορά και τοποθέτηση πασσάλων στα φυτά	1,288/ φυτό	580	Ναι	Ναι	Ναι	
B. Περιποίηση/ Συντήρηση δασικής φυτείας						
Συντήρηση και ξεχόρτισμα λεκανών φυτών	0,844/ φυτό	380	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Επιλεξιμότητα στο καθεστώς			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ¹ €	Ανά εκτάριο ¹ €	Δάσωση γεωργικής γης	Εγκατάσταση γεωργοδασοπονικών συστημάτων	Δάσωση μη γεωργικής γης	
Καταπολέμηση ζιζανίων στα βολόφυτα (ενδιάμεσοι χώροι)	0,032/ m ²	320/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	
Άρδευση βολοφύτων με βυτιοφόρο	1,155/ φυτό/ πότισμα	3.120	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μέχρι 6 φορές πότισμα το χρόνο και μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης
Άρδευση βολοφύτων όπου υπάρχει εγκατεστημένο σύστημα άρδευσης	0,222/ φυτό/ πότισμα	600	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μέχρι 6 φορές πότισμα το χρόνο και μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης
Καταπολέμηση ζιζανίων στη σποροφυτεία	0,039/ m ²	390/ έτος	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	
Λίπανση	0,017/ m ²	170	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης
Αραίωση στη σποροφυτεία	0,050/ m ²	500	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μόνο το τελευταίο έτος της περιποίησης
Συντήρηση περίφραξης	0,500/ m	200	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης
Συντήρηση των αρδευτικών συστημάτων	0,288/ φυτό	130	Ναι	Όχι	Ναι (μόνο για την εγκαταλειμμένη γεωργική γη και την αναδάσωση καμένων περιοχών)	Μόνο τον πρώτο χρόνο της περιποίησης

Πίνακας 2. Αναλυτική κοστολόγηση των επιλέξιμων εργασιών για το μέτρο “Δασώσεις”

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Ανάλυση τυπικής δαπάνης			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ² €	Ανά εκτάριο ² €	Εργατικά €	Υλικά €	Μηχανήματα/ Οχήματα €	
Α. Εγκατάσταση και προστασία δασικής φυτείας και ανεμοθραύστη						
1. Προετοιμασία εδάφους						
Απομάκρυνση γεωργικής δενδρώδους καλλιέργειας ή μικρών θάμνων (Κ1, Κ2, Κ3) ³	0,042/ m ²	420	70	-	350	Κόστος ενός ερπυστριοφόρου εκσκαφέα, ενός αυτοκινήτου και ενός εργάτη για μια ημέρα
Απλή καλλιέργεια με γεωργικό ελκυστήρα για αφαίρεση ζιζανίων (Κ1, Κ2, Κ3)	0,023/ m ²	230	-	-	230	Κόστος ενός γεωργικού ελκυστήρα με τον οδηγό του για μια ημέρα
Χημική καταπολέμηση ζιζανίων (Κ1, Κ3)	0,020/ m ²	200	70	50	80	Κόστος ζιζανιοκτόνων, ενός γεωργικού ψεκαστήρα και ενός εργάτη για μια ημέρα
Διάνοιξη ισούψων λωρίδων και βαθιά άροση με μπουλντόζα (Κ1, Κ3)	1,460/ m	1.460	210	-	1.250	Ένας ερπυστριοφόρος εκσκαφέας, ένα αυτοκίνητο και ένας εργάτης για τρεις ημέρες (1.000 μέτρα λωρίδες)
Διάνοιξη ισούψων λωρίδων με mini digger (Κ1, Κ3)	1,600/ m	1.600	350	-	1.250	Ένα mini digger, ένα αυτοκίνητο και ένας εργάτης για πέντε ημέρες (1.000 μέτρα λωρίδες)

² Για το καθεστώς «Εγκατάσταση Γεωργοδασοκομικών Συστημάτων» η μέγιστη αποδεκτή δαπάνη θα υπολογίζεται με βάση τη «δαπάνη ανά μονάδα εργασίας» και όχι με τη «δαπάνη ανά εκτάριο».

³ Κ1: Ισχύει για το καθεστώς «Δάσωση Γεωργικής Γης»

Κ2: Ισχύει για το καθεστώς «Εγκατάσταση Γεωργοδασοκομικών Συστημάτων»

Κ3: Ισχύει για το καθεστώς «Δάσωση μη Γεωργικής Γης»

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Ανάλυση τυπικής δαπάνης			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ² €	Ανά εκτάριο ² €	Εργατικά €	Υλικά €	Μηχανήματα/ Οχήματα €	
Βαθιά άροση εδάφους (Κ1, Κ3)	0,063/ m ²	630	105	-	525	Ένας ερπυστριοφόρος εκσκαφέας, ένα αυτοκίνητο και ένας εργάτης για μιάμιση ημέρα
Προμήθεια και τοποθέτηση φυτοχώματος (Κ3 μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία)	4,000/ m ³	20.000	1.400	-	18.600	Αγορά, μεταφορά και τοποθέτηση 5.000 m ³ χώματος
Προμήθεια και τοποθέτηση κλαδοπλεγμάτων (Κ3 μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία)	2,333/ m ²	14.000	11.620	380	2.000	Κόψιμο, μεταφορά και τοποθέτηση 6.000 m ² κλαδοπλέγματος
Άνοιγμα τάφρων (Κ3 μόνο στα μεταλλεία/ λατομεία)	1,860/ m ²	1.860	420	-	1.440	Ένας εκσκαφέας, ένα αυτοκίνητο και ένας εργάτης για 6 ημέρες (1.000 μέτρα τάφροι)
Κατασκευή κορμοφραγμάτων	25,000/m	1.000	280	20	50	Τέσσερις εργάτες, αυτοκίνητο και υλικά για μια μέρα (14 μέτρα κορμοφράγματα)
Κατασκευή κορμοδεμάτων	2,500/m	1.000	800	50	150	Τέσσερις εργάτες, υλικά και μηχανήματα για τρεις ημέρες (400 μέτρα κορμοδέματα)
Κατασκευή λιθοπλήρωτων συρματοκιβωτίων	200,000/ m ³	2.000	560	840	600	Τέσσερις εργάτες, υλικά, ένας τροχοφόρος εκσκαφέας και 1 αυτοκίνητο για 2 ημέρες (10 μέτρα λιθοπλήρωτα συρματοκιβώτια)
Κατασκευή αυλάκων και μικρών βαθμίδων	1,600/ m ²	800	350	-	1.250	Ένα mini digger, ένα αυτοκίνητο και ένας εργάτης για δυόμισι ημέρες (πεντακόσια μέτρα λωρίδες)
2. Αγορά και μεταφορά πολλαπλασιαστικού υλικού						
Βολόφυτα (Κ1, Κ2, Κ3)	2,150/ φυτό	970	70	850	50	Αγορά και μεταφορά 450 βολοφύτων
Σπόροι (Κ1, Κ3)	Τιμολόγιο Τμ. Δασών	425	70	305	50	Αγορά και μεταφορά 5 κιλών σπόρων

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Ανάλυση τυπικής δαπάνης			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ² €	Ανά εκτάριο ² €	Εργατικά €	Υλικά €	Μηχανήματα/ Οχήματα €	
3. Εγκατάσταση πολλαπλασιαστικού υλικού						
Άνοιγμα λάκκων (Κ1, Κ2, Κ3)	2,000/ φυτό	900	770	-	130	450 λάκκοι. Έντεκα ημερομίσθια και ένα αυτοκίνητο για τρεις ημέρες
Φύτευση σε λάκκους (Κ1, Κ2, Κ3)	1,155/ φυτό	520	420	-	100	Για 450 φυτά. Έξι ημερομίσθια και ένα αυτοκίνητο για 2 ημέρες
Εφαρμογή σποράς (Κ1, Κ3)	0,080/ m ²	800	700	-	100	Ένα αυτοκίνητο για 2 ημέρες και 10 ημερομίσθια για σπορά και χτένισμα 5 κιλών σπόρου
Εφαρμογή υδροσποράς (Κ3 στα μεταλλεία/ λατομεία και καμένες περιοχές)	1,275/ m ²	7.650	4.600	2.300	750	Υδροσπορά 6.000 m ² . Μηχανήματα, υλικά, αυτοκίνητα και εργατικά
Πρώτο πότισμα κατά τη φύτευση (Κ1, Κ2, Κ3)	1,155/ φυτό	520	210	10	300	3 ημερομίσθια, κόστος νερού και βυτιοφόρου για ενάμιση ημέρα (για άρδευση 450 βολόφυτων)
Άρδευση βολοφύτων με βυτιοφόρο ή άλλο μέσο (Κ1, Κ2, Κ3)	1,155/ φυτό/ πότισμα	3.120/ έτος	1.260	60	1.800	18 ημερομίσθια, κόστος νερού και βυτιοφόρου για 6 ποτίσματα (450 φυτών)
Άρδευση βολοφύτων όπου υπάρχει εγκατεστημένο σύστημα άρδευσης (Κ1, Κ2, Κ3)	0,222/ φυτό/ πότισμα	600/ έτος	420	60	120	6 ημερομίσθια, κόστος νερού και αυτοκινήτου για 6 ποτίσματα (450 φυτών)
Αναπλήρωση αποτυχιών στην περίπτωση βολοφύτων (Κ1, Κ3)	4,000/ φυτό	360/ έτος	140	170	50	Κόστος 90 φυτών, 2 ημερομισθίων και 1 αυτοκινήτου
Αναπλήρωση αποτυχιών στην περίπτωση σποροφυτείας (Κ1, Κ3)	0,120/ m ²	240/ έτος	140	60	40	Κόστος 1 κιλού σπόρου, 2 ημερομισθίων και 1 αυτοκινήτου για 2.000 m ²
Συντήρηση και ξεχόρτισμα λεκανών φυτών (Κ1, Κ2, Κ3)	0,844/ φυτό/ έτος	380/ έτος	350	-	30	Ένα αυτοκίνητο για 1 ημέρα και 5 ημερομίσθια (για 450 φυτά)
Καταπολέμηση ζιζανίων στη σποροφυτεία (Κ1, Κ3)	0,039/ m ² / έτος	390/ έτος	350	-	40	Ένα αυτοκίνητο για 1 ημέρα και 5 ημερομίσθια (για ένα εκτάριο)

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Ανάλυση τυπικής δαπάνης			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ² €	Ανά εκτάριο ² €	Εργατικά €	Υλικά €	Μηχανήματα/ Οχήματα €	
Καταπολέμηση ζιζανίων στα βολόφυτα στα ενδιάμεσα των φυτών (Κ1, Κ3)	0,032/ m ² / έτος	320/ έτος	70	-	250	Ένα αυτοκίνητο, ένας γεωργικός ελκυστήρας και ένα ημερομίσθιο (για 1 εκτάριο)
4. Προστασία από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες						
Περίφραξη με τέλι πακλαβωτό (Κ1, Κ3)	9,875/ m	3.950	1.610	1.990	350	Κόστος πασσάλων, τελιού, εργατικών και αυτοκινήτων (βλέπε επεξηγήσεις στο τέλος του πίνακα)
Αγορά και τοποθέτηση καφασιών (Κ1, Κ3)	2.956/ φυτό	680	140	440	100	Κόστος 230 καφασιών, 2 ημερομισθίων και 2 αυτοκινήτων
Καταπολέμηση της ποντίκας (Κ1, Κ3)	-	130	70	30	30	Κόστος φαρμάκων, ενός αυτοκινήτου και ενός ημερομισθίου
Εγκατάσταση απλού αρδευτικού συστήματος για τα βολόφυτα (Κ1, Κ3)	4,888/ φυτό	2.200	700	1.400	100	Κόστος λάστιχων, εξαρτημάτων, αυτοκινήτων και ημερομισθίων (για 450 φυτά)
Εγκατάσταση απλού αρδευτικού συστήματος για τα βολόφυτα (Κ2)	2,040/ φυτό	-	0,64/ φυτό	1,20/ φυτό	0,20/ φυτό	Κόστος λάστιχων, εξαρτημάτων, αυτοκινήτων και ημερομισθίων
Αγορά και τοποθέτηση πασσάλων στα φυτά (Κ1, Κ2, Κ3)	1,288/ φυτό	580	140	390	50	Κόστος 450 πασσάλων, 1 αυτοκινήτου και 2 ημερομισθίων
Β. Περιποίηση/ Συντήρηση δασικής φυτείας						
Συντήρηση και ξεχόρτισμα λεκανών φυτών (Κ1, Κ3)	0,844/ φυτό	380	350	-	30	Κόστος 1 αυτοκινήτου για 1 ημέρα και 5 ημερομισθίων (για 450 φυτά)
Καταπολέμηση ζιζανίων στα βολόφυτα (ενδιάμεσοι χώροι) (Κ1, Κ3)	0,032/ m ²	320/ έτος	70	-	250	Κόστος 1 αυτοκινήτου, ενός γεωργικού ελκυστήρα και ενός ημερομισθίου (για ένα εκτάριο)
Άρδευση βολοφύτων με βυτιοφόρο (Κ1, Κ3)	1,155/ φυτό/ πότισμα	3.120	1.260	60	1.800	Ημερομίσθιο ενός εργάτη, κόστος νερού και ενός βυτιοφόρου για 6 ξεχωριστά ποτίσματα (450 φυτά)

Επιλέξιμες Δράσεις/ Έργα	Τυπική Δαπάνη		Ανάλυση τυπικής δαπάνης			Παρατηρήσεις
	Ανά μονάδα εργασίας ² €	Ανά εκτάριο ² €	Εργατικά €	Υλικά €	Μηχανήματα/ Οχήματα €	
Άρδευση βολοφύτων όπου υπάρχει εγκατεστημένο σύστημα άρδευσης (Κ1, Κ3)	0,222/ φυτό/ πότισμα	600	420	60	120	Ημερομίσθιο ενός εργάτη, κόστος νερού και ενός αυτοκινήτου για 6 ξεχωριστά ποτίσματα (450 φυτά)
Καταπολέμηση ζιζανίων στη σποροφυτεία (Κ1, Κ3)	0,039/ m ²	390/ έτος	350	-	40	Κόστος ενός αυτοκινήτου και ημερομίσθιο 5 εργατών (για ένα εκτάριο)
Λίπανση (Κ1, Κ3)	0,017/ m ²	170	70	60	40	Κόστος λιπάσματος, ενός αυτοκινήτου και ενός ημερομισθίου (για ένα εκτάριο)
Αραίωση στη σποροφυτεία (Κ1, Κ3)	0,050/ m ²	500	350	-	150	Κόστος 5 ημερομισθίων και 1 αυτοκινήτου για 5 ημέρες (για ένα εκτάριο)
Συντήρηση περίφραξης (Κ1, Κ3)	0,500/ m	200	140	20	40	Κόστος υλικών, 2 ημερομισθίων και 1 αυτοκινήτου (400 μέτρα περίφραξη)
Συντήρηση των αρδευτικών συστημάτων (Κ1, Κ3)	0,288/ φυτό	130	70	30	30	Κόστος υλικών, 1 ημερομισθίου και 1 αυτοκινήτου (για 450 φυτά)

Το κοστολόγιο είναι βασισμένο στα εξής στοιχεία:

- 1) Το ημερομίσθιο ενός εργάτη κυμαίνεται μεταξύ € 60,00 – 70,00.
  - 2) Η εκμίσθωση ενός ερπυστριοφόρου εκσκαφέα με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 300,00 – 400,00 ημερησίως.
  - 3) Η εκμίσθωση ενός τροχοφόρου εκσκαφέα με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 200,00 – 250,00 ημερησίως.
  - 4) Η καλλιέργεια με γεωργικό ελκυστήρα με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 200,00 – 250,00 ημερησίως.
  - 5) Η εκμίσθωση ενός γεωργικού ψεκαστήρα με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 150,00 – 200,00 ημερησίως.
  - 6) Η εκμίσθωση ενός mini digger με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 200,00 – 250,00 ημερησίως.
  - 7) Η εκμίσθωση ενός φορτηγού αυτοκινήτου με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 200,00 – 250,00 ημερησίως.
  - 8) Η εκμίσθωση ενός βυτιοφόρου αυτοκινήτου με τον οδηγό του κυμαίνεται μεταξύ € 200,00 – 250,00 ημερησίως.
  - 9) Η χρήση ενός διπλοκάμπινου αυτοκινήτου κοστίζει € 40,00 – 50,00 ημερησίως.
  - 10) Η χρήση ενός σαλούν αυτοκινήτου κοστίζει € 30,00 – 40,00 ημερησίως.
  - 11) Για περίφραξη ενός εκταρίου με πακλαβωτό τέλι απαιτούνται:
    - 175 περίπου πάσσαλοι 5 ποδών προς € 4,00 τον ένα = € 700,00
    - 400 μέτρα τέλι πακλαβωτό 4 ποδών προς € 2,00 το μέτρο = € 800,00
    - 90 κιλά τέλι στηρίγματος (1.500 μέτρα) προς € 1,00 το κιλό = € 90,00
    - ένα φορτηγό για 2 ημέρες για μεταφορά των πασσάλων και του τελιού = € 400,00
    - ένα διπλοκάμπινο αυτοκίνητο για 7 ημέρες για μεταφορά των εργατών = € 350,00
    - είκοσι τρία ημερομίσθια = € 1.610,00
- ΟΛΙΚΟ: € 3.950,00

Μέτρο 2.5: «Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών»

Πίνακας 3. Δικαιούχοι, κριτήρια συμμετοχής και δεσμεύσεις για τη δράση “Πρόληψη πυρκαγιών”

ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
1. Κατασκευή αντιπυρικών λωρίδων	Όλα τα φυσικά πρόσωπα ή οι ενώσεις τους, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών), οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή οι ενώσεις τους, οι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και οι Κρατικές Αρχές	<p>Δάση και άλλες δασικές εκτάσεις με συμπαγή έκταση μεγαλύτερη από 1 εκτάριο</p> <p>Το κριτήριο της ελάχιστης έκτασης δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες ειδικές περιπτώσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Για τεμάχια γης που συμπεριλαμβάνονται στα καθεστώτα των Μέτρων «Δάσωση γεωργικής γης» και «Δάσωση μη γεωργικής γης» • Για προστασία εκδρομικών και κατασκηνωτικών χώρων που βρίσκονται σε δασικές περιοχές • Για μνημεία που βρίσκονται σε δάση και άλλες δασικές εκτάσεις • Για στρατόπεδα και πεδία βολής • Για σκυβαλότοπους • Για καμινότοπους 	Η αντιπυρική λωρίδα να διατηρείται και συντηρείται για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων
2. Συντήρηση Αντιπυρικών Λωρίδων	»	Αντιπυρικές λωρίδες οι οποίες πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής για κατασκευή αντιπυρικών λωρίδων	Η συντήρηση να γίνεται πριν την έναρξη της καλοκαιρινής περιόδου και για περίοδο 5 χρόνων
3. Διάνοιξη δασικών δρόμων	»	Ο δρόμος να συνδέει δασική περιοχή με συμπαγή έκταση μεγαλύτερη από 0,5 ha με το υφιστάμενο δίκτυο δρόμων	Ο δρόμος να διατηρείται και να συντηρείται για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων
4. Κατασκευή υδατοδεξαμενών	Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές	Το τεμάχιο γης όπου θα κατασκευαστεί η υδατοδεξαμενή θα πρέπει να είναι σε δάσος ή άλλη δασική έκταση ή να απέχει το πολύ μέχρι 5 km από τα όρια τους	Η υδατοδεξαμενή να διατηρείται σε λειτουργήσιμη κατάσταση για περίοδο τουλάχιστο 10 χρόνων

ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
5. Εγκατάσταση συστημάτων πυρασφάλειας	Όλα τα φυσικά πρόσωπα ή οι ενώσεις τους, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών), οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή οι ενώσεις τους, οι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και οι Κρατικές Αρχές	<i>Δάση και άλλες δασικές εκτάσεις στις οποίες συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός ανθρώπων</i>	Το σύστημα πυρασφάλειας να διατηρείται σε λειτουργήσιμη κατάσταση για περίοδο τουλάχιστον 10 χρόνων
6. Καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις	»	<p>Ο αγρός να έχει έκταση τουλάχιστον 0,3 ha και να εμπίπτει τουλάχιστο σε μια από τις πιο κάτω κατηγορίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να εφάπτεται με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις ή να απέχει το πολύ μέχρι 1 km από τα όρια τους • να εφάπτεται υπεραστικών ή άλλων δρόμων • να βρίσκεται σε ακτίνα μέχρι 300 m από στρατιωτικές εγκαταστάσεις και πεδία βολής • να βρίσκεται σε ακτίνα μέχρι 100 m από καμινότοπους • να βρίσκεται σε ακτίνα μέχρι 300 m από σκυβαλότοπους • να βρίσκεται σε ακτίνα μέχρι 100 m από υφιστάμενους εκδρομικούς ή κατασκηνωτικούς χώρους 	Η καλλιέργεια να επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων

ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
7. Εφαρμογή δασοοικονομικών μέτρων για μείωση του κινδύνου έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών	<p>Όλα τα φυσικά πρόσωπα ή οι ενώσεις τους, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή οι ενώσεις τους (συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων Θρησκευτικών Αρχών), οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή οι ενώσεις τους, οι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και οι Κρατικές Αρχές</p>	<p>1. Δάσος ή άλλη δασική έκταση:</p> <p>(α) να έχει έκταση τουλάχιστον 0,5 ha (β) η πυκνότητα της βλάστησης (δέντρων και θάμνων) η οποία μετριέται με την κάλυψη του εδάφους να είναι μεγαλύτερη του 30% (γ) να εμπίπτει τουλάχιστο σε μια από τις πιο κάτω κατηγορίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να εφάπτεται με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις ή να απέχει το πολύ μέχρι 200 m από τα όρια τους • να εφάπτεται υπεραστικών ή άλλων δρόμων • να εφάπτεται ή συνορεύει με στρατιωτικές εγκαταστάσεις και πεδία βολής • να εφάπτεται ή συνορεύει με καμινότοπους • να εφάπτεται ή συνορεύει με σκυβαλότοπους • να εφάπτεται ή συνορεύει με κατασκηνωτικό ή εκδρομικό χώρο. Ως ελάχιστη έκταση (κριτήριο "α") σ' αυτή την περίπτωση έχει καθορισθεί το 0,1 ha <p>2. Κοινοτικά και δημοτικά δασύλλια:</p> <p>(α) να έχουν έκταση τουλάχιστον 0,1 ha (β) η πυκνότητα της βλάστησης (δέντρων και θάμνων) η οποία μετριέται με την κάλυψη του εδάφους να είναι μεγαλύτερη του 30%</p>	
8. Κατασκευή πυροφυλακίων	<p>Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, οι Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές</p>	<p>Σε περιοχές όπου η ανίχνευση δασικών πυρκαγιών δεν καλύπτεται από οποιοδήποτε άλλο /α μέσο /α ανίχνευσης</p>	<p>Το πυροφυλάκιο να λειτουργεί κατά την καλοκαιρινή περίοδο για περίοδο τουλάχιστον 10 χρόνων</p>
9. Βελτίωση πυροφυλακίων	<p>»</p>	<p>Εν ενεργεία πυροφυλάκια τα οποία πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής για κατασκευή πυροφυλακίων</p>	<p>Το πυροφυλάκιο να λειτουργεί κατά την καλοκαιρινή περίοδο για περίοδο τουλάχιστον 10 χρόνων</p>
10.Κατασκευή θέσεων παρατήρησης	<p>Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, οι Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές</p>	<p>Σε περιοχές όπου η ανίχνευση δασικών πυρκαγιών δεν καλύπτεται από οποιοδήποτε άλλο /α μέσο /α ανίχνευσης</p>	<p>Η θέση παρατήρησης να λειτουργεί κατά την καλοκαιρινή περίοδο για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων</p>
11.Βελτίωση θέσεων παρατήρησης	<p>Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, οι Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές</p>	<p>Εν ενεργεία θέσεις παρατήρησης που πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής για κατασκευή θέσεων παρατήρησης</p>	<p>Η θέση παρατήρησης να λειτουργεί κατά την καλοκαιρινή περίοδο για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων</p>

ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
12. Εγκατάσταση, βελτίωση και επέκταση Αυτόματων Συστημάτων Ανίχνευσης Πυρκαγιών	Το Τμήμα Δασών	Σε περιοχές με μεγάλη οικολογική και περιβαλλοντική αξία όπως οι προστατευόμενες δασικές περιοχές	Το αυτόματο σύστημα ανίχνευσης να λειτουργεί για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων
13. Εγκατάσταση υδροστομίων	Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, οι Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σε περιοχές που θα εξυπηρετούν την προστασία των δασών 2. Να υπάρχει οδική πρόσβαση στο σημείο 3. Να υπάρχει μόνιμη παροχή νερού 	Το υδροστόμιο να είναι σε λειτουργήσιμη κατάσταση για περίοδο τουλάχιστον 15 χρόνων
14. Κατασκευή μονοπατιών	Το Τμήμα Δασών, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Εκκλησιαστικές, οι Μοναστηριακές και άλλες Θρησκευτικές Αρχές	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σε περιοχές με αυξημένο τον κίνδυνο έκρηξης και επέκτασης πυρκαγιών 2. Να υπάρχει οδική πρόσβαση στην αφετηρία και στο τέρμα του μονοπατιού 	Το μονοπάτι να διατηρηθεί για περίοδο τουλάχιστον 10 χρόνων
15. Ανάπτυξη και βελτίωση υφιστάμενου συστήματος τηλεπικοινωνιών	Το Τμήμα Δασών		Το σύστημα τηλεπικοινωνιών να λειτουργήσει για περίοδο τουλάχιστον 5 χρόνων

Πίνακας 4. Ανώτατο όριο ενίσχυσης για κάθε έργο για τη δράση “Πρόληψη πυρκαγιών”

ΕΡΓΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΑΝΑ ΜΟΝΑΔΑ
1. Κατασκευή αντιπυρικών λωρίδων	α. 5-7 μέτρα πλάτος	€595 / km
	β. 7-9 μέτρα πλάτος	€765 / km
	γ. 9-12 μέτρα πλάτος	€935 / km
	δ. 12-15 μέτρα πλάτος	€1.105 / km
	ε. 15-18 μέτρα πλάτος	€1.275 / km
	στ. > 18 μέτρα πλάτος	€1.445 / km
2. Συντήρηση αντιπυρικών λωρίδων	α. 5-7 μέτρα πλάτος	€153 / km
	β. 7-9 μέτρα πλάτος	€187 / km
	γ. 9-12 μέτρα πλάτος	€221 / km
	δ. 12-15 μέτρα πλάτος	€255 / km
	ε. 15-18 μέτρα πλάτος	€289 / km
	στ. > 18 μέτρα πλάτος	€323 / km
3. Διάνοιξη νέων δασικών δρόμων	<u>Πλάτους 6-8 μέτρα</u> Ορεινά	€31 / m
	Ημιορεινά	€20 / m
	Πεδινά	€12 / m
	<u>Πλάτους 5-5.5 μέτρα</u> Ορεινά	€20 / m

ΕΡΓΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΑΝΑ ΜΟΝΑΔΑ
	Ημιορεινά	€15 / m
	Πεδινά	€ 9 / m
4. Κατασκευή υδατοδεξαμενών	Χωρητικότητα 90 m ³	€20.400 έκαστη
5. Εγκατάσταση συστημάτων πυρασφάλειας		€51.000 (περιλαμβάνεται και η κατασκευή υδατοδεξαμενής) έκαστο
6. Κατασκευή πυροφυλακίων		€59.500 έκαστο
7. Βελτίωση πυροφυλακίων		€30.000 έκαστο
8. Κατασκευή θέσεων παρατήρησης		€17.000 έκαστη
9. Βελτίωση θέσεων παρατήρησης		€8.000 έκαστη
10. Εγκατάσταση, βελτίωση και επέκταση Αυτόματων Συστημάτων Ανίχνευσης Πυρκαγιών		€800.000 έκαστο
11. Εγκατάσταση υδροστομίων		€1.190 έκαστο
12. Κατασκευή μονοπατιών		€ 8 / m
13. Ανάπτυξη και βελτίωση υφιστάμενου συστήματος τηλεπικοινωνιών		€20.000 έκαστο

Πίνακας 5. Έργα για τα οποία η οικονομική ενίσχυση θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη της 3^{ης} στήλης για τη δράση “Πρόληψη πυρκαγιών”

ΕΡΓΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΤΥΠΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ
<p>1. Καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις</p>	<p>1. Εδάφη που καλλιεργούνται 2. Χέρσα εδάφη</p>	<p>€ 40/δεκάριο € 60/δεκάριο</p>
<p>2. Δασοκομικά μέτρα για μείωση του κινδύνου έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών</p>	<p><u>1. Πυκνότητα βλάστησης 30-50%</u> 1.α. Κλάδευση, αραίωση, μάζεμα, φόρτωση και απομάκρυνση αποκλαδιών. 1.β Αφαίρεση χαμηλής βλάστησης, μάζεμα, φόρτωση και απομάκρυνση της. <u>2. Πυκνότητα βλάστησης 50% και άνω</u> 2.α. Κλάδευση, αραίωση, μάζεμα, φόρτωση και απομάκρυνση αποκλαδιών. 2.β Αφαίρεση χαμηλής βλάστησης, μάζεμα, φόρτωση και απομάκρυνση της.</p>	<p>1.α. € 220/δεκάριο 1.β. € 230/δεκάριο 2.α. € 440/δεκάριο 2.β. € 460/δεκάριο</p>

Πίνακας 6. Μεθοδολογία υπολογισμού της τυπικής δαπάνης για τη δράση “Πρόληψη πυρκαγιών”

A. Δασοκομικά μέτρα για μείωση του κινδύνου έκρηξης και επέκτασης των πυρκαγιών

A/A	Είδος εργασίας	Πυκνότητα βλάστησης	Συνολική δαπάνη ανά δεκάριο (€)	Ανάλυση δαπάνης (€)				Παρατηρήσεις
				Εργατικά	Δαπάνη Φορτηγού	Δαπάνη Φορτωτήρα	Δαπάνη Αλυσοπρίο-νου	
1α.	Κλάδευση και αραίωση δέντρων και μεγάλων θάμνων καθώς και απομάκρυνση των αποκλαδιών	30-50 %	220	94	67	51	8	Εργατικά: 1 ημερομίσθιο εξειδικευμένου εργάτη Δαπάνη φορτηγού : 1 φορτίο (λήφθηκε υπόψη ότι η δαπάνη ενός φορτηγού είναι € 200/μέρα και ότι μεταφέρει 3 φορτία/μέρα) Δαπάνη φορτωτήρα : 1,5 h @ €34 Δαπάνη αλυσοπρίονου : αξία καυσίμων
1β.	Αφαίρεση χαμηλής βλάστησης και απομάκρυνση της		230	94	67	51	18	Η ίδια όπως πιο πάνω δαπάνη εκτός από τη δαπάνη του αλυσοπρίονου
2α.	Κλάδευση και αραίωση δέντρων και μεγάλων θάμνων καθώς και απομάκρυνση των αποκλαδιών	50 % και άνω	440	188	134	102	16	Διπλασιάζεται η δαπάνη του 1α επειδή διπλασιάζονται οι εργασίες λόγω διπλασιασμού της πυκνότητας της βλάστησης
2β.	Αφαίρεση χαμηλής βλάστησης και απομάκρυνση της		460	188	134	102	36	Διπλασιάζεται η δαπάνη του 1β επειδή διπλασιάζονται οι εργασίες λόγω διπλασιασμού της πυκνότητας της βλάστησης

B. Καλλιέργεια αγρών που εφάπτονται ή συνορεύουν με δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις

Κατηγορία αγρών		Συνολική δαπάνη ανά δεκάριο (€)	Παρατηρήσεις
1.	Εδάφη που καλλιεργούνται	40	Για την καλλιέργεια ενός δεκαρίου απαιτούνται 2 ώρες. Λήφθηκε υπόψη ότι η δαπάνη ενός γεωργικού ελκυστήρα ανέρχεται σε € 20/ώρα
2.	Χέρσα εδάφη	60	Για την καλλιέργεια ενός δεκαρίου απαιτούνται 3 ώρες. Λήφθηκε υπόψη ότι η δαπάνη ενός γεωργικού ελκυστήρα ανέρχεται σε € 20/ώρα.

Μέτρο 2.6: «Διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικολογικού ρόλου των δασών»

Πίνακας 7. Προϋποθέσεις συμμετοχής και δεσμεύσεις για το καθεστώς “Μη παραγωγικές επενδύσεις”

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
1. Δημιουργία Κέντρων Επισκεπτών	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γης όπως ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Οι αναπτύξεις να αναφέρονται σε προστατευόμενη δασική περιοχή (το πολύ ένα για κάθε περιοχή). • Να υπάρχει νόμιμη οδική πρόσβαση. • Οι κτιριακές εγκαταστάσεις να έχουν ωφέλιμο εμβαδόν 50 m² και άνω. • Να προβάλλει θεματικές ενότητες σχετικά με τη χλωρίδα και πανίδα της φυτογεωγραφικής περιοχής της ανάπτυξης (να υποβάλλεται κατάλογος με τα θέματα προβολής). • Απόσταση από υφιστάμενα Κέντρα Επισκεπτών παρόμοιου θεματικού περιεχομένου τουλάχιστον 10 km.	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 15 έτη. • Το Κέντρο να είναι ανοικτό στο κοινό και το τέλος εισόδου να καλύπτει μόνο λειτουργικές δαπάνες.

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
<p>2. Ανάπτυξη νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων εκδρομικών χώρων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γης όπως ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Για την ανάπτυξη νέων εκδρομικών χώρων απαιτείται όπως η ελάχιστη έκταση της δασικής γης στην οποία θα γίνει η ανάπτυξη είναι 0,2 ha. • Η συγκόμωση των δασικών δέντρων που έχουν ελάχιστο ύψος 3 m στο χώρο της ανάπτυξης να είναι πάνω από 30%. • Η ανάπτυξη δεν θα είναι περικλειστη από υφιστάμενες κερδοφόρες επιχειρήσεις ή σε απόσταση μέχρι 100 m από αυτές εκτός εάν η αίτηση προέρχεται από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. • Να υπάρχει νόμιμη οδική πρόσβαση ελάχιστου πλάτους 4 m. Να έχει εξασφαλιστεί η απαιτούμενη ύδρευση για το χώρο (σε ότι αφορά νέους χώρους). • Για ανάπτυξη νέων εκδρομικών χώρων πρέπει να υπάρχει απόσταση από υφιστάμενους εκδρομικούς χώρους τουλάχιστον 10 km. • Για αναβάθμιση/επέκταση Εκδρομικών Χώρων μια αίτηση είναι αποδεκτή για εξέταση εφόσον στον υφιστάμενο χώρο παρουσιάζονται ελλείψεις σε ότι αφορά τις Επιλέξιμες Δαπάνες. • Ο Εκδρομικός Χώρος δεν πρέπει να ευρίσκεται πλησίον ρυπογόνων ή νοσογόνων εστιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 10 έτη. • Ο χώρος να είναι ανοικτός στο κοινό δωρεάν.

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
<p>3. Ανάπτυξη νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων κατασκηνωτικών χώρων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γη όπως ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Για την ανάπτυξη νέων κατασκηνωτικών χώρων απαιτείται όπως η ελάχιστη έκταση της δασικής γης στην οποία θα γίνει η ανάπτυξη είναι 0,5 ha. • Η συγκόμωση των δασικών δέντρων που έχουν ελάχιστο ύψος 3 m στο χώρο της ανάπτυξης να είναι πάνω από 30%. • Ο χώρος να μη είναι πολύ επικλινής (μέση κλίση μέχρι 30%). • Να υπάρχει νόμιμη οδική πρόσβαση ελάχιστου πλάτους 5 m. • Να έχει εξασφαλιστεί η απαιτούμενη ύδρευση για το χώρο. • Για ανάπτυξη νέων κατασκηνωτικών χώρων πρέπει να υπάρχει απόσταση από υφιστάμενους κατασκηνωτικούς χώρους πέραν των 5 km. • Για αναβάθμιση/επέκταση Κατασκηνωτικών Χώρων μια αίτηση είναι αποδεκτή για εξέταση εφόσον στον υφιστάμενο χώρο παρουσιάζονται ελλείψεις σε ότι αφορά τις Επιλέξιμες Δαπάνες. • Ο Κατασκηνωτικός Χώρος δεν πρέπει να ευρίσκεται πλησίον ρυπογόνων ή νοσογόνων εστιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 10 έτη. • Ο χώρος να είναι ανοικτός στο κοινό και το τέλος χρήσης να καλύπτει μόνο λειτουργικές δαπάνες.

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
4. Δημιουργία ενός Εκθετηρίου δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γη όπως ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Να ευρίσκεται σε περιοχές με παράδοση στην συγκομιδή και αξιοποίηση του ξύλου και άλλων δασικών προϊόντων. • Να προβάλλει διαχρονικά τις μεθόδους και μέσα συγκομιδής και επεξεργασίας του ξύλου και άλλων δασικών προϊόντων, καθώς και τα παράγωγα τους. • Να υπάρχει νόμιμη οδική πρόσβαση. • Οι κτιριακές εγκαταστάσεις να έχουν ωφέλιμο εμβαδόν 50 m² και άνω. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 15 έτη. • Το Εκθετήριο να είναι ανοικτό στο κοινό και το τέλος εισόδου να καλύπτει μόνο λειτουργικές δαπάνες.
5. Δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφισταμένων μονοπατιών μελέτης της φύσης	<ul style="list-style-type: none"> • Η κυρίως προτεινόμενη διαδρομή του μονοπατιού να βρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γη όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006 και η κύρια χρήση του να αφορά μελέτη στοιχείων της φύσης. • Να υπάρχει πρόσβαση στην αφετηρία του μονοπατιού. • Η αναβάθμιση υφιστάμενων μονοπατιών μελέτης της φύσης αφορά ελλείψεις σχετικά με τις Επιλέξιμες Δαπάνες. • Το ελάχιστο μήκος των προτεινόμενων μονοπατιών μελέτης της φύσης να είναι 0,5 km. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 10 έτη. • Η ανάπτυξη να είναι ανοικτή στο κοινό δωρεάν.
6. Ανάδειξη θέσεων θέας	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γη όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Το σημείο θέας να είναι σε περιοχή που παρέχει πανοραμική θέα. • Να υπάρχουν σχέδια ανάπλασης / διαμόρφωσης του χώρου. • Η κατασκευή και λειτουργία του να μην επηρεάζει αρνητικά προστατευόμενα στοιχεία του περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 10 έτη. • Η ανάπτυξη να είναι ανοικτή στο κοινό δωρεάν.

ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ
7. Ανάδειξη στοιχείων δασικής κληρονομιάς	<ul style="list-style-type: none"> • Ο χώρος των αναπτύξεων πρέπει να ευρίσκεται μέσα σε δάσος ή άλλη δασική γη όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 30 του Κανονισμού 1974/2006. • Το έργο να αφορά την ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς δασικού περιβάλλοντος και την ανάπλαση χώρων που σχετίζονται με δασικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν υπάρχει πλέον παραγωγική δραστηριότητα. • Να υπάρχουν σχέδια ανάπλασης / διαμόρφωσης του χώρου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαιτείται δέσμευση για λειτουργία του χώρου για τουλάχιστον 10 έτη. • Η ανάπτυξη να είναι ανοικτή στο κοινό και το τέλος εισόδου να καλύπτει μόνο λειτουργικές δαπάνες.

Πίνακας 8. Ανώτατο όριο ενίσχυσης για κάθε έργο για το Καθεστώς των “Μη Παραγωγικών Επενδύσεων”

ΕΡΓΟ	ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ (Ευρώ) ΑΝΑ ΜΟΝΑΔΑ
1. Κέντρα Επισκεπτών	700.000
2. Νέοι εκδρομικοί χώροι	120.000
3. Αναβάθμιση - επέκταση εκδρομικών χώρων	70.000
4. Νέοι κατασκηνωτικοί χώροι	300.000
5. Αναβάθμιση - επέκταση κατασκηνωτικών χώρων	200.000
6. Εκθετήριο δασικών εργαλείων και άλλου εξοπλισμού	700.000
7. Δημιουργία νέων μονοπατιών	50.000
8. Αναβάθμιση υφιστάμενων μονοπατιών	20.000
9. Σημεία θέας	12.000
10. Ανάδειξη της δασικής κληρονομιάς	27.000

Πίνακας 9. Προϋποθέσεις συμμετοχής για τα Καθεστώτα των “Δασοπεριβαλλοντικών Ενισχύσεων” και των “Ενισχύσεων Φύση 2000”

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ
<p>1) Μια περιοχή για να ενταχθεί στο Καθεστώς των “Ενισχύσεων Φύση 2000” θα πρέπει να είναι κηρυγμένη περιοχή του δικτύου Φύση 2000.</p>
<p>2) Η αίτηση θα αφορά τους ακόλουθους οικοτόπους (και όχι μεμνομένα δέντρα):</p> <ul style="list-style-type: none">
• μαύρη πεύκη (<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i>),
• τραχεία πεύκη (<i>Pinus brutia</i>),
• δρυς (<i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>veneris</i>),
• τρέμιθος (<i>Pistacia atlantica</i>)
• μικτοί οικοτόποι των πιο πάνω ειδών.
<p>3) Για τις περιπτώσεις των Μεσογειακών πευκοδασών τραχείας πεύκης απαιτείται:</p> <ul style="list-style-type: none">
• 10 – 80% συγκόμωση, από κορμούς με διάμετρο άνω των 12 cm
• ελάχιστη πυκνότητα 10 κορμοί / εκτάριο, οι οποίοι να έχουν στηθαία διάμετρο άνω των 40 cm
<p>4) Για τις περιπτώσεις των συστάδων μαύρης πεύκης απαιτείται</p> <ul style="list-style-type: none">
• 10 – 80% συγκόμωση, από κορμούς με στηθαία διάμετρο άνω των 12 cm
<p>5) Για τα είδη δρυός και τρεμίθου πρέπει η μέση στηθαία διάμετρος των κορμών με διάμετρο μεγαλύτερη των 12 cm να είναι τουλάχιστον 20 cm.</p>
<p>6) Για τις περιπτώσεις των Μεσογειακών πευκοδασών τραχείας πεύκης και μαύρης πεύκης η ελάχιστη έκταση της δασικής γης για την οποία γίνεται η αίτηση να είναι 0,5 εκτάρια</p>
<p>7) Για τις περιπτώσεις συστάδων δρυός (<i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>veneris</i>), τρεμίθου (<i>Pistacia atlantica</i>) και μικτών οικοτόπων (συμπεριλαμβανομένων των ειδών πεύκης) το κριτήριο ελάχιστης έκτασης είναι 0,3 εκτάρια.</p>

Πίνακας 10. Προτεινόμενες για κήρυξη περιοχές του δικτύου Φύση 2000 με χερσαία οικοσυστήματα.

Κωδικός	Όνομα Περιοχής
CY2000001	MAMMARI - DENEIA
CY2000002	ALYKOS POTAMOS - AGIOS SOZOMENOS
CY2000003	PERIOCHI MITSEROU
CY2000004	DASOS MACHAIRA
CY2000005	MADARI – PAPOUTSA
CY2000007	PERIOCHI PLATY
CY2000008	KOILADA TON KEDRON - KAMPOS
CY2000009	FOUNDOKODASI
CY2000010	KOILADA POTAMOU MAROULLENAS
CY2000011	KOILADA POTAMOU PERISTERONAS
CY2000012	KOILADA KARKOTI
CY3000005	KAVO GREKO
CY3000006	THALASSIA PERIOCHI NISIA
CY4000001	PERIOCHI POLIS - GIALIA
CY4000002	CHA - POTAMI
CY4000003	KOILADA DIARIZOU
CY4000004	VOUNI PANAGIAS
CY4000005	EPISKOPI MOROU NEROU
CY4000006	THALASSIA PERIOCHI MOULIA
CY4000007	XEROS POTAMOS
CY4000008	MAVROKOLYMPOS
CY4000009	PERIOCHI SKOULLI
CY4000011	PERIOCHI AGIATIS
CY4000012	PERIOCHI STAVROS TIS PSOKAS - KARKAVAS
CY4000014	PERIOCHI DRYMOU
CY4000015	PERIOCHI KRITOU MAROTTOU
CY5000001	DASOS LEMESOU
CY5000004	ETHNIKO DASIKO PARKO TROODOUS
CY5000005	AKROTIRIO ASPRO - PETRA ROMIOU
CY5000006	KOILADA LIMNATI
CY5000007	PERIOCHI ASGATAS
CY6000002	ALYKES LARNAKAS
CY6000003	PERIOCHI LYMPION - AGIAS ANNAS
CY6000004	DASOS STAVROVOUNIOU
CY6000005	PERIOCHI LEFKARON
CY6000006	ETHNIKO DASIKO PARKO RIZOELIAS
CY4000010	XERONISSOS AKAMA

PART I. GENERAL INFORMATION (1.5.1)

STATUS OF THE NOTIFICATION

Does the information transmitted on this form concern:

a notification pursuant to Article 88 (3) EC Treaty?

a possible unlawful aid¹?

If yes, please specify the date of putting into effect of the aid. Please complete this form, as well as the relevant supplementary forms.

a non-aid measure which is notified to the Commission for reasons of legal certainty?

Please indicate below the reasons why the notifying Member State considers that the measure does not constitute State aid in the meaning of Article 87(1) EC Treaty. Please complete the relevant parts of this form and provide all necessary supporting documentation.

A measure will not constitute State aid if one of the conditions laid down in Article 87(1) EC Treaty is not fulfilled. Please provide a full assessment of the measure in the light of the following criteria focusing in particular on the criterion which you consider not to be met:

- ✓ No transfer of public resources (*For example, if you consider the measure is not imputable to the State or where you consider that regulatory measures without transfer of public resources will be put in place*)
- ✓ No advantage (*For example, where the private market investor principle is respected*)
- ✓ No selectivity/specificity (*For example, where the measure is available to all enterprises, in all sectors of the economy and without any territorial limitation and without discretion*)
- ✓ No distortion of competition / no affectation of intra-community trade (*For example, where the activity is not of an economic nature or where the economic activity is purely local*)

---

¹ According to Article 1(f) of Council Regulation (EC) No 659/1999 of 22 March 1999 laying down detailed rules for the application of Article 93 of the EC Treaty (OJ L 83, 27.3.1999, p. 1) (hereinafter "Procedural Regulation"), unlawful aid shall mean new aid put into effect in contravention of Article 88(3) of the EC-Treaty.

1. IDENTIFICATION OF THE AID GRANTOR

1.1. Member State concerned

Κύπρος

1.2. Region(s) concerned (if applicable)

Το καθεστώς ενίσχυσης θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

1.3. Responsible contact person:

Name : Χριστόδουλος Φωτίου, Αν. Διευθυντής Τμήματος Γεωργίας
Address : Λεωφόρος Λουκή Ακρίτα, ΤΚ 1412
Telephone : 00357 22408519
Fax : 00357 22781425
E-mail : doargr@da.moa.gov.cy

1.4. Responsible contact person at the Permanent Representation

Name :
.....
Telephone :
.....
Fax :
.....
E-mail :
.....

1.5. If you wish that a copy of the official correspondence sent by the Commission to the Member State should be forwarded to other national authorities, please indicate here their name and address:

Name :
.....
Address :
.....

1.6. Indicate Member State reference you wish to be included in the correspondence from the Commission

2. IDENTIFICATION OF THE AID

2.1. Title of the aid (or name of company beneficiary in case of individual aid)

Μέτρο 1.5.1 του ΠΑΑ της Κύπρου 2007 – 2013 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» - Συμπληρωματική χρηματοδότηση από κρατικούς πόρους

2.2. Brief description of the objective of the aid.

Please indicate primary objective and, if applicable, secondary objective(s) :

	Primary objective (please tick <u>one</u> only)	Secondary objective ²
✓ Regional development	☐	☒
✓ Research and development	☐	☐
✓ Environmental protection	☐	☒
✓ Rescuing firms in difficulty	☐	☐
✓ Restructuring firms in difficulty	☐	☐
✓ SMEs	☐	☐
✓ Employment	☐	☐
✓ Training	☐	☐
✓ Risk capital	☐	☐
✓ Promotion of export and internationalisation	☐	☐
✓ Services of general economic interest	☐	☐
✓ Sectoral development ³	☒	☐
✓ Social support to individual consumers	☐	☐
✓ Compensation of damage caused by natural disasters or exceptional occurrences	☐	☐
✓ Execution of an important project of common European interest	☐	☐
✓ Remedy for a serious disturbance in the economy	☐	☐
✓ Heritage conservation	☐	☐
✓ Culture	☐	☐

² A secondary objective is one for which, in addition to the primary objective, the aid will be exclusively earmarked. For example, a scheme for which the primary objective is research and development may have as a secondary objective small and medium-sized enterprises (SMEs) if the aid is earmarked exclusively for SMEs. The secondary objective may also be sectoral, in the case for example of a research and development scheme in the steel sector.

³ Please specify sector in point 4.2.

2.3. Scheme - Individual aid⁴

2.3.1. Does the notification relate to an aid scheme?

yes   no

➤ If yes, does the scheme amend an existing aid scheme?

yes   no

➤ If yes, are the conditions laid down for the simplified notification procedure pursuant to Article 4(2) of the Implementation Regulation (EC) N° (...) of (...) fulfilled?

yes   no

➤ If yes, please use and complete the information requested by the simplified notification form (see Annex II).

➤ If no, please continue with this form and specify whether the original scheme which is being amended was notified to the Commission.

yes   no

➤ If yes, please specify:

Aid number:

Date of Commission approval (reference of the letter of the Commission (SG(..)D/...):

.../.../.....
.....

Duration of the original

scheme:.....

Please specify which conditions are being amended in relation to the original scheme and

why:.....

2.3.2 Does the notification relate to individual aid?

yes   no

➤ If yes, please tick the following appropriate box

aid based on a scheme which should be individually notified

Reference of the authorised scheme:

Title :
.....

---

⁴ According to Article 1(e) of Council Regulation (EC) No 659/1999 of 22 March 1999 laying down detailed rules for the application of Article 93 of the EC Treaty (OJ L 83, 27.3.1999, p. 1), individual aid shall mean aid that is not awarded on the basis of an aid scheme and notifiable award of aid on the basis of a scheme.

Aid number : ..... Letter of
Commission approval : .....

individual aid not based on a scheme

2.3.3. Does the notification relate to an individual aid or scheme notified pursuant to an exemption regulation? If yes, please tick the following appropriate box:

Commission Regulation (EC) No 70/2001 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises⁵. Please use the supplementary information sheet under part III, 1

Commission Regulation No 68/2001 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to training aid⁶. Please use the supplementary information sheet under part III, 2

Commission Regulation (EC) No 2204/2002 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid for employment⁷. Please use the supplementary information sheet under part III, 3

Commission Regulation (EC) No 1/2004 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises active in the production, processing and marketing of agricultural products (OJ L 1 of 03.01.2004).

3. NATIONAL LEGAL BASIS

3.1. Please list the national legal basis including the implementing provisions and their respective sources of references:

Title: **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013.**

Reference (where applicable): .....

⁵ Commission Regulation (EC) No 70/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to small and medium sized enterprises, OJ L 10, 13.1.2001, p. 33., as amended by Commission Regulation (EC) 364/2004, OJ L 364/2004 of 28.02.2004, p. 27

⁶ Commission Regulation (EC) No 68/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to training aid, OJ L 10, 13.1.2001, p. 20, as amended by Commission Regulation (EC) 363/2004, OJ L 63 of 28.02.2004 p. 20

⁷ Commission Regulation (EC) No 2204/2002 of 12 December 2002 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid for employment, OJ L 337, 13.12.2002, p. 3 and OJ L 349, 24.12.2002, p. 126.

3.2. Please indicate the document(s) enclosed with this notification:

- A copy of the relevant extracts of the final text(s) of the legal basis (and a web link, if possible)
- A copy of the relevant extracts of the draft text(s) of the legal basis (and a web link, if existing)

3.3. In case of a final text, does the final text contain a clause whereby the aid granting body can only grant after the Commission has cleared the aid (stand still clause)?

- yes   no

4. BENEFICIARIES

4.1. Location of the beneficiary(ies)

- in (an) unassisted region(s)
  - in (a) region(s) eligible for assistance under Article 87(3)(c) EC Treaty (specify at NUTS-level 3 or lower)
  - in (a) region(s) eligible for assistance under Article 87(3)(a) EC Treaty (specify at NUTS-level 2 or lower)
  - mixed: specify
- .....

4.2. Sector(s) of the beneficiary(ies):

- ..... Not sector specific
- .....A Agriculture
- .....B Fisheries
- .....C Mining and Quarrying
- .....10.1 Coal
- .....D Manufacturing industry
  - .....17 Textiles
  - .....21 Pulp and paper
  - .....24 Chemical and pharmaceutical industry
  - .....24.7 Man-made fibres
  - .....27.1 Steel ⁸
  - .....29 Industrial machinery
  - .....DL Electrical and optical equipment
  - .....34.1 Motor vehicles
  - .....35.1 Shipbuilding
  - ..... Other Manufacturing sector, please

specify:.....

- .....E Electricity, gas and water supply
- .....F Construction
- .....52 Retail Services

⁸ Annex B to the Communication from the Commission: "Multisectoral framework on regional aid for large investment projects", OJ C 70, 19.3.2002, p. 8.

- .....H Hotels and restaurants (Tourism)
- .....I Transport
  - .....60 Land transport and transport via pipelines
    - .....60.1 Railways
    - .....60.2 Other land transport
    - .....61.1 Sea and coastal water transport
    - .....61.2 Inland water transport
    - .....62 Air transport
  - .....64 Post and telecommunications
- .....J Financial intermediation
- .....72 Computer and related activities
- .....92 Recreational, cultural and sporting activities
- ..... Other, please specify according to NACE rev. 1.1 classification⁹:
.....

4.3. In case of an individual aid:

Name of the beneficiary :.....
 Type of beneficiary:.....

SME

Number of employees :
 .....

Annual turnover :
 .....

Annual balance-sheet
 :.....

Independence :
 .....

(please attach a solemn declaration in line with the Commission Recommendation on SME¹⁰ or provide any other evidence to demonstrate the above criteria):
 .....
 .....

large enterprise

firm in difficulties¹¹

4.4. In case of an aid scheme:

Type of beneficiaries:

all firms (large firms and small and medium-sized enterprises)

⁹ NACE Rev.1.1 is the Statistical classification of economic activities in the European Community.

¹⁰ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, OJ L 124, 20.5.2003, p. 36 and Commission Regulation (EC) No 364.../2004 amending Regulation (EC) No 70/2001 as regards the extension of its scope to include aid for research and development.

¹¹ As defined in the Community Guidelines for rescuing and restructuring firms in difficulties OJCE C 288 of 9.10.1999, p. 218.

- only large enterprises
- small and medium-sized enterprises

- medium-sized enterprises
- small enterprises
- micro enterprises

the following beneficiaries:.....

Estimated number of beneficiaries :

- under 10
- from 11 to 50
- from 51 to 100
- from 101 to 500
- from 501 to 1000
- over 1000

5. AMOUNT OF AID / ANNUAL EXPENDITURE

In case of an individual aid, indicate the overall amount of each measure concerned:

.....
.....

In case of a scheme, indicate the annual amount of the budget planned and the overall amount (in national currency):

£15.392.464 (συνολικό ποσό)

For tax measures, please indicate the estimated annual and overall revenue losses due to tax concessions for the period covered by the notification:

.....

If the budget is not adopted annually, please specify what period it covers:

1/1/2007 – 31/12/2013 .....

If the notification concerns changes to an existing scheme, please give the budgetary effects of the notified changes to the scheme:

.....
.....

6. FORM OF THE AID AND MEANS OF FUNDING

Specify the form of the aid made available to the beneficiary (where appropriate, for each measure):

- Direct grant
- Soft loan (including details of how the loan is secured)
- Interest subsidy
- Tax advantage (e.g. tax allowance, tax base reduction, tax rate reduction, tax deferment). Please specify: .....
- Reduction of social security contributions
- Provision of risk capital
- Debt write-off
- Guarantee (including amongst others information on the loan or other financial transaction covered by the guarantee, the security required and the premium to be paid)
- Other. Please specify:.....

For each instrument of aid, please give a precise description of its rules and conditions of application, including in particular the rate of award, its tax treatment and whether the aid is accorded automatically once certain objective criteria are fulfilled (if so, please mention the criteria) or whether there is an element of discretion by the awarding authorities.

Specify the financing of the aid: if the aid is not financed through the general budget of the State/region/municipality, please explain its way of financing:

- Through parafiscal charges or taxes affected to a beneficiary, which is not the State. Please provide full details of the charges and the products/activities on which they are levied. Specify in particular whether products imported from other Member States are liable to the charges. Annex a copy of the legal basis for the imposition of the charges.....
- Accumulated reserves
- Public enterprises
- Other (please specify)

.....

7. DURATION

7.1. In the case of an individual aid:

Indicate the date when the aid will be put into effect (If the aid will be granted in *tranches*, indicate the date of each *tranche*)

.....
.....

Specify the duration of the measure for which the aid is granted, if applicable

.....
.....

7.2. In the case of a scheme:

Indicate the date from which on the aid may be granted

1/1/2007 (αφού εγκριθεί το ΠΑΑ)

Indicate the last date until which aid may be granted

31/12/2013 .....

If the duration exceeds six years, please demonstrate that a longer time period is indispensable to achieve the objective(s) of the scheme:

.....
.....

8. CUMULATION OF DIFFERENT TYPES OF AID

Can the aid be cumulated with aid received from other local, regional, national or Community schemes to cover the same eligible costs?

- yes
- no

If so, describe the mechanisms put in place in order to ensure that the cumulation rules are respected:.....

9. PROFESSIONAL CONFIDENTIALITY

Does the notification contain confidential information which should not be disclosed to third parties?

yes no

If so, please indicate which parts are confidential and explain why:

.....
.....

If no, the Commission will publish its decision without asking the Member State.

10. COMPATIBILITY OF THE AID

Please identify which of the existing Regulations, frameworks, guidelines and other texts applicable to State aid provide an explicit legal basis for the authorisation of the aid (where appropriate please specify for each measure) and complete the relevant supplementary information sheet(s) in part III

- SME aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 6 of Regulation (EC) No 70/2001
    - as amended by Regulation (EC) No.364/2004
  - Notification for legal certainty
  - Aid for SMEs in the agricultural sector

- Training aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 5 of Regulation (EC) No 68/2001
    - as amended by Regulation (EC) 363/2004
  - Notification for legal certainty

- Employment aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 9 of Regulation (EC) No 2204/2002
  - Notification of a scheme pursuant to Article 9 of Regulation (EC) No 2204/2002
  - Notification for legal certainty

- Regional aid
  - Aid coming under the multisectoral framework on regional aid for large investment projects
  - Research and development aid
  - Aid for rescuing firms in difficulty
  - Aid for restructuring firms in difficulty

- Aid for audio-visual production
- Environmental protection aid
- Risk capital aid
- Aid in the agricultural sector
- Aid in the transport sector
- Shipbuilding aid

Where the existing Regulations, frameworks, guidelines or other texts applicable to State aid do not provide an explicit basis for the approval of any of the aid covered by this form, please provide a fully reasoned justification as to why the aid could be considered as compatible with the EC Treaty, referring to the applicable exemption clause of the EC Treaty (Article 86(2), Article 87(2) (a) or (b) , Article 87(3) (a), (b), (c) or (d)) as well as other specific provisions relating to Agriculture and Transport

11. OUTSTANDING RECOVERY ORDERS

In the case of individual aid has any potential beneficiary of the measure received state aid which is the subject of an outstanding recovery order by the Commission?

- yes   no

If yes, please provide complete details:.....
 .....
 .....
 .....

12. OTHER INFORMATION

Please indicate here any other information you consider relevant to the assessment of the measure(s) concerned under State aid rules.

13. ATTACHMENTS

Please list here all documents which are attached to the notification and provide paper copies or direct internet links to the documents concerned.

- 1. Αντίγραφο του προσχεδίου του Μέτρου 1.5.1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013

14. DECLARATION

I certify that to the best of my knowledge the information provided on this form, its annexes and its attachments is accurate and complete.

Date and place of signature .....

Signature : .....

Name and position of person signing.....

PART II. SUMMARY INFORMATION FOR PUBLICATION IN THE OFFICIAL JOURNAL (1.5.1)

Number of aid:	(to be completed by the Commission)		
Member State:	Κύπρος		
Region:	Το καθεστώς ενίσχυσης θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.		
Title and objective of aid schemes or name of company beneficiary of an individual aid (aid based on a scheme which should however be notified individually and aid not based on a scheme):	Μέτρο 1.5.1 του ΠΑΑ της Κύπρου 2007 – 2013 «Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις» - Συμπληρωματική χρηματοδότηση από κρατικούς πόρους		
Legal basis:	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013.		
Annual expenditure planned or overall amount of individual aid granted: (In national currency)	Aid scheme	Annual expenditure planned:	EUR ... million
		Overall amount:	EUR 26,290328 million
	Individual aid	Overall amount of each measure:	EUR ... million
Duration:	1/1/2007 – 31/12/2013		
Maximum aid intensity of the individual aid or the aid scheme:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ £3.000 - £600.000 ▪ 10% της συνολικής επιλέξιμης δαπάνης για αγορά γης από νέους γεωργούς 		
Economic sectors:	All sectors:		√
	<ul style="list-style-type: none"> • or Limited to specific sectors as mentioned in the "General information", (Part I, par. 4.2.) 		
Name and address of the granting authority	Name : Τμήμα Γεωργίας Address : Λεωφόρος Λουκή Ακρίτα, TK 1412 Telephone : 00357 22408519 Fax : 00357 22781425 E-mail : doagrg@da.moa.gov.cy		

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ 12

ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (1.5.1)

Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι το παρόν έντυπο κοινοποίησης κρατικών ενισχύσεων αφορά μόνο δραστηριότητες συναφείς με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, κατά τα προβλεπόμενα στο σημείο 6 των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας 2007-2013¹².

Παρακαλούμε να σημειώσετε επίσης ότι οι ειδικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας δεν ισχύουν για τα μέτρα που αφορούν τη μεταποίηση προϊόντων του παραρτήματος I σε προϊόντα που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I. Για τα μέτρα αυτά, οφείλετε να συμπληρώσετε το αντίστοιχο έντυπο κοινοποίησης.

1. ΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Αφορά το μέτρο κάποιο από τα ακόλουθα προϊόντα, τα οποία δεν υπόκεινται ακόμη σε κοινή οργάνωση αγοράς;

- γεώμηλα πλην των προοριζόμενων για παραγωγή αμύλου
- κρέας αλόγου
- καφές
- φελλός
- ξύδι παραγόμενο από αλκοόλη
- Το μέτρο δεν αφορά κανένα από τα ανωτέρω προϊόντα

2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ

A. Καθεστώτα ενισχύσεων

2.1. Οι ενισχύσεις στο πλαίσιο καθεστώτος ενισχύσεων θα χορηγούνται μόνο για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξή του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

- ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

¹² ΕΕ ...

2.2. Εάν το καθεστώς ενισχύσεων θεμελιώνει αυτομάτως δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια σε διοικητικό επίπεδο, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται μόνον για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξη του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

2.3. Εάν το καθεστώς ενισχύσεων απαιτεί την υποβολή αίτησης στη σχετική αρμόδια αρχή, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνον αφού έχουν εκπληρωθεί οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) το καθεστώς ενισχύσεων έχει θεσπιστεί και έχει κηρυχθεί από την Επιτροπή συμβιβάσιμο με τη συνθήκη ΕΚ·
- β) έχει υποβληθεί δεόντως αίτηση ενίσχυσης στην αρμόδια αρχή·
- γ) η αίτηση έχει γίνει δεκτή από την αρμόδια αρχή κατά τρόπο που να υποχρεώνει την εν λόγω αρχή να χορηγήσει την ενίσχυση, αναφέροντας σαφώς το ποσό της ενίσχυσης που θα χορηγηθεί ή τον τρόπο υπολογισμού του ποσού αυτού· η εν λόγω αποδοχή από την αρμόδια αρχή μπορεί να γίνει μόνον εφόσον δεν έχει εξαντληθεί ο διαθέσιμος για την ενίσχυση ή το καθεστώς ενισχύσεων προϋπολογισμός;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

B. Μεμονωμένες ενισχύσεις:

2.4. Οι μεμονωμένες ενισχύσεις που δεν εντάσσονται σε καθεστώς ενισχύσεων θα χορηγούνται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνο εφόσον έχουν εκπληρωθεί οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα σημεία 2.3 β) και γ) ανωτέρω;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

Γ. Αντισταθμιστικές ενισχύσεις:

2.5. Έχει το καθεστώς ενισχύσεων αντισταθμιστικό χαρακτήρα;

ναι όχι

Εάν ναι, τα ανωτέρω σημεία Α και Β δεν έχουν εφαρμογή.

3. ΕΙΔΗ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Ποιο(-α) είδος(-η) ενισχύσεων αφορά το σχεδιαζόμενο μέτρο;

ΜΕΤΡΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- A. Ενισχύσεις για επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ✓
- B. Ενισχύσεις για επενδύσεις συναφείς με τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων
- Γ. Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις και ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων
- Γα. Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ¹³
- Δ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων σε ορισμένες περιοχές
- Ε. Ενισχύσεις για την εκπλήρωση προτύπων
- ΣΤ. Ενισχύσεις για την εγκατάσταση νέων γεωργών
- Ζ. Ενισχύσεις για πρόωρη συνταξιοδότηση ή για την παύση γεωργικών δραστηριοτήτων
- Η. Ενισχύσεις σε ομάδες παραγωγών
- Θ. Ενισχύσεις για αναδασμό
- Ι. Ενισχύσεις για την ενθάρρυνση της παραγωγής και εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας
- ΙΑ. Παροχή τεχνικής υποστήριξης στον γεωργικό τομέα
- ΙΒ. Ενισχύσεις στον κτηνοτροφικό τομέα
- ΙΓ. Ενισχύσεις για τις άκρες απόκεντρες περιφέρειες και τις νήσους του Αιγαίου

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΩΝ

- ΙΔ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση ζημιών στη γεωργική παραγωγή ή στα μέσα γεωργικής παραγωγής
- ΙΕ. Ενισχύσεις για την καταπολέμηση ζωικών και φυτικών ασθενειών
- ΙΣΤ. Ενισχύσεις για την πληρωμή ασφαλιστρών
- ΙΖ. Ενισχύσεις για την κατάργηση ικανότητας παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας

ΆΛΛΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

- ΙΗ. Ενισχύσεις για τη διαφήμιση γεωργικών προϊόντων
- ΙΘ. Ενισχύσεις που συνδέονται με φορολογικές απαλλαγές βάσει της οδηγίας 2003/96/ΕΚ¹⁴
- Κ. Ενισχύσεις στον δασικό τομέα

¹³ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1).

¹⁴ Οδηγία 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ L 283 της 31.10.2003, σ. 51-70).

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ 12

ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (1.5.1)

Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι το παρόν έντυπο κοινοποίησης κρατικών ενισχύσεων αφορά μόνο δραστηριότητες συναφείς με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, κατά τα προβλεπόμενα στο σημείο 6 των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας 2007-2013¹⁵.

Παρακαλούμε να σημειώσετε επίσης ότι οι ειδικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας δεν ισχύουν για τα μέτρα που αφορούν τη μεταποίηση προϊόντων του παραρτήματος I σε προϊόντα που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I. Για τα μέτρα αυτά, οφείλετε να συμπληρώσετε το αντίστοιχο έντυπο κοινοποίησης.

4. ΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Αφορά το μέτρο κάποιο από τα ακόλουθα προϊόντα, τα οποία δεν υπόκεινται ακόμη σε κοινή οργάνωση αγοράς;

- γεώμηλα πλην των προοριζόμενων για παραγωγή αμύλου
- κρέας αλόγου
- καφές
- φελλός
- ξύδι παραγόμενο από αλκοόλη
- Το μέτρο δεν αφορά κανένα από τα ανωτέρω προϊόντα

5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ

A. Καθεστώτα ενισχύσεων

2.4. Οι ενισχύσεις στο πλαίσιο καθεστώτος ενισχύσεων θα χορηγούνται μόνο για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξή του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

- ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

¹⁵ ΕΕ ...

2.5. Εάν το καθεστώς ενισχύσεων θεμελιώνει αυτομάτως δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια σε διοικητικό επίπεδο, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται μόνον για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξη του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

2.6. Εάν το καθεστώς ενισχύσεων απαιτεί την υποβολή αίτησης στη σχετική αρμόδια αρχή, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνον αφού έχουν εκπληρωθεί οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) το καθεστώς ενισχύσεων έχει θεσπιστεί και έχει κηρυχθεί από την Επιτροπή συμβιβάσιμο με τη συνθήκη ΕΚ·
- β) έχει υποβληθεί δεόντως αίτηση ενίσχυσης στην αρμόδια αρχή·
- γ) η αίτηση έχει γίνει δεκτή από την αρμόδια αρχή κατά τρόπο που να υποχρεώνει την εν λόγω αρχή να χορηγήσει την ενίσχυση, αναφέροντας σαφώς το ποσό της ενίσχυσης που θα χορηγηθεί ή τον τρόπο υπολογισμού του ποσού αυτού· η εν λόγω αποδοχή από την αρμόδια αρχή μπορεί να γίνει μόνον εφόσον δεν έχει εξαντληθεί ο διαθέσιμος για την ενίσχυση ή το καθεστώς ενισχύσεων προϋπολογισμός;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

B. Μεμονωμένες ενισχύσεις:

2.4. Οι μεμονωμένες ενισχύσεις που δεν εντάσσονται σε καθεστώς ενισχύσεων θα χορηγούνται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνο εφόσον έχουν εκπληρωθεί οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα σημεία 2.3 β) και γ) ανωτέρω;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

Γ. Αντισταθμιστικές ενισχύσεις:

2.5. Έχει το καθεστώς ενισχύσεων αντισταθμιστικό χαρακτήρα;

ναι όχι

Εάν ναι, τα ανωτέρω σημεία Α και Β δεν έχουν εφαρμογή.

6. ΕΙΔΗ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Ποιο(-α) είδος(-η) ενισχύσεων αφορά το σχεδιαζόμενο μέτρο;

ΜΕΤΡΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- A. Ενισχύσεις για επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ✓
- B. Ενισχύσεις για επενδύσεις συναφείς με τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων
- Γ. Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις και ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων
- Γα. Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ¹⁶
- Δ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων σε ορισμένες περιοχές
- Ε. Ενισχύσεις για την εκπλήρωση προτύπων
- ΣΤ. Ενισχύσεις για την εγκατάσταση νέων γεωργών
- Ζ. Ενισχύσεις για πρόωρη συνταξιοδότηση ή για την παύση γεωργικών δραστηριοτήτων
- Η. Ενισχύσεις σε ομάδες παραγωγών
- Θ. Ενισχύσεις για αναδασμό
- Ι. Ενισχύσεις για την ενθάρρυνση της παραγωγής και εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας
- ΙΑ. Παροχή τεχνικής υποστήριξης στον γεωργικό τομέα
- ΙΒ. Ενισχύσεις στον κτηνοτροφικό τομέα
- ΙΓ. Ενισχύσεις για τις άκρες απόκεντρες περιφέρειες και τις νήσους του Αιγαίου

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΩΝ

- ΙΔ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση ζημιών στη γεωργική παραγωγή ή στα μέσα γεωργικής παραγωγής
- ΙΕ. Ενισχύσεις για την καταπολέμηση ζωικών και φυτικών ασθενειών
- ΙΣΤ. Ενισχύσεις για την πληρωμή ασφαλιστρών
- ΙΖ. Ενισχύσεις για την κατάργηση ικανότητας παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας

ΆΛΛΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

- ΙΗ. Ενισχύσεις για τη διαφήμιση γεωργικών προϊόντων
- ΙΘ. Ενισχύσεις που συνδέονται με φορολογικές απαλλαγές βάσει της οδηγίας 2003/96/ΕΚ¹⁷
- Κ. Ενισχύσεις στον δασικό τομέα

¹⁶ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1).

¹⁷ Οδηγία 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ L 283 της 31.10.2003, σ. 51-70).

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ.12.Α.
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ
ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ

Το παρόν έντυπο κοινοποίησης πρέπει να χρησιμοποιείται για τις επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τις οποίες αφορά το σημείο IV.A των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας 2007-2013¹⁸.

1. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

1.1. Ποιος από τους ακόλουθους στόχους επιδιώκεται με την επένδυση;

- μείωση του κόστους παραγωγής;
- βελτίωση και αναδιάταξη της παραγωγής;
- βελτίωση της ποιότητας;
- διαφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος, τήρηση των προτύπων που αφορούν τις συνθήκες υγιεινής και την καλή διαβίωση των ζώων;
- διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων;
- άλλοι (να διευκρινιστούν)

Εάν με την επένδυση επιδιώκονται άλλοι στόχοι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων για επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που δεν επιδιώκουν κάποιον από τους ανωτέρω στόχους.

1.2. Αφορά η ενίσχυση απλές επενδύσεις αντικατάστασης;

- ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων για απλές επενδύσεις αντικατάστασης σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

1.3. Συνδέεται η ενίσχυση με επενδύσεις οι οποίες αφορούν προϊόντα υποκείμενα σε περιορισμούς της παραγωγής ή όρια της κοινοτικής στήριξης σε επίπεδο μεμονωμένων γεωργών, εκμεταλλεύσεων ή μεταποιητικών μονάδων στο πλαίσιο κοινής οργάνωσης αγοράς (συμπεριλαμβανομένων καθεστώτων άμεσης ενίσχυσης) που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΕ, και οι οποίες θα οδηγούσαν σε αύξηση της ικανότητας παραγωγής πέραν των εν λόγω περιορισμών ή ορίων;

- ναι όχι

¹⁸ ΕΕ ....

Εάν ναι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι, σύμφωνα με το σημείο 37 των κατευθυντήριων γραμμών, δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενίσχυσης για επενδύσεις αυτού του είδους

2. ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Ποιοι είναι οι δικαιούχοι της ενίσχυσης;

- γεωργοί;
- ομάδες παραγωγών;
- άλλοι (παρακαλούμε, διευκρινίστε)
.....Ομάδες Τοπικής Δράσης .....

3. ΎΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

3.1 Παρακαλείσθε να προσδιορίσετε το μέγιστο ποσοστό δημόσιας ενίσχυσης σε σχέση με τις επιλέξιμες επενδύσεις:

α).....**50%**..... των επιλέξιμων επενδύσεων στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005¹⁹ (50% κατ' ανώτατο όριο)·

β).....**40%**.....των επιλέξιμων επενδύσεων στις άλλες περιοχές (40% κατ' ανώτατο όριο)·

γ)..... **60%**..... των επιλέξιμων επενδύσεων, όταν αυτές πραγματοποιούνται από νέους γεωργούς σε μειονεκτικές περιοχές ή σε περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, εντός πέντε ετών από την εγκατάστασή τους (60% κατ' ανώτατο όριο)·

δ)..... **50%**..... των επιλέξιμων επενδύσεων, όταν αυτές πραγματοποιούνται από νέους γεωργούς σε άλλες περιοχές, εντός πέντε ετών από την εγκατάστασή τους (50% κατ' ανώτατο όριο)·

ε)..... των επιλέξιμων επενδύσεων στις άκρως απόκεντρες περιφέρειες και στις μικρές νήσους του Αιγαίου, κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93²⁰ (75% κατ' ανώτατο όριο)·

¹⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ΕΕ L 277 της 21.10.2005, σ. 1-40.

²⁰ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93 του Συμβουλίου της 19ης Ιουλίου 1993 για τη θέσπιση ειδικών μέτρων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα προς όφελος των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους, ΕΕ L 184 της 27.7.1993, σ. 1-7.

στ)..... των επιλέξιμων επενδύσεων όταν οι επενδύσεις συνεπάγονται πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων, και πραγματοποιούνται εντός των προθεσμιών συμμόρφωσης με προσφάτως θεσπισθέντα ελάχιστα πρότυπα (75% κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 60% κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές).

ζ)..... των επιλέξιμων επενδύσεων όταν οι επενδύσεις συνεπάγονται πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων, και πραγματοποιούνται εντός των τριών ετών που έπονται της ημερομηνίας κατά την οποία πρέπει να έχει εγκριθεί η επένδυση σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία (50% κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 40% κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές).

η)..... των επιλέξιμων επενδύσεων όταν οι επενδύσεις συνεπάγονται πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων, και πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του τέταρτου έτους που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία πρέπει να έχει υλοποιηθεί η επένδυση σύμφωνα με τις προθεσμίες που προβλέπει η κοινοτική νομοθεσία (25 % κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 20 % κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές).

θ)..... των επιλέξιμων επενδύσεων όταν οι επενδύσεις συνεπάγονται πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων, και πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του πέμπτου έτους που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία πρέπει να έχει εγκριθεί η επένδυση σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία (12,5% κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 10% κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν επιτρέπεται καμία ενίσχυση για δαπάνες που πραγματοποιούνται μετά το πέμπτο έτος).

ι)..... των επιλέξιμων επενδύσεων στα κράτη μέλη που προσχώρησαν στην Κοινότητα την 1η Μαΐου 2004 και την 1η Ιανουαρίου 2007 αντιστοίχως, προκειμένου για πρόσθετες επενδυτικές δαπάνες οι οποίες πραγματοποιούνται για τους σκοπούς της εφαρμογής της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ²¹ (75% κατ' ανώτατο όριο).

---

²¹ Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης· *EE L 375 της 31.12.1991, σ. 1-8.*

ια)..... των επιλέξιμων επενδύσεων, προκειμένου για πρόσθετες επενδυτικές δαπάνες οι οποίες πραγματοποιούνται για τους σκοπούς της εφαρμογής της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ και τυγχάνουν χρηματοδοτικής στήριξης βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (50% κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 40% κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές).

ιβ)..... των επιλέξιμων επενδύσεων, προκειμένου για επενδύσεις που πραγματοποιούνται από νέους γεωργούς με σκοπό την εκπλήρωση των ισχύοντων κοινοτικών ή εθνικών προτύπων (60% κατ' ανώτατο όριο στις μειονεκτικές περιοχές ή στις περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, και 50% κατ' ανώτατο όριο στις άλλες περιοχές).

- 3.2. Στην περίπτωση επενδύσεων οι οποίες συνεπάγονται πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ή την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων, περιορίζεται η προσαύξηση σε επενδύσεις που υπερβαίνουν τα ισχύοντα κοινοτικά ελάχιστα πρότυπα ή σε επενδύσεις που πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση σε προσφάτως θεσπισθέντα ελάχιστα πρότυπα, και μόνο στις πρόσθετες επιλέξιμες δαπάνες που είναι αναγκαίες για τους σκοπούς αυτούς, χωρίς να επιφέρουν αύξηση της παραγωγικής ικανότητας;

ναι όχι

- 3.3. Στην περίπτωση επενδύσεων που πραγματοποιούνται για τους σκοπούς της εφαρμογής της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ, η προβλεπόμενη ένταση ενίσχυσης περιορίζεται στις επιλέξιμες αναγκαίες πρόσθετες δαπάνες και δεν εφαρμόζεται σε επενδύσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας;

ναι όχι

- 3.4. Στην περίπτωση των επενδύσεων που πραγματοποιούνται από νέους γεωργούς με σκοπό τη συμμόρφωση προς τα ισχύοντα κοινοτικά ή εθνικά πρότυπα, περιορίζεται η ενίσχυση στις πρόσθετες δαπάνες που οφείλονται στην εφαρμογή του προτύπου και πραγματοποιούνται εντός των 36 μηνών που έπονται της εγκατάστασης;

ναι όχι

4. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ

- 4.1. Χορηγείται η ενίσχυση μόνο σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες δεν είναι προβληματικές επιχειρήσεις;

ναι όχι

- 4.2. Καλύπτει η ενίσχυση την παρασκευή και εμπορία προϊόντων απομύμησης ή υποκατάστασης του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων;

ναι όχι

5. ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

5.1. Περιλαμβάνουν οι επιλέξιμες δαπάνες:

- την κατασκευή, την αγορά ή τη βελτίωση ακινήτων;
- την αγορά ή τη χρηματοδοτική μίσθωση με δυνατότητα αγοράς υλικών και εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένου του λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών, μέχρι την αγοραστική αξία του περιουσιακού στοιχείου, και εξαιρουμένων των δαπανών που συνδέονται με σύμβαση μίσθωσης όπως φόρων, περιθωρίου κέρδους του εκμισθωτή, εξόδων αναχρηματοδότησης τόκων, γενικών εξόδων, ασφαλίσεων κτλ.;
- τις γενικές δαπάνες που συνδέονται με τις δύο προαναφερόμενες κατηγορίες δαπανών (π.χ. αμοιβές αρχιτεκτόνων, μηχανικών και εμπειρογνομόνων, δαπάνες για μελέτες σκοπιμότητας, για την απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και αδειών εκμετάλλευσης);

5.2. Καλύπτει η ενίσχυση την αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού;

ναι όχι

5.3. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στην προηγούμενη ερώτηση, οι δαπάνες αγοράς μεταχειρισμένου εξοπλισμού είναι επιλέξιμες μόνο για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που διαθέτουν χαμηλό τεχνικό επίπεδο και λίγα κεφάλαια;

ναι όχι

5.4. Αποκλείεται από την ενίσχυση η αγορά δικαιωμάτων παραγωγής, ζώων και μονοετών φυτών, καθώς και η φύτευση μονοετών φυτών;

ναι όχι

(δεν περιλαμβάνεται στις επιλέξιμες δράσεις)

Εάν όχι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι, σύμφωνα με το σημείο 29 των κατευθυντήριων γραμμών, δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενίσχυσης για δαπάνες αυτού του είδους.

5.5. Για το μερίδιο της αγοράς γης εκτός οικοδομήσιμων οικοπέδων στις προβλεπόμενες επιλέξιμες επενδυτικές δαπάνες έχει καθοριστεί ως ανώτατο όριο ποσοστό 10 %;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι αυτό το ανώτατο όριο του 10 % αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας δυνάμει του σημείου 29 των κατευθυντήριων γραμμών.

6. ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΤΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ (ΔΕΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ)

6.1. Αφορά η ενίσχυση επενδύσεις ή κεφαλαιουχικό εξοπλισμό που αποσκοπούν στη διατήρηση μη παραγωγικών στοιχείων της κληρονομιάς που βρίσκονται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις;

ναι όχι

6.1.1. Εάν ναι, ποιο είναι το προβλεπόμενο ποσοστό ενίσχυσης; (100% κατ' ανώτατο όριο)

.....

6.1.2 Περιλαμβάνουν οι επιλέξιμες δαπάνες αποζημίωση για τις εργασίες που εκτελεί ο ίδιος ο κάτοχος της εκμετάλλευσης ή οι εργάτες του;

ναι όχι

...

6.1.3 Εάν ναι, το ανώτατο όριο της αποζημίωσης αυτής θα ανέρχεται σε 10.000 ευρώ ετησίως;

ναι όχι

6.1.4 Εάν όχι, να αιτιολογήσετε την υπέρβαση του προαναφερόμενου ανωτάτου ορίου.

...

6.2. Αφορά η ενίσχυση επενδύσεις ή κεφαλαιουχικό εξοπλισμό που αποσκοπούν στη διατήρηση στοιχείων της κληρονομιάς που βρίσκονται σε παραγωγικά στοιχεία του ενεργητικού γεωργικών εκμεταλλεύσεων;

ναι όχι

6.2.1. Εάν ναι, η υπόψη επένδυση συνεπάγεται αύξηση της παραγωγικής ικανότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης;

ναι όχι

6.2.2. Ποια είναι τα ανώτατα ποσοστά ενίσχυσης που προβλέπονται για αυτό τον τύπο επενδύσεων;

Επενδύσεις που δεν συνεπάγονται αύξηση της παραγωγικής ικανότητας;

Προβλεπόμενο ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης για μειονεκτικές περιοχές ή περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii)

και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (75% κατ' ανώτατο όριο): .....

Προβλεπόμενο ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης για τις λοιπές περιοχές (60% κατ' ανώτατο όριο): .....

- Επενδύσεις που συνεπάγονται αύξηση της παραγωγικής ικανότητας:
- Προβλεπόμενο ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης σε περίπτωση χρήσης σύγχρονων υλικών (για το ανώτατο όριο, βλ. σημείο 3.1): .....
- Προβλεπόμενο ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης σε περίπτωση χρήσης παραδοσιακών υλικών, ως ποσοστό του πρόσθετου κόστους (100% κατ' ανώτατο όριο): .....

7. ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ (ΔΕΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ)

7.1. Η μετεγκατάσταση είναι αποτέλεσμα απαλλοτρίωσης;

- ναι όχι

7.2. Η μετεγκατάσταση εξυπηρετεί δημόσιο συμφέρον το οποίο προσδιορίζεται στη νομική βάση;

- ναι όχι

Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι η νομική βάση πρέπει να προσδιορίζει το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί η μετεγκατάσταση.

7.3. Συνίσταται η μετεγκατάσταση απλώς στην κατεδάφιση, μετακίνηση και εκ νέου ανέγερση υφιστάμενων εγκαταστάσεων;

- ναι όχι

7.3.1. Εάν ναι, ποια είναι η ένταση της ενίσχυσης; (100% κατ' ανώτατο όριο)

.....

7.4. Έχει η μετεγκατάσταση ως αποτέλεσμα να αποκτήσει ο κάτοχος της γεωργικής εκμετάλλευσης πιο σύγχρονους εξοπλισμούς και εγκαταστάσεις;

- ναι όχι

7.4.1. Εάν ναι, ποια είναι η απαιτούμενη συνεισφορά του κατόχου της γεωργικής εκμετάλλευσης, ως ποσοστό επί της αύξησης της αξίας των εν λόγω εγκαταστάσεων μετά την μετεγκατάσταση;

- σε μειονεκτικές περιοχές ή σε περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (50% κατ'ελάχιστο)
.....
- στις λοιπές περιοχές (60% κατ'ελάχιστο)
.....
- νέοι γεωργοί σε μειονεκτικές περιοχές ή σε περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (45% κατ'ελάχιστο)
.....
- νέοι γεωργοί στις λοιπές περιοχές (55% κατ'ελάχιστο)

7.5. Έχει η μετεγκατάσταση ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας;

- ναι όχι

7.5.1. Εάν ναι, ποια είναι η συνεισφορά του κατόχου της γεωργικής εκμετάλλευσης, ως ποσοστό των δαπανών που συνδέονται με την αύξηση;

- σε μειονεκτικές περιοχές ή σε περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (50% κατ'ελάχιστο)
.....
- στις λοιπές περιοχές (60% κατ'ελάχιστο)
.....
- νέοι γεωργοί σε μειονεκτικές περιοχές ή σε περιοχές που προβλέπονται στο άρθρο 36 στοιχείο α) σημεία i), ii) και iii) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 (45% κατ'ελάχιστο)
.....
- νέοι γεωργοί στις λοιπές περιοχές (55% κατ'ελάχιστο)

8. ΆΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

8.1. Συνοδεύεται η κοινοποίηση από τεκμηρίωση η οποία αποδεικνύει ότι η προβλεπόμενη κρατική ενίσχυση συνάδει με το ή τα σχετικά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης;

- ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να παραθέσετε κατωτέρω τη σχετική τεκμηρίωση ή να την επισυνάψετε στο παρόν συμπληρωματικό δελτίο πληροφοριών

Το συγκεκριμένο καθεστώς ενίσχυσης θα καλύπτει την επιπλέον χρηματοδότηση, από εθνικούς πόρους, του Μέτρου 1.5.1

Εάν όχι, παρακαλείσθε να σημειώσετε ότι, σύμφωνα με το σημείο 26 των κατευθυντήριων γραμμών, απαιτείται η υποβολή σχετικής τεκμηρίωσης.

8.2. Συνοδεύεται η κοινοποίηση από τεκμηρίωση η οποία αποδεικνύει ότι η ενίσχυση έχει σαφώς καθορισμένους στόχους που αντικατοπτρίζουν προσδιορισμένες διαρθρωτικές και τοπικές ανάγκες και διαρθρωτικά μειονεκτήματα;

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να παραθέσετε κατωτέρω τη σχετική τεκμηρίωση ή να την επισυνάψετε στο παρόν συμπληρωματικό δελτίο πληροφοριών.

Βασικός σκοπός του Καθεστώτος αυτού είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα και των συνολικών επιδόσεων των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μέσω της βελτίωσης του φυσικού δυναμικού. Επιδιώκεται μέσω της ενθάρρυνσης των επενδύσεων η έμμεση ή άμεση αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής προς τομείς και προϊόντα στα οποία υπάρχει ή μπορεί δυνητικά να υπάρξει συγκριτικό πλεονέκτημα. Απώτερο σκοπό του αποτελεί ο εκσυγχρονισμός και η αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων για τη στήριξη της παραγωγής των γεωργικών/ κτηνοτροφικών προϊόντων έτσι ώστε να αντισταθούν στις συνεχείς ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται από ομοειδή προϊόντα γειτονικών χωρών.

Οι κυριότεροι επιμέρους **Στόχοι** του μέτρου είναι:

- Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- Βελτίωση και αναδιάρθρωση της παραγωγής,
- Προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας,
- Εισαγωγή νέας τεχνολογίας,
- Μείωση του κόστους παραγωγής,
- Προστασία των εκμεταλλεύσεων από καταστροφές,
- Βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων,
- Βελτίωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος,
- Προστασία των υδάτινων πόρων,
- Βελτίωση της ευημερίας των ζώων,
- Ασφάλεια των εργαζομένων,
- Προώθηση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής.

.....

Εάν όχι, παρακαλείσθε να σημειώσετε ότι, σύμφωνα με το σημείο 36 των κατευθυντήριων γραμμών, απαιτείται η υποβολή σχετικής τεκμηρίωσης.

PART I. GENERAL INFORMATION (2.3)

STATUS OF THE NOTIFICATION

Does the information transmitted on this form concern:

- a notification pursuant to Article 88 (3) EC Treaty?
- a possible unlawful aid²²?

If yes, please specify the date of putting into effect of the aid. Please complete this form, as well as the relevant supplementary forms.

- a non-aid measure which is notified to the Commission for reasons of legal certainty?

Please indicate below the reasons why the notifying Member State considers that the measure does not constitute State aid in the meaning of Article 87(1) EC Treaty. Please complete the relevant parts of this form and provide all necessary supporting documentation.

A measure will not constitute State aid if one of the conditions laid down in Article 87(1) EC Treaty is not fulfilled. Please provide a full assessment of the measure in the light of the following criteria focusing in particular on the criterion which you consider not to be met:

- ✓ No transfer of public resources (*For example, if you consider the measure is not imputable to the State or where you consider that regulatory measures without transfer of public resources will be put in place*)
- ✓ No advantage (*For example, where the private market investor principle is respected*)
- ✓ No selectivity/specificity (*For example, where the measure is available to all enterprises, in all sectors of the economy and without any territorial limitation and without discretion*)
- ✓ No distortion of competition / no affectation of intra-community trade (*For example, where the activity is not of an economic nature or where the economic activity is purely local*)

---

²² According to Article 1(f) of Council Regulation (EC) No 659/1999 of 22 March 1999 laying down detailed rules for the application of Article 93 of the EC Treaty (OJ L 83, 27.3.1999, p. 1) (hereinafter "Procedural Regulation"), unlawful aid shall mean new aid put into effect in contravention of Article 88(3) of the EC-Treaty.

1 IDENTIFICATION OF THE AID GRANTOR

1.1. Member State concerned

Κύπρος

1.2 Region(s) concerned (if applicable)

Το καθεστώς ενίσχυσης θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.

1.3 Responsible contact person:

Name : Χριστόδουλος Φωτίου, Αν. Διευθυντής Τμήματος Γεωργίας
Address : Λεωφόρος Λουκή Ακρίτα, TK 1412
Telephone : 00357 22408519
Fax : 00357 22781425
E-mail : doargr@da.moa.gov.cy

1.4 Responsible contact person at the Permanent Representation

Name :
.....
Telephone :
.....
Fax :
.....
E-mail :
.....

1.5 If you wish that a copy of the official correspondence sent by the Commission to the Member State should be forwarded to other national authorities, please indicate here their name and address:

Name :
.....
Address :
.....

1.6 Indicate Member State reference you wish to be included in the correspondence from the Commission

2. IDENTIFICATION OF THE AID

2.1 Title of the aid (or name of company beneficiary in case of individual aid)

**Μέτρο 2.3 του ΠΑΑ της Κύπρου 2007 – 2013 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις»
- Συμπληρωματική χρηματοδότηση από κρατικούς πόρους.**

2.2 Brief description of the objective of the aid.

Please indicate primary objective and, if applicable, secondary objective(s) :

	Primary objective <i>(please tick <u>one</u> only)</i>	Secondary objective²³
✓ Regional development	☐	☒
✓ Research and development	☐	☐
✓ Environmental protection	☐	☒
✓ Rescuing firms in difficulty	☐	☐
✓ Restructuring firms in difficulty	☐	☐
✓ SMEs	☐	☐
✓ Employment	☐	☐
✓ Training	☐	☐
✓ Risk capital	☐	☐
✓ Promotion of export and internationalisation	☐	☐
✓ Services of general economic interest	☐	☐
✓ Sectoral development ²⁴	☒	☐
✓ Social support to individual consumers	☐	☐
✓ Compensation of damage caused by natural disasters or exceptional occurrences	☐	☐
✓ Execution of an important project of common European interest	☐	☐
✓ Remedy for a serious disturbance in the economy	☐	☐
✓ Heritage conservation	☐	☐
✓ Culture	☐	☐

2.3. Scheme - Individual aid²⁵

²³ A secondary objective is one for which, in addition to the primary objective, the aid will be exclusively earmarked. For example, a scheme for which the primary objective is research and development may have as a secondary objective small and medium-sized enterprises (SMEs) if the aid is earmarked exclusively for SMEs. The secondary objective may also be sectoral, in the case for example of a research and development scheme in the steel sector.

²⁴ Please specify sector in point 4.2.

²⁵ According to Article 1(e) of Council Regulation (EC) No 659/1999 of 22 March 1999 laying down detailed rules for

2.3.1 Does the notification relate to an aid scheme?

yes no

➤ If yes, does the scheme amend an existing aid scheme?

yes no

➤ If yes, are the conditions laid down for the simplified notification procedure pursuant to Article 4(2) of the Implementation Regulation (EC) N° (...) of (...) fulfilled?

yes no

➤ If yes, please use and complete the information requested by the simplified notification form (see Annex II).

➤ If no, please continue with this form and specify whether the original scheme which is being amended was notified to the Commission.

yes no

➤ If yes, please specify:

Aid number:

Date of Commission approval (reference of the letter of the Commission (SG(..)D/...):

.../.../.....
.....

Duration of the original scheme:.....

Please specify which conditions are being amended in relation to the original scheme and

why:.....

2.3.2 Does the notification relate to individual aid?

yes no

➤ If yes, please tick the following appropriate box

aid based on a scheme which should be individually notified

Reference of the authorised scheme:

Title :
.....

Aid number :
..... Letter of
Commission approval : .....

individual aid not based on a scheme

---

the application of Article 93 of the EC Treaty (OJ L 83, 27.3.1999, p. 1), individual aid shall mean aid that is not awarded on the basis of an aid scheme and notifiable award of aid on the basis of a scheme.

2.3.4 Does the notification relate to an individual aid or scheme notified pursuant to an exemption regulation? If yes, please tick the following appropriate box:

- Commission Regulation (EC) No 70/2001 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises²⁶. Please use the supplementary information sheet under part III, 1

- Commission Regulation No 68/2001 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to training aid²⁷. Please use the supplementary information sheet under part III, 2

- Commission Regulation (EC) No 2204/2002 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid for employment²⁸. Please use the supplementary information sheet under part III, 3

- Commission Regulation (EC) No 1/2004 on the application of Articles 87 and 88 EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises active in the production, processing and marketing of agricultural products (OJ L 1 of 03.01.2004).

3. NATIONAL LEGAL BASIS

3.1 Please list the national legal basis including the implementing provisions and their respective sources of references:

Title: **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013.**

Reference (where applicable): .....

3.2 Please indicate the document(s) enclosed with this notification:

A copy of the relevant extracts of the final text(s) of the legal basis (and a web link, if possible)

²⁶ Commission Regulation (EC) No 70/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to small and medium sized enterprises, OJ L 10, 13.1.2001, p. 33., as amended by Commission Regulation (EC) 364/2004, OJ L 364/2004 of 28.02.2004, p. 27

²⁷ Commission Regulation (EC) No 68/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to training aid, OJ L 10, 13.1.2001, p. 20, as amended by Commission Regulation (EC) 363/2004, OJ L 63 of 28.02.2004 p. 20

²⁸ Commission Regulation (EC) No 2204/2002 of 12 December 2002 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid for employment, OJ L 337, 13.12.2002, p. 3 and OJ L 349, 24.12.2002, p. 126.

A copy of the relevant extracts of the draft text(s) of the legal basis (and a web link, if existing)

3.3 In case of a final text, does the final text contain a clause whereby the aid granting body can only grant after the Commission has cleared the aid (stand still clause)?

yes no

4. BENEFICIARIES

4.1 Location of the beneficiary(ies)

- in (an) unassisted region(s)
 in (a) region(s) eligible for assistance under Article 87(3)(c) EC Treaty (specify at NUTS-level 3 or lower)
 in (a) region(s) eligible for assistance under Article 87(3)(a) EC Treaty (specify at NUTS-level 2 or lower)
 mixed: specify
- .....

4.2 Sector(s) of the beneficiary(ies):

- ..... Not sector specific
 .....A Agriculture
 .....B Fisheries
 .....C Mining and Quarrying
 .....10.1 Coal
 .....D Manufacturing industry
     .....17 Textiles
     .....21 Pulp and paper
     .....24 Chemical and pharmaceutical industry
     .....24.7 Man-made fibres
     .....27.1 Steel ²⁹
     .....29 Industrial machinery
     .....DL Electrical and optical equipment
     .....34.1 Motor vehicles
     .....35.1 Shipbuilding
     ..... Other Manufacturing sector, please specify:.....
 .....E Electricity, gas and water supply
 .....F Construction
 .....52 Retail Services
 .....H Hotels and restaurants (Tourism)
 .....I Transport
     .....60 Land transport and transport via pipelines
     .....60.1 Railways

²⁹ Annex B to the Communication from the Commission: "Multisectoral framework on regional aid for large investment projects", OJ C 70, 19.3.2002, p. 8.

- .....60.2 Other land transport
- .....61.1 Sea and coastal water transport
- .....61.2 Inland water transport
- .....62 Air transport
- .....64 Post and telecommunications
- .....J Financial intermediation
- .....72 Computer and related activities
- .....92 Recreational, cultural and sporting activities
- ..... Other, please specify according to NACE rev. 1.1 classification³⁰:
.....

4.3 In case of an individual aid:

Name of the beneficiary :.....
 Type of beneficiary:.....

SME

Number of employees :
 .....

Annual turnover :
 .....

Annual balance-sheet
 :.....

Independence :
 .....

(please attach a solemn declaration in line with the Commission Recommendation on SME³¹ or provide any other evidence to demonstrate the above criteria):
 .....

large enterprise

firm in difficulties³²

4.4 In case of an aid scheme:

Type of beneficiaries:

all firms (large firms and small and medium-sized enterprises)

only large enterprises

small and medium-sized enterprises

medium-sized enterprises

³⁰ NACE Rev.1.1 is the Statistical classification of economic activities in the European Community.

³¹ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, OJ L 124, 20.5.2003, p. 36 and Commission Regulation (EC) No 364.../2004 amending Regulation (EC) No 70/2001 as regards the extension of its scope to include aid for research and development.

³² As defined in the Community Guidelines for rescuing and restructuring firms in difficulties OJCE C 288 of 9.10.1999, p. 218.

- small enterprises
- micro enterprises

the following
beneficiaries:.....

Estimated number of beneficiaries :

- under 10
- from 11 to 50
- from 51 to 100
- from 101 to 500
- from 501 to 1000
- over 1000

5. AMOUNT OF AID / ANNUAL EXPENDITURE

In case of an individual aid, indicate the overall amount of each measure concerned:

.....
.....

In case of a scheme, indicate the annual amount of the budget planned and the overall amount (in national currency):

2009:

Καθεστώς 2.3.1 «Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια» €4.350.000

Καθεστώς 2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή» €6.425.000

2010:

Καθεστώς 2.3.1 «Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια» €5.075.000

Καθεστώς 2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή» €5.000.000

2011:

Καθεστώς 2.3.1 «Ανάληψη Αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα / επιτραπέζια αμπέλια» €5.075.000

Καθεστώς 2.3.3: «Ανάληψη αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή» €3.000.000

Annual amount in national currency €16.960.000 (συνολικό ποσό)

For tax measures, please indicate the estimated annual and overall revenue losses due to tax concessions for the period covered by the notification:

.....
.....

If the budget is not adopted annually, please specify what period it covers:

1/1/2007 – 31/12/2013 .....

If the notification concerns changes to an existing scheme, please give the budgetary effects of the notified changes to the scheme:

.....
.....

6. FORM OF THE AID AND MEANS OF FUNDING

Specify the form of the aid made available to the beneficiary (where appropriate, for each measure):

- Direct grant
- Soft loan (including details of how the loan is secured)
- Interest subsidy
- Tax advantage (e.g. tax allowance, tax base reduction, tax rate reduction, tax deferment). Please specify: .....
- Reduction of social security contributions

- Provision of risk capital
- Debt write-off
- Guarantee (including amongst others information on the loan or other financial transaction covered by the guarantee, the security required and the premium to be paid)
- Other. Please specify:.....

For each instrument of aid, please give a precise description of its rules and conditions of application, including in particular the rate of award, its tax treatment and whether the aid is accorded automatically once certain objective criteria are fulfilled (if so, please mention the criteria) or whether there is an element of discretion by the awarding authorities.

Specify the financing of the aid: if the aid is not financed through the general budget of the State/region/municipality, please explain its way of financing:

- Through parafiscal charges or taxes affected to a beneficiary, which is not the State. Please provide full details of the charges and the products/activities on which they are levied. Specify in particular whether products imported from other Member States are liable to the charges. Annex a copy of the legal basis for the imposition of the charges.....
- Accumulated reserves
- Public enterprises
- Other (please specify) .....

7. DURATION

7.1 In the case of an individual aid:

Indicate the date when the aid will be put into effect (If the aid will be granted in *tranches*, indicate the date of each *tranche*)

.....

Specify the duration of the measure for which the aid is granted, if applicable

.....

7.2. In the case of a scheme:

Indicate the date from which on the aid may be granted

1/1/2007 (αφού εγκριθεί το ΠΑΑ)

Indicate the last date until which aid may be granted

31/12/2013 .....

If the duration exceeds six years, please demonstrate that a longer time period is indispensable to achieve the objective(s) of the scheme:

.....
.....

8. CUMULATION OF DIFFERENT TYPES OF AID

Can the aid be cumulated with aid received from other local, regional, national or Community schemes to cover the same eligible costs?

yes no

If so, describe the mechanisms put in place in order to ensure that the cumulation rules are respected:.....

9. PROFESSIONAL CONFIDENTIALITY

Does the notification contain confidential information which should not be disclosed to third parties?

yes no

If so, please indicate which parts are confidential and explain why:
.....
.....

If no, the Commission will publish its decision without asking the Member State.

10. COMPATIBILITY OF THE AID

Please identify which of the existing Regulations, frameworks, guidelines and other texts applicable to State aid provide an explicit legal basis for the authorisation of the aid (where appropriate please specify for each measure) and complete the relevant supplementary information sheet(s) in part III

- SME aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 6 of Regulation (EC) No 70/2001 as amended by Regulation (EC) No.364/2004
  - Notification for legal certainty
  - Aid for SMEs in the agricultural sector

- Training aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 5 of Regulation (EC) No 68/2001 as amended by Regulation (EC) 363/2004

- Notification for legal certainty
- Employment aid
  - Notification of an individual aid pursuant to Article 9 of Regulation (EC) No 2204/2002
  - Notification of a scheme pursuant to Article 9 of Regulation (EC) No 2204/2002
  - Notification for legal certainty
- Regional aid
  - Aid coming under the multisectoral framework on regional aid for large investment projects
  - Research and development aid
  - Aid for rescuing firms in difficulty
  - Aid for restructuring firms in difficulty
  - Aid for audio-visual production
  - Environmental protection aid
  - Risk capital aid
  - Aid in the agricultural sector
  - Aid in the transport sector
  - Shipbuilding aid

Where the existing Regulations, frameworks, guidelines or other texts applicable to State aid do not provide an explicit basis for the approval of any of the aid covered by this form, please provide a fully reasoned justification as to why the aid could be considered as compatible with the EC Treaty, referring to the applicable exemption clause of the EC Treaty (Article 86(2), Article 87(2) (a) or (b) , Article 87(3) (a), (b), (c) or (d)) as well as other specific provisions relating to Agriculture and Transport

11. OUTSTANDING RECOVERY ORDERS

In the case of individual aid has any potential beneficiary of the measure received state aid which is the subject of an outstanding recovery order by the Commission?

- yes   no

If yes, please provide complete details:.....
 .....
 .....
 .....
 .....

12. OTHER INFORMATION

Please indicate here any other information you consider relevant to the assessment of the measure(s) concerned under State aid rules.

13. ATTACHMENTS

Please list here all documents which are attached to the notification and provide paper copies or direct internet links to the documents concerned.

1. Αντίγραφο του προσχεδίου του Μέτρου 2.3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013

14. DECLARATION

I certify that to the best of my knowledge the information provided on this form, its annexes and its attachments is accurate and complete.

Date and place of signature .....

Signature : .....

Name and position of person signing.....

PART II. SUMMARY INFORMATION FOR PUBLICATION IN THE OFFICIAL JOURNAL (2.3)

Number of aid:	(to be completed by the Commission)		
Member State:	Κύπρος		
Region:	Το καθεστώς ενίσχυσης θα εφαρμοστεί σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας στην οποία ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος από το Κράτος.		
Title and objective of aid schemes or name of company beneficiary of an individual aid (aid based on a scheme which should however be notified individually and aid not based on a scheme):	Μέτρο 2.3 του ΠΑΑ της Κύπρου 2007 – 2013 «Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις» Συμπληρωματική χρηματοδότηση από κρατικούς πόρους.		
Legal basis:	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου 2007 - 2013.		
Annual expenditure planned or overall amount of individual aid granted: (In national currency)	Aid scheme	Annual expenditure planned:	EUR ... million
		Overall amount:	EUR 29 million
	Individual aid	Overall amount of each measure:	EUR ... million
Duration:	1/1/2007 – 31/12/2013		
Maximum aid intensity of the individual aid or the aid scheme:	Όπως φαίνεται στα καθεστώτα του εν λόγω Μέτρου.		
Economic sectors:	All sectors:		
	• or Limited to specific sectors as mentioned in the "General information", (Part I, par. 4.2.)		√
Name and address of the granting authority	Name	: Τμήμα Γεωργίας	
	Address	: Λεωφόρος Λουκή Ακρίτα, TK 1412	
	Telephone	: 00357 22408519	
	Fax	: 00357 22781425	
	E-mail	: doagrg@da.moa.gov.cy	

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ 12

ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (2.3)

Παρακαλούμε να σημειώσετε ότι το παρόν έντυπο κοινοποίησης κρατικών ενισχύσεων αφορά μόνο δραστηριότητες συναφείς με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, κατά τα προβλεπόμενα στο σημείο 6 των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας 2007-2013³³.

Παρακαλούμε να σημειώσετε επίσης ότι οι ειδικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας δεν ισχύουν για τα μέτρα που αφορούν τη μεταποίηση προϊόντων του παραρτήματος I σε προϊόντα που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I. Για τα μέτρα αυτά, οφείλετε να συμπληρώσετε το αντίστοιχο έντυπο κοινοποίησης.

1. ΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Αφορά το μέτρο κάποιο από τα ακόλουθα προϊόντα, τα οποία δεν υπόκεινται ακόμη σε κοινή οργάνωση αγοράς;

- γεώμηλα πλην των προοριζόμενων για παραγωγή αμύλου
- κρέας αλόγου
- καφές
- φελλός
- ξύδι παραγόμενο από αλκοόλη
- Το μέτρο δεν αφορά κανένα από τα ανωτέρω προϊόντα

2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ

A. Καθεστώτα ενισχύσεων

2.1 Οι ενισχύσεις στο πλαίσιο καθεστώτος ενισχύσεων θα χορηγούνται μόνο για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξή του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

- ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

³³ ΕΕ ...

2.2 Εάν το καθεστώς ενισχύσεων θεμελιώνει αυτομάτως δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια σε διοικητικό επίπεδο, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται μόνον για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μετά τη θέσπιση του καθεστώτος ενισχύσεων και την κήρυξή του από την Επιτροπή ως συμβιβάσιμου με τη συνθήκη ΕΚ;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

2.3 Εάν το καθεστώς ενισχύσεων απαιτεί την υποβολή αίτησης στη σχετική αρμόδια αρχή, η ίδια η ενίσχυση μπορεί να χορηγείται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνον αφού έχουν εκπληρωθεί οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) το καθεστώς ενισχύσεων έχει θεσπιστεί και έχει κηρυχθεί από την Επιτροπή συμβιβάσιμο με τη συνθήκη ΕΚ·
- β) έχει υποβληθεί δεόντως αίτηση ενίσχυσης στην αρμόδια αρχή·
- γ) η αίτηση έχει γίνει δεκτή από την αρμόδια αρχή κατά τρόπο που να υποχρεώνει την εν λόγω αρχή να χορηγήσει την ενίσχυση, αναφέροντας σαφώς το ποσό της ενίσχυσης που θα χορηγηθεί ή τον τρόπο υπολογισμού του ποσού αυτού· η εν λόγω αποδοχή από την αρμόδια αρχή μπορεί να γίνει μόνον εφόσον δεν έχει εξαντληθεί ο διαθέσιμος για την ενίσχυση ή το καθεστώς ενισχύσεων προϋπολογισμός;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

B. Μεμονωμένες ενισχύσεις:

2.4. Οι μεμονωμένες ενισχύσεις που δεν εντάσσονται σε καθεστώς ενισχύσεων θα χορηγούνται για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται ή υπηρεσίες που λαμβάνονται μόνο εφόσον έχουν εκπληρωθεί οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα σημεία 2.3 β) και γ) ανωτέρω;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να ανατρέξετε στο σημείο 16 των κατευθυντήριων γραμμών.

Γ. Αντισταθμιστικές ενισχύσεις:

2.5. Έχει το καθεστώς ενισχύσεων αντισταθμιστικό χαρακτήρα;

ναι όχι

Εάν ναι, τα ανωτέρω σημεία Α και Β δεν έχουν εφαρμογή.

3 ΕΙΔΗ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Ποιο(-α) είδος(-η) ενισχύσεων αφορά το σχεδιαζόμενο μέτρο;

ΜΕΤΡΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- A. Ενισχύσεις για επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- B. Ενισχύσεις για επενδύσεις συναφείς με τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων
- Γ. Γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις και ενισχύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων [✓]**
- Γα. Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία 2000/60/ΕΚ³⁴
- Δ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων σε ορισμένες περιοχές
- Ε. Ενισχύσεις για την εκπλήρωση προτύπων
- ΣΤ. Ενισχύσεις για την εγκατάσταση νέων γεωργών
- Ζ. Ενισχύσεις για πρόωρη συνταξιοδότηση ή για την παύση γεωργικών δραστηριοτήτων
- Η. Ενισχύσεις σε ομάδες παραγωγών
- Θ. Ενισχύσεις για αναδασμό
- Ι. Ενισχύσεις για την ενθάρρυνση της παραγωγής και εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας
- ΙΑ. Παροχή τεχνικής υποστήριξης στον γεωργικό τομέα
- ΙΒ. Ενισχύσεις στον κτηνοτροφικό τομέα
- ΙΓ. Ενισχύσεις για τις άκρες απόκεντρες περιφέρειες και τις νήσους του Αιγαίου

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΩΝ

- ΙΔ. Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση ζημιών στη γεωργική παραγωγή ή στα μέσα γεωργικής παραγωγής
- ΙΕ. Ενισχύσεις για την καταπολέμηση ζωικών και φυτικών ασθενειών
- ΙΣΤ. Ενισχύσεις για την πληρωμή ασφαλιστρών
- ΙΖ. Ενισχύσεις για την κατάργηση ικανότητας παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας

ΆΛΛΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

- ΙΗ. Ενισχύσεις για τη διαφήμιση γεωργικών προϊόντων
- ΙΘ. Ενισχύσεις που συνδέονται με φορολογικές απαλλαγές βάσει της οδηγίας 2003/96/ΕΚ³⁵
- Κ. Ενισχύσεις στον δασικό τομέα

³⁴ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1).

³⁵ Οδηγία 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ L 283 της 31.10.2003, σ. 51-70).

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ.12.Γ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ (2.3)

Το παρόν έντυπο πρέπει να χρησιμοποιείται για την κοινοποίηση των μέτρων κρατικών ενισχύσεων προς υποστήριξη μεθόδων γεωργικής παραγωγής που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση του φυσικού χώρου (γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα) ή στη βελτίωση της καλής διαβίωσης των ζώων, σύμφωνα με το σημείο IV.Γ. των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας 2007-2013³⁶ (στο εξής «κατευθυντήριες γραμμές») και τα άρθρα 39 και 40 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005³⁷ του Συμβουλίου.

- Το μέτρο αφορά την αποζημίωση γεωργών που αναλαμβάνουν **εθελοντικά** γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις (άρθρο 39 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου);

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να συμπληρώσετε το τμήμα του παρόντος ΣΔΠ που αφορά τις “ενισχύσεις για την ανάληψη γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων”.

- Το μέτρο αφορά την αποζημίωση γεωργών που αναλαμβάνουν **εθελοντικά** δεσμεύσεις για την καλή διαβίωση των ζώων (άρθρο 40 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου);

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να συμπληρώσετε το τμήμα του παρόντος ΣΔΠ που αφορά τις “ενισχύσεις για την ανάληψη δεσμεύσεων για την καλή διαβίωση των ζώων”.

- Η ενίσχυση αφορά μόνο **επενδύσεις** για την προστασία του περιβάλλοντος (σημείο 62 των κατευθυντήριων γραμμών);

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να συμπληρώσετε το ΣΔΠ που αφορά τις “επενδυτικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα”.

- Η περιβαλλοντική ενίσχυση επιδιώκει άλλους στόχους στήριξης όπως η παροχή **κατάρτισης** και **συμβουλευτικών υπηρεσιών** στους παραγωγούς του γεωργικού τομέα (σημείο IV.ΙΑ των κατευθυντήριων γραμμών);

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να συμπληρώσετε το ΣΔΠ που σχετίζεται με το σημείο IV.ΙΑ των κατευθυντήριων γραμμών.

³⁶ ΕΕ ...

³⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ΕΕ L 277 της 21.10.2005, σ. 1.

- Άλλο;

Παρακαλείσθε να παραθέσετε διεξοδική περιγραφή του(των) μέτρου(-ων).....

- Συνοδεύεται η κοινοποίηση από τεκμηρίωση η οποία αποδεικνύει ότι η κρατική ενίσχυση εντάσσεται και συνάδει με το σχετικό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης;

ναι

όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να παραθέσετε κατωτέρω τη σχετική τεκμηρίωση ή να την επισυνάψετε στο παρόν συμπληρωματικό δελτίο πληροφοριών

Το συγκεκριμένο καθεστώς ενίσχυσης θα καλύπτει την επιπλέον χρηματοδότηση, από εθνικούς πόρους, κάποιων δικαιούχων νέων γεωργών του Μέτρου 2.3 του ΠΑΑ 2007-2013

Εάν όχι, παρακαλείσθε να σημειώσετε ότι, σύμφωνα με το σημείο 26 των γεωργικών κατευθυντήριων γραμμών, απαιτείται η υποβολή σχετικής τεκμηρίωσης.

**ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ ΓΕΩΡΓΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ
(ΣΗΜΕΙΟ IV.Γ.2 ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ)**

1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Ποιον από τους ακόλουθους ειδικότερους στόχους προωθεί το μέτρο στήριξης;

- τρόπους χρήσης των γεωργικών γαιών που είναι συμβατοί με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων, των εδαφών και της γενετικής ποικιλομορφίας, και με τη μείωση του κόστους παραγωγής;
  - μια ευνοϊκή για το περιβάλλον εκτατικοποίηση της γεωργικής δραστηριότητας και διαχείριση συστημάτων βοσκής χαμηλής πυκνότητας, και βελτίωση και αναδιάταξη της παραγωγής;
  - τη διατήρηση απειλούμενων καλλιεργούμενων περιβαλλόντων υψηλής φυσικής αξίας και τη βελτίωση της ποιότητας;
  - τη διατήρηση του τοπίου και των ιστορικών χαρακτηριστικών των γεωργικών εκτάσεων;
  - τη χρήση του περιβαλλοντικού σχεδιασμού στη γεωργική πρακτική;
- Εάν το μέτρο δεν επιδιώκει κάποιον από τους ανωτέρω στόχους, παρακαλούμε να αναφέρετε τους στόχους του μέτρου που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος. (Παρακαλείσθε να παραθέσετε λεπτομερή περιγραφή)

.....
.....

Εάν το εν λόγω μέτρο έχει ήδη εφαρμοσθεί στο παρελθόν, ποια ήταν τα αποτελέσματά του όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος;

Τα αποτελέσματα θα φανούν όταν ολοκληρωθεί η εκ των υστέρων αξιολόγηση του ΣΑΑ της Κύπρου 2004 – 2006 στο οποίο υπήρχε αντίστοιχο Μέτρο.

2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ

2.1. Η ενίσχυση θα χορηγηθεί σε γεωργούς ή/και σε άλλους διαχειριστές γης (άρθρο 39 παράγραφος 2 του κανονισμού 1698/2005) που αναλαμβάνουν γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις για περίοδο μεταξύ πέντε και επτά ετών;

ναι όχι

2.2. Όλοι ή ορισμένοι τύποι δεσμεύσεων είναι αναγκαίο να αναλαμβάνονται για μικρότερη ή μεγαλύτερη περίοδο;

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να αναφέρετε τους λόγους που καθιστούν αναγκαία τη διαφορετική αυτή περίοδο

.....
.....

2.3. Παρακαλούμε να επιβεβαιώσετε ότι δεν θα χορηγηθεί καμία ενίσχυση για την αντιστάθμιση γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα σχετικά υποχρεωτικά πρότυπα που θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 και τα παραρτήματα III και IV του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003³⁸ ούτε τις ελάχιστες απαιτήσεις για τη χρήση λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή άλλες σχετικές υποχρεωτικές απαιτήσεις που επιβάλλονται από την εθνική νομοθεσία και προσδιορίζονται στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης.

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλούμε να σημειώσετε ότι το άρθρο 39 παράγραφος 3 του κανονισμού 1698/2005 δεν επιτρέπει τη χορήγηση ενισχύσεων για γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις που δεν υπερβαίνουν τα εν λόγω πρότυπα και απαιτήσεις.

2.4. Παρακαλείσθε να περιγράψετε ποια είναι τα προαναφερόμενα πρότυπα και απαιτήσεις και να διευκρινίσετε τους όρους και τη μορφή υπέρβασής τους από τις γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις.

Σχετική περιγραφή περιλαμβάνεται στα επιμέρους καθεστώτα του Μέτρου 2.3

3. ΠΟΣΟ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

3.1. Παρακαλούμε να προσδιορίσετε το ανώτατο ποσό χορηγούμενης ενίσχυσης με βάση την έκταση της εκμετάλλευσης την οποία αφορούν οι γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις;

³⁸ Κανονισμός 1782/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς (ΕΕ L 270 της 21.10.2003, σ. 1).

- για ειδικευμένες πολυετείς καλλιέργειες ..... (ανώτατο ποσό 900 € / εκτάριο)
- για ετήσιες καλλιέργειες ..... (ανώτατο ποσό 600 € / εκτάριο)
- για άλλες χρήσεις γης .....(ανώτατο ποσό 450 € / εκτάριο)
- για τοπικές φυλές ζώων που κινδυνεύουν να απολεσθούν για τη γεωργία ... (ανώτατο ποσό 200 € ανά μονάδα ζωικού κεφαλαίου)*
- άλλες περιπτώσεις* .....

Σε περίπτωση υπέρβασης των προαναφερόμενων ανώτατων ποσών, παρακαλούμε να αιτιολογήσετε τη συμβατότητα της ενίσχυσης με τις διατάξεις του άρθρου 39 παράγραφος 4 του κανονισμού ΕΚ αριθ. 1698/2005.

* λεπτομέρειες και σχετικές αιτιολογήσεις περιλαμβάνονται στα επιμέρους καθεστώτα του Μέτρου 2.3

3.2. Είναι ετήσιες οι χορηγούμενες ενισχύσεις;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να αναφέρετε τους λόγους χρησιμοποίησης διαφορετικής περιόδου αναφοράς

.....
 .....

3.3. Το ποσό της ετήσιας ενίσχυσης υπολογίζεται με βάση:

- το διαφυγόν εισόδημα,
- το πρόσθετο κόστος που απορρέει από τις αναληφθείσες δεσμεύσεις, και
- την ανάγκη αντιστάθμισης του κόστους συναλλαγής

ναι όχι

Παρακαλείσθε να εξηγήσετε τη μέθοδο υπολογισμού που χρησιμοποιείται για τον καθορισμό του ποσού της ενίσχυσης και να προσδιορίσετε το διαφυγόν εισόδημα, το πρόσθετο κόστος και το τυχόν κόστος συναλλαγής.

Σχετική περιγραφή περιλαμβάνεται στα επιμέρους καθεστώτα του Μέτρου 2.3

3.4. Το επίπεδο αναφοράς για τον υπολογισμό του διαφυγόντος εισοδήματος και του πρόσθετου κόστους απορρέει από τις αναληφθείσες δεσμεύσεις, τα πρότυπα και τις απαιτήσεις που αναφέρονται ανωτέρω στο σημείο 2.3;

ναι όχι

Εάν όχι, παρακαλείσθε να διευκρινίσετε το επίπεδο αναφοράς που λαμβάνεται υπόψη.....

3.5 Οι πληρωμές καταβάλλονται ανά μονάδα παραγωγής;

ναι όχι

Εάν ναι, παρακαλείσθε να εξηγήσετε τους λόγους που δικαιολογούν τη χρήση αυτής της μεθόδου καθώς και τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί ώστε να διασφαλισθεί η συμμόρφωση με τα ανώτατα ετήσια ποσά που θεωρούνται επιλέξιμα

για κοινοτική στήριξη, όπως αυτά καθορίζονται στο παράρτημα του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005.

Το συγκεκριμένο καθεστώς ενίσχυσης θα καλύπτει την επιπλέον χρηματοδότηση, από εθνικούς πόρους, του Μέτρου 2.3

3.6 Σκοπεύετε να χορηγήσετε ενίσχυση για το κόστος συναλλαγής που αφορά τη συνέχιση γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων που είχαν ήδη αναληφθεί στο παρελθόν;

ναι όχι

3.7 Εάν ναι, παρακαλείσθε να αποδείξετε ότι θα εξακολουθήσουν να πραγματοποιούνται τέτοιες δαπάνες

.....

3.8. Σκοπεύετε να χορηγήσετε ενίσχυση για το κόστος μη παραγωγικών επενδύσεων που συνδέονται με την υλοποίηση γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων (λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μη παραγωγικές επενδύσεις είναι επενδύσεις που δεν οδηγούν σε καθαρή αύξηση της αξίας της γεωργικής εκμετάλλευσης ή της κερδοφορίας της);

ναι όχι

3.9. Εάν ναι, ποιο ποσοστό ενίσχυσης θα εφαρμοστεί (100 % κατ' ανώτατο όριο);

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII : ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
<p>1. Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία</p>	<p>(2) Υποδομές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης - Δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών σε ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα</p> <p>(3) Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις σε δίκτυα συνεργασίας - Υποστήριξη ΜΜΕ για αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιάμεσους φορείς καινοτομίας <i>Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται δράσεις κατάρτισης.</i></p> <p>(4) Συνδρομή προς την Ε&ΤΑ, ιδίως των ΜΜΕ - Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων για ανάπτυξη βιομηχανικής έρευνας. - Δημιουργία πόλων καινοτομίας</p> <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ. - Κίνητρα για πρόσβαση σε χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρήσεων. <i>Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς τη γεωργίας και της αλιείας.</i></p> <p>(13) Υπηρεσίες για τον πολίτη - Χρήση ΤΠΕ στη ευρύτερη δημόσια</p>	<p>(64) Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την κατάρτιση και τη στήριξη, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων, σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες - Προγράμματα σύνδεσης των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας και τις επιχειρήσεις, π.χ. (α) Γραφεία Σύνδεσης Πανεπιστημίων με Επιχειρήσεις, (β) τοποθέτηση φοιτητών στις επιχειρήσεις (γ) μικρής διάρκειας εκπαιδευτικά προγράμματα για τους επιχειρηματίες και το προσωπικό τους, (δ) ανάπτυξη δικτύων μεταξύ Πανεπιστημίων, επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων και επαγγελματικών οργάνωσης. <i>Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται οι δράσεις που αφορούν Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη.</i></p> <p>(81) Μηχανισμοί για τη βελτίωση των ορθών πρακτικών και του προγραμματικού σχεδιασμού, παρακολούθηση και αξιολόγηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και δημιουργία ετοιμότητας στην εφαρμογή</p>	<p>Άρθρο 20(β): Μέτρα για Αναδιάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας - Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων με την προώθηση της καινοτομίας και εισαγωγή νέων τεχνολογιών.</p>	<p>Άρθρο 41: Πιλοτικά σχέδια -Υλοποίηση σχεδίων διαχείρισης και βελτίωσης των αλιευτικών αποθεμάτων -Εφαρμογή μεθόδων για τη βελτίωση της επιλεκτικότητας των αλιευτικών εργαλείων -Εφαρμογή νέων, καινοτόμων τεχνολογιών στην υδατοκαλλιέργεια</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
	<p>διοίκηση</p> <p>(74) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών και της εκπαίδευσης ερευνητών και δραστηριότητες δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων - Προγράμματα εκπαίδευσης/μετεκπαίδευσης ερευνητών/ νέων ερευνητών. <i>Ρήτρα Ευελιξίας</i></p> <p>(75) Υποδομές στον Τομέα της Εκπαίδευσης - Υποδομές / Εξοπλισμός για την επέκταση και λειτουργία δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. - Υποδομές για εφαρμογή συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. <i>Η παρέμβαση αφορά αποκλειστικά υποδομές και εξοπλισμός και εξαιρούνται οποιεσδήποτε δράσεις κατάρτισης και ψηφιοποίησης διδακτικού υλικού.</i></p>	<p>πολιτικών και προγραμμάτων - Παρεμβάσεις για βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα (επιχειρησιακά σχέδια, συστηματική κατάρτιση στελεχών του δημοσίου τομέα και τοπικών αρχών συμπεριλαμβανομένης και εκπαίδευσης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών). - Εκπαίδευση ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Υγείας και της εισαγωγής της ηλεκτρονικής υγείας.</p> <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους - Ανάπτυξη προγραμμάτων μάθησης εξ'άποστάσεως κυρίως μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης σε Πανεπιστήμια και ιδρύματα κατάρτισης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Αφορά ψηφιοποίηση διδακτικού υλικού και άλλες παρεμφερής άυλες δράσεις. - Ανάπτυξη προγραμμάτων και</p>		

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
		<p>δραστηριοτήτων για ενήλικες σε ιδρύματα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για την αναβάθμιση των γνώσεων του μεγαλύτερου σε ηλικία εργασιμου πληθυσμού.</p>		
<p>2. Παραγωγικό Περιβάλλον</p>	<p>(8) Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις - Παροχή χορηγιών και άλλων χρηματοδοτικών κινήτρων για ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων) και των υπηρεσιών – τουρισμού (εξαιρουμένων των δράσεων του τουρισμού της υπαίθρου που καλύπτονται από τον Άξονα Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου καθώς και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων αλιέων). - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων γυναικών (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων) - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων νέων (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος 1, δασικών και αλιευτικών προϊόντων).</p>	<p>(62) Ανάπτυξη συστημάτων και στρατηγικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, παροχή κατάρτισης και υπηρεσιών στους εργαζομένους για τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας τους στις μεταβολές. Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας - Καθοδήγηση και κατάρτιση στις Μικροεπιχειρήσεις. - Υπηρεσίες Ανθρώπινου Δυναμικού στις ΜΜΕ για βελτίωση της παραγωγικότητας (διάγνωση αναγκών, καθοδήγηση, κατάρτιση) <i>Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας.</i></p> <p>(63) Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και πιο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας - Κίνητρα για αντικατάσταση θέσεων χαμηλής παραγωγικότητας / προστιθέμενης αξίας σε θέσεις εργασίας υψηλής παραγωγικότητας/προστιθέμενης αξίας - Κατάρτιση σε θέματα ασφάλειας και υγείας στον χώρο εργασίας. - Πρόγραμμα εισαγωγής βέλτιστων</p>	<p>Άρθρο 20(β): Μέτρα για Αναδιάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας - Πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών (Παραρτήματος Ι) και δασικών προϊόντων.</p> <p>Άρθρο 20 (α) (ι): Εγκατάσταση Νέων Γεωργών - Δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς.</p> <p>Άρθρο 20 (α) (ι): Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών για τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας - Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης στους γεωργούς</p>	<p>Άρθρο 27: Κοινωνικοοικονομική αποζημίωση για τη διαχείριση του κοινοτικού αλιευτικού στόλου - Στήριξη νεαρών αλιέων - Εκπαίδευση και αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των αλιέων - Διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων των αλιέων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός) - Πρόωρη συνταξιοδότηση των αλιέων</p> <p>Άρθρο 29: Μέτρα για τις παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια - Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας</p> <p>Άρθρο 34: Επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας - Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
		<p>πρακτικών για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στις επιχειρήσεις. Από τις παρεμβάσεις εξαιρούνται δράσεις υποδομών και εξοπλισμού. Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας.</p> <p>(65) Εκσυγχρονισμός και ενίσχυση των θεσμικών δομών της αγοράς εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Περαιτέρω αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός της Δημοσίας Υπηρεσίας Απασχόλησης (π.χ. αποτελεσματική και ολοκληρωμένη γεωγραφική κάλυψη, εναρμόνιση και συνεχής αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, κτλ.) <p>(66) Υλοποίηση ενεργών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση ανέργων κυρίως των νέων και προώθηση τους στην αγορά εργασίας. - Κατάρτιση και προώθηση του αδρανούς γυναικείου δυναμικού σε θέσεις εργασίας - Προώθηση ευέλικτων μορφών εργασίας. <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε</p>		

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
		<p>μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του συστήματος μαθητείας (π.χ κίνητρα προς τις επιχειρήσεις για ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση μαθητευόμενων). -Βελτίωση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. 		

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
<p>3. Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου</p>	<p>(61) Ολοκληρωμένα σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναζωογόνηση ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χωροταξικός και αστικός σχεδιασμός - Αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων ή πυρήνων τουριστικού ενδιαφέροντος - Αναπλάσεις πλατειών και ελεύθερων χώρων - Δημιουργία χώρων πρασίνου - Ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων διακίνησης σε αστικές περιοχές (ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι) - Δημιουργία «διαδρομών» σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τα αναδυόμενα κέντρα των πόλεων. <p>ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υλοποίηση Έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των Περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές (π.χ. κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, διευκολύνσεις για επισκέπτες). - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών σε Δήμους και Κοινότητες (π.χ. πλατείες, πολιτιστικά κέντρα) σε ορεινές κοινότητες. <i>Εξαιρούνται οι κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων.</i> - Ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού (Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος). - Δημιουργία / αναβάθμιση ιατρικών κέντρων. 	<p>(69) Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και την αύξηση της διαρκούς συμμετοχής και προόδου των γυναικών στην απασχόληση, ώστε να μειωθεί ο διαχωρισμός με βάση το φύλο και για την εναρμόνιση εργασίας και ιδιωτικής ζωής, όπως π.χ. με την ευχερέστερη πρόσβαση στη φροντίδα παιδιών και εξαρτωμένων προσώπων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σχέδιο παροχής οικονομικής στήριξης των γυναικών για υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. - Πυλοτικό πρόγραμμα παροχής φροντίδας στους ηλικιωμένους με την χρήση νέων τεχνολογιών. <p>(70) Ειδικές Δράσεις για την αύξηση της συμμετοχής των μετακινούμενων εργαζομένων στην απασχόληση και συνεπώς για την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες. 	<p>Άρθρο 52(β) (ii): Ανακαίνιση και Ανάπτυξη Χωριών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών στις κοινότητες (π.χ. πλατείες, πεζοδρομήσεις), σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων. - Δρόμοι εντός κοινοτήτων <p>Άρθρο 52(β) (iii): Διατήρηση και Αναβάθμιση της Αγροτικής Κληρονομιάς</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (π.χ. γέφυρες, μύλοι, βρύσες, αλώνια) <p>Άρθρο 52(δ): Απόκτηση Δεξιοτήτων και Συντονισμού για Στρατηγική Τοπικής Ανάπτυξης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επιχειρησιακά Σχέδια Ομάδων Τοπικής Δράσης (Leader Type) <p>Άρθρο 52 (α) (ii): Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών για τουρισμό υπαίθρου (θεματικές διαδρομές, κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών για περιβάλλον και πολιτισμό, θεματικά μουσεία). 	<p>Άρθρο 38: Μέτρα για την προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και χλωρίδας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία τεχνητών υφάλων <p>Άρθρο 43-45: Βιώσιμη ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναδιάρθρωση και επαναπροσανατολισμός των οικονομικών δραστηριοτήτων των αλιέων, κυρίως με την προώθηση του οικοτουρισμού. - Διαφοροποίηση δραστηριοτήτων μέσω της προώθησης της πολλαπλής απασχόλησης των αλιέων και τη δημιουργία πρόσθετων θέσεων απασχόλησης εκτός του αλιευτικού τομέα. - Αξιοποίηση των αλιευτικών προϊόντων. - Στήριξη μικρών εγκαταστάσεων υποδομής που σχετίζονται με την αλιεία και τον τουρισμό και υπηρεσιών προς όφελος μικρών κοινοτήτων αλιέων.

Άξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
	<p>(8) Άλλες Επενδύσεις σε επιχειρήσεις - Κίνητρα σε επιχειρήσεις για εγκατάσταση σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές - Παροχή κινήτρων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου. <i>Εξαιρούνται παρεμβάσεις σε εν λειτουργία γεωργικές μονάδες καθώς και διαφοροποίηση δραστηριοτήτων των αλιείων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός).</i></p> <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ - Πρόγραμμα προβολής τουρισμού υπαίθρου.</p> <p>(23) Περιφερειακές –Τοπικοί Οδοί - Αναβάθμιση των επαρχιακών κυρίων δρόμων, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου που δεν επωφελούνται από το αναβαθμισμένο πρωτεύον οδικό δίκτυο κυρίως των ορεινών περιοχών και προώθηση της χρήσης των δημόσιων συγκοινωνιών. <i>Εξαιρούνται οι επαρχιακοί δευτερεύοντες δρόμοι.</i></p> <p>(13) Υπηρεσίες για τον Πολίτη - Διάχυση ΤΠΕ στην ύπαιθρο - Διευκόλυνση πρόσβασης στις υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα - Δημιουργία / αναβάθμιση</p>	<p>(71) Τρόποι για την ενσωμάτωση και την επανένταξη στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων. Καταπολέμηση των διακρίσεων κατά την πρόσβαση και την πρόοδο στην αγορά εργασίας και προαγωγή της αποδοχής της πολυμορφίας στο χώρο εργασίας - Παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για εργοδότηση ευπαθών ομάδων του πληθυσμού - Προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. - Προγράμματα κοινωνικής και εργασιακής αποκατάστασης ατόμων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. - Σχέδιο πιστοποίησης επιχειρήσεων που εφαρμόζουν καλές πρακτικές για ίσες ευκαιρίες.</p> <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους - Χρηματοδότηση παρεμβάσεων για την ενίσχυση του εκπαιδευτικού</p>	<p>Άρθρο 52(β) (ii): Ανακαίνιση και Ανάπτυξη Χωριών - Επαρχιακοί δευτερεύοντες δρόμοι (δρόμοι που ενώνουν Κοινότητες).</p> <p>Άρθρο 52 (β)(i): Βασικές Υπηρεσίες για την Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό - Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών και ηλικιωμένων, βιβλιοθήκες) - Ανάπτυξη πολιτιστικών/πολυδύναμων κέντρων, σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων.</p> <p>Άρθρο 36: Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου - Μέτρα προστασίας του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών - Ενίσχυση της βιοποικιλότητας</p>	<p>- Προστασία του περιβάλλοντος στις αλιευτικές περιοχές με στόχο τη διατήρηση της ελκυστικότητάς του, την αναβίωση και την ανάπτυξη παράκτιων οικισμών και χωριών με αλιευτική δραστηριότητα και την προστασία και τη βελτίωση της φυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. - Ανασύσταση του παραγωγικού δυναμικού του αλιευτικού τομέα σε περίπτωση που έχει πληγεί από φυσικές ή βιομηχανικές καταστροφές.</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
	<p>υπηρεσιών υγείας</p> <p>(59) Ανάπτυξη Πολιτιστικών Υποδομών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία υποδομών μεγάλης εμβέλειας και πολυλειτουργικού χαρακτήρα- - Ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων και πολιτιστικών πόρων στις αστικές περιοχές. 	<p>συστήματος σε υποβαθμισμένες περιοχές (π.χ. εργοδότηση εκπαιδευτικών που κατέχουν την μητρική γλώσσα των μαθητών, κτλ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προγράμματα κατάρτισης σε θέματα τουρισμού, ειδικότερα σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού της υπαίθρου. 		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
Αρμοδιότητες με βάση το άρθρο 75
του Κανονισμού 1698/2005

**ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ**
Αρμοδιότητες με βάση το
άρθρο 6
του Κανονισμού 1290/2005

ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΚΑΤΑΠΟΛΕ-
ΜΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
- Άσκηση
αρμοδιοτήτων του
άρθρου 75 του
1698/2005 και του
άρθρου 6 του
1290/2005

ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ
- Άσκηση
αρμοδιοτήτων του
άρθρου 75 του
1698/2005 και του
άρθρου 6 του
1290/2005

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ**
- Άσκηση
αρμοδιοτήτων του
άρθρου 75 του
1698/2005 και του
άρθρου 6 του
1290/2005

Υ.Ε.Β.Τ
- Άσκηση
αρμοδιοτήτων του
άρθρου 75 του
1698/2005 και του
άρθρου 6 του
1290/2005

ΚΟΑΠ
- Άσκηση
αρμοδιοτήτων του
άρθρου 75 του
1698/2005 και του
άρθρου 6 του
1290/2005

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Χ
ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
1	Lefkosia	1404	421	Kakopetria	665	33,236	214	352
2	"	1405	421	Ag. Theodoros Soleas	455	21,580	212	32
3	"	1406	421	Galata	605	8,259	328	210
4	"	1407	421	Sinaoros	590	3,537	230	52
5	"	1408	421	Kaliana	605	9,812	119	74
6	"	1409	421	Temvria	455	5,401	281	211
7	"	1410	421	Korakou	410	9,657	175	162
8	"	1411	421	Evrychou	425	13,108	564	200
9	"	1412	421	Kato Flasou	320	4,931	227	136
10	"	1414	421	Ag. Epifanios Soleas	320	7,324	-	-
11	"	1415	421	Linou	290	5,372	64	83
12	"	1416	421	Katydata	240	6,723	97	92
13	"	1417	421	Skouriotissa	195	1,014	2	6
14	Lefkosia	1420	422	Pedoulas	1090	10,912	132	151
15	"	1421	422	Mylikouri	725	96,482	120	36
16	"	1422	422	Moutoullas	760	7,956	247	146
17	"	1423	422	Oikos	630	3,357	114	73
18	"	1424	422	Kalopanagiotis	710	34,715	273	166
19	"	1425	422	Gerakies	925	24,975	225	74
20	"	1426	422	Tsakistra	910	33,157	80	53
21	"	1427	422	Kampos	910	69,735	323	179
22	Lemesos	5340	422	Ag. Dimitrios	900	3,285	73	29
23	"	5341	422	Palaiomylos	1030	4,254	16	14
24	"	5342	422	Prodromos	1400	7,447	58	65
25	"	5343	422	Kaminaria	850	6,366	151	61
26	"	5344	422	Tris Elies	845	4,694	140	36
27	"	5345	422	Lemithou	880	5,961	92	62

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
28	Lefkosia	1200	423	Kampi	700	5,355	218	47
29	"	1201	423	Farmakas	910	16,085	623	149
30	"	1202	423	Apliki Oreinis	530	3,758	85	22
31	"	1203	423	Lazanias	1060	41,282	381	10
32	"	1204	423	Gourri	760	16,898	355	72
33	"	1205	423	Fikardou	1060	6,633	33	8
34	"	1300	423	Palaichori Morfou	910	16,653	532	192
35	"	1301	423	Askas	940	8,196	262	75
36	"	1302	423	Alona	1090	7,793	341	130
37	"	1303	423	Fterikoudi	925	13,750	188	59
38	"	1304	423	Polystypos	1090	2,495	168	89
39	"	1305	423	Lagoudera	1030	7,929	165	78
40	"	1306	423	Saranti	1240	9,551	59	28
41	"	1307	423	Livadia Lefkosias	1000	3,444	23	17
42	"	1308	423	Alithinou	940	3,101	15	9
43	"	1309	423	Platanistasa	940	20,628	285	86
44	"	1310	423	Palaichori Oreinis	910	18,954	245	107
45	"	1400	423	Spilia	1060	13,462	112	68
46	"	1402	423	Ag. Eirini Lefkosias	930	4,989	31	15
47	"	1403	423	Kannavia	890	17,016	140	57
48	Lemesos	5353	423	Pano Amiantos	1365	4,306	-	-
49	"	5354	423	Kato Amiantos	1100	4,915	44	57
50	"	5360	423	Ag Theodoros Lemesou	970	10,442	139	53
51	"	5361	423	Ag. Ioannis Lemesou	850	7,682	114	102
52	"	5362	423	Kato Mylos	790	2,741	24	19
53	"	5363	423	Potamitissa	845	4,701	74	38
54	"	5364	423	Dymes	910	6,072	94	48
55	"	5365	423	Pelendri	880	32,101	396	331
56	"	5366	423	Agros	1000	10,255	294	200
57	"	5367	423	Agridia	1090	4,232	99	56
58	"	5368	423	Chandria	1215	2,576	160	79

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
59	Lemesos	5369	423	Kyperounta	1140	8,766	579	374
60	Lemesos	5315	424	Trimiklini	545	7,204	155	69
61	"	5317	424	Kouka	600	1,765	6	6
62	"	5318	424	Moniatis	730	14,616	50	48
63	"	5327	424	Pera Pedi	760	7,215	71	35
64	"	5328	424	Mandria Lemesou	820	6,324	77	22
65	"	5350	424	Kato Platres	900	8,681	70	40
66	"	5351	424	Pano Platres	1100	26,961	34	33
67	"	5352	424	Foini	910	22,191	342	150
68	Lemesos	5105	318	Gerasa	335	10,282	125	32
69	"	5106	318	Apsiou	395	20,675	126	50
70	"	5142	318	Ag. Pavlos	670	5,680	128	48
71	"	5143	318	Ag. Konstantinos	730	8,788	192	55
72	"	5145	318	Louvaras	545	10,416	215	89
73	"	5146	318	Kalo Chorio Lemesou	700	24,314	293	123
74	"	5147	318	Zoopigi	850	10,971	179	61
75	"	5310	318	Ag. Georgios Lemesou	550	5,822	73	23
76	"	5311	318	Doros	455	5,497	120	29
77	"	5312	318	Laneia	575	7,934	130	44
78	"	5313	318	Silikou	635	7,452	106	35
79	"	5314	318	Monagri	455	7,152	157	48
80	"	5316	318	Ag. Mamas	500	14,872	199	43
81	Lemesos	5305	319	Ag.Amvosios Lemesou	575	14,479	87	57
82	"	5306	319	Ag. Therapon	570	16,399	132	44
83	"	5307	319	Lofou	790	12,481	21	9
84	"	5308	319	Pachna	670	28,931	1774	280
85	"	5320	319	Dora	450	17,165	443	72
86	"	5321	319	Gerovasa	455	4,707	3	1
87	"	5322	319	Arsos Lemesou	790	10,075	463	97
88	"	5323	319	Kissousa	600	2,886	6	2
89	"	5324	319	Malia	650	12,740	112	20

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
90	Lemesos	5325	319	Vasa Koilaniou	760	8,363	228	72
91	"	5326	319	Vouni	770	15,085	455	70
92	"	5329	319	Potamiou	680	3,566	82	30
93	"	5330	319	Omodos	575	13,726	510	115
94	"	5331	319	Koilani	800	11,504	329	128
95	Pafos	6112	320	Episkopi Pafou	290	13,316	274	79
96	"	6115	320	Axylou	350	6,097	194	13
97	"	6116	320	Eledio	300	3,557	60	13
98	"	6120	320	Tsada	575	17,005	477	187
99	"	6121	320	Koili	560	16,325	545	83
100	"	6122	320	Stroumpi	500	13,520	493	136
101	"	6123	320	Polemi	450	11,555	523	210
102	"	6124	320	Kallepeia	470	12,146	252	68
103	"	6125	320	Letymvou	400	10,221	290	88
104	"	6126	320	Pitargou	300	5,612	-	-
105	"	6127	320	Kourdaka	380	1,568	-	-
106	"	6128	320	Lemona	300	7,560	99	26
107	"	6129	320	Choulou	290	11,653	335	72
108	"	6132	320	Kathikas	635	18,445	725	117
109	"	6202	320	Mousere	550	7,943	-	-
110	"	6208	320	Trachypedoula	485	9,023	295	40
111	"	6210	320	Kelokedara	485	17,123	532	98
112	"	6211	320	Salamiou	635	15,906	523	126
113	"	6212	320	Kidasi	270	5,990	12	1
114	"	6213	320	Kedares	260	4,950	142	37
115	"	6214	320	Mesana	530	4,132	150	34
116	"	6215	320	Praitori	650	3,905	70	36
117	"	6216	320	Filousa Kelokedaron	450	3,074	60	15
118	"	6217	320	Arminou	575	8,989	95	22
119	"	6218	320	Ag. Nicolaos Pafou	730	26,660	141	26
120	"	6219	320	Ag. Ioannis Pafou	670	18,782	103	14

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
121	Pafos	6220	320	Amargeti	380	15,090	597	83
122	"	6221	320	Ag. Marina Kelokedaron	485	8,010	209	20
123	"	6222	320	Pentalia	700	14,490	207	35
124	"	6223	320	Feleia	545	4,037	-	-
125	"	6224	320	Galataria	730	8,274	180	31
126	"	6225	320	Koilinea	760	5,148	140	15
127	"	6226	320	Vresia	590	11,081	6	2
128	"	6227	320	Statos-Ag. Fotios	800	16,379	757	123
129	"	6228	320	Lapithiou	550	4,573	-	-
130	"	6229	320	Mamountali	800	1,763	4	2
131	"	6230	320	Pano Panagia	830	53,040	498	191
132	"	6231	320	Asprogia	640	11,532	51	16
133	"	6300	320	Psathi	455	2,312	152	22
134	"	6301	320	Ag. Dimitrianos	515	5,406	85	24
135	"	6302	320	Kannaviou	330	5,245	162	41
136	"	6303	320	Thrinia	545	5,272	179	29
137	"	6304	320	Milia Pafou	605	2,161	17	6
138	"	6305	320	Kritou Marottou	530	15,666	94	18
139	"	6306	320	Fyti	680	4,533	467	50
140	"	6330	320	Theletra	270	8,831	231	59
141	"	6331	320	Giolou	300	9,757	577	177
142	"	6332	320	Pano Akourdaleia	430	2,677	81	14
143	"	6333	320	Miliou	240	2,497	105	21
144	"	6350	320	Kato Arodes	575	10,832	43	7
145	"	6351	320	Pano Arodes	600	14,333	171	40
146	"	6352	320	Ineia	605	34,734	689	102
147	Larnaka	4310	209	Kato Lefkara	470	11,589	116	45
148	"	4311	209	Pano Lefkara	575	62,163	976	199
149	"	4312	209	Kato Drys	500	13,678	162	33
150	"	4313	209	Vavla	455	9,815	168	18
151	"	4314	209	Lageia	360	10,213	77	11

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
152	Larnaka	4315	209	Ora	530	27,112	204	50
153	"	4316	209	Melini	600	7,552	61	21
154	"	4317	209	Odou	760	11,847	293	39
155	"	4318	209	Ag. Vavatsinias	720	15,447	220	47
156	"	4319	209	Vavatsinia	865	14,585	136	28
157	Larnaka	4100	210	Kellia	45	12,755	235	54
158*	"	4101	210	Troulloi	120	28,467	1081	132
159	"	4102	210	Voroklini	60	15,199	485	88
160*	"	4103	210	Avdellero	120	20,318	160	11
161	"	4104	210	Pyla	60	28,400	479	65
162	"	4123	210	Aplanta	90	3,257	-	-
163	"	4125	210	Alethriko	120	18,162	477	61
164	"	4126	210	Klavdia	105	20,815	579	81
165	"	4127	210	Anglisides	135	15,761	609	111
166	"	4128	210	Menogeia	120	7,787	151	16
167	"	4201	210	Petrofani	200	7,534	-	-
168*	"	4202	210	Athienou	135	64,416	3858	253
169	"	4210	210	Kalo Chorio Larnakas	75	27,334	1121	128
170	"	4211	210	Agia Anna	135	12,905	220	23
171	"	4212	210	Mosfiloti	240	13,793	161	78
172	"	4213	210	Psevdas	150	12,486	274	94
173	"	4214	210	Pyrga Larnakas	455	40,518	497	59
174	"	4215	210	Kornos	300	30,047	366	218
175	"	4216	210	Delikipos	300	16,450	35	4
176	"	4217	210	Kochi	150	13,506	-	-
177	"	4304	210	Choirokoitia	210	17,638	511	83
178	"	4308	210	Skarinou	165	11,569	217	47
179	"	4309	210	Kofinou	150	27,825	1086	182
180	Lefkosia	1210	211	Arediou	365	11,926	366	131
181	"	1211	211	Ag. Ioannis Lefkosias	350	13,941	526	85
182	"	1227	211	Pera	365	22,045	829	139

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
183	Lefkosia	1228	211	Episkopeio	335	4,298	206	89
184	"	1229	211	Psimolofou	330	9,276	399	115
185	"	1230	211	Ergates	335	11,424	336	155
186	"	1231	211	Anageia	300	3,941	181	106
187	Lefkosia	1240	212	Agioi Trimithias	270	18,922	1171	166
188	"	1241	212	Palaiometochο	240	35,093	3731	437
189	"	1243	212	Kokkinotrimithia	225	23,813	975	284
190	"	1327	212	Orounta	300	20,148	841	142
191	"	1360	212	Akaki	210	25,382	1621	369
192	"	1361	212	Peristerona Lefkosias	255	24,326	1316	421
193	"	1362	212	Astromeritis	135	18,214	1488	360
194	"	1368	212	Meniko	260	22,612	1080	164
195	Lefkosia	1100	213	Sia	330	17,276	268	60
196	"	1101	213	Mathiatis	365	21,053	450	89
197	"	1102	213	Alampra	270	16,334	479	165
198	"	1103	213	Ag. Varvara Lefkosias	300	24,213	949	129
199	"	1104	213	Kotsiatis	320	5,103	380	36
200	"	1105	213	Nisou	230	9,551	204	127
201	"	1106	213	Pera Chorio	225	8,281	382	223
202	"	1107	213	Dali	225	31,303	1471	569
203	"	1108	213	Lympia	260	23,004	962	225
204	"	1109	213	Lythrodontas	410	41,954	656	371
205	"	1120	213	Potamia	210	10,966	336	114
206	"	1121	213	Ag. Sozomenos	180	10,993	-	-
207	"	1206	213	Ag. Epifanios Oreinis	455	17,343	315	83
208	"	1207	213	Kalo Chorio Oreinis	395	8,525	207	111
209	"	1208	213	Malounta	380	6,561	195	72
210	"	1209	213	Klirou	365	18,747	583	282
211	"	1212	213	Agrokipia	380	9,233	140	75
212	Lefkosia	1213	213	Mitsero	395	24,648	1093	157
213	"	1220	213	Kapedes	575	20,831	365	105

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
214	"	1221	213	Kataliontas	355	4,881	-	-
215	"	1222	213	Analiontas	365	10,600	856	62
216	"	1223	213	Kampia	440	12,707	269	80
217	"	1224	213	Margi	330	9,343	249	16
218	"	1225	213	Tseri	270	27,074	981	340
219	"	1226	213	Politiko	365	17,720	514	72
220	"	1242	213	Deneia	180	13,325	173	42
221	"	1244	213	Mammari	200	19,560	387	85
222	"	1320	213	Xyliatos	515	15,893	121	38
223	"	1321	213	Ag. Georgios Kafkalou	455	21,098	8	3
224	"	1322	213	Nikitari	320	33,084	439	117
225	"	1323	213	Vyzakia	270	7,984	262	98
226	"	1324	213	Ag. Marina Xyliatou	455	20,268	875	144
227	"	1325	213	Ag. Iliofotoi	440	5,056	-	-
228	"	1326	213	Kato Moni	395	13,355	253	48
229	"	1328	213	Pano Koutrafas	210	4,042	-	-
230	"	1329	213	Kato Koutrafas	180	23,280	111	11
231	"	1330	213	Potami	240	10,909	741	87
232	Lemesos	5131	215	Vasa Kellakiou	365	16,450	98	16
233	"	5132	215	Sanida	605	10,698	105	19
234	"	5133	215	Prastio Kellakiou	380	17,199	132	30
235	"	5134	215	Klonari	455	3,231	42	7
236	"	5135	215	Vikla	455	3,942	-	-
237	"	5136	215	Kellaki	600	9,253	287	69
238	"	5137	215	Akapnou	365	6,668	86	12
239	"	5138	215	Eptagoneia	455	12,105	452	88
240	"	5140	215	Dierona	730	23,029	105	70
241	"	5141	215	Arakapas	650	12,423	183	90
242	"	5144	215	Sykopetra	760	14,071	94	40
243	Lemesos	5100	216	Palodeia	290	8,898	132	57
244	"	5101	216	Paramytha	290	10,172	237	71

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
245	"	5102	216	Spitali	290	2,634	123	48
246	"	5103	216	Fasoula Lemesou	365	15,280	227	79
247	"	5104	216	Mathikoloni	335	14,409	114	30
248	"	5107	216	Apesia	485	9,599	354	59
249	"	5108	216	Korfi	550	6,009	158	42
250	"	5109	216	Limnatis	455	11,726	245	95
251	"	5110	216	Kapileio	450	9,970	42	11
252	"	5120	216	Mouttagiaka	60	4,844	125	40
253	"	5121	216	Armenochori	290	8,194	112	20
254	"	5124	216	Agios Tychon	75	10,156	75	29
255	"	5130	216	Asgata	150	19,891	339	75
256	"	5214	216	Sotira Lemesou	290	28,061	129	20
257	"	5220	216	Prastio Avdimou	270	12,822	265	47
258	"	5223	216	Platanisteia	365	13,189	282	15
259	"	5224	216	Ag. Thomas	300	4,061	221	22
260	"	5226	216	Anogyra	455	21,053	369	52
261	"	5300	216	Souni-Zanakia	420	20,649	142	40
262	"	5302	216	Alassa	440	9,214	68	36
263	"	5303	216	Kato Kivides	425	5,758	-	-
264	"	5304	216	Pano Kivides	530	17,597	244	88
265	Pafos	6110	217	Marathounta	300	13,031	165	57
266	"	6111	217	Armou	335	6,781	188	71
267	"	6113	217	Nata	210	12,597	217	56
268	"	6114	217	Choletria	150	7,236	271	62
269	"	6130	217	Akoursos	455	8,226	86	11
270	"	6200	217	Pano Archimandrita	395	18,548	134	19
271	"	6201	217	Fasoula Pafou	260	6,720	123	13
272	"	6203	217	Maronas	395	7,141	-	-
273	"	6204	217	Mamonia	150	8,219	56	14
274	Pafos	6205	217	Ag. Georgios Pafou	180	4,645	127	26
275	"	6206	217	Stavrokonnou	435	9,097	116	15

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
276	"	6207	217	Prastio Pafou	260	5,652	-	-
277	"	6307	217	Lasa	590	4,383	110	30
278	"	6308	217	Drymou	485	6,514	171	33
279	"	6310	217	Simou	410	5,725	544	52
280	"	6311	217	Anadiou	515	12,413	-	-
281	"	6314	217	Trimithousa	270	5,287	64	1
282	"	6315	217	Filousa Chrysochous	395	4,857	64	30
283	"	6316	217	Kios	425	4,685	-	-
284	"	6317	217	Zacharia	485	4,167	-	-
285	"	6318	217	Meladeia	240	3,400	10	2
286	"	6319	217	Melandra	575	3,800	-	-
287	"	6320	217	Lysos	545	95,032	752	87
288	"	6334	217	Kato Akourdaleia	330	3,018	110	14
289	"	6335	217	Tera	365	6,598	26	2
290	"	6336	217	Kritou Tera	455	10,243	287	70
291	"	6339	217	Loukrounou	210	1,871	-	-
292	"	6353	217	Drouseia	620	36,308	817	93
293	"	6354	217	Fasli	515	5,336	-	-
294	"	6355	217	Androlikou	300	19,232	30	2
295	"	6361	217	Kynousa	440	8,305	104	23
296	"	6369	217	Ag. Isidoros	210	1,296	-	-
297	"	6370	217	Livadi	380	42,141	-	-
298	Ammochostos	3101	101	Paralimni	75	50,400	2038	676
299	Larnaka	4124	103	Kivisili	60	13,233	545	69
300	Lemesos	5221	105	Paramali	90	19,446	402	39
301	"	5222	105	Avdimou	75	19,165	931	156
302	"	5225	105	Alektora	365	18,496	237	36
303	"	5227	105	Pissouri	215	39,707	866	193
304	Pafos	6103	106	Souskiou	150	16,153	7	1
305	"	6108	106	Foinikas	105	5,023	-	-
306	Lefkosia	1456	108	Pano Pyrgos	200	27,338	27	13

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
307	Lefkosia	1457	108	Kato Pyrgos	200	6,366	422	330
308	"	1458	108	Agio Georgoudi	230	4,232	-	-
309	"	1459	108	Alevga	350	2,813	-	-
310	"	1460	108	Pigenia	230	16,588	59	59
311	"	1461	108	Pachyammos	330	3,493	62	44
312	"	1462	108	Ag. Theodoros Tillirias	135	14,377	8	11
313	"	1465	108	Frodisia	575	47,577	-	-
ΣΥΝΟΛΟ :						4.342	91.938	23.684

Πηγή: 1. Κωδικοποιημένοι Κατάλογοι Κοινοτήτων, 1997. Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας

2. Απογραφή Γεωργίας 1946, Γεωργική Περίληψη. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών

3. Απογραφή Γεωργίας 1994. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών

4. Γεωργικές Περιφέρειες της Κύπρου, 1983. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών και Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

* Ποσοστό γεωργικής γης αρδεύεται από τα μεγάλα αρδευτικά έργα σε διαφορετικό βαθμό κάθε έτος και το ποσοστό αυτό δε θα είναι επιλέξιμο

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Α/Α	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
1	Lefkosia	1404	421	Kakopetria	665	33,236	214	352
2	"	1405	421	Ag. Theodoros Soleas	455	21,580	212	32
3	"	1406	421	Galata	605	8,259	328	210
4	"	1407	421	Sinaoros	590	3,537	230	52
5	"	1408	421	Kaliana	605	9,812	119	74
6	"	1409	421	Temvria	455	5,401	281	211
7	"	1410	421	Korakou	410	9,657	175	162
8	"	1411	421	Evrychou	425	13,108	564	200
9	"	1412	421	Kato Flasou	320	4,931	227	136
10	"	1414	421	Ag. Epifanios Soleas	320	7,324	-	-
11	"	1415	421	Linou	290	5,372	64	83
12	"	1416	421	Katydata	240	6,723	97	92
13	"	1417	421	Skouriotissa	195	1,014	2	6
14	Lefkosia	1420	422	Pedoulas	1090	10,912	132	151
15	"	1421	422	Mylikouri	725	96,482	120	36
16	"	1422	422	Moutoullas	760	7,956	247	146
17	"	1423	422	Oikos	630	3,357	114	73
18	"	1424	422	Kalopanagiotis	710	34,715	273	166
19	"	1425	422	Gerakies	925	24,975	225	74
20	"	1426	422	Tsakistra	910	33,157	80	53
21	"	1427	422	Kampos	910	69,735	323	179
22	Lemosos	5340	422	Ag. Dimitrios	900	3,285	73	29
23	"	5341	422	Palaiomylos	1030	4,254	16	14
24	"	5342	422	Prodromos	1400	7,447	58	65
25	"	5343	422	Kaminaria	850	6,366	151	61

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
26	Lemesos	5344	422	Tris Elies	845	4,694	140	36
27	"	5345	422	Lemithou	880	5,961	92	62
28	Lefkosia	1200	423	Kampi	700	5,355	218	47
29	"	1201	423	Farmakas	910	16,085	623	149
30	"	1202	423	Apliki Oreinis	530	3,758	85	22
31	"	1203	423	Lazanias	1060	41,282	381	10
32	"	1204	423	Gourri	760	16,898	355	72
33	"	1205	423	Fikardou	1060	6,633	33	8
34	"	1300	423	Palaichori Morfou	910	16,653	532	192
35	"	1301	423	Askas	940	8,196	262	75
36	"	1302	423	Alona	1090	7,793	341	130
37	"	1303	423	Fterikoudi	925	13,750	188	59
38	"	1304	423	Polystypos	1090	2,495	168	89
39	"	1305	423	Lagoudera	1030	7,929	165	78
40	"	1306	423	Saranti	1240	9,551	59	28
41	"	1307	423	Livadia Lefkosias	1000	3,444	23	17
42	"	1308	423	Alithinou	940	3,101	15	9
43	"	1309	423	Platanistasa	940	20,628	285	86
44	"	1310	423	Palaichori Oreinis	910	18,954	245	107
45	"	1400	423	Spilia	1060	13,462	112	68
46	"	1402	423	Ag. Eirini Lefkosias	930	4,989	31	15
47	"	1403	423	Kannavia	890	17,016	140	57
48	Lemesos	5353	423	Pano Amiantos	1365	4,306	-	-
49	"	5354	423	Kato Amiantos	1100	4,915	44	57
50	"	5360	423	Ag Theodoros Lemesou	970	10,442	139	53
51	"	5361	423	Ag. Ioannis Lemesou	850	7,682	114	102
52	"	5362	423	Kato Mylos	790	2,741	24	19
53	"	5363	423	Potamitissa	845	4,701	74	38
54	"	5364	423	Dymes	910	6,072	94	48
55	"	5365	423	Pelendri	880	32,101	396	331
56	"	5366	423	Agros	1000	10,255	294	200

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
57	Lemesos	5367	423	Agridia	1090	4,232	99	56
58	"	5368	423	Chandria	1215	2,576	160	79
59	"	5369	423	Kyperounta	1140	8,766	579	374
60	Lemesos	5315	424	Trimiklini	545	7,204	155	69
61	"	5317	424	Kouka	600	1,765	6	6
62	"	5318	424	Moniatis	730	14,616	50	48
63	"	5327	424	Pera Pedi	760	7,215	71	35
64	"	5328	424	Mandria Lemesou	820	6,324	77	22
65	"	5350	424	Kato Platres	900	8,681	70	40
66	"	5351	424	Pano Platres	1100	26,961	34	33
67	"	5352	424	Foini	910	22,191	342	150
68	Lemesos	5105	318	Gerasa	335	10,282	125	32
69	"	5106	318	Apsiou	395	20,675	126	50
70	"	5142	318	Ag. Pavlos	670	5,680	128	48
71	"	5143	318	Ag. Konstantinos	730	8,788	192	55
72	"	5145	318	Louvaras	545	10,416	215	89
73	"	5146	318	Kalo Chorio Lemesou	700	24,314	293	123
74	"	5147	318	Zoopigi	850	10,971	179	61
75	"	5310	318	Ag. Georgios Lemesou	550	5,822	73	23
76	"	5311	318	Doros	455	5,497	120	29
77	"	5312	318	Laneia	575	7,934	130	44
78	"	5313	318	Silikou	635	7,452	106	35
79	"	5314	318	Monagri	455	7,152	157	48
80	"	5316	318	Ag. Mamas	500	14,872	199	43
81	Lemesos	5305	319	Ag.Amvrosios Lemesou	575	14,479	87	57
82	"	5306	319	Ag. Therapon	570	16,399	132	44
83	"	5307	319	Lofou	790	12,481	21	9
84	"	5308	319	Pachna	670	28,931	1774	280
85	"	5320	319	Dora	450	17,165	443	72
86	"	5321	319	Gerovasa	455	4,707	3	1
87	"	5322	319	Arsos Lemesou	790	10,075	463	97

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
88	Lemesos	5323	319	Kissousa	600	2,886	6	2
89	"	5324	319	Malia	650	12,740	112	20
90	"	5325	319	Vasa Koilaniou	760	8,363	228	72
91	"	5326	319	Vouni	770	15,085	455	70
92	"	5329	319	Potamiou	680	3,566	82	30
93	"	5330	319	Omodos	575	13,726	510	115
94	"	5331	319	Koilani	800	11,504	329	128
95	Pafos	6112	320	Episkopi Pafou	290	13,316	274	79
96	"	6115	320	Axylou	350	6,097	194	13
97	"	6116	320	Eledio	300	3,557	60	13
98	"	6120	320	Tsada	575	17,005	477	187
99	"	6121	320	Koili	560	16,325	545	83
100	"	6122	320	Stroumpi	500	13,520	493	136
101	"	6123	320	Polemi	450	11,555	523	210
102	"	6124	320	Kallepeia	470	12,146	252	68
103	"	6125	320	Letymvou	400	10,221	290	88
104	"	6126	320	Pitargou	300	5,612	-	-
105	"	6127	320	Kourdaka	380	1,568	-	-
106	"	6128	320	Lemona	300	7,560	99	26
107	"	6129	320	Choulou	290	11,653	335	72
108	"	6132	320	Kathikas	635	18,445	725	117
109	"	6202	320	Mousere	550	7,943	-	-
110	"	6208	320	Trachypedoula	485	9,023	295	40
111	"	6210	320	Kelokedara	485	17,123	532	98
112	"	6211	320	Salamiou	635	15,906	523	126
113	"	6212	320	Kidasi	270	5,990	12	1
114	"	6213	320	Kedares	260	4,950	142	37
115	"	6214	320	Mesana	530	4,132	150	34
116	"	6215	320	Praitori	650	3,905	70	36
117	"	6216	320	Filousa Kelokedaron	450	3,074	60	15
118	"	6217	320	Arminou	575	8,989	95	22

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
119	Pafos	6218	320	Ag. Nicolaos Pafou	730	26,660	141	26
120	"	6219	320	Ag. Ioannis Pafou	670	18,782	103	14
121	"	6220	320	Amargeti	380	15,090	597	83
122	"	6221	320	Ag. Marina Kelokedaron	485	8,010	209	20
123	"	6222	320	Pentalia	700	14,490	207	35
124	"	6223	320	Feleia	545	4,037	-	-
125	"	6224	320	Galataria	730	8,274	180	31
126	"	6225	320	Koilinea	760	5,148	140	15
127	"	6226	320	Vretsia	590	11,081	6	2
128	"	6227	320	Statos-Ag. Fotios	800	16,379	757	123
129	"	6228	320	Lapithiou	550	4,573	-	-
130	"	6229	320	Mamontali	800	1,763	4	2
131	"	6230	320	Pano Panagia	830	53,040	498	191
132	"	6231	320	Asprogia	640	11,532	51	16
133	"	6300	320	Psathi	455	2,312	152	22
134	"	6301	320	Ag. Dimitrianos	515	5,406	85	24
135	"	6302	320	Kannaviou	330	5,245	162	41
136	"	6303	320	Thrinia	545	5,272	179	29
137	"	6304	320	Milia Pafou	605	2,161	17	6
138	"	6305	320	Kritou Marottou	530	15,666	94	18
139	"	6306	320	Fyti	680	4,533	467	50
140	"	6330	320	Theletra	270	8,831	231	59
141	"	6331	320	Giolou	300	9,757	577	177
142	"	6332	320	Pano Akourdaleia	430	2,677	81	14
143	"	6333	320	Miliou	240	2,497	105	21
144	"	6350	320	Kato Arodes	575	10,832	43	7
145	"	6351	320	Pano Arodes	600	14,333	171	40
146	"	6352	320	Ineia	605	34,734	689	102
147	Larnaka	4310	209	Kato Lefkara	470	11,589	116	45
148	"	4311	209	Pano Lefkara	575	62,163	976	199
149	"	4312	209	Kato Drys	500	13,678	162	33

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
150	Larnaka	4313	209	Vavla	455	9,815	168	18
151	"	4314	209	Lageia	360	10,213	77	11
152	"	4315	209	Ora	530	27,112	204	50
153	"	4316	209	Melini	600	7,552	61	21
154	"	4317	209	Odou	760	11,847	293	39
155	"	4318	209	Ag. Vavatsinias	720	15,447	220	47
156	"	4319	209	Vavatsinia	865	14,585	136	28
157	Larnaka	4100	210	Kellia	45	12,755	235	54
158	"	4101	210	Troulloi	120	28,467	1081	132
159	"	4102	210	Voroklini	60	15,199	485	88
160	"	4103	210	Avdellero	120	20,318	160	11
161	"	4104	210	Pyla	60	28,400	479	65
162	"	4123	210	Aplanta	90	3,257	-	-
163	"	4125	210	Alethriko	120	18,162	477	61
164	"	4126	210	Klavdia	105	20,815	579	81
165	"	4127	210	Anglisides	135	15,761	609	111
166	"	4128	210	Menogeia	120	7,787	151	16
167	"	4201	210	Petrofani	200	7,534	-	-
168	"	4202	210	Athienou	135	64,416	3858	253
169	"	4210	210	Kalo Chorio Larnakas	75	27,334	1121	128
170	"	4211	210	Agia Anna	135	12,905	220	23
171	"	4212	210	Mosfiloti	240	13,793	161	78
172	"	4213	210	Psevdas	150	12,486	274	94
173	"	4214	210	Pyrga Larnakas	455	40,518	497	59
174	"	4215	210	Kornos	300	30,047	366	218
175	"	4216	210	Delikipos	300	16,450	35	4
176	"	4217	210	Kochi	150	13,506	-	-
177	"	4304	210	Choirokoitia	210	17,638	511	83
178	"	4308	210	Skarinou	165	11,569	217	47
179	"	4309	210	Kofinou	150	27,825	1086	182
180	Lefkosia	1210	211	Arediou	365	11,926	366	131

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
181	Lefkosia	1211	211	Ag. Ioannis Lefkosias	350	13,941	526	85
182	"	1227	211	Pera	365	22,045	829	139
183	"	1228	211	Episkopeio	335	4,298	206	89
184	"	1229	211	Psimolofou	330	9,276	399	115
185	"	1230	211	Ergates	335	11,424	336	155
186	"	1231	211	Anageia	300	3,941	181	106
187	"	1232	211	Pano Deftera	290	17,435	719	213
188	"	1233	211	Kato Deftera	290	7,413	241	129
189	Lefkosia	1240	212	Agioi Trimithias	270	18,922	1171	166
190	"	1241	212	Palaiometochi	240	35,093	3731	437
191	"	1243	212	Kokkinotrimithia	225	23,813	975	284
192	"	1327	212	Orounta	300	20,148	841	142
193	"	1360	212	Akaki	210	25,382	1621	369
194	"	1361	212	Peristerona Lefkosias	255	24,326	1316	421
195	"	1362	212	Astromeritis	135	18,214	1488	360
196	"	1368	212	Meniko	260	22,612	1080	164
197	Lefkosia	1100	213	Sia	330	17,276	268	60
198	"	1101	213	Mathiatis	365	21,053	450	89
199	"	1102	213	Alampra	270	16,334	479	165
200	"	1103	213	Ag. Varvara Lefkosias	300	24,213	949	129
201	"	1104	213	Kotsiatis	320	5,103	380	36
202	"	1105	213	Nisou	230	9,551	204	127
203	"	1106	213	Pera Chorio	225	8,281	382	223
204	"	1107	213	Dali	225	31,303	1471	569
205	"	1108	213	Lympia	260	23,004	962	225
206	"	1109	213	Lythrodontas	410	41,954	656	371
207	"	1120	213	Potamia	210	10,966	336	114
208	"	1121	213	Ag. Sozomenos	180	10,993	-	-
209	"	1206	213	Ag. Epifanios Oreinis	455	17,343	315	83
210	"	1207	213	Kalo Chorio Oreinis	395	8,525	207	111
211	"	1208	213	Malounta	380	6,561	195	72

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
212	Lefkosia	1209	213	Klirou	365	18,747	583	282
213	"	1212	213	Agrokippia	380	9,233	140	75
214	"	1213	213	Mitsero	395	24,648	1093	157
215	"	1220	213	Kapedes	575	20,831	365	105
216	"	1221	213	Kataliontas	355	4,881	-	-
217	"	1222	213	Analiontas	365	10,600	856	62
218	"	1223	213	Kampia	440	12,707	269	80
219	"	1224	213	Margi	330	9,343	249	16
220	"	1225	213	Tseri	270	27,074	981	340
221	"	1226	213	Politiko	365	17,720	514	72
222	"	1242	213	Deneia	180	13,325	173	42
223	"	1244	213	Mammari	200	19,560	387	85
224	"	1320	213	Xyliatos	515	15,893	121	38
225	"	1321	213	Ag. Georgios Kafkalou	455	21,098	8	3
226	"	1322	213	Nikitari	320	33,084	439	117
227	"	1323	213	Vyzakia	270	7,984	262	98
228	"	1324	213	Ag. Marina Xyliatou	455	20,268	875	144
229	"	1325	213	Ag. Iliofotoi	440	5,056	-	-
230	"	1326	213	Kato Moni	395	13,355	253	48
231	"	1328	213	Pano Koutrafas	210	4,042	-	-
232	"	1329	213	Kato Koutrafas	180	23,280	111	11
233	"	1330	213	Potami	240	10,909	741	87
234	Lemesos	5131	215	Vasa Kellakiou	365	16,450	98	16
235	"	5132	215	Sanida	605	10,698	105	19
236	"	5133	215	Prastio Kellakiou	380	17,199	132	30
237	"	5134	215	Klonari	455	3,231	42	7
238	"	5135	215	Vikla	455	3,942	-	-
239	"	5136	215	Kellaki	600	9,253	287	69
240	"	5137	215	Akapnou	365	6,668	86	12
241	"	5138	215	Eptagoneia	455	12,105	452	88
242	"	5140	215	Dierona	730	23,029	105	70

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
243	Lemesos	5141	215	Arakapas	650	12,423	183	90
244	"	5144	215	Sykopetra	760	14,071	94	40
245	Lemesos	5100	216	Palodeia	290	8,898	132	57
246	"	5101	216	Paramytha	290	10,172	237	71
247	"	5102	216	Spitali	290	2,634	123	48
248	"	5103	216	Fasoula Lemesou	365	15,280	227	79
249	"	5104	216	Mathikoloni	335	14,409	114	30
250	"	5107	216	Apesia	485	9,599	354	59
251	"	5108	216	Korfi	550	6,009	158	42
252	"	5109	216	Limnatis	455	11,726	245	95
253	"	5110	216	Kapileio	450	9,970	42	11
254	"	5120	216	Mouttagiaka	60	4,844	125	40
255	"	5121	216	Armenochori	290	8,194	112	20
256	"	5124	216	Agios Tychon	75	10,156	75	29
257	"	5126	216	Pentakomo	120	19,581	299	68
258	"	5127	216	Monagroulli	90	17,505	309	57
259	"	5128	216	Moni	60	8,028	84	30
260	"	5130	216	Asgata	150	19,891	339	75
261	"	5214	216	Sotira Lemesou	290	28,061	129	20
262	"	5220	216	Prastio Avdimou	270	12,822	265	47
263	"	5223	216	Platanisteia	365	13,189	282	15
264	"	5224	216	Ag. Thomas	300	4,061	221	22
265	"	5226	216	Anogyra	455	21,053	369	52
266	"	5300	216	Souni-Zanakia	420	20,649	142	40
267	"	5302	216	Alassa	440	9,214	68	36
268	"	5303	216	Kato Kivides	425	5,758	-	-
269	"	5304	216	Pano Kivides	530	17,597	244	88
270	Pafos	6110	217	Marathounta	300	13,031	165	57
271	"	6111	217	Armou	335	6,781	188	71
272	"	6113	217	Nata	210	12,597	217	56
273	"	6114	217	Choletria	150	7,236	271	62

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
274	Pafos	6130	217	Akoursos	455	8,226	86	11
275	"	6200	217	Pano Archimandrita	395	18,548	134	19
276	"	6201	217	Fasoula Pafou	260	6,720	123	13
277	"	6203	217	Maronas	395	7,141	-	-
278	"	6204	217	Mamonia	150	8,219	56	14
279	"	6205	217	Ag. Georgios Pafou	180	4,645	127	26
280	"	6206	217	Stavrokonnou	435	9,097	116	15
281	"	6207	217	Prastio Pafou	260	5,652	-	-
282	"	6307	217	Lasa	590	4,383	110	30
283	"	6308	217	Drymou	485	6,514	171	33
284	"	6310	217	Simou	410	5,725	544	52
285	"	6311	217	Anadiou	515	12,413	-	-
286	"	6312	217	Saramas	380	3,602	-	-
287	"	6313	217	Evretou	180	3,438	-	-
288	"	6314	217	Trimithousa	270	5,287	64	1
289	"	6315	217	Filousa Chrysochous	395	4,857	64	30
290	"	6316	217	Kios	425	4,685	-	-
291	"	6317	217	Zacharia	485	4,167	-	-
292	"	6318	217	Meladeia	240	3,400	10	2
293	"	6319	217	Melandra	575	3,800	-	-
294	"	6320	217	Lysos	545	95,032	752	87
295	"	6321	217	Peristerona Pafou	90	5,797	552	61
296	"	6334	217	Kato Akourdaleia	330	3,018	110	14
297	"	6335	217	Tera	365	6,598	26	2
298	"	6336	217	Kritou Tera	455	10,243	287	70
299	"	6338	217	Choli	200	1,583	71	15
300	"	6339	217	Loukrounou	210	1,871	-	-
301	"	6344	217	Neo Chorio Pafou	150	41,517	343	79
302	"	6353	217	Drouseia	620	36,308	817	93
303	"	6354	217	Fasli	515	5,336	-	-
304	"	6355	217	Androlikou	300	19,232	30	2

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
305	Pafos	6361	217	Kynousa	440	8,305	104	23
306	"	6368	217	Steni	150	7,855	233	33
307	"	6369	217	Ag. Isidoros	210	1,296	-	-
308	"	6370	217	Livadi	380	42,141	-	-
309	Ammochostos	3100	101	Ayia Napa	60	31,328	355	73
310	"	3101	101	Paralimni	75	50,400	2038	676
311	"	3102	101	Deryneia	60	31,877	856	253
312	Ammochostos	3103	102	Sotira Ammochostou	75	25,716	1412	555
313	"	3104	102	Liopetri	45	24,128	1038	250
314	"	3105	102	Frenaros	75	30,114	1318	372
315	"	3110	102	Avgorou	40	33,949	1994	325
316	"	3111	102	Achna	50	34,829	845	187
317	"	3114	102	Acheritou	15	40,194	480	161
318	Larnaka	4105	102	Xylyotymvou	60	65,070	1483	298
319	"	4106	102	Ormideia	150	21,429	906	338
320	"	4107	102	Xylofagou	75	35,998	2321	494
321	Larnaka	4110	103	Kiti	15	8,843	985	207
322	"	4111	103	Perivolia Larnakas	10	8,458	388	95
323	"	4112	103	Tersefanou	60	19,641	288	45
324	"	4113	103	Softades	20	6,894	-	-
325	"	4120	103	Mazotos	30	14,096	876	86
326	"	4121	103	Alaminos	90	9,810	328	63
327	"	4122	103	Anafotida	90	11,885	806	108
328	"	4124	103	Kivisili	60	13,233	545	69
329	"	4300	103	Zygi	10	2,099	251	56
330	"	4301	103	Mari	60	10,676	296	50
331	"	4302	103	Kalavasos	180	20,745	378	122
332	"	4303	103	Tochni	120	17,242	366	65
333	"	4305	103	Psematismenos	90	8,090	193	42
334	"	4306	103	Maroni	60	13,861	527	93
335	"	4307	103	Ag. Theodoros Larnakas	120	38,100	727	120

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
336	Lemesos	5122	104	Foinikaria	185	12,132	106	38
337	"	5123	104	Akrounta	105	13,234	175	68
338	"	5125	104	Parekklesia	120	25,208	466	155
339	"	5129	104	Pyrgos	75	14,545	389	200
340	"	5200	104	Akrotiri	10	49,909	65	87
341	"	5201	104	Asomatos Lemesou	5	14,032	550	35
342	"	5203	104	Trachoni Lemesou	30	4,608	118	95
343	"	5210	104	Kolossi	45	9,614	316	186
344	"	5211	104	Erimi	75	6,136	230	144
345	"	5212	104	Episkopi Lemesou	60	23,928	582	312
346	"	5213	104	Kantou	135	11,530	103	51
347	Lemesos	5221	105	Paramali	90	19,446	402	39
348	"	5222	105	Avdimou	75	19,165	931	156
349	"	5225	105	Alektora	365	18,496	237	36
350	"	5227	105	Pissouri	215	39,707	866	193
351	Pafos	6100	106	Kouklia Pafou	45	43,101	565	123
352	"	6101	106	Mandria Pafou	20	7,585	443	97
353	"	6102	106	Nikokleia	90	2,898	46	11
354	"	6103	106	Souskiou	150	16,153	7	1
355	"	6104	106	Timi	45	11,591	583	167
356	"	6106	106	Agia Varvara Pafou	105	7,348	95	13
357	"	6107	106	Anarita	90	14,906	388	68
358	"	6108	106	Foinikas	105	5,023	-	-
359	"	6133	106	Pegeia	210	49,146	1122	413
360	Pafos	6337	107	Skouli	150	1,901	134	24
361	"	6340	107	Karamoullides	30	0,276	-	-
362	"	6341	107	Chrysochou	30	6,365	238	26
363	"	6343	107	Polis	20	18,534	1158	285
364	"	6345	107	Goudi	105	4,818	244	47
365	"	6360	107	Pelathousa	270	7,223	486	13
366	"	6362	107	Makounta	120	7,623	67	8

A/A	Επαρχία	Κωδικός Κοινότητας	Γεωργική Περιφέρεια	Κοινότητα	Υψόμετρο (m)	Έκταση (km ²)	Γεωργική γή (ha)	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Αρ.)
367	Pafos	6363	107	Argaka	60	15,676	618	151
368	"	6364	107	Gialia	150	36,002	106	32
369	"	6365	107	Ag. Marina Chrysochous	455	12,228	243	157
370	"	6366	107	Nea Dimmata	35	2,886	16	16
371	"	6367	107	Pomos	30	19,337	220	190
372	Lefkosia	1456	108	Pano Pyrgos	200	27,338	27	13
373	"	1457	108	Kato Pyrgos	200	6,366	422	330
374	"	1458	108	Agio Georgoudi	230	4,232	-	-
375	"	1459	108	Alevga	350	2,813	-	-
376	"	1460	108	Pigenia	230	16,588	59	59
377	"	1461	108	Pachyammos	330	3,493	62	44
378	"	1462	108	Ag. Theodoros Tillirias	135	14,377	8	11
379	"	1465	108	Frodisia	575	47,577	-	-
ΣΥΝΟΛΟ :						5495,374	124.078	32.039

- Πηγή:
1. Κωδικοποιημένοι Κατάλογοι Κοινοτήτων, 1997. Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας
  2. Απογραφή Γεωργίας 1946, Γεωργική Περίληψη. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών
  3. Απογραφή Γεωργίας 1994. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών
  4. Γεωργικές Περιφέρειες της Κύπρου, 1983. Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών και Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

